North Tanna New Testament

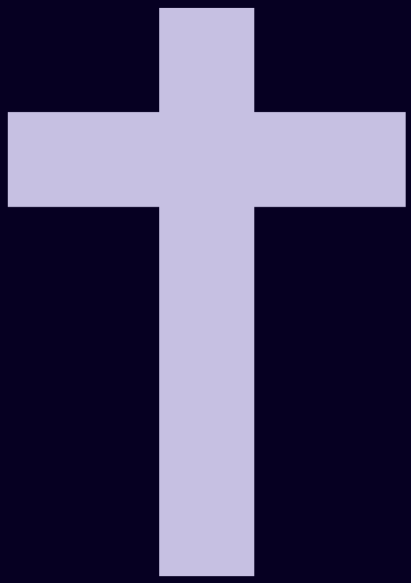

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023

46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU 1
MAK 71
LUK 112
JON 185
WƏK MIN 243
ROM 306
1 KORIN 337
2 KORIN 364
KALESIA 382
EFESAS 394
FILIPAE 404
KOLOSI 411
1 TESALONAEKA 419
2 TESALONAEKA 425
1 TIMOTI 429
2 TIMOTI 438
TAETAS 444
FILIMON 449
HIPRUS 451
JEMES 478
1 PITA 486
2 PITA 496
1 JON 501
2 JON 510
3 JON 512
JUT 514
NOL ƏPƏN 517

Matiu
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgɨn kit mɨn u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mɨn rafin ikɨn əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatɨlpɨn Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatatɨg ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wɨr məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgɨn e Oltesteman itəm ien mɨn kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən mɨn u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotɨtun məmə Iesu in Kig itəm in ilɨs e kig mɨn rafin.

Tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn
(Luk 3:23-38)

1 Inu nərgɨ tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn, kit in Kig Tefɨt, kən kit mɨn in Epraham.
2 Epraham in tata rəha Aisak,
kən Aisak in tata rəha Jekop,
kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mɨn,
3 kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
kən Peres in tata rəha Hesron,
kən Hesron in tata rəha Ram,
4 kən Ram in tata rəha Aminatap,
kən Aminatap in tata rəha Nason,
kən Nason in tata rəha Salmon,
5 kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kən Opet in tata rəha Jese,
6 kən Jese in tata rəha Kig Tefɨt.
Kən Kig Tefɨt in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,
7 kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
kən Rehopoam in tata rəha Apia,
kən Apia in tata rəha Asa,
8 kən Asa in tata rəha Jehosafat,
kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,
9 kən Usia in tata rəha Jotam,
kən Jotam in tata rəha Ahas,
kən Ahas in tata rəha Hesekia,
10 kən Hesekia in tata rəha Manase,

1:1: Jen 22:18; 1 Kron 17:11 **1:3:** Jen 38:29–30; Rut 4:18-22 **1:5:** Rut 4:13-17 **1:6:** 2 Saml 12:24

kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,
11 kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian min, kən uarisig lan, tikimir min rəha noanol min rəha Isrel kəmotəmik ilat motuwin Papilon məmə ilat okotuwa slef min rəhalat.
12 Kən inu nərgi pipi min itəm təmətuoun e nian noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon.
Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,
13 kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,
kən Eliakim in tata rəha Asor,
14 kən Asor in tata rəha Satok,
kən Satok in tata rəha Akim,
kən Akim in tata rəha Eliut,
15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
kən Eleasar in tata rəha Matan,
kən Matan in tata rəha Jekop,
16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.
Kən Meri təmiləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
17 Təmətuoun e Epraham mətoarus-pən Kig Tefit, pipi rat min əm u neen kəməte rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun min e Kig Tefit mətoarus-pən noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kən təmətuoun min e noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon mətoarus-pən Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo (Luk 2:1-7)

18 Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwinən əh mehm, məto Narmin Rəha Uhgin tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis.
19 Kən rəhan iaguihl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netəmim.
20 Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən kəm in məmə, "Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətatig lan, in təmisi-pən əm o Narmin Rəha Uhgin.
21 Kən in otiləs nətin kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan min netəmim e nolən tərat min rəhalat."*
22 Natimnat min rafin əh kəmotuwa kol əm nipahrienən e nəghatən rəha Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin məmə,
23 "Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən paniləs nətin kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel," inu nipətin təmə, "Uhgin tətatig kitat min."
24 Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha Iərəmərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan,

---

1:11: 2 King 22—24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Luk 1:27,35 * **1:21:** Iesu, nipəti tatən məmə, "Iərəmərə tatosmegəh" **1:21:** Luk 1:31; 2:21 **1:23:** Aes 7:14

25 məto in təməsuwɨnən əh mehm matuwɨn matuwɨn mətoarus-pən Meri tɨləs nətɨn iərman. Kən Josep təmaun-in nərgɨn məmə Iesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahgɨn Iesu

1 Iesu təmaiir əpəh nɨtən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in
təmatərəmərə lan. Kən uarisɨg ikɨn, netəm-iasol mɨn neen kəmotɨsɨ-par isəu
motuwa Jerusalem. Kotenatɨg wɨr e nənən nɨpətɨ məhau mɨn. Kən motuwa
motətapəh məmə,
2 "?Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm
rəhan məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nɨsiaiiən kəm
in."
3 Nian Kig Herot Asol təmətо nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nɨkilat rafin
təmərat.
4 Kən təmargəfɨmɨn pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou rəha nəfakən
rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, "?Kristo itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs
məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?"
5 Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "In otaiir əpəh taon Petlehem e nɨtən rəha
Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgɨn aupən, təmətе tol min-nulan məmə,
6 'Ik Petlehem əpəh e nɨtən Juta, okol kəsənən məmə ik nat əpnapɨn e netəm-
iasol mɨn əpəh ikɨn Juta, məto-inu etəm-iasol kit otɨsɨ-pən lam, kən in otatehm
wɨr rəhak mɨn netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wɨr rəhan sipsip mɨn.' "
7 Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatɨg wɨr e nənən nɨpətɨ məhau
mɨn kotuwa tuəfɨmɨn anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatɨp
e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in.
8 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwɨn Petlehem motegəs-in wɨr
suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io
mɨn ekuwɨn mos-ipən nɨsiaiiən kəm in."
9-10 Nian kəmotətо nəghatən əh, kəmotiet motuwɨn, kən motehm məhau
ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm mɨn məhau əh, nɨkilat
təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwɨn matətul ətuatɨp
əh suakəku ilouin tətapɨl ikɨn. 11 Kən kəmotuwɨn əh imə, motehm suakəku ilau
rəhan mama Meri. Kən kəmotɨsin nulɨlat moatos-ipən nɨsiaiiən kəm suakəku
əh. Kən kəmotielɨg nautə e rəhalat kətɨm mɨn itəm nəmtɨlat tiəkɨs, moatos-ipən
kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne nat kit mɨn itəm nəmiəwɨn
təwɨr nian katuwan e nɨgəm, nərgɨn u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwɨn
təwɨr, nərgɨn u mɨr.
12 Kən Uhgɨn təmən-iəhau ilat e napɨlaiirən məmə okəsotɨtəlɨg-pənən o Kig
Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawɨlək-in Kig Herot motuwɨn-pən e suatɨp
pɨsɨn moatuwɨn iməlat ikɨn.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu məhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip

13 Nian netəm kotenatɨg wɨr mɨn u kəmotiet rəkɨs mɨnoatuwɨn, kən nagelo
kit rəha Uhgɨn təmuwa miet-arəpa o Josep e napɨlaiirən matən-ipən kəm in
məmə, "Ətul uəhai, mɨləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagɨm məhaluwɨn
əpəh Ijip. Kən onatəhlatɨg əh-ikɨn mətoarus-pən io əm ekən-ipɨnə mɨn kəm ik
məmə onəkəhalɨtəlɨg-pa mɨn, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in
suakəku u məmə otohamnu."
14 Kən əmun e nian əh lapɨn, Josep təmətul mɨləs suakəku ilau rəhan mama
məhlagɨm mətəhaluwɨn əpəh Ijip.

1:25: Luk 2:21 **2:2:** Nam 24:17 **2:6:** Maeka 5:2; Jon 7:42 **2:11:** Sam 72:10-15; Aes 60:6

15 Kən kəmətəhlatɨg e nɨməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otɨmɨs. Nat
u tɨnuwa məmə otol nɨpahrienən e nəghatən itəm Iərəmərə təmən rəkɨs aupən
e nəghatən rəha ien kit tatən min-nulan məmə, "Emaun-in nətɨk iərman məmə
otiet rəkɨs Ijip."

Mopael mɨn rəha Kig Herot Asol kəmotohamnu nɨsualkələh nəman

16 Kən e nian Kig Herot Asol təmɨtun məmə netəm kotenatɨg wɨr e məhau
mɨn kəməsotolən nəwian motawɨlək-in motagɨm, kən nɨkin təmahmə pɨk agɨn.
Kən in təmahl-ipən rəhan mopael mɨn məmə okotuwɨn Petlehem ne ikɨn mɨn
rafin tɨtəlau lan, məmə okoteam-in nɨsualkələh iərman mɨn itəm rəhalat nup
təsaprəkɨs-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In təmɨtəpun nup kəiu
nəhlan məto-inu nɨkin təməht məmə nian ətuatɨp əh itəm netəm kotenatɨg
kəmotehm məhau lan.
17 Natɨmnat mɨn u təmol nəghatən u tuwa mol nɨpahrienən lan itəm ien
Jeremaea tɨnəmən rəkɨs aupən ikɨn məmə,
18 "Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətasək tətasək məto-inu tatəto tərat agɨn.
Pətan əh in Rejel, in tətasək o rəhan nɨsualkələh. Kən məsolkeikeən məmə
suah kit otuwa məghat mɨləs-ipər mɨn rəhan nətəlɨgən məto-inu rəhan mɨn
nɨsualkələh kɨnotɨmɨs rafin."*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalɨtəlɨg-pən Nasaret

19 Uarisɨg e nian Kig Herot Asol təmɨmɨs, məto Josep ne Meri ne suakəku
katəhlatɨg əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgɨn təmuwa o Josep e napɨlaiirən
kit matən-ipən kəm in məmə,
20 "Josep. Ətul mɨləs suakəku ne rəhan mama kən məhalɨtəlɨg-pən e nəptən
əh Isrel, məto-inu netəm mɨn u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat
kɨnotɨmɨs rəkɨs."
21 Kən Josep təmətul mɨləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalɨtəlɨg-pən
mɨn e nəptən əh Isrel.
22 Məto nian Josep təmətо məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot
Asol matərəmərə e Jutia, kən in təməgin nɨtəlɨg-pənən Jutia. Kən Uhgɨn
təməghat kəm Josep e napɨlaiirən kit mɨn məmə in otəsuwɨnən Jutia, kən
təmiet muwɨn ikɨn pɨsɨn e nɨtən asol Kalili.
23 Kən kəməhaluwɨn mətəhlatɨg nɨtən əh Kalili e taon kit, nərgɨn u Nasaret,
məmə otol nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən otuwa mol nɨpahrienən.
Ilat kəmotən-ipən məmə, "Okotən məmə in etəm Nasaret."

3

Jon Baptais tətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;
Jon 1:19-28)

1 Nup mɨn neen tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Jon Baptais təmiet-arəpa, kən
mətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn əpəh Jutia ikɨn taruən-aruən ikɨn,
2 matən məmə, "Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motuwɨn
o Uhgɨn, məto-inu, nian itəm Uhgɨn otərəmərə e netəmim rafin tɨnatuwa
iuəhkɨr."
3 Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgɨn aupən, təmatəghat-in məmə, "Suah
kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-əpenə
rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.' "

2:15: Hos 11:1 **2:18:** Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərgɨn u Retiel, tatətul o mama mɨn rafin rəha Isrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3

4 Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm kəmol e nɨməme nat megəh kit katən məmə
kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən nɨgɨn nagwənən, tatun pitɨp
ne nahui sukapak.*
5 Kən netəmim tepət kəmotɨsɨ-pən Jerusalem, ne ikɨn mɨn nɨtən Jutia, ne ikɨn
mɨn iuəhkɨr o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon.
6 Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən in təmol baptais elat e nəhau
əh Jotan.
7 Məto nian Jon təməplan məmə Farisi mɨn ne Satusi mɨn tepət kəmotuwa
məmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Itəmat nəkotahmen e
təgəluə mɨn! Rəhatəmat nolən teko-eko. ?Nɨkitəmat təht məmə okəmə nəkoatol
əm baptais u, kən onəkotagɨm tənin nalpɨnən ne nemə̈ha rəha Uhgɨn itəm
otuwa? !Kəp!
8 Otol natɨmnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəlɨgən rəhatəmat,
motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.
9 "Kən sotən atɨpən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm
məto-inu itəmat noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn əm. Iatən
kəm itəmat məmə nat əpnapɨn kəpiel mɨn əm, məto Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat
kotuwa noanol mɨn rəha Epraham.†
10 Məto-inu roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-pən nɨg əpəh e
nəukətɨn. Kən okəmə nɨg kit təsoe-inən noan itəm təwɨr, kən in otahtɨl mərakin-
pən e nɨgəm.
11 "Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin
rəhatəmat nətəlɨgən o nolən rat mɨn rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm
rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Kən io ləhau agɨn, esahmen-pənən
məmə ekɨləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais
etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.
12 In tatətul matɨp o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim,
tahmen-pən e etəm tətasum matoor nagwənən təwɨr ne nagwənən tərat. Tatos
nagwənən təwɨr matuwɨn latuənu. Məto tatərakin-pən nagwənən tərat e
nɨgəm asol itəm tatuəp namnun tɨkə."

Jon təmol baptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Kən Iesu təmiet e nɨtən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais
lan.
14 Məto Jon tatən-iəhau əskasɨk in mən-ipən məmə, "Tətuatɨp əm məmə ik
onəkol baptais lak. ?Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?"
15 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən
əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgɨn tolkeike." Kən Jon təmegəhan-in.
16 Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu agɨn Iesu təmər e nəhau, kən əmun
nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa tahmen
e mak, kən məpələh-pər lan.
17 Kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e neai matən məmə, "Inu nətɨk keike itəm
iakolkeike pɨk, kən nɨkik tagien pɨk ron."

---

* **3:4:** Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwɨn lan aupən.
(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nɨkilat təmatəht məmə Elaija otɨtəlɨg-pa mɨn e nətueintən nian kit
mɨn məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisɨg, Iesu təmuhapɨk lan
məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm nɨki netəmim tatəht məmə otuwa mɨn. (Mat 11:14, 17:10-13).
3:4: 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə in nat asol məmə ilat
noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat
nətəlɨgən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11:** Jon
1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35

4

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təməghat-pən e nɨki Iesu məmə in otuwɨn əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwɨn
ikɨn.
2 Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapɨn, kən uarisɨg
lan nəumɨs təmus pɨk.
3 Kən Setan təmuwa mɨnatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə,
"Okəmə ik Nəti Uhgɨn, ən-ipən kəm kəpiel mɨn pəs kotəuhlin ilat motuwa motol
pɨret lan."
4 Məto Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan məmə, "Kəməte e Naoa Rəha
Uhgɨn məmə, 'Netəmim okol kəsotatɨgən e nagwənən əm, məto okotatɨg e
nəghatən mɨn rafin itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn.' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilɨs agɨn e
Nimə Rəha Uhgɨn, 6 kən mən-ipən kəm Iesu məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgɨn, ətɨpən
əpəh ləhau e nɨsɨp, məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, 'Uhgɨn otən-ipən
kəm rəhan nagelo mɨn məmə okoatehm wɨr ik, kən motɨləs əm ik ilɨs e nelmɨlat
məmə nəkəsorinən nelkəm məsɨn ne e kəpiel.' "
7 Kən Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan məmə, "Naoa Rəha Uhgɨn tatən
mɨn məmə, 'Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn
məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatɨg itəmat min, o kəp.' "
8 Kən Setan təmit mɨn Iesu mian əpəh ilɨs e nɨtot asol, kən təməgətun in e
kantri mɨn rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natɨmnat wɨr agɨn mɨn
rafin itəm kotatɨg lan,
9 kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Natɨmnat rafin mɨn əh, oekos-ipɨnə kəm
ik məmə onatərəmərə olat, okəmə nəkɨsin-pa nulɨm kən məfak-pa kəm io."
10 Kən Iesu təmuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, "!Uwɨn isəu, Setan! Naoa
Rəha Uhgɨn tatən məmə, 'Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn, kən
in əm, onəkotol əm rəhan nətəlɨgən.' "
11 Kən Setan təmagɨm mapəs Iesu, kən nagelo mɨn kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tɨnətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
e nɨtən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Kən e nian əh, kəmaskəlɨm Jon Baptais kɨləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu
təmətо nəghatən lan, kən in təmiet muwɨn e nɨtən Kalili.
13 Kən təmapəs natɨgən Nasaret, kən miet muwɨn əpəh ləhau e taon kit,
nərgɨn u Kapaneam, iuəhkɨr o Lek Kalili, kən mətatɨg ikɨn əh e nɨtən asol rəha
noanol mɨn rəha Sepulun ne Naptali aupən.
14 Təmuwɨn ikɨn əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nɨpahrienən
lan itəm təmən aupən məmə,
15 "Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali
tatəməhl e suatɨp tatuwɨn e lek Kalili, entənɨpən-pən e nəhau Jotan. Inu nɨtən
asol Kalili, ima Iaihluə mɨn.
16 Netəm ikɨn kəmotatɨg e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol
kit. Kən tɨnatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpɨn ilat itəm kəmotatɨg e
napinəpən rəha nɨmɨsən u tatəfətain ilat nian rafin."

4:1: Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17 **4:6:** Sam 91:11-12 **4:7:** Dut 6:16
4:10: Dut 6:13 **4:12:** Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **4:16:** Aes 9:1-2

17 Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn matən
məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motɨtəlɨg-pən o Uhgɨn,
məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr.”

Iesu təmaun-in netəmim kuwɨt məmə okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian,
Antru ne Saimon, u nərgɨn kit mɨn u Pita. Ilau katuərakin net e Lek Kalili
məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm mɨn. 19 Kən təmən-ipən kəm ilau
məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea
etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mɨn netəmim.”
20 Kən roiu agɨn, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
21 Kən Iesu təmaliwək muwɨn noan məsɨn mɨn, kən məplan suah mil kəiu
mɨn ilau pian, nərgɨlau u Jemes ne Jon, nətɨ Sepeti mil. Katuəpələh e nɨpəgnoa
pot iləhal rəhalau tata matuəhl wɨr rəhalau net mɨn, kən Iesu təmaun-in ilau
məmə okuea miauarisɨg-in in.
22 Kən roiu agɨn, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən
Iesu.

Iesu təməgətun netəmim kən matol-wɨr netəmim e nɨmɨsən
(Luk 6:17-19)

23 Kən Iesu təmaliwək ikɨn mɨn rafin e nɨtən Kalili, matəgətun netəmim
əpəh e nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, kən matən-iarəp namnusən təwɨr rəha
nərəmərəən rəha Uhgɨn kəm netəmim, kən matol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs
e nɨmɨsən rafin, ne netəmim itəm nɨpətɨlat tərat o nɨmɨsən rafin.
24 Kən namnusən e Iesu təmɨtəlau rafin e profens ikɨn Siria, kən netəmim
kəmotəmɨk netəmim rafin itəm koatɨmɨs motuwa o Iesu, rəhalat nɨmɨsən tol
min-nulan: neen koatɨmɨs, neen nɨpətɨlat tɨtahmə, neen narmɨn rat tətatɨg
elat, neen koatos nɨmɨsən rəha mənɨg moataut, kən neen nɨpətɨlat məsɨn
təmɨmɨs. Məto Iesu təmol-wɨr ilat.
25 Kən nɨmanin netəmim kəmotiet e nɨtən Kalili, ne ikɨn Tekapolis, ne
Jerusalem əpəh Jutia, ne ikɨn pɨsɨn mɨn neen əpəh Jutia, ne ikɨn mɨn entənɨpən-
pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisɨg-in Iesu.

5

Əpəh ilɨs e nɨtot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in

1 Nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatətəu-pən in, kən in təmuwɨn
əpəh ilɨs e nɨtot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in, ilat
kəmotuwa.
2 Kən mɨnətuoun matəgətun ilat.

Netəmim itəm koatatɨg e nəwɨrən pahrien

Iesu təmən məmə,
3 “Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatɨləs-iəhau itəmat, moatən e
nɨkitəmat məmə nakoatəkul-pən əm e Uhgɨn. In nəwɨrən pahrien məto-
inu, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
4 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakoatasək kən nɨkitəmat tɨtahmə.* In
nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn otos-iəhau nɨkitəmat.

4:17: Mat 3:2; 19:27 **4:23:** Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **4:24:** Mak 6:55 **4:25:** Mak 3:7-8
5:3: Aes 57:15 * **5:4:** Iesu təsən ətuatɨpən ikɨn-u məmə suah kit təmahro nɨkin tɨtahmə. Kəm-naka nɨkin tɨtahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nɨkin tɨtahmə məto-inu suah kit təmɨmɨs, o kəm-naka in nat kit mɨn. **5:4:** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17

5 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəsotos-ipər atɨpən itəmat. In nəwɨrən
pahrien məto-inu, o nian kit Uhgɨn otos-ipɨnə nətueintən kəm itəmat u
rəhan mɨn.
6 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakotolkeike pɨk e nɨkitəmat rafin
agɨn məmə nəmegəhən rəhatəmat okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
In nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn otol rəhatəmat nəmegəhən
kotətuatɨp e nɨganəmtɨn.
7 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakotasəkitun netəmim. In nəwɨrən
pahrien məto-inu, Uhgɨn otasəkitun itəmat.
8 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nɨkitəmat tətuatɨp məwɨr. In nəwɨrən
pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhgɨn.
9 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian itəmat netəmim rəha nələhəuən
nəmə̈linuən. In nəwɨrən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə
nenətɨ Uhgɨn.
10 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatol natɨmnat itəm kotətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən netəmim koatol tərat kəm itəmat ron. In nəwɨrən
pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə
etəmat.
11 "Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim koatol natɨmnat mɨn
tərat kəm itəmat məto-inu itəmat netəmim rəhak, inəh koatən rat itəmat,
kən moatərəkɨn itəmat, kən moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərat mɨn
moatərəkɨn itəmat lan.
12 Nɨpahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen mɨn əm kəm ien mɨn
aupən ikɨn itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən otagien pɨk, məto-inu nətouən asol
rəhatəmat tətatɨg əpəh e nego e neai.

Sol ne nəhag-əhagən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 "Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e nətueintən.† ?Məto okəmə
rəhan nətehenən tɨnɨkə, otahro muwa mətehen mɨn? Təsəwɨr mɨnən o nat kit
mɨn, okərakin, kən netəmim kotaliwək lan.
14 Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh
ilɨs e nɨtot, okol təsəhluaigən.
15 Kən etəmim kit tɨkə məmə otasiepən e lait, kən məfətain-iəhau e kətɨm.
Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikɨn lait tatəpələh ikɨn məmə
lait otasiəgəpɨn rafin nɨpəgnoa nimə o netəmim rafin.
16 Kən e nolən ahmen mɨn əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat
tasiə məmə netəmim okotəplan wək wɨr mɨn itəm itəmat nəkoatol, kən ilat
okotɨləs-ipər nərgɨ tata Uhgɨn itəm tətatɨg e nego e neai."

Lou rəha Moses

17 Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Təsəwɨrən məmə
nɨkitəmat otəht məmə emuwa məmə ekərakin Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm
Moses ne ien mɨn aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, məto
emuwa məmə ekol nɨpətɨ nəghatən mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən.
18 Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatɨg, kən Lou,
in mɨn otatɨg. Kən okol nat kit otəsɨkəən lan, nat əpnapɨn in leta əkəku agɨn,
kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəghatən mɨn rafin rəha Lou kotuwa
motol nɨpahrienən lan.

5:5: Sam 37:11 **5:6:** Aes 55:1-2 **5:10:** 1 Pita 3:14 **5:11:** 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52 † **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətehen wɨr, kən məsərətən. Təwɨr məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatɨp. Məto tərat okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat. **5:14:** Jon 8:12; 9:5 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33

19 Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun netəmim min məmə
ilat min okotapəs, nat əpnapin in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh
məmə in ləhau agin e nərəmərəən rəha Uhgin. Məto suah kit itəm tatol Lou
min əh, matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agin e
nərəmərəən rəha Uhgin.
20 Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip
wir agin e niganəmti Uhgin, taprəkis-in nolən min rəha Farisi min ne iəgətun
min rəha Lou itəm nikilat əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən
təsətuatip wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha
Uhgin."

Suah kit itəm nemə̇ha tatol (Luk 12:57-59)

21 Kən Iesu təmən min məmə, "Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən itəm iəgətun
min kəmotən kəm pipi rat min rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə,
'Əsotohamnuən etəmim,' kən 'Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul
e niganəmti kot mos nalpinən.'
22 Məto io iatən kəm itəmat məmə,‡ okəmə suah kit nemə̇ha tatol o nat kit
pian təmol, kən tətuatip məmə suah əh itəm nemə̇ha təmol, otətul e niganəmti
kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətuatip məmə in otətul e niganəmti
kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətau-iərmis-in suah kit,§ kən tətuatip məmə
etəm təmən nəghatən əh otuwin e nigəm asol.
23 "Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwin e olta e Nimə Rəha Uhgin məmə
onəkos-ipən nat kit kəm Uhgin, məto ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol
nemə̇ha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmenən,
24 əpəs pitən rəham nat əh, kən muwin məplan piam muəg-ətuatip-in
nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tikimir, muea iolitilau min, kən uarisig
nəpanitəlig muwin mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgin e olta əpəh e Nimə Rəha
Uhgin.
25 "Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən etəmim un
tolkeike məmə otiləs ik muwin e kot, təwir məmə nakuwin uəhai əm, nian
nəsianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-in nipəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə
nakapəs, etəmim un otiləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm
tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otiləs-ipən ik e kalapus.
26 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e
kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpinən rəham."

Etəmim itəm tətakləh-in pətan

27 Kən Iesu tatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəmotəto rəkis
nəghatən u məmə, 'Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotakləh-inən nipitan
pisin min.'
28 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tinol marit rəkis
tatəplan pətan pisin kit matolkeike məmə otakləh-in, kən in tinol rəkis təfagə
rat e nikin, tahmen əm məmə in tinakləh-in pahrien.
29 Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakiləs-irəkis
mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə, taprəkis-in nipətim rafin
okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə.

5:19: Jem 2:10 **5:21:** Eks 20:13; Dut 5:17 ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərat. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u "tətau-iərmis-in," tatəghat-in nəghatən min tahmen e "Ik iərmis," o "Ik ialməl," o "Rəhm-kapə təpiə," o "Ik nəti iərmis."
5:22: 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25 **5:27:** Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47

30 Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətatip rəkis mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə, taprəkis-in nipətim rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə.”*

Etəmim itəm tətapəs rəhan pətan
(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Etəmim itəm otapəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tinapəs in.’
32 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marit təsuwinən mehm suah pisin kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətapəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pisin, kən pətan əh tatol təfagə, məto nəmkakiəhən rəha iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm tatit pətan əh, in min tatol təfagə.”

Noanawil min

33 Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit min itəm iəgətun min kəmotən kəm rəhatat pipi min aupən məmə, ‘Nəsotətgəhlən noanawil min rəhatəmat itəm nəmotos, məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawil lan kəm Uhgin məmə nəkotol.’
34 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən noanawil o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən təskasik. Sotosən noanawil o nego e neai məto-inu ikin əh Uhgin tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgin.
35 Kən sotosən noanawil o nətueintən məto-inu ikin əh Uhgin tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgin. Kən sotosən noanawil o Jerusalem məto-inu ikin əh in taon rəha Uhgin, u in Kig asol ikin, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgin.
36 Kən sotosən noanawil o rəhatəmat-kapə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tikə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapin. Uhgin əm tatərəmərə e natimnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawil o Uhgin.
37 Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm nipahrienən. Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’ Kən okəmə rəhatəmat nətəligən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə, ‘kəpə.’ Nəghatən min itəm kotaprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatisi-pən e Setan.”

Nalpinən
(Luk 6:29-30)

38 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkis nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah kit tərəkin niganəmtim kit, kən netəmim okotərəkin min niganəmtin kit. Kən okəmə suah kit tərəkin nəluəm kit, kən netəmim okotərəkin min nəluin kit.’
39 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpinən nəratən kəm etəmim itəm təmol tərat kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nikapim matip, kən nakəkəike malən-pən min nikapim mol pəs tem min.

---

* **5:30:** Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasik o napəsən rəhatat nolən rat min. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4 **5:33:** 1 Kor 7:10-11 **5:33:** Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 **5:34:** Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **5:35:** Sam 48:2; Aes 66:1 **5:38:** Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21

40 Kən okəmə suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-
ipən rəham sot əkəku kəm in məmə otəg-ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən
nakəkəike mos-ipən min rəham sot asol.
41 Kən okəmə mopael kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmə nəkiləs
rəhan kətim muwin kilometa kitiəh, məto ik nakəkəike miləs min muwin
kilometa kit min tol kəiu.
42 Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən
okəmə suah kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwin kənu mos mitəlig
min muwa, kən nəsənən məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən."

Nolən rəha nolkeikeən tikimir min (Luk 6:27-28, 32-36)

43 Kən Iesu təmən min məmə, "Nəmotəto rəkis məmə, 'Onəkotolkeike
rəhatəmat min, kən motetəhau tikimir min rəhatəmat.'
44 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tikimir min,
kən motəfak o netəm min u itəm koatol nəratən kəm itəmat,
45 kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgin rəhatəmat itəm tətatig ilis
e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgin təmol mitgar
tətasiəgəpin netəmim itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-
ipa nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətuatip, ne netəm min
u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən.
46 ? Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike itəmat, kən
nikitəmat təht məmə Uhgin otətou itəmat o nolən kit itəm təwir? !Kəp! !
Netəm min u itəm koatos məni rəha takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min
kotolkeike ilat min!
47 ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm ilat min, məto
tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwir taprəkis-in netəm
əpnapin? Kəp. Netəmim min itəm kəsotitunən Uhgin, ilat min koatol nəhlan.
48 Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgin, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwir
mətuatip nian rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgin in tatol."

6

Nolən min itəm təwir kəm Uhgin

1 Kən Iesu təmən min məmə, "Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwir kəm
Uhgin məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim
okotəplan, kən Uhgin əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat min

2 "Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu
elat, nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat
tamkimik. Nian ilat kotasitu e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi
moatol-arəp e nimə rəha nuəfiminən ne ihluə e suatip asol məmə netəmim
okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən
kəm itəmat məmə, ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha
netəmim.
3 Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu
elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnapin rəhatəmat
min netəmim.
4 Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wir min, kən
rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o
rəhatəmat nolən wir min."

5:43: Lev 19:18 **5:44:** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20 **5:48:** Lev 19:2; Dut 18:13
6:1: Mat 23:5

Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)

5 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nian nakotəghat kəm Uhgin e
nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto
nikilat tamkimik. Netəm min əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e
nimə rəha nuəfiminən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak məmə netəmim
okotəplan motəto ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis
nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha netəmim.
6 Məto nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, nakotuwin əpəh e nipəgnoa
nimə rəhatəmat, kən motahtosig e toa, kən motəfak kəm Uhgin itəm tətatig
ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan
rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.
7 "Kən nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, sotargətainən nəghatən min
tepət tepət u nipətin tikə, tahmen e netəm kotəruru Uhgin. Nikilat təht məmə
rəhalat uhgin min okotəto ilat o nəghatən min tepət itəm koatəfak moatən.
8 Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotətapəh ron, məto rəhatəmat
Tata Uhgin tinitun rəkis nat naka itəm nakotoleike.
9 "Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, kən otəfak
mihin nulan:
'Tata rəhatimat itəm nətatig e nego e neai, pəs netəmim kotisiai-in ik.
10 Pəs nərəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol
nipahrienən lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai.
11 Os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.
12 Kən aluin məsalpinən, nolən rat min rəhatimat, tahmen-pən əm məmə
itimat ekotaluin məsotaskəlim-iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha
netəmim itəm koatol nəratən kəm itimat.
13 Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm məta
oekotakiə motol nolən rat, məto os-irəkis itimat e nelmi Setan.'
14 "Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlim-iəkisən e nikitəmat nolən rat
min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgin e nego
e neai, in otaluin məsalpinən, rəhatəmat nolən rat min.
15 Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlim-iəkis e nikitəmat nolən rat
min rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgin
otəsaluinən kən malpin nolən rat min rəhatəmat."

Nolən rəha nətuakəmən

16 Kən Iesu təmatən min məmə, "Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən
motəfak kəm Uhgin, sotolən niganəmtitəmat təpou tahmen-pən e netəm min
u itəm rəhatəmat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ilat koatol niganəmtilat
tol pisin, məmə netəmim okotəplan ilat məmə nəumis tinus ilat, kən netəmim
okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis
nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha netəmim.
17 Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgin,
onəkotaikuas e niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat,
18 məmə netəmim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən
moatəfak kəm Uhgin, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion
min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min."

Nat təwir əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

6:5: Mat 23:5; Luk 18:10-14 **6:7:** 1 King 18:26-29 **6:8:** Mat 6:32 **6:10:** Luk 22:42 **6:12:** Mat 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:16:** Aes 58:5-9

19 Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwirən məmə nəkotuargətain rəhatəmat
nat wir min e nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e
nətueintən u, win min kotitun nunən, kən namtəən titun nərəkinən natimnat
min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat nimə motuwin imə kakləh-
in rəhatəmat natimnat.
20 Məto təwir məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wir min əpəh e nego e
neai. Ikin əh win min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat min
əh, kən iakləh min okol kəsotakləh-inən.
21 Iatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wir min
koatəməhl ikin, məto nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-
ikin əh.
22 “Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nipətim.
Okəmə niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nipətim tərioah e nəhag-
əhagən.
23 Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətim in tərioah
e nalugінən. !Kən okəmə nəhag-əhagən e nipətim in napinəp əmən, tahmen
əm məmə ik nəkətatig e napinəpən asol agin-əh!*
24 “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə
in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit
məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm.”

Təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik (Luk 12:22-31)

25 Kən Iesu təmən məmə, “Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə,
təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik rəhatətmat nəmegəhən məmə onəkotun
naka, kən motənim naka. Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nipətitəmat
məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?Nəukəti nəmegəhən rəhatimat
tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka in nat asol o nipətitat,
napən, o kəp? Kəp.
26 Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. Ilat kəsotasumən, kən ilat
kəsotələhəu-wirən nagwənən e nipəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego
neai, in tatos-ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht
məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig min? !Əwəh!
27 ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat
nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiəh
əm e rəhatəmat nəmegəhən.
28 “?Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwin lan? Nikitəmat təht-
tu nəgui nig min itəm koatəwiə əpnapin əm. Ilat kəsotol pikən wək o nəhlən
rəhalat napən.
29 Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim rəhan nautə tepət,
kən rəhan napən itəm tatuwin-in, ilat kotəwir motaprəkis. Məto nəgui nig
əpnapin min kotəwir taprəkis-in rəhan napən.
30 Uhgin təmol manuwihl əpnapin əm təwir pik e nəgui nig min əh. Məto
manuwihl əh in rəha nian kitiəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən
okəmə Uhgin tatol-wir manuwihl əh, kən nikitəmat təht məmə Uhgin otos-
ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwin lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei,
rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin!

6:19: Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23:** Nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. **6:25:** Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26:** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29:** 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6

31 “Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə itəmat nakotətəlɨg-in pɨk məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənɨm naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwɨn-in?’
32 Sotətəlɨg-in pɨkən. Netəm itəm kotəruru Uhgɨn, ilat koatətəlɨg-in pɨk natɨmnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in tɨtun məmə nəkotəkəike motos natɨmnat mɨn əh.
33 Məto pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgɨn, ne nəmegəhən ətuatɨp itəm Uhgɨn tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgɨn otos-ipɨnə mɨn natɨmnat mɨn əh kəm itəmat.
34 Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə nakotətəlɨg-in pɨk natɨmnat itəm onəkotəkəike motos olawɨg, məto-inu natɨmnat rəha olawɨg, ilat rəha olawɨg. Nəratən rəha nian kitiəh, in tɨnahmen rəkɨs rəha nian kitiəh.

7

Sotakilən nolən rəha suah kit mɨn
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgɨn otələhəu nəghatən rəha nalpɨnən rəhatəmat.
2 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasɨk itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgɨn otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat mɨn. Okəmə nakotakil etəmim e nolən itəm tətuatɨp, kən Uhgɨn otakil itəmat e nolən itəm tətuatɨp. Məto okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasɨk, kən Uhgɨn otakil itəmat e nolən ahmen mɨn əm.
3 ?Tahro nakoatən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ piatəmat mɨn, məto itəmat nəsotəplanən nɨg asol itəm tətatɨg e nɨganəmtɨtəmat?
4 ? Kən tahro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkɨs nɨmɨsmɨsɨ nɨg e nɨganəmtɨm,’ məto nəsotəplanən nɨg asol e nɨganəmtɨtəmat?
5 !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Otaupən, motos-irəkɨs nɨg asol e nɨganəmtɨtəmat, kən nəkotɨtun nəplan wɨrən nohrəkɨsən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ piatəmat mɨn.
6 “Sotos-ipənən natɨmnat rəha Uhgɨn kəm kuri mɨn, kən sotərakin-pənən rəhatəmat nat wɨr mɨn kəm pɨkəs mɨn.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus itəmat.”

Nolən ətuatɨp o nətapəh-inən nat kit o Uhgɨn
(Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgɨn o natɨmnat, kən in otos-ipɨnə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs toa oterəh otəmat.
8 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm mɨn u itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
9 “?Itəmat pah, nian nətɨn tatətapəh-in pɨret, məto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp!
10 ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sɨnek? !Kəp!
11 Nat əpnapɨn itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən natɨmnat wɨr mɨn kəm nenətɨtəmat mɨn. !Məto Tata Uhgɨn e nego e neai, nolən rəhan in təwɨr pɨk maprəkɨs-in nolən rəhatəmat, kən nɨpahrienən, in otos-ipən natɨmnat wɨr mɨn kəm netəm mɨn u itəm koatətapəh-in ron!

6:32: Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 **7:1:** Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24 * **7:6:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “sotərakin-pənən rəhatəmat perel kəm pɨkəs mɨn.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtɨn tiəkɨs. Təmɨsɨ-pən e nɨki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pɨkəs” katuəpsen-pən netəm rat. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 **7:11:** Jem 1:17

12 Kən tol nəhlan, otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm
nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nɨpətɨ Lou itəm
Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, ne nəukətɨ nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien
mɨn aupən."

Suatɨp kəiu
(Luk 13:24)

13 Iesu təmən mɨn məmə, "Itəmat onəkotəkəike motuwɨn-pən e nafiluə itəm
təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne suatɨp itəm tɨmətɨg əm tatuwɨn o
nərəkɨnən, kən netəmim tepət koatuwɨn-pən e nafiluə əh.
14 Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatɨp itəm tiəkɨs tatuwɨn o nəmegəhən, kən
netəmim noan məsɨn əm okotəplan."

Nɨg ilau noan
(Luk 6:43-44)

15 Kən Iesu təmən məmə, "Oatəto wɨr itəmat o ien eiueiuə mɨn. Ilat koatuwa
moatəghat mətɨg e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nɨkilat, ilat
kotahmen e kuri iarupɨn.
16 Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotɨtun naka tətatɨg e
nɨkilat. Netəmim okol kəsotuwɨnən e nolkosɨk o iapɨl-iapɨl moatəhl noa nɨg
itəm təwɨr mətehen tahmen e krep o fik.
17 Tol min-nulan, nɨg itəm təwɨr tatoe-in noan itəm təwɨr, məto nɨg itəm tərat
tatoe-in noan itəm tərat.
18 Nɨg itəm təwɨr okol təsoe-inən noan itəm tərat, kən nɨg itəm tərat, okol
təsoe-inən noan itəm təwɨr.
19 Nɨg mɨn rafin itəm kəsotoe-inən noalat itəm təwɨr, okəte rəkɨs ilat, kərakin-
pən ilat e nɨgəm.
20 Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə mɨn əh, onəkotəplan noan, kən
nəkotɨtun naka tətatɨg e nɨkilat.
21 "Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, 'Iərəmərə,
Iərəmərə,' itəm ilat kotɨtun nuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn
məto ilat mɨn əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata itəm tətatɨg e nego e neai.
22 E nian Uhgɨn otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in məmə,
'!Iərəmərə, Iərəmərə! ?Tahro? ?Nəkɨtun o kəp məmə, itɨmat emotən-iarəp
nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itɨmat, kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn
e nərgəm, kən motol natɨmnat pɨspɨs mɨn e nərgəm?'
23 Kən oekən-ipən ətuatɨp kəm ilat məmə, 'Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu
mɨn ekəruru itəmat. !Otuwɨn isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərat!' "

Etəmim kəiu kəmiailəkɨn nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, "Okəmə itəmat u itəm
nəmotəto nəghatən mɨn u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm
tenatɨg, in təmiləkɨn-pən nəukətɨ rəhan nimə e kəpiel.
25 Kən nuhuən təməfɨk, kən naruəh taiu, kən nɨmətag asol telel moh nimə.
Məto nimə təsietən məto-inu kəmiləkɨn-pən nəukətɨn e kəpiel.
26 Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən mɨn u rəhak kən məsotolən, kən
onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlɨg-in wɨrən nolən natɨmnat kən in ialməl,
in təmiləkɨn-pən nəukətɨ rəhan nimə e nɨməkləkɨl əm.
27 Kən nuhuən təməfɨk, kən naruəh taiu, kən nɨmətag asol telel moh nimə.
Kən nimə təmiet, kən nian təmiet, məto təmərat agɨn."

7:12: Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10 **7:15:** Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12 **7:19:** Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 **7:20:** Mat 12:33 **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətatɨg lan

28 Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmɨlat
təmiwɨg pɨk ron,
29 məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun mɨn rəha Lou,
məto rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-ikɨn.

8

Iesu təmol-wɨr suah kit təmos nɨmɨsən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nɨtot, netəmim tepət kəmotətəu-pən.
2 Kən suah kit nɨmɨsən u leprosi* təmol təmuwa ron, mɨsin-pən nulɨn o Iesu,
kən mən məmə, "Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-wɨrən io kən
mafəl rəkɨs namkɨmɨkən lak."
3 Kən Iesu təməg-əfəməh-in nelmɨn mələhəu-pən lan, mən məmə, "Əwəh.
Iakolkeike. Əwɨr-ta." Kən roiu agɨn-əh, nɨmɨsən leprosi təmagɨm mɨkə lan.
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Əsən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm
netəmim, məto uwɨn əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-
nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm
rəhan leprosi tɨnɨkə, kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən nɨnəwɨr, kən
rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə."

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael mɨn
(Luk 7:1-10)

5 Kən Iesu təmuwɨn miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit
rəha mopael mɨn rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron
matən məmə,
6 "Iərəmərə, rəhak iolwək tatɨmɨs, kən mətapɨl əpəh e nimə rəhak, nɨpətɨn
rafin təmɨmɨs, kən tatəto tərat pɨk."
7 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Oekɨmnə mol in təwɨr mɨn."
8 Kən etəm-iasol rəha mopael mɨn təmən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə,
io etəmim kit itəm esətuatɨpən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak
nɨpəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit, kən ekɨtun məmə in otəto təwɨr mɨn.
9 Ekɨtun məmə nɨmɨsən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io mɨn, rəhak
netəm-iasol mɨn kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael mɨn neen əh-
ikɨn itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwɨn,' kən tuwɨn. Kən
okəmə ekən kəm kit məmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef
məmə, 'Ol nat u,' kən tol nat əh."
10 Nian Iesu təmətо nəghatən əh, kən narmɨn təmiwɨg pɨk ron, kən təmən-
ipən kəm netəmim itəm koatuarisɨg-in məmə, "Nɨpahrienən iakatən kəm
itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapɨn noanol mɨn rəha
Isrel, məto esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasɨk tahmen-pən lan.
11 Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotɨsɨ-pən e nɨkalɨn par ikɨn ne e
nɨkalɨn pah ikɨn, okotuwa motagwən kitiəh e tepɨl ilat Epraham, ne Aisak, ne
Jekop əpəh e nərəmərəən əpəh e nego e neai.
12 Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgɨn təmaupən mɨtəpun itəmat məmə
in otərəmərə etəmat, in otərakin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikɨn əh,
netəmim okotasək kən moatəto tərat, kən moatəgətain nəluɨlat mɨn."
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael mɨn məmə, "Atuwɨn.
Rəham iolwək otəwɨr tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgɨn otol

---

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Uhgɨn, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha nuwigɨtəm. Nɨmɨsən mɨn u tatərəkɨn nuwigɨtəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nɨmɨsən nəhlan, in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11:** Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

mihin.” Kən e nian ətuatɨp əh, nɨpətɨ iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael mɨn təmuwa məwɨr mɨn.

Iesu təmol nɨmɨsən tepət kotəwɨr mɨn
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Kən Iesu təmuwɨn e nimə rəha Pita, kən muwɨn imə məplan uhu Pita
tatətəp-ətəp mətapɨl.
15 Kən təməg-əfəməh-in nelmɨn mek nelmɨ pətaguɨhl un, kən nətəp-ətəpən
təmagɨm mɨkə, kən tɨnətul. Kən mɨnatol nagwənən nɨgɨ Iesu.
16 Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmɨk netəmim tepət itəm narmɨn rat
tətatɨg elat motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəghatən
əm rəhan, kən mol-wɨr netəmim rafin itəm koatɨmɨs.
17 Natɨmnat mɨn əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha ien Aesea tuwa
mol nɨpahrienən lan, itəm təmən aupən ikɨn məmə,
“In təmos-irəkɨs nɨmɨsən mɨn rəhatat,
kən mol nɨpətɨtat mɨn itəm kotahmə, kotəwɨr.”

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisɨg-in Iesu
(Luk 9:57-62)

18 Kən nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatɨtəlau in, kən təmən-
ipən kəm rəhan netəmim məmə okotuwɨn e nɨkalɨ lek entənɨpən-pən.
19 Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Hiə
ikɨn onakatuwɨn-pən ikɨn, oekətəu-pən ik.”
20 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupɨn mɨn, rəhalat nɨpəg tatɨg
o napɨlən, kən mənɨg mɨn nimaalat tatɨg o napɨlən. Məto Nətɨ Etəmim,† in
rəhan nimə rəha napɨlən tɨkə məmə otuwɨn mapɨl ikɨn.”
21 Kən etəmim kit mɨn rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə.
Oekətəu-pən ik məto, pəs ekuwɨn pitən mɨtənɨm rəhak tata.”
22 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io. Netəmim itəm kəsotolən
nəwia Uhgɨn, in tahmen əm məmə ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs. Pəs ilat okotuwɨn
motɨtənɨm rəhalat netəmim itəm kəmotɨmɨs.”

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kən Iesu təmuwɨn e pot, kən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn ilat min.
24 Kən təsuwəhən, nɨmətag asol kit tətul kən mɨnol peau-peau asol mɨn e lek,
kən nəhau tatər-pən e pot, iuəhkɨr əm pot tətamnɨm, məto Iesu tətapɨl.
25 Kən kəmotuwɨn motəhgaiir e Iesu motən-ipən məmə, “! Iərəmərə! !
Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotamnɨm!”
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotəgɨn pɨk? Rəhatəmat
nahatətəən təkəku agɨn.” Kən təmətul mən-iəhau nɨmətag ne peau-peau asol
mɨn. Kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən tɨnəməlinu tɨnəməlinu.
27 Kən netəmim rəha Iesu narmɨlat təmiwɨg pɨk moatən məmə, “! Ei! ?
Etəmim naka u? Nat əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəmim kəiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənɨpən-pən e lek, ikɨn Katara, kən
etəmim kəiu itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elau kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan
Iesu. Ilau kəmiasɨpən e nɨpəg kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn. Ilau
kuəsanən mətioh netəmim, kən netəmim koatəgin nuwɨn-pənən ikɨn.

8:17: Aes 53:4 † **8:20:** Nian Iesu təmən nərgɨn u “Nətɨ Etəmim,” tatəghat-in atɨp in. Nərgɨn u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pɨsɨn pɨsɨn mɨn e Oltesteman. Kən nɨpətɨn təmə suah kit itəm təmɨsɨ-pən o Uhgɨn kən matos nepətən rəha Uhgɨn. **8:20:** 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

29 Kən əmun narmɨn rat mɨn itəm kotatɨg elau kəmotaget əfəməh motən
məmə, “!Ik Nətɨ Uhgɨn! ?Nəmuwa məmə nakahrol itɨmat? ?Nəmuwa məmə
nakol nalpɨnən kəm itɨmat itəm təsolən əh nian rəhan?”
30 Iuəhkɨr əm olat, pɨkəs mɨn tepət əh-ikɨn kotagwən,
31 kən narmɨn rat mɨn kotasək-pən o Iesu motən məmə, “Okəmə nəkəhg-
iarəp itɨmat, ahl-ipən itɨmat ekotuwɨn e pɨkəs mɨn əh.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwɨn.” Kən narmɨn rat mɨn
kəmotiet elau, motaiu motuwɨn e pɨkəs mɨn, kən əmun pɨkəs mɨn ilat rafin
kəmotaiu moteiuaiu ikɨn təkul-əkul ikɨn, kən motiet-pən e lek motamnɨm.
33 Kən netəmim itəm koatehm pɨkəs mɨn, kəmotagɨm motuwɨn e taon
motən-iarəp natɨmnat rafin, ne natɨmnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm
narmɨn rat mɨn kotatɨg elau.
34 Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən
nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasɨk kəm in məmə otəkəike miet əh-
ikɨn əh.

9

Iesu təmol-wɨr etəm
nɨpətɨn təmɨmɨs
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Kən Iesu təmuwɨn e pot muwɨn entənɨpən-pən e lek, kən miet-arəpa iman
ikɨn, e taon Kapaneam.
2 Kən netəmim neen kəmotɨləs etəmim kit motuwa ron. Nɨpətɨn məsɨn
təmɨmɨs, kən mətapɨl e rəhan nɨmɨtiwɨn. Kən nian Iesu təməplan rəhalat
nahatətəən, kən təmən-ipən kəm etəm tatɨmɨs un məmə, “Nətɨk, əsəgɨnən.
Rəham nolən rat mɨn emos-irəkɨs rəkɨs.”
3 Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun mɨn neen rəha Lou kotən-ipən
kəm ilat mɨn məmə, “Nəghatən əh tərat. Suah əh tatəghat məmə otol məmə
in Uhgɨn.”
4 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro
itəmat nakoatos nətəlɨgən itəm tərat min-nulan?
5 ?In pəhruən tɨmətɨg məmə oekən, məmə, ‘Emafəl rəkɨs rəham nolən rat
mɨn,’ o ‘Ətul maliwək’?*
6 Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotɨtun məmə Nətɨ Etəmim tatos nepətən
ikɨn-u e nətueintən məmə otafəl rəkɨs təfagə rat mɨn.” Kən in təmən-ipən
kəm suah əh tatɨmɨs məmə, “Ətul mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn
latuənu.”
7 Kən suah u tatɨmɨs təmətul maliwək matuwɨn latuənu.
8 Kən nian nɨmanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgɨn, kən
motənwiwi nərgɨ Uhgɨn itəm təmos-ipən nepətən kəm etəmim məmə otol
nəhlan.

Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Kən Iesu təmaliwək muwɨn məsɨn mɨn, məplan suah kit, nərgɨn u Matiu.
In etəmim itəm tatos məni rəha takɨs, kən tatəpələh ikɨn katətou-pən takɨs ikɨn.
Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Uarisɨg-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən
in təmətul muarisɨg-in Iesu.
10 Kən Iesu təmuwɨn mətagwən e nimə rəha Matiu, kən netəmim tepət
rəha nosən məni rəha takɨs kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koatol təfagə

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1:** Mat 4:13 **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu tɨtun nol-wɨrən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgɨn məmə otafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəha netəmim. **9:6:** Jon 17:2

rat† kəmotuwa, kən ilat kəmotuwa motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan
netəmim.
11 Kən nian Farisi min kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha
Iesu məmə, "?Tahro rəhatəmat iəgətun tətagwən kələh ilat netəm koatos məni
rəha takis ne netəm koatol təfagə?"
12 Məto Iesu təmətо rəhalat nəghatən kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Etəmim itəm təsimisən təsuwinən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatimis,
in otəkəike muwin məplan tokita.
13 Otuwin motegəs-in motol nipəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə,
'Nat kit tatol nikik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə
rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol
nikik tətagien.'‡
Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm min u itəm
nikilat təht məmə kinotətuatip rəkis məmə okotuarisig-in io, məto emuwa
məmə ekaun-in netəm min u, netəm nol təfagə məmə okotuarisig-in io."

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgin
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm
in məmə, "Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm
Uhgin, kən Farisi min, ilat min koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim
kəsotolən nəhlan?"
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nian netəmim koatol marit rəha
suah kit, kən in tətatig e nagwənən rəhan ilat in min neen, nikitəmat təht
məmə in min neen okotasək? !Kəp! Məto nian əh-ikin itəm tatuwa məmə
netəmim okotiləs-irəkis etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh,
in min neen kotitun napəsən nagwənən.
16 "Kən etəmim kit tikə məmə otos nimismisi niməhan wi kit, kən məhlətain-
pən e niməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən
nimismisi niməhan wi titun nəhapən niməhan oas, kən ikin təməhap ikin
aupən titun nuwamən mol iahgin pik agin.
17 "Kən etəmim kit tikə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e
pətəl oas u təskasik itəm kəmol e nuwigi nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain
otahləpik, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.§ Məto wain
itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi timətmətig, kən wain
ne pətəl katuəməhl wir."*

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natimnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-
pən nulin o Iesu məmə, "Nətik pətan əkəku təmimis roiu əm. Məto wa,
mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min."
19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwin.

---

† **9:10:** Farisi min, ilat kəmoatətəu-pən wir agin-əh Lou rafin itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses məmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wir min nəghatən min itəm kəmotisi-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatip min rəha Uhgin. Kən Farisi min, katən məmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh min əh, ilat iol təfagə. **9:11:** Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Uhgin təmən nəhlan, nipətin məmə in otapəs rəhalat sakrifais min məto-inu nəratən tətatig e nikilat. Uhgin təmən məmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim. **9:14:** Luk 18:12 § **9:17:** Afin futnot e Luk 5:37 * **9:17:** Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pisin e nəgətunən rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou.

20 Kən əmun pətan kit əh-ikɨn itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin
əm, mɨnos nup tuelef.† Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-
pən mek nɨpəgnəmtɨ kot məsɨn rəhan,
21 təmol nəhlan məto-inu tatən atɨp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan
kot, kən rəhak nɨmɨsən otol namnun.”
22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk
pətan, əsəgɨnən. Rəham nahatətəən təmol ik nɨnəwɨr mɨn.” Kən e nian əh,
rəhan nɨmɨsən təmɨkə.
23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwɨn
imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nɨmɨsən, kən
netəmim kəmoatasək pɨk.
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwɨn isəu, məto-inu pətan əkəku
un təsɨmɨsən, məto in tətapɨl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu.
25 Məto nian netəmim kəmotiet motuwɨn ihluə, kən tuwɨn imə, maskəlɨm
nelmɨ pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul.
26 Kən namnusən rəha nat u təmaiu mɨtəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmol-wɨr iganəmtɨn rat kəiu

27 Kən nian Iesu təmiet ikɨn əh, məto iganəmtɨn rat mil kəiu kəmuətəu-pən
in, kən mətuagət əfəməh məmə, “!Mipɨ Kig Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”
28 Nian Iesu tɨnuwɨn əpəh imə, kən iganəmtɨn rat mil kuea ron. Kən
Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Itəlau nətuahatətə məmə ekɨtun nol-wɨrən
nɨganəmtɨtəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə.”
29 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn e nɨganəmtɨlau mən-ipən məmə, “Uhgɨn
otol-wɨr nɨganəmtɨtəlau məto-inu nəmuahatətə lan.”
30 Kən nɨganəmtɨlau tɨnəwɨr kən kɨnatuəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən
əskasɨk kəm ilau məmə, “Onəsuən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim.”
31 Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp namnusən rəha Iesu tuwɨn
mɨtəlau e ikɨn mɨn rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəm təruru nəghatən

32 Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotɨləs etəmim kit təruru nəghatən
motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmɨn rat tətatɨg lan.
33 Kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah əh, kən tɨnatəghat. Kən nɨmanin
netəmim narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat
kit tol nulan əpəh Isrel nian kit ne.”
34 Məto Farisi mɨn kəmotən məmə, “Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha
narmɨn rat mɨn məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn.”

Iesu nɨkin təmahmə pɨk o netəmim

35 Kən Iesu təmaliwək matuwɨn e taon ne latuənu mɨn rafin, kən matəgətun
əpəh e nɨpəgnoa nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, matən-iarəp namnusən təwɨr
rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən matol-wɨr netəmim rafin itəm koatɨmɨs, ne
netəmim rafin itəm nɨpətɨlat tərat koatəwɨr.
36 Nian təməplan nɨmanin netəmim tɨnepət pɨk, kən nɨkin təmahmə pɨk
olat məto-inu kɨnotos pɨk nahməən, kən motəruru nasitu-atɨpən e rəhalat
nəmegəhən, kɨnotahmen e sipsip mɨn itəm etəmim tɨkə o nehmən ilat.

---

† **9:20:** Lou təmən məmə nɨmɨsən u leprosi təmol pətan əh tamkɨmɨk, kən okəmə tatek suah kit, kən in mɨn otamkɨmɨk. **9:21:** Mat 14:36 **9:27:** Mat 20:29-34 **9:30:** Mat 8:4 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mat 4:23; Mak 1:39 **9:36:** Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34

37 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “! Otəplan-tu!
Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan
məsin əm kotəulək-in.
38 Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək min
tepət məmə okotuwin kəulək-in nasumən rəhan.”

10

Netəm tuelef rəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiəh, kən mos-ipən
nəsanənən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min e
netəmim, kən motitun nol-wirən nimisən min rafin, ne netəm min u nipətilat
təmərat.
2 Kən inu nərgi netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u nərgin kit min
un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nəti Sepeti mil;
3 ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha
takis; ne Jemes nəti Alfeas; ne Tateas;
4 ne Saimon u kətaun-in məmə Selot;* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən
Iesu tuwin e nelmi rəhan tikimir min.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə okotuwin motol
wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat məmə, “Itəmat onəsotuwinən o netəm
min un sənəmə noanol min rəha Isrel, kən məsotuwinən e taon kit rəha netəm
Sameria,
6 məto onəkotuwin o noanol min rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip min
koatəlue.
7 Kən nian nakotuwin, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, ‘Nian itəm Uhgin
otərəmərə e netəmim rafin lan, tinatuwa iuəhkir.’
8 “Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatimis kotəwir min. Kən itəmat
nəkotəkəike motol netəm kəmotimis kotəmegəh min. Kən netəmim itəm
leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol nipətilat tuwa məwir min. Kən netəmim
itəm narmin rat tətatig elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-iarəp narmin rat min
kotuwin isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmotos, nəməsotosən nəmtin. Kən
onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətouən itəmat lan.
9 Nian nakotuwin, nəsotosən məni.
10 Kən məsotəmikən rəhatəmat kətim min. Kən natimnat itəm nakoatuwin-
in, in əm un, məsotos minən iahgoau kit min. Kən məsotosən put, ne kasikin
rəhatəmat min. Iatən nəhlan məto-inu tətuatip əm məmə katos-ipən kəm
iolwək min natimnat itəm tətuatip o natigən rəhalat.
11 “Nian nakotuwin e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motehm etəmim kit
itəm nikin tagien məmə nakotuwin mətatig itəmat min, kən nakoatatig ikin əh
mətoarus-pən nian nakotiet min.
12 Nian nakotuwin kətatig e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wir kəm ilat məmə,
‘Nəmə̈linuən tətatig otəmat.’
13 Kən okəmə netəmim e nipəgnoa nimə u, nikilat tagien məmə okotos
itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha nəmə̈linuən tətatig olat. Məto okəmə
nikilat təsagienən otəmat, nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəmə̈linuən
moatuwin.

9:37: Luk 10:2 **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:4:** Selot in suah kit itəm in tatətul əskasik o kantri rəhan. Əplan e tiksonari. **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14 **10:12:** Luk 10:5-6

14 “Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwɨn
e rəhalat nɨpəgnoa nimə, o kəsotətəlɨg-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian
nəkoatiet e nimə rəhalat, o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapɨspɨs rəkɨs
nɨsɨp e nelkɨtəmat məmə ilat okotɨtun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat
olat.
15 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgɨn otakil netəmim,
nalpɨnən rəha netəm mɨn əh in otəskasɨk pɨk maprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm
kotərat aupən e taon mil əh, Sotom ne Komora.”

Netəmim okotol tərat kəm netəmim rəha Iesu

16 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Otətəlɨg-in-tu. Etahl-ipən itəmat
nakoatuwɨn tahmen e sipsip mɨn itəm kəmotuwɨn ilugɨn e kuri iarupɨn mɨn.
Onəkotəkəike motenatɨg wɨr tahmen e malɨkɨm, kən itəmat motan mətɨg
tahmen e mənɨg mak.
17 Onakoatəto wɨr itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotɨləs itəmat məmə
nəkoatətul e nɨganəmtɨ kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə
rəha nuəfɨmɨnən.
18 “Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwɨn
motətul e nɨganəmtɨ etəm-iasol mɨn rəha kapman mɨn, ne kig mɨn məmə
onəkotən-iarəp nəghatən təwɨr rəhak e nɨganəmtɨlat, kən e nɨganəmtɨ Iaihluə
mɨn.
19 Nian ilat okotuwa motɨləs itəmat, kən nɨkitəmat təsəht pɨkən məmə
onəkotuwɨn motən məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəgɨnən
məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn, in otos-ipɨnə nəghatən itəm onəkotən e nian
ətuatɨp əh.
20 Nəsotəgɨnən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmɨn Rəha
rəhatəmat Tata, otos-ipɨnə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.
21 “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatɨp mɨn kəm rəhalat tɨkɨmɨr mɨn
məmə okotohamnu ilat, kən tata mɨn okotol mihin mɨn kəm nenətɨlat ətuatɨp
mɨn, kən nɨsualkələh okotətul motol nolən ahmen mɨn əm kəm rəhalat tata
mɨn ne mama mɨn məmə okotohamnu ilat.
22 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasɨk
mətoarus-pən natɨmnat mɨn un okotol namnun, kən Uhgɨn otosmegəh.
23 Nian okotol tərat kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagɨm motuwɨn e
taon pɨsɨn kit mɨn. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwɨn rafinən e
taon mɨn rəha Isrel mətoarus-pən Nətɨ Etəmim in otuwa mɨn.
24 “Netəmim itəm koatətəlɨg-in, okol kəsotaprəkɨs-inən rəhalat iəgətun, kən
iolwək mɨn, okol kəsotaprəkɨs-inən rəhalat etəm-iasol.
25 Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e
iəgətun rəhalat, kən iolwək mɨn kotəkəike motagien məmə okotuwa motah-
men e etəm-iasol rəhalat. Io, io etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen
kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgɨn kit rəha Setan, kən okol tahmen mɨn
əm e iolwək mɨn rəha nimə rəhak.”

Etəmim rəha Iesu
təsəgɨnən etəmim
(Luk 12:2-7)

26 Kən Iesu təmən məmə, “Tol nəhlan, əsotəgɨnən netəmim. Natɨmat itəm
netəmim koatəfətain, Uhgɨn otɨləs-iarəpa ikɨn tagəhag ikɨn, kən natɨmnat itəm
netəmim koatəhluaig-in, Uhgɨn otɨləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan.

10:14: Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19 **10:20:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20:** Jon 14:26 **10:21:** Jon 14:26 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17

27 Natɨmnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-
iarəp mɨn e nəhag-əhagən, kən natɨmnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike
motən-iarəp asol e nɨganəmtɨ netəmim.

28 “Sotəginən netəmim itəm kotɨtun nohamnuən nɨpətɨtəmat, məto okol
kəsotohamnuən narmɨtəmat. Məto nəkotəgin Uhgɨn itəm tɨtun nərəkɨnən
nɨpətɨtəmat ne narmɨtəmat e nɨgəm asol.
29 Otəplan-tu. Mənɨg əlkələh mɨn, netəmim koatol-salɨm-in məni əkəku əm.
Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgɨn təsegəhan-inən ilat, okol kit təsɨmɨsən.
30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgɨn tətafin rafin ilat.
31 !Tol nəhlan, sotəgɨnən! Uhgɨn tolkeike pɨk itəmat taprəkɨs-in mənɨg əlkələh
mɨn əh.
32 “Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e nɨganəmtɨ netəmim, kən
io mɨn iatən-iarəp nərgɨn e nɨganəmtɨ rəhak Tata e nego e neai.
33 Məto okəmə etəmim otən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim məmə in sənəmə
rəhak, kən ekən-iarəp e nɨganəmtɨ rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə
rəhak.
34 “Nɨkitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəmə̇linuən e
nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu nəmə̇linuən, məto emuwa məmə
ekol netəmim kotəmou.
35 Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol tɨməht ilau rəhan
tata, kən pətan otol tɨməht ilau rəhan mama, kən pətan otol tɨməht ilau uhun,
36 kən etəmim otol tɨkɨmɨr ilat atɨp rəhan mɨn.†

37 “Kən etəmim itəm tolkeike pɨk rəhan tata ne mama taprəkɨs-in io, in
təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pɨk netɨn
iərman o pətan taprəkɨs-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
38 Kən etəmim itəm təsɨləsən rəhan nɨg kəmə̇luau muarisɨg-in io,‡ in
təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
39 Kən etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən
u in otəwɨr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otɨmɨs o
nərgək, in otos nəmegəhən lilɨn.

40 “Kən etəmim itəm tatos itəmat e nɨkin agien, kən tahmen əm məmə tatos
io e nɨkin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nɨkin agien, kən tahmen əm məmə
tatos etəm u itəm təmahl-ipa io.
41 Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien ien rəha Uhgɨn, məto-inu in tɨtun
məmə suah u in ien rəha Uhgɨn, in otos nətouən lan, tahmen əm e itəm ien
mɨn koatos. Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien etəm ətuatɨp, məto-inu in
tɨtun məmə in etəm ətuatɨp, in otos nətouən lan, tahmen əm e etəm ətuatɨp.
42 Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsɨn əm kəm rəhak
etəmim, məto-inu in tɨtun məmə rəhak etəmim, nat əpnapɨn rəhak etəmim in
ləhau agɨn, nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan
nətouən.”

10:28: Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31:** Mat 6:26 **10:33:** Luk 12:8-9 **10:36:** Maeka 7:6; Luk 12:51-53;
† **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat mɨn məto-inu, neen okotahatətə lan,
məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatetəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nɨpəti nəghatən
rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kɨmɨs e nɨg kəmə̇luau tahmen əm lan. Nɨpəti nəghatən u
məmə kitat rafin kitɨəh kitɨəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgɨn otol nəwian e nəmegəhən rəhatat.
Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotɨmɨs o nərgɨn, o kəm-naka nəratən
mɨn əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matɨp əm o natɨgən e nəmegəhən
itəm Uhgɨn tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak
9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

11

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

1 Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikin əh muwin
e taon min e nitən Kalili, matəgətun netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha
Uhgin kəm ilat.
2 E nian əh, Jon Baptais tətatig e kalapus, kən in təmətо namnusən e wək
itəm Iesu tatol. Kən təmahl-ipa rəhan neen netəmim kotuwin motətapəh ron
məmə,
3 "?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itimat
ekoatəsahgin etəmim kit min məmə otəpanuwa min?"
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin motəplan Jon motən-ipən nat
naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan:
5 netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkilat tərat
kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmotos nimisən leprosi,
nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag,
kən netəm min u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah
kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.
6 Etəmim otatig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən
lak o natimnat itəm io ekol."

Iesu təməghat-in Jon Baptais

7 Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun matəghat-in Jon
kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, "?Aupən, nəmotuwin ikin
taruən-aruən ikin məmə nəkotəplan naka? ?Nəmotuwin məmə nəkotəplan
suah kit tahmen e nuwig itəm nimətag tətahləpik-ahləpik əpnapin əm? Kəp.
8 ?Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwin e
napən wir nəmtin tiəkis? Kəp. Netəm kotuwin e napən wir tol nəhlan, nian
rafin kotatig e nimə rəha kig.
9 ?Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh, nipahrienən,
kən etəmim əh in ilis taprəkis-in ien.
10 Inu etəm Naoa Rəha Uhgin təmatəghat-in nian Uhgin təmən məmə,
'Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.'
11 Nipahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tikə itəm təmaiir e nətueintən in ilis
taprəkis-in Jon Baptais, kən məto etəm ləhau agin e nərəmərəən rəha Uhgin,
in ilis taprəkis-in Jon.*
12 E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin mətoarus-
pa roiu, nərəmərəən rəha Uhgin in təskasik məmə otol wək matuwin. Kən
netəmim itəm kotəskasik kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin.
13 Iatən nəhlan məto-inu, aupən agin mətoarus-pa nian rəha Jon, nəghatən
min rəha Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, ne nəghatən min rəha ien
min rəha Uhgin, koatən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgin.
14 Kən okəmə nikitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in
Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa.
15 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min
u.

11:5: Aes 35:5-6; 61:1 **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisiaiiən. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgin otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tinatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgin nian in tətahatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16 **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13

16 “?Netəm min u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nisualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat min neen məmə,
17 ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiuə rəha nimisən, məto nəsotasəkən kitat min itimat.’
18 Iatən nəhlan məto-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm Uhgin, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətatig lan.’
19 Məto nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətagwən kən matənim wain, kən netəmim kotən məmə, ‘Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Məto netəmim itəm koatətəu-pən nitunən rəha Uhgin koatol wək wir min. Kən wək wir min əh koatəgətun məmə nitunən rəha Uhgin in nipahrienən.”

Nahmməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)

20 Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon min əh itəm in təmol nat pispis tepət ikin e niganəmtilat. Təməghat nəhlan məto-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən rat min.
21 Təmən məmə, “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwin e natimnat rat motuwin moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə koatəto tərat agin o rəhalat nolən rat min.
22 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin.
23 “?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgin otiləs-ipər itəmat e ikin rəha nisiaiian əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgin otəhlman itəmat nakotuwin ləhau agin, imə naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgin təməsərəkinən Sotom, kən təmətatig əm mətoarus-pa u-roiu.
24 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpinən rəha netəm Sotom aupən ikin.”

Itəmat itəm ninotəpou
(Luk 10:21-22)

25 Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgin, ik Iərəmərə rəha natimnat rafin ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nipəti natimnat min u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir.
26 Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”
27 Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nitunən rafin agin kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wir io u Nəti Uhgin, məmə io pah ətuatip. Məto Tata Uhgin əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun

11:19: Mat 9:14 **11:22:** Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4 **11:23:** Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29

wɨr Uhgɨn, məto io pɨsɨn əm u Nəti Uhgɨn, ekɨtun, ne netəmim itəm io emɨtəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgɨn kəm ilat.
28 "Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pɨk wək kən nɨnotəpou o natipa-inən
katipa əfɨgəm mɨn, kən ekos-ipɨnə namegən.†
29 Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən
nəhlan məto-inu io etəm mətɨg, kən rəhak nətəlɨgən in ləhau. Kən onəkotos
namegən e rəhatəmat nəmegəhən.
30 Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipɨnə kəm itəmat in tɨmətɨg, kən
rəhak katipa in toigoig."

12

Iərəmərə rəha Sapat
(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

1 Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək mo-
tuwɨn-pən e nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim
nəumɨs təmus ilat, kən kəmotəhl noa wit kən motun. 2 Məto nian Farisi mɨn
kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "!Ei, əplan-tu! Rəham
netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat."
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig
Tefɨt təmol aupən, nian in ne rəhan mɨn netəmim nəumɨs təmus ilat?
4 In təmuwɨn imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgɨn, kən mos pɨret mun itəm pris
mɨn kɨnotos-ipən rəkɨs kəm Uhgɨn. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, məto-inu pɨret
əh, Lou tatən məmə pris mɨn əm kotɨtun nunən.
5 ?Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat, pris mɨn əpəh e Nimə
Rəha Uhgɨn, ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgɨn
tatəplan məmə nat əh in tətuatɨp əm.
6 Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikɨn-u in ilɨs taprəkɨs-in Nimə Rəha
Uhgɨn.
7 E Naoa Rəha Uhgɨn, in tatən məmə,
'Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə
rəhatəmat sakrifais mɨn itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol
nɨkik tətagien.'
Okəmə nəkotɨtun nɨpəti nəghatən u, kən netəm mɨn u itəm kotətuatɨp, okol
nəsotakilən ilat motən məmə ilat koatol nolən rat.
8 Iatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io Iərəmərə rəha Sapat."
9 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, maliwək matuwɨn əpəh imə e nimə rəha
nuəfɨmɨnən rəhalat.
10 Kən əmun ikɨn əh, suah kit əh-ikɨn nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən.
Kən kəmotətapəh o Iesu məmə, "?Tahro? ?In tətuatɨp e Lou məmə e Sapat,
etəmim tɨtun nol-wɨrən etəmim itəm tatɨmɨs?" Ilat kəmotətapəh ron məto-inu
koategəs-in nat tərat kit rəha Iesu itəm ilat okotɨləs-ipən in e kot ron.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə itəmat kit rəhan kit sipsip,
kən sipsip un tiwɨg-pən e noakɨmɨl e Sapat, nɨkitəmat təht məmə suah əh
otuwɨn miuw-pər-pa mɨn? !Əwəh! Otəkəike muwɨn miuw-pər.
12 !Məto etəmim, in nat keike taprəkɨs-in sipsip! Kənu, in tətuatɨp əm e Lou
məmə natol nat itəm təwɨr e Sapat."

11:27: Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u 'natipa-inən katipa əfɨgəm mɨn' tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfɨgəm məto-inu Lou mɨn u, ilat kotəskasɨk pɨk, kən tiəkɨs o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10 **12:4:** 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42 **12:7:** Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3 **12:12:** Luk 14:5

13 Kən təmən-ipən kəm etəm nelmɨn təmɨmɨs məmə, “Əg-ətuatɨp-in-tu
nelməm.” Kən təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, kən nelmɨn tɨnuwa mɨnəwɨr agɨn mɨn,
tɨnahmen e nelmɨn kit mɨn.
14 Məto Farisi mɨn kəmotiet motuwɨn ihluə mɨnoatəte noa ron məmə okoto-
hamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgɨn təmɨtəpun

15 Kən Iesu təmɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmiet ikɨn əh. Kən netəmim tepət
kəmotuarisɨg in. Kən in təmol-wɨr nɨmɨsən rafin rəhalat kotuwa motəwɨr mɨn.
16 Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim mɨn.
17 Natɨmnat mɨn əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn otuwa
mol nɨpahrienən lan. Uhgɨn təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən
məmə,
18 “Inu iolwək rəhak itəm io enɨtəpun rəkɨs,
iakolkeike pɨk in, kən nɨkik tagien pɨk ron.
Kən io oekol məmə Narmɨn Rəhak otuwa mərioah lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatɨp rəhak ne nosmegəhən rəhak e nɨganəmtɨ
netəmim e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
19 Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pɨkən ikɨn netəmim kotargəfɨmən ilat mɨn ikɨn.
20 In etəm mətɨg,
kən in otol təwɨr kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tɨkə.*
In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatɨp, otol win e nolən itəm tərat.
21 Kən netəm u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasɨk rəhalat nətəlɨgən tətatɨg lan,
məmə in otosmegəh ilat.”

Iesu ne Pielsepul
(Mak 3:20-30;
Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kən netəmim kəmotɨləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm nɨganəmtɨn təpɨs
kən təsəghatən məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan. Kən Iesu təmol-wɨr mɨn,
kən suah əh tənatəplan nat kən mɨnatəghat.
23 Kən netəmim rafin narmɨlat təmiwɨg motən məmə, “?Okəmə naka suah u
in Mipɨ Kig Tefɨt itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?”
24 Kən nian Farisi mɨn kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə,
“Suah əh tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-
iasol rəha narmɨn rat mɨn.”
25 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə
netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat kantri. Kən
tahmen-pən əm e taon kit o latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat mɨn, kən
okotərəkɨn taon un o latuənu un.
26 “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e netəmim, kən tatol
atɨp əm tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul?
27 ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Pielsepul,
kən tahro e rəhatəmat mɨn netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn
e nəsanənən rəha pah? ?Rəha Setan? Kəp. Kən tərat məmə nakoatən
məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən mɨn
rəhatəmat, motən məmə in neiueiuəən.
28 Məto okəmə iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha Narmɨn Rəha
Uhgɨn, kən nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnuwa rəkɨs otəmat.

12:14: Jon 5:16 **12:16:** Mat 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Mat 3:17 * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatɨp rəha ves 20 tatən məmə, “Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmɨs agɨn-əhən wik rəha lait itəm tatəhaniəm əm.” **12:21:** Aes 42:1-4 **12:24:** Mat 9:34; 10:25 **12:28:** Wək 10:38; 1 Jon 3:8

29 “Kən ekən e suatip kit min tol nulan məmə, etəmim kit tikə məmə titun
nuwinən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmik rəhan natimnat.
Məto otaupən məlis ətain etəm u itəm təsanən, uarisig təpanuwin imə məmki-
rəkis rəhan natimnat.
30 “Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəm u itəm
təsargətainən sipsip min, in tatoor ilat kotagim atit.
31 Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgin otafəl rəkis nolən rat min rafin
pisin pisin,† ne nəghatən rat min rafin pisin pisin itəm netəmim koatən lan,
məto otol nalpinən kən məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e
Narmin Rəhan.
32 Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgin otaluin kən
məsalpinən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmin Rəha Uhgin, Uhgin okol
təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne e nian itəm tatuwa.‡
33 “Okəmə nig in təwir, kən noan in təwir, okəmə nig in tərat, kən noan in
tərat. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig məmə nig in təwir
o nig in tərat.§
34 !Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat
netəm nakotərat. Okol nəsotənən nat təwir kit, məto-inu nian etəmim
tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərioah e nikin.
35 Etəmim itəm nətəligən təwir tərioah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm
in təwir. Kən etəmim itəm nətəligən rat tərioah e nikin, nian rafin in tatən nat
itəm tərat.
36 Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgin otakil netəmim lan, netəmim
okotəkəike kən-iarəp kəm in məmə tahro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnapin
min rafin rəhalat.
37 Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat, məmə itəmat
netəm kotətuatip o netəm kotərat.”

Nəmtətin rəha Jona
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

38 Kən iəgətun min neen rəha Lou ne Farisi min kəmotən-ipən kəm in məmə,
“Iəgətun. Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik
onəkol.”;
39 Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat,
nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgin, tahmen e pətan kit tapəs rəhan
iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin
kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgin. Məto Uhgin otos-ipən əm nəmtətin
kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.
40 Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kisil lapin ne nərauiəgən e nərpi
nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nian kisil lapin ne nərauiəgən əpəh e
niki nəptən.
41 “E nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən netəm Nineva aupən,
ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotitun
nənən nəhlan məto-inu nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat

---

12:30: Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgin tətafəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in məmə in otaluin məsalpinən rəhalat nolən rat min. **12:31:** Hip 6:4-6 ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wir netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgin in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgin. § **12:33:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwir məto-inu tatol əm natimnat wir min. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45 **12:38:** Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39:** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40:** Jona 1:17

kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat min. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tinuwa.
42 Kən e nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.
43 "Nian narmin rat tiet e etəmim, kən in otuwin maliwək mətan əpəh ikin nig ne niamitə tikə ikin, kən nəhau tikə ikin, mategəs-in ikin otatig mameg ikin, məto təsəplanən.
44 Kən tən atip əm kəm in məmə, 'Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin.' Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tikə ikin, kən kəmafəl, kən məlin wir natimnat.
45 Kən tuwin mit narmin rat sepin min itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwin imə motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərat pik taprəkis-in rəhan natigən itəm aupən. Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu."

Mama rəha Iesu ne pian min
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian min koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in.
47 Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Rəham mama ne piam min əpəh ihluə koatətul. Ilat kotolkeike məmə okotəghat kəm ik."*
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, "?Pah u rəhak mama, kən pah u piak min?"
49 Kən məg-ətuatip-in-pən nelmin məgətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, "!Inu rəhak mama ne piak min!
50 Iatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne winik, ne rəhak mama."

13

Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

1 E nian ətuatip əh, Iesu təmiet e nimə muwin matəpələh əpəh iuəhkir e nikali Lek Kalili.
2 Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kitəlau in, kən in təmuwin e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar.
3 Kən in təmən-ipən natimnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən min.
Təmən məmə, "Etəmim kit təmuwin məmə oteatəgtəg rəhan nikuti wit əpəh e rəhan nasumən.
4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan nikuti wit, neen kəmotisas-pən e suatip, kən mənig min kəmotuwa motun ilat rafin.
5 Kən nikuti wit neen kəmotisas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkir əm. Kəmotəwiə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsin əm.
6 Məto nian mitgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-inu nokilat təseiuaiu pikən.
7 Kən nikuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nikuti wit kotəwiə məto nəlkosik tətatu-atu ilat kən kəmotamis.

12:41: Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1 **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20 * **12:47:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən, ves 47 tikə. **12:50:** Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

8 Kən nɨkuti wit neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən itəm təwɨr, kən kəmotoe-in
noalat, neen noalat wan-hanrɨt, neen noalat sikiste, neen noalat tate.
9 Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn
u."
10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, "?Tahro natəghat
kəm netəmim e nimaa nəghatən mɨn?"
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iatən nəhlan məto-inu itəmat un,
Uhgɨn təmerəh e suatɨp otəmat məmə itəmat onəkotɨtun nəghatən anion mɨn
rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn. Məto ilat əh, Uhgɨn təməserəhən e suatɨp nulan
olat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikɨn nɨtunən, Uhgɨn otos-ipən
mɨn nɨtunən kəm in, kən rəhan nɨtunən in otepət pɨk. Məto etəm u itəm rəhan
nɨtunən tɨkə, Uhgɨn otos-irəkɨs rafin rəhan nɨtunən itəm nɨkin təht məmə in
tatos.
13 Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu ilat koatəplan pap məto
kəsotɨtunən, kən ilat koatəto pap məto kəsotɨtun wɨrən.
14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa matol
nɨpahrienən lan. In təmən məmə,
'Okoatəto, moatəto, moatəto,
məto okol kəsotɨtunən.
Kən okoatəplan, moatəplan, moatəplan,
məto okol kəsotɨtunən nian kit.
15 Tol nəhlan məto-inu nɨkilat tɨnuwa məskasɨk,
kən kɨnotəpou-in nətəlɨg-inən,
kən motahtosɨg-in nɨganəmtɨlat.
Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e nɨganəmtɨlat,
kən ilat okotətəlɨg-in e matəlgɨlat,
kən nɨkilat otəmət-mətɨg,
kən okotɨtun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.'
16 Məto itəmat u, Uhgɨn təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat, kən nian
nəkotəplan, nəkotɨtun, kən nian nakotəto, nəkotɨtun.
17 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien mɨn tepət ne netəm ətuatɨp mɨn
tepət kəmotolkeike pɨk məmə okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, məto
kəsotəplanən. Kən motolkeike pɨk məmə okotəto nat naka itəm nakoatəto,
məto kəsotətoən."
18 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Itəmat otətəlɨg-in wɨr-tu məmə
nəkotɨtun nɨpətɨ nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nɨkuti wit.
19 Nɨkuti wit itəm təmɨsas e suatɨp, in tahmen e etəmim itəm təto nəghatən
rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto in təsɨtunən. Kən Setan tuwa mos-irəkɨs
uəhai əm nəghatən əh itəm təmuwɨn e nɨkin.
20 "Kən nɨkuti wit itəm təmɨsas-pən e nɨsɨp itəm kəpiel iuəhkɨr əm, in tahmen
e etəmim itəm tatəto nəghatən rəha Uhgɨn, kən mos e nɨkin agien,
21 məto nokɨn təseiuaiu pɨkən, kən tatətul əm o nian əkuəkɨr əm. Nian
nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai
əm e rəhan nahatətəən.
22 "Kən nɨkuti wit itəm təmɨsas-pən e nɨki nəlkosɨk, in tahmen e etəmim itəm
təto nəghatən rəha Uhgɨn, məto rəhan nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o natɨmnat rəha
nətueintən, kən in tolkeike məmə rəhan nautə otepət, kən nətəlɨgən mɨn əh
kotatu-atu nəghatən rəha Uhgɨn, kən nəghatən əh təsoe-inən noan.

13:12: Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:15:** Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **13:17:** Luk 10:23-24 **13:22:** Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

23 “Məto nɨkuti wit itəm təmɨsas-pən e nəptən wɨr, in tahmen e etəmim itəm
təto nəghatən rəha Uhgɨn kən mɨtun nɨpətɨn. Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-
in noan, nian neen noan wan-hanrɨt, nian neen noan sikiste, kən nian neen
noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm tərat

24 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat matən məmə,
“Nərəmərəən rəha Uhgɨn, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nɨkuti wit
e rəhan nasumən.
25 Məto nian in ne rəhan mɨn netəmim kəmoatapɨl, rəhan kit tɨkɨmɨr
təmuwɨn mərakin nɨkuti manuwɨhl rat mɨn e rəhan nasumən, kən magɨm.
26 Kən nɨkuti wit wɨr mɨn kəmotəwiə motol iahgin motol noalat. Məto e nian
əh, nɨkuti manuwɨhl rat mɨn kəmotər mɨn motuwa motol iahgin.
27 “Kən slef mɨn rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə,
‘Etəm-iasol. ?Nɨkuti wit mɨn itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nɨkuti wit
wɨr mɨn əm, o kəp? ?Məto tahro nɨkuti manuwɨhl rat mɨn kɨnotər?’
28 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tɨkɨmɨr kit təmol nat əh.’
“Kən rəhan slef mɨn kotən-ipən kəm in məmə, ‘?Məto tahro? ?Nakolkeike
məmə itɨmat ekotuwɨn kew rəkɨs manuwɨhl rat mɨn əh?’
29 “Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə. Otapəs. Okəmə itəmat nakotuwɨn
kew rəkɨs manuwɨhl rat mɨn, kən məta nakotew rəkɨs mɨn wit wɨr mɨn.
30 Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tɨnɨmətə. Kən ekən-ipən kəm
netəmim itəm okotəuləк-in wit məmə ilat okotaupən motew rəkɨs manuwɨhl
itəm tərat motəlis o nərakin-pənən e nɨgəm. Uarisɨg okotəuləк-in wit wɨr mɨn
moatəmɨk moatuwa e nɨpəgnoa nimə rəhak itəm katəlɨn nagwənən ikɨn.’ ”

Nimaa nəghatən e
*nɨkuti mastat**
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat məmə, “Nərəmərəən
rəha Uhgɨn in tahmen e nɨkuti mastat itəm etəmim təmos muwɨn məfe e rəhan
nasumən.
32 Nɨkuti mastat əh in nətɨn agɨn, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin
tahmen e nɨg kit, kən mənɨg mɨn itəm koatiwɨg ilɨs okotuwa motol nimaalat
e nelmɨn mɨn.”

Nimaa nəghatən e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

33 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn
in tahmen-pən e is noan məsɨn itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-
pən e pesɨn asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”
34 Natɨmnat mɨn əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim.
Nɨpahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa
nəghatən.
35 Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nɨpahrienən lan.
Təmən məmə,
“Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
Ekən-iarəp natɨmnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən
mətoarus-pa u-roiu.”

Iesu təmən nɨpətɨ nimaa nəghatən e manuwɨhl

---

* **13:30:** Mastat in nɨg itəm katol-pən nɨkutin e nagwənən məmə tatəpien wɨr. Nɨkutin in natiəkəku agɨn.
13:35: Sam 78:2

36 Kən Iesu təmiet rəkɨs e netəmim, kən muwɨn e nɨpəgnoa nimə kit. Kən
rəhan mɨn netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itɨmat nɨpətɨ
nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm təmər e nasumən.”
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm təmərakin nɨkuti wit e na-
sumən, inu io, Nətɨ Etəmim.
38 Kən nasumən, in nətueintən, kən nɨkuti wit wɨr mɨn, ilat u netəmim rəha
Uhgɨn itəm tatərəmərə elat. Kən manuwɨhl rat mɨn, ilat netəmim rəha Setan.
39 Kən tɨkɨmɨr itəm təmuwɨn mərakin manuwɨhl rat, in Setan. Kən nian
okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e na-
sumən, ilat u nagelo mɨn.
40 Okotəmɨk manuwɨhl rat motan-ətɨp e nɨgəm, nolən əh tahmen əm e
namnun nian.
41 “Io Nətɨ Etəmim, ekahl-ipɨnə nagelo mɨn rəhak okotuwɨn ikɨn iatərəmərə
ikɨn, motoe rəkɨs natɨmnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim
o nolən təfagə rat mɨn.
42 Ilat okotərakin-pən ilat e nɨgəm asol, kən ikɨn əh netəmim okotasək kən
moatəgətain nəluɨlat mɨn.
43 Kən netəm kotətuatɨp okotasiə tahmen e mɨt e nərəmərəən rəha rəhalat
Tata Uhgɨn. Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn u.”

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluaig

44 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e
bokis məni kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan
bokis məni əh, kən tatɨg mɨtənɨm mɨn. Nɨkin təmagien pɨk, kən təmuwɨn mol-
salɨm-in natɨmnat rafin rəhan, kən mos-nəmtɨn nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

45 Kən Iesu təmən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e etəmim itəm
tategəs-in natɨmnat, kən matol-salɨm-in mɨn. Kən in tategəs-in kəpiel wɨr mɨn
nəmtɨlat tiəkɨs, katən məmə perel.
46 Nian təməplan perel kit itəm təwɨr pɨk agɨn, kən in təmuwɨn mol-salɨm-in
rəhan natɨmnat rafin, kən muwɨn mos-nəmtɨn perel əh kən mɨləs rəhan.”

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

47 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e
nian netəmim koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn lan.
48 Nian net tɨnərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm mɨn
motaii-pən nəm wɨr mɨn e kətɨm asol mɨn rəhalat, məto okotərakin nəm itəm
kotərat. 49 Kən e namnun nian, nagelo mɨn okotuwa motos-irəkɨs netəmim
itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatɨp,
50 kən motərakin-pən netəm kotərat e nɨgəm asol, kən ikɨn əh netəmim
okotasək moatəgətain nəluɨlat.
51 “?Itəmat nəkotɨtun natɨmnat mɨn un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in
məmə, “Əwəh.”
52 Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətun mɨn rafin rəha Lou itəm
kəməgətun wɨr ilat e nərəmərəən rəha Uhgɨn, kotahmen e etəm-iasol rəha
nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən nian kit in tatos-irəkɨs nat wi e rəhan nautə,
kən nian kit mɨn tatos-irəkɨs nat oas.”†

Ien itəm kəsɨsiai-inən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

13:40: Sam 78:2 **13:41:** Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 **13:42:** Mat 8:12 **13:43:** Mat 8:12 **13:50:** Mat 13:42; Luk 13:28 † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgɨn itəm kəmətə rəkɨs e Naoa Rəha Uhgɨn əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu.

53 Nian Iesu tɨnol namnun nuəhən nimaa nəghatən mɨn əh, kən təmiet ikɨn
əh,
54 muwɨn iman ikɨn. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha
nuəfɨmɨnən, kən narmɨlat təmiwɨg, kən kotən məmə, "?Suah u təmɨləs hiə
nenatɨgən əh ne nəsanənən əh o nolən nat pɨspɨs mɨn?
55 Suah əh, kitat kotɨtun wɨr in. ?In netɨ etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən
rəhan mama, in Meri, kən pian mɨn ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas,
o kəp?
56 ?Kən rəhan kaka mɨn kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nɨtunən o nolən
natɨmnat mɨn əh?"
57 Kən nɨkilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.
Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin
koatɨsiai-in. Məto rəhan mɨn netəmim əpəh latuənu ne rəhan mɨn netəmim e
nɨpəgnoa nimə rəhan, ilat əm kəsotɨsiai-inən."
58 Kən təməsolən nat pɨspɨs tepət ikɨn əh, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

14

Kig Herot Antipas
təməghat o Iesu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəmərə e nɨtən Kalili, təmətо namnusən
rəha Iesu.
2 Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol mɨn məmə, "Suah u in Jon Baptais itəm
təməmegəh mɨn e nɨmɨsən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pɨspɨs
mɨn."

Nɨmɨsən rəha Jon Baptais

3-4 Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkɨs Jon Bap-
tais. Inu namnusən e nɨmɨsən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.
Aupən ikɨn, Kig Herot Antipas təmaklə̇h-in Herotias u pətaguɨhl rəha pia
Herot u, Filip Kitiəh. Kən Jon təmən-ipən kəm in məmə, "Təsətuatɨpən məmə
nəkɨləs pətan u, məto-inu nakatətgəhl Lou." Kən Herot Antipas təmaskəlɨm
Jon o Herotias, məlis ətain, mɨləs-ipən e kalapus.
5 Herot Antipas tolkeike məmə in otohamnu Jon, məto təməsolən məto-inu
tatəgin netəmim. Ilat koatɨsiai-in Jon moatən məmə in ien kit.
6 Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian təmaiir lan, kən
pətan əkəku, nətɨ Herotias, təmol danis aupen e nɨganəmtɨ netəmim rafin. Kən
rəhan nolən danis təmol Herot Antipas nɨkin təmuwɨn pɨk lan,
7 kən tol nəhlan, in təmən-iəkɨs mos noanawɨl məmə in otos-ipən nat naka
itəm pətan əkəku əh tolkeike.
8 Kən Herotias təməghat kəm nətɨn, kən nətɨn təmən-ipən kəm Herot Antipas
məmə, "Os rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit muwa ikɨn-u mos-ipa kəm io roiu."
9 Kən kig, nɨkin təpou. Məto təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə ilat
okotol nəwia nətɨ Herotias, məto-inu o rəhan noanawɨl ne nəniəkɨsən itəm
təmol e nɨganəmtɨ netəmim.
10 Kən təmahl-ipən netəmim neen kotuwɨn e kalapus, kən ilat kəmotətatɨp
rəkɨs rəhn-kapə Jon ikɨn əh,
11 motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm nətɨ Herotias,
kən in təmos-ipən kəm rəhan mama.
12 Kən netəmim rəha Jon kəmotuwɨn motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motɨtənɨm,
kən motuwɨn motən-ipən kəm Iesu.

13:54: Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42 **14:3-4:** Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5:** Mat 21:26

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

13 Nian Iesu təmətо namnusən əh, kən təmətipən e bot kit muwin əpəh ikin
kikə-kikə ikin. Məto nian nimanin netəmim kəmotitun ikin təmuwin ikin, ilat
kəmotiet e rəhalat latuənu min motaliwək ipar motuarisig-in Iesu.
14 Nian Iesu təmuwar, təməplan nimanin netəmim tepət, kən nikin
təmahmə olat matakeike ilat, kən mol-wir nimisən min rəhalat.
15 Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, rəhan min netəmim kəmotuwa ron
moatən məmə, "Ikin-u, ikin kikə-kikə ikin, kən otəsuwəhən talugin. Ahl-ipən
nimanin netəmim məmə okotuwin latuənu min motos-nəmtin nigilat neen
nagwənən."
16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Kəp. Otəpəs əm ilat kotatig, kən itəmat əm
otagwən ilat."
17 Məto komotən-ipən kəm in məmə, "Itimat ekoatos əm piret faif ne nəm
kəiu."
18 Kən təmən məmə, "Otos motuwa kəm io."
19 Kən mən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh ləhau e manuwihl. Kən
təmos piret faif ne nəm kəiu əh, masipər əpəh e neai, matəfak-pən ron, kən
məmkas piret. Kən təmos-ipən kəm rəhan min netəmim, kən ilat kotos-ipən
kəm nimanin netəmim.
20 Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpilat tasis. Kən nimismisi nagwənən itəm
kəmotapəs, netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm
kəmotər kər wir.
21 Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-taosan, məto
kəsafinən nipitan ne nisualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotətipən e bot motaupən
moatuwin entənipən-pən e lek, məto in otahl-ipən netəmim kotitəlig-pən
iməlat min ikin.
23 Nian tinahl-ipən rəkis netəmim, kən muwin əpəh ilis e nitot kit in pisin
əm, məmə otəfak. Nian tinalugən, Iesu pisin əm əh-ikin,
24 məto bot tinuwin rəkis ilugin e lek, kən tinatiləs pikən nimətag, kən peau-
peau min kinoatoh bot.
25 Kən lapin iuəhkir o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau muwa olat.
26 Məto nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e nətuei nəhau, kən
kəmotəgin pik moatən məmə, "!Ei, narmi etəmim kit!" Kən kəmotasək əfəməh
məto-inu koatəgin.
27 Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, "!Ei, nikitəmat tətul məha-
məha. Io əpəh. Sotəginən!"
28 Kən Pita təmə, "Iərəmərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e
nətuei nəhau minə."
29 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Wa."
Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwin o Iesu.
30 Məto nian təməplan nimətag, kən nikin təməgin pik, kən minətuoun
mətamnim mətasək-pən o Iesu matən məmə, "!Iərəmərə, asitu lak!"
31 Kən roiu agin, Iesu təmea-pən maskəlim Pita, kən mən-ipən kəm in məmə,
"Ik rəham nahatətəən təkəku agin. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?"
32 Kən nian kəmuətipən e bot, kən nimətag təmurahl nelmin.

14:19: Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Luk 24:37 **14:31:** Mat 8:26; Mak 4:39

33 Kən ilat e nətuei bot kəmotos-ipən nisiaiiən asol kəm in moatən məmə,
"Pahrien, ik Nəti Uhgin."
34 Nian kinotuwin entəniipən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret.
35 Kən nian netəmim əh-ikin əh kinotitun Iesu, kotahl-ipən nəghatən tuwin
mitəlau o netəmim e latuənu min rafin əh-ikin. Kən kəmotos rəhalat min
netəmim itəm koatimis motuwa o Iesu,
36 kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatimis okotek əm nipəgnəmti
kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nipəgnəmti kot rəhan, rəhalat nimisən
təmikə, kən kəmotəwir.

15

Nat itəm tatol
etəmim tamkimik
(Mak 7:1-23)

1 Kən Farisi min neen ne iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem
motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmə,
2 "?Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min
aupən kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən, məto kəsotaupənən motaikuas e
nelmilat."
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Məto tahro itəmat min nakoatətgəhl
Lou rəha Uhgin o naskəlim əskasikən kastom rəhatəmat?
4 Iatən nəhlan məto-inu, Uhgin təmən məmə, 'Nəkotəkəike motisiai-in
rəhatəmat tata ne mama,' kən təmən min məmə, 'Etəmim itəm otəghat rat e
rəhan tata o mama, okəkəike kohamnu.'
5 Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit məni əh-ikin itəm in
titun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmə, 'Kəsi,
eməlləhəu pisin məni u məmə rəha Uhgin,'
6 kən okol in otəsisiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən məni u kəm in. E
nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgin tatol nat əpnapin lan, məto-inu
itəmat nakotolkeike məmə nakotaskəlim kastom rəhatəmat min əm.
7 !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Ien Aesea təməghat-in
itəmat ətuatip nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin itəm tatən məmə,
8 'Netəm min u koatisiai-in io e nohlilat əm,
məto nikilat isəu ron io,
9 Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapin əm,
kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən min rəhak,
məto in nəghatən min rəha netəmim əm.' "
10 Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat
məmə, "Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u.
11 Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgin, məto
nat naka itəm tatiet e nohli etəmim, in tatol etəmim tamkimik e niganəmti
Uhgin."
12 Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, "?Nəkitun məmə
Farisi min, nikilat tərat nian kəmotəto nəghatən əh?"
13 Kən təmən-ipən məmə, "Nig min rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai
təməsəfeən, okew-pər ilat nokin.
14 Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto niganəmtilat təpis. Okəmə etəmim
itəm niganəmtin təpis tit etəmim kit min itəm niganəmtin təpis, kən ilau kərən
okiaiwig-pən e noakimil."

14:36: Mat 9:20-21; Mak 6:53-56 **15:4:** Eks 20:12; Dut 5:16 **15:4:** Eks 21:17; Lev 20:9 **15:9:** Aes 29:13 **15:11:** Mat 12:34 **15:14:** Luk 6:39; Rom 2:19

15 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nɨpətɨ nimaa nəghatən kəm itɨmat.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat rəhak netəmim, məto itəmat mɨn nəsotɨtunən əh?
17 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwɨn e nohlɨ etəmim meiuaiu e nərpɨn, kən miet mɨn e nɨpətɨ etəmim?
18 Məto natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim kən matiet e nohlɨ etəmim, matol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Tol nəhlan məto-inu, natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim kotol nulan: nətəlɨgən tərat mɨn; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion ilat mɨn; nakləhən; nəghat eiuəən e netəmim; nən ratən nərgɨ etəmim.
20 Inu natɨmnat itəm tol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto okəmə suah kit təsaikuasən nelmɨn kən mətagwən, inu təsolən in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”

Nahatətəən rəha pətan Iaihluə (Mak 7:24-30)

21 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, kən muwɨn ikɨn itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəməhl ikɨn.
22 Kən pətan kit əh-ikɨn, Iaihluə u pətan Kenan, təmuwa ron mətasək əfəməh məmə, “Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun io. Narmɨn rat kit təskasɨk təmatɨg e nətɨk pətan matərəkɨn in.”
23 Məto Iesu təsən-ipən agɨn-əhən nəghatən kit kəm in. Kən rəhan netəmim kotuwa moatəkəike ron, motən məmə, “Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətasək əfəməh matuarisɨg-in kitat.”
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmahl-ipa əm io o sipsip mɨn rəha noanol rəha Isrel itəm kəmotəlue.”
25 Məto pətan əh təmuwa mɨsin nulɨn aupən e Iesu matən məmə, “Iərəmərə, asitu lak.”
26 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Təsətuatɨpən məmə ekos nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh, kən mərakin-pən kəm kuri mɨn.”*
27 Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Məto kuri mɨn koatun nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm təmɨsas e tepɨl rəha iərəmərə mɨn rəhalat.”
28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike, otuwa mol nɨpahrienən.” Kən roiu agɨn, netɨn pətan təməwɨr.

Iesu təmol-wɨr nɨmɨsən tepət

29 Kən Iesu təmiet ikɨn əh maliwək e nɨkalɨ Lek Kalili. Kən mər muwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit kən mətəpələh.
30 Nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmɨk netəm mɨn u itəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs, ne netəm kotəruru nəghatən, ne nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən motəlɨn-pən ilat iuəhkɨr o Iesu, kən təmol-wɨr ilat.
31 Kən nɨmanin netəmim narmɨlat təmiwɨg nian kəmotəplan netəm kotəruru nəghatən kɨnotəghat, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs kɨnotəwɨr, ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu kɨnotaliwək, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgɨn rəha Isrel.

15:24: Mat 10:6 * **15:26:** Nəghatən u ‘nɨsualkələh’ tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in Iaihluə mɨn. **15:31:** Mak 7:37

Iesu təmagwən netəmim fo-taosan
(Mak 8:1-10)

32 Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨkik tɨnahməh pɨk o netəmim mɨn u. Kitat min ilat o nian kɨsɨl əh-roiu, kən nat tɨkə məmə okotun. Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn, nəumɨs tus ilat, mətan, neen kotɨmɨs-eah əpəh e suatɨp.”
33 Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hiə pɨret u ikɨn-u, ikɨn taruən-aruən ikɨn itəm tahmen məmə okotagwən nɨmanin netəmim lan?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pɨret kuwəh u nakoatos?”
Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pɨret sepɨn ne nəm əkəku noan məsɨn əm.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə okotəpələh e nəptən.
36 Kən təmos pɨret ilat sepɨn, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim mɨn, kən kotos-ipən kəm netəmim.
37 Kən ilat rafin kəmotun nərpɨlat tasis. Kən netəmim rəha Iesu kotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətɨm asol ilat sepɨn, kəmotər kər wɨr.
38 Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto kəsafinən nɨpɨtan ne nɨsualkələh.
39 Kən Iesu tahl-ipən nɨmanin netəmim koatuwɨn, kən in təmətɨpən e bot muwɨn ikɨn Makatan.

16

Farisi mɨn ne Satusi mɨn koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Kən Farisi mɨn ne Satusi mɨn kəmotuwa o Iesu, kən kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pɨspɨs asol itəm otəgətun məmə Uhgɨn təmahl-ipa in.*
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tɨnehnaipən, nakotən məmə, ‘olawɨg tərauiə, məto-inu napuə tɨnasiə.’
3 Kən laulaugɨn nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfɨk, məto-inu napuə tɨnasiə mɨtəlau.’ Nəkotɨtun nənən nɨpətɨ nəmtətin mɨn e nɨmal napuə itəm tatiet, məto nəkotəruru nənən nɨpətɨ nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.
4 “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgɨn, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pɨsɨn. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emɨsɨ-pən o Uhgɨn. Məto Uhgɨn otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.” Kən təmapəs ilat matuwɨn.

Is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn
(Mak 8:14-21)

5 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmoatuwɨn entənɨpən-pən e Lek Kalili, rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos pɨret neen. Kən nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən,
6 kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn.”
7 Kən kəmoatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Tatəghat nəhlan məto-inu kəmotaluin nəmɨkən pɨret neen.”

15:32: Mat 14:14 * **16:1:** Farisi mɨn ne Satusi mɨn, nɨkilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kən netəmim okotəplan məmə in təsɨsɨ-pən e Uhgɨn. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16 **16:4:** Mat 12:40; Jona 1:17 **16:6:** Luk 12:1

8 Məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ei,
rəhatəmat nahatətəən təkəku agɨn. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat mɨn
məmə pɨret tɨkə otəmat?
9 ?Nəsotɨtunən əh, o kəp? ?Nɨnotaluin pɨret faif u itəm emagwən netəmim
faif-taosan lan, kən uarisɨg, nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmapəs
e kətɨm asol kuwəh?
10 ?Kən nɨnotaluin pɨret sepɨn u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kən
uarisɨg, nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmapəs e kətɨm asol kuwəh?
11 ?Tahro itəmat nəsotɨtunən məmə esəghat-inən pɨret? Oatəto itəmat o is
rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn.”
12 Kən e nian əh, ilat kəmotɨtun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən pɨret
məmə okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat o nəghatən mɨn itəm Farisi mɨn ne
Satusi mɨn koatəgətun netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Nian Iesu təmuwa ikɨn Sisaria Filipae, mən-ipən kəm rəhan netəmim
məmə, “?Netəmim kotən məmə pah u io, Nətɨ Etəmim?”
14 Kən kotən-ipən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais, neen koatən
məmə ik ien Elaija, kən neen koatən məmə ik ien Jeremaea, o ien kit aupən
ikɨn.”
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro etəmat? ?Nakotəmə pah u
io?”
16 Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə
otahl-ipa, ik Nətɨ Uhgɨn itəm tətatɨg matəmegəh.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Uhgɨn təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik,
Saimon nətɨ Jona, məto-inu sənəmə etəmim əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto
rəhak Tata əpəh e nego e neai itəm təmol əp nat u kəm ik.
18 Kən ekən-ipɨnə kəm ik məmə ik Pita, u nɨpətɨn təmə kəpiel. Kən ekiləkɨn
rəhak niməfak e kəpiel u, kən okol nəsanənən rəha nɨmɨsən† otəsaprəkɨs-inən.
19 Ekos-ipɨnə kəm ik nepətən itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn əpəh e nego e neai.
Kən əpəh e nego e neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs nəwiam itəm onakən e
nətueintən. Nian onakahtosɨg-in nat kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol
mihin.”
20 Kən mən-ipən əskasɨk kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm
suah kit məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

Iesu təmən-iarəp rəhan nɨmɨsən
(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in
otəkəike muwɨn Jerusalem, kən etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris
asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, okotol in təto nahməən e nəratən tepət, kən
okotohamnu in, kən uarisɨg e nian kɨsɨl, in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.
22 Kən Pita tos pɨsɨn Iesu, kən mətuoun matən-iəhau matən məmə, “Iərəmərə,
Uhgɨn otəkəike mahtosɨg-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nɨpahrienən
lan!”
23 Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, “!Setan! !Uwɨn isəu ron io!
Ik nətahtosɨg-in io. Rəham nətəlɨgən sənəmə nətəlɨgən rəha Uhgɨn, məto in
nətəlɨgən rəha netəmim əm.”

16:9: Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38 **16:14:** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69 **16:17:** Kal 1:15-16 † **16:18:** Nat u tatəghat-in nian suah kit təmɨmɨs, məto nɨmɨsən, rəhan nəsanənən tɨkə o etəmim itəm tətahatətə e Uhgɨn. **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

24 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəmim itəm tolkeike
məmə otuarisɨg-in io, otəkəike maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg kəməluau
mətəu-pa io.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə rəhan
nəmegəhən e nətueintən u in otəwɨr, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto
etəmim itəm otɨmɨs o nərgək, in otos nəmegəhən lilɨn.
26 ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən, məto uarisɨg lan
otɨmɨs kən təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp?
Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ipən
nəmegəhən lilɨn kəm in.
27 Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itɨmat nagelo mɨn e
nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən
kəm netəmim rafin e wək ətuatɨp itəm kəmotol.
28 Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə netəmim neen koatətul ukɨn-u itəm
kəsotɨmɨsən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in
otərəmərə e natɨmnat rafin.”

17

Nɨpəti Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Nian sikis tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes,
mit iləhal motuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot əfəməh, ilat pɨsɨn əm.
2 Kən ikɨn əh, nɨpəti Iesu təməuhlin muwa mol pɨsɨn. Rəhn-kapə təmasiə
məhag-əhag tahmen e mɨtgar, kən rəhan natɨmnat tɨnuwa məruən məhag-
əhag.
3 Roiu agɨn, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.
4 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə. Təwɨr məmə itɨməhal
eməhaluwa ikɨn-u. Okəmə nakolkeike, ekiləkɨn makeen kɨsɨl u ikɨn-u, rəham
kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”
5 Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat,
kən kəmotəto nəwia suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, “Inu nətɨk itəm
iakolkeike pɨk. Nɨkik tagien pɨk ron. !Əhalətəlɨg-in in!”
6 Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalɨsɨ-pər
məhalɨtənɨm-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgɨn pɨk.
7 Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, “Əhalətul. Əsəhaləgɨnən.”
8 Nian kəməhlasɨpər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu pɨsɨn əm.
9 Nian kəmoteiuaiu-pa e nɨtot, Iesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən
kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim
otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
10 Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun mɨn rəha Lou koatən
məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn?”*
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nɨpahrienən məmə Elaija otəkəike maupən
muwa məmə otol-wɨr mɨn natɨmnat rafin.

16:24: Mat 10:38; Luk 14:27 **16:25:** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Mat 4:8-9 **16:27:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12 **17:2:** 2 Pita 1:16-18 **17:5:** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22 * **17:10:** Nian Uhgɨn təməghat kəm iləhal əpəh e nɨtot, iləhal kəhalɨtun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalɨtun məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natɨmnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəlɨgən tɨnol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tɨnuwa rəkɨs, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6

12 Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tinuwa rəkis, məto netəmim
kəsotitunən in, kən motol tərat lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto
nahmməən e nelmilat."
13 Kən rəhan netəmim kinotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

14 Nian kinotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit tuwa misin nulin aupən-in
Iesu,
15 kən məmə, "Iərəmərə, asəkitun nətik. Tətaut, kən matəto pik nahmməən lan.
Nian tepət tatiet-pən e nigəm, matiet-pən ləhau e nəhau.
16 Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wirən."
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Ei, itəmat netəm roiu nəsotahatətəən, kən
ninotuwin isəu o suatip rəha Uhgin. ?Onəghan nəpanotitun? ?Oekətatig kitat
min itəmat mətoarus nian naka? Otiləs suakəku motuwa kəm io."
18 Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu
agin suakəku təməwir.
19 Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat Iesu, kən motətapəh ron
məmə, "?Tahro itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?"
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Məto-inu rəhatəmat nahatətəən
təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə
rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, nat əpnapin tahmen e nikuti mastat u nətin
agin, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nitot u məmə, 'Otiet u ikin-u, muwin ikin
əh,' kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru nolən."†
22 Nian kəmotuwa kitiəh əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io Nəti
Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min.
23 Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgin otosmegəh min
io e nimisən." Kən rəhan netəmim kəmotəto tərat pik agin o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgin

24 Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən
məni rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgin, kəmotuwa o Pita motən məmə, "?
Tahro? ?Rəham iəgətun tatətou takis u, o kəp?"
25 Kən Pita təmən-ipən məmə, "Əwəh, tatətou."
Nian Pita təmuwin e nipəgnoa nimə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm
in məmə, "?Saimon, nikim təht mə naka? ?Kig min rəha nətueintən koatos
takis o pah, koatos o rəhalat min netəmim, o netəm pisin min?"
26 Pita təmən-ipən məmə, "Koatos o netəm pisin min."
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətouən.
27 Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərat otat. Kən tol nəhlan,
təwir məmə ik onəkuwin əpəh ləhau e lek, mərakin rəham nipien o niuwən
nəm. Nəm itəm nakaupən miuw, nakəhap nipəgnoan, kən onəkəplan məni
silfa kit tahmen-in nətouən takis. Os muwin mos-ipən kəm ilat o nətouən
rəhalau takis."

18

Etəm-iasol e nərəmərəən
rəha Uhgin
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

17:12: Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəsəteən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

1 E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, “?Pah u
in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn?”
2 Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugɨn elat,
3 kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsotəuhlinən
itəmat motuwa motahmen e nɨsualkələh, okol nəsotuwɨnən motatɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn.
4 Tol nəhlan, pah u otɨləs-iəhau atɨp in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e
nərəmərəən rəha Uhgɨn.
5 “Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nɨkin tagien
o nosən suah u muwɨn e nɨpəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən
tahmen məmə tatos io mɨn e nɨkin agien.
6 “Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku
əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in.
Kən nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən
kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
7 “Kəsi, nahməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-
os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən mɨn əh
okotəkəike motuwa. Məto kəsi, nahməən asol otuwa o suah u itəm in suatɨp
rəha nəratən əh.
8 Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkɨs mərakin.
Məto-inu təwɨr pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e neai, nelkəm kit o nelməm
kit tɨkə, taprəkɨs-in məmə ik nataskəlɨm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən
mil əh-ikɨn, kən kərakin-pən ik e nɨgəm itəm tatuəp namnun tɨkə.
9 Okəmə nɨganəmtɨm tol ik natol təfagə, kən asul-irəkɨs mərakin. Məto-inu
təwɨr pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e neai, nɨganəmtɨm kit tɨkə, taprəkɨs-in
inu məmə ik nataskəlɨm nɨganəmtɨm kərən mil, kən kərakin-pən ik e nɨgəm
asol itəm tatuəp namnun tɨkə.”

Nimaa nəghatən o sipsip itəm təmə̇lue (Luk 15:3-7)

10 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nəkotəkəike moatɨtun wɨr məmə nəsotehm-
iəhauən netəmim rəhak mɨn itəm kotahmen e nɨsualkələh, məto-inu iatən
kəm itəmat məmə nagelo mɨn itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e
nɨganəmtɨ rəhak Tata u tətatɨg əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm
Uhgɨn.*
12 “?Nɨkitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wan-
hanrɨt, kən kitiəh təlue mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat nainti-
nain əpəh e nɨtot, kən muwɨn megəs-in itəm un itəm təmə̇lue.
13 Kən okəmə təmə̇plan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nɨkin otagien o
sipsip u kitiəh əm, taprəkɨs-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəlueən.
14 E nolən ahmen mɨn əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsolkeikeən
məmə rəhan kit suakəku otuwɨn mə̇lue.”

Piam itəm tatol nəratən kəm ik (Luk 17:3)

15 Kən Iesu təmən məmə, “Okəmə piam kit tol nolən rat kit kəm ik, uwɨn
mə̇plan itəlau pɨsɨn əm, kən nakən-ipən nat naka itəm təmol təsətuatɨpən.

18:1: Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8:** Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48 * **18:10:** E naoa oas agɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmə̇te e nəghatən Kris aupən ikɨn, ves 11 tɨkə. In tatən məmə, “Kən io, Nətɨ Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue.” **18:10:** Hip 1:14

Okəmə tatətəlig-in ik, rəham nəghatən otol in tatitəlig-pa min nakuəwir otəlau min.
16 Məto okəmə təsətəlig-inən ik, os etəmim kitiəh o kəiu məhaluwin min
məhaləplan məmə nəghatən min rafin itəm onəkotən, okotitun məmə ilat rafin
nipahrienən əm.
17 Məto okəmə təsətəlig-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto okəmə təsətəlig-
inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen e Iaihluə o etəmim rəha nosən
məni e takis.
18 "Iatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego e neai, Uhgin tinegəhan-in
rəkis nəwiatəmat itəm nakotən e nətueintən. Nian nəkoatahtosig-in nat kit o
nakoategəhan-in nat kit, kən otol mihin.
19 "Kən iatən min kəm itəmat məmə, okəmə itəlau kəiu nakuən nəghatən kit
muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron o Uhgin, kən rəhak Tata əpəh e nego e
neai otol nat naka itəm nakətuətapəh ron.
20 Tol nəhlan məto-inu, ikin pəhruən etəmim kəiu o kisil kəhaluwa kitiəh e
nərgək, io itimat min ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

21 Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron məmə, "Iərəmərə. ?Ekaluin
nolən tərat itəm piak təmol kəm io mau kuwəh? ?Mau sepin tahmen, o?"
22 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Iakən-ipinə kəm ik məmə, sənəmə mau sepin
əm, məto mau sepinte-sepin.†
23 "Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin in tol nulan. Kig
kit tolkeike məmə otəplan-tu kaon min itəm rəhan netəmim kəmotol kəm in
məmə ilat okotətou.
24 Nian tinətuoun wək əh, kotiləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmol
kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan talen.‡
25 Məto suah əh tinəruru nətouən, kən tol nəhlan, kig təmən məmə okol-
salim-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nisualkələh, ne rəhan natimnat min
rafin məmə otətou rəhan kaon.
26 "Kən rəhan iolwək təmeiuaiu misin nulin aupən in. Kən matəkəike ron
matən-ipən kəm in məmə, 'Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm
io məmə ekətou rafin rəhak kaon?'
27 Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən mapəs rafin rəhan kaon məmə
otəsətouən nian kit ne, kən megəhan-in məmə otuwin.
28 "Məto nian iolwək u təmuwin, kən məplan etəmim kit u təmol kaon kəm
in, wan-hanrit tenarius.§ Ilau kərən iolwək mil kətioal wək kitiəh əm rəha
etəm-iasol. Kən iolwək itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlim
itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən matəmkətip nentou, matən məmə, '!Ətou-
pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!'
29 "Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu misin nulin matəkəike
ron matən məmə, 'Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə
ekətou rəhak kaon?'
30 "Məto in təmə, kəp. Kən təmuwin mən məmə okiləs suah u kan kiləs-ipən
e kalapus mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon min itəm təmol.
31 Nian iolwək min neen kəmotəplan nat əh, nikilat təmahmə pik ron, kən
motuwin motən-ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.

18:15: Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7 † **18:22:** Nipətin rəha "mau sepinte-sepin" məmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tikə. **18:22:** Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu. § **18:28:** Roiu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan vatu.

32 “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik
iolwək itəm tərat agɨn. Emapəs rafin rəham kaon məto-inu nəmatəkəike ron
io.
33 ?Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min, tahmen-pən əm e
itəm emol kəm ik?’
34 Kən nemə̇ha təmol etəm-iasol, kən təmən məmə okɨləs kan kɨləs-ipən
e kalapus məmə etəm tatehm kalapus otol nalpɨnən kəm in mətoarus-pən
otətou rafin rəhan kaon itəm təmol.”
35 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Kən e suatɨp kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin,
okəmə nəsotaluin pahrienən nəratən itəm piatəmat mɨn koatol kəm itəmat.”

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau mɨn
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian Iesu təmol namnun nənən natɨmnat mɨn u, təmiet Kalili muwɨn nɨtən
Jutia entənɨpən-pən e nɨkalɨ nəhau Jotan.
2 Kən nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in in motuwɨn əh-ikɨn əh, kən təmol-wɨr
ilat e nɨmɨsən mɨn.
3 Kən Farisi mɨn neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən Iesu o nənən
nəghatən kit itəm təsətuatɨpən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, “?Lou tatən
məmə iərman tɨtun napəsən rəhan pətan o nat əpnapɨn əm kit, o kəp?”
4 Kən təmən-ipən məmə, “?Nəmotafin o kəp məmə, e nətuounən muwɨn
mətoarus-pa u-roiu, Uhgɨn u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman ne
pətan?
5 Kən Suah u təmən məmə, ‘O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne
mama, kən mətuatɨg ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nɨpətɨlau kitiəh.’
6 Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm. Uhgɨn tɨnɨlpɨn ilau kɨnuea
mɨnioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatɨpən rəhalau natɨgən.”
7 Kən Farisi mɨn kotən-ipən məmə, “?Məto tahro Moses təmən məmə
etəmim tɨtun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən
tatuwɨn?”
8 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel
məmə onəkotapəs rəhatəmat nɨpɨtan mɨn məto-inu rəhatəmat-kapə təskasɨk
pɨk. Məto aupən, təməsolən nulan.
9 Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan
pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pɨsɨn kit, kən suah u mit pətan pɨsɨn,
tahmen əm məmə in tətaklə̇h-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatɨp.”
10 Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, “Okəmə natɨgən rəha iərman
ne pətan təskasɨk pɨk nulan, təwɨr məmə iərman ne pətan okəsioalən marɨt.”
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sənəmə netəmim rafin okotɨtun nosən
nəghatən u, məto netəm mɨn əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in
rəhalat əm.
12 Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marɨt o nat pɨsɨn pɨsɨn
mɨn. Kit okol təsolən marɨt məto-inu nɨpətɨn məsɨn tərat nian təmaiir. Kit okol
təsolən marɨt məto-inu netəmim kəmotərəkɨn nɨpətɨn məsɨn. Kən kit tatən atɨp
məmə in otəsolən marɨt məmə otol wək rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn. Etəmim
itəm tɨtun nosən nəghatən u, in təike mos.”

Iesu təməfak o nɨsualkələh
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

18:34: Mat 5:25-26 **18:35:** Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 **19:4:** Jen 1:27; 5:2 **19:5:** Jen 2:24; Efes 5:31 **19:7:** Dut 24:1-4; Mat 5:31 **19:9:** Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11

13 Kən netəmim kəmotəmɨk nɨsualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən
nelmɨn elat, kən məfak olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat.
14 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Pəs nɨsualkələh kotuwa ron io, sotən-
iəhauən ilat, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn in rəha netəmim mɨn u kotol
nulan."
15 Kən təmələhəu-pən nelmɨn elat, kən miet ikɨn əh.

Etəm aluə itəm rəhan
nautə tepət
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, "Iəgətun. ?Io ekəkəike mol
wək naka itəm in təwɨr məmə ekos nəmegəhən lilɨn?"
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Tahro nakatətapəh ron io o nat naka
itəm təwɨr? Suah kitiəh əm itəm in təwɨr. Okəmə nakolkeike məmə nakos
nəmegəhən lilɨn, ətəu-pən nəghatən mɨn rəha Lou."
18 Kən suah u təmən-ipən məmə, "?Lou mɨn pəhruən?"
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Sohamnuən etəmim, kən məsakləh-inən pətan,
kən məsakləhən, kən məseiueiuəən e kot,
19 kən mɨsiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmə
nakolkeike atɨp ik."
20 Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, "Natɨmnat rafin un iakatol. ?Nat naka
mɨn əh-ikɨn itəm eməsolən?"
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Okəmə nakolkeike məmə rəham nolən
otətuatɨp agɨn, uwɨn mol-salɨm-in rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm
ian-rat mɨn. Kən ik onakos natɨmnat wɨr əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-
pa io."
22 Nian etəm aluə təmətо nəghatən əh, kən təmagɨm matuwɨn nɨkin təpou
məto-inu rəhan nautə tepət.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Ekatən pahrien
məmə, tiəkɨs o etəmim itəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn matɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn.
24 Kən iatən mɨn kəm itəmat məmə, tiəkɨs məmə kamel otuwɨn-pən e nɨpəg
nitel, məto tiəkɨs pɨk məmə etəm rəhan nautə tepət otuwɨn matɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn."
25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg pɨk, kən
motən-ipən məmə, "?Kən pah tɨtun nosən nəmegəhən lilɨn?"
26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, "Nat u, okol etəmim təsolən. Məto
Uhgɨn, in tɨtun nolən natɨmnat rafin."
27 Kən Pita təmən-ipən məmə, "Emotapəs natɨmnat rafin məmə ekotətəu-pən
ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatɨmat?"
28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iatən pahrien kəm itəmat məmə,
e nian itəm natɨmnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nətɨ Etəmim
otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm in təhag-əhag məwɨr agɨn, kən itəmat un itəm
nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh mɨn e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəmərə
e noanol mɨn ilat tuelef rəha Isrel.
29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə mɨn, o pialat mɨn,
o wɨnɨlat mɨn, o rəhalat tata o mama, o nenətɨlat mɨn, o rəhalat nəptən mɨn o
nərgək, Uhgɨn otos-ipən natɨmnat mɨn əh tepət pɨk agɨn kəm ilat, kən mos-ipən
nəmegəhən lilɨn kəm ilat.

19:14: Mat 18:2-3 **19:17:** Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19:** Eks 20:12; Lev 19:18 **19:26:** Job 42:2 **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21

30 Məto netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisɨg e nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim təpət itəm koatətul uarisɨg e nətueintən roiu, okotuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa."

20

Nimaa nəghatən e iolwək mɨn əpəh e nasumən

1 "Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugɨn agɨn məmə otegəs-in netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən.
2 Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan tenarius* e nian kitiəh, kən mahl-ipən ilat kotuwɨn e rəhan nasumən.
3 "Iuəhkɨr nain klok laulaugɨn, təmiet muwɨn e maket məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit.
4 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat mɨn, otuwɨn motol wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e məni itəm tətuatɨp.'
5 Kən kəmotuwɨn.
"Kən iuəhkɨr o tina, təmiet muwɨn mol nat kitiəh əm, kən mol mɨn e tri klok ehnaipən.
6 Kən iuəhkɨr e faif klok ehnaipən, təmiet muwɨn məplan netəmim neen mɨn koatətul əpnapɨn əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, '?Tahro nəkoatətul ikɨn-u nian apiəpiə kit, məsotolən nat kit?'
7 Kən kotən-ipən məmə, 'Məto-inu suah kit təsegəs-inən itɨmat məmə ekotol wək rəhan.' Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat mɨn otuwɨn kol wək e rəhak nasumən.' Kən ilat kəmotuwɨn.
8 "Nian tɨnehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək mɨn məmə, 'Aun-in iolwək mɨn kotuwa, nakos-ipən rəhalat məni. Nakətuoun mətou netəm itəm kəmotuwa uarisɨg muwɨn mətoarus netəm kəmotaupən motol wək.'
9 "Kən iolwək mɨn itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius kitiəh kitiəh.
10 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotaupən kol wək, nɨkilat təht məmə okotos məni taprəkɨs-in itəm mɨn u kəmotol wək uarisɨg. Məto ilat kitiəh kitiəh kəmotos mɨn əm wan tenarius.
11 Nian kəmotos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat mɨn məmə nɨkilat təsagienən o məni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə,
12 'Netəm mɨn u itəm kəmotol wək uarisɨg, kəmotol wək əm e aua kitiəh əm, məto ik nəmətou itɨmat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itɨmat emotol wək asol e nərauiə əskasɨk e nian apiəpiə.'
13 "Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, 'Io kit. Esakləh-inən ik. ?Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o kəp?
14 Os rəham məni matuwɨn. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisɨg tahmen əm lam.
15 Rəhak u məni. ?Ekɨtun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natetəhak olat məto-inu io iakəwɨr olat?' "
16 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Tol nəhlan, etəm tatuarisɨg otaupən, kən etəm tətaupən otuarisɨg."

Iesu təmən-iarəp rəhan nɨmɨsən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

19:30: Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2:** Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu. **20:8:** Lev 19:13; Dut 24:15 **20:16:** Mat 19:30; Mak 10:31

17 Kən nian Iesu təmatuwɨn Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pɨsɨn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
18 “Koatuwɨn əpəh ilɨs Jerusalem, kən io Nətɨ Etəmim, okegəhan-in-pən io
kəm pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekɨmɨs,
19 kən motɨləs-ipən io kəm Iaihluə mɨn məmə okotəsan lak, kən motalis
motoh, kən motətu-pər io e nɨg kəməluau məmə ekɨmɨs. Kən uarisɨg e nian
kɨsɨl, kən Uhgɨn otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən.”

Nətapəhən rəha mama kit o Iesu
(Mak 10:35-45)

20 Kən pətan rəha Sepeti, tɨləs nətɨlau mil muwa mɨsin-pən nulɨn o Iesu,
matətapəh-in nat kit ron.
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”
Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətɨk mil u, ilau
kərən kit otəpələh e nɨkaləm matɨp, kən kit təpələh e nɨkaləm mol, ikɨn mɨn
rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən, nian natərəmərə lan.”
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh
ron. ?Tahro? ?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal
kəhalətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən
kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pahrien, onakuəkəike muənɨm-pən
e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol,
sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn mil əh, ilau rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol
əpen-əpenə olat.”
24 Nian netəmim ten mɨn rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən nemə̈ha
təmol pɨk ilat o suah mil ilau pian.
25 Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə,
“Nəkotɨtun rəkɨs nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihluə mɨn. Ilat koatol təskasɨk
pɨk kəm rəhalat netəmim mɨn. Kən rəhalat kapman mɨn koatol ilat kotəməhl
ləhau e nərəmərəən rəhalat.
26 Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə
otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit
rəhatəmat,
27 kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike
muwa slef rəhatəmat.
28 Nolən əh tahmen əm lak, Nətɨ Etəmim. Eməsuwamən məmə netəmim
okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak
nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e rəhalat nolən rat mɨn.”

Iganəmtɨn rat mil kəmuəplan nat
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nɨmanin
netəmim kəmotətəu-pən in.
30 Kən iganəmtɨn rat mil kəiu katuəpələh e nɨkalɨ suatɨp, kən nian kəmuəto
məmə Iesu taliwək e suatɨp matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən məmə, “!
Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”

20:18: Mat 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, ‘?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənɨm lan?’ **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7

31 Kən məto, nɨmanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə
kəsuagət pɨkən, məto ilau kuagət pɨk agɨn mɨn məmə, “!Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt,
asəkitun itɨmlau!”
32 Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “?Nakioalkeike məmə ekol
naka kəm itəlau?”
33 Kən kuən-ipən məmə, “Iərəmərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat.”
34 Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek nɨganəmtɨlau. Kən roiu agɨn,
kɨnatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kɨnotuwa Petfas e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif,
kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu,
2 kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian əpəh e latuənu aupən etat, kən ikɨn əh,
nakuəplan togki kit kəmərəuətain ilau nətɨn. Kən nəkiakɨs ilau muasɨg muea
kəm io.
3 Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmə Iərəmərə
tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh.”
4 Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol
nɨpahrienən. Ien təmən məmə,
5 “Otən-ipən kəm Nətɨn Pətan Saeon* məmə,
‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəlɨgən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətɨn əm.’ ”
6 Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu təmən məmə
okioal.
7 Kəmuasɨg togki ne nətɨn, kən muəfətain noankawi togki mil e rəhalau kot
mɨn, kən Iesu təpələh-pər lan. 8 Nɨmanin netəmim tepət koatəpen rəhalat kot
mɨn əpəh e suatɨp, kən neen kotəte nɨmalɨ nɨg mɨn, kən motəpen ilat e suatɨp.
9 Kən nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu, ne nɨmanin netəmim itəm
kotuarisɨg-in Iesu, koatagət əfəməh moatən məmə,
“!Hosana† o Mipɨ Tefɨt!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!”
10 Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim rafin əh-ikɨn nɨkilat təmaut,
kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə, “?Pah u?”
11 Kən nɨmanin netəmim kotən məmə, “Inu ien Iesu, rəha Nasaret, əpəh e
nɨtən Kalili.”

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha Uhgɨn, kən məhg-iarəp netəmim
itəm koatol-salɨm-in ne moatos-nəmtɨn natɨmnat əh-ikɨn məmə okotol sakri-
fais lan. Kən mahwin tepɨl mɨn itəm kətawluin məni ikɨn, kən mahwin jea mɨn
rəha netəm mɨn u koatol-salɨm-in ioen mɨn.
13 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte e Naoa Rəha Uhgɨn məmə, ‘Rəhak
nimə, okaun-in məmə nimə rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən,’ məto itəmat
nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh mɨn.’ ”

---

* **21:5:** Nəghatən u “Nətɨn Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9 † **21:9:** Nɨpətɨ nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.’ **21:9:** Sam 118:26 **21:13:** Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11

14 Kən iganəmtɨn rat mɨn ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron
əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən tol-wɨr ilat.
15 Məto nian pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəplan nat wɨr mɨn
itəm in təmol, kən motəplan mɨn nɨsualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nimə
Rəha Uhgɨn, moatən məmə, "!Hosana o Mipɨ Tefɨt!" neməha təmol ilat.
16 Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, "?Nakatəto nat naka itəm nɨsualkələh
koatən, o kəp?" Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əwəh. ?Nəmotafin, o
kəp, nəghatən suah kit təmen kəm Uhgɨn itəm tatən nulan məmə,
'E nohlɨ nɨsualkələh agɨn ne nɨsualkələh mətmətɨg,
nəmol məmə ilat okotənwiwi ik'?"
17 Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwɨn e taon Petani, mapɨl ikɨn.

Nɨg kit fik təmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

18 Laulaugɨn agɨn, Iesu təmatɨtəlɨg-pən Jerusalem, kən nəumɨs tɨnus.
19 Kən təməplan nɨg u fik e nɨkalɨ suatɨp, kən təmuwɨn ron məto təsəplanən
noan kit, tatəplan əm nɨmalɨn. Kən təmən-ipən kəm nɨg u məmə, "!Okol nəsoe
mɨnən!" Kən roiu agɨn, nɨg təmauke-auke.
20 Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmɨlat təmiwɨg, kən
motən-ipən kəm Iesu məmə, "?Tahro nɨg əh fik təmauke-auke uəhai əm
nəhlan?"
21 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə okəmə
nakoatos nahatətəən, kən rəhatəmat nətəlɨgən təsolən kəiu, nəkotɨtun nolən
nat naka itəm emol e nɨg u fik. Məto sənəmə in əm əh, nəkotɨtun nən-ipənən
kəm nɨtot əh məmə, 'Uwɨn mamnɨm əpəh itəhəi,' kən otol nəwiatəmat.
22 Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatətapəh-in e
nəfakən."

Nətapəhən o nepətən rəha Iesu
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Iesu təmuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kən nian təmatəgətun, pris asol mɨn
ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, "?Natol
natɨmnat mɨn u e nepətən rəha pah? ?Kən pah təmos-ipɨnə nepətən un?"
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Iakətapəh-in-pɨnə nəghatən kit kəm itəmat.
Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipɨnə kəm itəmat məmə nepətən
naka itəm ekatol natɨmnat mɨn u lan.
25 ?Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən hiə o nolə baptais? ?Təmɨsɨ-pən e nego e
neai, o rəha netəmim əm?"
Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "Okəmə kotən məmə, 'Nepətən
rəha Jon təmɨsɨ-pən e nego e neai,' kən otən məmə, '?Məto tahro nəsotənən
nɨpahrienən lan?'
26 Məto okəmə kotən məmə, 'Rəha netəmim əm,' kitat koatəgin netəmim,
məto-inu nɨkilat təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgɨn."
27 Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Itɨmat ekotəruru." Kən Iesu
təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən io mɨn, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e
nepətən naka ekatol natɨmnat mɨn u lan."

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Tahro? ?Nɨkitəmat tatəht məmə naka? Suah
kit, nətɨn iərman kəiu. Kən təmuwɨn mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə,
'Nətɨk, uwɨn mol wək u-roiu əpəh e nasumən.'

21:16: Sam 8:2 **21:21:** Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2 **21:22:** Mat 7:7-11; 18:19 **21:26:** Mat 14:5

29 Məto nətɨn təmən-ipən məmə, ‘Iakapəs.’ Kən matɨg məuhlin mɨn rəhan
nətəlɨgən, kən muwɨn e nasumən.
30 “Kən tata tuwɨn o nətɨn itəm təkəku, mən-ipən mɨn kəm in nat kitiəh
əm. Kən nətɨn təmən-ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwɨn,’ məto təmapəs-pən e
nasumən.
31 “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatɨp. Kən iakatən-ipɨnə
nɨpahrienən məmə, netəm koatos məni rəha takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp
koatuwɨn e nərəmərəən rəha Uhgɨn aupən etəmat,
32 məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatɨp rəha nolən ətuatɨp,
kən məto itəmat nəsotənən nɨpahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha
takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp kəmotən nɨpahrienən lan. Kən nəmotəplan
pap nat əh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən
məsotənən nɨpahrienən lan.”

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən (Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Kən Iesu tatəkəike matən məmə, “Otətəlɨg-in-tu nimaa nəghatən kit mɨn.
Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep,
u katol wain lan. Kən mol fenis e kəpiel muwɨn mɨtəlau lan. Kən mol ikɨn
kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol
wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilɨs məmə etəmim otaiu lan matehm
wɨr nasumən o nat megəh mɨn ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən
kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsɨn rəhan, məsɨn
rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit. 34 Nian krep tɨnəmarəg, kən
tahl-ipən rəhan slef mɨn məmə okotuwɨn e nasumən rəha krep, motətapəh o
netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-ipən rəhan krep məsɨn kəm ilat.
35 “Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlɨm rəhan slef mɨn, kən
motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kɨsɨl lan.
36 Kən tahl-ipən mɨn slef mɨn neen kotuwɨn olat, ilat tepət taprəkɨs-in itəm
aupən mɨn. Kən netəm koatol wək e nasumən kotol tərat kəm ilat e nolən
ahmen mɨn əm itəm kəmotol kəm netəm aupən.
37 Namnun agɨn, tahl-ipən nətɨn iərman tuwɨn olat, kən mən məmə, ‘Ilat
okotəkəike motɨsiai-in nətɨk.’
38 “Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətɨn, kən kotən-
ipən kəm ilat mɨn məmə, ‘Inu nətɨ etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian
rəhan tata otɨmɨs. Pəs kotuwɨn motohamnu mɨn, kən motərəmərə e nasumən
rəhan.’
39 Kən kəmotaskəlɨm motatɨpin-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”
40 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən məmə, “?Tol
nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm
təmegəhan-in nasumən kəm ilat?”
41 Kən kəmotən-ipən məmə, “Otərək-rəkɨn agɨn-əh netəm rat mɨn əh, moto-
hamnu ilat. Kən uarisɨg, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwɨn e nelmɨ
netəm pɨsɨn neen, kən e nian ətuatɨp itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən
noan məsɨn rəhan.”
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgɨn u, o
kəp? Tatən məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tɨnuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,

21:32: Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Aes 5:1-2 **21:38:** Mat 27:18 **21:39:** Hip 13:12

kən in nat təwɨr agɨn e nɨganəmtɨtat.'
43 Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn okoh-rəkɨs
otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim mɨn u itəm okotol noalat.
44 Okəmə suah kit otɨsɨ-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə
kəpiel otɨsɨ-pər lan, otəpələh-ərən in."‡
45 Nian pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotəto nimaa nəghatən itəm Iesu
təmuəh, kən kɨnotɨtun məmə tatəghat-in ilat.
46 Kən kɨnotegəs-in suatɨp kit məmə okotɨləs Iesu lan kan e kalapus, məto
koatəgin nɨmanin netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marɨt

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat məmə,
2 "Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e
nagwənən asol o marɨt rəha nətɨn.
3 Kən mahl-ipən rəhan iolwək mɨn məmə okotuwɨn o netəmim mɨn u itəm
təmahl-ipən rəkɨs nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marɨt. Məto
kotən məmə kol kəsotuwamən.
4 "Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen mɨn, mən-ipən kəm ilat məmə, 'Otuwɨn
motən-ipən kəm netəm mɨn u itəm emahl-ipən rəkɨs nəghatən olat məmə, enol
əpen-əpenə rəkɨs e rəhak nagwənən. Rəhak kau mɨn ne nətɨ kau mɨn rəhak
itəm kotəhg-əhg wɨr, emoh rəkɨs ilat, kən natɨmnat rafin tɨnahmen. Otuwa e
nagwənən rəha marɨt.'
5 "Məto kəsotətəlɨg-inən iolwək mɨn, kən motagɨm mɨn, kit tatuwɨn e rəhan
nasumən, kit tatuwɨn e rəhan stoa.
6 Kən neen kotaskəlɨm iolwək mɨn rəhan, motol tərat kəm ilat, kən moto-
hamnu ilat.
7 Kən kig, nemə̈ha təmol pɨk. Kən tahl-ipən rəhan mopael mɨn kotuwɨn,
kən motohamnu netəmim mɨn u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək mɨn, kən
motasiepən e rəhalat taon asol.
8 "Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək mɨn məmə, 'Kɨnol əpen-əpenə rəkɨs e
nagwənən rəha marɨt, məto netəm mɨn u itəm emahl-ipən rəkɨs nəghatən olat,
nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa.
9 Tol nəhlan, otuwɨn əpəh e suatɨp asol mɨn kən motən-ipən kəm netəmim
əpnapɨn rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marɨt.'
10 Kən iolwək mɨn kəmotuwɨn əpəh e suatɨp asol mɨn, kəmotuəfɨmɨn
netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwɨr ne netəm itəm
kotərat, kən ikɨn kətagwən ikɨn təmərioah e netəmim.
11 "Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təmə̈plan etəmim kit əh-ikɨn
itəm təsuwɨnən e natɨmnat rəha marɨt.
12 Kən kig təmən-ipən məmə, '?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa imə məto
nəməsuwɨnən e natɨmnat rəha marɨt?' Kən suah u tɨnəruru nuhalpɨnən
nəghatən rəhan.
13 "Kən kig təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, 'Okotəlis ətain
nelmɨn ne nelkɨn, kən motərakin-iarəp əpəh e nalugɨnən itəm ikɨn kətasək ikɨn,
kən katəgətain nəluɨtəm ikɨn.' "
14 Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, "Tol nəhlan məto-inu netəmim tepət,
kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsɨn əm itəm katɨtəpun ilat."

21:42: Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 ‡ **21:44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tɨkə. **22:6:** Mat 21:35 **22:13:** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28

Takis rəha Kig Sisa
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kən Farisi min kəmotiet motuwin motol noa eko-eko min məmə otiuw-
pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. 16 Kən kotahl-ipən rəhalat
netəmim kotuwin o Iesu ilat netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-
ipən məmə, "Iəgətun. Ekotitun məmə ik etəm ətuatip, kən matəgətun ətuatip
pahrien suatip rəha Uhgin. Nəsolən məmə nətəligən rəha netəmim okotiuw
rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin,
okəmə in etəm-iasol o etəm əpnapin əm.
17 Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən
takis kəm Kig Sisa, o kəp?"
18 Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
"!Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ?Tahro nakotalkut məmə
nəkotol noa eko-eko ron io?
19 Otəgətun-tu məni itəm katətou takis lan." Kən kotos məni* motuwa kəm
in,
20 kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?"
21 Kən kotən-ipən məmə, "Kig Sisa."
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm
Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgin, otos-ipən kəm Uhgin."
22 Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu
motagim.

Nian Uhgin otosmegəh netəmim e nimisən
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəmim
okəsotəmegəh minən e nimisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,
24 "Iəgətun. Moses təmən kəm itimat məmə, okəmə etəmim otimis kən
məsiləsən nətin kit, kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh məmə otiləs suakəku
o niuw-pərən nərig rəha pian itəm təmimis.
25 "Kən ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat min ilat sepin. Itəm təmaupən
maiir təmol marit, kən mimis, məsiləsən nətin kit, kən pian itəm tatol kəiu lan
tit nəutahlimis.
26 Kən in min təmimis məsiləsən nətin kit, kən itəm tatol kisil lan ne ilat rafin
muwin mətoarus-pən itəm tatol sepin, kəmotol nat kitiəh əm.
27 Kən əmun, nəutahlimis timis.
28 ? Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat məmə, e nian itəm Uhgin otosmegəh
netəmim lan e nimisən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepin
kəmotol marit e pətan əh?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat
nəghatən məto-inu nəsotitunən Naoa Rəha Uhgin ne nəsanənən rəhan.
30 Nian Uhgin otosmegəh netəmim e nimisən, kən netəmim okəsətolən
marit, okotahmen e nagelo min əpəh e nego e neai.
31 ? Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in nian Uhgin oto-
smegəh netəmim e nimisən? Tatən məmə,
32 'Io Uhgin rəha Epraham, io Uhgin rəha Aisak, kən io Uhgin rəha Jekop.'
In sənəmə Uhgin rəha netəm kəmotimis, məto in Uhgin rəha netəmim itəm
koatəmegəh, tahmen-pən min e təs miləhal."
33 Nian nimanin netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig e
nəgətunən rəhan.

22:15: Mak 3:6 * **22:19:** Məni itəm kəmotos motuwa in koen məni kit, nərgin u 'tenarius,' itəm tahmen e wan-taosan vatu. **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8 **22:24:** Dut 25:5 **22:32:** Eks 3:6

Lou itəm in iliɨs piɨk
(Mak 12:28-34)

34 Nian Farisi miɨn kəmotəto məmə Iesu təmoh-iəhau Satusi miɨn e rəhan nəghatən, kən Farisi miɨn kəmotuwa kitiəh.
35 Kən kit itəm tiɨtun piɨk Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu otən nəghatən kit təsətuatiɨpən, məmə,
36 "?Lou pəhruən rəha Uhgiɨn u in iliɨs piɨk?"

37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nakəkəike molkeike Iərəmərə Uhgiɨn rəham e niɨkim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəliɨgən rafin rəham.
38 Inu in Lou itəm tətaupən kən in iliɨs piɨk.
39 Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkiɨr tahmen əm, məmə, 'Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atiɨp ik.'
40 Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukəti Lou rafin, ne naoa rəha ien miɨn rafin aupən."

Kristo in nəti pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kən e nian Farisi miɨn kotuəfiɨmiɨn ilat miɨn, kən Iesu təmən-ipən məmə,
42 "?Niɨkitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgiɨn təmən məmə otahl-ipa? ?In tatiɨsi-pən e noanol rəha pah?"

Kən ilat kotən-ipən məmə, "In noanol rəha Tefiɨt."

43 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Məto tahro e Tefiɨt, itəm tatəghat e narmiɨn rəha Uhgiɨn, tətaun-in Kristo məmə 'Iərəmərə.' Məto-inu tatən məmə,
44 'Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
"Əpələh e nikaliɨk e nelmək matiɨp, ikiɨn rəha nəsanənən ne niɨsiaiiən,
mətoarus ekiɨləs-iəhau rəham tiɨkiɨmiɨr miɨn ləhau e nelkəm." '
45 ?Kən okəmə Tefiɨt tətaun-in Kristo məmə 'rəhak Iərəmərə,' kən otahro məmə Kristo in mipi Tefiɨt rat?"
46 Kən etəmim kit təsuhalpiɨnən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian əh matuwiɨn, kəmotəgiɨn o nətapəh-inən nəghatən kit miɨn tol min-nəhlan.

23

Nahməən asol sepiɨn
itəm otatuwa
(Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm niɨmanin netəmim ne rəhan miɨn netəmim məmə,
2 "Iəgətun miɨn rəha Lou ne Farisi miɨn koatos nepətən məmə okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm itəmat.
3 Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natiɨmnat rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp.
4 Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou əskasiɨk miɨn itəm kotahmen e katipa əfiɨgəm, məto okol kəsotos-ipənən noanelmiɨlat məmə okasitu elat.

5 "Natiɨmnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmə netəmim okotəplan. Nəkotiɨtun paos itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgiɨn

---

22:37: Dut 6:5 **22:39:** Lev 19:18; Mat 7:12 **22:40:** Rom 13:10; Kal 5:14 **22:42:** Jon 7:42 **22:44:** Sam 110:1; Mat 26:64 **23:3:** Mal 2:7-8

ikɨn, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmɨlat lan.* Məto rəha iəgətun mɨn rəha
Lou ne Farisi mɨn, rəhalat paos in iahgɨn taprəkɨs. Kən nəkotɨtun nol əlkələh
mɨn itəm koatəkul-pən e nɨpəgnəmtɨ kot mɨn, itəm tatəgətun məmə etəmim in
təskasɨk o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn,
rəhalat nol kaifəməh pɨk. 6 Kən e lafet mɨn, ilat kotolkeike ikɨn rəha nɨsiaiiən,
kən əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ilat kotolkeike məmə okotəpələh ima netəm-
iasol mɨn ikɨn.
7 Kən e ikɨn katol maket ikɨn, ilat kotolkeike məmə netəmim kotən təwɨr kəm
ilat, kən motaun-in ilat məmə 'Rapai' u nɨpətɨn təmə 'etəm in ilɨs.'†
8 Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə 'Rapai, u etəm in
ilɨs,' məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitiəh əm, kən itəmat piatəmat mɨn.
9 Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə, 'Tata, etəm katɨsiai-in,'
məto-inu Tata rəhatəmat kitiəh əm əpəh ilɨs e nego e neai.
10 Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə, 'Iəgətun,' məto-inu
rəhatəmat Iəgətun kitiəh əm, Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.
11 Etəm u in ilɨs etəmat, in iolwək rəhatəmat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər atɨp in, Uhgɨn otɨləs-iəhau, kən
etəmim itəm otos-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər.
13 "! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi
mɨn! ! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotahtosɨg-
in o netəmim suatɨp o nuwɨnən matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto
itəmat nəsotuwɨnən, kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwɨn ikɨn, nat
əpnapɨn ilat kotolkeike məmə okotuwɨn.‡
15 "!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !
Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nɨkitəmat tagien əm məmə
nakotuwɨn isəu e nego, o e naliwəkən əm o nuwɨnən e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn
məmə nakotiuw-pa etəmim kitiəh əm e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah
kit tatos nolən mɨn əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat taprəkɨs-in itəmat, kən
nəmotol məmə in otəkəike mos nalpɨnən rəha nɨgəm asol taprəkɨs-in itəmat.
16 "! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim məto
nɨganəmtɨtəmat təpɨs! Itəmat nakoatən məmə, 'Okəmə suah kit tatos noanawɨl
o Nimə Rəha Uhgɨn məmə otol rəhan nəghatən tatətul-iəkɨs, okəmə təsolən,
məto in nat əpnapɨn əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawɨl o iaen u kol
tatɨpɨt-ɨpɨt rəha Nimə Rəha Uhgɨn, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos
noanawɨl ron.'
17 !Itəmat netəm nakotalməl, nɨganəmtɨtəmat təpɨs! ?Naka u in ilɨs, iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o Nimə Rəha Uhgɨn itəm tatol kol tasim?

---

* **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigɨ kau. Kəmotəte rəkɨs əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16;
Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətatɨg e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kɨnotos rəkɨs nup tatin, ilat okotuwɨn e paos mɨn əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nɨpɨnəgɨn ne nelmɨn mol e nol kəmol e nuwɨgɨ kau. E nəghatən Inglis, katən paos mɨn əh, "phylacteries." **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okəmə iəgətun rəha Lou təmaliwək matuwa iuəhkɨr ron ik, nakətul e nɨsiaiiən, kən nakatən təwɨr kəm in, maun-in in məmə, "etəm-iasol," o "Tata," o "Rapai." Kən noanol rəha Isrel kətaun-in rəhalat iəgətun asol mɨn itəm ilat ilɨs pɨk məmə "Rapai," u nɨpətɨn təmə "etəm in ilɨs" o "etəm tatəmɨk netəmim." **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 ‡ **23:13:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tɨkə. Tatən məmə, "Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn. !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotakləh-in natɨmnat rəha nəutahlɨmɨs mɨn, məto nian kitiəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh mɨn məmə netəmim okotɨsiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpɨnən otəskasɨk təhmɨn mɨn." **23:16:** Mat 15:14

18 Nakotən mɨn məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawɨl o olta, in nat əpnapɨn
əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawɨl e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in
otəkəike mol nəwian itəm təmos noanawɨl ron.’
19 !Itəmat netəm nɨganəmtɨtəmat təpɨs! ?Naka u in ilɨs, sakrifais o olta itəm
tatol sakrifais tasim?
20 Tol nəhlan, etəm tatos noanawɨl e olta, pahrien, tatos noanawɨl e olta ne
natɨmnat rafin itəm tatəpələh lan.
21 Kən etəm tatos noanawɨl e Nimə Rəha Uhgɨn, pahrien tatos noanawɨl e
Nimə Rəha Uhgɨn ne Suah u tətatɨg ikɨn.
22 Kən etəm tatos noanawɨl e nego e neai, pahrien tatos noanawɨl o jea rəha
kig u in rəha Uhgɨn, kən tatos noanawɨl o Suah u tatəpələh-pər lan.
23 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn! !
Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh
mɨn moatos-ipən tait rəha rəhatəmat nɨmalɨ nɨg nəmiəwɨlat tatəpien u katos-
ipən e nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumɨn. Məto nakotapəs nat
asol e Lou, inu etəm tatol tətuatɨp kən mahmen-ahmen əm kəm netəmim, kən
mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol. Təwɨr
nəkoatol lou əlkələh mɨn, məto nəkotəkəike moatol lou asol mɨn, məto kəp,
nəsotolən.
24 !Itəmat noatit netəmim məto nɨganəmtɨtəmat təpɨs! !Itəmat netəmim
noategəs-in miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgeən, məto nəkotərge
nat megəh asol u kamel!
25 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn!
!Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotafəl ihluə e kap
ne plet, məto əpəh imə tamkɨmɨk, kotərioah e nagwənən ne nənɨmən itəm
nəmotakləh-in, o natɨmnat itəm nəmotos məto-inu itəmat iaumɨs mɨn kən
nian rafin nəkoatol əm natɨmnat rat mɨn itəm tətatɨg e rəhatəmat nətəlɨgən.
26 !Itəmat Farisi mɨn, nɨganəmtɨtəmat təpɨs! Otaupən kafəl əpəh imə e kap
ne plet, kən ihluə mɨn in təwɨr təsamkɨmɨkən.
27 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn!
!Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nəkotahmen e suwɨt rəha
netəm kəmotɨmɨs itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə
təwɨr, məto əpəh imə tərioah e nɨkɨlkɨli netəm kəmotɨmɨs, ne natɨmnat rafin
itəm tamkɨmɨk.
28 E nolən ahmen mɨn əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan
məmə itəmat nəkotətuatɨp. Məto imə, e nɨkitəmat, nakotərioah e nəghatən
nakotən məsotolən, ne nolən rat agɨn mɨn.
29 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn!
!Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotiləkɨn nimə e kəpiel
rəha suwɨt rəha ien mɨn aupən ne netəm kotətuatɨp, kən moatol nəhlɨp e kəpiel
kən moatol malə-malə lan.
30 Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itɨmat emotatɨg e nian mɨn rəha tɨpɨtat
mɨn, okol itɨmat eməsotasituən elat motohamnu ien mɨn.’
31 E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatɨp mɨn rəha
tɨpɨtɨmat mɨn aupən itəm kəmotohamnu ien mɨn əh, kən nakotahmen-ahmen
əm elat.
32 Kən təwɨr əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tɨpɨtəmat mɨn
kəmotətuoun.
33 “!Itəmat sɨnek mɨn, ne netɨ sɨnek mɨn! ?Nɨkitəmat tatəht məmə okol
nakotagɨm e nalpɨnən e nɨgəm asol? !Kəp!

23:22: Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23:** Lev 27:30; Maeka 6:8 **23:25:** Mak 7:4 **23:27:** Wək 23:3
23:28: Luk 16:15 **23:31:** Wək 7:52 **23:33:** Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7

34 Tol nəhlan, ekahl-ipɨnə ien mɨn, ne netəm kotenatɨg, ne iəgətun mɨn.
Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nɨg kəluau, neen onəkotalis
motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən rəhatəmat, kən neen nakotɨtəp ilat
kotiet e taon kit motiet motuwɨn e kit.
35 Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpɨnən rəha netəmim itəm
kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətuatɨp, itəm tətuoun e Epel itəm
in tətuatɨp, muwɨn mətoarus-pən Sekaraea, nəti Perekia, itəm tɨpɨtəmat mɨn
kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgɨn ilugɨn e olta ne nimə.
36 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpɨnən rafin u otuwa o netəm rəha
Isrel itəm kotatɨg roiu.
37 "!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mɨn
rəha Uhgɨn, kən netəmim itəm Uhgɨn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtɨmnu
ilat e kəpiel apɨn, inəh netəm u rəha Uhgɨn itəm koatos nəghatən rəhan.
Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmɨk-əfɨmɨn wɨr itəmat matos wɨr
itəmat, tahmen-pən e mənɨg itəm tatu nenətɨn mɨn e nɨkwɨn, məto itəmat
nɨkitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
38 Otəplan-tu. Uhgɨn tɨnapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat
otɨkə ikɨn.
39 Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nɨpahrienən məto-inu onəsotəplan
mɨnən io mətoarus nakotən məmə,
'!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!' "

24

Nəmtətin mɨn rəha namnun nian (Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

1 Iesu təmiet e Nimə Rəha Uhgɨn maliwək matuwɨn, kən rəhan mɨn netəmim
kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə mɨn u əpəh e Nimə
Rəha Uhgɨn. 2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Əwəh, otəplan-tu nimə mɨn əh.
Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə mɨn əh netəmim okotəhap-əhap
kəpiel mɨn elat. Okol kəpiel kit təsəməhlɨn e nəmeen."
3 Kən uarisɨg lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwɨn əpəh e Nɨtot
Rəha Nɨg U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pɨsɨn əm ron
motən-ipən məmə, "?Otən-tu məmə natɨmnat mɨn u okotuwa e nian naka,
kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tɨnuwa
iuəhkɨr?"
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatehm wɨr itəmat məmə etəmim kit
otəseiuə-inən itəmat,
5 məto-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, 'Io Kristo
itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa,' kən okoteiuə-in netəmim tepət.
6 Onəkotəto namnusən rəha nəluagɨnən mɨn, kən onəkotəto nəghatən
əpnapɨn mɨn məmə netəmim koatəluagɨn. Məto nakoatehm wɨr itəmat məmə
nəsotəgɨnən. Natɨmnat mɨn əh otəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan, məto
namnun nian otəpanuwa.
7 Noanol mɨn okotoh noanol mɨn, kən kantri mɨn okotoh kantri mɨn.
Nəumɨs otan, kən namig otəloal ikɨn mɨn tepət.
8 Natɨmnat mɨn əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e pətan itəm
tɨnətuoun matəto nahməən o nemə̇kən.

23:35: Jen 4:8; Hip 11:4 **23:35:** Sek 1:1 **23:35:** 2 Kron 24:21 **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5
23:39: Sam 118:26; Luk 13:34-35 **24:2:** Luk 19:44 **24:5:** Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18

9 “E nian min əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə okol nəratən
kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol min rafin
okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək.
10 Kən e nian min əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən
okotegəhan-in-pən ilat min e nelmi tikimir min rəhalat, kən motetəhau ilat
min,
11 kən ien eiueiuə min okotuwa moteiuə-in netəmim tepət.
12 Məto-inu nəratən tinatepət, iuəhkir netəmim rafin rəhalat nolkeikeən o
Uhgin otikə,
13 məto etəmim itəm otətul əskasik mətoarus namnun nian, kən Uhgin
otosmegəh in.
14 Kən namnusən təwir əh rəha nərəmərəən rəha Uhgin, okən-iarəp ikin min
rafin e nətueintən, məmə suatip əh-ikin rəha kantri min rafin o nətəlig-inən,
kən namnun nian otuwa.
15 “Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgin tatetəhau,
kən matol Nimə Rəha Uhgin tamkimik’ (nian nakotafin, otətəlig-in nipətin).
Tol nəhlan, nian nat tərat əh tatətul e Nimə Rəha Uhgin,
16 kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwin motəhluaig e
nitot min.
17 Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwinən imə mos min
rəhan natimnat.
18 Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsitəlig-pənən latuənu mos
rəhan kot. 19 !Kən kəsi o nipitan u itəm kotəpik-əpik, ne nipitan itəm kotap-
inahin nisualkələh e nian əh, məto-inu ilat okotəto tərat pik agin!
20 Təwir nakotəfak məmə onakəsotagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən,
o e nian rəha Sapat,
21 məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etəmim təməsəplanən tol
mihin nəhlan aupən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol nəhlan
otəsuwa minən nian kit tahmen e in əh.
22 Kən okəmə Uhgin təsətatipən nian rəha nəratən əh, okol etəmim kit
təməsəmegəhən. Məto Uhgin otətatip nian əh o rəhan min netəmim itəm
təmitəpun rəkis ilat.
23 “E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘!Otəplan-tu,
inu Kristo itəm Uhgin təmən məmə otəpanahl-ipa!’ o ‘!In əpəh!’ sotənən
nipahrienən lan,
24 məto-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə
min okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne nat pispis min məmə
okoteiuə-in netəmim, kən okotalkut məmə okoteiuə-in netəmim itəm Uhgin
təmitəpun rəkis ilat, okəmə ilat kotitun nolən.
25 Nikitəmat otəkəike matəht wir nəghatən min u itəm emən rəkis kəm
itəmat, uarisig natimnat min u okotuwa motol nipahrienən lan.
26 “Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, ‘In əpəh, ikin taruən-
aruən ikin,’ əsotuwinən. O suah kit tən məmə, ‘In ikin-u e nipəg noa nimə,’
sotənən nipahrienən lan,
27 məto-inu nian Nəti Etəmim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netəmim
rafin okotəplan, tahmen e nipitən itəm təmipit masiəgəpin rafin neai.
28 Nian nat megəh kit təmimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa məmə okotun.
E nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun məmə
otəsuwəhən ekuwa min.

24:9: Mat 10:22 **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mat 10:22 **24:14:** Mat 28:19 **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 12:1 **24:23:** Mat 24:5 **24:24:** Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37

29 “Nian ətuatɨp nəratən əh otol namnun, kən
‘mɨtgar otəpɨs agɨn,
kən məwɨg otəsəmɨlhən mɨnən,
kən məhau mɨn okotɨsas e neai,
kən Uhgɨn otəloal e nəsanənən mɨn əpəh e neai.’*
30 “E nian əh, nəmtətin rəha Nətɨ Etəmim otol-arəp e neai, kən noanol mɨn
rafin e nətueintən okotasək e nəgɨnən. Kən okotəplan io, Nətɨ Etəmim ekuwa
e nɨmal napuə e neai e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgɨn itəm
otasiə mɨtəlau lak.
31 Kən ekahl-ipən rəhak nagelo mɨn kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh,
kən ilat okotuwɨn ikɨn mɨn rafin e nətueintən, motos-irəkɨs rəhak netəmim
itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat, kən kuəfɨmɨn ilat kitiəh.
32 “Nɨkitəmat otəkəike matəht nɨg u fik.† Nian ətuatɨp itəm nelmɨn mɨn
kɨnotətuoun katəwiə, kən nɨmalɨn mɨn kɨnoatərget, itəmat nəkotɨtun məmə
nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat.
33 Kən e nolən ahmen mɨn əm, nian nəkotəplan nəmtətin mɨn əh, onəkotɨtun
məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn roiu agɨn.
34 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatɨg u-roiu, okol
kəsotɨmɨs rafinən mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa kol nɨpahrienən lan.‡

35 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mɨn rəhak okol kəsotɨkəən.”

Etəmim tɨkə itəm tɨtun nuwamən rəha Iesu Kristo

36 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsɨtunən nian o aua ətuatɨp
rəha natɨmnat mɨn əh. Nagelo mɨn əpəh e neai kotəruru, kən io mɨn Netɨ
Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgɨn əm in tɨtun nian ətuatɨp əh.
37 E nian io Nətɨ Etəmim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikɨn
itəm netəmim kəsotol əpen-əpenəən ron.
38 E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatagwən, moatənɨm,
moatol marɨt, inəh natɨmnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-
pən Noah təmuwɨn imə e nɨpəgnoa nego rəhan,
39 kən ilat kɨnotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh təmaiu məmɨk
ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nətɨ Etəmim otuwa.
40 Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
41 Pətan kəiu katuəpələh kitiəh matioal nagwənən, kən okos kitiəh, kapəs
kitiəh.
42 “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka
rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan.
43 Məto nəkotəkəike motɨtun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə tɨtun nian
ətuatɨp lapɨn itəm iakləh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wɨr nimə
məmə iakləh otəsəhapən muwɨn imə.
44 Kən itəmat mɨn onəkotəkəike moatətul matɨp, məto-inu Nətɨ Etəmim
otuwa e aua əm itəm nɨkitəmat təsəhtən.
45 “Nɨkitəmat otəkəike matəht wɨr nolən rəha iolwək itəm in tenatɨg kən
tətaskəlɨm wɨr wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək
əh otərəmərə e rəhan mɨn rafin iolwək mɨn məmə in otos-ipən nagwənən kəm
ilat e nian ətuatɨp.

24:29: Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 * **24:29:** Məta “nəsanənən mɨn əpəh e neai” tatəpsen-pən narmɨn mɨn, o kəm-naka natɨmnat tahmen-pən e mɨt ne məwɨg əpəh e neai. **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nɨg u fik tahmen e naip. ‡ **24:34:** Suatɨp kit mɨn rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsɨkəən mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən lan.” **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37:** Jen 6:5-8 **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15

46 Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tatərəmərə e iolwək min rəhan,
kən matol-wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh.
47 Iatən-ipinə nipahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in tərəmərə e
natimnat rafin rəhan.
48 Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə, 'Rəhak etəm-
iasol təsuwamən nuwəh,'
49 kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat
netəm kotapis.
50 Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin
təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan.
51 Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha
netəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ikin əh, netəmim okotasək
moatəgətain nəluilat."

25

Nimaa nəghatən o nipitan əlkələh ilat ten

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa
min, nərəmərəən rəha Uhgin otol nəhlan. Nipitan əlkələh* ilat ten kəmotiet
lapin məmə okotuwin e marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa mos
rəhan pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. Ilat ten kəmotos
rəhalat lait.
2 Faif kotalməl, kən faif kotenatig.
3 Nipitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmotos rəhalat lait min, məto kəsotosən
karasin məsin min o niuw-pənən e lait.
4 Məto nipitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmotos rəhalat lait min, kən
motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat lait.
5 Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən napilən tinatos ilat koatiuw nəm,
kən minotapil.
6 "Kən lapin agin, suah kit təmagət əfəməh məmə, '!Etəmim itəm otol marit
tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!'
7 "Kən nipitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait min.
8 Kən nipitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nipitan itəm kotenatig məmə,
'! Awi! Otos-ipa rəhatəmat məsin karasin məto-inu rəhatimat karasin e
rəhatimat lait kinotamir, otəsuwəhən kotəpis.'
9 "Məto nipitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat məmə, '!Kəp! Karasin min
u kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otitəlig motuwin motos-nəmtin rəhatəmat
neen karasin əpəh e stoa.'
10 "Məto nian nipitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig moatuwin o
karasin, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən nipitan əlkələh itəm koatətul
matip, kəmotuwin ilat min e nagwənən rəha marit, kən motuwin imə. Kən
kahtosig e toa.
11 "Uarisig, nipitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa motaun motəmə, '!
Etəm-iasol, etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotimnə imə!'
12 "Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-ipinə pahrien
məmə, io ekəruru itəmat.' "
13 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne aua
rəha rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan."

Nimaa nəghatən e iolwək e məni kisil

24:47: Mat 25:21,23 **24:51:** Luk 12:42-46 * **25:1:** Nipitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7 **25:11:** Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23 **25:13:** Mat 24:42

14 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, “Ekən min məmə e nian
itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa min, nərəmərəən rəha Uhgin otol nəhlan.
Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə məmə otaliwək muwin e nəptən pisin kit
muwin isəu. Kən maun-in rəhan iolwək min kotuwa, kən tələhəu-pən e
nelmilat rəhan məni min məmə okotol nat kit lan.
15 Təmos-ipən tətəu-pən nitunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etəmim
kitiəh, təmos-ipən kətim faif kəmotər-motərioah e məni, u məni tepət pik agin.
Kən kit min, təmos-ipən min kətim kəiu tahmen əm, u məni tepət pik. Kən kit
min, təmos-ipən kətim kitiəh tahmen əm, u məni tepət.† Kən etəm-iasol təmiet
muwin e rəhan naliwəkən.
16 Kən iolwək itəm təmos kətim faif təmuwin uəhai əm mol bisnes lan, kən
təmos min kətim faif min.
17 Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətim kəiu, təmuwin mol
bisnes lan, kən mos min kətim kəiu min.
18 Məto iolwək itəm təmos kətim kitiəh, in təmuwin mel noakimil
məhluaigin-pən məni rəha rəhan etəm-iasol ikin.

19 “Kən nup tepət tinuwa minuwin, kən etəm-iasol rəha iolwək min u
tinitəlig-pa, kən maun-in rəhan iolwək min məmə otəplan-tu məmə ilat
kəmotol naka e məni min itəm təmos-ipən kəm ilat.
20 Iolwək itəm təmos kətim faif, təmuwa matos kətim faif min itəm təmos,
mətul e niganəmti etəm-iasol məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim
faif e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim faif u.’

21 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək
təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e
natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natimnat tepət. !
Wa imə matig ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!’

22 “Iolwək itəm təmos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa mən-ipən məmə,
‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan,
kən mos min iahgoau kətim kəiu u.’

23 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək
təwir itəm nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e
natimnat min əh noan məsin, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natimnat tepət. !
Wa imə, kuagien!’

24 “Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitiəh kəm in, təmuwa mən-ipən məmə,
‘Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e
nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nig e nig itəm nəməsəfeən.
25 Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkin rəham məni, kən onəkol nalpinən
asol kəm io, kən emos rəham məni muwin məhluaig-in e nisip. Ah, inu rəham
məni.’
26 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik
nəkitun rəkis məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən
matəhl noa nig e nig itəm eməsəfeən.
27 ?Tahro nəsuwinən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha
nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emitəlig-pa, ekuwin mos rəhak
məni, kən ekos məni məsin min itəm bank otos-ipa.’
28 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pisin məmə, ‘Os-irəkis məni
ron mos-ipən kəm iolwək u itəm təmos kətim faif,

---

† **25:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, təmos-ipən “talen” pisin pisin min kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian vatu. Tu talen tahmen e ten-milian vatu. Kən wan talen tahmen e faif-milian vatu. **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mat 24:45-47; Luk 16:10

29 məto-inu etəmim u itəm tɨnos rəkɨs nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən
okos-ipən neen mɨn, rəhan natɨmnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən
rəhan tuwa mepət, okos-irəkɨs rafin natɨmnat ron.
30 Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwɨr kit, ərakin-pən ihluə e
napinəpən, ikɨn əh kətasək ikɨn katəgətain nəluɨtəm.' "

Sipsip mɨn ne nəni mɨn

31 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-
əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo mɨn rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan
jea rəha Kig matərəmərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan.
32 Netəmim rafin e noanol mɨn rafin e nətueintən, okotuəfɨmɨn ilat min e
nɨganəmtɨn, kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip mɨn
tatoor sipsip mɨn ne nəni mɨn.
33 In otoor sipsip mɨn kotuwa kan e nelmɨn matɨp, kən nəni mɨn okotuwɨn
e nelmɨn mol.
34 "Kən Kig otən-ipən kəm netəm mɨn un e nelmɨn matɨp məmə, 'Otuwa,
itəmat u itəm Uhgɨn təmawte-in rəkɨs rəhan nəwɨrən kəm itəmat. Otuwa
motos nat naka u itəm Uhgɨn təmələhəu pɨsɨn rəhatəmat. Otuwa motatɨg ahgin
nərəmərəən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən.
35 Otuwa motos, məto-inu nian nəumɨs təmus io, nəmotos-ipa nagwənən
ekun; kən emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənɨm; kən io iapɨspɨs, nəmotit io
kotuwɨn e rəhatəmat latuənu;
36 kən rəhak napən tɨkə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matɨmɨs,
nəmotehm wɨr io; kən emətatɨg e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.'
37 "Kən netəm kotətuatɨp okotən-ipən kəm in məmə, '?Iərəmərə, nian naka
emotəplan ik nəumɨs təmus ik, kən emotagwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-
ipɨnə nəhau məmə nakənɨm?
38 ?Nian naka emotəplan ik iapɨspɨs, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham
napən tɨkə, kən emotos-ipɨnə napən kəm ik?
39 ?Nian naka emotəplan ik nakatɨmɨs, o nəmətatɨg e kalapus, kən emotɨmnə
kuag-pənin ik?'
40 "Kən Kig otən-ipən məmə, 'Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə nat naka itəm
nəmotol kəm piak mɨn u kit, nat əpnapɨn in ian-rat, məto nəmotol kəm io.'
41 "Kən in otən-ipən kəm netəm mɨn u e nelmɨn mol məmə, 'Otuwɨn isəu ron
io. Uhgɨn tɨnələhəu rəkɨs rəhatəmat nalpɨnən. Otuwɨn e nɨgəm asol itəm tatuəp
namnun tɨkə u Uhgɨn təmol rəha Setan ne nagelo mɨn rəhan.
42 Otuwɨn isəu məto-inu nian nəumɨs təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən
kit məmə ekun; kən emətoaoa, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənɨm;
43 kən io iapɨspɨs, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən
tɨkə, nəsotos-ipamən napən kit rəhak; kən ematɨmɨs, mətatɨg e kalapus,
nəsotuwamən kuag-pənin io.'
44 "Kən ilat mɨn okotən-ipa məmə, '!Iərəmərə! ?Nian naka itəm emotəplan
ik nəumɨs təmus ik, o mətoaoa, o ik iapɨspɨs, o rəham napən tɨkə, o nəmatɨmɨs,
o nəmətatɨg e kalapus kən eməsotɨmnə kuag-pənin ik?'
45 "Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-ipɨnə pahrien kəm itəmat
məmə, okəmə nəməsotasituən e piak mɨn u kit, nat əpnapɨn in ian-rat, məto
nəməsotolən kəm io.'
46 "Kən ilat okotuwɨn motos nalpɨnən itəm namnun tɨkə. Məto netəmim
kotətuatɨp okotos nəmegəhən lilɨn."

25:29: Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30:** Mat 8:12; Luk 13:28 **25:31:** Mat 16:27; 19:28 **25:32:** Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13 **25:35:** Aes 58:7 **25:40:** Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 **25:41:** Mat 7:23 **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29

26

Nalpəkauən o nohamnuən Iesu
(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian Iesu təmol namnun nəghatən min əh kəm rəhan netəmim, kən mən-
ipən kəm ilat məmə,
2 "Nəkotitun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian kəiu əm əh-ikin.
Kən io, Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nig kəməluau."
3 Kən pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfimin ilat
min e nimə rəha pris asol agin u nərgin u Kaeafas.
4 Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlim Iesu e nolən eko-eko, kən moto-
hamnu in.
5 Məto motən məmə, "Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol
məta netəmim kotoh ilat min."

Pətan kit təmau Iesu e nat pien-pien
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgin u Saimon u leprosi
təmol,
7 kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtin tiəkis, kəmiuw-pən e pətəl
kəmol e kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e
tepil mətagwən, kən pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.
8 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, nemə̈ha təmol ilat, motən
məmə, "?Tahro katərəkin nat u?
9 Senta u, kitun nol-salim-inən, kən kos məni asol lan, kos-ipən kəm ian-rat
min."
10 Məto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "?
Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwir agin kəm io.
11 Ian-rat min nian rafin kotatig itəmat min ilat. Məto io, okol esatigən kitat
min itəmat nian rafin.
12 Nian təməhtəg-pən e nipətik, təmol məmə otol əpen-əpenə o nitəniimən io.
13 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin e nətueintən itəm okən-
iarəp namnusən təwir u, kən okəkəike kən-iarəp min nat naka itəm pətan u
təmol, kən nikilat otatəht min in."

Pris asol min kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, təmuwin məplan
pris asol min, 15 kən mən-ipən məmə, "?Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə
ekegəhan-in-pinə Iesu kəm itəmat?" Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm
kəmol e silfa.
16 Kən tətuoun e nian əh, Jutas təmategəs-in suatip məmə otegəhan-in-pən
Iesu e nelmi rəhan tikimir min.

Namnun nagwənən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

17 Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netəmim
rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, "?Nakolkeike məmə itimat
ekotol əpen-əpenə hiə rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə
nakagwən ikin?"

---

* **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in 'Pasova' e nəghatən Bislama. **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18
26:7: Luk 7:37-38 **26:11:** Dut 15:11 **26:15:** Sek 11:12; Jon 11:57 **26:17:** Eks 12:14-20

18 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwɨn əpəh e taon, kən onəkotəplan suah
kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun tatən məmə:
Nian itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs məmə rəhak, tɨnuwa iuəhkɨr. Kən ekol lafet
rəha Nuhagego-inən kitiəh itɨmat rəhak netəmim mɨn e rəham nimə.’ ”
19 Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə
okotol o nol əpen-əpenəən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
20 Nian tɨnehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepɨl.
21 Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm
itəmat məmə itəmat kit otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak.”
22 Kən nɨkilat tɨnəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiəh kitiəh məmə, “?Eh,
Iərəmərə, pah u? ?Io?”
23 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmɨ
tɨkɨmɨr mɨn rəhak, in rəhak kit itəm tatos nɨgɨn pɨret mos-ipən meer e plet
kitiəh əm itɨmlau min.†
24 Io, Nəti Etəmim, iatuwɨn e suatɨp rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən
kəməte lak. !Məto kəsi, nahməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti
Etəmim e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn! Təwɨr pɨk agɨn məmə təməsaiir-əmən.”
25 Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn təmən-
ipən məmə, “Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”
Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atɨp nəmən.”
26 Nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm
rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nɨpətɨk.”
27 Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən
məmə, “Otənɨm, itəmat rafin.
28 Inu nɨtak itəm tatol məmə nəniəkɨsən rəha nasituən in tatətul matəmegəh.
Nɨtak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkɨs rəhalat nolən rat mɨn.
29 Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənɨm mɨnən wain u mətoarus nian
itəm ekənɨm wain wi kitat min itəmat əpəh e nərəmərəən rəha Tata rəhak.”
30 Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwɨn e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otapəs in (Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapɨn əm u, nakotapəs rəhatəmat
nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgɨn itəm təkəike mol
nɨpahrienən, təmən məmə,
‘Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip mɨn,
kən sipsip mɨn okotan kitiəh kitiəh.’
32 Məto nian ekəmegəh mɨn e nɨmɨsən, iakaupən muwɨn əpəh Kalili, kən itəmat
nəpanotuarisɨg.”
33 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat nahatətəən
lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “Iatən-ipɨnə pahrien kəm ik məmə,
lapɨn əm u, uarisɨg mənɨg təpanɨmnən, onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”
35 Məto Pita tən məmə, “Nat əpnapɨn ekəkəike mɨmɨs kilau min ik, okol
ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən mɨn tahmen e
Pita.

---

† **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwɨr.

26:23: Sam 41:9 **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mat 28:7,16 **26:34:** Mat 26:69-75

Iesu təməfak əpəh Ketsemani
(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

36 Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwɨn ikɨn kit katən məmə Ketsemani,
kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikɨn-u, pəs io ekuwɨn ikɨn əh
məghat kəm Uhgɨn e nəfakən.”
37 Kən təmit Pita ne nətɨ Sepeti mil ilat min, kən nɨkin tɨnahmə pɨk, kən tɨnəto
tərat.
38 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Iakəto nɨkik tɨnahmə pɨk, iuəhkɨr
ekɨmɨs lan. Itəməhal ətahləpələh ukɨn-u, mətəhlaiir kitat min io.”
39 Kən muwɨn noan məsɨn əm, meiuaiu mɨsin-pən rəhn-kapə e nɨsɨp
matəfak, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə suatɨp kit mɨn əh-ikɨn o rəham
nalpəkauən, pəs nakohrəkɨs ron io nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol
nəwiak, məto nakol nəwiam.”
40 Kən təmɨtəlɨg-pa məplan iləhal kətəhlapɨl. Kən təmən-ipən kəm Pita məmə,
“?Tahro nəsəhlaiirən kitat min io o aua kitiəh əm ne?
41 Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəsəhaluwɨnən ima nos-ipən-os-ipənən.
Nɨkitəməhal tolkeike, məto nɨpətɨtəməhal təpou.”‡
42 Kən mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak mətau kəiu, matən məmə, “Rəhak Tata,
okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”
43 Kən nian təmɨtəlɨg-pa, təməplan iləhal kɨnəhlapɨl məto-inu napɨlən tɨnos
iləhal.
44 Kən tapəs iləhal mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak mətau kɨsɨl, matən əm nəghatən
kitiəh əm.
45 Kən mɨtəlɨg-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nəkatəhlapɨl əh mətəhlameg,
o? Əhaləplan-tu, aua tɨnatuwa iuəhkɨr, kən io Nətɨ Etəmim, okegəhan-in-pən e
nelmɨ netəm nol təfagə rat.
46 !Əhalətul-ta, koatuwɨn! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmɨ
rəhak tɨkɨmɨr mɨn!”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotɨləs motaskəlɨm
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha Iesu, təmiet-arəpa
ilat nɨmanin netəmim itəm koatəmɨk naip asol rəha nəluagɨnən ne kəsou-əsou.
Pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat.
48 Jutas təmən-ipən rəkɨs nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilɨm-pən
lan, kən nakotaskəlɨm in.”
49 Kən roiu agɨn, Jutas təmaliwək muwɨn o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwɨr,
Iəgətun!” kən mətuilɨm-pən lan.
50 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”
Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlɨm Iesu məmə okotɨləs-ipən e kalapus.
51 Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkɨs rəhan naip asol rəha
nəluagɨnən, kən moahin naip təte-rəkɨs matəlgɨ slef rəha pris asol agɨn.
52 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-
inu netəm mɨn u itəm koatoahin naip, okotɨmɨs e naip.
53 ?Nɨkim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agɨn otahl-ipa
nagelo mɨn taosan tepət tepət§ məmə okotasitu lak?
54 Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgɨn otəsuwamən mol
nɨpahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol nəhlan.”

26:38: Jon 12:27 ‡ **26:41:** Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-iəkɨs məsəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afin mɨn ves 31-35. **26:46:** Jon 14:31 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepɨnte-tu-taosan.

55 E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə, “? Tahro
nəmotuwa motəmɨk naip asol mɨn ne kəsou-əsou mɨn? ?Nɨkitəmat təht məmə
io iatol nəluagɨnən o nahwinən kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh
e Nimə Rəha Uhgɨn matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlɨm io.
56 Məto natɨmnat mɨn əh rafin tɨnuwa mol nɨpahrienən lan məmə Naoa Rəha
Uhgɨn itəm ien mɨn aupən kəmotəte otuwa mol nɨpahrienən lan.” Kən rəhan
mɨn netəmim kəmotapəs in motagɨm.

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ kaonsel
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

57 Netəm mɨn u itəm kəmotaskəlɨm Iesu, kəmotɨləs motuwɨn o Kaeafas u in
pris asol agɨn. Ikɨn əh, iəgətun mɨn rəha Lou ne netəm-iasol mɨn rəha noanol
rəha Isrel, koatuwa motuəfɨmɨn ikɨn.
58 Məto Pita tətan təlɨg-təlɨg matuarisɨg-in Iesu, muwɨn əpəh e latuənu rəha
pris asol agɨn. Kən təmuwɨn əpəh e iat matəpələh ilat mopael mɨn məmə
otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.
59 Pris asol mɨn ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə
mɨn e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən mɨn əh.
60 Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə mɨn rəha
netəmim, nat əpnapɨn nəghatən eiueiuə mɨn tepət kəmotiet.
Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən,
61 kən muən-iarəp məmə, “Suah u təmatən məmə tɨtun nərəkɨnən Nimə Rəha
Uhgɨn, kən miləkɨn mɨn e nian kɨsɨl əm.”
62 Kən pris asol agɨn tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nəsəghatən? ?
Tahro e nəghatən mɨn əh itəm koatən-iarəp tatɨləs pɨkən ik?”
63 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən.
Kən pris asol agɨn təmən-ipən kəm in məmə, “Onakəkəike mos noanawɨl kit
e Uhgɨn itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp nɨpahrienən kəm itɨmat məmə ik Nəti
Uhgɨn ne Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, o kəp.”
64 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne.
Məto ekən-ipɨnə kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io
Nəti Etəmim ekatəpələh e nɨkalɨn matɨp rəha Uhgɨn u Etəm Təsanən Agɨn, kən
mateiuaiu-pa e neai e nɨmal napuə.”
65 Kən pris asol agɨn təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərat o nəghatən
rəha Iesu, kən mən məmə, “!Tatəghat rat e Uhgɨn!* ?Tahro məmə suah kit mɨn
təkəike məghat mɨn lan? Otətəlɨg-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh.
66 ?Nɨkitəmat təht məmə naka?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mɨmɨs.”
67 Kən kəmotagəh əpnapɨn əm nɨganəmtɨn, kən motaht e nelmɨlat. Neen
kotem e nelmɨlat,
68 kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgɨn
məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək kit pətan
əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, “Ik mɨn u, nəmatuarisɨg-in Iesu, etəm
Kalili.”

26:55: Luk 19:47; 21:37 **26:61:** Jon 2:19-21 **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64:** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris mɨn təmən məmə Iesu təmən rat Uhgɨn məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgɨn. **26:65:** Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66:** Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67:** Aes 50:6; 53:5

70 Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmə, “Iəkəruru nat un itəm
nakatən.”
71 Kən maliwək muwɨn e ket rəha iat, kən ikɨn əh pətan əkəku kit mɨn
təməplan in, kən təmən-ipən kəm netəmim ikɨn əh məmə, “Suah u kit u
təmatuarisɨg-in Iesu Etəm Nasaret.”
72 Məto Pita təmən-iamnin əskasɨk mɨn mos noanawɨl məmə, “!Iəkəruru
suah əh!”
73 Təsuwəhən, netəm mɨn u koatətul ikɨn əh kotuwɨn o Pita motən-ipən
məmə, “Pahrien məmə ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen
əm elat.”
74 Kən tɨnətuoun maun-in nəratən mɨn koatɨsɨ-pən o Uhgɨn moatuwa ron
okəmə teiuə. Kən təmos noanawɨl məmə, “!Iəkəruru suah əh!”
Kən roiu agɨn, mənɨg təmɨmnən.
75 Kən Pita nɨkin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmə, “Uarisɨg mənɨg
otɨmnən, onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.” Kən Pita təmiet muwɨn ihluə,
kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atɨp in
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Laulaugɨn agɨn, pris asol mɨn rafin ne etəm-iasol mɨn rəha netəmim
kəmotuəfɨmɨn mɨn motəte noa məmə okotətəu-pən suatɨp naka o nohamnuən
Iesu.
2 Kəmotəlis in, kən motɨləs motuwɨn motəhlman-pən e nelmɨ Pailat, kapman
rəha Rom.
3 Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn,
təməplan məmə kəmotiuw-iarəp Iesu məmə otɨmɨs, nɨkin tɨnahmə pɨk o nat
naka itəm təmol, kən təmɨk məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm
pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel.
4 Kən mən-ipən məmə, “Emol təfagə məto-inu emegəhan-in-pən e nelmɨ
tɨkɨmɨr mɨn suah kit itəm təsolən nat tərat kit.”
Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapɨn əm otəmat. Nat kit rəham əm.”
5 Tol nəhlan, Jutas təmərakin-pən məni əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən in miet
magɨm muwɨn maril atɨp in.
6 Kən pris asol mɨn kəmotuwɨn motuwər məni, kən motən məmə,
“Təsətuatɨpən e rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə
Rəha Uhgɨn, məto-inu kəmos-nəmtɨn nɨta etəmim lan.”
7 Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-nəmtɨn nəptən kit u aupən katən
məmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən məmə
okatɨtənɨm iapɨspɨs mɨn ikɨn.
8 Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh
məmə, “Nəptən Rəha Nɨta.”
9 Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən, təmuwa mol
nɨpahrienən lan. Təmən məmə, “Kəmotos məni tate əh itəm kəmol e silfa, inu
nəmtɨn itəm netəm Isrel kəmotən o suah u,
10 kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtɨn ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen
əm məmə Iərəmərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ Pailat
(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

26:75: Mat 26:34 **27:5:** Mat 26:14-15; Wək 1:18-19 **27:10:** Sek 11:12-13

11 Kən Iesu təmuwɨn mətul e nɨganəmtɨ Pailat, kən təmətapəh ron məmə, “?
Ik kig rəha netəm Isrel?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ik nəmən mihin.”
12 Nian pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən
mɨn e Iesu, məto Iesu təsuhalpɨnən rəhalat nəghatən.
13 Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, “? Nakatəto nəghatən mɨn itəm
koatən tatɨləs pɨkən ik, o kəp?”
14 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən məsuhalpɨnən nəghatən kit ilat katən,
kən Pailat, narmɨn təmiwɨg pɨk.
15 Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmə
otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nɨmanin netəmim kəmotən.
16 E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgɨn u Parapas. Kən netəmim
rafin kotɨtun məmə in təmol tərat pɨk agɨn.
17 Kən nian nɨmanin netəmim kɨnotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?
Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwɨn, Parapas, o Iesu,
kətaun-in məmə Kristo?”
18 Təmən nəhlan məto-inu in tɨtun məmə kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmɨn
məto-inu koatetəhak o Iesu.
19 Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən
nəghatən kəm in məmə, “Suah un təsolən nat tərat kit. Əsolən nat kit lan, məto-
inu emapɨlaiir lan, kən roiu iatəto tərat agɨn ron.”
20 Məto pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm
nɨmanin netəmim məmə okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o
Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.
21 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “? Suah mil u, in pəhruən lan ekahl-
iarəp?”
Məto nɨmanin netəmim kəmotən-ipən məmə, “Parapas.”
22 Kən Pailat təmən-ipən məmə, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”
Kən nɨmanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmə, “!Okətu-pər e nɨg kəluau
otɨmɨs!”
23 Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?O naka? ?Təmol nat tərat naka?”
Məto nɨmanin netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmə, “! Okətu-pər in e
nɨg kəluau otɨmɨs!”
24 Kən nian Pailat təməplan məmə okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən
ilat kɨnoatətul matɨp o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmɨn aupən e
nɨmanin netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən kit rəhak tɨkə
o suah u, məmə nɨtan otəməhl-pa lak. ! Nɨmɨsən rəhan tatəməhl-pɨnə e
nelmɨtəmat!”
25 Kən netəmim rafin kəmotən məmə, “! Pəs nɨtan təməhl-pa otɨmat ne
nɨsualkələh mɨn rəhatɨmat mɨn!”
26 Kən Pailat təmahl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmən
məmə okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmə okətu-pər e nɨg kəluau
məmə otɨmɨs.

Mopael mɨn kəmoatol mɨlə e Iesu

27 Kən mopael mɨn rəha Pailat kotɨləs Iesu motuwɨn əpəh imə e nimə asol
rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael mɨn
kotuwa kɨtəlau lan.
28 Kən motəmki-rəkɨs rəhan natɨmnat, motuwɨn-in-pən kot tasiə kit kəm in,
tahmen e kot rəha kig kit.

27:12: Aes 53:7 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19 **27:24:** Dut 21:6-9 **27:25:** Wək 5:28 **27:28:** Luk 23:11

29 Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-
pən e rəhn-kapə Iesu motol mɨlə lan məmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-
pən noanɨg kit e nelmɨn matɨp, kən motɨsin nulɨlat aupən in, motol mɨlə lan,
motən-ipən məmə, "!Ekotɨsiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!"
30 Kən motagəh lan, kən motɨləs noanɨg motoh rəhn-kapə lan mau tepət.
31 Nian kɨnotol rəkɨs mɨlə lan, kən motəpeg rəkɨs kot tasiə, motuwɨn-in-pən
mɨn rəhan natɨmnat. Kən motɨləs motuwɨn məmə okotətu-pər e nɨg kəluau
məmə otɨmɨs.

Kəmətu-pər Iesu e nɨg kəluau
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

32 Nian kəmoatuwɨn, motəplan etəm Saerin kit, nərgɨn u Saimon, kən
moatəkəike kəm in məmə otɨləs nɨg kəluau. 33 Kəmotuwa ikɨn kit katən məmə,
Kolkota, u nɨpətɨn tatən məmə Louipɨl-uipɨl.
34 Ikɨn əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətɨp e nat tarɨp. Məto
nian Iesu təmənɨm asgəwɨn, kən mapəs nənɨmən.
35 Nian kəmətu-pər e nɨg kəluau, kən moturin taes o rəhan natɨmnat.
36 Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikɨn əh.
37 Ilɨs e rəhn-kapə, kəmotəte nɨpəgnəmtɨn nənən. Tatən nəhlan məmə, INU
IESU, KIG RəHA NETəM ISREL.
38 Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuaklah-in rəhalat natɨmnat,
kəmətu-pər ilau e nɨg kəluau, kit e nɨkalɨn matɨp, kit e nɨkalɨn mol.
39 Kən netəm mɨn u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwɨn, motən-ipən
nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə,
40 moatən məmə, "Nəmatən məmə onakərəkɨn Nimə Rəha Uhgɨn kən ik pɨsɨn
əm miləkɨn o nian kɨsɨl. !Osmegəh atɨp ik! !Kən eiuaiu e nɨg kəluau okəmə ik
Nəti Uhgɨn pahrien!"
41 E nolən ahmen mɨn əm, pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-
iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel kotol mɨlə lan,
42 motən məmə, "Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atɨpən
in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atɨp e nɨg kəluau, kən okotən nɨpahrienən
lan.
43 Tətahatətə e Uhgɨn. Pəs Uhgɨn tɨləs-irəkɨs in əh-roiu okəmə in tolkeike,
məto-inu təmən məmə in Nəti Uhgɨn."
44 E nolən ahmen mɨn əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e nɨg
kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tɨnɨmɨs
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

45 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mɨrəfin nat.
46 Kən iuəhkɨr e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmə, *"!Eloi,*
Eloi! ?Lama sapaktani?" u nɨpətɨn təmə, "!Uhgɨn rəhak, Uhgɨn rəhak! ?Tahro
nakatapəs io?"
47 Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikɨn kəmotəto təmasək əfəməh
nəhlan, kən kotən məmə, "In tətaun-in Elaija."
48 Roiu agɨn, kit təmaiu muwɨn mɨləs nat kit tame-ame tahmen e katən,* kən
mau e wain u tagɨn, maru e nɨg, kən mɨləs-ipən məmə Iesu otənɨm.
49 Kən ilat mɨn neen kotən-ipən məmə, "Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija
otuwa mosmegəh in, o kəp."

27:30: Aes 50:6 **27:34:** Sam 69:21 **27:35:** Sam 22:18 **27:38:** Aes 53:12 **27:39:** Sam 22:7; 109:25 **27:40:** Mat 26:61; Jon 2:19 **27:43:** Sam 22:8 **27:46:** Sam 22:1 * **27:48:** Nat u tahmen e nɨmɨsmɨs matres. **27:48:** Sam 69:21

50 Kən nian Iesu təmasək əfəməh min, megəhan-in atip məmə otimis, kən
rəhan namegən tiet.
51 E nian ətuatip əh, niməhan itəm tatəkul e Nimə Rəha Uhgin təməhap
mol məsin kəiu, təmətuoun əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig
təməloal, kən kəpiel min kəmotimismis.
52 Kən suwit min itəm kəmol e nipəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm
kotətuatip tepət itəm kəmotimis rəkis, kəmotəmegəh min.
53 Kəmotiet e suwit min kəmol e nipəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e
nimisən, ilat kəmotuwin əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.
54 Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom ilat netəm min u
itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat min əh, kəmotəgin pik,
kən motən əfəməh məmə, "!Nipahrienən, inu Nəti Uhgin pahrien!"
55 Nipitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin kəmotiet Kalili
moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pisin pisin min.†
56 Ilat min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən
mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmitənim Iesu (Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

57 Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etəmim kit rəha
Iesu. Nian tinatuwa iuəhkir o napinəpən,
58 təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh-in nipəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in
nipəti Iesu kəm in.
59 Kən Josep təmiləs nipəti Iesu muwin malpin e niməhan ruən wi kit, nərgin
u linen,
60 kən miləs muwin miləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha
Josep. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in nipəg kəpiel lan, kən
matuwin.
61 Meri Maktala, ne Meri kit min katuəpələh əh iuəhkir o suwit.

Mopael min itəm kəmotehm nipəg kəpiel

62 Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawigin e Sapat, pris
asol min ne Farisi min kəmotuwin motəplan Pailat.
63 Motən-ipən məmə, "Etəm-iasol. Nikitəmat tinəht məmə, nian suah əh,
etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən məmə, 'Nian kisil otuwa muwin,
kən Uhgin otosmegəh min io e nimisən.'
64 Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwin moatehm nipəg kəpiel
suwit mətoarus-pən nian kisil tuwa muwin. Mətan, rəhan netəmim okotuwa
kakləh-in nipətin, kən motən-ipən kəm netəmim məmə təməmegəh min e
nimisən. Kən neiueiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən."
65 Kən Pailat təmən-ipən məmə, "Otos mopael min, kən motuwin motol
natimnat rafin itəm nakotolkeike məmə okotol o nehm wirən suwit e nipəg
kəpiel."
66 Kən kəmotuwin moatehm wir nipəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən
nəmtətin kit e kəpiel.‡ Kən kəmotələhəu mopael min məmə okoatehm ikin əh.

27:51: Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † **27:55:** Nipitan min əh kəmotasitu Iesu e nat pisin pisin min tahmen e nagwənən, ne nəhau, ne ikin rəha napilən. **27:55:** Luk 8:2-3 **27:58:** Dut 21:22-23 **27:60:** Aes 53:9 **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuatipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmim rafin kotitun məmə suah kit otəsiləs-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit təmahwin rəkis kəpiel.

28

Iesu təməmegəh min e nimisən
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 E Sante laulaugin agin,* təmatian məsian wirən, Meri Maktala ne Meri kit min kəmian məmə okiauag suwit e nipəg kəpiel.
2 Kən əmun, namig asol kit təməloal məto-inu nagelo kit rəha Iərəmərə
təmeiuaiu e nego e neai muwin e nipəg kəpiel, kən məsoupəlpəl-in rəkis kəpiel,
kən matəpələh-pər lan.
3 In tətasiə tahmen e nipitən, kən rəhan natimnat min kotəruən tahmen e
nahui noa nitəhəi.
4 Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat təmikə tahmen e
netəm kəmotimis.
5 Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, "Suəginən, məto-inu ekitun
məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau.
6 Tikə u ikin-u. In təməmegəh min e nimisən tahmen əm e inu təmən mihin
aupən. Uea muəplan ikin təmatəməhl ikin.
7 Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, 'In təməmegəh
min e nimisən, kən in tətaupən-in itəmat matuwin əpəh Kalili. Kən ikin əh,
onəkotəplan in əh-ikin.' Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau."
8 Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nipəg kəpiel, matuəgin, məto
nikilau tətagien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu.
9 Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, "Təwir." Kən kəmuea o
Iesu, muaskəlim nelkin, kən muəfak kəm in.
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak
min məmə okotuwin Kalili. Ikin əh okotəplan io ikin."

Nəghatən rəha mopael min

11 Nian pətan mil kəmualiwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwin
e taon, kən motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan.
12 Nian pris asol min kəmotuwin motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha
Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən məni asol kəm
mopael min,
13 motən-ipən kəm ilat məmə, "Nakotən-ipən kəm netəmim məmə, 'Rəhan
netəmim kəmotuwa lapin nian itimat emotapil, motakləh-in nipətin motiləs
motagim.'
14 Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən
u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan."
15 Tol nəhlan, mopael min kəmotos məni, kən motol tahmen-pən əm məmə
kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən u təmuwin mitəlau e netəm Isrel muwa
mətoarus-pa roiu.

Iesu təmiet-arəpa o rəhan netəmim
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwin Kalili, motuwin e nitot itəm Iesu
təmən kəm ilat məmə okotuwin ikin.
17 Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, məto neen rəhalat nətəligən
tatol kəiu.

---

* **28:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətaupən e wik
28:6: Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32 **28:16:** Mat 26:32

18 Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən rafin rəha
nego e neai ne nətueintən o nərəmərəən, Uhgɨn təmos-ipa kəm io.
19 Tol nəhlan, otuwɨn motiuw netəmim rəha noanol mɨn rafin e nətueintən
məmə okotuwa rəhak netəmim, kən motol baptais elat e nərgɨ Tata Uhgɨn, ne
Nətɨn, ne Narmɨn,
20 kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən mɨn itəm emən kəm
itəmat. Kən nɨpahrienən, ekətatɨg kitat min itəmat nian mɨn rafin mətoarus
namnun nian.”

28:18: Jon 13:3; Efes 1:20-22 **28:19:** Mak 16:15-16; Wək 1:8

Mak
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən məmə in fren wɨr kit rəha Pita itəm ilau katian ikɨn mɨn tepət. Naoa rəha Wək Mɨn tatən məmə in təmuwɨn ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisɨg lan, təmuwɨn ilau Panapas.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətatɨg Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisɨg kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwɨn o iəfak mɨn əpəh Rom u ilat Iaihluə mɨn. Kitat kotɨtun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nɨpətɨ nolən mɨn rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kɨnotɨtun rəkɨs. Məto in məuhlin nəghatən mɨn u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihluə mɨn əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəmərə e nɨtən asol itəm tɨtəlau-in Nɨtəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiəh əm, kən rəhalat suatɨp kotəwɨr, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən mɨn in təwɨr. Nian əh, in nian təwɨr o nən-iarəpən Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwɨr təmaiu uəhai əm e nɨtən pɨsɨn pɨsɨn mɨn e suatɨp mɨn rəha Rom.

?Təməte naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp namnusən rafin rəha Iesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təməte tepət e nian iəkɨs mɨn itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu məmə in mɨn təmətatɨg e nian iəkɨs mɨn.

Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatɨp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Inu nətuounən rəha Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo, Netɨ Uhgɨn.
2 Ien rəha Uhgɨn, nərgɨn u Aesea təməte-pən mihin e naoa aupən. Uhgɨn təmən məmə,
"Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp."
3 "Suah kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-əpenə o suatɨp rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.' "
4 Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmiet-pa ikɨn taruən-aruən ikɨn matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kəm ilat məmə okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə in otafəl nolən rat mɨn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.
5 Netəmim rafin rəha nɨtən əh Jutia ne taon əh Jerusalem, kəmotuwa motətəlɨg-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.
6 Jon təməsuwɨnən e natɨmnat wɨr. Rəhan natɨmnat tahmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natɨmnat kəmol e nɨməme kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən matun əm pitɨp ne nahui sukapak e nɨkinat.

1:2: Mal 3:1 **1:3:** Aes 40:3 **1:4:** Wək 13:24; 19:4 **1:6:** 2 King 1:8; Mat 11:8

7 Kən təmatən-iarəp kəm netəmim məmə, “Suah kit u tatuarisɨg-in io, rəhan
nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Io ekəsahmen-in mɨnən məmə ekeiuaiu
mapeg rəkɨs rəhan put.
8 Ekatol baptais etəmat e nəhau, məto in otəpanol baptais etəmat e Narmɨn
Rəha Uhgɨn.”

Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 E nian əh, Iesu təmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili muwa. Kən Jon
təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan.
10 Nian Iesu təmər əpəh e nəhau, kən masɨpər məplan nego e neai təmerəh,
kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa ron tahmen-pən e mak.
11 Kən nəghatən kit təmɨsɨ-pər əpəh e nego e neai matən min-nulan məmə,
“Ik netɨk keike, ekolkeike pɨk ik, kən nɨkik tagien pɨk agɨn ron ik.”

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Kən roiu agɨn-əh mɨn, Narmɨn Rəha Uhgɨn təmit-ipən Iesu əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn,
13 ima nat iarupɨn mɨn. Təmatɨg ikɨn mos nian fote. Nian mɨn Setan tatos-
ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo mɨn kəmotasitu lan.

Iesu tɨnatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwɨr
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

14 Nian kɨnɨləs-ipən rəkɨs Jon e kalapus, Iesu təmuwɨn əpəh Kalili matən-
iarəp Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim.
15 Təmən məmə, “!Ure! !Rəhan nian tɨnuwa! !Nian rəha nərəmərəən rəha
Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr! !Otəuhlin nətəlɨgən rəhatəmat, motapəs pahrien
nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn, kən motahatətə e Namnusən Təwɨr!”

Iesu təmaun-in etəmim kuwɨt rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

16 Nian Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu,
etəmim rəha niuwən nəm mɨn, nərgɨlau u Saimon ne pian Antru. Kətuatɨp-
in rəhalau net.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak
etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim
məmə okotuwa rəhak mɨn netəmim.”
18 Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
19 Kən Iesu təmaliwək muwɨn təhmɨn mɨn məsɨn, kən məplan netɨ Sepeti mil
Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wɨr rəhalau net.
20 Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs
rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək mɨn kotəpələh e nɨpəg noa pot, kən
muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

21 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh Kapaneam. Kən e nian
rəha Sapat, Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən matəgətun netəmim.
22 Kən netəmim kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron
məto-inu rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-ikɨn, kən maprəkɨs-in mɨn rəha
iəgətun mɨn rəha Lou.

1:7: Wək 13:25 **1:11:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7 **1:13:** Sam 91:11-13 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Mat 3:2 **1:22:** Mat 7:28-29

23 Kən e nian əh, suah kit narmɨn rat tətatɨg lan təmuwa imə kən mətagət
əfəməh məmə,
24 “!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itɨmat? !Okəmə naka
nəmuwa məmə onakərəkɨn itɨmat! !Io enəmɨtun rəkɨs ik, ik Etəm Asim rəha
Uhgɨn!”
25 Kən məto Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat un məmə, “! Ah!
Əsəghatən, miet e suah un.”
26 Kən narmɨn rat təmol nɨpətɨ suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet
lan.
27 Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “! Ei, naka u!
Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm
narmɨn rat mɨn, kən koatətəlɨg-in motol nəwian!”
28 Kən kəmamnus ueiuəhai əm Iesu, tuwɨn mapəkol əpəh e nɨtən Kalili.

Iesu təmol-wɨr netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha
nuəfɨmɨnən, kən motaiu ətuatɨp əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru
ikɨn.
30 Nian kəmotuwɨn, məto uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən mətapɨl-pər e rəhan
pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatɨmɨs.
31 Kən Iesu təmuwɨn mea-pən o nelmɨn kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagɨm
lan, kən tuwɨn matol nɨgɨlat nagwənən.
32 Tɨnehnaipən mɨt tɨnaht, nian rəha Sapat tɨnol namnun, kən netəm mɨn u
koatɨmɨs, ne netəm narmɨn rat tətatɨg elat, pialat mɨn kəmotəmɨk ilat motuwa
o Iesu.
33 Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfɨmɨn əm ilat mɨn əpəh e
nafiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru.
34 Kən Iesu təmol-wɨr netəmim tepət u koatos nɨmɨsən pɨsɨn-pɨsɨn mɨn
kotəwɨr, kən məhg-iarəp narmɨn rat tepət e netəmim, məto təmən-iəhau
narmɨn rat mɨn məmə okəsotəghatən, məto-inu kɨnotɨtun rəkɨs məmə pah u
Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

35 Kən laulaugɨn agɨn, fetukai təsɨrən əh, Iesu təmiet muwɨn əpəh ikɨn
netəmim kotɨkə ikɨn matəfak.
36 Kən Saimon ne in mɨn neen kəmotuwɨn kateam-in.
37 Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netəmim rafin
koteam-in ik.”
38 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwɨn əpəh e latuənu
pɨsɨn mɨn neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkol məto-
inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”
39 Kən muwɨn mapəkol rafin e nɨtən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan
nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn, kən məhg-iarəp narmɨn rat mɨn e
netəmim.

Iesu təmol-wɨr suah kit leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Suah kit leprosi təmol təmuwa mɨsin-pən nulɨn o Iesu mətasəkin-pən
nəwɨrən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-wɨrən io kən mafəl
rəkɨs namkɨmɨkən lak.”
41 Kən Iesu nɨkin təmahmə pɨk ron, kən təməg-əfəməh-in nelmɨn mələhəu-
pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwɨr-ta!”

1:24: Mak 5:7 **1:26:** Mak 9:26 **1:28:** Mat 4:24 **1:34:** Mak 3:10-12 **1:35:** Mat 14:23; Mak 6:46 **1:39:** Mat 4:23; 9:35

42 Kən roiu agɨn-əh, nɨmɨsən leprosi təmagɨm mɨkə lan, kən nɨpətɨn tɨnəwɨr,
namkɨmɨkən tɨnɨkə.
43-44 Kən Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm suah un məmə, "Əsən-iarəpən
natɨmnat mɨn u kəm netəmim, məto uwɨn əm mehm pris kit pəs in tehm məmə
nɨpətɨm tɨnol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən
o suah kit itəm rəhan leprosi tɨnɨkə, kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən
nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə." Kən mahl-ipən tatuwɨn.
45 Məto suah un təmuwɨn kən mən-iarəp nat un kəm netəmim mɨn rafin
mol Iesu təsuwɨnən e latuənu mɨn məghat məto-inu nɨmanin netəmim tepət
pɨk koatətulosɨg-in. Kən o nat əh inəh, təmətan ikɨn netəmim kotɨkə ikɨn. Kən
netəmim kotɨsɨ-pən əpəh ikɨn mɨn rafin moatuwa ron.

2

Iesu təmol-wɨr suah kit nəwtain məsɨn təmɨmɨs
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Nian neen kɨnotuwa rəkɨs mɨnotuwɨn, Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh Ka-
paneam, kən nəghatən təmaiu muwɨn kəm netəmim mɨn məmə Iesu əpəh
rəhan nimə. 2 Kən netəmim tepət kəmotuwa motər wɨr əpəh imə, ne ihluə ne,
kən rum tɨkə o etəmim kit mɨn. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.
3 Kən suah kuwɨt kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nɨpətɨn məsɨn
təmɨmɨs mətapɨl-pər e rəhan nɨmɨtiwɨn.
4 Nian kəmotuwa, məto netəmim kɨnotər əpəh imə, kən okol kotəruru
nuwɨnən kehm Iesu. Kən kotɨləs motuwɨn əpəh ilɨs e nimə motos-irəkɨs nəhgɨ
nimə məsɨn ətuatɨp əm əh Iesu tatətul ikɨn imə,* kən motəhlman-əhlman suah
un tatite e nɨmɨtiwɨn rəhan muwɨn iuəhkɨr əm o Iesu.
5 Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatɨmɨs un
məmə, "Nətɨk, enos-irəkɨs rəkɨs nolən rat rəham."
6 Məto iəgətun mɨn neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nɨkilat təməht
məmə,
7 "?Tahro suah u tatən rat Uhgɨn? Nəghatən əh tərat. Uhgɨn əm tɨtun nos-
irəkɨsən nolən rat rəha etəmim. !Pah mɨn tɨtun nos-irəkɨsən!"
8 Kən roiu agɨn-əh, Iesu tɨləs rəhalat nətəlɨgən, kən məmə, "?Tahro nɨkitəmat
tatəht pɨk natɨmnat min-nulan?
9 ?Itəm pəhruən tɨmetɨg, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah əh məmə, 'Enos-
irəkɨs rəkɨs rəham nolən rat,' o itəm u tɨmətɨg məmə, 'Ətul, mɨləs rəham
nɨmɨtiwɨn matuwɨn'?
10 Məto ekol nat kit məmə onəkotɨtun məmə io Netɨ Etəmim, iatos nepətən
ikɨn-u e nətueintən o nos-irəkɨsən nolən rat rəha netəmim." Kən məghat kəm
suah əh məmə,
11 "Iatən-ipɨnə kəm ik məmə, ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn matuwɨn imam
ikɨn."
12 Kən əmun suah apon təmətul, mɨləs rəhan nɨmɨtiwɨn, maliwək matuwɨn,
kən ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmɨlat təmiwɨg ron kən motənwiwi
Uhgɨn motəmə, "Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit."

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisɨg-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Iesu təmuwɨn mɨn mətaliwək əpəh e nɨkalkal nəhau Lek Kalili, kən
nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun ilat.
14 Kən təmaliwək matuwɨn kən məplan Lifae netɨ Alfeas, in etəmim rəha
nosən məni rəha takɨs, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən

---

1:43-44: Lev 14:1-32 * **2:4:** E nian əh, kəmol nəhgɨ nimə neen e tael. Kən netəm mɨn u kəmotos-irəkɨs tael mɨn neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatɨmɨs.

kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisig-in.
15 Kən nian kit, Iesu təmuwin mətagwən əpəh ima Lifae ikin ilat netəmim rəha nosən məni rəha takis, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotagwən əm kitiəh ilat Iesu ne rəhan min netəmim məto-inu netəmim tepət kotol təfagə rat nəhlan kotuarisig-in Iesu.
16 Iəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu tətagwən əm kitiəh ilat nol təfagə min un, ne netəmim rəha nosən məni rəha takis, kən kotətapəh o netəmim rəhan min məmə, “?Tahro Iesu tətagwən əm kitiəh ilat netəm koatol nəhlan?”
17 Kən Iesu təmətо rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm min u kəsotimis-imisən kəsotuwinən o tokita, məto netəm min u koatimis-imis koatuwin ron. Io eməsuwamən o netəm min u kotəmə kinotətuatip rəkis. Məto emuwa o netəm min u kotitun əm məmə ilat koatol nolən rat min.”

Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Kən e nian əh, netəmim min rəha Jon Baptais ne Farisi min kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgin. Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi min kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham min kəsotolən mihin?”
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marit, kən iərman u otol marit tətatig əh ilat in min neen motol lafet, nikitəmat tatəht məmə otətuakəm motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətatig əh ilat min, kən nikilat tətagien, motagwən əm.
20 Məto nian əpəh ikin məmə okəpaniləs-irəkis suah əh lan, kən e nian əh in əh, in min neen nikilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənən.”
21 Kən təmatig mən min məmə, “Suah kit min okol təsəhl-pənən nimismisi niməhan wi kit e niməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən niməhan wi un titun nəhap asolən niməhan oas un.
22 “Suah kit min okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigi nat oas kit, məto-inu okəmə otiuw-pən wain wi e nuwigi nat oas itəm təskasik, kən wain otapuəl-apuəl kən nuwigi nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigi nat un okuərat. Məto wain wi okiuw-pən əm e nuwigi nat wi itəm timətmətig.”†

Netəmim min rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwin-pən əpəh e niki nasumən rəha wit, kən netəmim min rəha Iesu kəmotəhl wit məmə okotun.
24 Kən Farisi min u kotaskəlim əskasik Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəuləkən əh e nasumən ne kəsolən natimnat min nəhlan kotərəkin Lou. ?Tahro rəham netəmim min kotol nəhlan?”
25-26 Iesu təmuhalpin rəhalat nəghatən məmə, “Okəm-naka itəmat nakəsotafinən əh nat u Tefit təmol aupən nian Apiata in pris asol agin rəha Uhgin. Itəmat ninotafin rəkis məmə Tefit nəumis təmus, kən tuwin əpəh e Nimə Tapolən rəha Uhgin, kən miləs piret asim u pris min əm koatun, kən in miləs muwa motun ilat in min neen.”
27 Kən təmatig mən-ipən min kəm ilat məmə, “!Kəməsolən Sapat məmə in nat figəm kəm netəmim, məto kəmol Sapat məmə otasitu elat kotameg!

2:16: Mat 11:19 † **2:22:** Afin futnot e Luk 5:37 **2:24:** Dut 23:25 **2:25-26:** 1 Saml 21:1-6 **2:25-26:** Lev 24:5-9 **2:27:** Dut 5:14

28 Tol nəhlan, io Netɨ Etəmim ekatərəmərə rafin e natɨmnat mɨn, kən
matərəmərə mɨn e Sapat.”

3

Iesu təmol-wɨr nelmɨ
suah kit təməfaiu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 E Sapat kit mɨn, Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən kən
məplan suah kit nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən.
2 Nian Iesu təmuwɨn imə, kən netəmim kəmotolkeike məmə okotən iərəkɨn
Lou lan, kən motalkəlɨk wɨr ron məmə okotehm-tu məmə otol-wɨr suah un e
Sapat, o kəp.
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, “Ətul muwa u aupən,” kən tətul
muwɨn əpəh aupən.
4 Kən Iesu təməhai ilat məmə, “?Rəhatat Lou təmə kotɨtun nolən naka e Sapat?
?Təmə təwɨr məmə okotol nat wɨr, o nat tərat? ?Təwɨr məmə okotosmegəh
netəmim, o təwɨr məmə okotohamnu netəmim?” Məto kotəpnapɨn əm.
5 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən nemə̈ha tol, kən nɨkin tahmə olat
məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs pɨk. Kən mən-ipən kəm suah un məmə, “Əg-
ətuatɨp-in-tu nelməm.” Kən suah apon təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, əmun nelmɨn
təwɨr.
6 Kən Farisi mɨn apon kəmotiet motaiu ətuatɨp əm motuwɨn motəplan
rəhalat tɨkɨmɨr mɨn e pati rəha Herot, motol əm kitiəh moteam-in suatɨp məmə
okotɨləs Iesu motohamnu.

Nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in Iesu

7 Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwɨn əpəh e nəhau
Lek Kalili. Nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in ilat. Netəm mɨn un neen
kəmotɨsɨ-pən e latuənu rəhalat e nɨtən Kalili,
8 neen kotɨsɨ-pən əpəh e latuənu əlkələh mɨn ne Jerusalem rəha nɨtən əpəh
Jutia. Neen mɨn kəmotɨsɨ-pis e nəwtain məsɨn əpəh nɨtən Itumia ne e nəwtain
nəhau Jotan entənɨpən-pən matuwɨn. Neen mɨn kəmotɨsɨ-pəhap əpəh ikɨn mɨn
e taon mil un Taea ne Saeton. Netəm mɨn un kɨnotəto rəkɨs natɨmnat mɨn un
Iesu tatol ilat, kən kotuwa məmə okotəplan.
9 Kən nɨmanin netəmim kəmotuwa pɨk, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məmə okotol-əpen-əpenə e pot kit məmə otuwɨn məpələh lan, məmə
nɨmanin netəmim okəsotəhg-əhg pɨkən in.
10 Məto-inu tɨnol-wɨr rəkɨs netəmim tepət, kən netəm mɨn u kotɨmɨs əh
kotəhg-əhg ilat mɨn məmə okotuwa iuəhkɨr motek Iesu.
11 Kən nian netəmim itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elat kəmotəplan Iesu,
koteiuaiu aupən-in motorin ilat motagət əfəmə̈h məmə, “!Ik Netɨ Uhgɨn!”
12 Məto Iesu təmən-iəhau əskasɨk narmɨn rat mɨn un məmə okəsotən-iarəpən
in kəm netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuarisɨg-in
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Kən Iesu ne kəmotuwɨn əpəh e noanu nɨtot mɨn, kən tətaun-in netəmim
neen məmə okotuwa ron.
14 Nian kəmotuwɨn, kən təmɨtəpun rəkɨs ilat tuelef kən mos-ipər ilat məmə
aposol mɨn. In təmən mɨn məmə netəm mɨn əh, ilat əh okotaliwək ilat min, kən
in otahləpis ilat kotuwɨn motən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim əpəh ikɨn
mɨn,

3:4: Luk 14:3 **3:6:** Mat 22:15-16 **3:10:** Mat 14:36 **3:11:** Luk 4:41 **3:12:** Mak 1:34

15 kən okotos mɨn nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e
netəmim.
16 Netəm mɨn u ilat u təmɨtəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən mɨn
nərgɨn kit mɨn məmə Pita,
17 ne Jemes ne pian Jon netɨ Sepeti mil u Iesu təmos-ipən mɨn nərgɨlau
təhan məmə, "Poanejes," nɨpətɨ nəghatən əh təmə netɨ kaluəluə mil, məto-inu
nemə̈ha tatol ueiuəhai ilau,
18-19 ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u netɨ Alfeas, Tateas,
Saimon u kətaun-in məmə Selot,* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e
nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn. Netəm mɨn əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul (Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Uarisɨg, təmɨtəlɨg-pən mɨn latuənu, kən nɨmanin netəmim kəmotuwa mɨn
ron, kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kɨnotəruru namegən ne nagwənən ne.
21 Nian rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e Iesu, kən motuwa
məmə okotit-irəkɨs o netəmim, məto-inu netəmim neen koatən məmə Iesu
nɨtalməl.
22 Iəgətun mɨn neen rəha Lou kəmotɨsɨ-pən əpəh Jerusalem motuwa kən
motəmə Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmɨn rat mɨn, in tətatɨg e Iesu, kən
motəmə in tatos-ipən nəsanənən kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn
e netəmim.
23 Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuəhkɨr ron kən tatuəh nimaa nəghatən
kəm ilat, məmə, "?Nɨkitəmat tatəht məmə okol Setan təhg-iarəp atɨp Setan? !
Kəp!
24 Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat
kantri, kən nərəmərəən rəhan otɨsas mɨkə.
25 Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat mɨn,
kən okotərəkɨn agɨn-əh latuənu u.
26 Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e netəmim, kən tatol
atɨp əm tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul? Wək
rəhan otɨsas mɨkə.
27 "Kən okol iaklə̈h kit təsuwɨn əpnapɨnən imə e rəha etəm kəgin kit ikɨn,
mətaklə̈h-in natɨmnat rəhan, məto otəkəike məlis e nol, mələ̈həu u, kən
panuwɨn maklə̈h-in rəhan natɨmnat.
28 "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha netəmim, ne
nəghatən rat mɨn itəm ilat koatən, Uhgɨn tɨtun nos-irəkɨsən.
29 Məto etəm tatən rat Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol Uhgɨn təsos-irəkɨsən rəhan
təfagə rat. Təfagə rat un otətatɨg kitiə̈h lan mətatɨg, okol təsɨkəən."
30 Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotaupən motən məmə narmɨn rat kit
tətatɨg lan.

Mama rəha Iesu ne pian mɨn (Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa, kən moatətul əm
əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat.
32 Kən nɨmanin netəmim kəmotəpələ̈h kan keko-in Iesu, kən kən-ipən kəm
Iesu məmə, "Ei, mama rəham ne piam mɨn əpəh ihluə, kotolkeike məmə
okotehm-tu ik."
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Pah u rəhak mama ne piak mɨn?"

3:16: Jon 1:42 **3:17:** Luk 9:54 * **3:18-19:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **3:22:** Mat 9:34; 10:25
3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Wək 1:14

34 Kən masɨpən məplan rafin ilat kən məmə, “Otasɨpən-tu. Itəmat u piak mɨn
ne rəhak mama ətuatɨp mɨn.
35 Netəm mɨn u koatol nəwia Uhgɨn, ilat u piak mɨn, ne rəhak kaka mɨn, ne
rəhak mama.”

4

Etəm tatəfe nɨkutin natɨmnat
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e Lek Kalili matəgətun netəmim, məto
nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwɨn e pot. Kən pot
un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu tatəpələh-pən lan. Kən nɨmanin netəmim
kəmotəpələh əpəh ipar e nɨkalkal lek. 2 Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən mɨn
kəm ilat matəgətun ilat e natɨmnat tepət.
3 Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlɨg-tu. Suah kit təmuwɨn məmə
oteatəgtəg rəhan nɨkutin natɨmnat əpəh e rəhan nasumən.
4 Nian təmateatəgtəg rəhan nɨkutin natɨmnat, kən neen kotɨsas-pən əpəh e
nɨkalkal suatɨp, kən mənɨg mɨn kotuwa moaton rəkɨs.
5 Kən neen komotɨsas-pən əpəh e nɨki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-
inu nɨsɨp noan məsɨn.
6 Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-auke motamɨs, məto-inu nokɨlat
təməseiuaiu pɨkən.
7 Kən neen kəmotɨsas-pən e nɨki nolkosɨk. Nian kəmotəwiə məto nolkosɨk
tətaht-əsɨn ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoeən.
8 Kən neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən wɨr, kən motəwiə wɨr motol iahgin,
kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-
hanrɨt.”
9 Kən Iesu təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr
məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.”

Netəmim mɨn rəha Iesu kotəmə otən-tu nɨpətɨ nimaa nəghatən u
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Nian Iesu ne kəmotan pɨsin əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm
kotuarisɨg-in, kən kotətapəh ron o nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgɨn tatən-ipɨnə
nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəmərə e rəhan
mɨn netəmim. Məto netəm mɨn u Iaihluə mɨn, kotəto əm nəghatən rəha Uhgɨn
e nuəhən nimaa nəghatən.
12 Nolən u tol min-nəhlan məmə,
‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən,
moatəto pap, məto kəsotɨtunən,
kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs, kən ko kəpotɨtəlɨg motapəs rəhalat təfagə rat,
məmə Uhgɨn otos-irəkɨs rəhalat təfagə rat.’ ”

Iesu təmən-iarəp nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru
əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə onəkotahro motɨtun mɨn
nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rafin? Otətəlɨg-in wɨr-tu məmə
nəkotɨtun.
14 “Nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən e nɨkutin natɨmnat əh tahmen əm e
nəghatən rəha Uhgɨn itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nɨsɨp tahmen e nɨki
netəmim.

4:1: Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mat 13:34; Mak 4:33-34 **4:12:** Aes 6:9-10

15 Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-
pən e suatip. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin, məto Setan tuwa mos-irəkis
ueiuəhai əm olat.
16-17 Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat un tatisas-pən e
niki kəpiel nokilat təseiuaiu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin, koatos
ueiuəhai əm e nagienən, məto təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatatig rat, o
netəmim koatol tərat kəm ilat o nəghatən rəha Uhgin, kən koatəme ueiuəhai
əm e rəhalat nəmegəhən.
18 Netəmim neen min koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-
pən e niki nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin,
19 məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat
kotolkeike məmə rəhalat nautə ne natimnat wir min otepət. Natimnat min
u kotahmen e nolkosik tətaht e nikilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha
Uhgin, kən məsotoe-inən noalat.
20 Kən neen min koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat u tatisas-pən e
nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin, kotos e nikilat pahrien, kən
motoe-in noalat, neen tate, neen sikiste, kən neen wan-hanrit."

Lait u itəm kəməfətain
(Luk 8:16-18)

21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Pah tətasiepən e lait kən mətaii-pən
e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e
lait, kən motətu-pər e tepil məmə netəmim okotehm nat lan.
22 Nat katəfətain okəike kepik, kən ne nat tatəhluaig otəkəike miet-pa ikin
təhag-əhag ikin.
23 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min
u."
24 Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə, "Otətəlig-in wir-tu. Etəm u tatəto
rəhak nəghatən məto təsətəu-pənən, okol təsitun wir minən. Məto etəm un
tatəto matətəu-pən, in otitun tepət məsin min.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, kən in tatətəu-
pən, kən Uhgin otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik.
Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən
itəm nikin təht məmə in tatos."

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

26 Kən Iesu təmən min məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin tahmen e suah kit
təmis nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən.
27-28 Lapin min tuwin mətapil, kən e nərauiəgən min tuwin maliwək mətan,
kən məsol minən nat kit lan ne, məto-inu nisip əm tatos-ipən niamitəən kəm in
məmə otoe-in noan. Məto nikutin nat un tinəwiə muwin minol iahgin, məto
suah un təruru məmə təmahro min-nulan məwiə. Kən təmərget mol iahgin,
kən mol-pən nimalin, kən moe matuwin matuwin, kən minimətə.
29 Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwin miləs rəhan nisa
muwin matəte rəkis matəulək-in, məto-inu nian ətuatip rəhan tinuwa."

Nuəhən nimaa nəghatən e nikuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Kən Iesu təmən min məmə, "?Nərəmərəən rəha Uhgin tahro min-nulan? ?
Karmə ekən naka məmə tahmen lan?
31 In tahmen e nikuti mastat. Mastat un in nig kit nikutin netin, netin, netin.
In təkəku e nikuti nig min rafin.

4:19: Mat 19:23-24 **4:21:** Mat 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mat 10:26; Luk 12:2 **4:24:** Mat 7:2
4:25: Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26 **4:29:** Joel 3:13; Nol Əpən 14:15

32 Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkis-in nig min itəm katəfe e
nasumən, mol nelmin iahgin min, kən mənig ilis min kotuwa motol-pən niag-
iagilat huə e tikəmkəmən."

Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:34-35)

33 Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa nəghatən tepət,
məto təmatən-ipən əm tahmen məmə okotitun.
34 In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən min əh tepət. Məto
nian kotan pisin əm ilat rəhan min netəmim, kən tatən-iarəp nipəti nuəhən
nimaa nəghatən kəm ilat.

Iesu təmən-iəhau nimətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Tinehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "Pəs-tu
kotuwin-tu əpəh entəniipən-pən e lek u."
36 Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan min netəmim kəmotuwin e pot məto
Iesu tinəmuwin rəkis matəpələh. Kən kəmotiləs Iesu e pot moatuwin ilat pot
neen min kotuarisig-in ilat.
37 Kəmoatuwin əmun nimətag asol kit nahgin-nahgin tahmen əm e nalip
təmuwa. Kən peau-peau asol min kotoralkin-pən əpəh e nipəgnoa pot, kən
nəhau tinatər-pən e pot, kən pot natol o namnimən.
38 Məto Iesu əpəh uarisig tətapil əlu-alu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan
min netəmim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motəmə, "!Ei, Iəgətun! !
Tahro nikim təsəhtən itimat ne, iuəhkir əm ekotimis!"
39 Kən Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nimətag ne nəhau məmə, "!Nahmen!
!Uameg-ta!" Kən nimətag təmurahl nelmin, kən peau-peau asol min apon
kəmotikə, kən təməmə̀linu təməmə̀linu.
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "?Tahro nakotəgin
pik nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat nahatətəən tikə əh lak."
41 Məto rəhan min netəmim kinotəgin pik, kən motən-ipən kəm ilat min
məmə, "!Ei nəman! ?Etəmim naka u? Nat əpnapin nimətag ne nəhau, məto
ilau kətioal nəwian."

5

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin motuwar əpəh entəniipən-pən e Lek
Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. 2 Nian Iesu təmiet e pot, kən məplan suah
kit təmisi-pən əpəh e nipəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Suah un
narmin rat tətatig lan.
3 Suah un tətatig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən kəruru min nəlisən
e nol o sen.
4 Nian tepət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian rafin tateatip-
eatip sen, kən matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kən məsanən pik
məsahmen-inən suah kit məmə otaskəlim.
5 Kən lapin ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətan əpəh e suwit, ne əpəh
e nitot min, in pisin əm, mətagət əfəməh, kən matəte atip əm in e kəpiel asilə
min.
6 Nian suah un təmasipən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən təmaiu muwin
meiuaiu misin-pən nulin ron.
7-8 Kən mətagət əfəməh məmə, "!Iesu, ik Nəti Uhgin Ilis Agin! ?Nəmuwa
məmə onakahro io?" Məto Iesu təmə, "!Ik narmin rat, iet e suah un!"

Məto narmɨn rat apon təmə, “!Ekateasiə-in e nərgɨ Uhgɨn məmə onakəsolən nalpɨnən kəm io!”
9 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “?Ik nərgəm pah?” Məto təmə, “Nərgək u, Nɨmanin Tepət, məto-inu itɨmat tepət.”
10 Kən kəmotən-ipən əskasɨk kəm Iesu məmə otəsahl-iarəpən ilat əh-ikɨn əh.
11 Ikɨn əh, pɨkəs mɨn tepət tepət kotalu əpəh e nɨkalɨ nɨtot un.
12 Kən narmɨn rat mɨn apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Kəsi, ahl-ipən-tu itɨmat ekotuwɨn o pɨkəs mɨn əpəh, megəhan-in itɨmat ekotuwɨn motatɨg əpəh elat”
13 Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwɨn, kən narmɨn rat mɨn apon kəmotiet e suah apon motuwɨn əpəh e pɨkəs mɨn. Kən pɨkəs mɨn un kotahmen-in tu-taosan, kəmotaiu motuwɨn əpəh ikɨn təkul-əkul ikɨn, kən motiwɨg-pən əpəh ləhau e nəhau un motamnɨm.
14 Kən netəmim itəm kəmotagwən pɨkəs mɨn un, kəmotaiu motuwɨn motən-iarəp natun kəm netəmim mɨn əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwɨn mapəkol əpəh latuənu mɨn. Kən netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə kəmahrol min-nulan.
15 Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmɨn rat mɨn kəmotatɨg lan aupən, tɨnapəs nalmələn kən mɨnuwɨn e natɨmnat matəpələh, kən narmɨlat təmiwɨg ron kən motəgɨn.
16 Kən netəm mɨn u kəmotehm nat ətuatɨp e nɨganəmtɨlat kəmotamnus nat un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pɨkəs mɨn kəm ilat mɨn neen.
17 Məto netəm mɨn u e nɨtən un kəmotən-ipən əskasɨk kəm Iesu məmə otatuwɨn məsətulən əh iməlat ikɨn.
18 Kən nian Iesu tɨnatɨtəlɨg-pən mɨn məmə otuwɨn e pot, məto suah un narmɨn rat mɨn kəmotatɨg lan, təmolkeike pɨk məmə otuwɨn ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekɨmnə kitat min itəmat.”
19 Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “Ɨtəlɨg-pən imam ikɨn, kən mamnus kəm netəm imam ikɨn nat naka itəm Uhgɨn ilɨs pɨk təmol kəm ik, kən məmə in təmasəkitun ik.”
20 Kən təmuwɨn əpəh ikɨn Tekapolis matən-iarəp natɨmnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pɨk ron.

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs (Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Kən Iesu ne kəmotuwɨn mɨn e pot motɨtəlɨg-pən entənɨpən-pa e lek, məto nɨmanin netəmim kəmotuwa ron motɨtəlau in əpəh e nɨkalkal lek.
22 Kən suah kit, nərgɨn u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfɨmɨnən, təməplan Iesu kən təmuwa mɨsin-pən nulɨn ron.
23 Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku tatɨmɨs pɨk otəsuwəhən tɨmɨs. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwɨr məmegəh!”
24 Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nɨmanin netəmim tepət kəmotuarisɨg-in kɨtəlau lan katɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən.
25 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin əm, mɨnos nup tuelef.
26 Kən təmuwɨn məplan tokita tepət, kən mərakin rafin rəhan məni elat, məto wək rəhalat kəmotol təto pɨk nahməən. Məto rəhan nɨmɨsən təməseiuaiuən, in təmər məsɨn mɨn.
27-28 In təmətо namnusən e Iesu, kən nɨkin təməht məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nɨmɨsən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisɨg-in ilat, mɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek rəhan kot.

5:7-8: Mak 1:24

29 Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nimisən təmətul,
kən təmətо əm e nipətin məmə in tinəwir.
30 Kən roiu min əm, Iesu təmətо məmə nəsanənən məsin təmiet lan, kən
təmeirair matətapəh məmə, “?Pah təmek rəhak kot?”
31 Kən mətо rəhan min netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmim koatiləs-
pikən-ləs-pikən pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təmek io’?”
32 Mətо Iesu təmategəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek.
33 Kən əmun pətan apon tinitun məmə nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan
nimisən tinikə. Tol nəhlan, minatəgin mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-
pən nulin o Iesu matən-ipən natimnat rafin kəm in.
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən,
ninuwa minəwir. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətatig ron ik. !
Rəham nimisən tinikə!”
35 Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotisi-pən
əpəh ima Jaeras ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan
əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun.”
36 Mətо Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras
məmə, “Əsəginən, məsolən nikim tərat. Ahatətə əm lak.”
37 Kən Iesu təmən-iəhau netəmim məmə okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm
Pita ne Jemes ne pian Jon motuwin.
38 Kən kəmotuwin əpəh ima Jaeras ikin motəplan netəmim tepət kəmotuwa
motasək moatəun-əun.
39 Kən Iesu təmuwin əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pik
nulan o naka? ?Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətapil əm.”
40 Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Mətо Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet
motuwin əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim miləhal ne mama ne tata rəha
pətan əkəku un motuwin əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikin.
41 Kən Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmə, *“Talita kum,”* nipəti
nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmə onakətul!”
42 Kən roiu min əm, pətan əkəku apon təmətul minataliwək. (Pətan əkəku un
tinos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmilat
təmiwig pik ron.
43 Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmə, “Onakəsotən-
iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə okotos-
ipən nagwənən kit kəm pətan əkəku un tun.

6

Netəm Nasaret
kəməsotisiai-inən Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Iesu təmiet ikin-un kən rəhan min netəmim kəmotətəu-pən motuwin əpəh
iman ikin.
2 Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən matəgətun
netəmim. Kən netəmim tepət itəm kəmotətо rəhan nəghatən, kəmotaut pik
ron motəmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmik hiə natimnat
min əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatig nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol
nəhlan matol nat pispis min əpəh?
3 Kitat kotitun əm məmə suah əh iol əm nimə. In neti Meri, pia Jemes, Joses,
Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka min kotatig.” Kən nikilat təsagienən
ron kən motəuhlin məntaalat ron.

5:30: Luk 6:19 **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 **5:41:** Luk 7:14

4 Məto Iesu təmə, “Ien rəha Uhgɨn katɨsiai-in pɨk ikɨn mɨn rafin. Məto rəhan
mɨn əm, ne netəm iman ikɨn kəsotɨsiai-inən.”
5 Kən ikɨn əh, okol təsolən nat pɨspɨs kit ikɨn, məto rəhan əmun, tɨtun nələhəu-
pənən nelmɨn e netəm koatɨmɨs neen, kən kotəmegəh mɨn.
6 Kən Iesu narmɨn təmiwɨg pɨk o netəm iman ikɨn məto-inu kəsotolkeikeən
məmə okotən nɨpahrienən lan. Kən təmaliwək muwɨn latuənu mɨn rafin,
matəgətun netəmim.

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotuwɨn e nɨtən mɨn (Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Kən matɨg maun-in mɨn rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən
ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn
e netəmim.
8 Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, “Onəkəsotosən nat kit e
rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasɨkɨn rəhatəmat. Onəsotosən məni
kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən pɨret, o kətɨm, o nat kit.
9 Onəkotuwɨn e put, məto onəsotosən sot kəiu.
10 Okəmə onəkotuwɨn əpəh ima suah kit ikɨn, kən otapɨl əm e rəhan nimə
motatɨg kətatɨg kətoarus motiet latuənu əh.
11 Kən okəmə onəkotuwɨn e latuənu kit, məto netəmim neen kəsotolkeikeən
məmə okotit itəmat nakotuwɨn e rəhalat nɨpəgnoa nimə, o kəsotətəlɨg-inən
rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike moto-
hapɨspɨs rəkɨs nɨsɨp e nelkɨtəmat məmə ilat okotɨtun məmə nəmotəuhlin-pən
məntaatəmat olat.”
12 Kən kəmotiet motuwɨn motən-ipən kəm netəmim məmə okotəuhlin
nətəlɨgən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.
13 Kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn tepət e netəmim, kən motol-pən oel e
netəm mɨn u koatɨmɨs, kən motol-wɨr ilat.

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tɨnəmegəh mɨn (Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

14 Kən Kig Herot Antipas təmətо nəghatən rəha Iesu tɨnuwɨn mɨnapakol e
nɨtən mɨn rafin. Kən netəmim neen kotəmə in Jon Baptais əpəh tɨnaiir-pa mɨn
mol tatos nəsanənən o nolən nat pɨspɨs mɨn.
15 Məto netəmim neen mɨn kotəmə in Elaija, neen mɨn kotəmə ien kit rəha
Uhgɨn məto tahmen e ien mɨn rəha Uhgɨn aupən.
16 Məto Kig Herot Antipas təmətо, kən məmə, “Jon Baptais əpəh emətatɨp
rəkɨs rəhn-kapə, məto tɨnəmegəh mɨn.”

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan (Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

17-19 Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən.
Pian Filip təmatit pətan kit nərgɨn un Herotias mioal marɨt, kən Kig Herot
Antipas tit-irəkɨs pətan un ron mioal marɨt. Kən Jon təmatən-ipən kəm in
məmə, “Nakatərəkɨn Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam.” Kən
Herotias təmətо nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə oko-
hamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol rəhan pətaguɨhl
nɨkin tagien, kən mahl-ipən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn motaskəlɨm Jon kəlis
ətain, kən kɨləs kan kɨləs-ipən e kalapus.

6:4: Jon 4:44 **6:11:** Luk 10:4-11 **6:11:** Wək 13:51 **6:13:** Jem 5:14 **6:14:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20 **6:17-19:** Lev 18:16

20 Məto Kig Herot Antipas tatɨsiai-in Jon mɨtun məmə in etəm asim, kən in
etəm ətuatɨp kit mol tatehm wɨr kən məsohamnuən. Nian tepət təto nəghatən
rəha Jon, kən tɨnəruru əfəməh, məto tolkeike məmə otatətəlɨg-in.
21 Matuwɨn matuwɨn Herotias tɨnos rəhn matɨp Jon e nian kəmatol lafet lan
rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol
rəhan mɨn, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm
Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.
22 Kən e nian əh, pətan əkəku un netɨ Herotias təmuwa imə matol tanis
e nɨganəmtɨlat. Kəmotəplan təmol tanis kən nɨkilat təmagien pɨk ron. Kən
kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmə, "Okəmə nakolkeike naka,
nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipɨnə kəm ik."
23 In təmən-iəkɨs kən mos noanawɨl ron məmə, "Nat naka nakolkeike kən
measiə-in ron io, ekos-ipɨnə. Nat əpnapɨn okəmə iahgin tahmen e nɨpɨlga
rəhak natɨmnat, məto ekəike mos-ipɨnə."
24 Kən pətan əkəku apon təmuwɨn əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama
məmə, "?Mama, oekeasiə-in naka o kig?" Məto rəhan mama təmə, "Uwɨn
measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais."
25 Kən pətan əkəku apon təmaiu ueiuəhai əm muwɨn əpəh imə o kig kən
məmə, "Ekolkeike məmə onakɨləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agɨn,
kəmələhəu-pən e pɨlet kit."
26 Kən nat un təmol kig nɨkin tahmə pɨk, məto okol təsapəsən, məto-inu
tɨnəmos rəkɨs noanawɨl e nɨganəmtɨ netəmim u kəmotuwa o lafet.
27 Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwɨn mɨləs rəhn-kapə
Jon Baptais muwa. Kən mopael apon təmuwɨn əpəh e kalapus kən mətatɨp-
rəkɨs rəhn-kapə Jon Baptais,
28 kən mələhəu-pən e pɨlet kit mɨləs muwa, kən mɨləs-ipən kəm pətan əkəku
apon, kən tɨləs muwɨn kəm rəhan mama.
29 Nian netəmim mɨn rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim kəmotamnus nat
un kəmol e Jon, kən kotuwa motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motɨtənɨm e nɨpəg kəpiel
rəha nolən suwɨt.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron (Luk 9:10)

30 Kən aposol mɨn rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron, kən motən-ipən
natɨmnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən mɨn itəm kəmotəgətun netəmim
lan. 31 Məto netəmim tepət koatuwa moatuwɨn moatiet moatuwɨn, kən Iesu
ne rəhan mɨn netəmim kɨnotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-
ipən kəm ilat məmə, "Pəs-tu kotuwɨn-tu əpəh ikɨn kit netəmim kotɨkə ikɨn, kən
nakotameg məsɨn."
32 Kən ilat əm motuwɨn e pot kit mɨnotuwɨn əpəh netəmim kotɨkə ikɨn.

Iesu təmagwən nəman faif-taosan (Mat 14:13-21; Luk 9:11-17; Jon 6:1-14)

33 Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motɨtun ilat. Kən
kəmotiet e latuənu mɨn motaiu kaupən-in ilat, motuwɨn əpəh koatuwɨn ikɨn.
34 Nian Iesu təmuwar e pot məplan nɨmanin netəmim tepət kɨnəmotuwa
rəkɨs, kən təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen əm e sipsip mɨn itəm etəmim
tɨkə o nehmən ilat. Kən təmətul matəgətun ilat e natɨmnat tepət.
35 Tɨnehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in
məmə, "Tɨnətalugɨn, kən ikɨn-u kəsatɨgən ikɨn.

6:30: Luk 10:17 **6:34:** Nam 27:17; Mat 9:36

36 Təwɨr məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwɨn əpəh e latuənu mɨn, ne
əpəh ikɨn mɨn, məmə okotos-nəmtɨn nɨgɨlat nagwənən."
37 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən
netəm mɨn əh." Məto kotəmə, "!Naka! ?Nakəmə oekotuwɨn motərakin məni
asol agɨn u tu-hanrɨt tenarius o nosən pɨret lan o nagwənən nɨmanin netəmim
u?"*
38 Məto Iesu təmə, "?Nakoatos pɨret kuwəh? Otuwɨn motehm." Kəmotuwɨn
motehm motəmə, "Pɨret faif, kən nəm kəiu."
39 Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim mə okotol netəmim kotəpələh
e manuwɨhl amiəmɨtə fifti fifti ne uan-hanrɨt uan-hanrɨt,
40 kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrɨt uan-hanrɨt.
41 Kən Iesu təmos pɨret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər əpəh e neai
məfak ron, kən məmkas pɨret un məmki-pən kəm rəhan mɨn netəmim məmə
okotoor kəlɨn kəm netəmim. Kən matɨg mos mɨn nəm mil u kəiu məmkas moor
kəm netəmim.
42 Kən netəmim rafin kəmotun nərpɨlat tasis,
43 kən motapəs nɨmɨsmɨsɨ pɨret un ne nəm mil un, kən netəmim mɨn rəha
Iesu kotaii-pən e kətɨm asol tuelef kotər wɨr.
44 Kən netəm mɨn u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

45 Kən roiu agɨn-əh mɨn, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə
okotɨləs pot kit motaupən motuwɨn entənɨpən-pən əpəh ikɨn kit nərgɨn u
Petsaeta, məto in otatɨg mahl-ipən paupən netəmim koatuwɨn iməlat mɨn ikɨn-
u panuwɨn.
46 Nian tɨnauiatɨpin rəkɨs netəmim, mahl-ipən ilat koatuwɨn, kən muwɨn
əpəh e nɨtot məmə otəfak.
47 Kən tɨnətalugɨn, pot tɨnuwɨn əpəh ilugɨn ətuatɨp əpəh e lek, məto Iesu tətan
pɨsɨn əm əpəh ipar.
48 Kən məplan ilat kotasuə kɨtasuə məto kɨnotəpou məto-inu nɨmətag tatoh
ilat. Kən tɨnatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa,
iuəhkɨr əm taprəkɨs-in ilat.
49-50 Kən nian netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau
matuwa, kən nɨkilat təht məmə narmɨ suah kit. Kən ilat rafin kəmotəplan,
kən motəgɨn katearɨg əfəməh. Məto roiu agɨn-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat
məmə, "!Ei, nɨkitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəgɨnən!"
51 Kən muwɨn e pot məplan ilat moatəpələh, kən nɨmətag təmurahl nelmɨn,
kən kəmotaut pɨk ron,
52 məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim
tepət e pɨret noan məsɨn əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wɨr netəm koatɨmɨs əpəh Kenesaret
(Mat 14:34-36)

53 Kəmotuwɨn entənɨpən-pən motuwar əpəh ikɨn kit nərgɨn u Kenesaret, kən
motietain pot ikɨn.
54 Nian kəmotuwar ikɨn əh, netəm ikɨn kəmotɨtun ueiuəhai əm məmə in Iesu.
55 Kən kəmotaiu motuwɨn əpəh latuənu mɨn moatən-ipən kəm netəmim.
Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikɨn əh, koatəmɨk netəm koatɨmɨs e rəhalat pet
motuwa ron.

---

* **6:37:** Roiu, tu-hanrɨt tenarius tahmen e tu-hanrɨt-taosan vatu. **6:44:** Mak 8:1-9 **6:46:** Luk 5:16 **6:49-50:** Luk 24:37 **6:51:** Mak 4:39

56 Kən ikɨn mɨn rafin Iesu tatuwɨn-pən ikɨn e latuənu əlkələh, ne latuənu asol mɨn, ne ikɨn mɨn rafin tɨtəlau, netəmim kotəmɨk netəm koatɨmɨs motiet katəlɨn əm ilat əpəh maket ikɨn. Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nɨpəgnəmtɨ rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek rəhan kot, kən motəwɨr e rəhalat nɨmɨsən.

7

Netəm-iasol mɨn kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat (Mat 15:1-9)

1 Kən Farisi mɨn ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotɨsɨ-pən əpəh Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu.
2 Kən kəmotəplan məmə netəmim mɨn rəha Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wɨrən e nelmɨlat e nolən rəha Farisi mɨn.
3 Farisi mɨn, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatɨp kastom rəha tɨpɨlat nuwəh mɨn. Okəmə kəsotaikuas wɨrən e nelmɨlat un, kən kəsotagwənən.
4 Kən nian koatɨsɨ-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən kaikuas e nelmɨlat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natɨmnat tepət mɨn nəhlan itəm kəmotos o tɨpɨlat nuwəh mɨn. Kən kastom ətuatɨp əh-ikɨn rəha naikuasən e sospən, ne panɨkɨn, ne pesɨn u kəmol e iaen.
5 Kən inu Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, "? Tahro rəham mɨn netəmim kəsotətəu-pənən kastom rəha tɨpɨtat nuwəh mɨn? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas pitən e nelmɨlat u panotagwən?"
6 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kən məht ətuatɨp itəmat lan u rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk. In təmən məmə,
'Uhgɨn təmə netəm mɨn u kotɨsiai-in io e nəghatən əm rəhalat,
məto nɨkilat tətan-pən əh əpəh isəu.
7 Motəfak kəm io o nat əpnapɨn əm
məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol
motəmə lou rəha Uhgɨn, məto kəp.' "
8 Kən Iesu təmən mɨn kəm ilat məmə, "Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgɨn moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim."
9 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nakotausit pɨk o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgɨn kən motətəu-pən atɨp əm kastom rəhatəmat.
10 Moses təmən məmə, 'Onakɨsiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.'
11 Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, 'Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto eməlləhəu əm məmə rəha Uhgɨn. Kən nat katos-ipən kəm Uhgɨn okol kəsol mɨnən nat kit lan.'
12 Kən motatɨg moatən-iəhau mɨn o nasituən e rəhan tata ne mama.
13 Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Uhgɨn tatol əm nat əpnapɨn lan. Kən natɨmnat mɨn tepət mɨn nəhlan itəmat nəkoatol."

Nat tol netəmim kotərat e nɨganəmtɨ Uhgɨn (Mat 15:10-20)

14 Kən Iesu təmaun-in nɨmanin netəmim məmə okotuwa iuəhkɨr ron kən məmə, "Otətəlɨg-in wɨr-tu io məmə nəkotɨtun.

7:2: Luk 11:38 **7:4:** Mat 23:25 **7:7:** Aes 29:13 **7:10:** Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16

15 Nat etəmim tatərge təsolən etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto nat
tatiet e nɨki etəmim tatol etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”*
17 Nian Iesu təmiet e nɨmanin netəmim un kən muwɨn əpəh imə, kən rəhan
mɨn netəmim kotətapəh o nɨpətɨ nəghatən mɨn un kəm in.
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat mɨn rəhatəmat-
kapə tɨkə. Onəkotəkəike motɨtun məmə natɨmnat itəm etəmim tatərge in
tahmen əm e nat ihluə təsolən etəmim tərat e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Məto-inu tərge kən təsuwɨnən e nɨkin, məto tatuwɨn e tɨpəin u, kən matiet
mɨn.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwɨr e
nɨganəmtɨ Uhgɨn.)
20 Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e nɨki etəmim, in tol etəmim tətamkɨmɨk
e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
21 Məto-inu nɨki etəmim tatəht natɨmnat tərat tepət, ilat u: nɨpɨtan ne nəman
ne, koatit anion ilat mɨn; nakləhən; nohamnuən itəm;
22 nakləh-inən pətan rəha suah pɨsɨn; naumɨsən o natɨmnat; nolən rat mɨn;
neiuəən; nolən rəha nit əpnapɨn əmən nɨpɨtan ne nəman; netetən; nənən nɨkal
itəm; nausitən; nalmələn.
23 Nolən rat mɨn əh, ilat əh kotɨsɨ-pən e nɨki netəmim kən motol ilat ko-
tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e netɨ pətan kit (Mat 15:21-28)

24-26 Kən Iesu təmiet ikɨn-un kən məsou pəhap muwɨn əpəh Fonisia, ima
Iaihluə mɨn e nɨtən rəha Siria, mətatɨg e nimə kit iuəhkɨr o taon u Taea,
matəhluaig məsolkeikeən məmə netəmim okotɨtun məmə in tətatɨg əh-ikɨn əh,
məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikɨn, narmɨn rat tətatɨg e rəhan
pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikɨn əh, kən in təsəfakən, in Iaihluə. (Netəm
Isrel kotəmə Iaihluə mɨn kotahmen e kuri.) Nian təmətо natɨmnat wɨr mɨn
itəm Iesu tatol ilat, kən tasək muwa mɨsɨn-pən nulɨn ron məmə otəhg-iarəp
narmɨn rat e rəhan pətan əkəku.
27 Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kagwən nɨsualkələh. Təsəwɨrən məmə
okərakin-pən nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh kəm kuri mɨn.”
28 Məto pətan u təmə, “Nɨpahrienən etəm-iasol, məto kuri mɨn koatun əm
nɨmɨsmɨsɨ nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh itəm kotɨsas-pən e nɨpəg tepɨl.”
29 Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, “Məto-inu nəmuhalpɨn wɨr rəhak
nəghatən, uwɨn-tu əpəh imam ikɨn məplan narmɨn rat tɨniet rəkɨs e rəham
pətan əkəku.”
30 Pətan u təmaiu muwɨn iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətapɨl-
pər wɨr əm e rəhan pet, kən narmɨn rat tɨniet rəkɨs lan.

Iesu təmol-wɨr suah kit matəlgɨn talu məruru nəghatən

31 Kən Iesu təmiet ikɨn-un ima netəm Taea kən muwɨn-pən əpəh Saeton
matuwɨn əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwɨn-pən əpəh Tekapolis ikɨn.
32 Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgɨn talu kən məruru nəghatən mo-
tuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmɨn lan pəs təto təwɨr.
33 Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsɨn o netəmim, kən mɨləs-ipən
noa nelmɨn e matəlgɨn kən magəh nelmɨn† mələhəu-pən e namɨ suah un.
34 Kən masɨpər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, *“! Efata!”* Nɨpətɨn təmə, “!Əwɨr-ta!”

---

* **7:15:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.” **7:15:** Wək 10:14-15 † **7:33:** E nian mɨn əh, netəmim nɨkilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərɨsɨn kən tətasitu e nɨmɨsən.

35 Kən əmun suah un tɨnatəto nat, kən namɨn tɨnəwɨr mɨnatəghat wɨr.
36 Kən Iesu təmən-iəhau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto
nian Iesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim.
37 Kəmotaut pɨk ron motəmə, "Natɨmnat rafin itəm tatol, məto in təwɨr pɨk
agɨn. Netəm u matəlgɨlat talu kɨnoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən
kɨnoatəghat."

8

Iesu təmagwən netəmim fo-tausan (Mat 15:32-39)

1 E nian kit mɨn netəmim tepət kəmotuwa mɨn ron, kən məto, nɨgɨlat nagwənən
tɨnɨkə. Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat
məmə,
2 "Nɨkik tɨnahmə pɨk o netəm mɨn əpəh məto-inu, kəmotuarisɨg-in io mɨnotos
rəkɨs nian kɨsɨl, kən roiu əh, nɨgɨlat nagwənən tɨnɨkə.
3 Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn əh-roiu, kən nɨganəmtɨlat otapɨn e suatɨp,
kən sueiuei otoh ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotɨsɨ-
pən əpəh isəu."
4 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotətapəh ron məmə, "?Okəmɨk hiə pɨret
tahmen-in nagwənən ilat? Ikɨn-u taruən-aruən ikɨn, netəmim kəsotatɨgən
ikɨn."
5 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Nakoatos pɨret kuwəh?" Məto kotəmə,
"Sepɨn."
6 Kən təmən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos pɨret un məfak
matən-ipən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məmə okotoor kəlɨn kəm netəmim, kən kəmotol mihin.
7 Kən kəmotos mɨn nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron kən mos-ipən
mɨn kəm ilat məmə okotoor kəlɨn kəm netəmim.
8-9 Kən netəm mɨn u Iesu təmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kəmotun
nagwənən nərpɨlat tasis, kən kapəs nɨmɨsmɨsɨ nagwənən, kən kaii-pən e
kɨpəhau sepɨn kotər.
10 Kən Iesu tahl-ipən netəmim koatuwɨn iməlat mɨn ikɨn. Kən ilat rəhan mɨn
netəmim kəmotuwɨn e pot kan əpəh e nɨtən Talmanuta.

Farisi mɨn kəmotən məmə okotehm nəmtətin kit (Mat 16:1-4)

11 Kən Farisi mɨn neen kəmotuwa o Iesu moatərgəhəu kəm in motən-ipən
kəm in məmə otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotɨtun məmə in təmɨsɨ-pən pahrien
o Uhgɨn, o kəp.
12 Kən Iesu nɨkin təməpou, kən mamegahl ron kən məmə, "?Karmə tahro
netəm mɨn u-roiu ne kotəmə okotəplan-tu nəmtətin kit? Məto iatən pahrien
kəm itəmat məmə okol kəsolən nəmtətin kit kəm itəmat."
13 Kən mapəs ilat motuwɨn e pot kan əpəh e nɨkalɨ nəhau lek entənɨpən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha Kig Herot Antipas (Mat 16:5-12)

14 Rəhan mɨn netəmim kəmotaluin nəmɨkən pɨret məto kəmotos əm kitiəh
əm motuwɨn e pot.
15 Kən Iesu təmatəhag kəm ilat məmə, "Otehm wɨr itəmat o is rəha Farisi mɨn
ne is rəha Herot Antipas."

7:36: Mak 1:43-45 **7:37:** Aes 35:5 **8:8-9:** Mak 6:35-44 **8:12:** Mat 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Luk 12:1

16 Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Tatən nəhlan məto-inu
kəməsotəmɨkən pɨret.”
17 Kən məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən kən mən məmə, “?Tahro nakoatən
nəghatən əh məmə nəməsotəmɨkən pɨret? ?Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kən
məsotɨtunən əh? !Rəhatəmat-kapə tiəkɨs!
18 Nɨganəmtɨtəmat u ikɨn. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kən matəlgɨtəmat
u ikɨn. ?Tahro nakəsotətoən nat? Ekɨtun məmə okəmə naka nɨnəmotaluin
natɨmnat itəm kɨnotuwa rəkɨs.
19 ?Nian emos pɨret əh faif məmkas mos-ipən kəm netəmim mɨn əpəh faif-
tausan kotun, kən uarisɨg nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨn e kətɨm asol kuwəh?”
Məto kotəmə, “Tuelef.”
20 Kən təmətapəh mɨn olat məmə, “?Kən nian emos pɨret əh sepɨn məmə
ekos-ipən kəm netəm mɨn əpəh fo-tausan kotun, kən uarisɨg nəmotaii-pən
nɨmɨsmɨsɨn e kətɨm asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepɨn.”
21 Kən təmatətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nəkotəruru əh io?”

Iesu təmol-wɨr suah kit nɨganəmtɨn təpɨs

22 Kən kəmotuwar əpəh ikɨn kit katən məmə Petsaeta, kən netəm ikɨn
kəmotit suah kit nɨganəmtɨn təməpɨs motuwa kən kətasək ahgin Iesu məmə
otələhəu-pən nelmɨn lan.
23 Kən Iesu təmos nelmɨ suah un mian isəu məsɨn o latuənu kən tagəh
nɨganəmtɨ suah un* kən mələhəu-pən nelmɨn mil lan, kən mətapəh ron məmə,
“?Nɨnɨtun nehmən nat o kəp?”
24 Məto suah un təmasɨpər kən məmə, “Ekatəplan netəmim məto kotahmen
əm e nɨg mɨn məto in əmun kotaliwək.”
25 Kən Iesu təmatɨg mələhəu-pən mɨn nelmɨn mil e nɨganəmtɨ suah un, kən
tɨnɨtun nəplan wɨrən natɨmnat mɨnapəs noapoapən.
26 Kən Iesu təmahl-ipən məmə otatuwɨn iman ikɨn məto təmən-iəhau məmə
otəsuwɨn-pənən əh latuənu əh-ikɨn.

Pita təmən-iarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet motəsou pəhap motuwɨn e
latuənu mɨn u iuəhkɨr o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kəmoatuwɨn e suatɨp
kən tatətapəh olat məmə, “?Otən-tu məmə netəmim kotəmə pah u io?”
28 Məto rəhan mɨn netəmim kotəmə, “Netəmim neen kotəmə ik Jon Baptais.
Neen mɨn kotəmə ik Elaija. Neen mɨn kotəmə ik ien kit rəha Uhgɨn aupən.”
29 Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita
təmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgɨn təmən məmə otəpanahl-ipa.”
30 Kən Iesu təmən-iəhau əskasɨk ilat məmə, okəsotən-iarəpən in kəm suah
kit.

Iesu təməghat-in rəhan nɨmɨsən
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

31 Kən təmatəgətun ilat kən matən məmə, “Io Netɨ Etəmim oepanəto
nahməən o natɨmnat tepət. Netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne pris asol mɨn,
ne iəgətun mɨn rəha Lou okotetəhau io, kən motohamnu io, məto oekos nian
kɨsɨl un, kən panəmegəh mɨn.”
32 Təmən wɨr pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh e nɨkalɨ suatɨp kən
matən-iəhau əskasɨk məmə otəsəghatən nəhlan.

8:17: Mak 6:52 **8:19:** Mak 6:41-44 * **8:23:** Afin-tu futnot e Mak 7:33. **8:28:** Mak 6:15 **8:29:** Jon 6:68-69 **8:30:** Mak 9:9

33 Kən məto Iesu təmasɨpən məplan rəhan mɨn netəmim, kən mən-ipən kəm
Pita məmə, “!Ik iərmɨs Setan asol, agɨm muwɨn isəu lak! Rəham nətəlɨgən
sənəmə rəha Uhgɨn, məto rəha etəmim əm.”

Naulɨs-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

34 Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan mɨn netəmim məmə okotuwa
ron, kən təmən məmə, “Okəmə suah kit təmə otuarisɨg-in io, otəkəike maluin
atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg kəməluau muarisɨg-in io.
35 Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u,
kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilɨn. Məto etəm otɨmɨs ron io ne Namnusən
Təwɨr rəhak, in otos nəmegəhən lilɨn.
36 ?Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən, məto uarisɨg lan
otɨmɨs kən təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp.
37 Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ipən
nəmegəhən lilɨn kəm in.
38 “Netəm kotaulɨs-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs
nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Netɨ Etəmim oekuwa lan, io mɨn
oekaulɨs-in nənən məmə ilat u rəhak mɨn netəmim. O nian əh oekuwa itɨmat
nagelo asim mɨn e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”

9

1 Kən Iesu təmən məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, itəmat neen u
nəkoatətul u ikɨn-u roiu, okol kəsotɨmɨsən mətoahgin kotəplan nərəmərəən
rəha Uhgɨn otuwa e nəsanənən asol.”

Nɨpətɨ Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Kən nian sikis kɨnotuwa mɨnotuwɨn rəkɨs, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon,
kən iləhal pɨsɨn əm kəhaluarisɨg-in motuwɨn əpəh e nɨtot əfəməh kit, kən ilat
pɨsɨn əm əh-ikɨn. Kən kəməhaləplan nɨpətɨ Iesu təmol pɨsɨn.
3 Rəhan napən təmuwa məruən matɨpɨt-ɨpɨt, okol suah kit təsaikuasən e
nɨməhan kit təruən min-nəhlan.
4 Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa
mətəhaləghat iləhal Iesu.
5 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, təwɨr məmə ekəhaluwa ikɨn-
u. Pəs məhalol makeen kɨsɨl, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”
6 Pita tɨnatəghat əpnapɨn əm məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk matəhlasiəp.
7 Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmɨsɨ-
pən əpəh e napuə məmə, “Inu netɨk keike u ekolkeike pɨk. Onakəhaləkəike
məhalətəlɨg-in in.”
8 Kən roiu agɨn-əh mɨn, kəməhaleirair, məto kɨnəsəhaləplanən suah mil un,
məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.
9 Nian kəmoateiuaiu e nɨtot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iəhau əskasɨk
iləhal məmə, “Natɨmnat un nəməhalehm əpəh ilis e nɨtot, onəsəhalənən kəm
suah kit məhalətoarus-pən io Netɨ Etəmim oekəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
10 Kən iləhal kəməhalɨsiai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm
iləhal mɨn məmə, “Nəghatən əh təmən məmə otəmegəh mɨn e nɨmɨsən, kəruru
məmə nɨpətɨn təmə naka.”
11 Kən kəməhalətapəh o Iesu məmə, “?Tahro iəgətun mɨn rəha Lou kotəmə
Elaija otəkəike maupən muwa?”

8:34: Mat 10:38-39; Luk 14:27 **8:38:** Mat 10:33 **9:1:** Mak 13:30 **9:7:** Wək 3:22; 2 Pita 1:17-18
9:11: Mal 3:1

12 Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Nɨpahrienən, Elaija otaupən
muwa matol-wɨr mɨn natɨmnat rafin. ?Məto tahro Naoa Rəha Uhgɨn təmən
məmə io Netɨ Etəmim oepanəto nahməən o natɨmnat tepət, kən netəmim
okotəplan io motapəs io?
13 Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tɨnuwa rəkɨs, kən kəmol
nat tərat lan tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə okəpanol mihin.”

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Nian kəmotɨtəlɨg-pa mɨn, motehm netəmim neen mɨn rəha Iesu, məto
nɨmanin netəmim kəmotɨtəlau elat, kən iəgətun neen rəha Lou ne netəmim
mɨn rəha Iesu kotərgəhəu.
15 Nian netəmim kəmotəplan Iesu, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən motaiu ka
məmə okotəghat kəm in.
16 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat
netəm mɨn əpəh?”
17 Məto netəm mɨn u kit təmə, “Iəgətun, io emit netɨk muwa ron ik məmə
onakol-wɨr, məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan kən mol təruru nəghatən.
18 Kən nian narmɨn rat apon taskəlɨm in, kən moh mɨləs-iəhau morin əpəh
e nɨsɨp, kən nahuin noan tiet tahmen əm e sop, kən matəgətain nəluɨn, nɨpətɨn
tatɨkɨmkɨm. Kən emətapəh o rəham netəmim məmə okotəhg-iarəp narmɨn rat
əpəh lan, məto kotəruru nəhg-iarəpən.”
19 Məto Iesu təmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotahatətəən lak.
Karmə oekatɨg kitat min itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak.
Kən karmə onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otɨləs suakəku un
motuwa!”
20 Kən kəmotɨləs kan o Iesu. Kən narmɨn rat apon təməplan Iesu kən mol
suakəku apon taut nɨpətɨn tasiəp-asiəp pɨk, kən miet morin əpəh ləhau e nɨsɨp
məsoupəlpəl mətan, kən nahui noan tiet tahmen e sop.
21 Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, “?Təmol min-nəhlan mɨnos nup
kuwəh?”
Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian təmatəkəku mətoarus-pa əh-roiu.
22 Kən nian tepət narmɨn rat əh toh matɨləs-ipən əpəh e nɨgəm ne nəhau
məmə otohamnu. Okəmə nəkɨtun nolən, pəs nakasəkitun itɨmlau masitu
etɨmlau.”
23 Məto Iesu təmə, “?Naka əh, nəghatən u məmə, ‘Okəmə nəkɨtun nolən’?
Uhgɨn tɨtun nolən natɨmnat rafin o etəmim itəm tətahatətə lan.”
24 Kən roiu agɨn, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, “Ekətahatətə
lam, məto in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak
nahatətəən otər mepət.”
25 Kən nian Iesu təməplan məmə netəmim neen mɨn kɨnotuwa iuəhkɨr ron,
kən tən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat apon məmə, “Ik narmɨn rat itəm natol
matəlgɨtəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipɨnə ətuatɨp u-
roiu məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa mɨnən muwɨn lan!”
26 Kən narmɨn rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-
asiəp mɨn u iuəhkɨr agɨn tɨmɨs, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tɨnɨmɨs rəkɨs,
kən netəmim tepət kotəmə tɨnɨmɨs.
27 Məto Iesu təmea-pən maskəlɨm nelmɨn miuw-pər, kən tətul.
28 Iesu təmuwɨn imə, kən ilat pɨsɨn əm rəhan mɨn netəmim koatəpələh,
kən kotətapəh ron məmə, “?Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmɨn rat
əpəh?”

9:12: Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **9:13:** Mat 11:14 **9:23:** Mat 21:21; Mak 11:23 **9:26:** Mak 1:26

29 Məto Iesu təmə, “Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn əh nəhlan.”

Iesu təmən-iarəp mɨn rəhan nɨmɨsən
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet ikɨn-un kən motuwɨn-pən əpəh e nɨtən Kalili ikɨn, məto Iesu təsolkeikeən məmə okɨtun məmə in əh-ikɨn əh.
31 Təmol nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan mɨn netəmim. Təmən məmə, “Io Netɨ Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm netəmim kotohamnu io ekɨmɨs. Məto oekos nian kɨsɨl u, kən panəmegəh mɨn.”
32 Kən məto rəhan mɨn netəmim kəsotɨtun wɨrən rəhan nəghatən, kən nɨkilat tɨnəgin o nətapəh-inən nɨpətɨ nəghatən rəhan.

?Pah in tepət elat?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən mɨnoatuwɨn imə kit. Kən Iesu təmatətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nəmoatən e suatɨp?”
34 Məto kɨnotəruru nuhalpɨnən məto-inu, e suatɨp kəmoatən məmə pah in tepət elat.
35 Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm tolkeike məmə in otepət e netəmim, in oteike meiuaiu elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat.”
36 Kən mɨləs suakəku kit muwɨn məf aupən-in ilat, kən maskəlɨm məmə,
37 “Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nɨkin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nɨkin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io.”

Suah kit təmol nat pɨspɨs e nərgɨ Iesu
(Luk 9:49-50)

38 Kən Jon təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun emotəplan suah kit tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən emotən-iəhau məto-inu sənəmə kitat kit.”
39 Məto Iesu təmə, “Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat pɨspɨs mɨn e nərgək, okol təsən uəhaiən nəghatən rat lak.
40 Etəm itəm sənəmə rəhatat tɨkɨmɨr, in tolkeike itat.
41 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətasitu etəmat, məto-inu rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətouən rəhan, nat əpnapɨn in nat əkəku əm tahmen tatos-ipɨnə nəhau ətəp kəm itəmat nakotənɨm.”

Nat tol etəmim tatəme e rəhan nəmegəhən
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nɨsualkələh mɨn u kotahatətə lak, okəmə suah kit tol kit təme e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətəən, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
43-44 “Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwɨr məmə nakətatɨp rəkɨs mərakin. Okəmə nelməm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilɨn, inu təwɨr pɨk maprəkɨs-in məmə nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nɨgəm asol namnun tɨkə.”*

9:30: Jon 7:1 **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34 **9:32:** Luk 9:45 **9:35:** Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 **9:37:** Mat 10:40 **9:40:** Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42 * **9:43-44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:43-44:** Mat 5:30

45-46 Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən nakətatip
rəkis. Okəmə nelkəm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik
maprəkis-in məmə nelkəm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.†
47 Kən okəmə niganəmtim kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən, nakiləs-
irəkis. Okəmə niganəmtim kitiəh əm məto onəkuwin ikin Uhgin tatərəmərə
ikin, inu təwir pik maprəkis-in məmə niganəmtim kəiu məto okərakin-pən ik
e nigəm asol.
48 Kən ikin əh, firəl min okotətip e nipəti netəmim ikin məsotimisən, kən
nigəm tatus ilat kən matuəp əm kilpin okol kəsohamisən nian kit ne.
49 "Uhgin tateatəgtəg-pən nigəm e netəmim tahmen əm e sol kateatəgtəg-pən
e nagwənən.
50 "?Sol təwir, məto okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən min naka
pəs tətehen? Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat
nəmegəhən, kən motatig e nəməlinuən nian rafin."

10

?Təwir məmə nipitan ne nəman okotapəs ilat min,
o kəp?
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Kən Iesu təmiet ikin-un kən muwin miet-pən əpəh entən əpəh Jutia
entənipən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nimanin netəmim kəmotuəfimin-pən
min ilat min ron, kən tatəgətun ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian
min.
2 Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə, "?Tahro? ?
Rəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman titun napəsən rəhan pətan, o kəp?"
3 Məto Iesu təmətapəh olat məmə, "?Lou naka un Moses təmələhəu aupən
kəm itəmat?"
4 Kən məto kotəmə, "Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs
rəhan pətan un, təike məte naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in
tinapəs, kən panahl-iarəp."
5 Məto Iesu təmə, "Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-kapə tiəkis pik.
6 Məto e nətuounən, Uhgin təmol natimnat, kən mol iərman ne pətan.
7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau
rəhan pətan.
8 Kən ilau okuea nipətilau kitiəh. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm.
9 Uhgin tinilpin ilau kinuea minioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol
təsətatipən rəhalau natigən."
10 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin əpəh imə, kən rəhan min
netəmim kotətapəh ron o nat un.
11 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tatol tifos mətapəs rəhan pətan kən
matit min in pisin kit, in tategoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip pətan.
12 Kən tahmen min əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan iərman kən matətəu-
pən in pisin kit, in min tateguafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatip iərman."

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim neen kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə
otələhəu-pən nelmin elat mawte-in nəwirən rəha Uhgin kəm ilat, məto rəhan
min netəmim kəmoatən-iəhau ilat.

† **9:45-46:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:47:** Mat 5:29 **9:48:** Aes 66:24 **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34 **10:4:** Dut 24:1-4; Mat 5:31 **10:6:** Jen 1:27; 5:2 **10:8:** Jen 2:24; Efes 5:31-33 **10:11:** Mat 5:32

14 Məto nian Iesu təməplan, kən neməha tol, matəhai ilat məmə, “Pəs nisualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən nisualkələh min un, məto-inu netəm min u nikilat tahmen əm e niki nisualkələh, ilat u Uhgin tatərəmərə elat.
15 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit təsolkeikeən məmə oteiuaiu mahmen e suakəku mapəs Uhgin tərəmərə lan, in okol təsatig ah-ginən nərəmərəən rəha Uhgin.”
16 Kən məmik nisualkələh e nelmin, kən mələhəu-pən nelmin elat məmə, “Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.”

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

17 Nian Iesu tinətaliwək matuwin, kən suah kit təmaiu muwa misin-pən nulin ron məmə, “?Iəgətun wir, oekəkəike mol naka un məmə ekos nəmegəhən lilin?”
18 Məto Iesu təmə, “?Tahro nakatən məmə io etəm təwir? Uhgin pisin əm un in təwir, suah kit min tikə məmə in təwir.
19 Ik ninəmitun rəkis lou min rəha Moses məmə onəsohamnuən itəm, məsaklləhən, məseiuəən, məsaklləh-inən pətan, onəkəike misiai-in rəham tata ne mama.”
20 Məto suah un təmə, “Iəgətun, lou min un, ematol rafin ilat nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu ne.”
21 Kən Iesu təmehm suah un molkeike pik, kən məmə, “Nat kit min əm əh-ikin onəkol. Uwin mol-salim-in rafin rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min, kən ik onakos nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisig-in io.”
22 Kən nian suah un təməto nəghatən un, kən niganəmtin təməpou, kən nikin təməpou pik ron matuwin məto-inu rəhan natimnat tepət.

Tiəkis o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwin ima Uhgin
(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Kən Iesu təmasipən məplan netəm min əh-ikin, kən mən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “!Nəman! Tiəkis pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwin ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”
24 Kən rəhan min netəmim kəmotaut pik o nəghatən rəhan, məto Iesu təmən min məmə, “Nenetik min, tiəkis pahrien məmə suah kit otuwin ahgin nərəmərəən rəha Uhgin. 25 Tiəkis o kamel asol məmə otuwin-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik agin o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”
26 Kən rəhan min netəmim kəmotaut pik ron motəmə, “?Ei, məto pah titun nosən nəmegəhən lilin?”
27 Kən Iesu təmasipən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgin, in titun nolən natimnat rafin.”
28 Kən Pita təmə, “Itimat emotapəs rafin rəhatimat natimnat məmə okotu-arisig-in ik.”
29 Məto Iesu təmə, “Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan nimə, o pian min, o kaka min, o mama, o tata, o nisualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwir,
30 e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nitailat wan-hanrit, inu nimə min, ne pian min, ne kaka min, ne mama min, ne nisualkələh, ne nəptən min. Kən in otos min nəratən min itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilin.

10:15: Mat 18:3 **10:19:** Eks 20:12-17; Dut 5:16-20

31 Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisɨg, kən netəm mɨn
u kotuarisɨg u-roiu okəpanotaupən.”

Iesu təmən mɨn məmə otəpanɨmɨs
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatɨp katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu
təmataupən-in rəhan mɨn netəmim, əmun narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən
netəm kəmotuarisɨg-in ilat kəmotəgɨn. Kən Iesu tit-irəkɨs rəhan mɨn netəm
tuelef motuwɨn, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan,
33 məmə, “Otətəlɨg-in wɨr-tu io. Roiu kɨnoatər mɨnoatuwɨn əpəh Jerusalem,
kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmɨ pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha
Lou. Kən okotən məmə oekɨmɨs, kən okotəhlman-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn.
34 Kən okotol mɨlə lak, kən motagəh io, motalis io, kən motohamnu io. Məto
e nian tatol kɨsɨl lan u, epanəmegəh mɨn.”

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit
kəm ilau
(Mat 20:20-23)

35 Kən Jemes ne Jon, netɨ Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən muən-ipən ron
məmə, “Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə onəkol kəm itɨmlau.”
36 Kən Iesu təmə, “?Nakioalkeike naka məmə ekol kəm itəmlau?”
37 Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakərəmərə e nəhag-əhagən rəha
nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə onakegəhan-in itɨmlau kit təpələh e
rahm-matɨp kən kit təpələh e rahm-mol, ikɨn mil rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.”
38 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru nat u nakatuən.
?Tahro? ?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e
nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan?* ?Kən muahmen-in mɨn
məmə okol baptais etəmlau e nahməən məmə okol mihin lak?”
39 Kən kuəmə, “! Əwəh, ekuahmen in!” Məto Iesu təmə, “Pahrien, on-
akuəkəike muətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm io ekəike mətul lan. Kən okol
baptais etəmlau e baptais itəm okol baptais lak lan.
40 Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn
mil əh, ilau rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmim
(Mat 20:24-28)

41 Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən nemə̈ha təmol ilat o
Jemes ne Jon.
42 Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa, kən tən-ipən kəm
ilat məmə, “Itəmat nəkotɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotepət e Iaihluə
mɨn, kotos-ipər atɨp ilat, kən netəm-iasol rəhalat koatalɨkiamtə rəhalat mɨn
netəmim.
43 “Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit tolkeike məmə
in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in iolwək əm kit rəhatəmat.
44 Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in otəkəike muwa
məmə in slef kit rəhatəmat.
45 Kən io mɨn, Netɨ Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim okotol wək kəm
io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim kən mos-ipən rəhak nəmegəhən
məmə ekɨkɨs ilat e rəhalat nolən rat mɨn.”

10:31: Mat 20:16; Luk 13:30 **10:34:** Mak 8:31; 9:31 * **10:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənɨm lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ Patimias
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kɨnotiet moatuwɨn, kən netəmim tepət kəmotuarisɨg-in ilat. Kən suah kit nɨganəmtɨn təpɨs, tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp, nərgɨn u Patimeas netɨ Timeas. Nian rafin tatətapəh-in məni o netəmim.
47 Nian təmətо məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatɨp matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, "!Awi, Iesu Mipɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!"
48 Kən netəmim neen kotəmərɨt lan motəmə, "!Ei, əsagətən!" motən pap məto in təməha magət əfəməh pɨk mɨn məmə, "!Mipɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!"
49 Kən Iesu tətul kən mən məmə, "Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa." Kən motən-ipən kəm in məmə, "Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətaun-in ik."
50 Kən suah un təmatɨpin rəhn kot, mətɨp mər muwɨn o Iesu.
51 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "?Nakolkeike naka?" Məto təmə, "Iəgətun, ekolkeike məmə nakol-wɨr nɨganəmtək pəs ekehm nat."
52 Kən Iesu təmə, "Atuwɨn. Rəham nahatətəən tɨnol-wɨr ik." Kən roiu agɨn mɨn nɨganəmtɨn təməwɨr, tɨnatehm nat. Kən mɨnatətəu-pən Iesu moatan.

11

Iesu təmasuə e togki
matuwɨn Jerusalem
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Kəmotuwɨn iuəhkɨr o Jerusalem, iuəhkɨr o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən.
2 Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, "Onakian əpəh e latuənu əh kotasɨpənin. O nian nakian əh-ikɨn, roiu agɨn onakuəplan nətɨ togki kit kəsasuəən əh lan kəməruətain. Kən nəkiakɨs muasɨg mueia.
3 Kən okəmə suah kit təmə, '?Onakuahro-in netɨ togki?' kən nakuəmə, 'Iərəmərə tolkeike, kən otəpanahl-ipa mɨn otəsuwəhən.' "
4 Ilau kəmian kən muəplan netɨ togki un kəməruətain e nɨkal suatɨp əpəh iuəhkɨr o nafiluə e nimə, kən kiakɨs.
5 Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikɨn kən motətapəh olau məmə, "!Ei! ?Nakətiakɨs netɨ togki un o naka?"
6 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-pən netɨ togki kəm ilau.
7 Kən kəmuasɨg togki mian o Iesu, kən muapeg rəhalau kot muəfətain noankawi togki un lan, kən Iesu təmasuə lan.
8 Kən netəmim tepət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatɨp, kən neen kəmotaiu kan əpəh e nɨkinat katəte manat motəmɨk motuwa motəpen əpəh e suatɨp.
9 Netəm kotaupən ne netəm koatuarisɨg kəmotagət əfəməh məmə,
"!Hosana,* ənwiwi Uhgɨn!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
10 !Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm nərəmərəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nərəmərəən rəha pipi rat u rəhatat Tefɨt!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!"

10:52: Mak 5:34 * **11:9:** Aupən ikɨn, nɨpətɨ nəghatən u "Hosana" təmə, "osmegəh." Kən uarisɨg lan, nɨpətɨn tɨnuwa "ənwiwi." **11:9:** Sam 118:25-26

11 Kən Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgɨn məplan natɨmnat.
Məto tɨnapinəp rəkɨs, kən tiet ilat rəhan mɨn netəm tuelef mɨnoatuwɨn əpəh
Petani.

Nɨg kit fik itəm noan tɨkə
(Mat 21:18-19)

12 Kən kəmən lawɨgin, kɨnotiet mɨn Petani mɨnoatuwɨn Jerusalem, kən
nəumɨs tɨnus Iesu.
13 Kən tasɨpən-in nɨg kit fik tatətul əpəh isəu məsɨn nɨmalɨn tepət. Tuwɨn
məmə otəhl noan kit, məto noan tɨkə, nɨmalɨn əm, məto-inu sənəmə nian rəha
nɨg fik tatoe lan.
14 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨg fik un məmə, "Okol netəmim kəsotun mɨnən
noam e nup mɨn rafin." Kən rəhan mɨn netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un
təmən.

Iesu təmahl-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;
Jon 2:13-22)

15 Kən kəmotuwɨn motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwɨn əpəh imə e
Nimə Rəha Uhgɨn məhg-iarəp netəmim kotol maket, kən mahwin tepɨl rəha
netəm kotol senɨs e məni, ne stul rəha netəm koatol-salɨm-in mak mɨn.
16 Kən mətulosɨg-in netəmim məmə okəsotəmɨkən rəhalat natɨmnat mo-
tuwɨn-pən əpəh Nimə ikɨn Rəha Uhgɨn.
17 Kən təməgətun ilat məmə, "Kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgɨn məmə Uhgɨn
təmə, 'Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nɨtən mɨn rafin
okotəfak-pa ikɨn kəm io.' Məto itəmat nəmotol məmə in 'nimə rəha iakləh
mɨn.' "
18 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən
kɨnotəgin Iesu məto-inu nian nɨmanin netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən,
narmɨlat tiwɨg pɨk ron. Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kɨnotətuoun
kateam-in suatɨp kit məmə okotohamnu in.
19 Kən tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kɨnotiet Jerusalem
mɨnoatuwɨn.

Nɨg fik təmamɨs matəgətun nahatətəən rəha netəmim
(Mat 21:20-22)

20 Kən kəmən lawɨgin, kəmotuwa mɨn e suatɨp motəplan nɨg fik apon
tɨnauke rəkɨs muwɨn miet əpəh e nokɨn.
21 Kən Pita nɨkin tɨnəht nəghatən rəha Iesu o nɨg əh, kən mən-ipən kəm in
məmə, "!Iəgətun, əplan-tu nɨg fik ilouin nəmən rat, kən tɨnauke rəkɨs!"
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otahatətə əm e Uhgɨn.
23 Iatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətahatətə pahrien e
Uhgɨn, kən otən-ipən kəm nɨtot əpəh məmə, 'Uwɨn, mətɨpən atɨp əpəh itəhəi
mamnɨm,' kən okəmə təsənən e nɨkin kəiu, mahatətə əm e Uhgɨn, kən nat un
otol pahrien.
24 O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak o nat kit kən
motahatətə məmə onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak
ron.
25 "E nian nakotətul katəfak, məto nɨkitəmat məsɨn əh-ikɨn tərat məto-
inu suah kit təmol nat kit təsahmenən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat
məsotalpɨnən rəhan nɨtai təfagə. Otol nəhlan pəs Uhgɨn əpəh e nego e neai in
otaluin mafəl rəhatəmat təfagə rat mɨn."†

11:13: Luk 13:6 **11:17:** Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11 **11:18:** Mak 14:1 **11:23:** Mat 17:20
11:24: Mat 7:7 † **11:25:** E kopi oas mɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, ves 26 tɨkə. **11:25:** Mat 6:14-15

?Pah təmə Iesu otol
natɨmnat mɨn əh?
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotɨtəlɨg-pa mɨn əpəh Jerusalem. Kən
Iesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən pris asol neen, ne iəgətun
mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotuwa ron.
28 Kən katətapəh məmə, "?Ən-tu kəm itɨmat məmə pah təmegəhan-in ik
nakatol natɨmnat mɨn əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o etəmim
əm?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oekətapəh-in-pɨnə-tu nəghatən kit
kəm itəmat, kən okəmə nakotuhalpɨn u, kən ekən-ipɨnə məmə pah təmegəhan-
in nepətən əh məmə ekol natɨmnat mɨn əh.
30 ?Otən-tu məmə pah təmən məmə Jon otol baptais e netəmim? ?Uhgɨn, o
etəmim əm kit?"
31 Kən əmun kɨnotən-ən kəm ilat mɨn məmə, "?Ei, okotən məmə naka?
Okəmə okotən məmə Uhgɨn əh-roiu, kən təpanən mɨn məmə, kən tahro
kəməsotahatətəən e Jon.
32 Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit." Kəmotən nəhlan məto-inu
ilat kəmotəgin netəmim itəm kɨnotən rəkɨs nɨpahrienən e Jon məmə in ien kit
rəha Uhgɨn.
33 Kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Itɨmat ekotəruru." Məto Iesu təmə,
"Kən io mɨn, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in nepətən
məmə ekol natɨmnat mɨn əh."

12

Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat məmə, "Suah kit təmasum-in
noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol fenɨs e kəpiel tuwɨn mɨtəlau in, kən
mol ikɨn kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu
kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilɨs məmə etəmim otaiu lan matehm
wɨr nasumən o nat megəh mɨn ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən
kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsɨn rəhan, məsɨn
rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit.
2 "Matuwɨn matuwɨn, kən nian nol u krep təmol noan kən kɨnotəmarəg,
etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwɨn mehm netəm
koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən
rəha etəm-iasol neen.
3 Məto netəm mɨn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tɨtəlɨg
məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
4 "Kən etəm-iasol un tahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-
kapə motol naulɨsən kəm in.
5 Kən tahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu tɨmɨs. Ilat tepət
kəmotuwa, kən netəm mɨn un kotoheain neen, kən motohamnu neen.
6 "Kən kitiəh əm əh-ikɨn ilau min kətuatɨg, inu netɨn keike otəpanahl-ipa.
Namnun, təmahl-ipa nətɨn, kən nɨkin tatəht məmə, 'Ilat okotəkəike motɨsiai-
in nətɨk.'
7 Məto təmuwɨn kən netəm mɨn un kotəmə, 'Inu nəti etəm-iasol itəm
otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otɨmɨs. Pəs kotuwɨn motohamnu mɨn,
kən motərəmərə e nasumən rəhan.'
8 Kən kəmotaskəlɨm motohamnu, kən motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motərakin-
pən əpəh ihluə e nasumən."

12:1: Aes 5:1-2 **12:8:** Hip 13:12

9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwɨn
mohamnu ilat kən mos-ipən mɨn nasumən un kəm netəm pɨsɨn neen.”
10-11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgɨn u,
o kəp? Tatən məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tɨnuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwɨr agɨn e nɨganəmtɨtat.’ ”
12 Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlɨm Iesu məto-inu kotəmə
tatəghat rat elat. Məto kɨnotəgin nɨmanin netəmim kən motapəs, kagɨm.

?Tətuatɨp o nətouən takɨs kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Farisi mɨn neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat
mɨn netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e Iesu pəs təme atɨp
e rəhan nəghatən.
14 Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ekotɨtun məmə
ik etəm ətuatɨp kən məsəgɨnən, məsaulɨs-inən netəmim, ne netəm-iasol ne,
matən nɨpahrienən matəgətun netəmim e suatɨp rəha Uhgɨn. ?Ən-tu məmə
tətuatɨp məmə ekotətou-pən takɨs kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o
kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”
15 Məto Iesu tɨnɨtun əm məmə kotən əm e nohlɨlat məto nɨkilat tol pɨsɨn, kən
məmə, “?Tahro nakotəmə onəkotol məmə ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu
məni kit motuwa-tu pəs ekehm.”
16 Kən kəmotos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?Narmɨ pah u, kən
nərgɨ pah u e məni u?” Məto kotəmə, “Sisa.”
17 Kən Iesu təmə, “Natɨmnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Məto
natɨmnat rəha Uhgɨn okos-ipən kəm Uhgɨn.” Kən narmɨlat təmiwɨg məto-inu
təmuhalpɨn wɨr rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim tɨmɨs kən məmegəh mɨn?
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Kən Satusi mɨn neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəlɨgən, netəmim
kotɨmɨs məsotəmegəh mɨnən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəlɨgən in
tətuatɨp, kən tol nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmə,
19 “Iəgətun, Moses təməte rəkɨs lou kit u təmə, ‘Okəmə suah kit otɨmɨs, kən
mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netɨlau kit ne, kən pian otəkəike mit
nəutahlɨmɨs un, kən mialəs netɨlau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan
tata asol əpəh tɨnɨmɨs rəkɨs.’
20 “Kən netəmim sepɨn ilat pialat mɨn. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit
kən məsialəsən netɨlau kit u, kən tɨmɨs.
21 Kən itəm tuarisɨg tit nəutahlɨmɨs un, kən məsialəsən netɨlau kit ne un, kən
tɨmɨs mɨn. Kən pialau itəm tatuarisɨg-in ilau tol əm nat kitiəh.
22 Matuwɨn, matuwɨn kən netəm mɨn un sepɨn ilat pialat mɨn kəmotit pətan
un motuwɨn kən ilat rafin mɨnotɨmɨs, kən məsotɨləsən nətɨlat kit ne. Kən pətan
apon tɨnɨmɨs mɨn.
23 ?Kən o nian netəmim okotəmegəh mɨn e rəhalat nɨmɨsən, kən pətan əh
rəha pah, u ilat rafin sepɨn kəmoatit?”
24 Məto Iesu təmə, “Itəmat nəmotəlue. ?Nəkotɨtun məmə nəmotahrəlue?
Məto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgɨn, kən moatəruru mɨn nəsanənən
rəha Uhgɨn.

12:10-11: Sam 118:22 **12:13:** Luk 11:53-54 **12:17:** Rom 13:7 **12:18:** Wək 23:8 **12:19:** Dut 25:5

25 Nian netəm kəmotɨmɨs okotəmegəh mɨn, ilat okotahmen e nagelo mɨn
əpəh e neai, kən məsotit mɨnən pətan, ne məsotətəu-pən mɨnən iərman.
26 Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh mɨn e rəhan nɨmɨsən. Okəmə
naka itəmat nakəsotafinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naoa rəha Moses,
tatən namnusən rəha Moses nian nɨg kit nɨgəm təmatus. Kən e nian əh, Uhgɨn
təmən-ipən kəm Moses məmə, 'Roiu əh, io Uhgɨn rəha Epraham, ne Uhgɨn rəha
Aisak, ne Uhgɨn rəha Jekop.'
27 In Uhgɨn rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotɨmɨs kitiəh.
Itəmat nəmotəlue pahrien."

*?Lou naka un in tepət
e lou mɨn?
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)*

28 Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu
tatuhalpɨn wɨr nəghatən rəha Satusi mɨn. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron
məmə, "?Lou ahro u in ilɨs pɨk kən məwɨr məmə okotətəu-pən?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Lou u in ilɨs pɨk u okotətəu-pən təmə,
'!Otətəlɨg wɨr-tu itəmat netəm Isrel! Uhgɨn u in rəhatat Iərəmərə, in əmun in
Uhgɨn.
30 Onakolkeike Uhgɨn u in rəham Iərəmərə e nɨkim rafin, ne nəmegəhən
rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.'
31 Kən lou itəm tatuarisɨg-in itəm əh təmə, 'Onakolkeike ik mɨn neen
tahmen-pən əm məmə natolkeike atɨp ik.' Lou kit tɨkə mɨn taprəkɨs-in lou mil
əh."
32 Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, "Iəgətun, rəham nəghatən tətuatɨp. Nəmən
pahrien məmə Iərəmərə əmun in Uhgɨn. Uhgɨn kit mɨn tɨkə.
33 Kən okotolkeike Uhgɨn e nɨkitat rafin, ne nətəlɨgən rafin rəhatat, ne
nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat mɨn neen məmə kotolkeike atɨp
kitat mɨn. Təwɨr pɨk məmə okotətəu-pən lou mil əh taprəkɨs-in nuwaan atɨpən
nat megəh ne sakrifais mɨn rafin itəm Lou tatən."
34 Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatɨg pɨk, kən tən-ipən ron
məmə, "Ik nɨnuwa iuəhkɨr o nərəmərəən rəha Uhgɨn." Kən ilat rafin kɨnotəgin
nətapəh-in mɨnən nəghatən ron.

*Mesaea sənəmə mipɨ Tefɨt əm, məto rəhan
mɨn etəm-iasol
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)*

35 Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən matətapəh-
in nəghatən kit kəm ilat məmə, "?Tahro iəgətun mɨn rəha Lou kotəmə Mesaea
u in mipɨ Tefɨt?
36 Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipən nenatɨgən kəm Tefɨt məmə otən məmə,
'Uhgɨn təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
Əpələh u e rəhk-matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
mətoarus-pən oekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn mələn-pən ilat əpəh ləhau e
nelkəm.'
37 Tefɨt atɨp təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipɨ Tefɨt atɨp
əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?" Kən netəm mɨn un kəmotətəlɨg-in Iesu
kəmotagien pɨk o rəhan nəghatən.

*Netəmim okoatəto wɨr ilat o iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)*

12:26: Eks 3:2,6 **12:28:** Luk 10:25-28 **12:30:** Dut 6:4-5 **12:31:** Lev 19:18 **12:33:** 1 Saml 15:22; Hos 6:6 **12:36:** Sam 110:1

38 Nian Iesu təmatəgətun ilat kən məmə, “Oatəto wɨr itəmat o iəgətun mɨn
rəha Lou itəm kotolkeike nuwɨnən e kot əfəməh motaliwək e suatɨp, kən
netəmim koatos-ipən nɨsiaiiən kəm ilat.
39 Kən motolkeike məmə okotəpələh aupən e nimə rəha nuəfɨmɨnən. Kən e
nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwɨn kəpələh-pən aupən ikɨn rəha
nɨsiaiiən.
40 Kən motaklə̇h-in nimə mɨn rəha nəutahlɨmɨs mɨn, kən moteiuə əm katəfak
kaifəməh məmə okotol pəs netəmim kotɨsiai-in ilat, məto okəpanol nalpɨnən
kəm ilat taprəkɨs.”

Məni rəha nəutahlɨmɨs
(Luk 21:1-4)

41 Kən Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn iuəhkɨr o pokɨs katərakin-
pən məni ikɨn matehm netəmim tepət kotərakin-pən məni rəhalat. Kən netəm
rəhalat nautə tepət kotərakin-pən məni asol mɨn. 42 Kən nəutahlɨmɨs kit ian-
rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
43 Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa kən məmə, “Iatən-ipɨnə
kəm itəmat məmə nəutahlɨmɨs əh ian-rat pahrien, məto in təmərakin-pən məni
asol taprəkɨs-in rəha netəmim mɨn rafin.
44 Ilat kəmotərakin-pən rəhalat məni, məto tepət mɨn əpəh latuənu. Məto
nəutahlɨmɨs u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-
nəmtɨnən nɨgɨn nagwənən, kən tɨkə mɨn əh-ikɨn.”

13

Iesu təmə Nimə Rəha Uhgɨn otɨsas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgɨn, kən rəhan kit netəm tuelef təmən-ipən
ron məmə, “!Iəgətun, əplan-tu kəpiel asol mɨn ne nimə mɨn, kotəwɨr!”*
2 Kən məto Iesu təmə, “Itəmat nakoatehm natɨmnat mɨn əh, məto nian
otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel mɨn rəha nimə mɨn əh,
inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikɨn tatətul ikɨn roiu.”

Nahmə̇ən asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Uarisɨg lan, Iesu təmuwɨn matəpələh əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif ikɨn kɨtun
nəplanən Nimə Rəha Uhgɨn entənɨpən-pən. Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru
kəmotuwa ron ilat pɨsɨn əm.
4 Kən moatətapəh ron məmə, “?Ən-tu məmə natɨmnat mɨn əh okotuwa
nəghan? ?Kən nəmtətin ahro u otol pəs ekotɨtun məmə tɨnol nian ətuatɨp əh-
roiu rəha natɨmnat mɨn əh?”
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onakoatəto wɨr itəmat o netəmim,
məsotegəhan-inən məmə koteiuə-in itəmat.
6 Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea,
kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim tepət.
7 “Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh iuəhkɨr otəmat,
kən motəto mɨn məmə neen mɨn əpəh isəu kotoh mɨn ilat mɨn, məto
nɨganməpɨtəmat otəsasiepən. Natɨmnat mɨn əh okotaupən motuwa pahrien,
məto sənəmə namnun nian əh tɨnatuwa.
8 Nɨtən asol mɨn okotəluagɨn, kən kantri mɨn okotoh mɨn ilat mɨn, kən namig
asol otəpanol ikɨn mɨn rafin, kən nəumɨs asol otus netəmim, məto natɨmnat

* **12:42:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12 * **13:1:** E Nimə Rəha Uhgɨn, kəmol nimə mɨn e kəpiel asol mɨn. Neen rəhalat kotəfɨgəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44

min əh nətuounən əm rəha nahmməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpin, kən mətuoun matəto nahmməən məmə otəsuwəhən temək.
9 "Onakoatəto wir itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e niganəmti kaonsel, kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən min, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol rəha kapman ne kig min məto-inu rəhak min u netəmim itəmat. Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat.
10 Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.
11 "Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka. E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgin otos-ipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmin Rəha Uhgin otos-ipinə.
12 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat.
13 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgin otosmegəh."

Nahmməən asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Nian əh, onəkotəplan 'nat itəm Uhgin tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgin tamkimik.' (Etəm tətafin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mitun nipətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatig əpəh e nitot min.
15 Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwin minən e nipəg noa nimə məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magim.
16 Okəmə etəm otitasum, kən okol təsuwin minən latuənu o rəhan niməhan məmik. Otaiu əm magim.
17 "!Kəsi! Nahmməən asol o nipitan itəm kəmotol nərpilat ne nipitan kotap-inahin nisualkələh. E nian əh okotos pik nahmməən.
18 Otəfak əsanən kəm Uhgin məmə natimnat min əh okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne,
19 məto-inu e nian əh, nahmməən asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgin təmətuoun mol natimnat mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm minən nahmməən asol kit tol min-nəhlan.
20 Məto Uhgin təmətatip əkuəkir nian əh. Okəmə təməsətatipən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətatip rəkis nian əh o rəhan min netəmim itəm tinəmitəpun rəkis ilat məmə rəhan min.
21 "E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, '!Əplan-tu Mesaea əpə!' o '!Əplan-tu in əpəh!' məto onakəsotahatətəən lan.
22 Onakəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiuə neen, ne ien eiuə min, ilat okotuwa motol nat pispis min, motol nat netəmim kotaut ron moteiuə əm. Ilat okotalkut məmə okəmə kotitun nolən, kən okotiuw-rəkis netəm min u itəm Uhgin tinəmitəpun rəkis ilat.
23 !O natimnat min əh, oatəto! Enaupən rəkis minən-iarəp rafin natimnat min əh kəm itəmat."

Nian rəha Neti Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 "Kən e nian nahmməən asol əh otikə,

13:9: Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12 **13:12:** Mat 10:21 **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21 **13:14:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Luk 23:29 **13:19:** Dan 12:1; Nol Əpən 7:14 **13:22:** Nol Əpən 13:13

‘kən mɨt otəpɨs,
kən məwɨg otəsasiəən,
25 kən məhau mɨn e neai okotɨsas
kən natɨmnat asol mɨn ikɨn e neai okotəloal.’
26 Kən netəmim okotəplan io Netɨ Etəmim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən
ne nepətən əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpɨn rafin io.†
27 Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo mɨn rəhak kotuwɨn motəmɨk netəm mɨn u
Uhgɨn təmɨtəpun ilat motuwa, kargətain əm ilat kitiəh. Nagelo mɨn okotuwɨn
e nɨtən mɨn rafin agɨn e nətueintən məmə okotəmɨk ilat.

Kəruru nian itəm
Netɨ Etəmim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

28 “Nɨkitəmat otəkəike matəht nɨg u fik. Nian ətuatɨp itəm nelmɨn mɨn
kɨnotətuoun katəwiə, kən nɨmalɨn mɨn kɨnoatərget, itəmat nəkotɨtun məmə
nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat.
29 Kən e nolən ahmen mɨn əm, nian nakotehm məmə natɨmnat mɨn u
kɨnoatuwa, kən nəkotɨtun əm məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn roiu agɨn.
30 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatɨg u-roiu, okol
kəsotɨmɨs rafinən mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa kol nɨpahrienən lan.
31 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mɨn rəhak okol kəsotɨkəən.
32 Suah kit təsɨtunən nian o aua ətuatɨp rəha natɨmnat mɨn əh. Nagelo mɨn
əpəh e neai kotəruru, kən io mɨn Netɨ Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgɨn əm in
tɨtun nian ətuatɨp əh.

Itəmat onakoatəto wɨr itəmat
(Mat 24:42-44)

33 “Onakoatəto wɨr itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh
rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan.
34 Otahmen e etəm-iasol kit tatuwɨn məmə otaliwək əpəh ik pɨspɨs kit, kən
məlɨn rəhan mɨn iolwək məmə okotehm rəhan natɨmnat, kən mos-ipən rəhalat
mɨn wək kitiəh kitiəh. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otɨtaiir.
35 “Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəmərə rəha
nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapɨn, o fetukai
tɨnatərɨkrɨk, o mɨt tɨnatər.
36 Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. !Təsəwɨrən məmə nakotapɨl nian
in otuwa!
37 ! Məto nəghatən un itəm ekatən-ipɨnə kəm itəmat, ekatən mɨn kəm
netəmim mɨn rafin məmə okotaiir!”

14

Netəm-iasol kəmoteam-in suatɨp o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian kəiu əm əh-ikɨn kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is
Tɨkə Lan. Kən pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmoteam-in suatɨp o
Iesu məmə okotɨləs anion motohamnu.
2 Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nɨmanin netəmim
okotəmou okəmə kotɨtun məmə kəmotohamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Kən Iesu təmətatɨg əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian
təmətagwən, kən pətan kit təmos senta kit təmər e pətəl u kəmol e kəpiel itəm

13:25: Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † **13:26:** Afin-tu Dan 7:13 **13:26:** Nol Əpən 1:7 **13:27:** Mat 13:41 **13:35:** Luk 12:38

nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə alapasta. Senta u, nəmiəwɨn təwɨr, kən nəmtɨn tiəkɨs, kəmol e nokɨ nato, nɨg kit. Kən pətan əh təməht-irəkɨs, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh.
4 Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikɨn, nemə̈ha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "?Tahro matərəkɨn senta?
5 !Okol tapol-salɨm-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrɨt tenarius,* mɨtun nos-ipənən kəm ian-rat mɨn!" Kən moatəhai moatəhai.
6 Məto Iesu təmə, "!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wɨr kəm io.
7 Nian mɨn rafin itəmat ian-rat mɨn nəkotatɨg, kən okəmə nakotolkeike, nəkotɨtun nol-wɨrən kəm ilat, məto io ekɨsatɨgən nian rafin kitat min itəmat.
8 Pətan u təmol nat u in tɨtun. Təmau nɨpətɨk məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanɨtənɨm io.
9 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikɨn mɨn rafin okəpanamnus-iarəp Namnusən Təwɨr, kən kəpanamnus mɨn nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən."

Jutas təmən məmə otegəhan-in Iesu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwɨn mehm pris asol mɨn məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat.
11 Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən məni kit kəm in. Kən Jutas təmatəsahgin əm nian wɨr məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenəən o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

12 Nian tɨnuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan, kən kɨnatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh netɨ sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mɨn rəha Iesu kəmotuwa ron motəmə, "?Nakolkeike məmə ekotuwɨn hiə motol əpen-əpenə ikɨn məmə onəkol lafet ikɨn rəha Nuhagego-inən?"
13 Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, "Onakian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən.
14 Əpəh e nimə itəm tatuwɨn-pən ikɨn, kən nakuətapəh o etəm-iasol rəha nimə un məmə, '?Iəgətun təmə noan u in hiə məmə itɨmat in ne rəhan mɨn netəmim ekotagwən ikɨn e lafet rəha Nuhagego-inən?'
15 Kən in otəgətun noan asol u in ilɨs agɨn kɨnəmə̈lɨn wɨr rəkɨs natɨmnat ikɨn. Onakian əm mioal nɨgɨtat ikɨn nagwənən."
16 Kən kəmian taon muəplan natɨmnat tahmen-pən əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in
(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;
Jon 13:21-30)

17 Tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa,
18 motagwən e tepɨl. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikɨn-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak mɨn tɨkɨmɨr."

14:3: Luk 7:37-38 * **14:5:** Roiu, tri-hanrɨt tenarius tahmen e tri-hanrɨt-taosan vatu. **14:7:** Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Eks 12:6 **14:18:** Sam 41:9

19 Kən rəhan mɨn netəmim nɨkilat təməpou agɨn, kən moatətapəh kitiəh
kitiəh ron məmə, “?Ei, Iərəmərə, pah u? ?Io?”
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm kit u netəm tuelef u
koateer-pən pɨret e pesɨn kitiəh moatun.
21 Kən io Netɨ Etəmim oekəike mɨmɨs məmə inu Naoa Rəha Uhgɨn təmən
mihin ne, məto kəsi o suah əh kəut kəsuə itəm otegəhan-in-pən io Netɨ Etəmim.
!Təməwɨr əm məmə in təməsaiir-pa-mən!”

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;
1 Kor 11:23-25)

22 E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgɨn,
kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, “Otos, inu nɨpətɨk.”
23 Matɨg mos mɨn kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, mos-ipən kəm
ilat, kən ilat rafin kəmotənɨm-pən lan.
24 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nɨtak itəm tatol məmə nəniəkɨsən
rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nɨtak u okəhtəg o netəmim tepət məmə
otafəl rəkɨs rəhalat təfagə rat mɨn.
25 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənɨm mɨnən wain u mətoarus-pən
oepanənɨm mɨn ikɨn Uhgɨn otərəmərə ikɨn.”
26 Kən motan napuən, uarisɨg kəpanotiet motuwɨn əpəh Nɨtot Rəha Nɨg U
Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat rafin un onəpanotagɨm-
tənin io məto-inu, Naoa Rəha Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs mihin aupən məmə Uhgɨn
otəpanoh etəmim rəha nehmən sipsip mɨn, kən sipsip mɨn okotaiu kitiəh
kitiəh.
28 Məto o nian oekəmegəh mɨn, ekaupən-in itəmat muwɨn əpəh Kalili.”
29 Məto Pita təmə, “Nat əpnapɨn ilat rafin okotagɨm-tənin ik, məto io əm un
okol ekəsagɨm-təninən ik.”
30 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Iatən pahrien kəm ik məmə o lapɨn
huə, nian mənɨg otəsɨmnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə
nəkəruru io.”
31 Məto Pita təmən əskasɨk məmə, “Nat əpnapɨn ekəkəike mɨmɨs kilau min ik,
okol ekəsənən məmə ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən mɨn tahmen
e Pita.

Iesu təmuwɨn matəfak
əpəh Ketsemani
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Kən lapɨn kəmotuwɨn əpəh kəmahwɨnu ikɨn kit, nərgɨn u Ketsemani, kən
Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəpələh u ikɨn-u, pəs ekuwɨn məfak.”
33 Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwɨn, kən nɨkin tɨnatahmə pɨk, kən tɨnəto
tərat agɨn.
34 Kən məmə, “Nɨkik tɨtahmə pɨk, kən iuəhkɨr ekɨmɨs lan. Atəhaləpələh u ikɨn-
u matəhalaiir.”
35 Kən muwɨn məsɨn mɨn meiuaiu morin e nɨsɨp matəfak məmə, “Okəmə
suatɨp kit mɨn əh-ikɨn, pəs nian əfɨgəm u otəsuwamən ron io.”

14:24: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hip 9:20 **14:27:** Sek 13:7 **14:28:** Mat 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jon 11:16 **14:32:** Jon 18:1 **14:34:** Jon 12:27

36 Kən matəfak məmə, “Apa,” (u nɨpətɨn təmə rəhak tata), “ik nəkɨtun nolən
natɨmnat mɨn rafin. Awe, os-irəkɨs nahmməən mɨn u itəm okəpanotuwa. Məto
əsolən rəhak nətəlɨgən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike.”
37 Kən mɨtəlɨg-pa məto rəhan etəmim miləhal kɨnəhlapɨl. Kən tən-ipən kəm
Pita məmə, “?Saimon, nakatapɨl, o? ?Tahro nəsaiirən-tu aua kitiəh əm?”
38 Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, “Onakəhlaiir mətəhaləfak matəhalehm
wɨr məmə onakəsəhaluwɨnən e nelmɨ ios-ipən-os-ipən. Nɨkitəməhal tolkeike,
məto nɨpətɨtəməhal təpou.”
39 Kən təmapəs mɨn iləhal, mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak matən əm nat kitiəh.
40 Kən mɨtəlɨg-pa mɨn, məto kɨnəhlapɨl mɨn, mɨnəhaləruru naiirən, kən
mɨnəhaləruru mɨn məmə okəhalən-ipən naka kəm in.
41 Təmuwɨn mɨn kən mɨtəlɨg-pa mau kɨsɨl, məto kətəhlapɨl, kən təmən-ipən
kəm iləhal məmə, “?Nakatəhalapɨl əh mətəhlameg? !Nahmen! Nian tɨnuwa
məmə io Netɨ Etəmim okegəhan-in-pən io e nelmɨ netəm nol təfagə rat.
42 ! Halətul-ta, kotuwɨn! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in
tatuwa.”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotaskəlɨm in (Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan mɨn tɨtaupən-
in nɨmanin netəmim. Neen kotəmɨk naip rəha nəluagɨnən, ne kəsou-əsou
motuwa. Netəm mɨn un, pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-
iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-ipa ilat.
44 Suah un tategəhan-in Iesu kəm ilat tɨnəmən rəkɨs kəm ilat məmə, “Suah əh
oekətuilɨm-pən lan u, nəkotɨtun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlɨm motos
motuwɨn motaskəlɨm wɨr!”
45 Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkɨr o Iesu, kən mən məmə, “Iəgətun,” kən
mətuilɨm-pən lan.
46 Kən netəm mɨn əh kəmotuwa motaskəlɨm tiəkɨs.
47 Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkɨr olat təmew rəhan naip e nəmeen
mətatɨp rəkɨs matəlgɨ slef kit lan rəha pris asol agɨn.
48 Kən Iesu təmə, “?Tahro nakotəmɨk naip asol rəha nəluagɨnən ne kəsou-
əsou motuwa məmə onəkotɨləs io? ?Nɨkitəmat təht məmə io emit netəmim
muwɨn kotəluagɨn o kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit?
49 Nian mɨn rafin kitat min itəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn ekatəgətun
netəmim ikɨn. ?Kən nakotahro məsotaskəlɨmən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgɨn
təmən, otəkəike muwa mol nɨpahrienən lan.”
50 Kən rəhan mɨn rafin netəmim kɨnotapəs in, kən motagɨm-tənin.
51 Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nɨməhan kit, matuarisɨg-in Iesu, kən
netəmim neen kəmotɨləs, kɨləs-arəpən lan,
52 kən rəhn nɨməhan tɨkɨs, taiu piəpiə əm magɨm.

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ kaonsel mɨn (Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

53 Kən tɨtalugɨn əh, kəmotos Iesu motuwɨn əpəh ima pris asol agɨn u
katuəfɨmɨn rafin pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha
netəm Isrel ikɨn.
54 Kən Pita tan təlɨg-təlɨg muarisɨg-in ilat muwɨn əpəh latuənu ima pris asol
agɨn ikɨn. Kən təmuwɨn əpəh e iat mətəpələh ilat mopael mɨn rəha pris asol
agɨn moatəto nɨgəm.

14:36: Mak 10:38; Jon 6:38 **14:49:** Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 **14:50:** Sam 31:11

55 Kən pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in
nipəgnəmtin min neen e Iesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit
ne.
56 Kən netəmim tepət kəmoteiuə e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pisin-
pisin.
57 Kən neen kotətul moteiuə lan məmə,
58 "Emotəto təmən məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgin u netəmim əm kəmotol
e nelmilat, məto e nian tatol kisil lan, təpaniləkin min nitain u kəsolən e
nelmitəm."
59 Kəmotən nəhlan məto ilat min, rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.
60 Kən pris asol agin təmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, "?
Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən
ik?"
61 Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən, kən pris asol agin apon təmən-ipən
min məmə, "?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?"
62 Kən Iesu təmə, "!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim ekatəpələh
e rəhn matip Uhgin u nahgin tepət, kən panotehm min io e napuə e neai
ekatuwa."
63 Kən pris asol agin tearəsin rəhan natimnat məto-inu nikin təmərat o
nəghatən rəha Iesu, kən məmə, "Okəsotegəs-in minən suah kit məmə otən min
nat kit lan.
64 !Ninəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgin! ?Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah
u?" Kən ilat rafin kəmotən məmə otəkəike mimis.
65 Kən kəmotol milə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis
niganəmtin motoh kən motəmə, "!Ei, ik ien rəha Uhgin! !Ən-tu məmə pah u
təmoh ik!" Kən mopael min rəha pris asol agin kəmotem.

Pita təmən məmə in təruru Iesu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-27)

66 Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agin
təmuwa.
67 Kən məplan tatəto nigəm, kən təmisilu wir məmə, "Ik min itəmlau Iesu
etəm Nasaret nəmatuan."
68 Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, "Iəkəruru nat un nakatən," kən
muwin matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənig kit təmimnən.
69 Kən pətan un təmehm min ikin əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-
ikin məmə, "Suah u in ilat kit."
70 Məto Pita təmən-iamnin min.
Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikin kəmotən-ipən min kəm in məmə,
"Nipahrienən, ik min ilat kit məto-inu ekotitun məmə ik etəm Kalili."
71 Məto tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin moatuwa ron
okəmə teiuə. Kən təmos noanawil məmə, "!Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!"
72 Kən roiu agin-əh min mənig tinimnən min, kən nikin tinəht nəghatən rəha
Iesu məmə təmən minu lan məmə, "Mənig otəsimnənən əh mau kəiu, kən ik
onakən mau kisil məmə nəkəruru io." Kən Pita tinəto tərat kən mətasək.

15

Iesu təmətul e niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

14:58: Jon 2:19-21 **14:64:** Lev 24:16; Jon 19:7

1 Kən laulaugɨn agɨn pris asol mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətun
mɨn rəha Lou, ne netəmim mɨn rafin rəha kaonsel kəmotuəfɨmɨn ilat mɨn,
kən moatələhəu nəghatən kit məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm
netəmim neen məmə okotəlis Iesu kən motit motuwɨn motəhlman-pən e
nelmɨ Pailat, u kapman asol rəhalat.
2 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, "?Ik kig rəha netəm Isrel?" Kən məto Iesu
təmə, "Ik nəmən mihin."
3 Kən pris asol mɨn kəmotən-iarəp nolən tepət lan.
4 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, "?Tahro nakəsuhalpɨnən? ?Nəməto
kəmotən nɨpəgnəmtɨn tepət lam?"
5 Məto Iesu təsəghat mɨnən, təməpnapɨn əm, kən Pailat narmɨn təmiwɨg ron.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mɨmɨs (Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39–19:16)

6 E nup mɨn rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha
kapman u Pailat məmə in otahl-iarəp suah əpnapɨn əm kit e kalapus, suah
kit itəm netəm Isrel kəmoatən.
7 Kən suah kit u, nərgɨn u Parapas, tətatɨg e kalapus ilat in mɨn neen, məto-
inu kəmotohamnu etəmim e nian kəmatəmou o kapman.
8 Kən nɨmanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmə otol
əm nat kitiəh tahmen-pən e itəm tatol nian mɨn, mahl-iarəp suah kit e kalapus.
9 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, "?Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp kig
rəha netəm Isrel?"
10 Təmən nəhlan məto-inu in tɨnɨtun rəkɨs məmə pris asol mɨn kəmotos-ipən
Iesu e nelmɨn məto-inu kotetəhak.
11 Məto pris asol mɨn kəmotəkəike kəm nɨmanin netəmim məmə okotəuhlin
nətəlɨgən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas,
məto sənəmə Iesu.
12 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, "?Məto ekahro e suah u itəmat
nəmotəmə in kig rəha netəm Isrel?"
13 Kən kəmotagət əfəməh məmə, "!Okəht-ipən e nɨg kəməluau!"
14 Kən Pailat təmətapəh mɨn olat məmə, "?Nolən tərat naka u suah u təmol?"
Məto kəmotagət əfəməh mɨn məmə, "!Okəht-ipən e nɨg kəməluau!"
15 Kən Pailat təmolkeike məmə otol nɨkilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən
məhlman-pən Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn məmə okotalis motətu-pər e nɨg
kəməluau.

Mopael mɨn kəmoatol mɨlə e Iesu (Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Kən mopael mɨn rəha Pailat kotɨləs Iesu motuwɨn əpəh imə e nimə asol
rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael mɨn
kotuwa kɨtəlau lan.
17 Kən motuwɨn-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-
uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig, kən
motəfauin-pən kəm in.
18 Kən motol mɨlə lan motəmə, "Itɨmat ekotos-ipɨnə nɨsiaiiən kəm ik, kig rəha
netəm Isrel."
19 Kən motoh rəhn-kapə e noanɨg, motagəh lan, motɨsin nulɨlat məmə
koatos-ipən nɨsiaiiən eiuən kəm in.

15:1: Luk 22:66 **15:5:** Aes 53:7; Mak 14:61 **15:11:** Wək 3:13-14

20 Nian kəmotahkul rəkɨs lan, kən motapeg rəkɨs kot asiə un, kən motuwɨn-
in-pən əh rəhan natɨmnat, kən motit motuwɨn məmə okotəht-ipən e nɨg
kəməluau.

Kəməht-ipən Iesu e
nɨg kəməluau
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

21 E suatɨp, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgɨn u Saimon. In tata rəha
Aleksanta ne Rufas. Tatuwɨn Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otɨləs
nɨg kəluau. 22 Kən kəmotit Iesu motuwɨn əpəh ikɨn kit katən məmə, Kolkota, u
nɨpətɨn təmə Louipɨl-uipɨl.
23 Kən kəmotos-ipən wain u kəmol pɨləh-pɨləh ilau mərɨsɨn u mɨr məmə
otənɨm pəs təsətoən nahməən e nɨpətɨn, məto tapəs nənɨmən.
24 Kən kəmotɨləs Iesu motuwɨn motəht-ipən e nɨg kəməluau. Kən motoor
rəhan natɨmnat moturin tais ron məmə pah otos.
25 Kəmətu-pər Iesu e nɨg kəməluau e nain kɨlok laulaugɨn,
26 kən motəte-rəkɨs nɨpəgnəmtɨn u kəmotehm lan məmə, IN KIG RəHA NETəM
ISREL, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan nɨg kəməluau.
27 Kən etəmim kəiu itəm kətuəluagɨn o kapman mətioh netəmim, kəmətu-
pər ilau e nɨg kəluau, kit e nɨkalɨn matɨp, kit e nɨkalɨn mol.*
29 Kən netəmim itəm kotaliwək e suatɨp, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in
moatol mɨlə lan motəmə, "Ei, ik nəmən məmə onakərəkɨn Nimə Rəha Uhgɨn
kən nian tatol kɨsɨl lan u, nəpanilə̇kɨn mɨn in pɨsɨn.
30 Eiuaiu-tu e nɨg kəməluau un, mosmegəh atɨp-tu lam."
31 Pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotol əm nat kitiəh motalah-
əmnu motəmə, "Təmasitu e netəmim tepət, məto okol təsasitu atɨpən lan.
32 Təwɨr pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nɨg
kəməluau pəs kitat koatəplan motahatətə lan." Kən etəmim mil u katəhaləkul
iləhal Iesu kɨnatuən mɨn nəghatən rat lan.

Iesu tɨnɨmɨs
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

33 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mɨrəfin nat.
34 Kən e tri kɨlok Iesu təmagət əfəməh məmə, *"!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?"*
Nɨpətɨn rəhan nəghatən təmə, "!Uhgɨn rəhak, Uhgɨn rəhak! ?Tahro nakatapəs
io?"
35 Netəmim neen kəmoatətul əh-ikɨn kəməsotəto wɨrən nəghatən un,
kəmotən məmə, "Haləto-tu. Tətaun-in Elaija."
36 Kən ilat kit təmaiu muwɨn miuw-pən wain u tagɨn e nat kit tame-ame
tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwɨn o Iesu məmə otənɨm. Kən məmə,
"Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija otuwa mɨləs-iəhau, o kəp."
37 Məto Iesu təmagət əfəməh mɨn, kən rəhan namegən tiet.
38 Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, nɨməhan itəm tatəkulosɨg-in Ikɨn Tasim Agɨn
Ikɨn, təməhap məsɨn kəiu əpəh ilɨs mətoarus-pa əpəh ləhau. 39 Kən etəm-iasol
rəha mopael mɨn itəm təmatətul e nɨkalɨ Iesu, təmehm məmə təmɨmɨs min-
nulan, kən in təmən məmə, "!Nɨpahrienən, suah u in Netɨ Uhgɨn pahrien!"
40 Nɨpɨtan neen kəmoatətul isəu motasɨpa moatehm. Ilat neen u Meri
Maktala, ne iahunin itɨ Jemes əkəku ne Joses, ne Salome.

15:21: Rom 16:13 **15:24:** Sam 22:18 * **15:27:** E kopi oas mɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, ves 28 tɨkə. **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 **15:34:** Sam 22:1 **15:36:** Sam 69:21 **15:40:** Luk 8:2-3

41 Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatɨg Kalili, mətahlasitu lan. Ilat nɨpɨtan tepət kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

42 Kən nian əh Iesu təmɨmɨs lan, in nian rəha nol əpen-əpenəən natɨmnat rəha Sapat, kən olawɨgin nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tɨnehnaipən,
43 Josep in etəm Aramatia tɨnuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katɨsiai-in. In nɨkin təməht pɨk nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən təməsəgɨnən muwɨn ima Pailat ikɨn matətapəh-in nɨpəti Iesu.
44 Nian Pailat təməto məmə Iesu tɨnɨmɨs rəkɨs, kən təmaut maun-in etəm-iasol rəha mopael mɨn matətapəh ron məmə, "?Katən pahrien məmə Iesu tɨnɨmɨs rəkɨs?"
45 Məto etəm-iasol rəha mopael mɨn təmə, "Nɨpahrienən, tɨnɨmɨs rəkɨs." Pailat təməto nəghatən un kən megəhan-in-pən nɨpəti Iesu kəm Josep.
46 Kən Josep təmuwɨn mos-nəmtɨn nɨməhan ruən kit muwa mɨləs-iəhau Iesu e nɨg kəməluau malpin lan, mɨləs muwɨn mələhəu-pən e nɨpəg kəpiel u kɨnəmel rəkɨs məmə okol suwɨt ikɨn. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosɨg-in-pən nɨpəg kəpiel un lan.
47 Kən Meri Maktala ne iahunin itɨ Joses, ilau kəmuəplan ikɨn-u kəmələhəu-pən Iesu ikɨn.

16

Iesu tɨnəmegəh
e rəhan nɨmɨsən
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

1 Nian rəha Sapat tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Meri Maktala ne iahunin itɨ Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmtɨn nat pien-pien mɨn u nəmiəwɨlat təwɨr məmə okəhalol-pən e nɨpəti Iesu.
2 Laulaugɨn agɨn mɨt tɨnatər e Sante, pətan miləhal un kəmatəhaluwɨn e suwɨt.
3 Nian kəmatəhaluwɨn e suatɨp kən mətəhalən kəm iləhal mɨn məmə, "?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkɨs kəpiel asol əpəh e nɨpəg kəpiel?"
4 Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkɨr, məhalətag-pən məhaləplan kɨnahuin rəkɨs kəpiel.
5 Kəməhaluwɨn imə e nɨpəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rahləhal-matɨp, tatuwɨn e kot əfəməh ruən kit, kən iləhal kəmahlaut pɨk ron.
6 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, "Səhaləgɨn pɨkən. Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nɨg kəməluau, məto in tɨkə u ikɨn-u roiu. In tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan nɨmɨsən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikɨn.
7 Kən roiu onakəhaluwɨn məhalən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwɨn Kalili, kən onəkotuarisɨg-in motuwɨn motehm əh-ikɨn məmə inu tɨnəmən rəkɨs mihin ne kəm itəmat."
8 Kəmahlaiu məhaliet e suwɨt məhlagɨm, məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk matəhlasiəp. Kən məhaluwɨn məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikɨn-u kən netəm pɨsɨn kotɨlpɨn ves 9 mətoarus-pən ves 20]

16:7: Mat 26:32; Mak 14:28

Iesu təmiet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Nian Iesu təməmegəh min e Sante laulaugin agin, kən maupən miet-pa o
Meri Maktala, aupən təməhg-iarəp narmin rat sepin lan.
10 Kən Meri təmuwin mən-ipən kəm rəhan min netəmim itəm kəmotan ilat
min ilat aupən, məto nikilat titahmə pik kən motasək.
11 Məto nian kəmotəto məmə Iesu tinəmegəh rəkis e rəhan nimisən, kən
miet-pa o pətan əh, məto ilat kəməsotənən nipahrienən lan.

Iesu təmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)

12 Uarisig, Iesu təmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiasipən Jerusalem mətian e
suatip, məto e nian əh nipətin təmol pisin.
13 Kən ilau kəmiatəlig min mian muən-ipən kəm ilau min neen, məto ilat
kəməsotən minən nipahrienən elau.

Iesu təmiet-pa o
rəhan netəm lepin
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

14 Kən uarisig, Iesu təmiet-pa min o rəhan netəm lepin nian kəmotagwən
matəhai ilat məmə, "Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tiəkis pik."
Təməhai ilat məto-inu kəsotahatətəən e netəm kəmotehm məmə tinəmegəh
rəkis e rəhan nimisən.
15 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin motən-iarəp Namnusən Təwir kəm
netəmim min e nitən min rafin.
16 Etəm otəto Namnusən Təwir tahatətə lan kən mol baptais, Uhgin oto-
smegəh. Məto etəm təsahatətəən lan, Uhgin otol nalpinən asol kəm in.
17 Kən netəm okotahatətə lak, Uhgin otol ilat kotol nat pispis min. Okotəhg-
iarəp narmin rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ik pisin pisin min.
18 Ilat kotitun naskəlimən sinek u tatus itəm, motitun nənimən nat kətakonə
lan, məto okol təsərəkinən ilat. Ilat motitun nələhəu-pənən nelmilat e netəm
kotimis kotəmegəh."

Iesu tinər matuwin e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

19 Kən nian Iərəmərə Iesu tinəghat rəkis kəm rəhan min netəmim, kən
Uhgin tinos minuwin e neai, kən in tatəpələh e nikali Uhgin matip, ikin rəha
nəsanənən ne nisiaiiən.
20 Kən rəhan min netəmim kəmotiet motuwin motamnus-iarəp rəhan
nəghatən əpəh ikin min rafin. Kən Iərəmərə tətasitu elat matol nəmtətin tepət.
Kən nəmtətin min əh koatol nəfigəmən məmə rəhalat nəghatən in nipahrienən.

16:14: 1 Kor 15:5 **16:15:** Wək 1:8 **16:16:** Wək 2:38 **16:17:** Wək 2:4; 8:7 **16:18:** Luk 10:19; Wək 28:3-6 **16:19:** Wək 1:9-11; 2:33-34 **16:20:** Wək 14:3; Hip 2:3-4

Luk
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Luk Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Luk

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu, məto in fren wɨr kit rəha Pol, kən təmaliwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm Isrel, in Iaihluə əm kit, məto in iəfak kit. In tokita kit itəm təmol wɨr sɨkul. In təməplan wɨr natɨmnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha Iesu. In təməte naoa mil u: Namnusən Təwɨr Itəm Luk Təməte, ne Wək Mɨn Rəha Aposol Mɨn.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm rəhan kit fren, nərgɨn u Teofilas. Nɨpəti nərɨg u məmə, "Etəmim itəm tolkeike Uhgɨn." Luk təməte naoa u tatuwɨn o suah u, məto in tɨtun məmə Iaihluə mɨn tepət okotafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət, nɨkilat təht məmə Luk təmətatɨg Rom o Sisaria nian təməte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e Iesu təmɨtəlau.

? Təməte naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatɨp məhag-əhag wɨr e nəmegəhən rəha Iesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat Iesu moatəplan wək rəhan. Nian təməto rəkɨs rəhalat nəghatən, kən Luk təməte naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə Iesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgɨn, kən in Iosmegəh.

1 Teofilas, ik etəm-iasol katɨsiai-in ik.
Netəmim tepət kəmotalkut pɨk məmə okotəte rəkɨs ətuatɨp namnusən rəha natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmol ilugɨn itɨmat.
2 Kəmotəte rəkɨs natɨmnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mɨn əh kəmotatɨg e nian rəha nətuounən rəha natɨmnat mɨn əh, kən ilat kəmotehm ətuatɨp e nɨganəmtɨlat natɨmnat mɨn əh, kən moatən-iarəp.
3 Kən io emɨtəp wɨr nəghatən mɨn lan məmə ekɨtun wɨr natɨmnat mɨn əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəlɨgən məmə təwɨr io mɨn ekəte rəkɨs ətuatɨp natɨmnat rafin mɨn əh məmə onakatafin. Ekəte ətuatɨp natɨmnat itəm kəmotaupən, kən natɨmnat itəm kəmotuarisɨg.
4 Ekolkeike məmə ekən natɨmnat mɨn əh kəm ik məmə nəkɨtun ətuatɨp nɨpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkɨs.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

5 E nian rəha suah kit, nərgɨn u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgɨn u Sekaraea. In kit e pris mɨn kətaun-in ilat məmə, Pris mɨn rəha Apia, u təmɨsɨ-pən e noanol rəha pris u Aron aupən ikɨn. Rəhan pətaguɨhl, nərgɨn u Elisapet, kən in mɨn təmɨsɨ-pən e noanol rəha pris u Eron.
6 Kən ilau kuətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən e nian rafin katuətəu-pən wɨr nolən rəha Lou ne nəghatən mɨn rəhan, kən məsuərəkɨnən kit.
7 Məto nətɨlau tɨkə məto-inu Elisapet, in təməseməkən mətoahgin mɨnɨpɨtaguɨhl, kən ilau kərən kɨnuaguɨhl.
8 Kən nian ətuatɨp tɨnuwa məmə, Pris mɨn rəha Apia okotuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn motol rəhalat wək. Kən Sekaraea, in mɨn təmuwɨn mol wək rəha Uhgɨn. 9 E nolən rəha pris mɨn, ilat koatərakin kəpiel əkəku mɨn kotahmen-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nimə Rəha Uhgɨn məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwɨn kəm Uhgɨn. E nolən əh təməgətun Sekaraea.

1:1: Wək 1:1 **1:9:** Eks 30:7

10 Kən e nian itəm təmuwɨn imə matuwaan nat pien-pien, nɨmanin
netəmim tepət koatətul ihluə katəfak.
11 Kən nagelo kit rəha Uhgɨn tiet-arəpa ron matətul əh e rəhan matɨp ikɨn,
itəm katuwaan nat pien-pien mɨn ikɨn.
12 Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmɨn təmiwɨg mətasiəp mɨnəruru
əfəməh nat, kən nəgɨnən təmərioah e nɨkin.
13 Məto nagelo təmən-ipən məmə, "Sekaraea, əsəgɨnən, məto-inu Uhgɨn
tɨnəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguɨhl Elisapet otɨləs nətɨn kit iərman.
Kən onakəkəike maun-in nərgɨn məmə Jon.
14 Kən onakəto təwɨr kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən
rəhan,
15 məto-inu in otuwa etəm-iasol e nɨganəmtɨ Iərəmərə. Kən in otəsənɨmən
wain ne nənɨmən əskasɨk mɨn. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn otərioah e nəmegəhən
rəhan, nian otətatɨg əh e nərpɨ rəhan mama, matuwɨn əm nulan nian rafin.
16 Kən in otiuw-pa netəm Isrel tepət kotɨtəlɨg-pa o Iərəmərə, Uhgɨn rəhalat.
17 Kən in otətaupən-in Iərəmərə e narmɨn ne nəsanənən rəha Elaija məmə in
otəuhlin nətəlɨgən rəha tata mɨn koatɨtəlɨg-pən mɨn o rəhalat nɨsualkələh mɨn,
kən in otəuhlin mɨn netəm koatəht nəwia Uhgɨn okotuwa mɨn e nenatɨgən
rəha netəm kotətuatɨp. E nolən əh, in otol nəpen-əpenəən o nəmegəhən rəha
netəmim o nuwamən rəha Iərəmərə."
18 Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo məmə, "?Oekahro min-nulan mɨtun
məmə nat u otuwa mol nɨpahrienən? Məto-inu io enaguɨhl rəkɨs, kən rəhak
pətan tɨnɨpɨtaguɨhl mɨn."
19 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Io, nərgək u Kapriel, kən io iatətul e
nɨganəmtɨ Uhgɨn e nian rafin. Kən in təmahl-ipa io məmə ekuwa məghat kəm
ik, kən mən-ipɨnə namnusən təwɨr u.
20 ! Ətəlɨg-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoarus-pa nakehm
nɨpətɨ nəghatən u, məto-inu nəməsənən nɨpahrienən e rəhak nəghatən. In
otuwa mol nɨpahrienən e nian ətuatɨp rəhan."
21 Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlɨg-in məmə
tahro tɨnan tɨnuwəh-pɨk nəhlan e Nimə Rəha Uhgɨn.
22 Kən nian in təmuwa ihluə, məto tɨnəruru nəghatən, kən ilat kɨnotɨtun
məmə in təmehm nat kit tahmen e napɨlaiirən. In təmasgəwɨn-asgəwɨn əm
e nelmɨn kəm ilat, məsagətən məto-inu namən təmeko.
23 Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgɨn tɨnol namnun, kən in
təmɨtəlɨg-pən latuənu.
24 Kən təsuwəhən, rəhan pətaguɨhl tɨnəpəs məwɨg e suakəku. Kən e məwɨg
faif, pətaguɨhl u in təmatəhluaig əm latuənu,
25 kən in təmən məmə, "Inu wək əm rəha Iərəmərə. Aupən ikɨn, nətɨk tɨkə kən
etaulɨs. Məto roiu əh, Uhgɨn təmol təwɨr ron io, kən nɨkin tagien məmə ekɨləs
nətɨk, kən io esaulɨs mɨnən e nɨganəmtɨ netəmim."

Nagelo təmən-iarəp məmə Iesu otaiir

26 Nian Elisapet tɨnəpək-əpək mɨnos məwɨg sikis, Uhgɨn təmahl-ipən rəhan
nagelo, nərgɨn u Kapriel, məmə in otuwɨn e nɨtən Kalili e taon kit, nərgɨn u
Nasaret.
27 In təmos nəghatən kit matuwɨn rəha pətan kit itəm iərman təsuwɨnən əh
mehm, məto kɨnən rəkɨs məmə okos rəhan kətɨm kan mə rəha suah kit, nərgɨn
u Josep. In mipɨ Kig Tefɨt rat. Kən pətan əh, nərgɨn u Meri.
28 Kən nagelo təmuwɨn met-arəpən, kən mən kəm in məmə, "Təwɨr, Meri.
Uhgɨn təmələhəu rəhan nəwɨrən kəm ik, kən mətatɨg itəmlau min."

1:15: Nam 6:2-3 **1:17:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13 **1:19:** Dan 8:16; 9:21 **1:27:** Mat 1:16,18

29 Məto Meri tɨnatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nɨkin tɨnatəht pɨk məmə
nɨpətɨ nəghatən əh tahro.
30 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Əsəgɨnən, Meri, məto-inu Uhgɨn
təmɨtəpun məmə in otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik.
31 Kən inəh, ik onakəpəs-in məwɨg e nətɨm kit, kən mɨləs iərman. Kən
onəkaun-in nərgɨn məmə Iesu.
32 In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nətɨ Uhgɨn Ilɨs
Agɨn. Kən Iərəmərə Uhgɨn otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tɨpɨn rat Tefɨt.
33 Kən in otərəmərə e noanol mɨn rafin itəm koatɨsɨ-pən e Jekop, kən rəhan
nərəmərəən otatɨg lilɨn matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.”
34 Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-nulan mɨləs
suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh iərman?”
35 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Narmɨn Rəha Uhgɨn otuwa matɨg
lam, kən nəsanənən rəha Uhgɨn Ilɨs Agɨn otəfətain ik. Kən inəh, suakəku
onəkɨləs, okaun-in məmə in təmɨsɨ-pən o Uhgɨn, kən in Nətɨ Uhgɨn.
36 Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tɨnəpək-əpək rəkɨs in nətɨn kit
iərman, nat əpnapɨn in tɨnɨpətaguɨhl rəkɨs. Kəmatən lan məmə pətaguɨhl itəm
təseməkən, məto roiu əh tɨnəpəs məwɨg sikis rəkɨs e nətɨn.
37 Natɨmnat mɨn u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgɨn məmə, ‘Uhgɨn tɨtun
nolən natɨmnat rafin, kən nat kit təsiəkɨsən ron.’ ”
38 Kən Meri təmən-ipən məmə, “Əwəh, io pətan iolwək əm rəha Iərəmərə.
Pəs in otol kəm io nat naka itəm ik nɨnən rəkɨs.” Kən nagelo təmapəs in, kən
matuwɨn.

Meri təmaliwək matuwɨn məmə otətag Elisapet

39 Uarisɨg lan təsuwəhən, Meri təmiet iman ikɨn maliwək uəhai əm matuwɨn
əpəh ikɨn e nɨtot mɨn e taon kit rəha nɨtən Jutia məmə otətag in kit Elisapet,
40 kən in təmuwɨn latuənu rəha Sekaraea, muwɨn imə matən təwɨr kəm
Elisapet.
41 Kən e nian Elisapet təməto nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətatɨg
əpəh e nərpɨn təmaut, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmər e nɨki Elisapet.
42 Kən təmagət əfəməh məmə, “!Uhgɨn təmol təwɨr kəm ik taprəkɨs-in nɨpɨtan
mɨn rafin, kən in otol təwɨr kəm suakəku itəm onəkɨləs!
43 Ekɨsɨtunən məmə o naka Uhgɨn təmol təwɨr kəm io min-nulan məmə
mama rəha Iərəmərə rəhak təmuwa mətag io.
44 Iatən nəhlan məto-inu e nian ematəto rəham nəghatən, kən suakəku un
itəm tətatɨg əpəh e nərpɨk təmagien maut.
45 Kən Uhgɨn otol təwɨr kəm ik məto-inu nəmən nɨpahrienən e nəghatən itəm
Iərəmərə təməghat-in lam.”

Napuən rəha Meri

46 Kən Meri təmən məmə,
“E nəmegəhən rafin rəhak, iatənwiwi Iərəmərə,
47 kən nɨkik tətagien pɨk o Uhgɨn Iosmegəh rəhak,
48 məto-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnapɨn əm, məto nɨkin tatəht
io.
Kən roiu ne matuwɨn, netəmim rafin okotən məmə Uhgɨn təmol təwɨr kəm io;
49 məto-inu Uhgɨn u nəsanənən rəhan in iahgin,
in təmol nat pɨspɨs mɨn təwɨr pɨk agɨn kəm io,
kən nərgɨn in tasim.

1:31: Aes 7:14; Mat 1:21-23 **1:33:** 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7 **1:37:** Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17
1:46: 1 Saml 2:1-10

50 Kən in tətasəkitun netəm min u itəm koatisiai-in in, inu netəm rəha noanol
min aupən ikin mətoarus-pa itəm rəha noanol min kəsotaiirən əh.
51 In təmol nat pispis min e nəsanənən e nelmin.
In təmahl-iarəp netəm kotausit e nətəligən rəhalat.
52 In təmos-iəhau iərəmərə min e rəhalat nərəmərəən,
kən in təmiləs-ipər netəm min u rəhalat nətəligən teiuaiu.
53 Netəm itəm nəumis tatus ilat, in tətagwən ilat e nagwənən itəm təwir,
kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tikə e nelmilat.
54 Uhgin təmasitu e noanol min rəha Isrel u rəhan iolwək min,
kən təməsaluinən məmə otasəkitun
55 Epraham ne rəhan min noanol,
matuwin matuwin namnun tikə."
56 Kən Meri tətatig ilau Elisapet mətoarus-pən məwig kisil, kən in təmitəlig-pən min əpəh iman ikin.

Naiirən rəha Jon Baptais

57 Kən nian ətuatip rəha Elisapet tinuwa məmə otemək lan, kən təmiləs nətin iərman.
58 Kən netəmim itəm kotatig iuəhkir ron ne rəhan min noanol, kəmotəto namnusən əh məmə Iərəmərə təmasəkitun mol təwir pik kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiəh ilat min məmə okotagien kələh.
59 Nian suakəku əh tinos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkir kotaun-in nərgin məmə iahuni rəhan tata Sekaraea,
60 məto rəhan mama tən məmə, "Kəpə. Okaun-in nərgin u məmə Jon."
61 Kən ilat kəmotən kəm in məmə, "?Tahro? Rəham kit noanol tikə itəm kotaun-in nərgin əh Jon."
62 Kən kəmoatəghat e noanelmilat moatətapəh o Sekaraea məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgin məmə pah.
63 Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkis nat kit lan, kən təməte-pən məmə, "Nərgin u Jon." Nian kəmotehm, narmilat təmiwig pik ron.
64 Kən e nian əm əh, namən tinəg-ətuatip, kən tinatəghat matənwiwi Uhgin.
65 Kən ilat rafin itəm kotatig iuəhkir kəmotəgin. Kən netəmim kəmotəghat-in natimnat min əh titəlau ikin min rafin e narit min nitən Jutia.
66 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən kəmoatətəlig-in əm, kəmoatətapəh məmə, "?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?" Kəmoatən min-nulan məto-inu kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha Iərəmərə tətatig lan.

Sekaraea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in

67 Kən Narmin Rəha Uhgin təmər e niki Sekaraea, tata rəha Jon, kən in təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. Kən təmən min-nulan məmə,
68 "Pəs kotənwiwi Iərəmərə, u Uhgin rəha netəm Isrel,
məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim,
kən təməmki-rəkis ilat e nelmi tikimir min rəhalat.
69 In təmiləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat,
in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.
70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgin tinəmən rəkis kəm kitat e
nəghatən rəha ien min rəhan aupən.
71 In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimir min rəhatat ne
netəmim rafin itəm kotetəhau kitat.
72 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat min rəhatat,

---

1:50: Sam 103:13,17 **1:52:** Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 **1:53:** Sam 34:10 **1:54:** Sam 98:3 **1:55:** Jen 17:7; Maeka 7:20 **1:59:** Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21 **1:68:** Sam 72:18 **1:69:** Sam 18:2 **1:71:** Sam 106:10

kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atɨp təmən e rəhan nəniəkɨsən rəha nasituən,
73 inu nəniəkɨsən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.
74 In təmɨləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat,
kən mɨləs-irəkɨs kitat e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhatat,
məmə nian mɨn rafin e nəmegəhən rəhatat,
kitat kotɨtun nol wəkən rəhan e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən məsotəgɨnən,
75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatɨp e nian mɨn rafin.
76 "Kən ik, nətɨk, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgɨn Ilɨs Agɨn,
məto-inu ik onakaupən-in Iərəmərə məmə onəkol əpen-əpenə e rəhan suatɨp.
77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan mɨn netəmim məmə Uhgɨn otosmegəh ilat nian in otafəl rəkɨs rəhalat təfagə rat mɨn.
78 In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwɨr kəm kitat.
E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mɨtgar təmər e neai,
79 mətasiəgəpɨn kitat netəm koatatɨg e napinəpən ne əpəh ikɨn nɨmɨsən tatoh itəm ikɨn,
kən matit wɨr nelkɨtat e suatɨp rəha nəməlinuən."
80 Kən suakəku təmatepət e nɨpətɨn, kən narmɨn rəhan təsanən. Kən nian rafin in tətatɨg əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matəsahgin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e nɨganəmtɨ netəm Isrel.

2

Naiirən rəha Iesu
(Mat 1:18-25)

1 E nian mɨn əh, suah kit etəm Rom, nərgɨn u Sisa Okastas, in tatərəmərə nɨtən mɨn rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit tətatɨg məmə okafin rafin netəmim itəm koatatɨg rafin əh-ikɨn.
2 Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria.
3 Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike moatɨtəlɨg-pən iməlat mɨn ikɨn itəm kəmotaiir ikɨn məmə okafin ilat, kən kəte rəkɨs nərgɨlat e naoa rəha kapman.
4 Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nɨtən Kalili e taon kit, nərgɨn u Nasaret, mian əpəh nɨtən Jutia e taon kit, nərgɨn u Petlehem, imə Kig Tefɨt aupən. Ilau kəmian ikɨn əh məto-inu Josep in mipɨ Tefɨt rat.
5 Ilau Meri katian məmə okos nərgɨlau. Kɨnagətosɨg-in rəkɨs Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tɨnəpək-əpək-in rəkɨs suakəku kit.
6 Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tɨnuwa məmə otemək-in nətɨn.
7 Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e nɨməhan, mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh mɨn kotagwən-pən ikɨn. Təmol min-nəhlan məto-inu nimə tɨkə məmə okuapɨl ikɨn, kən ilau kətuapɨl əm əh e nimə rəha nat megəh mɨn.

Iolwək e sipsip mɨn ne nagelo mɨn

8 Kən e nɨkalɨ Petlehem, iolwək e sipsip mɨn koatehm wɨr rəhalat sipsip mɨn lapɨn.
9 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol rəha Iərəmərə təmasiəgəpɨn ilat, kən kəmotəgɨn pɨk.

1:72: Jen 17:7; Sam 105:8-9 **1:73:** Jen 22:16-17 **1:75:** Taet 2:12-14 **1:76:** Aes 40:3 **1:77:** Jer 31:34 **1:78:** Aes 60:1-2

10 Məto nagelo təmən kəm ilat məmə, “Əsotəgɨnən, məto-inu io iatuwa məmə
ekos-ipɨnə namnusən təwɨr kəm itəmat itəm otol nɨki netəmim kotagien pɨk,
kən namnusən u in rəha netəmim rafin.
11 Əpəh e taon rəha Kig Tefɨt, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In Iosmegəh,
kən in Kristo itəm Uhgɨn təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat, kən in Iərəmərə.
12 Inu nəmtətin rəhatəmat: onəkotehm suakəku kəmalpin e nɨməhan, kən
kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh mɨn ikɨn.”
13 Kən roiu agɨn-əh mɨn, nagelo mɨn tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat min,
moatənwiwi Uhgɨn, moatən məmə,
14 “Katənwiwi Uhgɨn əpəh ilɨs ilɨs agɨn-əh e neai.
Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm nɨki Uhgɨn tətagien olat, ilat
okotatɨg e nəmə̈linuən.”

Iolwək e sipsip mɨn kəmotuwɨn motehm Iesu

15 Nian nagelo mɨn kəmotapəs iolwək e sipsip mɨn motɨtəlɨg-pən əpəh e nego
e neai, kən iolwək e sipsip mɨn kəmotən kəm ilat mɨn məmə, “Pəs kotuwɨn
Petlehem motehm-tu nat əh itəm Iərəmərə təmən kəm kitat.”
16 Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwɨn motehm Meri ne Josep ne suakəku
itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh mɨn ikɨn.
17 Nian kəmotuwɨn motehm rəkɨs suakəku u, kən kəmotamnus-iarəp
nəghatən rəha suakəku u itəm kəmotos o nagelo.
18 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip mɨn,
ilat kəmotaut, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
19 Məto Meri təmatos əm e nɨkin natɨmnat mɨn u rafin, matətəlɨg-in e nian
mɨn.
20 Kən iolwək e sipsip mɨn kəmoatɨtəlɨg, moatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn
moatənwiwi in o natɨmnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm
e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm ilat.

Kəmaun-in nərgɨ Iesu.

21 Nian suakəku u tɨnos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-
pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgɨn məmə Iesu, nərgɨn u itəm nagelo təmən-
ipən kəm Meri aupən ikɨn, nian in təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmiləs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgɨn

22 Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha
naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tɨnuwa ətuatɨp e nian
rəha Josep ne Meri məmə okioal nəhlan. Kən kiləs suakəku un mian əpəh
Jerusalem məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə.
23 Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə, “Suakəku
iərman mɨn itəm kaupən katɨləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgɨn məmə
rəhan.”
24 Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit mɨn, məmə ilau okioas mak kəiu o
iouen kəiu, kən mohamnu matioas-ipən kəm Uhgɨn o naruətuəhən, tahmen-
pən əm e Lou rəha Iərəmərə tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

25 Kən inəh etəmim kit tətatɨg əh Jerusalem, nərgɨn u Simeon. Rəhan
nəmegəhən in tətuatɨp wɨr, kən nian rafin tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgɨn.
Kən in tatəsahgin nuwamən rəha Kristo itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel
lan. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmuwa mərioah e nɨkin.
26 Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨnən rəkɨs kəm in məmə otəsɨmɨsən mətoarus in
otehm Kristo itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-ipa.

2:14: Luk 19:38 **2:19:** Luk 2:51 **2:21:** Luk 1:31 **2:22:** Lev 12:1-8 **2:23:** Eks 13:2,12 **2:24:** Lev 12:8

27 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təməuhlin nɨkin məmə in otuwɨn e Nimə Rəha
Uhgɨn. Kən Josep ne Meri kəmialəs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgɨn
məmə ilau okioal natɨmnat rafin itəm Lou tatən.
28 Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmɨləs məgəfəlin, kən matənwiwi Uhgɨn,
mən-ipən məmə,
29 "Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nəniəkɨsən kəm io, iolwək əm
rəham.
Kən roiu, egəhan-in io məmə ekɨmɨs-ta e nəməlinuən,
30 məto-inu enəplan e nɨganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.
31 Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.
32 In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatɨp kəm Iaihluə mɨn,
kən netəmim okotɨləs-ipər rəham mɨn netəm Isrel o Iosmegəh əh."
33 Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmɨlau təmiwɨg o nəghatən mɨn itəm
Simeon təmən lan.
34 Kən Simeon təməfak məmə nəwɨrən rəha Uhgɨn otuwɨn olau. Kən in
təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku məmə, "Onakatehm, Uhgɨn
təmɨtəpun məmə suakəku u otol məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuaiu
motorin, kən tepət mɨn okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tepət
okotəghat rat lan məmə,
35 netəmim okotəplan nətəlɨgən mɨn e nɨki netəmim tepət. Kən ik Meri,
nɨkim otɨtəgɨt tahmen e suah kit təmaru nɨkim e naip asol."

Ana təmehm Iesu

36 Kən pətaguɨhl kit əh-ikɨn tətatɨg, nərgɨn u Ana, kən in ien kit. In nətɨ
Fanuel, etəmim kit itəm təmɨsɨ-pən e noanol rəha Aser aupən ikɨn. Pətaguɨhl
əh, rəhan nup tepət. Nian təmatetəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguɨhl.
Kən ilau kəmuan o nup sepɨn əm, kən rəhan iaguɨhl təmɨmɨs.
37 Kən pətan u təmətatɨg əm nulan mətoarus-pa nian əh in tɨnuwa pətaguɨhl
kit. Kən roiu mɨnos nup eiti-fo. Nian rafin in tətatɨg e Nimə Rəha Uhgɨn
matəfak, inəh laulaugɨn ne ehnaipən tatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak
kəm Uhgɨn.
38 Kən in təmuwa ikɨn əh e nian ətuatɨp itəm Simeon tatəghat-in suakəku
əh. Kən pətaguɨhl u tatənwiwi Uhgɨn ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm
netəmim rafin itəm kəmoatəsahgin məmə Kristo in otɨkɨs netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

39 Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natɨmnat rafin u itəm Lou rəha Iərəmərə
təmən, kən kəməhalɨtəlɨg-pən Kalili e taon Nasaret, imələ̈hal ikɨn.
40 Kən suakəku təmatepət muwa məskasɨk, kən in tenatɨg tenatɨg wɨr, kən
nian rafin nəwɨrən rəha Uhgɨn təmərioah e rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn

41 E nup mɨn rafin, tata ne mama rəha Iesu katian Jerusalem məmə okotol
lafet rəha Nuhagego-inən.
42 Nian Iesu tɨnos nup tuelef, təmətəu-pən ilau məhaluwɨn əpəh ilɨs e lafet
əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm Isrel.
43 Nian lafet tɨnol namnun, kən rəhan mɨn kɨnotɨtəlɨg mɨnoatuwɨn iməlat
ikɨn, məto etəm aluə Iesu in təməsətəu-pənən rəhan tata ne mama, in mətatɨg
əm Jerusalem, məto ilau kəməsiatunən.

2:30: Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8 * **2:38:** Nəghatən u "Kristo in otɨkɨs netəm Isrel" rəhan suatɨp kəiu. Netəmim neen itəm kotatɨg e nian rəha Iesu, nɨkilat təht məmə Kristo otɨləs-irəkɨs netəm Isrel e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn u netəm Rom. Məto nɨpətɨn asol məmə Kristo otɨkɨs netəm Isrel o təfagə rat mɨn rəhalat. **2:39:** Mat 2:23 **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

44 Nɨkilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nɨmanin netəmim rəhalat,
kən ilat kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in
o rəhalau mɨn, ne netəmim itəm kiatun ilat.
45 Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlɨg mueam-in mian
Jerusalem.
46 Kəmueam-in nian kɨsɨl, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgɨn, tatəpələh ilat
iəgətun mɨn matətəlɨg-in ilat, kən matətapəh olat o natɨmnat neen.
47 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmɨlat təmiwɨg pɨk o rəhan
nɨtunən ne rəhan nuhalpɨnən nəghatən mɨn.
48 Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmɨlau təmiwɨg pɨk ron.
Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə, "Nətɨk. ?Nəmahro mol min-
nulan etɨmlau? !Əplan-tu! Itɨmlau rəham tata nɨkitɨmlau təməht pɨk ik, kən
iakatuegəs-in pɨk ik."
49 Kən in təmən kəm ilau məmə, "?Natuegəs-in io o naka? ?Nakəsiatunən
məmə io ekəkəike mətatɨg e nimə rəha rəhak Tata?"
50 Məto ilau kəməsiatunən nɨpətɨ nəghatən itəm təmən kəm ilau.
51 Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwɨn əpəh Nasaret. Kən in
təmatɨsiai-in ilau matol nəwialau. Məto nian rafin rəhan mama tatətəlɨg-in
natɨmnat rafin mɨn əh e nɨkin.
52 Kən Iesu təmatepət e nɨpətɨn, kən rəhan nenatɨgən tatol iahgin, kən e nian
mɨn rafin, Uhgɨn ne netəmim, nɨkilat tətagien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

1 Kən uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, etəm Rom, nərgɨn u Sisa Taepirias, in
tatərəmərə nɨtən mɨn rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatərəmərə mətoarus-
pa nup fiftin, kən netəm-iasol mɨn neen koatol wək ilat min: inu Herot
Antipas təmatərəmərə əpəh Kalili, ne pian Filip in təmatərəmərə əpəh Ituria ne
Trakonaetas, ne Lisanias təmatərəmərə əpəh Apilin, ne Pontias Pailat u etəm
Rom in kapman rəha Jutia.
2 Inu e nian ətuatɨp rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol agɨn mil.
E nian əh, Jon nətɨ Sekaraea, itəm tɨnepət rəkɨs u-roiu, in təmətatɨg əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn, kən Uhgɨn təmos-ipən nəghatən kit kəm in.
3 Kən in təmuwɨn mətan ikɨn mɨn rafin iuəhkɨr o nəhau Jotan təmatamnus-
iarəp nəghatən rəha Uhgɨn. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike
motəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə
in otafəl nolən rat mɨn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.
4 In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təmətе e naoa rəhan məmə,
"Suah kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-
əpenə o suatɨp rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.
5 Napin nəhau mɨn rafin okətouɨn wɨr, kən nɨtot mɨn ne narɨt mɨn rafin
okos-iəhau, kən suatɨp eko-eko mɨn okəg-ətuatɨp-in, kən suatɨp itəm tapər-apər
okəike kol təpiə.
6 Kən netəmim rafin okotehm suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim.' "
7 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat,
məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Itəmat nəkotahmen əm e sɨnek mɨn! !
Nɨkitəmat otəsəhtən məmə onəkotagɨm tənin nemə̈ha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn
itəm otuwa!

2:51: Luk 2:19 **2:52:** 1 Saml 2:26; Prov 3:4 **3:3:** Wək 13:24 **3:6:** Aes 40:3-5 **3:7:** Mat 12:34; 23:33

8 Otol natɨmnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat mɨn kən motuwɨn o Uhgɨn. Kən sotən atɨpən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm məto-inu itəmat noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapɨn kəpiel mɨn əm, məto Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mɨn rəha Epraham.
9 Kən inəh roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-pən nɨg əpəh e nəukətɨn. Kən okəmə nɨg kit təsoe-inən noan itəm təwɨr, kən in otahtɨl mərakin-pən e nɨgəm."
10 Kən nɨmanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, "? Naka u itɨmat ekotəkəike motol?"
11 Kən Jon təmən kəm ilat məmə, "Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tɨkə, kən okəmə nɨgam nagwənən tatɨg, os-ipən məsɨn kəm netəmim u nɨgɨlat tɨkə."
12 Netəm neen rəha nosən məni rəha takɨs kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, "?Naka u itɨmat ekotəkəike motol?"
13 Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, "Sotosən məni o netəmim taprəkɨs-in itəm tahmen əm məmə onəkotos."
14 Kən mopael mɨn neen kəmotətapəh mɨn, "?Kən tahro etɨmat? ?Naka u itɨmat ekotəkəike motol?" Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Sotolən nəgɨnən kəm netəmim məmə, 'Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nahməən kəm itəmat.' Kən sotolən nəgɨnən kəm netəmim məmə, 'Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat kit tərat.' Nɨkitəmat otəkəike magien o nos ətuatɨpən nətouən rəhatəmat kən in əm un."
15 Kən netəm mɨn əh koatəsahgin, kən nɨkilat tatəht Jon məmə kətah in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.
16 Kən Jon təmuhalpɨn rəhalat nətəlɨgən məmə, "Iatol baptais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Kən io ləhau agɨn, esahmenən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən suah əh, in otol baptais etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.
17 In tatətul matɨp o nehmən nolən rəha netəmim məmə otoor ilat, netəm kotəwɨr ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm tətasum. Tatɨləs fok o nafəl rəkɨsən nuwigɨ noa wit məmə otos nɨpətɨn itəm təwɨr. Netəmim itəm kotəwɨr kotahmen e nɨpətɨ wit, tatos ilat matuwɨn latuənu. Məto netəmim itəm kotərat kotahmen-pən e nuwigɨ noa wit, tatərakin-pən ilat e nɨgəm asol itəm tatuəp namnun tɨkə."
18 Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwɨr e nəghatən tepət məmə otiuw-pa nətəlɨgən rəha netəmim kotuwɨn o Uhgɨn.

Herot təmɨləs-ipən Jon Baptais e kalapus

19 E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkɨs Herotias inu pətaguɨhl rəha pian, kən təmol natɨmnat tepət itəm kotərat. Kən o nolən mɨn əh, Jon təmən əskasɨk məhai Herot Antipas o nolən rat mɨn rəhan.
20 Kən Herot Antipas təmatɨg mol mɨn nolən rat kit mɨn taprəkɨs, inəh təmɨləs Jon muwɨn mahtosɨg-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Məto e nian Jon təməsuwɨnən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmim mɨn, kən Iesu mɨn in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian Iesu təmatəfak, Uhgɨn təmerəh e neai,

---

3:8: Jon 8:33,39 **3:9:** Mat 7:19 **3:12:** Luk 7:29 * **3:16:** Nəghatən ətuatɨp rəha Jon tatən məmə, "esahmenən məmə ekɨkɨs rəkɨs nol e rəhan put." Wək u, in wək rəha slef. **3:16:** Wək 13:25 **3:19:** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18

22 kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmɨsɨ-pər matite, nɨpətɨn tahmen-pən e mak
muwa məpələh-pər e Iesu, kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e nego e neai matən
məmə, “Ik netɨk keike, ekolkeike pɨk ik, kən nɨkik tagien pɨk agɨn ron ik.”

Pipi rat mɨn rəha Iesu
(Mat 1:1-17)

23 Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmim
nɨkilat tatəht məmə in nətɨ Josep.
Kən Josep in nətɨ Heli,
24 Heli in nətɨ Matat,
Matat in nətɨ Lifae,
Lifae in nətɨ Melki,
Melki in nətɨ Janae,
Janae in nətɨ Josep,
25 Josep in nətɨ Matatias,
Matatias in nətɨ Amos,
Amos in nətɨ Neham,
Neham in nətɨ Esli,
Esli in nətɨ Nagae,
26 Nagae in nətɨ Mahat,
Mahat in nətɨ Matatias,
Matatias in nətɨ Semein,
Semein in nətɨ Josek,
Josek in nətɨ Jota,
27 Jota in nətɨ Joanan,
Joanan in nətɨ Resa,
Resa in nətɨ Serupapel,
Serupapel in nətɨ Sealtiel,
Sealtiel in nətɨ Neri,
28 Neri in nətɨ Melki,
Melki in nətɨ Ati,
Ati in nətɨ Kosam,
Kosam in nətɨ Elmatam,
Elmatam in nətɨ Er,
29 Er in nətɨ Josua,
Josua in nətɨ Eliesa,
Eliesa in nətɨ Jorim,
Jorim in nətɨ Matat,
Matat in nətɨ Lifae,
30 Lifae in nətɨ Simeon,
Simeon in nətɨ Juta,
Juta in nətɨ Josep,
Josep in nətɨ Jonam,
Jonam in nətɨ Eliakim,
31 Eliakim in nətɨ Melea,
Melea in nətɨ Mena,
Mena in nətɨ Matata,
Matata in nətɨ Natan,
Natan in nətɨ Tefɨt,
32 Tefɨt in nətɨ Jese,
Jese in nətɨ Opet,
Opet in nətɨ Poas,
Poas in nətɨ Salmon,

3:22: Jon 1:32 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Salmon in nəti Nason,
33 Nason in nəti Aminatap,
Aminatap in nəti Atmin,
Atmin in nəti Ani,
Ani in nəti Hesron,
Hesron in nəti Peres,
Peres in nəti Juta,
34 Juta in nəti Jekop,
Jekop in nəti Aisak,
Aisak in nəti Epraham,
Epraham in nəti Tera,
Tera in nəti Nahor,
35 Nahor in nəti Seruk,
Seruk in nəti Rehu,
Rehu in nəti Pelek,
Pelek in nəti Eper,
Eper in nəti Sela,
36 Sela in nəti Kaenan,
Kaenan in nəti Apaksat,
Apaksat in nəti Sem,
Sem in nəti Noah,
Noah in nəti Lamek,
37 Lamek in nəti Metusela,
Metusela in nəti Inok,
Inok in nəti Jaret,
Jaret in nəti Mahalalel,
Mahalalel in nəti Kenan,
38 Kenan in nəti Enos,
Enos in nəti Set,
Set in nəti Atam,
kən Atam təmisi-pən e Uhgin.

4

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.
2 Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in.
3 Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol piret lan."
4 Kən Iesu təmuhalpin məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat,
6 kən təmən-ipən kəm in məmə, "Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərəən e niməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, məto-inu natimnat rafin əh tətatig e nelmək, kən ekitun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike məmə ekos-ipən kəm in.

3:32: Rut 4:17-22 **3:36:** Jen 11:10-26 **3:38:** Jen 4:25-26 **4:4:** Dut 8:3

7 Məto okəmə ik onakəfak kəm io, kən natɨmnat rafin mɨn u, okotuwa rəham.”
8 Kən Iesu təmuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgɨn tatən
məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn, kən in əm, onəkotol
əm rəhan nətəlɨgən.’ ”
9 Kən Setan təmit in mɨnuwɨn əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilɨs agɨn e
Nimə Rəha Uhgɨn. Kən təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə ik Nətɨ Uhgɨn, kən
iwɨg ukɨn-u,
10 məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgɨn məmə, ‘In otahl-ipa nagelo mɨn
rəhan okotuwa motehm wɨr ik,’
11 kən təməte-pən məmə, ‘Okotɨləs ik ilɨs e nelmɨlat məmə onəkəsorinən
nelkəm e kəpiel.’ ”
12 Kən Iesu təmuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha Uhgɨn tatən mɨn
məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn məmə
otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatɨg itəmat min, o kəp.’ ”
13 Kən nian Setan tɨnol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in təmagɨm
muwɨn isəu o Iesu matəsahgin məmə nian wɨr kit mɨn rəhan otəpanuwa mɨn.

Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn
təmərioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəmamnus-amnus in tɨtəlau e nɨməptən
əh.
15 Kən Iesu təməgətun e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn, kən netəmim rafin
koatənwiwi in.

Netəm Nasaret
kəmotapəs Iesu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikɨn əh in təmepət ikɨn aupən. Kən e nian rəha
Sapat, in təmuwɨn e nimə rəha nuəfɨmɨnən tahmen əm məmə in təmatol mihin
nian mɨn. Kən in təmətul məmə otafin Naoa Rəha Uhgɨn,
17 kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaiu-aiu rəha ien u Aesea. Kən in təmurapɨk
itəm Aesea təməte-pən tatən nəhlan məmə,
18 “Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg lak məto-inu təmɨtəpun io məmə ekən-iarəp
namnusən təwɨr kəm ian-rat mɨn. Kən təmahl-ipa io məmə ekuwɨn mən-ipən
kəm netəm kotatɨg e kalapus məmə ekɨkɨs ilat, kən mahl-iarəp ilat, kən mən-
ipən kəm iganəmtɨn əpɨs mɨn məmə okotehm mɨn nat. Kən təmahl-ipən io
məmə ekuwɨn mɨkɨs nɨkin rat mɨn itəm kotatɨg e nelmɨn netəm pɨsɨn, itəm
koatol tərat kəm ilat,
19 kən mən-iarəp məmə nian tɨnuwa rəkɨs məmə Iərəmərə otəgətun rəhan
nəwɨrən kən mosmegəh netəmim.”
20 Təmafin rəkɨs naoa un, kən maiuaiu mɨn mos-ipən tɨtəlɨg-pən o etəm
tatehm wɨr naoa mɨn, kən təməpələh məmə otəgətun netəmim. Kən nɨganəmtɨ
netəmim rafin e nimə rəha nuəfɨmɨnən təmatətul əm lan.
21 Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, “Roiu agɨn e nian
itəm nakoatətəlɨg lan e Naoa Rəha Uhgɨn, Uhgɨn tatol əp nəghatən mɨn əh
məmə tɨnatuwa otol nɨpahrienən.”
22 Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmɨlat tatiwɨg o nəghatən wɨr mɨn
itəm tatən, kən motən kəm ilat mɨn məmə, “?Nətɨ Josep u, o kəp?”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekɨtun məmə onakoatən nəghatən
oas u kəm io u tatən min-nulan məmə, ‘Tokita, ol-wɨr atɨp-tu nɨpətɨm,’ u nɨpətɨn

4:8: Dut 6:13 **4:11:** Sam 91:1,12 **4:12:** Dut 6:16; 1 Kor 10:9 **4:13:** Hip 2:18; 4:15 **4:19:** Aes 61:1,2 **4:22:** Luk 3:23; Jon 6:42

məmə, ‘Natɨmnat mɨn əh itəm katən məmə nəmol rəkɨs ilat əpəh Kapaneam,
təwɨr məmə nakuwa mol mɨn ilat ikɨn-u imam ikɨn.’
24 Nɨpahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netəmim okol kəsotɨsiai-inən ien
kit itəm təmɨsɨ-pən elat.
25 E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfɨkən mos nup kɨsɨl ne məwɨg sikis, kən
nəumɨs təman ikɨn mɨn rafin nagwənən təmɨkə. Kən ekən nɨpahrienən kəm
itəmat məmə, e nian əh, nəutahlɨmɨs tepət ikɨn-u Isrel,
26 məto Uhgɨn təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwɨn masitu elat. Kəp. In
təmahl-ipən məmə otasitu əm e nəutahlɨmɨs kit əpəh ikɨn Saeton e taon
Sarefat, kən pətan u in Iaihluə kit.
27 Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatɨg Isrel itəm kəmoatos
nɨmɨsən rəha nuwigɨtəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wɨrən kit ne. Məto in
təmol-wɨr əm Neman u etəm Siria, Iaihluə kit.”
28 Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfɨmɨnən kəmotəto nəghatən əh,
nemə̈ha təmol pɨk ilat.
29 Kən kəmotəruapɨk kətul motaskəlɨm Iesu, motɨləs motiet e taon, motuwɨn
əpəh lekiəkɨs e nɨkalɨ taon məmə okotərakin-iarəp.
30 Məto Iesu təmaliwək əm miet ilugɨn-in ilat mɨnatuwɨn.

Iesu təmahl-iarəp narmɨn rat e etəmim kit (Mak 1:21-28)

31 Kən Iesu təmeiuaiu muwɨn əpəh Kapaneam, taon kit mɨn rəha Kalili. Kən
e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netəmim.
32 Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron
məto-inu rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-ikɨn.
33 Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kən suah kit əh-ikɨn itəm narmɨn
rat kit tətatɨg lan. Kən in təmagət əfəmə̈h məmə,
34 “!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa məmə onakərəkɨn itɨmat?
Ekɨtun rəkɨs ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgɨn!”
35 Məto Iesu təməghat əskasɨk lan məmə, “!Ahh, sagətən! !Iet magɨm e suah
un!” Kən narmɨn rat əh təmol suah un tiet morin-pən e nɨməptən ilugɨn-in ilat,
kən in təmiet magɨm lan, məto təməsərəkɨnən suah un.
36 Kən netəmim rafin ikɨn əh, narmɨlat təmiwɨg kən moatən-ipən kəm ilat
mɨn məmə, “!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasɨk e narmɨn
rat mɨn e nəghatən rəha nepətən ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim.”
37 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mɨtəlau e nɨtən əh.

Iesu təmol-wɨr netəmim tepət (Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfɨmɨnən muwɨn əpəh e nimə rəha
Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatɨmɨs tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-
ipən kəm Iesu məmə otol-wɨr.
39 Kən Iesu təmətul-pən iuəhkɨr ron məghat əskasɨk kəm nətəp-ətəpən, kən
nətəp-ətəpən təmɨkə. Kən roiu agɨn-əh mɨn əm, pətaguɨhl u təmətul mɨnatol
nagwənən nɨgɨlat.
40 Nian mɨt tɨniwɨg rəkɨs,† netəmim kəmotos netəmim rafin itəm koatɨmɨs e
nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmɨn elat kitiəh
kitiəh, kən ilat rafin kəmotəmegəh.

4:24: Jon 4:44 **4:25:** 1 King 17:1,7 **4:26:** 1 King 17:8-16 **4:27:** 2 King 5:1-14 **4:32:** Mat 7:28-29 * **4:38:** Nian mɨn neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, “Saimon,” kən nian neen, kətaun-in məmə, “Pita.” † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsɨləsən etəm tatɨmɨs e nian rəha Sapat. Məto nian mɨt tɨniwɨg rəkɨs, kən Sapat tɨnol namnun, kən netəmim kotɨtun nɨləsən netəmim.

41 Kən iərmɨs mɨn kəmotiet motagɨm e netəmim tepət motagət əfəməh məmə,
"!Ik Nəti Uhgɨn!" Məto Iesu təmagət əskasɨk elat mahtosɨg-in ilat o nəghatən
məto-inu ilat kotɨtun məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa.

42 Kən kəmən lawɨgin, Iesu təmiet ikɨn əh muwɨn əpəh ikɨn kit itəm netəmim
kotɨkə ikɨn. Məto netəmim kəmoteam-in, kən nian kəmotehm, kən kəmotuwa
ron motalkut məmə okotən-iəhau məmə in otəsagɨmən mapəs ilat.

43 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp. Io ekəkəike muwɨn latuənu pɨsɨn
mɨn neen, mən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto-inu
Uhgɨn təmahl-ipa io məmə ekol mihin."

44 Kən in təmatuwɨn mətan nɨtən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn e
nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn.

5

Aposol mɨn itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Nian kit, Iesu təmatətul e nɨkalɨ nəhau asol, nərgɨn u Lek Kalili.* Kən nɨmanin
netəmim kəmotuwa kətul kɨtəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgɨn.
2 Kən in təmehm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl
e noa nɨmək̀ləkɨl, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net mɨn.
3 Kən Iesu təmər e pot rəha Saimon†, kən in təmətapəh o Saimon məmə
otiuw-iarəp pot tuwɨn ihluə məsɨn. Nian Saimon təmətɨg-iarəp pot, kən Iesu
təməpələh lan matəgətun netəmim.

4 Nian Iesu təməghat rəkɨs kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə,
"Saimon, otasuə kotuwɨn əpəh lokamnɨm, kən nakotərakin rəhatəmat net
məmə nakotos nəm neen."
5 Kən Saimon təmən məmə, "Etəm-iasol, lapɨn itɨmat emotalkut pɨk o nat u
mətoahgin-pa tɨnian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik nɨnən mɨn məmə
okotuwɨn, kən tol nəhlan, pəs okotuwɨn mɨn motərakin rəhatɨmat net mɨn."

6 Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmotos nəm tepət tepət e rəhalat net,
kən net mɨn rəhalat kəmotər kasis wɨr e nəm mɨn, kən net mɨn kɨnotətuoun
mɨnotəhap-əhap.
7 Kən ilat kəmotaun-in-pən ilat mɨn neen e pot kit mɨn məmə okotuwa kasitu
elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm,
iuəhkɨr əm pot mil kətuamnɨm!

8 Nian Saimon Pita təmehm nat u, kən təmɨsin-pən nulɨn o Iesu e nɨsiaiiən
matən məmə, "!Iərəmərə, uwɨn isəu ron io məto-inu, io esahmenən, io iol
təfagə rat!"
9 In tatəghat min-nulan məto-inu in ne netəm mɨn əh e pot mil, kəmotaut
pɨk narmɨlat tiwɨg o nəm mɨn itəm kotepət pɨk nəhlan.
10 Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau
mɨn kəmuaut pɨk narmɨlau tiwɨg o nəm mɨn u.

Məto Iesu təmən-ipən kəm Saimon məmə, "Əsəgɨnən. Ik etəmim rəha
niuwən nəm, məto roiu əh matuwɨn, ik onakiuw-pa netəmim."
11 Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot mɨn, kən moatapəs natɨmnat
rafin motuarisɨg-in əm Iesu, kən motuwa rəhan mɨn netəmim.

4:41: Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Lek Kenesaret" u nərgɨn kit mɨn rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8 **5:11:** Mat 19:27

Iesu təmol-wɨr etəm tatos nɨmɨsən u leprosi‡
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nɨmɨsən u leprosi
təmaliwək muwa. Nɨmɨsən u leprosi təmɨrəfin nɨpətɨn. Kən nian in təmehm
Iesu, təmeiuaiu mɨsin-pən nɨpɨnəgɨn e nɨsɨp matos-ipən nɨsiaiiən kəm in, kən
in təmətasək matəkəike ron matən məmə, "Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən
nəkɨtun nol-wɨrən io, kən mafəl rəkɨs namkɨmɨkən lak."
13 Kən Iesu təməg-əfəməhin-pən nelmɨn mələhəu-pən lan mən məmə, "Əwəh.
Iakolkeike. !Əwɨr-ta!" Kən roiu agɨn-əh əm, nɨmɨsən u leprosi təmagɨm mɨkə
lan.
14 Kən Iesu təmən-iəhau məmə otəsən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm
netəmim, məto in təmən-ipən kəm in məmə, "Uwɨn mehm pris kit pəs in otehm
məmə nɨpətɨm tɨnol min-nulan, kən os-ipən sakrifais kəm Uhgɨn itəm Lou rəha
Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tatɨkə, kən netəmim okotɨtun məmə
nɨpahrienən nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə."
15 Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwɨn ikɨn mɨn rafin, kən nɨmanin
netəmim kəmotuwa məmə okotətəlɨg-in rəhan nəgətunən kən məmə in otol-
wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat.
16 Məto nian tepət, tatuwɨn ikɨn taruən-aruən ikɨn, in pɨsɨn əm, məmə
otatəfak.

Iesu təmol-wɨr etəm nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi mɨn, ne iəgətun
mɨn rəha Lou, ilat əh-ikɨn koatəpələh, kəmotɨsɨ-pən əpəh latuənu mɨn e nɨtən
Kalili, ne nɨtən Jutia, ne taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəmərə tətatɨg
o Iesu məmə in otol-wɨr netəmim u koatɨmɨs.
18 E nian əh, netəmim neen kəmotɨləs suah kit motuwa itəm tətapɨl əm e
nɨmɨtiwɨn rəhan məto-inu nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs. Kən ilat kotolkeike məmə
okotɨləs motələhəu-pən e nelkɨ Iesu.
19 Məto ilat kotəruru nuwɨnən imə məto-inu netəmim tepət əh-ikɨn. Kən
kəmotuwɨn əpəh ilɨs e nimə motos-irəkɨs nəhgɨ nimə məsɨn,§ kən motəhlman-
əhlman suah un tatite e nɨmɨtiwɨn rəhan muwɨn iuəhkɨr əm o Iesu.
20 Nian Iesu təmehm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmə, "Iolɨk. Rəham
nolən rat mɨn, io emos-irəkɨs."
21 Kən iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn nɨkilat təht məmə, "?Etəmim naka
u tatəghat ausit məmə in Uhgɨn? Uhgɨn əm in tɨtun nos-irəkɨsən nolən rat mɨn
rəha netəmim."
22 Iesu in tɨtun əm rəhalat nətəlɨgən, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?
Tahro nakoatətəlɨg min-nulan?
23 ?Naka in tɨmətɨg məmə ekən, 'Ekos-irəkɨs rəham tefagə rat mɨn,' o 'Ətul
maliwək'?
24 Kən roiu onəkotehm məmə Nətɨ Etəmim tatos nepətən o nos-irəkɨsən
təfagə rat mɨn ikɨn-u e nətueintən." Kən in təmən kəm suah u tatɨmɨs məmə,
"Ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn imam ikɨn."
25 Kən roiu agɨn-əh mɨn, suah u təmətul mɨləs rəhan nɨmɨtiwɨn mɨnataliwək
matənwiwi Uhgɨn mɨnatuwɨn.

‡ **5:11:** E Naoa Rəha Uhgɨn, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha nuwigɨtəm. Nɨmɨsən mɨn u tatərəkɨn nuwigɨtəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nɨmɨsən nəhlan, in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Afin Levitikas itəm tepət 13-14. **5:14:** Lev 14:1-32 § **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgɨ nimə neen e tael. Kən netəm mɨn u kəmotos-irəkɨs tael mɨn neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatɨmɨs. **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48 **5:24:** Jon 5:8

26 Kən ilat rafin kəmotaut pik ron narmilat tiwig, kən moatənwiwi nərgi
Uhgin, kən motasiəp kən moatəgin məsin moatən məmə, “Nəman, roiu kitat
kəmotehm nat pispis agin.”

Iesu təmaun-in Lifae
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmiet maliwək matuwin, kən in təmehm
suah kit itəm tatos məni rəha takis, nərgin u Lifae, tatəpələh ikin katətou takis
ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Wa, muarisig-in io muwa rəhak
etəmim.”
28 Kən in təmapəs natimnat min rafin rəhan, mətul muarisig-in Iesu.
29 Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə.
Kən netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim əpnapin min
kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min ilat məmə okotagwən.
30 Kən Farisi min ne netəmim neen min rəhalat itəm iəgətun min rəha Lou,
nikilat təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim rəha Iesu məmə, “?Tahro
itəmat nakotagwən kələh əm itəmat netəmim itəm koatos məni rəha takis ne
netəm nol təfagə rat?”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm in təsimisən, təsuwinən
mehm tokita. Məto etəm tatimis, in otəkəike muwin mehm tokita.
32 Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nikilat təht məmə kotətuatip
rəkis məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərat min itəm koatol. Məto
emuwa məmə ekaun-in netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgin
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha Jon Baptais, nian
rafin koatapəs nagwənən kən katəfak kəm Uhgin, kən netəmim rəha Farisi
min koatol əm nat kitiəh, məto rəham netəmim min kotagwən əm katilpin.
?Tahro?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən
rəha etəmim itəm təmol əm marit, məto nakotən kəm rəhan min məmə
okotəkəike motapəs nunən nagwənən, o kəp? !Kəp!
35 Məto nian tatuwa itəm netəmim okotiləs-irəkis suah u itəm təmol əm
marit motiləs kan isəu o rəhan min netəmim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs
nagwənən lan.”*
36 Kən Iesu təmuəh min nimaa nəghatən kit tol min-nulan məmə, “Okol suah
kit təsosən napən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e napən oas məmə
otəhlosig-in itəm təmerəh. Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan napən
wi, kən napən wi məsin okol təsəhl-pən wirən ilau napən oas.
37 “Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl
itəm kəmol e nuwigi nəni.† Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi
otahləpik kən mol pətəl oas in otasis kən mimerəh mahtiperəh, kən wain in
otaiu meləg, kən pətəl min, in otərat.
38 Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi.
39 Kən etəmim itəm təmənim wain oas rəkis, in təsolkeikeən məmə otənim
min wain wi, məto-inu in otən məmə, ‘Wain oas in təwir.’ ”

5:30: Luk 15:1-2 **5:34:** Jon 3:29 * **5:35:** “Etəmim itəm təmol əm marit” tatəpsen-pən Iesu, kən “rəhan min netəmim” tatəpsen-pən netəmim min rəha Iesu. † **5:37:** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigi nəni. Pətəl wi in timətmətig o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsahgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətahləpik pətəl tətasis.

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwa e
nasumən min rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan min netəmim
kəmotəhl wit neen motawig rəkis niwin, kən moatun. 2 Məto Farisi min neen
koatən məmə, "!Ei! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou.
?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?"
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat nəsotafinən e Naoa Rəha
Uhgin, natimnat min əh itəm Kig Tefit təmol aupən? In ne rəhan min netəmim,
nəumis təmus ilat.
4 Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Uhgin, təmos piret u itəm pris
min kinotos-ipən rəkis kəm Uhgin. Kən Lou tatən məmə pris min əm kotitun
nunən, məto Tefit təmun kən mos-ipən neen kəm rəhan min netəmim məmə
okotun."
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io, Nəti Etəmim, ekatərəmərə e nian
rəha Sapat."

Iesu təmol-wir etəmim e nian rəha Sapat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Kən e nian pisin kit min rəha Sapat, Iesu təmuwin əpəh imə e nimə rəha
nuəfiminən, matəgətun netəmim. Kən ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin matip
təmimis, təsəg-ətuatip-inən.
7 Kən iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik məmə okotehm-
tu Iesu məmə otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən məmə
Iesu təmətgəhl Lou.
8 Məto Iesu təmitun əm rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm suah u itəm
nəlmin təmimis məmə, "Wa, mətul aupən e niganəmti netəmim rafin." Kən
təmuwin mətul-pən əh aupən.
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə ekətapəh-in nat kit
otəmat. ?Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətuatip e Lou məmə okol,
okol nat wir, o okol nat tərat? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?"
10 Kən təmisilu ilat rafin mitəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis
məmə, "Əg-ətuatip-in nelməm." Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən
nelmin təməwir.
11 Məto netəm min əh, nikilat tinərat pik agin, kən kinoatəghat-əghat kəm
ilat min məmə okotahro e suah əh Iesu.

Iesu təmitəpun tuelef aposol min rəhan
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Kən e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot məmə otəfak, kən in
təmətatig matəfak kəm Uhgin e nian əh mətoarus tian.
13 Kən tinian, təmaun-in rəhan min netəmim məmə okotuwa kehm. Kən
təmitəpun rəkis tuelef, maun-in nərgilat məmə aposol min.
14 Nərgi aposol min u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgin wi
məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu,
15 ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə
Selot,*
16 ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm
rəhan min tikimir min.

6:1: Dut 23:25 **6:2:** Jon 5:10 **6:3:** 1 Saml 21:1-6 **6:4:** Lev 24:5-9 * **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatɨmɨs
(Mat 4:23-25)

17 Kən Iesu ne rəhan aposol mɨn kəmotiet e nɨtot u moteiuaiu motuwa
motatɨg e nɨtən iəməhl ilat rəhan netəmim tepət, ne nɨmanin netəmim tepət
mɨn kəmotɨsɨ-pən nɨtən Jutia, ne Jerusalem, ne nɨkalkal nɨtəhəi ikɨn Taea ne
Saeton.
18 Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-
wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat. Kən in təmol-wɨr netəmim itəm narmɨn rat mɨn
kəmoatərəkɨn ilat.
19 Kən netəmim itəm kəmotətul moatɨtəlau lan, kəmotalkut məmə okotek
məto-inu nəsanənən tatɨsɨ-pən lan matol-wɨr ilat rafin.

Nagienən ne nəratən
(Mat 5:1-12)

20 Kən Iesu təmasɨpən mehm rəhan mɨn netəmim, kən tən-ipən kəm ilat
məmə,
"Itəmat u ian-rat mɨn, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən pahrien
məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
21 Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien.
In nəwɨrən pahrien məto-inu, onəkotən məmə, 'Əwəh, tahmen.'
Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən
pahrien məto-inu onəkotalah.
22 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim koatetəhau itəmat, kən
kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol natɨmnat kitiəh itəmat min ilat,
kən katən rat itəmat, kən katərəkɨn-rəkɨn nərgɨtəmat məmə itəmat rəha
iərmɨs mɨn, kən ilat koatol nolən mɨn əh kəm itəmat məto-inu io Nətɨ
Etəmim, kən itəmat rəhak mɨn.
23 "E nian mɨn əh, otagien, kən motətɨp-ətɨp e nagienən məto-inu nətouən asol
rəhatəmat rəha natɨmnat mɨn əh tətatɨg əpəh e nego e neai. Nɨkitəmat otagien
məto-inu tɨpɨlat mɨn kəmoatol nolən kitiəh əm kəm ien mɨn aupən ikɨn.
24 "Məto, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu
məto-inu, nɨnotos rəkɨs nagienən rafin itəm onəkotos.
25 Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotagwən pɨk moatəto təwɨr lan
əh-roiu məto-inu, nəumɨs otəpanus itəmat.
Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu,
nəpanotasək onəkotasək agɨn.
26 Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatɨləs-ipər nərgɨtəmat
məto-inu, tɨpɨlat mɨn kəmotɨləs-ipər mihin nərgɨ ien eiueiuə mɨn aupən
ikɨn."

Otolkeike rəhatəmat
tɨkɨmɨr mɨn
(Mat 5:38-48; 7:12)

27 Kən təmən mɨn məmə, "Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlɨg-in
motɨtun məmə, nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motol
təwɨr kəm netəm koatetəhau itəmat,
28 kən nian netəmim koatau iərmɨs-in itəmat, məto itəmat onakotətapəh-in
o Uhgɨn məmə otos-ipən rəhan nəwɨrən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim
itəm koatol tərat kəm itəmat.
29 "Okəmə suah kit tatem nɨkapɨm, kən ahwin-pən nɨkalɨn kit mɨn tem.
Okəmə suah kit tatɨləs rəham kot, kən atətul matɨp o nos-ipən mɨnən rəham
sot.
30 Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron ik, kən etəmim itəm
təmos rəham neen natɨmnat, apəs əm, məsətapəh-inən.

6:21: Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17 **6:22:** Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14

31 Kən otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm nakotolkeike
məmə netəmim okotol min kəm itəmat.
32 “?Okəmə nakotolkeike əm netəm mɨn u koatolkeike itəmat, nɨkitəmat təht
məmə okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn koatol təwɨr kəm ilat
mɨn, kən moatolkeike ilat mɨn.
33 ?Kən okəmə nəkoatol əm təwɨr kəm netəm mɨn əh itəm koatol təwɨr kəm
itəmat, nɨkitəmat təht məmə okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn
koatol əm nat kitiəh mɨn.
34 ?Kən okəmə nakoategəhan-in natɨmnat kəm netəmim neen itəm ilat
kotɨtun nos-ipa mɨnən nɨtain, nɨkitəmat təht məmə okɨləs-ipər itəmat ron?
Kəp. Netəm rat, ilat mɨn koategəhan-in natɨmnat kəm ilat mɨn məmə nian kit
kəpanotos-ipən mɨn nɨtain tahmen.
35 “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən moatol təwɨr
kəm ilat, kən moategəhan-in natɨmnat itəm kəmotos məmə okəsotalpɨnən.
Okəmə nəkotol nəhlan, kən rəhatəmat nətouən asol tətatɨg, kən nakotuwa
nenətɨ Uhgɨn Ilɨs Agɨn, məto-inu in tatol təwɨr kəm netəm naumɨs mɨn, kən
tatol təwɨr mɨn kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nɨkilat tagien o natɨmnat
wɨr itəm in tatol kəm ilat.
36 Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətasəkitun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etəmim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

37 Kən Iesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə in tərat, kən
pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərat; əsənən məmə suah kit otəkəike mos
nalpɨnən o təfagə rat kit rəhan, kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos
nalpɨnən o təfagə rat kit rəham; aluin nolən rat rəha etəmim itəm təmol kəm
ik, kən pəs kaluin nolən rat rəham.
38 Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipɨnə natɨmnat kəm ik,
natɨmnat tepət tepət itəm kəmaii-pən kasin-asin kəgətain, tər matərioah itəm
okələhəu-pən ilat e nelməm. Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipɨnə tepət kəm ik,
məto okəmə natos-ipən noan məsɨn əm, okos-ipɨnə noan məsɨn əm kəm ik.”
39 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Iganəmtɨn əpɨs ko təsitən
iganəmtɨn əpɨs kit mɨn. !Kəsi, okiaiwɨg-pən e noakɨmɨl asol!
40 Etəm tatətəlɨg, in təsaprəkɨs-inən rəhan iəgətun, məto etəmim itəm
təmətəlɨg-in wɨr matətəu-pən iəgətun e nətəlɨgən mɨn rafin, in otuwa mahmen
e rəhan iəgətun.
41 “?Tahro nakatən nɨsɨp noan məsɨn itəm təmuwɨn e nɨganəmtɨ piam, məto
nɨkim təsəhtən nɨg asol itəm tətatɨg e nɨganəmtɨm?
42 ?Okəmə nakəsehmən nɨg asol əpəh e nɨganəmtɨm, kən onakahro min-
nulan mos-irəkɨs nɨsɨp e nɨganəmtɨ piam? !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto
nɨkitəmat tamkɨmɨk! Aupən mos-irəkɨs nɨg asol e nɨganəmtɨm, kən mɨtun
nehm wɨrən nɨsɨp e nɨganəmtɨ piam kit.
43 “O nat əh inəh, iatən məmə, nɨg katun tɨkə itəm tatoe-in nɨg kəsunən,
tahmen-pən əm e nɨg kəsunən təsoe-inən nɨg katun,
44 məto-inu etəmim tatɨtun nɨg e nehmən noan. Ko etəmim təsəhlən noa nɨg
katun e nolkosɨk, kən ko etəmim təsəhlən noa nɨg tətehen e nol e luən.
45 Etəm təwɨr, nɨkin tərioah e natɨmnat wɨr mɨn, kən in tatol natɨmnat itəm
təwɨr. Kən etəm tərat, nɨkin tərioah əm e nolən tərat mɨn, kən in tatol əm nolən
tərat; məto-inu e nian tatəghat, kən natɨmnat mɨn əh e nɨkin koatiet.”
46 Kən Iesu təmən məmə, “?Tahro nakotaun-in io məmə ‘Iərəmərə, Iərəmərə,’
məto nəsotolən nat naka itəm ekatən?

6:31: Mat 7:12 **6:37:** Mat 6:14 **6:38:** Mak 4:24 **6:39:** Mat 15:14 **6:40:** Mat 10:24-25
6:45: Mat 7:17-20; 12:34-35 **6:46:** Mat 7:21

47 Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən
matəto nəghatən min rəhak, kən matol natimnat min itəm ekatən ilat.
48 "Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkin rəhan nimə. Aupən, təmel
nisip meiuaiu muwin mafəl wir kəpiel apin əpəh ləhau, kən miləkin-pən rəhan
ikin nimə. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən, məto təsəloalən
lan, məto-inu təmiləkin wir tiəkis.
49 Məto etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən
e etəmim itəm tatiləkin-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e niməptən. Nian
nuhuən təfik maiu maruəh muwa miləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin
miməlkin-məlkin."

7

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Mat 8:5-13)

1 Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwin əpəh e taon
Kapaneam.
2 Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom tətatig, kən slef
kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, məto slef əh tatimis pik, rəhan nahməən
tepət.
3 Kən e nian etəm-iasol əh təməto namnusən rəha Iesu, kən in təmahləpis
netəm-iasol neen rəha netəm Isrel məmə okotuwin motən-ipən kəm Iesu
məmə otuwin mol-wir rəhan slef.
4 Kən nian netəm-iasol min əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasik
ron motən məmə, "Iərəmərə, tətuatip əm məmə nakasitu e suah əh,
5 məto-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in təmiləkin nimə rəha
nuəfiminən rəhatat."
6 Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kinoatuwa iuəhkir o nimə, etəm-
iasol rəha mopael min təmahl-ipən rəhan min netəmim kotuwin motehm
Iesu moatən-ipən məmə, "Iərəmərə, əsəlikiamtəən ik o nuwamən, məto-inu
esahmen-pənən məmə onəkuwa imak ikin.
7 Kən tol min-nəhlan, io esimnəən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, məto io etəm
ləhau əm. Məto əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən min.
8 Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io min, rəhak
netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-
ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwin,' kən tuwin. Kən
okəmə ekən kəm kit məmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef
məmə, 'Ol nat u,' kən in tol."
9 Nian Iesu təməto nəghatən u, narmin təmiwig pik o nəghatən rəha suah
u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nimanin netəmim itəm koatətul uarisig
in, məmə, "Ekatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat
əpnapin noanol min rəha Isrel, məto esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən
iahgin tahmen-pən lan."
10 Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotehm
slef əh tinəsanən rəkis.

Iesu təmosmegəh nəti nəutahlimis kit

11 Kən təsuwəhən e natimnat min u, Iesu təmuwin e taon kit, nərgin u Nain,
ilat rəhan min netəmim ne nimanin netəmim tepət itəm koatuarisig-in in.
12 Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkir
o nafiluə rəha taon, kən təmehm netəmim koatisi-pən e taon moatalis etəm
təmimis kit. In etəm aluə iərman, nəti nəutahlimis kit noan kitiəh əm. Kən
nimanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh.

13 Kən nian Iərəmərə təmehm nəutahlɨmɨs əh, in təmasəkitun pɨk, kən mən-
ipən kəm in məmə, “Əsasəkən.”
14 Kən təmuwɨn mek pet itəm kətalis suah u təmɨmɨs lan, kən kəmotətul. Kən
Iesu təmən-ipən məmə, “!Etəm aluə! !Iatən kəm ik məmə, ətul!”
15 Kən etəm təmɨmɨs tɨnəmegəh mɨnətul, kən mətuoun matəghat. Kən Iesu
təmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.
16 Netəmim rafin kəmotəgɨn motasiəp, kən moatənwiwi Uhgɨn məmə, “!Ien
asol kit roiu tətatɨg kitat min!” Kən motən mɨn məmə, “!Uhgɨn təmuwa məmə
otasitu e rəhan mɨn netəmim!”
17 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mɨtəlau ikɨn mɨn rafin e nɨtən Jutia kən
e nɨməptən mɨn rafin iuəhkɨr ron.

Iesu ne Jon Baptais
(Mat 11:2-19)

18 Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natɨmnat rafin itəm Iesu
təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etəmim mil kəiu kuea ron,
19 kən tahləpis ilau məmə okian muehm Iərəmərə muətapəh ron məmə, “?
Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta ekotasɨpən o etəm pɨsɨn kit mɨn?”
20 Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in məmə, “Jon
Baptais təmahl-ipa itɨmlau ekuea məmə ekuətapəh ron ik məmə, ‘?Karmə ik
suah əh itəm otuwa, o məta ekotasɨpən o etəm pɨsɨn kit mɨn?’ ”
21 Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto Iesu tatol
nɨmɨsən tepət koatəwɨr. Neen koatos nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn, neen narmɨn rat
tətatɨg elat. Kən netəmim tepət nɨganəmtɨlat təpɨs, məto Iesu təmol-wɨr ilat.
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Iatəlɨg mian muən-ipən natɨmnat
mɨn u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm nɨganəmtɨlat
təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkɨlat tərat kɨnotəto təwɨr kən
mɨnotaliwək. Kən netəm mɨn u kəmotos nɨmɨsən leprosi, nuwigɨlat tɨnəwɨr.
Kən netəm mɨn u matəlgɨlat təmalu, roiu matəlgɨlat tɨnoag, kən netəm mɨn u
kəmotɨmɨs, kɨnotəmegəh mɨn. Kən ian-rat mɨn, roiu əh suah kit tɨnatən-iarəp
namnusən təwɨr kəm ilat.
23 Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim itəm kəsotəmeən e rəhalat
nahatətəən lak o rəhak nolən.”*
24 E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlɨg mɨn, kən Iesu təmətuoun
matəghat-in Jon kəm nɨmanin netəmim. In təmən məmə, “? Aupən ikɨn,
itəmat nəmoatuwɨn əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn məmə onəkotehm naka? ?
Nəmoatuwɨn məmə onəkotehm suah kit əpnapɨn əm itəm tahmen e nuwig
itəm nɨmətag tətahl tatahuin-ahuin? !Kəp!
25 ? Okəmə kəpə, kən nəmoatuwɨn məmə onəkotehm naka, suah kit itəm
tatuwɨn e napən wɨr nəmtɨn tiəkɨs? !Kəp! Netəm itəm koatuwɨn e napən wɨr,
motagien əm e rəhalat nautə, ilat kotatɨg e nimə wɨr mɨn tahmen e rəha kig.
26 ? Kən naka əh nəmoatuwɨn məmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh,
nɨpahrienən, məto iatən kəm itəmat məmə in ilɨs taprəkɨs-in e ien.
27 Suah u inu Naoa Rəha Uhgɨn təmatəghat in məmə,
‘Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.’

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16:** Luk 1:68 **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 **7:22:** Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasɨpən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nɨkilat təht məmə in otol nolən mɨn itəm tol pɨsɨn e nolən mɨn rəha Iesu. Nɨkilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluagɨnən e kapman rəha Rom. **7:26:** Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1

28 Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit
təsaprəkɨs-inən suah əh Jon. Məto etəm tətatɨg ləhau agɨn e netəmim rafin e
nərəmərəən rəha Uhgɨn, in ilɨs taprəkɨs-in Jon."
29 Nian netəmim əpnapɨn, ne netəmim rəha nosən məni rəha takɨs kəmotəto
nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatɨp rəha Uhgɨn in suatɨp ətuatɨp.
Koatən nəhlan məto-inu Jon təmol baptais rəkɨs elat.
30 Məto Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə
Jon otol baptais elat, kən inəh kəmotərakin suatɨp rəha Uhgɨn e nəmegəhən
rəhalat.
31 Kən Iesu təmatəghat mɨn məmə, "?Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu,
məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəlɨgən naka?
32 Ilat kotahmen-pən əm e nɨsualkələh itəm nat kit tɨkə otol nɨkilat tagien.
Kən koatəpələh e suatɨp katol maket ikɨn, kən motagət əfəməh motaun-in ilat
mɨn neen məmə, 'Itɨmat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha
nagienən lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itɨmat emoatasək eiuə rəha
nɨmɨsən, məto nəsotasəkən kitat min itɨmat.'
33 "Iatən min-nulan məto-inu nian Jon Baptais təmuwa, matətuakəm
məsunən nagwənən nian tepət o nəfakən, məsənɨmən wain. Kən itəmat
nakoatən məmə, 'Suah əh, narmɨn rat kit tətatɨg lan.'
34 Məto io, Nəti Etəmim, emuwa mətagwən matənɨm wain, kən itəmat
nakoatən məmə, '! Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pɨkən ne
etəmim rəha napɨsən, kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takɨs,
ne netəmim itəm nol təfagə!'
35 Nenatɨgən rəha Uhgɨn ne nalpəkauən rəhan in tətuatɨp məmə itɨmlau Jon
ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan,
tatəgətun məmə inu nɨpahrienən."

Pətan rat kit təmau nelkɨ Iesu e senta

36 Kən Farisi kit, nərgɨn u Saimon, in təmətapəh o Iesu məmə otuwɨn
magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwɨn latuənu, muwɨn e nɨpəgnoa nimə
rəha Farisi un matəpələh məmə otagwən.†
37 Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təmətо məmə Iesu tətagwən əpəh
imə Farisi ikɨn. Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtɨn tiəkɨs. Senta u tətatɨg
e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə alapasta.
38 Kən in təmuwa iuəhkɨr o Iesu mətul e nɨkalɨ nelkɨn mətasək, nahui nəmtɨn
tətuoun mətahl-pən e nelkɨ Iesu mɨnol nelkɨn tɨnəpɨlɨt. Kən təmafəl nahui
nəmtɨn e nelkɨ Iesu e noanun, kən mətoafəl nelkɨ Iesu matos-ipən nɨsiaiiən
kəm in,‡ kən mol-pən senta e nelkɨn.
39 Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atɨp e nɨkin məmə, "Okəmə suah əh
in ien pahrien, kən okol in təmɨtun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkɨn,
məmə in iol təfagə rat."
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saimon, iakolkeike məmə ekən nat
kit kəm ik."
Kən Saimon təmən məmə, "Iəgətun, ən-tu kəm io."

7:29: Luk 3:12 **7:30:** Mat 21:32 **7:34:** Luk 15:2 † **7:36:** Nian mɨn neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotagwən. Məto tepɨl rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotapɨl e nɨkalɨlat motol nelmɨlat tatətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmɨlat matɨp tos nagwənən moatun. Kən nelkɨlat tətamahl-iarəp katehm wɨr əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkɨn. Əplan narmɨn e Mat 26. **7:37:** Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, pətan əh təmek nelkɨ Iesu e nohlɨn. Inu nəmtətin məmə in tatɨsiai-in pɨk Iesu, kən nɨkin tagien o natɨmnat itəm Iesu təmol kəm in.

41 Kən Iesu təmən məmə, “Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən
iərəmərə kit təmos-ipən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpɨn
rəhan məni. Kit təmos faif-hanrɨt tenarius, kən kit tos fifti tenarius.§
42 Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nɨtain, kən iərəmərə təmən məmə, ‘Uapəs
əm nalpɨnən məni itəm nəmioas.’ ?Kən suah mil u in pəhruən lan otolkeike
pɨk iərəmərə?”
43 Kən Saimon in təmən məmə, “Nɨkik təht məmə etəm u itəm in təmos məni
tepət, kən iərəmərə təmasəkitun pɨk, in otolkeike pɨk iərəmərə.” Kən Iesu
təmən məmə, “Nəmən pahrien.”
44 Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə,
“?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikɨn, ik nəməsos-
ipamən nəhau kit o naikuasən e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui
nəmtɨn mafəl e noanun.
45 Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə
nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwɨn əm nulan, kən nolən
rəhan tatəgətun məmə in tolkeike pɨk io.
46 Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsɨn ne, məto pətan u, in təmau
nelkək e senta itəm nat kit nəmtɨn tiəkɨs.
47 Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkɨs rəhan təfagə rat
mɨn itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən mɨn əh itəm tatol, tatəgətun məmə
tolkeike pɨk io. Məto nian iatos-irəkɨs təfagə rəha etəmim noan məsɨn, kən kəsi,
rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io.”
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Reham təfagə rat mɨn, io enafəl
rəkɨs.”
49 Kən netəmim neen mɨn itəm kəmotagwən ilat min, koatən kəm ilat mɨn
məmə, “?Etəmim naka əh itəm tatən məmə tatos-irəkɨs təfagə rəha etəmim?”
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Uhgɨn təmosmegəh ik məto-inu
nəmahatətə lak. Kən uwɨn, pəs nəmə̇linuən rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik.”

8

Nɨpɨtan itəm kəmotasitu e Iesu

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iesu in taliwək matuwɨn e taon mɨn neen ne
latuənu mɨn neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kən mətamnus-iarəp
namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən e nian əh, tuelef aposol
mɨn rəhan kəmoatətəu-pən.
2 Kən nɨpɨtan neen mɨn kəmoatuarisɨg-in Iesu, inu aupən ikɨn ilat kəmoatɨmɨs,
o kəmoatos narmɨn rat mɨn tətatɨg elat, məto Iesu in təməhg-iarəp narmɨn rat
mɨn kən təmol-wɨr rəhalat nɨmɨsən. Nərgɨ nɨpɨtan mɨn u Meri u katən məmə
Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat sepɨn lan;
3 ne Joana pətaguɨhl rəha Jusa itəm in tatərəmərə e nimə rəha Kig Herot
Antipas; ne Susana; ne nɨpɨtan tepət mɨn. Nɨpɨtan mɨn u koatos-ipən rəhalat
məni o nos-nəmtɨnən natɨmnat o nasituən e Iesu ne rəhan mɨn netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e nɨməptən
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

4 Nɨmanin netəmim tepət kəmotɨsɨ-pən e taon mɨn tepət motuwa o Iesu.
Nian kəmotuwa motətul kɨtəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In
təmən məmə,
5 “Suah kit, etəm rəha nəfeən nɨkuti wit, təmuwɨn matərakin nɨkuti wit
tatɨsas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotɨsas e suatɨp, kən uarisɨg netəmim
kotuwa kaliwək lan, kən mənɨg mɨn kotuwa motun rəkɨs ilat.

§ **7:41:** Roiu, faif-hanrɨt tenarius tahmen e faif-hanrɨt-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu. **7:50:** Luk 8:48; 18:42 **8:2:** Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

6 Kən nɨkutin neen kotɨsas-pən e nɨsɨp noan məsɨn itəm kəpiel ləhau lan.
Nian koatəwiə, kən motauke məto-inu nəhau tɨkə ləhau lan.
7 Kən nɨkutin neen kotɨsas-pən e nɨki nolkosɨk. Uarisɨg, nolkosɨk ne wit
kuəwiə kələh, kən nolkosɨk tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotɨmɨs.
8 Kən nɨkutin neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən wɨr motəwiə motoe-in
noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrɨt."
Nian Iesu təmən rəkɨs nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, "Etəm
matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u."
9 Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, "Uhapɨk-pa nimaa
nəghatən u kəm itɨmat."
10 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat, Uhgɨn tɨnerəh rəkɨs e
rəhatəmat suatɨp məmə itəmat onəkotɨtun nəghatən rəha nərəmərəən rəha
Uhgɨn itəm tatəhluaig. Məto netəmim neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa
nəghatən mɨn, məmə ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto
okol kəsotɨtunən."
11 Kən Iesu in təmatəghat məmə, "Nɨpəti nimaa nəghatən u tol min-nulan.
Nɨkuti wit, inu nəghatən rəha Uhgɨn.
12 Nɨkutin mɨn itəm koatɨsas e suatɨp, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotəto
nəghatən rəha Uhgɨn, kən Setan tatos-irəkɨs nəghatən rəha Uhgɨn e rəhalat
nətəlɨgən məmə okəsotənən nɨpahrienən lan, kən Uhgɨn otəsosmegəhən ilat.
13 Kən nɨkutin mɨn itəm koatɨsas-pən e nɨsɨp noan məsɨn kəpiel əh ləhau
ikɨn, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, kən nɨkilat
tətagien ron. Məto nokɨlat təseiuaiuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkɨr
əm. Məto nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme
e rəhalat nahatətəən.
14 Kən nɨkutin mɨn itəm koatɨsas-pən e nɨki nolkosɨk, inu tahmen-pən e
netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, məto natɨmnat tepət tətatu-atu-
pən e nəmegəhen rəhalat, inəh koatətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nəmegəhən
rəhalat, o ilat kotolkeike nautə tepət, o kotolkeike məmə okotəto təwɨr
e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwɨr kit e
nəghatən rəha Uhgɨn.
15 Məto nɨkutin itəm tatɨsas-pən e nɨməptən təwɨr, inu tahmen e netəmim
itəm koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, kən nɨkilat tətuatɨp kən məwɨr, kən ilat
kotaskəlɨm nəghatən rəha Uhgɨn tətatɨg tiəkɨs e nɨkilat. Kən ilat kotalkut
matuwɨn matuwɨn, kən motoe-in nəmegəhən təwɨr."

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Pah tətasiepən e lait kən mətaii-pən e pesɨn,
o tatəhtu-pən e nɨpəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait,
kən motətu-pər e tepɨl məmə netəmim okotehm nat lan. 17 Kən e nolən kitiəh
mɨn əm, okəmə suah kit tatəhluaig-in nat kit, məto Uhgɨn otol əp in, kən okəmə
suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgɨn otən-iarəp.
18 Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlɨg-in wɨr. Etəm itəm tɨnɨtun rəkɨs nɨpəti
nəghatən rəhak, in tɨtun nosən təhmɨn mɨn. Məto etəm itəm təsɨtunən, in
otəmkarəpən e nat itəm nɨkin tatəht məmə tatos."

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa məmə okotehm,
məto okol kəsotuwɨnən iuəhkɨr motehm məto-inu nɨmanin netəmim tepət
koatətlosɨg-in.

8:10: Aes 6:9 **8:16:** Mat 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mat 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mat 25:29; Luk 19:26

20 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Mama rəham ne piam min
ilat əpəh ihluə koatətul, kən kotolkeike məmə okotehm ik.”
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəmim rafin itəm koatəto
nəghatən rəha Uhgin kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim min, rəhak
mama ne piak min.”

Iesu təmən-iəhau nimətag asol e Lek Kalili (Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Nian kit Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin e pot kit, kən in təmən-
ipən kəm ilat məmə, “Pəs kotuwin əpəh entənipən-pən e lek u.” Kən kəmotiuw
niuwən motiet.
23 Nian pot tinətaiu, kən Iesu təmuwin mapil. Kən nimətag asol kit
təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwin e nipəgnoa pot, iuəhkir əm pot
tətamnim.
24 Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, “!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-
ta, okotimis roiu!”
Kən Iesu təmaiir məghat mən-iəhau nimətag ne peau-peau asol min məmə,
“! Nahmen, uameg-ta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən tinəmə̇linu
tinəmə̇linu.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Tahro? ? Rəhatəmat hiə na-
hatətəən?”
Məto ilat kinoatəgin, kən narmilat tinatiwig min, kən minoatən-ipən kəm
ilat min məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapin nimətag ne nəhau, məto
katuətəlig-in rəhan nəghatən matioal.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat min e suah kit (Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənipən-pən
e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar.
27 Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikin təmuwa mehm. Suah
un, narmin rat min kotatig lan, kən nuwəh məsin in təməsuwin-inən napən,
kən in təsapilən imə, məto in tətatig əm əh e nipəg kəpiel min, ikin katitənim
netəmim ikin.
28-29 Aupən ikin, nian tepət, narmin rat əh tatol in tətalməl pik, kən netəmim
koatəlis nelkin ne nelmin e sen məmə otaskəlim tiəkis moatehm məmə
otəsərəkin-rəkinən natimnat. Məto e nian rafin tateatip-eatip sen min əh, kən
narmin rat tatəkəike kəm in məmə otiet magim muwin əpəh ikin taruən-aruən
ikin.
Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearig əfəməh, muwa morin-pən e nelki
Iesu, kən mətagət məmə, “!Iesu, Nəti Uhgin Ilis Agin! ?Nakəmə onakahro io? !
Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsolən nalpinən asol kit kəm io!” Narmin rat u
təmən nəhlan məto-inu Iesu tinən rəkis məmə in otiet magim e suah u.
30 Kən Iesu təmətapəh məmə, “? Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə,
“Nimanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan.
31 Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, “Onəsahl-ipənən
itimat e nipəg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nalpinən.”
32 Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs min tepət kotagwən motan əh-ikin. Kən
narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in
itimat ekotuwin e pikəs min əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwin.
33 Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs min, kən pikəs
min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek
motamnim.
34 Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim
motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natimnat min u e taon rəhalat ne ikin
min rafin titəlau lan.

35 Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwɨn məmə okotehm natɨmnat mɨn
əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm mɨn suah un itəm narmɨn rat
mɨn kəmotiet rəkɨs lan, in tatəpələh iuəhkɨr e nelkɨ Iesu, tɨnəsalmələn, kən
mɨnuwɨn-in rəkɨs rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgɨn.
36 Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatɨp nat u e nɨganəmtɨlat, ilat kotamnus
tatuwɨn kəm netəmim neen mɨn moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-
wɨr suah əh, itəm aupən ikɨn narmɨn rat mɨn kəmotatɨg lan.
37 Kən netəmim rafin u kotatɨg iuəhkɨr ikɨn Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu
məmə otiet iməlat ikɨn, məto-inu ilat kɨnoatəgɨn pɨk. Kən əmun in təmuwɨn e
pot məmə okotasuə moatuwɨn entənɨpən-pən ikɨn.
38 Məto suah u itəm narmɨn rat mɨn kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə,
“!Awi, pəs ekɨmnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə,
39 “Ɨtəlɨg matuwɨn imam ikɨn, muwɨn mən-iarəp natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn
təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwɨn ikɨn mɨn rafin e taon iman ikɨn matən-
iarəp natɨmnat mɨn rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs (Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Nian Iesu təmɨtəlɨg-pa mɨn e entənɨpən-pa lan e lek u, netəmim nɨkilat
təmagien məmə kɨnotehm mɨn Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin.
41 Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgɨn u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha
nimə rəha nuəfɨmɨnən. Təmuwa meiuaiu mɨsin nulɨn e nɨsiaiiən, matəkəike e
nətapəhən kəm Iesu məmə in otuwɨn əpəh iman ikɨn,
42 məto-inu rəhan pətan əkəku tatɨmɨs pɨk rəhan nahməən tepət, kən
otəsuwəhən tɨmɨs. In noan kitiəh əm, rəhan nup tuelef.
Kən Iesu təmaliwək matuwɨn o pətan əkəku əh, kən nɨmanin netəmim tepət
kəmotuwa kɨtəlau lan katɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən.
43 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin
əm mɨnos nup tuelef, kən təmuwɨn o netəmim tepət itəm koatol mərɨsɨn, məto
okol kit təsol-wɨrən.
44 Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek nɨpəgnəmtɨ
nɨməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agɨn-əh mɨn əm, rəhan nɨmɨsən təmol
namnun.
45 Kən Iesu tən məmə, “?Ei, pah təmek io?”
Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, “!Etəm-iasol, nɨmanin
netəmim tepət koatɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən ik!”
46 Məto Iesu tən məmə, “Kəp. Ekɨtun məmə suah kit təmek io məto-inu eməto
məmə nəsanənən təmiet lak.”
47 Kən e nian pətan əh tɨnɨtun məmə okol in təsəhluaigən, in təmuwa
mətasiəp-asiəp pɨk, kən mɨsin nulɨn matos-ipən nɨsiaiiən kəm Iesu. Kən e
nɨganəmtɨ netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən
matən-iarəp mɨn məmə e nian təmek in, kən roiu agɨn-əh mɨn əm, rəhan
nɨmɨsən təmol namnun.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan, rəham nahatətəən lak təmol-
wɨr ik. Kən atuwɨn, pəs nəmə̈linuən rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik.”
49 Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmɨsɨ-pən imə Jaeras ikɨn
met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, “Nətɨm pətan əkəku tɨnɨmɨs rəkɨs.
Əsəlɨkiamtəən iəgətun.”
50 Məto nian Iesu təmətо nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə,
“Əsəgɨnən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwɨr mɨn.”

8:48: Luk 7:50

51 E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkɨs əm
Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmɨmɨs,
məmə ilat əm okotuwɨn imə.
52 Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu
təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsɨmɨsən. In tətapɨl
əm."
53 Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotɨtun məmə pətan əkəku əh
tɨnɨmɨs rəkɨs.
54 Məto Iesu təmea-pən mɨləs nelmɨ pətan un kən maun-in məmə, "Pətan
əkəku, ətul."
55 Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh mɨn mətul. Kən Iesu təmən-ipən
kəm ilat məmə, "Otos-ipən nat kit tun."
56 Kən rəhan mama ne tata, narmɨlau təmiwɨg pɨk, məto Iesu tən-ipən kəm
ilau məmə, "Onəkəsuən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm suah kit."

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn
(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

1 Kən Iesu təmuəfɨmɨn rəhan netəm tuelef kotuwa kitiəh, kən təmos-ipən
nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nərəmərəən kəm ilat
məmə ilat kotɨtun nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn, kən məmə ilat okotol-wɨr
nɨmɨsən mɨn.
2 Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən
məmə okotol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs.
3 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian onəkotuwɨn, məsotosən natɨmnat
neen rəha naliwəkən rəhatəmat, natɨmnat itəm kotahmen-pən e kasɨkɨn, o
kətɨm, o nagwənən, o məni, kən məsotosən napən kəiu.
4 Kən e nian itəmat nakotuwɨn e latuənu kit motatɨg e nimə kit, nimə u inun
onəkotatɨg əm lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan.
5 Kən ikɨn pəhruən onəkotuwɨn ikɨn, okəmə netəmim nɨkilat təsagienən
məmə nakotuwa motatɨg itəmat min ilat, kən otohapɨspɨs rəkɨs nɨmoulul e
nelkɨtəmat motiet. Inu nəmtətin kit tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən nɨki
Uhgɨn tərat olat."
6 Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwɨn latuənu mɨn moatamnus-iarəp
namnusən təwɨr, kən ikɨn mɨn rafin koatuwɨn ikɨn, moatəfak o netəmim tepət,
kən kotəmegəh.
7 Kən Kig Herot Antipas u in iərəmərə e nɨtən Kalili, in təməto namnusən
rəha natɨmnat mɨn u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlɨg-in muwɨn mɨnəruru
əfəməh məto-inu netəmim neen kotən məmə Jon Baptais tɨnəmegəh mɨn,
8 kən netəmim neen mɨn kəmotən məmə Elaija tɨnuwa mɨn, kən netəmim
neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgɨn aupən ikɨn itəm təməmegəh mɨn.
9 Kən Herot Antipas təmən məmə, "Jon u, io enəmohatɨp rəkɨs rəhn-kapə. ?
Məto etəmim pah u iatəto rəhan namnusən?" Kən in təmategəs-in Iesu məmə
otəplan.

Iesu təmagwən netəmim faif-taosan
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

9:5: Luk 10:4-11 **9:7:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Luk 23:8

10 Kən aposol mɨn rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron, kən motən-ipən kəm
in natɨmnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkɨs e netəmim,
motuwɨn əpəh e taon pɨsɨn kit mɨn, nərgɨn u Petsaeta.
11 Məto e nian netəmim kəmotəto namnusən məmə Iesu tɨnuwa, kən
kəmotuwa motuarisɨg-in ilat. Kən Iesu nɨkin təmagien əm nian in təmehm
ilat, kən in tatəgətun ilat e nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən matol-wɨr netəm
koatɨmɨs kotəmegəh mɨn.
12 Kən ehnaipən iuəhkɨr o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa ron,
moatən məmə, "Iərəmərə. Ahl-ipən netəmim rafin koatuwɨn əpəh e latuənu
mɨn məmə okotegəs-in ikɨn təwɨr kit rəha napɨlən kən motegəs-in nagwənən
itəm okotun məto-inu, ikɨn-u koatan ikɨn roiu, in lɨmɨnan."
13 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm
mɨn əh." Kən ilat kotən məmə, "Itɨmat ekoatos əm pɨret faif ne nəm kəiu. ?
Tahro? ?Nakolkeike məmə ekotuwɨn motos-nəmtɨn nagwənən kit mɨn nɨgɨ
nɨmanin netəmim mɨn əh rafin?"
14 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikɨn əh,
okəmə kafin nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.
Məto Iesu tən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Otuwɨn motoor ilat fifte
fifte motən məmə okotəpələh."
15 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotoor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin
kəmotəpələh.
16 Kən Iesu təmos pɨret əh faif ne nəm kəiu, masɨpər e neai, kən matəfak kəm
Uhgɨn o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə
okotos-ipən kəm netəmim.
17 Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwɨn nərpɨlat tasis. Kəmotapəs
nɨmɨsmɨsɨ nagwənən, kən netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətɨm asol ilat
tuelef itəm kəmotər kər wɨr.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo (Mat 16:13-20; Mak 8:27—9:1)

18 Kən nian kit, Iesu ne rəhan mɨn əm kotatɨg, kən Iesu tatəghat kəm Uhgɨn
e nəfakən. Kən in təmətapəh olat məmə, "?Netəmim koatəghat-in io məmə io
pah?"
19 Məto kotən məmə, "Neen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən neen koatən
məmə ik ien Elaija. Kən neen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgɨn aupən ikɨn
itəm tɨnəmegəh mɨn."
20 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Məto itəmat nakotəmə pah u io?" Kən
Pita təmən məmə, "Ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa."
21 Məto Iesu təmən-iəhau əskasɨk ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən mɨn
əh kəm netəmim.
22 Kən in təmatɨg mən mɨn kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Nat kit itəm
otəkəike muwa mol nɨpahrienən lan, məmə io, Nəti Etəmim, oekəto nahməən e
natɨmnat tepət. Kən netəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mɨn,
ne iəgətun mɨn rəha Lou, ilat okotəuhlin məntaalat kəm io, kən motohamnu
io, kən ekɨmɨs. Məto nian itəm tatol kɨsɨl lan, Uhgɨn otol ekəmegəh mɨn e
nɨmɨsən."
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Etəm u tolkeike məmə
otuwa muarisɨg-in io, in otəkəike maluin atɨp in, kən e nian rafin in otəkəike
mɨləs rəhan nɨg kəməluau muarisɨg-in io,

9:19: Luk 9:7-8 **9:20:** Jon 6:68-69 **9:22:** Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27

24 məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e
nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilɨn. Məto etəmim itəm otɨmɨs
o nərgək, kən in otos nəmegəhən lilɨn.
25 ?Okəmə suah kit tatos rafin natɨmnat rəha nətueintən u, kən otɨmɨs ron,
in otɨləs nat wɨr naka?
26 Okəmə nətaulɨs-in io mətaulɨs-in mɨn rəhak nəghatən, kən Nəti Etəmim in
otaulɨs-in mɨn ik e nian itəm in otatuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən
rəhan, ne nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo mɨn
itəm kotasim.
27 Məto iatən nɨpahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul
ikɨn-u, uarisɨg nəpanotɨmɨs məto nakotaupən motehm nərəmərəən rəha
Uhgɨn."

Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 Uarisɨg e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkɨr nian eit tɨnuwa mɨnuwɨn
rəkɨs, kən Iesu təmit Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot məmə
okotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən.
29 Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tɨnuwa mɨnol pɨsɨn, kən napən
rəhan təmuwa məruən matɨpɨt-ɨpɨt.
30 Kən əmun Moses ne Elaija kəmuet-arəpa muətul mətəhaləghat iləhal Iesu,
31 kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mɨtəlau elau, kən katəhaləghat-in
nɨmɨsən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn
otuwa mol nɨpahrienən lan.*
32 Məto Pita ne təs mil, napɨlən tɨnos rəkɨs iləhal, kən kəməhalapɨl məsɨn.
Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol tɨtəlau e Iesu, kən
kəməhalehm Moses ne Elaija katuətul iləhal Iesu.
33 Kən nian suah mil kɨnətuagɨm mɨnatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-
ipən kəm Iesu məmə, "Iərəmərə, təwɨr məmə itɨməhal etəhalatɨg ukɨn-u. Pəs
ekəhaliləkɨn makeen kɨsɨl, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit."
Məto in təmatəghat əpnapɨn əm, təsɨtunən məmə nəghatən naka in tatən.
34 Kən e nian in təmatəghat əh, nɨmal napuə təmuwa malpin ilat, kən nian
napuə təməfətain iləhal, kəməhaləgɨn kəməhaləgɨn.
35 Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmɨsɨ-pən e nɨmal napuə, tatən məmə,
"Inu nətɨk itəm io emɨtəpun. !Əhalətəlɨg-in wɨr!"
36 Nian kɨnotəto rəkɨs nəwia Uhgɨn təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes
kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian mɨn əh, kəsəhalənən natɨmnat mɨn əh kəm
suah kit mɨn, kəsəhaləghat-inən natɨmnat mɨn u itəm kəməhaləplan.

Iesu təmahl-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

37 Kən kəmən lawɨg in, nian Iesu ne rəhan etəmim miləhal kəmotɨsɨ-pər ilɨs
e nɨtot moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim tepət kəmotuwa ron.
38 Kən netəm mɨn əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə, "Iakolkeike məmə
nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahlɨ iouen kitiəh
əm.
39 Nian tepət, narmɨn rat kit tatuwa lan, kən mol in tətagət pɨk, kən mol
nɨpətɨn tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan ruən mɨn kotiet, kotahmen əm
e sop. Narmɨn rat əh tatərəkɨn pɨk in, kən mətaskəlɨm in, iuəhkɨr təsapəsən in.

9:24: Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9 * **9:31:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "kən katəhaləghat-in nian in otiet magɨm əpəh Jerusalem." **9:31:** Luk 9:22 **9:32:** 2 Pita 1:16-18 **9:35:** Luk 3:22

40 Kən io emətapəh o rəham min netəmim məmə okotəhg-iarəp narmin rat
u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”
41 Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat
nahatətəən tikə. Kən rəhatəmat nətəligən təsətuatipən. Enəpou-in itəmat. ?
Oekatig kitat min itəmat nian kuwəh? It nətim muwa ukin-u.”
42 Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmin rat təmahtigəpis tiet
morin-pən e nisip, mol nipətin tətasiəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasik kəm
narmin rat un, kən məhg-iarəp narmin rat tiet, kən mol suakəku təwir. Kən
təmos-ipən suakəku titəlig-pən mehm rəhan tata.
43 Kən ilat rafin, narmilat təmiwig o nəsanənən asol rəha Uhgin. Məto nian
netəmim narmilat təmiwig o natimnat rafin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-
ipən kəm rəhan min netəmim məmə,
44 “Otos nəghatən u tatite mamnim e nikitəmat kən məsotaluinən. Io Nəti
Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.”
45 Məto rəhan min netəmim kəsotitunən nipəti nəghatən u məto-inu Uhgin
təməhluaig-in nipəti nəghatən u məmə ilat okəsotitunən, kən ilat kinotaulis-in
nətapəh-inən nipəti nəghatən u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

46 Kən netəmim rəha Iesu koatol nikilat min məmə pah in iahgin etəm-iasol,
etəm keike taprəkis-in ilat.
47 Məto Iesu təmitun rəhalat nətəligən min, kən in təmos suakəku kit mit
muwa tətul e nikalin,
48 kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nikin tagien məmə otos
suakəku kit mehm wir, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən
əm məmə in tatos io, matehm wir io. Kən etəm tatos io e nikin agien, in tatos
Uhgin itəm təmahl-ipa io. Inu nipahrienən məto-inu etəm tatos-iəhau in ləhau
agin, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”
49 Kən Jon təmən məmə, “Iərəmərə. Itimat emotehm suah kit tatəhg-iarəp
narmin rat min e nərgəm, kən emotən-iəhau məmə otəsol wəkən məto-inu
sənəmə in rəhatat kit etəmim.”
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iəhauən in məto-inu, okəmə
suah kit təsolən tikimir itəmat min, kən in iolitəmat.”

Netəm Sameria neen nikilat təməsagienən o Iesu

51 Kən tinuwa iuəhkir o nian itəm Uhgin otos Iesu lan muwin əpəh e nego e
neai, kən Iesu təmən-ipən atip kəm in məmə otəkəike muwin Jerusalem, kən
nat kit tikə məmə otahtosig-in.
52 Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in
motuwin əpəh latuənu kit Sameria məmə okotol əpen-əpenə rəhan.
53 Məto netəm əh-ikin əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwin matig iməlat ikin
məto-inu, ilat kotitun wir məmə tatuwin Jerusalem.
54 Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natimnat min
əh, kən kəmuən məmə, “?Iərəmərə, nakolkeike məmə ekuaun-in nigəm tisi-pən
əpəh ilis e nego e neai meiuaiu muwa mus ilat?”†
55 Məto Iesu təmeirair məhai ilau.
56 Kən kəmotuwin min latuənu pisin kit min.

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisig-in Iesu
(Mat 8:19-22)

9:44: Luk 9:22 **9:45:** Luk 18:34 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mat 10:40 **9:50:** Mat 12:30; Luk 11:23 † **9:54:** Naoa oas min neen rəha Oltesteman katilpin nəghatən u məmə, “tahmen e Elaija.” Afin-tu 2 King 1:9-16 **9:54:** 2 King 1:9-16

57 Kən e nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək moatuwin e suatip,
kən suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekuarisig-in ik, ikin pəhruən
onəkuwin ikin.”
58 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupin min, rəhalat nipəg tatig
məmə okotapil ikin. Kən mənig min, nimaalat tatig məmə okotapil ikin. Məto
io Nəti Etəmim, nimə rəhak tikə o napilən.”
59 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit min məmə, “Wa, kilau min ik, muwa
ik rəhak etəmim.” Məto suah un tən-ipən məmə, “Iərəmərə, awi. Egəhan-in io
ekuwin pitən mitənim rəhak tata.”
60 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kinotimis
rəkis e nikilat, koatitənəm atip ilat min. Məto ik, uwin mən-iarəp nərəmərəən
rəha Uhgin.”
61 Kən kit min tatən məmə, “Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim
rəham, məto awi, əpəs pitən ekitəlig-pən min imak ikin mauiatipin rəhak min
netəmim.”
62 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah kit tətuoun matol wək
rəha Uhgin, məto rəhan nətəligən tatuwin o nat pisin pisin min neen, kən suah
u təsahmen-pənən məmə Uhgin otərəmərə lan.”

10

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepinte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwir

1 Uarisig e natimnat min əh, Iərəmərə təmitəpun rəkis sepinte-tu netəmim
neen min rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwin e taon
min ne ikin min neen min itəm Iesu təpanuarisig muwin ikin.
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e
nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in. Kən
otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək min tepət məmə
okotuwin kəulək-in nasumən rəhan.
3 Otuwin, məto nəkotəkəike motitun məmə io etahl-ipən itəmat məmə
nakotuwin tahmen-pən e sipsip əlkələh min itəm kotaliwək moatuwin ilugin
e kuri iarupin min.
4 Kən onəkəsotosən kətim əkəku rəha məni, ne kətim, ne put, kən əsotamegən
e suatip katəghat kəm netəmim.
5 “Nimə naka itəm onəkotuwin ikin, nakotaupən motən-iarəp məmə, ‘! Pəs
nəmə̇linuən otətatig ikin!’
6 Okəmə etəm rəha nəmə̇linuən əh-ikin, kən rəham nəfakən otuwa mol
nipahrienən, kən nəmə̇linuən otətatig ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tikə,
kən noa rəham nəfakən otitəlig-pa min ron ik.
7 Kən otatig əm e nimə kitiəh əm, sotapilən e nimə pisin pisin min. Kən
nagwənən naka itəm okoatos-ipinə kəm itəmat, otun. Kən nənimən naka
okotos-ipinə, otənim. Məto-inu in tətuatip əm məmə suah kit itəm tatol wək,
in tətuatip məmə in otos nətouən lan.
8 “Nian itəmat nakotuwin taon kit, okəmə nikilat tətagien otəmat, kən otun
nagwənən naka itəm koatos-ipinə kəm itəmat,
9 kən otol-wir netəmim itəm koatimis motatig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat
məmə, ‘Nərəmərəən rəha Uhgin tatuwa iuəhkir otəmat.’
10 Məto okəmə nakotuwin e taon kit, kən netəmim nikilat təsagienən otəmat,
kən otuwin motaliwək e suatip asol min, kən motən məmə,

9:61: 1 King 19:20 **10:1:** Mak 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3:** Mat 10:16 **10:4:** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18 **10:8:** 1 Kor 10:27

11 ‘Nɨmoulul rəha nɨsɨp itəm tətatɨg e nelkɨtɨmat, ekoatoahapɨspɨs rəkɨs, in
nəmtətin tatəgətun məmə nəmotol təsahmenən, kən Uhgɨn təmapəs itəmat.
Məto nəkotəkəike motɨtun məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr
rəkɨs.’
12 Kən iatən nɨpahrienən kəm itəmat məmə, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm
ilat taprəkɨs-in nalpɨnən rəha taon rat əh Sotom aupən.”
13 “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm
Petsaeta, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pɨspɨs
tepət e taon mil rəhatəmat! Kən okəmə emol natɨmnat mɨn əh əpəh Taea ne
Saeton aupən, okol netəmim əh-ikɨn əh kəmotəuhlin rəhalat nətəlɨgən e nolən
rat mɨn, kən ilat kəmotuwɨn e natɨmnat rat motuwɨn moatəpələh e nəmtap e
nɨgəm motəgətun məmə koatəto tərat agɨn o rəhalat nolən rat mɨn.
14 Məto e nian əh itəm Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəmim, nalpɨnən
rəhatəmat in otəskasɨk, maprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm Taea ne Saeton
aupən ikɨn.
15 ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn otɨləs-ipər
itəmat e ikɨn rəha nɨsiaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgɨn otɨləs-iəhau
itəmat nakotuwɨn ləhau agɨn, ikɨn itəmat onəkotaulɨs ikɨn.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn məmə, “Netəmim itəm koatətəlɨg-in
itəmat, koatətəlɨg-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm itəmat,
koatəuhlin məntaalat kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm io,
koatəuhlin məntaalat kəm suah u itəm təmahl-ipa io.”

Netəmim rəha Iesu sepɨnte-tu kəmoatɨtəlɨg

17 Kən netəmim mɨn rəha Iesu ilat sepɨnte-tu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn, kən nɨkilat
tətagien moatən kəm Iesu məmə, “!Iərəmərə, nat əpnapɨn narmɨn rat mɨn,
məto nian itɨmat ekotəghat e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatɨmat!”
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emehm Setan təmɨsɨ-pər ilɨs e neai
meiuaiu tahmen-pən e nɨpɨtən.
19 Otətəlɨg-tu. Io enos-ipɨnə rəkɨs nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat
nəkotɨtun neguətainən sɨnek mɨn ne skopion* mɨn. Kən nəsanənən itəm iatos-
ipɨnə kəm itəmat, in taprəkɨs-in nəsanənən rəha tɨkɨmɨr rəhatat, Setan. Kən
okol nat kit təsərəkɨnən itəmat.
20 Inəh nɨpahrienən. Məto nəsotagienən məmə narmɨn rat mɨn koatol
nəwiatəmat, məto otagien əm məto-inu Uhgɨn təməte rəkɨs nərgɨtəmat əpəh e
nego e neai.”
21 Kən e nian əh, Iesu nɨkin tətagien pɨk e nagienən itəm tatɨsɨ-pən e
Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən in təməfak mən məmə, “Tata Uhgɨn, ik Iərəmərə
rəha natɨmnat rafin ilɨs e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-
inu nəməhluaig-in nɨpəti natɨmnat mɨn u e nɨganəmtɨ netəmim itəm kotenatɨg
motɨtun wɨr nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e
nɨsualkələh məmə okotɨtun wɨr. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”
22 Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmegəhan-
in-pa rəkɨs natɨmnat rafin e nelmək. Tata əm tɨtun Netɨn. Kən Nətɨn əm ne
netəmim neen, ilat mɨn əm kotɨtun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətɨn təmɨtəpun
ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat.”

10:11: Wək 13:51; 18:6 **10:12:** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15:** Mat 11:20-24 **10:16:** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tatəkioah e nɨməptən. Tatus itəm, kən tɨtahmə tɨtahmə, taprəkɨs-in milpat o tɨmar. **10:20:** Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 **10:22:** Jon 3:35; 10:15

23 Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan min netəmim məmə, “!
Nəkotatig e nəwirən pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat
natimnat min əh!
24 Iatən kəm itəmat məmə, aupən ikin ien min tepət, ne kig min tepət,
kəmotolkeike pik məmə okotehm natimnat min u itəm itəmat nakoatehm,
məto kəməsotehmən. Kən ilat kəmotolkeike məmə okotəto natimnat min itəm
nakoatəto, məto kəməsotətoən.”

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwir kit rəha Sameria

25 Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu
məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatig wir o kəp. In təmən məmə, “?Iəgətun,
oekahro min-nulan mos nəmegəhən lilin?”
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Lou rəha Moses tatən məmə naka?
?Nian ik nətafin, kən nipətin tatən naka kəm ik?”
27 Kən suah un tən-ipən məmə, “Onakəkəike molkeike Iərəmərə rəham
Uhgin e nikim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham,
ne nətəligən rafin rəham; kən molkeike min ik min neen tahmen-pən əm
məmə nakatolkeike atip ik.”
28 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “In ətuatip un. Okəmə nakatol nəhlan,
kən ik onakos nəmegəhən lilin.”
29 Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən məmə in etəm
ətuatip, kən in təmətapəh o Iesu məmə, “?Məto pah min u ilat io min neen?”
30 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Suah kit təmiet Jerusalem kən maliwək
meiuaiu matuwin əpəh Jeriko. Kən e suatip, iaklah neen kəmotaskəlim
motəmki-rəkis rəhan natimnat, kən motoh kələhəu timiseah mətaməhl e
suatip, kən kotagim motapəs.
31 Kən təpəwir əh, pris kit tatitəp suatip əh matuwa, məto nian in təməplan
suah əh, in təmaliwək mawilək-in matuwin.
32 Kən Lifaet† kit titəp min əm suatip kitiəh muwa, kən nian təməplan suah
əh tətaməhl, in təmol əm nat kitiəh min mawilək-in.
33 Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tikimir ilat netəm Isrel, in min
titəp suatip əh matuwa, kən məplan suah əh tətaməhl. Nian təməplan, nikin
təmahmə ron,
34 kən təmaliwək muwin iuəhkir ron, mafəl rəhan nimməgəm min e oel ne
wain, kən malpin wir ilat. Kən təmiləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki,
kən miləs mian əpəh e hotel matehm wir.
35 Kən kəmən lawigin, in təmos məni neen‡ muwin mos-ipən kəm etəm-iasol
rəha hotel, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Onakatehm wir suah u, kən okəmə
nəkətuatin rəham neen məni, kən onakən-ipa kəm io nian ekitəlig-pa min, pəs
io ekos-ipinə nitain.’ ”
36 Kən nian Iesu tinol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatig e Lou
məmə, “?E rəham nətəligən, suah miləhal əh, nəkitun məmə iləhal pah təmol
təwir kəm suah əh kəmoh, tahmen məmə in in kit?”
37 Kən ienatig e Lou təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm in təmasəkitun suah
əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik uwin mol min tahmen-pən əm
məmə inu suah əh təmol mihin ne.”

Iesu təmuwin latuənu rəha Mata ne Meri

10:24: Mat 11:25-27; 13:16-17 **10:25:** Mat 22:35-40; Luk 18:18 **10:27:** Dut 6:5 **10:27:** Lev 19:18 **10:28:** Lev 18:5 † **10:32:** Lifaet, ilat netəmim min u kotasitu e pris min e wək rəhalat, kən koatol wək pisin pisin min əpəh e Nimə Rəha Uhgin. ‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiəh, kən katətou-in tenarius kitiəh.

38 Nian Iesu ne rəhan min netəmim kotaliwək e suatip, kən kəmotiet-arəpən
latuənu kit. Kən pətan kit, nərgin u Mata, təmos Iesu e nikin agien muwin əpəh
e rəhan nimə.
39 Pətan əh, pian kit əh-ikin, nərgin u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh
iuəhkir o nelki Iərəmərə matətəlig-in nəgətunən min rəhan.
40 Məto Mata, rəhan nətəligən tatuwin pik o nolən nagwənən, kən wək
tinatoh in. Kən təmuwin o Iesu mən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, tahro?
?Nikim təht məmə tətuatip əm, o kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o
nolən wək u, kən io pisin əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak."
41 Məto Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, "Ei, Mata. Əsətəlig-in pikən
natimnat min tepət nəhlan.
42 Məto nat kitiəh əm in nat keike, kən Meri in tinitəpun rəkis nat u itəm in
təwir taprəkis, kən okol io esiləs-irəkisən nat əh ron."

11

Iesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatip rəha nəghatən kəm Uhgin e nəfakən (Mat 6:9-15; 7:7-11)

1 Nian kit, Iesu təmatəghat kəm Uhgin e nəfakən əpəh ikin kit. Kən nian
təmol namnun rəhan nəfakən kəm Uhgin, kən rəhan kit etəmim təmətapəh
ron məmə, "Iərəmərə, əgətun-tu itimat e suatip rəha nəghatən kəm Uhgin e
nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptais in təməgətun mihin rəhan min."
2 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian nakotəghat kəm Uhgin e
nəfakən, onəkotən məmə,
'Tata Uhgin, nərgəm in ilis agin, pəs netəmim okotisiai-in.
Pəs rəham nərəmərəən tuwa matig.
3
Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.
4 Kən afəl rəkis rəhatimat nolən rat min məto-inu itimat esotaskəlim-iəkisən e
nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol kəm itimat.
Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm məta
oekotakiə motol təfagə rat.' "
5-6 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə suah kit tuwa imam ikin lapin,
kən rəham nagwənən tikə, kən onəkol naka? Onəkuwin e nimə rəha ik kit,
kən mən-ipən məmə, 'Io kit, os-ipa nagwənən məsin, kən ekos muwin magwən
suah kit lan itəm təmisi-pən isəu muwa imak ikin roiu lapin, kən rəhak
nagwənən tikə məmə ekagwən in lan.'
7 Kən in otuhalpin-pinə kəm ik məmə, '! Aaah! Atuwin, səhgaiirən
etimat, enotapil rəkis itimat rəhak nisualkələh. Okol esətul minən mos-ipinə
nagwənən kəm ik.'
8 Ekən kəm itəmat məmə, nat əpnapin ik in kit, məto suah un təsolkeikeən
məmə in otos-ipinə nagwənən kəm ik. Məto iatən nipahrienən, nian
nakatəkəike matətapəh ron, kən in otətul mos-ipinə natimnat rafin kəm ik
itəm nakolkeike.
9 "Kən tol nəhlan ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgin o natimnat,
kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa,
kən toa oterəh otəmat.
10 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okoatos.
Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netəmim itəm koatəht-
əht toa, kən toa oterəh olat.
11 "Itəmat tata min. ?Itəmat kit, nian nətin tatətapəh-in nəm, məto in tatos-
ipən sinek? !Kəp!

10:39: Jon 11:1; 12:2-3 **10:42:** Mat 6:33

12 ?O nian in tatətapəh-in noanahli-mənig, məto in tatos-ipən skopion?* !
Kəp!
13 Nat əpnapin itəmat netəm nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir
min kəm nenətitəmat min. Məto Tata Uhgin əpəh e nego e neai, nolən rəhan in
təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nipahrienən, in otos-ipən Narmin
Rəhan kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron."

Netəmim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan (Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

14 Kən e nian kit, suah kit əh-ikin itəm narmin rat tətatig lan, kən tol məmə in
təruru nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat əh, kən suah əh təmətuoun
matəghat, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron.
15 Məto netəmim min əh neen koatən məmə, "Pielsepul u in etəm-iasol rəha
narmin rat min, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-
iarəp narmin rat min e netəmim."
16 Kən netəm pisin neen min kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pispis
kit e nəsanənən itəm tatisi-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotolkeike məmə
okotitun-tu məmə Iesu in etəmim pah.
17 Məto Iesu tinitun rəkis nətəligən min rəhalat, kən təmən məmə, "Okəmə
netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən
nərəmərəən otisas mikə. Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim
lan koatoor ilat min, kən okotərəkin agin-əh latuənu u.
18 ?Kən okəmə netəmim rəha Setan koatoor ilat min, kən otahro nulan
rəhan nərəmərəən otətatig? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-
iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul.
19 ?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul,
kən tahro e rəhatəmat min netəmim, ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e
nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat min nəghatən məmə
in neiueiuəən.
20 Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim e nəsanənən rəha
Uhgin, kən tatəgətun məmə nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis otəmat.
21 "Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tatəmik natimnat rəha nəluaginən,
tatətul matip matehm wir rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotatig wir əm.
22 Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nesanənən taprəkis-in in, otuwa
muəmou mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha
nəluaginən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat
rafin rəha suah əh kəm rəhan min netəmim.
23 "Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəmim u itəm
təsargətainən sipsip min, in tatol ilat kotagim atit."
24 Kən Iesu təmən məmə, "Nian narmin rat tatiet e suah kit, kən in tətan əpəh
ikin kikə-kikə ikin nəhau tikə lan mategəs-in ikin otameg ikin, məto təsəplanən.
Kən in tatən məmə, 'Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.'
25 Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat
rafin koatis wir.
26 Kən in otuwin mit min narmin rat sepin min motuwa itəm kotərat
kotaprəkis-in in. Kən okotuwin min imə motatig e nəmegəhən rəha suah u.
Kən suah u, aupən rəhan nəməgəhən tərat, məto roiu tinərat pik agin-əh."
27 Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, "Pəs Uhgin
otawte-in rəhan nəwirən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik."
28 Kən Iesu təmə, "Nipahrienən, məto Uhgin otawte-in rəhan nəwirən
taprəkis kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol."

---

* **11:12:** Skopion - afin-tu futnot əpəh Luk 10:19 **11:15:** Mat 9:34; 10:25 **11:16:** Mat 12:38 **11:22:** Kol 2:15 **11:23:** Luk 9:50 **11:27:** Luk 1:28,42,48

Nəmtətin rəha Jona
(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

29 Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tepət məsɨn mɨn, kən Iesu təmə, "Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agɨn. Itəmat nakotolkeike məmə nakotehm nat pɨspɨs u nəmtətin kit. Məto okol Uhgɨn təsos-ipɨnəən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgɨn otos-ipɨnə nəmtətin kitiəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona.
30 Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwɨn o netəmim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitiəh mɨn əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne.
31 Kən e nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikɨn, in otətul mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otɨtun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nɨkalɨn nəptən əpəh isəu agɨn, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatɨg wɨr. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilɨs taprəkɨs-in Kig Solomon tɨnuwa.
32 Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgɨn otakil netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərat. Kən ilat kotɨtun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat mɨn rəhalat. Kən roiu, suah kit ikɨn-u itəm in ilɨs taprəkɨs-in Jona."

Nəhag-əhagən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)

33 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kit tɨkə itəm tətasiepən e lait, kən uarisɨg in tatəhluaig-in, o tətaii-pən e nɨpəg kɨtəh. Kəp. Məto nian etəmim tətasiepən e lait, otəkəike mətu-pər e nɨg rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nɨpəg noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natɨmnat.
34 Nɨganəmtɨm in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nɨpətɨm. E nian nɨganəmtɨm mil kuəwɨr, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e nəhag-əhagən. Məto nian nɨganəmtɨm mil kuərat, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e napinəpən.†
35 Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wɨr məmə nəhag-əhagən e rəham nəmegəhən, in sənəmə napinəpən.
36 Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərioah wɨr e nəhag-əhagən, napinəpən in otɨkə agɨn lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəgəpɨn wɨr rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpɨn ik."

Iesu təməghat əskasɨk kəm Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 20:45-47)

37 Kən nian Iesu təməghat rəkɨs, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwɨn əpəh imə matəpələh e nɨkalɨ tepɨl o nagwənən.
38 Kən Farisi apon təmaut ron narmɨn təmiwɨg nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən pitən e nelmɨn uarisɨg təpanagwən.
39 Kən Iərəmərə təmən kəm in məmə, "Itəmat Farisi mɨn, nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nɨpəgnoalat, kotapɨn. Itəmat nakotərioah e naumɨsən ne nəratən.
40 !Itəmat nakotalməl pɨk! ?Nɨkitəmat tatəht o kəp məmə, Uhgɨn itəm təmol nɨpətɨtəm, in təmol mɨn nɨkitəm? !Əwəh!

11:29: Mat 16:4 **11:31:** 1 King 10:1-10 **11:32:** Jona 3:5-10 **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16

† **11:34:** Nɨpətɨn kit rəha "nɨganəmtɨm mil kuəwɨr" təmə, ik etəm kit itəm nɨkim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nɨpətɨn kit rəha "nɨganəmtɨm mil kuərat" təmə, ik iaumɨs kit. Nɨpətɨn kit mɨn rəha "nɨganəmtɨm mil kuəwɨr" təmə, rəham nətəlɨgən kitiəh əm o Uhgɨn.

41 Məto otos-ipən kəm ian-rat min e nikitəmat agien, kən natimnat rafin
ihluə ne imə kotətuatip motəwir.
42 “!Məto itəmat Farisi min, nahmməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-
pən wir nimismisi Lou min, tahmen e tait rəha nimali nig min itəm nəmiəwilat
tatəpien o nolən nagwənən. Məto nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol
min rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm tətuatip min kəm netəmim, kən
məsotolkeikeən Uhgin. Nəkotəkəike motol nolən wir min asol əh, kən
məsotaluinən nətəu-pən wir minən nimismisi Lou min rafin.
43 “Itəmat Farisi min, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike
məmə onəkotuwin motəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e maket,
nakotolkeike məmə netəmim okotiləs-ipər nelmilat kəm itəmat o nisiaiən
itəmat.
44 “Itəmat Farisi min, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat
nəkotahmen e suwit itəm kotamkimik, məto kəsitun ətuatipən məmə in
hiə, kən netəmim kotaliwək pikən lan motəruru, motol rəhalat nəmegəhən
tətamkimik.”‡
45 Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian
nakatən nəghatən min u, kən tatərəkin min itimat.”
46 Kən Iesu təmə, “!Iəgətun min rəha Lou! Nahmməən asol otuwa otəmat
məto-inu, itəmat nakoatəlin-pər nat figəm min itəm tiəkis məmə netəmim
okoatəmik.§ Məto nəsotasituən məsin e noanelmitəmat məmə onəkotasitu
elat o nəmikən natimnat min əh.
47 “Nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwit min rəha ien
min rəha Uhgin aupən, nakoatiləkin nimə wir min, kən nakoatən məmə
nakoatisiai-in ilat. Məto nakoteiuə. Tipitəmat min əm kəmotohamnu ilat.*
48 Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in natimnat min əh itəm
tipitəmat min kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien min, kən itəmat
nəkoatol namnun e rəhalat wək nian nakoatiləkin suwit min rəhalat.
49 “Kən o nat əh, Uhgin itəm tenatig təmən məmə, ‘Io ekahl-ipən rəhak ien
min ne aposol min kotuwin motəghat kəm ilat, kən ilat okotitəp motol nəratən
kəm neen, kən motohamnu neen.’
50 Tol nəhlan, Uhgin otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu
ien min rafin rəhan, kən in otol nalpinən kəm itəmat o nimisən rəhalat, ilat
itəm kəmotatig e nətuounən rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu,
51 ien min rafin itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel mətoarus-pən Sekaraea,
itəm təmimis e Nimə Rəha Uhgin ilugin e olta ne nimə.† Nipahrienən, itəmat
roiu ne, Uhgin otol nalpinən kəm itəmat.
52 “Itəmat iəgətun rəha Lou, nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu suatip kit
əh-ikin itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgin tolkeike. Itəmat nəkotitun suatip
əh, məto nakotəhluaig-in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən,
kən nakahtosig-in netəmim məmə ilat min kotəruru nətəu-pənən.”
53 Nian Iesu təmiet e nimə əh minataliwək matuwin, kən iəgətun min rəha
Lou ne Farisi min, nemə̈ha təmol ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan
tikimir min. Koatərakin-pən nəghatən əskasik tepət kəm in
54 məmə okoteam-in nipəgnəmtin neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

‡ **11:44:** Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmimis, kən in tamkimik e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wir e ikin rəha suwit min məmə netəmim kəsotaliwək pikən lan. § **11:46:** “Nat figəm” itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh min tepət təpət rəha noanol rəha Isrel. * **11:47:** Iesu tatəhai Farisi min məto-inu koatən məmə koatisiai-in ien min aupən. Məto ilat kəsotolən natimnat itəm ien min kəmoatən. † **11:51:** E Naoa Rəha Uhgin əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agin, kən Sekaraea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22.

12

Nəghatən min rəha nem əskasikən
(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

1 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa kitiəh, okol kafin kəruru. Məto
netəmim tinepət pik, kən moatəhg-irəkis-əhg-irəkis ilat min. Kən Iesu
təmətuoun matəghat kəm rəhan min netəmim məmə, "Itəmat, nakoatəto
itəmat o is rəha Farisi min, is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwir, məto
nikilat tamkimik.
2 Natimnat itəm etəmim tatol anion, Uhgin təpaniləs-iarəpa tagəhag ikin. Kən
natimnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kən Uhgin təpaniləs-iarəpa, netəmim
okotəplan.
3 Natimnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netəmim okotəto e nərauiəgən.
Kən natimnat itəm nakoatən anion e nipəgnoa nimə, kən netəmim kəpanotən-
iarəp ihluə, netəmim rafin okotəto.
4 "Rəhak min netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən netəmim itəm
kotitun nohamnuən nipətitəmat, məto uarisig, okol kəsotol minən nat kit tərat
kəm itəmat.
5 Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatip məmə onakoatəgin.
Onəkotəkəike motəgin Uhgin, məto-inu nian in otohamnu suah kit, in titun
nərakin-pənən in e nigəm asol. Əwəh, nipahrienən, ekən kəm itəmat məmə
nakoatəkəike motəgin Uhgin.
6 Mənig əlkələh min, katol-salim-in ilat tepət nəmtin məni əkəku əm, məto
Uhgin təsaluin agin-əhən kit.
7 Əsotəginən, məto-inu Uhgin tolkeike itəmat taprəkis-in mənig min tepət.
Nipahrienən, Uhgin təmafin mitun wir noanutəmat rafin.
8 "Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim
məmə in rəhak kit, kən io Nəti Etəmim, io min ekən-iarəp e niganəmti nagelo
min rəha Uhgin məmə in rəhak etəmim.
9 Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə
etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e niganəmti nagelo min rəha Uhgin məmə
suah u in sənəmə etəmim kit rəhak.
10 Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgin otafəl rəkis
rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmin Rəha Uhgin, okol
Uhgin təsafəl rəkisən rəhan təfagə tərat.
11 "Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfiminən, ne e niganəmti
iərəmərə min, ne netəm-iasol min məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil
motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə
onəkotahro min-nulan kuhalpin rəhalat nəghatən,
12 məto-inu e nian ətuatip əh, Narmin Rəha Uhgin otəgətun itəmat e
nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tikə

13 Kən netəm min əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Tata rəhak
tinimis rəkis. Awi, uəh niki piak məmə otoor natimnat rəha tata rəhatimlau
məmə otos-ipa rəhak neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak."
14 Məto Iesu təmən kəm in məmə, "Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəligən u
rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat."
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatəto wir itəmat. Otahtosig-
in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis min, məto-inu nəukəti
nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət."

12:2: Luk 8:17 **12:7:** Luk 12:24; Wək 27:34 **12:11:** Mak 13:11; Luk 21:12-15 **12:15:** 1 Tim 6:9-10

16 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan nautə tepət, kən
rəhan nasumən tatol nɨpətɨn tepət.
17 Kən təmən-ipən atɨp kəm in məmə, ‘?Oekahrol min-nulan, məto-inu rəhak
nimə mɨn kɨnəsotahmenən məmə ekəlɨn-pən nɨgak nagwənən mɨn lan?’
18 “Kən in təmən məmə, ‘Təwɨr məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkɨs nimə mɨn
u, kən ekiləkɨn nimə neen mɨn itəm iahgin məsɨn. Kən ekəlɨn-pən nɨgak
nagwənən, ne rəhak nautə mɨn ikɨn.
19 Kən ekɨtun nənən məmə, rəhak natɨmnat tepət tepət tahmen o nup tepət.
Kən roiu ekameg, mətagwən, matənɨm, kən matəto nagienən təwɨr əm nulan
matuwɨn.’
20 “Məto Uhgɨn təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik ialməl! Roiu əm lapɨn,
onakɨmɨs. ?Okahrol rəham natɨmnat u tatəməhl nəmargətain?’ ”
21 Kən Iesu təmən məmə, “Uhgɨn otol əm nəhlan kəm netəmim itəm ko-
targətain nautə tepət məmə in rəhalat, məto nɨkin təsəht pɨkən nolən wɨr mɨn
itəm Uhgɨn tolkeike.”

Əsotətəlɨg pɨkən natɨmnat rəha nɨpətɨtəm (Mat 6:19-21, 25-34)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim mɨn məmə, “Məto-inu o nolən
əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlɨg-in pɨkən natɨmnat rəha nəmegəhən
rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən məsotətəlɨg-in pɨkən natɨmnat rəha
nɨpətɨtəmat məmə onəkotuwɨn-in natɨmnat naka.
23 Əsotətəlɨg-in pɨkən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkɨs-in nagwənən,
kən nɨpətɨtəmat taprəkɨs-in napən mɨn rəha nuwɨn-inən.
24 Otəplan-tu mənɨg mɨn, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat
nimə rəha nagwənən tɨkə, məto Uhgɨn tətagwən ilat. !Məto Uhgɨn tolkeike pɨk
itəmat taprəkɨs-in mənɨg mɨn!
25 ?Nɨkitəmat təht məmə rəhatəmat nətəlɨgən pɨk tɨtun nolən rəhatəmat
nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəlɨgən pɨk təsafin-pənən aua kitiəh
əm e rəhatəmat nəmegəhən.
26 ?Məto okəmə itəmat nəsotɨtunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, tahro
nakoatətəlɨg-in pɨk natɨmnat pɨsɨn pɨsɨn mɨn e nəmegəhən rəhatəmat?
27 “Nɨkitəmat təht-tu nolən rəha nəguɨ-nɨg mɨn itəm koatəguɨn. Ilat kəsotol
wəkən, məsotəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig
Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwɨr pɨk, məto rəhan napən mɨn
kəsotəwɨrən taprəkɨs-in nəguɨ-nɨg mɨn.
28 Nəguɨ-nɨg mɨn əh koatətul rəha nian kitiəh əm, kən olawɨgin, netəmim
kotaan ilat e nɨgəm, məto Uhgɨn in tatol ilat kotəwɨr kotəwɨr. ?Kən nɨkitəmat
təht məmə in otos-ipɨnə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim,
rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.
29 “Təsəwɨrən məmə nɨkitəmat tatəht pɨk natɨmnat o nəmegəhən rəhatəmat,
kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nɨgɨtəmat ne nənɨmən nɨmɨtəmat.
30 Nɨkitəmat təsəht pɨkən natɨmnat mɨn əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən
e Uhgɨn, ilat koategəs-in natɨmnat mɨn əh. Rəhatəmat Tata in tɨtun natɨmnat
itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat.
31 Məto nakotətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn motol tətul
aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipɨnə mɨn kəm itəmat natɨmnat
mɨn rəha nəmegəhən ikɨn-u e nətueintən.
32 “Əsotəgɨnən, itəmat sipsip mɨn u rəhak itəm itəmat noan məsɨn əm,
məto-inu Tata rəhatəmat nɨkin tagien pɨk məmə onəkotatɨg ahgin rəhan
nərəmərəən, kən in otehm wɨr itəmat, kən itəmat mɨn onəkotərəmərə itəmat
min.

12:21: Mat 6:19-20

33 Otosalɨm-in rəhatəmat natɨmnat mɨn, kən motos-ipən məni lan kəm
ian-rat mɨn. Nian nəkotol təwɨr min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol
rəhatəmat pokɨs rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən
rəhatəmat natɨmnat itəm təwɨr əpəh e nego e neai. Kən ikɨn əh, okol iakləh mɨn
kəsotuwɨnən iuəhkɨr motakləh-in, kən okol wɨn mɨn kəsotərəkɨnən natɨmnat
mɨn əh.
34 Iatən nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən rəhatəmat natɨmnat wɨr mɨn
koatəməhl ikɨn, kən nɨkitəmat otəkəike matəht natɨmnat mɨn əh-ikɨn əh."

Netəmim rəha Iesu kotəkəike moatətul matɨp o rəhan nuwamən

35 Kən Iesu təmən məmə, "Pəs nəkoatətul matɨp nian rafin, tahmen-pən
əm məmə nakoatuwɨn-in napən mɨn rəha wək, kən moatehm wɨr məmə
rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin.
36 Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək mɨn rəha iərəmərə kit itəm tatɨsɨ-
pən e lafet kit rəha marɨt. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat
koaterəh e toa məmə otuwa imə.
37 Iolwək mɨn itəm koataiir moatətul matɨp nian iərəmərə tatuwa, ilat
okotehm motos nəwɨrən rəha iərəmərə. Nɨpahrienən ekən kəm itəmat məmə,
in otuwɨn-in napən rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən
in otehm wɨr ilat mətagwən ilat.
38 Kən okəmə iərəmərə tatuwa lapɨn e napinəpən tɨnəlis kɨnkɨn lan, e nian
mənɨg mɨn kɨnotətuoun kɨnoatɨmnən lan, məto iolwək mɨn ilat koatətul matɨp
əm, kən in otol təwɨr agɨn kəm ilat.
39 Kən itəmat nəkotəkəike motɨtun məmə, okəmə suah kit tɨtun nian ətuatɨp
itəm iakləh otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapɨlən, in tatətul
matɨp matehm wɨr rəhan nimə məmə iakləh otəsuwamən imə.
40 Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matɨp məto-inu io Nəti
Etəmim ekuwa mɨn e nian itəm itəmat nakəsotɨtunən."
41 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən
rəhatɨmat əm, o rəha netəmim rafin?"
42 Kən Iərəmərə tatən məmə, "?Pah u in iolwək itəm tenatɨg kən tatol rəhan
wək e nian mɨn rafin e nolən itəm təwɨr? ?Kən iərəmərə kit otɨləs-ipər pah in
otuwa etəm-iasol rəha iolwək mɨn e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nɨgɨ
iolwək mɨn rafin e nian ətuatɨp rəhan?
43 Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-
wɨr rəhan wək, kən in otol təwɨr kəm iolwək əh.
44 Nɨpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəmərə in otɨləs-ipər iolwək əh
tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otərəmərə e natɨmnat rafin rəhan.
45 ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nɨkin otəht məmə, 'Rəhak etəm-iasol
təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.' Kən iolwək əh tɨnətuoun matoh
iolwək mɨn nɨpɨtan ne nəman, kən muwɨn mətagwən matənɨm mətapɨs. ?Kən
iərəmərə otol naka?
46 Iərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsɨtunən kən
məsətul matɨpən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpɨnən asol kəm in, kən otɨləs-
ipən in tuwɨn matɨg ilat netəm mɨn u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.
47 "Iolwək əh itəm tɨnɨtun rəkɨs nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul
matɨpən məmə otol wək mɨn əh, kən okoh in təto nahmməən.
48 Məto iolwək itəm in təsɨtunən nəghatən mɨn rəha iərəmərə, kən matol
natɨmnat itəm təsətuatɨpən itəm otəkəike mos nalpɨnən ron, kən okoh mətɨg
əm iolwək u. Etəmim itəm Uhgɨn tatos-ipən natɨmnat tepət kəm in, in otəkəike

---

12:33: Luk 18:22 **12:35:** Mat 25:1-13 **12:39:** Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2 **12:44:** Mat 25:21,23
12:46: Mat 24:45-51 **12:47:** Jem 4:17

mol natɨmnat tepət. Kən etəmim itəm katələhəu-pən natɨmnat tepət e nelmɨn, okatətapəh-in mɨn natɨmnat tepət ron."

Iesu tatol netəmim koatoor ilat mɨn

49 Kən Iesu təmən məmə, "Emuwa məmə ekəhlman nɨgəm e nətueintən, kən
okəmə roiu əh nɨgəm əh tɨnatuəp rəkɨs, kən nɨkik otagien.
50 Nian əskasɨk kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen e nolə baptais
kit, kən nɨkik tɨtahmə lan mətoarus-pən tɨnol namnun.
51 ?Nɨkitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəmə̇linuən e nətueintən?
!Kəp! Eməsuwamən məmə ekələhəu nəmə̇linuən, məto emuwa məmə ekol
netəmim kotoor ilat mɨn.
52 Kən tətuoun u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat mɨn,
kɨsɨl katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kɨsɨl.
53 Tata in otəhai nətɨn iərman, kən nətɨn əh otəhai rəhan tata. Kən mama in
otəhai nətɨn pətan, kən nətɨn əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun,
kən uhun otəhai nəgon."

Netəmim okotəkəike motɨtun nəmtətin mɨn
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

54 Kən in təməghat mɨn kəm nɨmanin netəmim matən məmə, "Nian
nakotehm nɨmal napuə mɨn okotər, kən nakotən uəhai əm məmə otəfɨk, kən
otol mihin.
55 Kən nian nəkotəplan məmə nuwɨg təmɨləs kərpəp,* nakotən məmə nape-
apeən otuwa, kən otol mihin.
56 !Ei! !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Itəmat nakoatəmə
nəkotɨtun pɨk natɨmnat mɨn, kən motɨtun nehmən nɨməptən ne neai, kən
nəkotɨtun məmə nian otuwa min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto tahro
nakəsotɨtunən nɨpəti nəmtətin mɨn itəm nakoatəplan əh-roiu?
57 "?Tahro nakəsotɨtəpunən suatɨp itəm tətuatɨp məmə onəkotətəu-pən?
58 Nian suah kit otɨləs ik nakuwɨn e kot, kən nian natualiwək e suatɨp,
kən təwɨr məmə nakuaupən muəghat muən wɨr rəhatəmlau nəratən. Okəmə
nəkəsioal mihinən, kən otɨləs ik muwɨn e kot, kən etəm-iasol rəha kot
otegəhan-in-pən ik e nelmɨ polis, kən polis otɨləs ik muwɨn mahtosɨg-in ik e
kalapus.
59 Iatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus
nakətou rafin agɨn nalpɨnən rəham."

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mɨn

1 Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu məmə netəm
Kalili neen koatoh nat megəh mɨn məmə okotol sakrifais lan kəm Uhgɨn,
kən nian kitiəh mɨn əm, mopael mɨn rəha kapman u Pailat kəmotuwa
motohamnu ilat, kən nɨtalat nat megəh mɨn kəmotol əm kitiəh kətaiu.*
2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Tahro? ?Nɨkitəmat təht məmə nɨmɨsən əskasɨk
tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkɨs-in
netəmim rafin rəha Kalili?
3 !Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat
nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs.

12:48: Mat 10:34-36 **12:50:** Mak 10:38-39 **12:53:** Maeka 4:6 * **12:55:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Nian nakotəto nɨmətag itəm tatɨsɨ-pis," məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatuarisɨg nɨmətag itəm tatɨsɨ-pis. **12:59:** Mat 5:25-26 * **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nɨmɨsən rəha netəm mɨn əh məto-inu ilat koatatɨg e Nimə Rəha Uhgɨn u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2

4 ?Kən tahro e netəm eitin rəha Saeloam itəm nimə əfəməh təmiet məfətain ilat
kotimis? ?Nikitəmat təht məmə natimnat min əh tatəgətun məmə nəmegəhən
rəhalat tərat taprəkis-in netəmim rafin əpəh Jerusalem?
5 ! Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə
itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min
onəkotimis."
6 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, "Etəmim kit təməfe nig kit əpəh e
rəhan nasumən, nərgin u fik. Kən nian nup min neen təmuwa minuwin rəkis,
suah u təmuwin nian tepət mateam-in noa nig u, məto tikə, məto-inu təsoeən.
7 Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, 'Əplan-tu. Emuwa
mateam-in noa fik u minos nup kisil, məto esehmən noa nig kit ne. Ahtihl
rəkis. Təsəwirən məmə tatətulosig e niməptən rəha nasumən.'
8 Kən suah u tatehm nasumən tuhalpin rəhan nəghatən məmə, 'Etəm-iasol,
əpəs əm tos nup kitiəh min əm. Kən ekel nisip mitəlau e nəukətin, kən masitu
lan məmki-pən nisip wir.
9 Kən okəmə tatoe e nup əh-ikin, kən təwir əm. Məto okəmə kəpə, ik nəkitun
nəte rəkisən.' "

Iesu təmol-wir pətan kit e Sapat

10 Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə kit rəha
nuəfiminən.
11 Kən pətan kit əh-ikin itəm narmin rat tətatig lan e nup eitin, kən tatol
məmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatipən.
12 Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm
in məmə, "Pətan. Io iatikis rəkis rəham nimisən, kol təsaskəlim minən ik."
13 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin lan, kən əmun roiu agin-əh min əm,
təmətul ətuatip minəwir, kən minatənwiwi Uhgin.
14 Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən, nikin təmahmə məto-inu
Iesu təmol-wir pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netəmim
məmə, "Nian sikis rəhatəmat o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh
məmə in otol-wir itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okol nəsotuwamən lan."
15 Kən Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, "!Rəhatəmat nənən təwir, məto
nikitəmat tamkimik! ?Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan
pilik o togki itəm təməru ətain, masig muwin tətanəm nəhau? !Kəp! Itəmat
rafin nəkoatol min-nəhlan.
16 Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təmənlis o nup eitin.
Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat."
17 Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimir min kəmotaulis. Kən netəmim
rafin, nikilat tətagien o wək wir agin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgin (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Kən Iesu təmən məmə, "?Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e naka? ?Kən
io oekən nəghatən naka kən məgətun lan?
19 Nərəmərəən rəha Uhgin, in tahmen-pən e noa nəpik† itəm natiəkəku, kən
suah kit təmiləs məfe e rəhan nasumən. Kən nikutin tinəwiə minol iahgin, kən
mənig ilis min kotuwa moatol-pən nimaalat e nelmin min."
20 Kən təmən min məmə, "? Iatəgətun nərəmərəən rəha Uhgin məmə in
tahmen-pən e naka?
21 In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm
kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin."

13:7: Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15 **13:14:** Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15:** Luk 14:5 † **13:19:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "nikuti mastat." Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikin Isrel, məto tikə əpəh Ntən.

Toa əkəku
(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Kən nian Iesu təmaliwək matuwɨn Jerusalem, kən matəgətun netəmim e
taon mɨn ne latuənu mɨn.
23 Kən suah kit təmətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, netəmim noan məsɨn əm
itəm Uhgɨn otosmegəh ilat?"
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,
24 "Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pɨk məmə nakotuwɨn-
pən e toa itəm natiəkəku tatuwɨn e nego e neai, məto-inu netəmim tepət itəm
okotalkut məmə okotuwɨn imə, məto ko kəsotuwɨnən.
25 Məto o nian kit, iərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosɨg e rəhan toa. Kən
itəmat itəm nəsotuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə
moatəht-əht toa moatən məmə, 'Awi, Iərəmərə. !Erəh e toa otɨmat!' Məto in
otən məmə, 'Ekəruru agɨn-əh itəmat.'
26 Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, 'Iərəmərə, kitat kəmotagwən
kələh, kən ik nəmatəgətun itɨmat əpəh e rəhatɨmat ikɨn.'
27 Məto in otən-ipɨnə məmə, 'Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru agɨn-əh
itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat agɨn. !Otuwɨn isəu ron io!'
28 "E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien
mɨn aupən koatatɨg e nego e neai itəm Uhgɨn tatərəmərə lan, məto itəmat
onakoatətul ihluə kən okərakin-iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain
nəluɨtəmat, moatəto tərat.
29 Kən netəmim okotɨsɨ-par, kən motɨsɨ-pah, kən motɨsɨ-pəhap, kən motɨsɨ-
pis, məmə okotuwɨn motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgɨn tatərəmərə
lan.
30 Kən təwɨr məmə nəkotɨtun məmə, netəmim neen itəm koatuarisɨg əh-roiu,
ilat okotuwa motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu,
ilat okəpanotuwa motətul uarisɨg."‡

Herot təmolkeike məmə in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)

31 Kən e nian əh, Farisi mɨn neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə,
"Təwɨr məmə nakiet uəhai əm u ikɨn-u matuwɨn, məto-inu Herot Antipas
tolkeike məmə otohamnu ik."
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Herot Antipas in iol keko-eko,
tahmen e kuri iarupɨn itəm tətagwən mɨtə. Otuwɨn motən-ipən kəm in məmə
io ekatən məmə, 'Ehm-tu. Nian əkuəkɨr əm əh-ikɨn tətatɨg itəm io ekəhg-iarəp
narmɨn rat mɨn e netəmim, kən matol-wɨr nɨmɨsən rəha netəmim, kən uarisɨg
e nian kɨsɨl lan, kən ekol namnun rəhak wək.'
33 "Nat əpnapɨn Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəu-pən rəhak
suatɨp matuwɨn u-roiu, ne olawɨg, ne oniəh muwɨn miet-pən Jerusalem.
Inu ikɨn ətuatɨp itəm okotəkəike kɨsiai-in ien mɨn ikɨn. Məto Jerusalem əm,
katohamnu ien mɨn rəha Uhgɨn ikɨn.
34 "!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mɨn
rəha Uhgɨn, kən netəmim itəm Uhgɨn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtɨmnu
ilat e kəpiel apɨn, inəh netəm u rəha Uhgɨn itəm koatos nəghatən rəhan.
Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmɨk-əfɨmɨn wɨr itəmat matos wɨr
itəmat, tahmen-pən e mənɨg itəm tatu nenətɨn mɨn e nɨkwɨn, məto itəmat
nɨkitəmat təsagienən ron kən motapəs io.

13:25: Mat 25:10-12 **13:27:** Sam 6:8 **13:28:** Mat 8:11-12 **13:29:** Sam 107:3 **13:30:** Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ **13:30:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə ilat koatətul aupən e netəmim rafin. Kən nɨkilat təht məmə Iaihluə mɨn kotərat əm. Məto Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwɨnən e nego e neai, kən Iaihluə mɨn tepət, ilat okotuwɨn e nego e neai.

35 Kən nəkotɨtun məmə Uhgɨn təmapəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat məmə okol nəkəsotehmən io matuwɨn matuwɨn mətoarus nakotən məmə, ‘!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!’ ”

14

Iesu təmuwɨn əpəh rəha Farisi kit ikɨn

1 E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwɨn e nimə rəha etəm-iasol kit rəha Farisi mɨn məmə okotagwən, kən netəmim koatɨsɨlu wɨr məmə okotehm-tu naka əh otol.
2 Kən inəh Iesu tatəpələh ikɨn, suah kit tatɨmɨs e nɨmɨsən rəha kasis-asis, tatəpələh iuəhkɨr əm ron.
3 Kən Iesu təmətapəh o iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn məmə, “?Tahro? ?Lou tategəhan-in məmə suah kit otol-wɨr netəm koatɨmɨs kotəmegəh mɨn e nian rəha Sapat, o kəp?”
4 Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol nɨpətɨn təwɨr mɨn, kən mahl-ipən tatuwɨn.
5 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə itəmat kit, rəhan suakəku, o rəhan kau otiwɨg-pən pɨkən e noakɨmɨl asol e nian rəha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwɨn mɨləs-irəkɨs uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsol mihinən?”
6 Kən nəghatən rəhalat təmɨkə məmə okotən.
7 Kən Iesu təmehm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən kəmotuwa imə motɨtəpun ikɨn mɨn rəha nɨsiaiiən məmə okotəpələh aupən ikɨn. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
8 “Okəmə etəmim tətaun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha marɨt, kən nəsuwɨnən məpələh ikɨn rəha nɨsiaiiən. Məta suah kit in ilɨs katɨsiai-in pɨk tuwa,
9 kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, ‘Agɨm. Pəs suah u in təpələh u ikɨn-un.’ Kən onakaulɨs məto-inu nakəkəike muwɨn məpələh ləhau agɨn itəm nɨsiaiiən tɨkə ikɨn.
10 Məto okəmə suah kit tətaun-in ik məmə nakuwɨn magwən e lafet kit, kən təwɨr məmə nakɨtəpun ikɨn nɨsiaiiən tɨkə ikɨn. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in otən kəm ik məmə, ‘Rəhak etəmim, uwɨn məpələh ilɨs, ikɨn rəha nɨsiaiiən.’ Kən inu otɨləs-ipər nərgəm e nɨganəmtɨ netəmim rafin əh imə.
11 Ekən nəhlan məto-inu etəm tatɨləs-ipər atɨp in məmə in otuwa etəm-iasol, Uhgɨn otɨləs-iəhau in. Məto etəmim itəm tatɨləs-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər mol tuwa etəm-iasol.”
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, “Okəmə natol nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapɨn, təsəwɨrən məmə nakaun-in ik mɨn neen, ne piam mɨn, ne rəham noanol mɨn, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatɨg kɨtəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat mɨn okotaun-in ik məmə nakuwɨn motagwən itəmat min, kən ilat okotalpɨn nat nəmol kəm ilat.
13 Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat mɨn, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn tərat, ne ielkɨn rat mɨn, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, məmə okotuwa nakotagwən.
14 Kən Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpɨn agɨn-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatɨp okoatəmegəh mɨn, kən Uhgɨn otətou ik lan.”

13:35: Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:3:** Luk 6:9 **14:5:** Mat 12:11; Luk 13:15 **14:8:** Prov 25:6-7 **14:11:** Mat 23:12; Luk 18:14 **14:14:** Jon 5:29

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol (Mat 22:1-10)

15 Kən ilat kit əh-ikɨn itəm tətagwən təmətо nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm
Iesu məmə, "Təwɨr pɨk o etəmim itəm otuwɨn əpəh e nego e neai itəm Uhgɨn
tatərəmərə lan, kən magwən e lafet asol rəhan."
16 Məto Iesu təmən kəm in məmə, "Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol
kit rəhan, kən maun-in netəmim tepət məmə okotuwa kagwən kələh ilat min.
17 Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwɨn
mən-iarəp kəm netəmim itəm təmaun-in rəkɨs ilat. Kən tən-ipən kəm ilat
məmə, 'Otuwa kagwən, məto-inu enol əpenə-penə rəkɨs e nagwənən.'
18 Məto ilat rafin kəmotapəs nuwɨnən moatən məmə okol kəsotuwamən.
Kit təmaupən mən kəm in məmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko
esɨmnən məto-inu, emos-nəmtɨn əm nɨməptən kit, kən ekəike muwɨn mətag.'
19 "Kən kit mɨn təmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən
məto-inu, emos-nəmtɨn əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwɨn mehm
pitən rəhalat mɨn wək.'
20 "Kən kit mɨn təmə, 'Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən məto-inu,
kəmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.'
21 "Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un
nɨkin təmahmə təmahmə, kən təmən kəm rəhan iolwək məmə, 'Uwɨn uəhai e
suatɨp ne ikɨn mɨn neen e taon meam-in ian-rat mɨn, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn
tərat, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne ielkɨn rat mɨn, kən mit ilat motuwa.'
22 Kən in təmol əm məmə rəhan etəm-iasol təmən mihin ne, kən təmɨtəlɨg-pa
mən-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Natɨmnat rafin itəm nəmən, io enol rəkɨs, məto
nagwənən tepət əh-ikɨn kən nimə tahmen e netəmim neen mɨn.'
23 "Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmə, 'Kən uwɨn e suatɨp, ne ikɨn mɨn
rafin ihluə e taon, kən uwɨn muəh nɨkilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə
u rəhak otəkəike mər wɨr.
24 Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun
asgəwɨnən nagwənən məsɨn rəhak.' "

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

25 Netəmim tepət tepət koatuarisɨg-in Iesu e suatɨp. Kən in təmeirair mən-
ipən kəm ilat məmə,
26 "Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisɨg-in io, in otəkəike mos io
ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In otəkəike molkeike io maprəkɨs-in rəhan
tata ne mama ne rəhan pətagwəhl ne nətɨn mɨn ne pian mɨn ne wɨnɨn mɨn, ne
in atɨp mɨn.* Okəmə təsol mihinən, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol
rəhak lan etəmim.
27 Kən etəmim pah itəm təsɨləsən rəhan nɨg kəluau mətəu-pa io, kən ko in
təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.
28 "Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otiləkɨn nimə asol kit kaifəməh, kən
in otaupən məpələh mehm wɨr məni rəha natɨmnat mɨn məmə otehm rəhan
məni məmə tahmen, o kəp.
29 In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm wɨr məni ron, kən in
tatətuoun matol fauntesen† əm, məto tɨnəruru nol rafinən, kən netəmim rafin
itəm okotuwa motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmə,
30 'Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimə, məto tɨnəruru nol rafinən.'

14:15: Luk 13:29 **14:20:** 1 Kor 7:33 * **14:26:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisɨg-in Iesu, in tatəkəike metəhau rəhan mɨn. Məto nɨpətɨ nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat mɨn, məto kotəkəike molkeike pɨk agɨn Iesu. **14:26:** Luk 9:23 † **14:29:** Nəghatən u "fauntesen," tatəghat-in kəpiel mɨn itəm kaupən katəlɨn o niləkɨnən nimə.

31 “Kən okəmə kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən
məmə kig pɨsɨn kit mɨn itəm rəhan mopael mɨn tuente-taosan tatuwa məmə
okuəluagɨn, kən otəsuwɨn uəhaiən o nəluagɨnən. Aupən ikɨn, otəkəike məpələh
mehm wɨr məmə in tɨtun nol winən, o kəp.
32 Okəmə tɨtun məmə okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən netəmim
neen kotuwɨn motehm rəhan tɨkɨmɨr nian in əpəh isəu əh, kən okotətapəh o
nəməlinuən.
33 Kən e nolən ahmen mɨn əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wɨr
nəmegəhən rəhatəmat. Okəmə itəmat kit təsapəsən əh rəhan natɨmnat mɨn
rafin, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.”
34 “Nian etəmim kit takiəh nien, kən nɨpəti nien in təwɨr o nawɨrən
nagwənən. Məto nian kɨnawɨr rəkɨs nagwənən lan, kən nɨpatin təsəwɨr mɨnən
o nunən.‡
35 Kən okol kəsolən nat wɨr kit lan, kən netəmim okotərakin əm. Etəm
matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip
itəm təmə̈lue
(Mat 18:10-14)

1 E nian əh, netəmim tepət itəm koatos məni rəha takɨs, ne netəmim tepət
itəm nol təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlɨg-in Iesu. 2 Kən Farisi mɨn ne
iəgətun mɨn rəha Lou koatəghat rat Iesu o netəm nol təfagə rat mɨn əh, moatən
məmə, “Suah əh, nɨkin tətagien əm məmə nol təfagə rat mɨn koatuwɨn ron, kən
motagwən kələh.”
3 Kən e nəghatən mɨn u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə,
4 “?Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrɨt, kən kitiəh təmə̈lue, məto in nɨkin
təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmɨkə nəhlan, kən in otəkəike mapəs
rəhan nainti-nain sipsip koatun kras moatətul əpəh təpiə ikɨn, kən in otuwɨn
mategəs-in itəm təmə̈lue mətoarus-pən in otehm.
5 Kən nian in təmehm, təmɨləs-ipər məhun, kən nɨkin tətagien.
6 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in mɨn neen, ne
netəm kotatɨg motɨtəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotagien
kələh, məto-inu emehm mɨn rəhak sipsip itəm təmə̈lue.’ ”
7 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Kən iatən kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə
iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nəmegəhən kəm Uhgɨn, kən nagienən əpəh
ilɨs e nego e neai o suah əh in tepət, taprəkɨs-in nagienən o netəmim nainti-
nain itəm nɨkilat təht məmə kotətuatɨp məsotolən nat kit tərat itəm okotəkəike
motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e məni təmɨkə

8 Kən Iesu təmatɨg məghat mɨn məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten
kəmol e silfa, kən in təmɨkɨl kitiəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit,
kən mol pɨrum megəs-in wɨr əpəh imə matuwɨn matuwɨn mehm.

‡ **14:34:** Nəghatən ətuatɨp rəha Iesu təmə, “Sol in təwɨr, məto okəmə rəhan nətehenən tɨnɨkə, kən nat tɨkə otol tətehen mɨn.” Məto sol rəha netəmim e nian mɨn əh, in təmol pɨləh-pɨləh e nat pɨsɨn itəm nətehenən tɨkə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol pɨləh-pɨləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50 **15:2:** Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10 * **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi mɨn itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatɨp, nat əpnapɨn nəratən tətatɨg e nɨkilat rafin.

9 Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan min neen ne netəm kotatig
motitəlau lan, matən məmə, ‘Otuwa kotagien kələh məto-inu emehm rəkis
məni ilou rəhak təmikə.’ ”
10 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiəh min əm, nagienən
asol e niganəmti nagelo min əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit
tatəuhlin rəhan nətəligən matuwin o Uhgin.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təməlue

11 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu.
12 In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə min rəham,
mos-ipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-ipən kəm
ilau.
13 “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwin mol-salim-in ilat,
kən mos məni e nautə min un miet iməlat ikin muwin e nəptən pisin kit min
isəu. Kən ikin əh, təmatərəkin rəhan məni e nolən rat min matuwin matuwin.
14 Kən nian rəhan məni tinikə rafin, nəumis asol tinitan e nitən əh, kən
nəumis tinatus suah un, nigin nagwənən tinikə.
15 Kən təmuwin matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u təmahl-ipən
məmə otuwin mətagwən rəhan pikəs min.
16 Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nigi pikəs
min, məto etəmim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.
17 “Kən nətəligən wir tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əh
iolwək min rəha tata, nigilat nagwənən tepət maprəkis, məto io ekətatig u ikin-
u, otəsuwəhən kən ekimis e nəumis.
18 Oekiet u ikin-u mitəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, “Tata.
Io emol tefagə tərat kəm Uhgin ne ik.
19 Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim. Məto aun-in io
ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit rəham.” ’
20 Kən təmətul maliwək minatuwin məmə otehm rəhan tata.
“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasipən məplan, kən
təmasəkitun, maiu muwin miləs muətain mətagien ron.
21 Kən netin tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərat kəm Uhgin ne
ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim.’
22 “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək min mən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Ei!
Otuwin uəhai motos kot itəm in təwir maprəkis motuwa kuwin-in-pən kəm in,
kən motos rig motarigin-pən e noanelmin, kən motos put ka kuwin-in-pən e
nelkin,
23 kən motiləs pilik itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs kotol kələh lafet
lan rəha nətik,
24 məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in
tinəmegəh min. In təməlue, məto enehm min.’ Kən ilat kinoatol lafet.
25 “Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa
minuwa iuəhkir o latuənu, kən minəto netəmim koatol napuən min, moatol
tanis.
26 Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətapəh ron məmə, ‘?Ei, naka əh netəmim
koatol?’
27 Kən tən-ipən kəm in məmə, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pilik
itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pa min, kən in təsanən əm.’
28 “Kən nikin təmahmə, kən məmə, ‘Okol esuwinən imə.’ Kən rəhan tata
təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwin imə.
29 Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, ‘Əplan-tu. Kəmuatig nup tepət rəkis,
kən iatol wək u ikin-u tahmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən

15:18: Sam 51:4 **15:24:** Efes 2:1,5

nəwiam kit ne. ?Məto tahro, tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io
tahmen-pən e nəni, məmə ekol nagwənən lan itɨmat io mɨn neen.
30 Məto nətɨm əh itəm təmərəkɨn rafin rəham nautə o nətouən nɨpɨtan mɨn
lan rəha suatɨp, kən nian tɨnɨtəlɨg-pən latuənu, kən nakətul matoh pɨlɨk tasis-
asis matol lafet lan rəhan.'
31 "Kən rəhan tata tən-ipən məmə, 'Nətɨk. Nian rafin kilau min ik kətuatɨg,
kən natɨmnat rafin rəhak in rəham.
32 Məto tətuatɨp əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u tahmen-
pən əm məmə təmɨmɨs rəkɨs, məto roiu in tɨnəmegəh mɨn. In təmɨkə, məto roiu
kɨnotehm mɨn.' "

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Suah kit rəhan nautə tepət,
kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək mɨn. Kən rəhan iolwək
mɨn neen kəmotuwa moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəmərə,
moatən məmə, 'Ei, suah əh tatərəkɨn rəham natɨmnat.'
2 Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmə, '?Ei, nəghatən naka mɨn
u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafin nəghatən mɨn rəha wək
rəham muwa, məto-inu roiu ekahl-iarəp ik e wək.'
3 "Kən etəm-iasol əh təmuwɨn matətəlɨg-in məmə, 'Awe. Rəhak iərəmərə
tolkeike məmə otərakin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu?
Nahgik təsahmenən məmə ekel nɨsɨp mos məni ikɨn, kən io iaulɨs pɨk o neasiə-
inən məni o netəmim.
4 !Ei! Roiu əh enɨtun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwɨn
iməlat ikɨn moatehm wɨr io nian rəhak iərəmərə otərakin io e rəhak wək.'
5 "Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəmərə kotuwa
ron kitiəh kitiəh. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmə, '?Ik nəmol
kaon e naka?'
6 Kən suah əh təmən məmə, 'Eməmɨk tram rəha oel o noahən ilat wan-
hanrɨt.'* Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, 'Inu ma pepe rəha kaon rəham.
Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti tram əm e rəham pepe.'
7 "Kən təmən-ipən kəm suah kit mɨn məmə, '?Ik nəmol kaon e naka?' Kən
in təmə, 'Emol kaon e wan-taosan pak wit.' Kən etəm-iasol təmə, 'Os ma pepe
rəha kaon rəham, kən əte-pən əm eit-hanrɨt pak wit.'
8 "Kən uarisɨg lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərat kəm in,
təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha neiueiuəən məmə in otehm wɨr atɨp in.
Nat u tatəgətun məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatɨg wɨr o nolən mɨn
rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat mɨn, taprəkɨs-in nenatɨgən rəha
netəmim rəha nəhag-əhagən.†
9 "Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wɨr e netəmim e məni rəha nətueintən
məmə ilat okotuwa iolɨtəmat mɨn. Kən nian məni rəha nətueintən otɨkə, kən
Uhgɨn otos itəmat muwɨn əpəh e nego e neai itəm otətatɨg lilɨn.
10 "Okəmə nəkɨtun məmə suah kit tatehm wɨr nat əkəku kit, kən nəkɨtun
məmə in tɨtun nehm wɨrən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkɨtun məmə suah kit
tatol nolən itəm təsətuatɨpən e nat əkəku kit, kən nəkɨtun məmə in otol nolən
təsətuatɨpən e nat itəm iahgin.
11 ?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wɨrən məni rəha nətueintən
u, kən pah otegəhan-in itəmat məmə nakotos nat itəm təwɨr pahrien, inəh
natɨmnat rəha Uhgɨn?

---

* **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nɨpəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natɨmnat itəm Uhgɨn tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nɨkilat təsəht pɨkən nətəlɨgən rəha Uhgɨn. **16:10:** Luk 19:17-26

12 Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wɨrən natɨmnat rəha suah kit mɨn,
kən nɨkitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh mɨn kəm itəmat rəhatəmat atɨp
natɨmnat məto-inu, katəplan məmə onəkəsotehm wɨr mɨnən natɨmnat mɨn əh.
13 "Etəmim tɨkə itəm tɨtun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə
in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit
məsolən nəwian. Okol nəsolən slef rəha Uhgɨn ne məni e nian kitiəh əm."
14 Farisi mɨn kotolkeike pɨk məni, kən nian kəmotəto nəghatən mɨn u, kən
kəmotalah-əsan e Iesu.
15 Məto in təmən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkoatol nolən mɨn itəm koatol
netəmim koatən məmə nəkotətuatɨp. Məto Uhgɨn tɨtun nɨkitəmat məmə
kotərat. Iatən nəhlan məto-inu nat naka itəm netəmim koatɨləs-ipər məmə in
nat keike, məto e nɨganəmtɨ Uhgɨn in nat əpnapɨn əm."
16 Kən in təmatəkəike matən məmə, "Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha
ien mɨn rəha Uhgɨn mətoarus-pa Jon Baptais, kən uarisɨg lan, katən-iarəp
namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən netəmim rafin kotalkut pɨk
məmə okotuwɨn motatɨg ahgin.
17 Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmɨkə. Nəghatən
rafin rəhan kotatɨg, in asol mɨn mətoarus-pən in əkəku agɨn. Lou otətatɨg
taprəkɨs-in neai ne nətueintən.
18 "Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan
pətan, kən matit pətan pɨsɨn kit mɨn mətuatɨg, kən in tategoafəl rəhan pətan
matol təfagə rat. Kən okəmə suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs
kən ilau mətuatɨg, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətakləh-in pətan rəha
suah pɨsɨn kit."

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

19 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kit rəhan nautə tepət tatuwɨn e napən wɨr
mɨn nəguɨ-naris itəm nəmtɨn tiəkɨs, kən nian rafin tatun pɨk nagwənən wɨr
mɨn.
20 Kən ian-rat kit, nərgɨn u Lasaros, nɨməgəm təmɨrafin nɨpətɨn. Kən kəmɨləs
kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu.
21 In tolkeike pɨk məmə otun nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm təmɨsas e tepɨl rəha
etəm-iasol əh. Kən nat kit tərat mɨn, kuri mɨn kotuwa moatəpəh-əpəh nɨməgəm
mɨn rəhan.
22 "Kən ian-rat əh təmɨmɨs, kən nagelo mɨn kəmotɨləs motuwɨn əpəh e nɨkalɨ
Epraham, ikɨn rəha nɨsiaiiən. Suah un rəhan nautə tepət, in təmɨmɨs mɨn, kən
kəmɨtənɨm.
23 Kən in tuwɨn əpəh e nɨgəm asol, kən tatəto nahməən asol, kən nian
təmasɨpər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nɨkalɨn.
24 Kən təmaun-in əfəməh məmə, '!Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən
Lasaros məmə oteer əm noanelmɨn e nəhau kən mos muwa mek namək lan
məmə otətəp, məto-inu iatəto nahməən asol e nɨgəm ukɨn-u roiu.'
25 "Məto Epraham təmə, 'Nətɨk, nɨkim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik
nəmatos natɨmnat wɨr rəham tepət, məto Lasaros təmatəto nahməən tepət e
nɨpətɨn. Məto roiu əh, in tatəto təwɨr ikɨn-u, kən ik, natəto nahməən tepət e
nɨpətɨm.
26 Kən nat kit mɨn. Ilugɨn-in kitat, noakɨmɨl asol itəm tatoor kitat, ik un,
kən itɨmat u. Okəmə itɨmat kit tolkeike məmə otɨmnə mehm ik, məto okol
təsɨmnəən. Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa mehm itɨmat, məto
okol təsuwamən.'
27 "Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, 'Tata. Iakatəkəike kəm ik, awi,
kəsi. Ahl-ipən Lasaros tuwɨn e nimə rəha tata rəhak,

16:13: Mat 6:24 **16:15:** Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16:** Mat 11:12-13 **16:17:** Mat 5:18 **16:18:** Mat 19:1-12; Mak 10:1-12

28 məto-inu piak faif əh-ikɨn. Təwɨr məmə in otuwɨn məghat mem əskasɨk
ilat məmə okoatəto ilat məmə okəsotuwamən ukɨn-u itəm iatəto nahməən asol
agɨn ikɨn.'
29 "Məto Epraham təmə, 'Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien mɨn rəha Uhgɨn
tətatɨg. Pəs piam mɨn okotəto nəghatən mɨn əh.'
30 "Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, 'Kəp, Tata Epraham.
Təsahmenən. Məto okəmə suah kit otəmegəh mɨn e nɨmɨsən otuwɨn məghat
kəm ilat, kən nɨpahrienən, ilat okotəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən motapəs təfagə
rat mɨn rəhalat.'
31 "Kən Epraham təmə, 'Okəmə kəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha Moses ne ien
mɨn rəha Uhgɨn, kən in nat əpnapɨn okəmə suah kit təmegəh pap e nɨmɨsən kən
muwɨn matəghat kəm ilat, məto okol kəsotən mɨnən nɨpahrienən lan.' "

17

Oatəto itəmat
(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, "Nɨpahrienən, nos-ipən-
os-ipənən rəha təfagə tərat mɨn itəm koatiuw-pən netəmim e nəratən, ilat
okotuwa. !Məto nahməən asol tatuwɨn o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən
netəmim, o in suatɨp rəha nos-ipən-os-ipənən!
2 Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku,
məmə otol təfagə rat, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm in. Kən
nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən
kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
3 Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wɨr rəhatəmat nəmegəhən.
"Okəmə piam tatol təfagə tərat kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e
nɨganəmtɨn, kən okəmə tatəuhlin rəhan nətəlɨgən, kən aluin rəhan nolən rat
məsosən tatɨg e nɨkim.
4 Kən nat əpnapɨn in tatol təfagə rat kəm ik mau sepɨn e nian kitiəh, kən
muwa mau sepɨn mən-ipɨnə kəm ik məmə, 'Kəsi, emol təfagə rat kəm ik.
Ekəuhlin rəhak nətəlɨgən mapəs rəhak təfagə rat,' kən ik onakəkəike maluin
rəhan nolən rat mɨn, kən məsosən tatɨg e nɨkim."*
5 Kən aposol mɨn kəmotətapəh o Iərəmərə məmə, "Ol rəhatɨmat nahatətəən
təskasɨk təhmɨn mɨn."
6 Kən Iərəmərə təmən məmə, "Nat əpnapɨn okəmə rəhatəmat nahatətəən in
təkəku agɨn əm tahmen e nɨmɨsmɨsɨ nɨməkləkɨl, kən nəkotɨtun nənən kəm nɨg
u neegɨn məmə, 'Euw atɨp ik, kən muwɨn miwɨg-pən itəhəi,' kən nɨg u otol
nəwiatəmat.†
7 "Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətasum, o in tatehm sipsip mɨn, kən
in tatɨtəlɨg-pa latuənu, kən nɨkitəmat təht məmə etəm-iasol otən kəm in məmə,
'!Ei! Wa uəhai məpələh mun nagwənən əh'? !Kəp!
8 Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, 'Uwɨn mol nɨgak nagwənən, kən
uwɨn muwɨn e rəham napən təwɨr, kən mos-ipa nɨgak nagwənən ne nɨmək
nənɨmən. Nian nəmol rafin rəham wək, nəkɨtun nuwɨnən magwən kən
mənɨm.'
9 ?Kən nɨkitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o
wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp!

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nɨpəti nəghatən əh təsənən məmə kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepɨn əm, məto kotəkəike motaluin namnun tɨkə. † **17:6:** E nəghatən ətuatɨp rəha Iesu, in tatəghat-in nɨkuti mastat u in natiəkəku agɨn, ne nɨg kit itəm nəukətɨn təmeiuaiu agɨn, nərgɨn u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21

10 Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək min rəha Uhgin. Nian nəmotol
rəkis natimnat rafin itəm Uhgin təmən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motol,
onəkotəkəike motən əm məmə, 'Itimat iolwək min əm. Nolən rəhatimat
təsahmenən o nənwiwiən. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkəike
moatol.' "

Iesu təmol-wir netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

11 Nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, in təmaliwək muwin-pən ilugin
i nəptən mil u Sameria ne Kalili.
12 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nimisən u leprosi
təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsin,
13 kən motaun-in məmə, "!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itimat!"
14 Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotuwin o pris
məmə in otehm nipətitəmat."‡ Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən
kəmotəwir, nimisən təmikə.
15 Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tinikə, kən in təməuhlin mitəlig-
pən o Iesu, matən əfəməh məmə, "!Iatənwiwi Uhgin! !Iatənwiwi Uhgin!"
16 Kən in təmeiuaiu e nelki Iesu misin nulin nipinəgin tatek nisip, kən matən
kəm Iesu məmə nikin tətagien məmə in təmol-wir rəhan nimisən. Kən suah u
in etəm Sameria.§
17 Kən Iesu təmən məmə, "?Emol-wir netəm ten maruətuəh-in rəkis rəhalat
nimisən, o kəp? ?Məto nain hiə?
18 ?Suah u in iapispis əm, məto in pisin əm təmitəlig-pa matənwiwi Uhgin?"
19 Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, "Ətul maliwək matuwin. Rəham
nahatətəən təmol-wir ik."

Nuwamən rəha nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 24:23-28, 36-41)

20 Nian kit, Farisi min kəmotətapəh o Iesu məmə, "?Onəghan nərəmərəən
rəha Uhgin otuwa?" Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nərəmərəən rəha
Uhgin otəsuwamən məmə netəmim okotehm e niganəmtilat.
21 Kən etəmim tikə itəm otən məmə, '!Asi-pa mehm, in huə!' o '!Asipən
mehm, in əpəh!' məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis mətatig e
nikitəmat."
22 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, "Nian min koatuwa itəm
itəmat onakoatolkeike məmə onəkotehm nian min rəha Nəti Etəmim, məto
okol nəkəsotehmən.
23 Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, '!Asi-pa, in huə!' o '!Asipən, in
əpəh!' Məto əsotuwinən motətəu-pən ilat,
24 məto-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nipitən
itəm tatipit kən mətasiəgəpin neai e nikalin kit mətoarus-pən nikalin kit min,
kən netəmim rafin koatəplan motitun.
25 Məto aupən, io ekəkəike məto nahməən tepət, kən netəm kotatig roiu, ilat
okotəuhlin məntaalat motapəs io.
26 "E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh
Noah aupən, itəm netəmim kəmoatol natimnat min məsotitunən məmə Uhgin
otol nat kit lan.
27 E nian əh, netəmim kəmotagwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat
rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pa nian itəm Noah tinuwin

---

17:13: Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nimisən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkimik. Nian nimisən təmikə, in təike muwin mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nimisən tikə ne namkimikən tikə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwin motehm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wir ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 § **17:16:** Netəm Isrel koatetəhau netəm Sameria. Afin nipətin e tiksonari. **17:23:** Mak 13:21; Luk 21:8

imə e nɨpəgnoa nego asol rəhan. Kən nuhuən təməfɨk naruəh asol təmuwa maiu əlɨmin rafin netəmim itəm kəsotuwɨnən e nego.
28 “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotagwən, moatənɨm, moatol-salɨm-in natɨmnat mɨn, moatos-nəmtɨm natɨmnat mɨn, moatasum, moatiləkɨn nimə mɨn, inəh natɨmnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat.
29 Məto e nian itəm Lot təmiet lan e taon əh Sotom, kən nɨgəm ne kəpiel mɨn itəm koatuəp kəmotɨsɨ-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.
30 “Kən otahmen əm e nian io Nətɨ Etəmim oekuwa mɨn lan kən Uhgɨn otol əp io kəm netəmim.
31 E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs in otagɨm məsuwɨn mɨnən imə məmə in otos rəhan natɨmnat, kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otagɨm məsuwa mɨnən latuənu.
32 !Onəkəsotaluinən pətaguɨhl rəha Lot!
33 Etəm tolkeike məmə in otaskəlɨm rəhan nəmegəhən e nətueintən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lilɨn. Məto etəmim itəm tətapəs natɨmnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilɨn.
34 Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapɨn, etəmim kəiu okətuapɨl e pet kitiəh əm, kən okos-irəkɨs kit, kapəs kit.
35-36 Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkɨs kit, kapəs kit.”*
37 Kən rəhan iolwək mɨn kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, onəkuwa hiə?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotɨtun əm. Tahmen e nian ligkai mɨn koatiwɨg ilɨs moteiuaiu moatər itəhəi, kən nəkotɨtun məmə nəm mɨn əh-ikɨn əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlɨmɨs kit itəm tətasək o nasituən

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nɨkilat otatite.
2 In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikɨn rəha nələhəuən nəghatən mɨn. Kən təsɨsiai-inən Uhgɨn, kən təsɨsiai-in mɨnən netəmim.
3 Kən e latuənu əh, nəutahlɨmɨs kit əh-ikɨn, kən nian rafin tatuwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tɨkɨmɨr tatol kəm io.’
4 Məto ien təməsuwɨnən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wɨr nəratən əh rəha nəutahlɨmɨs. Məto pətan əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwɨn matuwɨn, kən ien tɨnatətəlɨg-in məmə, ‘Nat əpnapɨn esɨsiai-inən Uhgɨn, kən məsɨsiai-in mɨnən netəmim,
5 məto pətan əh tatən nat kitiəh mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwɨn matuwɨn. Io ekəkəike muwɨn mən wɨr rəhan nəratən kən məlləhəu nəwɨrən. Okəmə ekapəs, kən in otatuwa ron io matuwɨn matuwɨn kən ekəpou in.’ ”
6 Kən nian Iərəmərə təmuəh rəkɨs nimaa nəghatən əh, kən təmən məmə, “Otətəlɨg-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərat təhmɨn.
7 ?Məto tahro e Uhgɨn? In təmɨtəpun rəhan mɨn netəmim, kən ilat koatasək-pən kəm in nian rafin e nərauiəgən mɨn ne lapɨn mɨn rafin. ?Kən nɨkitəmat

---

17:28: Jen 18:20; 19:25 **17:31:** Mat 24:17-18 **17:32:** Jen 19:26 **17:33:** Luk 9:24 * **17:35-36:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmɨlpɨn nəghatən mɨn u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkɨs kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian Iesu otuwa mɨn, netəmim rafin okotəplan ikɨn Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatɨp rəha Iesu tatən məmə, “Tahmen e nat megəh təmamɨs mətaməhl, kən kuweria mɨn kotuwa katon kələh.” **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

təht məmə in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən’? Kəp. ?Kən nɨkitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan mɨn?
8 Iatən kəm itəmat məmə nɨpahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan mɨn, kən mol-wɨr rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etəmim oekɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən, oekehm netəmim neen itəm koatahatətə e Uhgɨn, o kəp?”

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takɨs

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nɨkilat tatəht məmə ilat kotətuatɨp taprəkɨs-in netəmim rafin, kən motasɨl-iəhau-in netəmim rafin.
10 In təmən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn məmə okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takɨs.
11 Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgɨn, məto nɨpahrienən tatən atɨp in, matən məmə, ‘Uhgɨn, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pɨsɨn lak, inəh io mɨn neen kotolkeike pɨk məni kən moateiuə məmə kotakləh-in, kən moatol tərat, kən motakləh-in pətan rəha etəm pɨsɨn. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takɨs.
12 Nian kəiu e wik kitiəh, iatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos natɨmnat ten, ekatos-irəkɨs kitiəh matos-ipɨnə kəm ik.’
13 “Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takɨs, in tatətul-pən isəu, kən mətaulɨs məsasɨpərən e neai məfak. Kən nɨkin tatɨtəgɨt mətasək mətaht manɨkɨləhan matən məmə, ‘Uhgɨn, io etəm tərat. !Asəkitun io!’ ”
14 Kən Iesu təmə, “Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlɨg-pən latuənu, etəm rəha takɨs, rəhan nəmegəhən in otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto Farisi təsol mihinən, məto-inu etəmim itəm tatɨləs-ipər atɨp in, Uhgɨn otɨləs-iəhau, məto etəmim itəm tatos-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər.”

Nɨsualkələh kəmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Kən netəmim neen kəmotəmɨk rəhalat nɨsualkələh mətmətɨg motuwa kəm Iesu məmə in otələhəu-pən nelmɨn elat kən məfak olat. Məto nian rəhan mɨn netəmim kəmotehm ilat, kən kəmotən-iəhau ilat.
16 Məto Iesu təmatən-iarəp məmə nɨsualkələh mɨn un okotuwa ron, kən təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Əsotahtosɨg-inən nɨsualkələh məmə okəsotuwamən ron io, pəs ilat okotuwa ron io, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn in rəha netəmim itəm kotahmen e nɨsualkələh mɨn u.
17 Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən in təike muwa tahmen e suakəku. Məto okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən.”

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, ik etəm təwɨr. ?Oekol naka məmə ekos nəmegəhən lilɨn?”
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Tahro nakatən kəm io məmə io etəm təwɨr? Suah kit tɨkə in etəm təwɨr, məto Uhgɨn əm in təwɨr.
20 Ik nəkɨtun nəghatən mɨn e Lou rəha Uhgɨn koatən məmə, ‘Əsakləh-inən pətan pɨsɨn, əsohamnuən etəmim, əsakləh-inən natɨmnat, əseiueiuəən e kot, ɨsiai-in rəham mama ne tata.’ ”
21 Kən suah u təmən məmə, “Natɨmnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu.”

18:12: Aes 58:1-4; Mat 23:23 **18:13:** Sam 51:1 **18:14:** Mat 23:12 **18:17:** Mat 18:3 **18:18:** Luk 10:25 **18:20:** Eks 20:12; Dut 5:16-20

22 Nian Iesu təməto nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə, “Nat kitiəh əm
əh-ikɨn itəm ik nəməsolən əh. Uwɨn mol-salɨm-in nautə rafin rəham, kən mos
məni lan muwɨn mos-ipən kəm ian-rat mɨn, kən ik onakos natɨmnat wɨr əpəh
e nego e neai. Kən wa, muarisɨg-in io məmə ik rəhak etəmim.”
23 Məto nian təməto nəghatən mɨn əh, nɨkin təməpou məto-inu rəhan nautə
tepət.
24 Kən Iesu təmasɨpən məplan, təmən məmə, “!Awi, tiəkɨs pɨk o etəm rəhan
nautə tepət məmə in otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn!
25 Tiəkɨs məmə kau otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk məmə etəm
rəhan nautə tepət otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”*
26 Kən netəm kəmotəto nəghatən əh kəmotən məmə, “?Okəmə in tiəkɨs o etəm
rəhan nautə tepət, məto pah əh in tahmen məmə otos nəmegəhən əh?”
27 Məto in təmən məmə, “Natɨmnat itəm tiəkɨs, ko netəmim kəsotolən, məto
Uhgɨn in tɨtun nolən.”
28 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Məto tahro etɨmat? Emotapəs rafin
rəhatɨmat natɨmnat kən moatuwa məmə ekotuarisɨg-in ik.”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə,
etəm təmapəs rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian mɨn, o rəhan tata ne mama,
o rəhan nɨsualkələh məto-inu in tatətəu-pən nərəmərəən rəha Uhgɨn,
30 kən e nətueintən u, in otos natɨmnat tepət nəhlan taprəkɨs-in ilat mɨn u
təmapəs ilat, kən uarisɨg, in otos mɨn nəmegəhən lilɨn.”

Iesu təmən-iarəp mɨn rəhan nɨmɨsən
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə okotiet e nɨmanin
netəmim motuwa kitiəh kuəfɨmɨn ilat mɨn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Otətəlɨg-tu. Roiu koatuwɨn əpəh ilɨs Jerusalem, kən natɨmnat mɨn itəm
ien mɨn rəha Uhgɨn aupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol
nɨpahrienən.
32 Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn, kən netəmim
okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol naulɨsən kəm io, kən motagəh-
əpis io, motagəh e nɨpətɨk.
33 Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kɨsɨl lan, oekəmegəh
mɨn.”
34 Məto kəsotɨtunən rəhan nəghatən mɨn. In tahmen-pən e nəghatən itəm
nɨpətɨn tatəhluaig, kən kəsotɨtunən nɨpəti nəghatən mɨn əh.

Iesu təmol-wɨr iganəmtɨn əpɨs kit
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Nian Iesu tatuwa iuəhkɨr o taon əh Jeriko, iganəmtɨn əpɨs kit əh-ikɨn
tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp. Nian rafin in tateasiə-in məni o netəmim.
36 Kən nian iganəmtɨn əpɨs təməto məmə netəmim tepət kotaliwək e suatɨp,
kən in təmətapəh məmə, “?Naka əh katol?”
37 Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək
e suatɨp.”
38 Kən təmagət əfəməh məmə, “!Iesu! !Mipɨ Kig Tefɨt! !Asəkitun io!”
39 Kən netəm mɨn u koataliwək motaupən-in Iesu, kəmotagət lan, moatən
məmə, “!Əsagətən!” Məto in təmagət əfəməh məsɨn mɨn məmə, “!Mipɨ Kig Tefɨt!
!Asəkitun io!”

---

* **18:25:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Tiəkɨs məmə kamel otuwɨn-pən e nɨpəg nitel.” Kamel in nat megəh asol taprəkɨs-in kau. **18:31:** Luk 24:44 **18:32:** Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32

40 Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotɨləs motuwa. Kən nian
kəmotɨləs motuwa iuəhkɨr, Iesu təmətapəh ron məmə,
41 “? Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?” Kən in təmən məmə,
“Iərəmərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat.”
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən
təmol-wɨr nɨganəmtɨm.”
43 Kən roiu agɨn-əh mɨn əm, təmaiir mɨnatehm nat, kən mɨnatuarisɨg-in
Iesu, matənwiwi Uhgɨn. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat
kəmoatənwiwi Uhgɨn.

19

Iesu ne Sakias

1 Kən Iesu təmaliwək muwɨn imə e taon u Jeriko matuwɨn məmə otiet-arəpən e
nəwtain məsɨn. 2 Kən e taon əh, suah kit əh-ikɨn, nərgɨn u Sakias. In etəm-iasol
kit rəha netəm koatos məni rəha takɨs, kən rəhan nautə tepət.
3 Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah, məto təruru nəplanən
məto-inu in natiəkuəkɨr, kən netəmim koatətulosɨg-in.
4 Kən in təmaiu aupən muwɨn maiu e nɨg kit, nərgɨn u sikamo, məmə otɨtun
nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikɨn.
5 Kən nian Iesu təmuwa ətuatɨp əh in ikɨn, təmasɨpər məplan, kən mən-ipən
kəm in məmə, “Sakias. Eiuaiu uəhai, məto-inu roiu ekəkəike muwɨn matɨg
əpəh e rəham nimə.”
6 Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikɨn imə, kən
nɨkin təmagien.
7 Məto nian netəmim kəmotəplan natɨmnat mɨn əh, kən koatasiwən-in nolən
mɨn əh moatən nɨkalɨ Iesu məmə, “Suah əh tatuwɨn e nimə rəha iol təfagə rat.”
8 Kən nian kɨnotuwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmə,
“Iərəmərə, atətəlɨg-in-tu. Oekoor rəhak natɨmnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən
kit oekos-ipən kəm ian-rat mɨn. Kən natɨmnat itəm emaklə̈h-in o suah kit,
oekalpɨn mau kuwɨt.”
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu Uhgɨn tɨnosmegəh rəkɨs ik ne rəham
mɨn, məto-inu ik mɨn, nəmahatətə e Uhgɨn, kən ik noanol pahrien kit rəha
Epraham.
10 Kən io, Nətɨ Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim itəm koatəlue, kən
mosmegəh ilat.”

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iərəmərə rəhalat

11 Nian netəmim koatətəlɨg-in Iesu, in təmatəkəike matuəh nimaa nəghatən
kəm ilat məto-inu in tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kən nɨkilat təht məmə
nərəmərəən rəha Uhgɨn otəsuwəhən tuwa.
12 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəm-iasol kit tolkeike məmə in otuwɨn
isəu məplan kig asol agɨn məmə kig asol otɨləs-ipər in mol kig lan əpəh iman
ikɨn, kən otəpanɨtəlɨg-pa mɨn.
13 Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh kitiəh kəm ilat.*
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat onəkotəkəike motol wək e məni u o
nosən ətain mətoarus-pən io ekɨtəlɨg-pa mɨn.’
14 “Məto ilat əpəh iman ikɨn koatetəhau suah əh, kən motahl-ipən nəghatən
kəm kig asol agɨn məmə, ‘Itɨmat esotolkeikeən məmə suah u otərəmərə etɨmat.’

19:7: Luk 15:2 **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7 **19:9:** Luk 13:16; Wək 16:31 **19:10:** Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15 * **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in tahmen-pən e wan-hanrɨt-taosan vatu.

15 Məto kəmiləs-ipər in kol kig lan, kən in təmitəlig-pa min. Kən in təmaun-in
rəhan iolwək min itəm təmoor rəhan məni kəm ilat. In tolkeike məmə otitun
məmə ilat kəmotol win e məni naka nian in təmətatig əpəh isəu.
16 "Kən etəm tətaupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə, 'Iərəmərə,
nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni ten min.'
17 Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Ik iolwək təwir, nəmol
wək itəm in təwir. Məto-inu nəmol wək təwir o nehm wirən nat itəm natiəkəku,
kən roiu oekegəhan-in min ik məmə onakərəmərə taon ilat ten.'
18 "Kən etəm tatuarisig lan təmuwa mən-ipən məmə, 'Iərəmərə, nəmələhəu-
pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win e məni faif min.'
19 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Ik onakərəmərə e taon ilat faif.'
20 "Kən iolwək kit min təmuwa mən-ipən kəm in məmə, 'Iərəmərə, inu rəham
məni. Eməlis ətain e napən, kən məhluaig-in wir,
21 məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkis. Nakatos natimnat itəm
kəsənəmə rəham, kən matəulək e nasumən min itəm ik nəməsəfeən ilat.'
22 "Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, '!Ik iolwək rat! Nəghatən əm
rəham tatəgətun məmə nəmol tərat agin. Ninitun rəkis məmə io etəm-iəkis,
kən iakatos natimnat itəm kəsənəmə rəhak, kən iatəulək e nasumən min itəm
eməsəfeən ilat.
23 ?Tahro nəməsosən rəhak məni muwin mələhəu-pən e pag, kən nian
ekitəlig lan, ekitun nosən rəhak məni ilau profit rəhan?'
24 "Kən təmən-ipən kəm rəhan min əh məmə, 'Otos-irəkis rəhan məni, kən
motos-ipən kəm suah u rəhan məni ten.'
25 "Kən ilat kəmotən məmə, '!Iərəmərə, təsətuatipən məto-inu rəhan məni ten
rəkis!'
26 "Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən kəm itəmat məmə,
etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən min neen min. Məto etəm rəhan nat
kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan natimnat rafin.
27 Kən roiu, rəhak tikimir min itəm kəməsotolkeikeən məmə ekuwa kig
rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e niganəmtək.' "

Iesu təmuwin Jerusalem
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;
Jon 12:12-19)

28 Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək maupən matuwin
Jerusalem, kən netəmim koatuarisig in.
29 Nian kinotuwa iuəhkir o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nitot Rəha
Nig U Olif, kən in təmən-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmə,
30 "Ian əpəh latuənu itəm kotisi-pən ikin. Ikin əh, onakuehm nəti togki kit
itəm kəsasuəən əh lan. Iakis nol lan muasig muea ikin-u.
31 Kən okəmə suah kit tətapəh otəmlau məmə, '?Nakətiakis togki o naka?'
kən onəkuən-ipən kəm in məmə, 'Iərəmərə rəhatat, in tolkeike məmə otol nat
kit lan.' "
32 Kən kəmian muehm natimnat rafin tol əm məmə inu Iesu təmən mihin
ne.
33 Kən nian kəmətiakis nəti togki, kən netəmim min rəha togki kəmotətapəh
olau məmə, "!Ei! ?Nətiakis nəti togki o naka?"
34 Kən ilau kəmuən-ipən məmə, "Kəp. Iərəmərə tolkeike məmə otol nat kit
lan."
35 Kən kəmuasig muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot muəfətain
məntaa nəti togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nəti togki.

19:17: Luk 16:10 **19:26:** Mat 13:12; Luk 8:18

36 Nian təmasuə lan mɨnatuwɨn, kən rəhan netəmim kotapeg rəhalat mɨn
kot motəpen-pən e suatɨp.
37 Nian Iesu tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem mətasuə e togki mateiuaiu e Nɨtot
Rəha Nɨg U Olif, kən netəmim rafin rəhan nɨkilat tətagien, kən mɨnətuoun
moatənwiwi Uhgɨn motagət əfəməh o nat pɨspɨs mɨn itəm kəmoatehm in
təmatol.
38 Kən koatən məmə,
"!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau Kig u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Pəs nəməlinuən tətatɨg əpəh e nego e neai, kən əpəh ilɨs ilɨs agɨn e nego e neai,
katɨləs-ipər nərgɨ Iərəmərə Uhgɨn!"
39 Kən Farisi mɨn neen itəm kəmotatɨg əh-ikɨn kəmotən-ipən kəm in məmə,
"Iəgətun. Ən-iəhau rəham mɨn netəmim məmə okotakəm nohlɨlat."
40 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə netəm mɨn u kəsotagətən, kən
kəpiel mɨn u, ilat okotagət əfəməh."

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

41 Kən nian Iesu təmuwa iuəhkɨr təmehm taon əh Jerusalem, kən
təmasək o netəm mɨn əh-ikɨn əh. 42 Kən tatən məmə, "Ei, nat əpnapɨn
nəmotapəs natɨmnat itəm tatos-ipa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto
okəmə nəkotɨtun ilat roiu əm, kən Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat. Məto kəp.
Natɨmnat mɨn əh koatəhluaig okol nəkəsotehmən.
43 Məto e nian mɨn itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn okotuwa
kətul kɨtəlau-in itəmat, okotel nɨməptən kətu-pər kol əpətɨn rəhatəmat taon,
kən motahtosɨg-in itəmat lan məmə nəkəsotietən.
44 Kən ilat okotərəkɨn rafin nimə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat
rafin təlmin nɨsualkələh mɨn rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nimə mɨn
osətətulən. Natɨmnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm
Uhgɨn təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan."

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Kən Iesu təmuwɨn mɨnatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə
Rəha Uhgɨn.
46 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte rəkɨs e Naoa Rəha Uhgɨn məmə,
'Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən kəm io,' məto itəmat nɨnoatol tɨnuwa in
'nimə kit itəm iakləh mɨn koatəhluaig ikɨn.' "
47 Kən uarisɨg lan, e nian mɨn rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha
Uhgɨn. Kən pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol mɨn rəha
noanol mɨn rəha Isrel, kəmotegəs-in suatɨp məmə okotohamnu Iesu,
48 məto kəməsotehmən suatɨp kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pɨk
məmə okoatəto nəghatən mɨn rəhan, kən nəghatən rəhan tətaskəlɨm wɨr
rəhalat nətəlɨgən.

20

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən matən-
iarəp namnusən təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim. Kən pris asol mɨn, ne iəgətun
mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in,

19:38: Sam 118:26 **19:44:** Luk 21:6 **19:46:** Aes 56:7 **19:46:** Jer 7:11 **19:47:** Luk 21:37

2 kən kəmotətapəh ron məmə, "?Ən-tu kəm itɨmat məmə pah təmegəhan-in ik
nakatol natɨmnat mɨn əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o etəmim
əm?"
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Təwɨr əm. Io ekətapəh-in mɨn nəghatən
kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpɨn-pa kəm io.
4 ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e netəmim, Uhgɨn
o etəmim əm?"
5 Kən kɨnoatən-ən nəghatən u kəm ilat mɨn, mɨnoatən məmə, "Okəmə kotən
məmə Uhgɨn təmegəhan-in, kən in otən məmə, '?Məto tahro nəkəsotənən
nɨpahrien e Jon?'
6 Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-in, kən netəm
mɨn əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kɨnotən rəkɨs nɨpahrienən e Jon
məmə in ien kit rəha Uhgɨn."
7 Kən ilat kəmotuhalpɨn məmə, "Itɨmat esotɨtunən məmə pah təmegəhan-
in."
8 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kən io mɨn, ko esənən məmə pah
təmegəhan-in nepətən kəm io məmə ekatol natɨmnat mɨn u."

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep
(Mat 21:33-46; 22:15-22;
Mak 12:1-17)

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə, "Etəm-iasol kit
təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in təmələhəu-pən nasumən u
e nelmɨ netəmim neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən,
okotos-ipən məsɨn kəm in. Kən təmuwɨn əpəh e nɨməptən pɨsɨn kit matɨg
mɨnos nian tepət. 10 Kən nian krep təmol noan kən kɨnotəmarəg, etəm-iasol
in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwɨn mehm netəm koatol wək e
rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol
neen. Məto netəm mɨn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tɨtəlɨg
məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
11 Kən etəm-iasol təmahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək mɨn. Kən ilat kotaht mɨn,
motol naulɨsən rat kəm in, kən motahl-ipən tɨtəlɨg məsotəmki-pənən noa krep
neen ne kəm in.
12 Kən in tahl-ipən mɨn kit mɨn, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən nɨməgəm
kəm in, kən motahl-iarəp.
13 "Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, '?Ekol naka əh-roiu? Təwɨr məmə
ekahl-ipən nətɨk ətuatɨp itəm iakolkeike pɨk, okəm-naka ilat okotɨsiai-in.' Kən
in təmahl-ipən.
14 "Məto nian netəm mɨn əh kəmotehm, kəmotən kəm ilat mɨn məmə, 'Nətɨ
etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs
kotuwɨn motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.'
15 Kən kəmotaskəlɨm motewkəkan motuwɨn əpəh ihluə e nasumən, kən
motoh kohamnu.
"?Kən iərəmərə otol naka kəm netəm mɨn əh?
16 In otuwa moh netəm mɨn əh kotɨmɨs, kən in otələhəu-pən nasumən asol
əh otuwɨn e nelmɨ netəm pɨsɨn."
Kən nian netəm kəmoatətəlɨg-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən məmə, "!
Pəs okol kəsol agɨn-əhən nat əh!"
17 Məto Iesu təmasɨpən ətuatɨp əm olat, kən mən məmə, "Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə,
'Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəmotərakin,
in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.'
"?Məto nəghatən u nɨpətɨn naka?

20:9: Aes 5:1 **20:17:** Sam 118:22

18 Netəmim rafin itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapɨtpɨt
ilat motol nɨmɨsmɨsɨn. Məto okəmə kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in
otawtəwɨtə mərat agɨn."
19 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne pris asol mɨn kəmotɨtun məmə nimaa
nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatɨp məmə oko-
taskəlɨm uəhai əm, kɨləs-ipən e kalapus, məto kɨnoatəgin netəmim, kən mo-
tapəs.

?Tətuatɨp məmə netəmim okotətou takɨs kəm Sisa,
o kəp?
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne pris asol mɨn koatalkəlɨk wɨr o Iesu,
moatolkeike məmə okotətu-pən nɨpəgnəmtɨn mɨn neen e nəghatən kit rəhan
məmə okotɨləs-ipən in e nelmɨ etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən
netəmim neen məmə ilat okotuwɨn motol kəut kəsuə kəm Iesu.
21 Kən kəut kəsuə mɨn kəmotuwɨn motətapəh o Iesu məmə, "Iəgətun. Itɨmat
ekotɨtun natɨmnat mɨn itəm nakatən ne natɨmnat itəm nakəgətun netəmim
lan, kotətuatɨp wɨr. Ik onakəsolən nolən pɨsɨn kəm suah kit, kən matɨg mol
pɨsɨn mɨn kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin. Kən ik
nakatəghat-in əm nɨpahrienən matəgətun netəmim e suatɨp rəha Uhgɨn.
22 ?Ən-tu kəm itɨmat məmə, tətuatɨp e Lou rəhatat məmə okotətou takɨs kəm
Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?"
23 Məto Iesu təmɨtun əm məmə koatol kəut kəsuə kəm in, kən in təmən-ipən
kəm ilat məmə,
24 "Otəgətun-tu məni kit kəm io. ?Narmɨ pah u tətatɨg e məni u? ?Kən nərgɨ
pah u tətatɨg e məni u?" Kən kəmotən məmə, "Narmɨ Sisa, ne nərgɨ Sisa."
25 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inəh natɨmnat rəha Sisa, os-ipən kəm
Sisa. Kən natɨmnat rəha Uhgɨn, os-ipən kəm Uhgɨn."
26 Kən e nɨganəmtɨ netəmim rafin, nəghatən mɨn itəm koatətapəh-in, okol
kəsotɨləs-iəhauən Iesu lan. Məto narmɨlat təmiwɨg pɨk o nəghatən itəm Iesu
təmuhalpɨn, kən kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otɨmɨs kən məmegəh mɨn?
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Kən Satusi mɨn neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəm
kəmotɨmɨs, okol kəsotəmegəh mɨnən.
28 Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Moses təmətə-
pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otɨmɨs, kən rəhan pətaguɨhl tətatɨg
məto kəməsialəsən nətɨlau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlɨmɨs un. E
nolən əh, ilau okuemək, kən nɨsualkələh mɨn okotaskəlɨm nərɨg mɨn rəha etəm
tɨkə.
29 "Tol nəhlan, pian ilat sepɨn. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit,
kən uarisɨg tɨmɨs, məto kəsialəsən nətɨlau kit.
30 Pian itəm tatuarisɨg in, təmit mɨn nəutahlɨmɨs un, məto in mɨn təmɨmɨs,
kən kəsialəsən nətɨlau kit.
31 Kən uarisɨg lan, pialat kit mɨn tit mɨn nəutahlɨmɨs un, məto təmɨmɨs mɨn.
Kən pian mɨn əh ilat rafin sepɨn kəmotit pətan un, məto kəsotɨləsən nətɨlat kit,
kən kəmotɨmɨs rafin.
32 Kən uarisɨg lan, nəutahlɨmɨs təmɨmɨs mɨn.
33 Inəh netəm sepɨn, ilat pialat mɨn kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian,
nian netəmim okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən, pətan əh in rəha pah lan?"

20:18: Aes 8:14-15 **20:20:** Luk 11:54 **20:28:** Dut 25:5

34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nətueintən u, nəman ne nipitan
koatol marit.
35 Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgin nikin tətagien olat
məmə ilat okotəmegəh min e nimisən kən mos ilat muwin kotatig e natigən
wi, ko ilat kəsotol minən marit.
36 Ilat okol kəsotimis minən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo min. Kən
ilat nenəti Uhgin məto-inu in təmol ilat kotəmegəh min e nimisən.
37 Kən kotitun məmə inu otuwa mol nipahrienən lan məto-inu, naoa rəha
Moses tatəgətun min məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh min. E
namsu rəha nig itəm nigəm təmatuəpən lan, Moses tətaun-in Iərəmərə Uhgin
məmə in ‘Uhgin rəha Epraham, Uhgin rəha Aisak, ne Uhgin rəha Jekop,’ nat
əpnapin iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin.
38 Uhgin u, in Uhgin rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgin rəha
netəm kəmotimis, məto-inu in tatehm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh,
nat əpnapin okəmə kəmotimis rəkis o koatəmegəh əh.”*
39 Kən iəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun,
nəmuhalpin wir pahrien.”
40 Kən kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa (Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro netəmim koatən məmə
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in mipi Kig Tefit rat?
42 Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Min,† Kig Tefit atip əm təmən məmə,
‘Iərəmərə Uhgin təmən kəm rəhak Iərəmərə Kristo məmə, “Əpələh e nikalik
matip, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiiən,
43 mətoarus-pa io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ’‡
44 Kig Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipi Tefit
atip əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?”

Iesu təməghat-in iəgətun min rəha Lou (Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45 Nian netəmim kəmoatətəlig, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim
məmə,
46 “Itəmat onəkotəkəike moatəto wir itəmat kən məsotətəu-pənən nolən min
rəha iəgətun min rəha Lou. Nikilat tətagien məmə okoatuwin-in napən əfəməh
min rəha nausitən məmə netəmim okoatehm ilat ron. Kən nikilat tətagien
nian netəmim koatos-ipər nelmilat e maket e nisiaiiən kəm ilat. Kən əpəh imə
e nimə rəha nuəfiminən, kotolkeike məmə okotəpələh aupən əpəh təwir ikin.
Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwin kəpələh-pən aupən ikin
rəha nisiaiiən.
47 Kən ilat koatol tərat kən motaklah-in nimə min rəha nəutahlimis min.
Kən ilat koatəfak əfəməh moateiuə əm məmə netəmim okoatəplan ilat ron.
Nalpinən rəha netəm min u in otəskasik maprəkis.”

20:37: Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnapin nipəti etəmim təmimis, məto narmin tatəmegəh əh. † **20:42:** “Naoa rəha Napuən Min” in “Ol Sam” e Bislama Baebol ‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nipətin u məmə, “Oekol ik ilis taprəkis-in rəham tikimir min.” **20:43:** Sam 110:1

21

Nəutahlɨmɨs kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgɨn
(Mak 12:41-44)

1 Kən Iesu təmatehm tatɨsɨlu wɨr netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən
məni e pokɨs rəha məni əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn,
2 kən in təmehm nəutahlɨmɨs kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
3 Kən Iesu təmən məmə, "Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, məni itəm
pətan u təmaii-pən, in taprəkɨs-in rəha netəmim rafin,
4 məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən məni neen məto in nat
əpnapɨn əm olat, rəhalat tepət mɨn əh-ikɨn. Məto nəutahlɨmɨs u itəm in ian-
rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtɨnən nɨgɨn nagwənən,
kən tɨkə mɨn əh-ikɨn."

Nəmtətin mɨn rəha
Namnun Nian
(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

5 Kən rəhan mɨn neen netəmim koatəghat-in Nimə Rəha Uhgɨn itəm rəhan
kəpiel asol mɨn kotəwɨr, ne natɨmnat wɨr mɨn əh imə itəm netəmim kəmotos-
ipən kəm Uhgɨn. Kən Iesu təmən məmə,
6 "Itəmat nakoatehm natɨmnat mɨn əh, məto nian otatuwa itəm netəmim
okotohalkin-ohalkin kəpiel mɨn rəha nimə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-
ikɨn tatətul ikɨn roiu."
7 Kən kəmotətapəh ron məmə, "Iəgətun. ?Natɨmnat mɨn əh onəghan
kotuwa? ?Kən nəmtətin naka otəgətun məmə otəsuwəhən natɨmnat mɨn əh
okotuwa?"
8 Kən Iesu tatən məmə, "Onəkotəkəike moatəto wɨr itəmat məmə suah kit
otəseiuə-inən itəmat, məto-inu netəmim tepət okotuwa motən məmə, '!Io, io
Kristo u!' kən neen okotən məmə, 'Nian rəha natɨmnat əh tɨnatuwa iuəhkɨr.'
Məto əsotuarisɨg-inən ilat.
9 Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim koatəluagɨn, o netəmim
koatətul moatəmou ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəgɨnən. Natɨmnat
mɨn əh okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian."
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol mɨn neen okotoh noanol
pɨsɨn neen mɨn, kən kapman kit otoh kapman kit.
11 Kən namig asol mɨn okotan, kən nəumɨs otan ikɨn mɨn tepət e nətueintən,
kən nɨmɨsən əskasɨk mɨn okotan e nətueintən, kən əpəh ilɨs e neai, natɨmnat
okotuwa motol nɨki netəmim otəgɨn, kən ilat okotəplan nəmtətin asol mɨn e
neai.
12 "Məto nian natɨmnat mɨn u okəsotuwamən əh, netəmim okotaskəlɨm
itəmat, kən motoh itəmat, kən motɨləs itəmat kan əpəh e nimə mɨn rəha
nuəfɨmɨnən, ne əpəh e kalapus, kən onakoatətul e nɨganəmtɨ kig mɨn ne netəm-
iasol mɨn rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nɨpahrien
lak.
13 Inəh nian ətuatɨp məmə nakotən-iarəp namnusən təwɨr kəm ilat.
14 Məto əsotətəlɨg-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat,
15 məto-inu io ekos-ipɨnə nəghatən ətuatɨp kəm itəmat kən mos-ipɨnə ne-
natɨgən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat
tɨkɨmɨr mɨn okol kəsotuhalpɨnən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə.
16 Kən rəhatəmat tata ne mama mɨn, ne piatəmat mɨn, ne rəhatəmat
noanol mɨn, ne iolɨtəmat mɨn okotɨləs-ipən itəmat e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn. Kən
okotohamnu itəmat neen.

---

* **21:2:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Wək 6:10 **21:16:** Mat 10:21-22

17 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək.
18 Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikəən.
19 Nian onakoatətul əskasik motahatətə lak e nian iəkis min itəm okoatuwa
e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.
20 "Məto nian onakehm mopael min okotuwa tepət motitəlau e taon u
Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin
agin taon əh Jerusalem.
21 Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim mo-
tuwin motəhluaig əpəh nitot min. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh,
onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm nəkotatig ikin min titəlau e taon əh,
onakəsotuwin minən əh imə e taon əh,
22 məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgin otol nalpinən lan kəm netəm koatol
nolən tərat, kən mol əp nəghatən itəm kəməte-pən e naoa rəhan tuwa mol
nipahrienən.
23 Awe, nahməən asol rəha mama min itəm nərpilat əh-ikin, ne itəm min
u koatapinahin nisualkələh, məto-inu nəratən asol otuwa e nətueintən, kən
neməha ne nalpinən rəha Uhgin otuwin kəm netəmim rafin rəha Isrel.
24 Kən okagimnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tikimir min kəmotol win
elat, kən okotit ilat motuwin ikin pisin pisin min kən ilat okotuwa slef min
rəhalat. Kən Iaihluə min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-
iəhau netəmim ikin itəm koatatig əh, motərəmərə elat, kətoarus-pən nian
rəhalat otol namnun.†
25 "Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau min. Kən ikin-
u e nətueintən, netəmim rafin okotəgin nərkərikən rəha nitəhəi ne peau-peau
asol min.
26 Netəmim okotəgin pik moatimiseah o nəratən asol min itəm koatuwa
e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgin
otəloal-əloal elat.
27 Kən e nian əh, okotehm Nəti Etəmim tateiuaiu e mal napuə kit e
nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan.
28 Kən nian natimnat min u kinotətuoun moatuwa katol nipahrienən lan,
otətul motasipər e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis
itəmat."
29 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, "Nakotitun-tu nig u fik ne
nig neen min.
30 Okəmə kotalpətəg minotapilpil min, kən nəkotitun məmə in nian rəha
nasumən.
31 E nolən kitiəh əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan,
onəkotitun məmə otəsuwəhən, nərəmərəən rəha Uhgin tuwa.
32 "Nipahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel‡ otəsikəən
mətoarus-pən natimnat rafin əh okotol nipahrienən.
33 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən."
34 Kən Iesu tatən məmə, "Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən
rəhatəmat nian min o nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik
natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm
itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmohasin itəmat,
35 məto-inu nian əh otuwa miləs netəmim rafin rəha nətueintən.

21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24:** E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7 ‡ **21:32:** Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netəmim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel tatuwin muwin isəu.

36 Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak
məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian
natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh niki Nəti Etəmim otagien otəmat nian
onəkotətul e niganəmtin."
37 Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən lapin
min in tiet muwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapil əh-ikin.
38 Kən nian min rafin laulaugin agin, netəmim koatuwa məmə okotətəlig-in
rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgin.

22

Jutas təmol-salim-in Iesu
(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

1 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinatuwa iuəhkir, kən in tinətuoun
e lafet rəha Nuhagego-inən.
2 Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou koateam-in anion suatip məmə
okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin
netəmim məmə, kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə
kəmotohamnu Iesu.
3 "Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit min u Iskariot, in e netəm tuelef
rəha Iesu.
4 Kən in təmuwin matəghat kəm pris asol min ne netəm-iasol min rəha
mopael rəha Nimə Rəha Uhgin, mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu
tuwin e nelmilat.
5 Kən nikilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən məni kit kəm
in.
6 Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə
otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat nian netəmim okotikə lan.

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

7 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinuwa, kən e nian əh, netəmim
okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
8 Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ian kən
mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwin
motagwən ikin."
9 Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "?Nakolkeike məmə itimlau oekian hiə
mioal əpen-əpenə e nagwənən ikin?"
10 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuet-
arəpən e taon, kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau
lan. Kən nəkiauarisig-in məhaluwin e nimə kit itəm otuwin ikin.
11 Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, '?Iəgətun təmahl-ipa
itimlau məmə ekuea muətapəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan
min netəmim okotuwa motol nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?'
12 Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kinəlin wir rəkis
natimnat rafin rəha nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-
ikin."
13 Kən kəmian muehm natimnat rafin tahmen əm məmə inu Iesu təmən
mihin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-
inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan min

14 Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwin məpələh e tepil ilat rəhan aposol
min.

22:3: Jon 13:2,27 **22:7:** Eks 12:1-27

15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəsuwəhən, okol nahməən kəm io.
Məto nɨkik tɨnolkeike pɨk məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha
Nuhagego-inən.
16 Iakolkeike pɨk məmə kitat okotagwən min-nulan məto-inu, okol esagwən
mɨnən e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nɨpətɨ lafet u tuwa mol
nɨpahrienən lan e nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
17 Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən mən məmə,
“Otos itəmat rafin, kən motənɨm,
18 məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənɨmən wain mətoarus-pən nian
natɨmnat rafin kotatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
19 Kən təmos pɨret mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm
rəhan mɨn netəmim, kən mən məmə, “Inu nɨpətɨk itəm iakatos-ipɨnə otəmat.
Nian rafin onəkotəkəike motol nat u məmə nɨkitəmat tatəht io.”
20 Kən e nolən kitiəh əm, nian kəmotagwən rəkɨs, Iesu təmos kap wain kən
təmən məmə, “Kap wain u in nɨtak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkɨsən
wi rəha nasituən rəha Uhgɨn kəm netəmim.
21 Məto onəkotətəlɨg wɨr-tu. Suah kit ukɨn-u kotagwən kitat min e tepɨl, kən
in otəpanegəhan-in-pən io e nelmɨ rəhak mɨn tɨkɨmɨr.
22 Io Nətɨ Etəmim oekəkəike mɨmɨs məmə inu Uhgɨn təmən mihin ne. !Məto
awe, nahməən asol tatuwɨn o etəm tategəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn!”
23 Kən kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”
24 Kən nat kit mɨn, ilat kɨnoatol nɨkilat mɨn məmə pah u in ilɨs pɨk taprəkɨs-in
ilat.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig mɨn rəha nətueintən u
koatərəmərə e netəmim e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atɨp ilat məmə
ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’
26 Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilɨs, in otɨləs-
iəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in
otuwa iolwək əm kit.
27 ?Pah u in ilɨs pɨk, etəmim itəm tətagwən e tepɨl, o iolwək itəm tatos
nagwənən matuwa? Nəkotɨtun məmə etəm tətagwən e tepɨl in ilɨs taprəkɨs.
Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-
pən e iolwək əm kit.
28 “Itəmat u, nian rafin nəkotatɨg iuəhkɨr ron io e nian ekətatɨg e nian əskasɨk
mɨn.
29 Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatɨləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən
io mɨn iatɨləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig mɨn,
30 məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol
kig lan. Kən e nian əh, itəmat mɨn onəkotəpələh e jea mɨn rəha kig, kən
itəmat onəkotuwa motətul aupən e noanol mɨn tuelef rəha Isrel moatakil ilat
moatərəmərə elat.”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlɨg-in-
tu io. Setan tɨnətapəh rəkɨs o Uhgɨn məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-
ipən-os-ipən kəm itəmat mol nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat
nahatətəən in təskasɨk lak o kəp.
32 Məto enəfak rəkɨs ron ik məmə rəham nahatətəən otəsatiteən. Kən nian
nakatəuhlin rəham nətəlɨgən tatɨtəlɨg-pa mɨn, ik onakəkəike mol nətəlɨgən rəha
piam mɨn okotəskasɨk.”
33 Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. Iatətul matɨp
məmə ekɨmnə kilau min ik e kalapus, kən mɨmɨs kilau min ik.”

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 **22:24:** Luk 9:46 **22:25:** Mat 20:25-27; Mak 10:42-45 **22:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **22:27:** Jon 13:12-15 **22:30:** Mat 19:28 **22:32:** Jon 17:15

34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapɨn huə,
nian mənɨg otəsɨmnənən əh, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat,
nəməsotosən məni e paos, ne kətɨm, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natɨmnat
təsahmenən, o kəp?” Kən ilat kəmotən məmə, “Kəp.”
36 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan
məni e paos o kətɨm, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluagɨnən,
pəs otol-salɨm-in rəhan kot mos-nəmtɨ rəhan kit.
37 Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgɨn tatəghat-in io, kən
in otəkəike mol nɨpahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nɨkilat təht məmə in
etəmim kit itəm tatərəkɨn Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nɨpahrienən əh-roiu.”
38 Kən ilat kəmotən məmə, “Iərəmərə, əplan-tu. Naip rəha nəluagɨnən kəiu
əpəh.” Kən in təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otapəs-ta.”

Iesu təmuwɨn matəfak əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif (Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Kən Iesu təmiet e taon muwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif tahmen-pən
əm məmə in tatol mihin e nian rafin, kən rəhan mɨn netəmim koatətəu-pən.
40 Kən nian in təmuwɨn mətoarus-pən əh-ikɨn əh, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat mo-
tol rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”
41 Kən in təmaliwək mapəs ilat muwɨn məsɨn, kən mɨsin nulan matəfak
matən məmə,
42 “Tata, okəmə nɨkim tagien, awi, os-irəkɨs nahməən mɨn u itəm
okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəlɨgən, məto ol nat naka itəm ik əm
nakolkeike.”
43 Kən nagelo kit təmɨsɨ-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu.
44 Kən məto-inu nɨkin tɨtahmə pɨk, kən rəhan nətəlɨgən tɨnatol wək pɨk, kən
təməfak əskasɨk pɨk, kən noəh təmaiu lan məhl matəht nɨsɨp tahmen e nɨta.*
45 Nian təməfak rəkɨs, in təmətul mɨtəlɨg-pən məmə otehm rəhan mɨn
netəmim, kən təməplan ilat kɨnotapɨl rəkɨs. Kɨnotəpou məto-inu nɨkilat
tɨtahmə.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotapɨl? Otaiir motəfak məmə
nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite
lak.”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotuwa kɨləs (Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat əh, nɨmanin netəmim kəmotiet-arəpa ikɨn əh, kən
suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef rəha Iesu, in təmit ilat motuwa,
kən təmuwa iuəhkɨr məmə otatuilɨm e Iesu.
48 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Jutas, io Nətɨ Etəmim, məto tahro
nəmuwa məmə onəkatuilɨm-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmɨ
rəhak tɨkɨmɨr mɨn?”
49 Kən nian netəmim mɨn rəha Iesu kɨnotehm natɨmnat mɨn əh mɨnotɨtun
məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, oekotahro? ?
Ekotəte ilat e naip, o?”
50 Kən ilat kit təmoahin naip təte-rəkɨs matəlgɨn matɨp rəha slef rəha pris
asol agɨn.

22:34: Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38 **22:35:** Luk 9:3; 10:4 **22:37:** Aes 53:12 * **22:44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tɨkə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təmətə ves 43-44, məto suah kit mɨn itəm təmətə kopi kit rəha naoa u.

51 Məto Iesu təmə, “!Ei! !Nahmen, otapəs əm!” Kən in təmələhəu-pən nelmɨn
e matəlgɨ suah u, kən mol-wɨr mɨn.
52 Kən Iesu təməghat kəm pris asol mɨn, ne netəm-iasol mɨn rəha mopael
rəha Nimə Rəha Uhgɨn, ne etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa
məmə okotaskəlɨm Iesu. In təmən məmə, “?Tahro, nəman? ?Nɨkitəmat
təht məmə io emit netəmim muwɨn kotəluagɨn o kapman, o kəm-naka io
iohamnu itəm kit, kən nakotəmɨk naip asol mɨn rəha nəluagɨnən ne nəlnal mɨn
moatuwa məmə onəkotaskəlɨm?
53 ?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgɨn, məto tahro
nəsotaskəlɨmən io? Məto roiu əh, in nian ətuatɨp rəhatəmat, kən nəsanənən
rəha napinəpən in tatərəmərə.”

Pita təmən məmə in təruru Iesu
(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

54 Kən kəmotuwa motaskəlɨm Iesu motɨləs motuwɨn e latuənu rəha pris asol agɨn. Kən Pita tuarisɨg-in ilat məto təsuwɨnən iuəhkɨr olat.
55 Netəm mɨn əh kəmotahl nɨgəm kit əpəh e iat rəha pris asol agɨn, kən
motəpələh kɨtəlau e nɨgəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min.
56 Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agɨn, təmuwa mehm Pita
tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nɨgəm tətasiəgəpɨn in, kən nɨganəmtɨ pətan
əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in mɨn ilau Iesu
kəmatuan.”
57 Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esɨtunən suah un nakatən.”
58 Kən uarisɨg lan təsuwəhən, suah kit mɨn tuwa mən-ipən kəm Pita məmə,
“Ei, ik mɨn, ik etəmim kit rəhan.” Məto Pita təmə, “Ei, sənəmə io etəmim
rəhan.”
59 Uarisɨg lan, aua kit tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən suah kit təməghat əskasɨk
kəm ilat məmə, “!Nɨpahrienən məmə suah u təmatuarisɨg-in Iesu, məto-inu in
etəm Kalili!”
60 Məto Pita təmə, “!Ei! !Esɨtun agɨn-əhən nəghatən u nakatən!” Kən nian
Pita təmatəghat əh, kən mənɨg təmɨmnən.
61 Kən Iərəmərə təməuhlin masɨpən ətuatɨp matehm Pita. Kən Pita, nɨkin
təməht nəghatən rəha Iərəmərə itəm təmən lan məmə, “O lapɨn əm u, nian
mənɨg otəsɨmnənən əh, ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”
62 Kən Pita təmiet muwɨn ihluə, təmasək təmasək.

Netəmim kəmotəsan-əsan e Iesu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

63 Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlɨm Iesu kəmotəghat əsan lan, kən
moatoh.
64 Kən kəmotəlis ətain nɨganəmtɨn kən motoh, moatən-ipən məmə, “!Ei, ien!
?Ən-tu məmə pah tatoh ik?”
65 Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkɨn in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

66 Kən laulaugɨn agɨn, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mɨn,
ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotuwa kuəfɨmɨn e kaonsel rəhalat, kən netəmim
kəmotɨləs Iesu motuwa tətul e nɨganəmtɨ kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel
kəmotətapəh ron məmə,

22:54: Mak 14:53-54

67 “Okəmə ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itɨmat.” Məto
Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsotənən
nɨpahrienən lak.
68 Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhalpɨnən.
69 Məto tətuoun roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwɨn məpələh əh-ikɨn rəha
nəsanənən ne nɨsiaiiən, inəh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, Uhgɨn u itəm rəhan
nəsanənən iahgin.”
70 Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik Nəti Uhgɨn?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakoatən məmə io u inu.”
71 Kən kotən məmə, “? Tahro kitat koateam-in nəghatən kit mɨn məmə
otasitu e rəhatat nəghatən? Kɨnotəto ətuatɨp nəghatən əh e nohlɨn.”

23

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)

1 Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwɨn kəm Pailat.
2 Kən moatən-iarəp nɨpəgnəmtɨn mɨn itəm otoh Iesu məmə, “Emotehm məmə
suah u tatit rəhatat netəmim mɨn, kən mol ilat kotalməl, kən matəuhlin
rəhalat nətəlɨgən koatol tɨkɨmɨr ilat kapman rəha Rom, mətahtosɨg-in itɨmat
məmə esotətouən takɨs kəm Sisa itəm tatərəmərə e nɨməptən u. Kən in matən-
iarəp məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa məmə in kig kit.”
3 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?” Məto
Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmən mihin.”
4 Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol mɨn ne netəmim rafin məmə, “Es-
ehmən nɨpəgnəmtɨn kit ne, itəm tatən məmə suah u təmərəkɨn lou.”
5 Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, “Kəp. Məto suah u tətan əpnapɨn
matəgətun netəmim rafin ikɨn mɨn əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa
mətoarus-pa ukɨn-u, kən mol nətəlɨgən rəha netəmim koatəlue motalməl.”
6 Kən nian Pailat təmətо nəghatən əh, təmətapəh məmə, “?Tahro? ?Suah u
in etəm Kalili?”
7 Kən nian təmətо məmə Iesu təmiet ikɨn əh itəm Herot Antipas tatərəmərə
ikɨn, in təmahl-ipən Iesu məmə otuwɨn mehm Herot, məto-inu e nian əh,
Herot mɨn in tətatɨg Jerusalem.

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ Herot Antipas

8 Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nɨkin təmagien pɨk, məto-inu nuwəh
məsɨn in təmolkeike məmə otehm. Herot təmatəto əm namnusən rəhan, kən
in təmolkeike pɨk məmə in otehm Iesu otol nat pɨspɨs kit.
9 Kən o natɨmnat mɨn u, Herot Antipas təmətapəh-in nəghatən mɨn tepət kəm
Iesu, məto Iesu təməpnapɨn əm məsuhalpɨnən rəhan nəghatən.
10 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotətul motəghat əskasɨk e
nɨpəgnəmtɨn mɨn rəhalat moatoh Iesu lan.
11 Kən uarisɨg lan, Herot Antipas ne rəhan mɨn mopael kotagət ausit e
Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopael mɨn məmə
okotuwɨn-in-pən kot wɨr kit rəha kig kəm in, kən motit motuwɨn mɨn kəm
Pailat.
12 Aupən ikɨn, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tɨkɨmɨr kəm ilau mɨn, məto
e nian əh, ilau kəmuea mɨnioalkeike ilau mɨn.

22:67: Jon 3:12 **22:69:** Wək 7:56 **23:7:** Luk 3:1

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mɨmɨs
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15;
Jon 18:39-19:16)

13 Kən Pailat təmaun-in pris asol mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne
netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitiəh.
14 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Suah u, nəmotɨləs motuwa tətul e
nɨganəmtək, kən nəmotən məmə tatəuhlin nətəlɨgən rəha netəmim rəhatəmat
koatol tɨkɨmɨr kəm kapman. Məto emakil rəkɨs nətəlɨgən u e nɨganəmtɨtəmat,
kən məsehmən məmə təmətgəhl lou kit, kən nɨpəgnəmtɨn mɨn itəm nakoatən
lan təsolən nɨpahrienən.
15 Kən Herot Antipas mɨn, in təmakil mehm məmə nolən rat kit təsəkul-
pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa mɨn o kitat, kən təpiə əm məmə suah u
in təməsolən nat kit itəm tərat məmə in otɨmɨs ron.
16-17 Kən o nat əh inəh, rəhak mɨn mopael okotalis əm, kən uarisɨg kotahl-
iarəp tatuwɨn."*
18 Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, "!Otɨləs-iarəp suah un
kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itɨmat!"
19 (Suah u Parapas, kəmɨləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim
kotəluagɨn o kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)
20 Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwɨn, kən in təməghat
mɨn kəm ilat.
21 Məto ilat kəmotagət əfəməh pɨk məmə, "!Ətu-pər in e nɨg kəluau! !Ətu-pər
in e nɨg kəluau!"
22 Məto Pailat təməghat mɨn kəm ilat mɨnətau kɨsɨl lan əh-roiu məmə, "?
Tahro? ?Suah u in təmol nat tərat naka? Io esehmən məmə in təmol nat kit
itəm tətuatɨp məmə in otɨmɨs ron. Məto rəhak mopael mɨn, ilat okotalis əm,
kən uarisɨg lan kotahl-iarəp tatuwɨn."
23 Məto ilat koatəkəike motəghat əskasɨk, kən motagət əfəməh e Pailat məmə
otətu-pər Iesu e nɨg kəluau. Kən motagət pɨk moatuwɨn moatuwɨn, kɨnol win
e nətəlɨgən rəha Pailat.
24 Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mɨmɨs tahmen-pən məmə inəh ilat
kəmotən mihin ne.
25 Kən in təmol nətəlɨgən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aupən in
təmətatɨg e kalapus o nəluagɨnən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto
təmegəhan-in Iesu tuwɨn e nelmɨ rəhan mopael mɨn məmə ilat okotos mo-
tuwɨn kɨtəp nətəlɨgən rəha nɨmanin netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otɨmɨs
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Jon 19:17-27)

26 Kən nian mopael mɨn kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm
Saerin kit, nərgɨn u Saimon. In təmɨsɨ-pən isəu maliwək matuwa e taon.
Kən kəmotaskəlɨm motələhəu-pər nɨg kəluau rəha Iesu e nuwegɨn məmə
otɨləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. 27 Kən nɨmanin netəmim tepət
kəmotaliwək katuarisɨg-in Iesu e suatɨp, kən nɨpɨtan tepət mɨn koatuarisɨg-in
ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu.
28 Məto Iesu təməuhlin masɨpən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat
məmə, "Nɨpɨtan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atɨp otəmat, ne
nenətɨtəmat mɨn.
29 Otətəlɨg-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, '!Otagien itəmat
netəm nəsoteməkən o nəsotapinahinən suakəku!'

---

* **23:16-17:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn ikɨn-u tatən məmə, "E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus." **23:29:** Luk 21:23

30 E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nɨtot asol mɨn məmə, ‘Awi, otɨsas-pa
etɨmat,’ kən okotən-ipən kəm narɨt mɨn məmə, ‘Awi, otəfətain itɨmat.’
31 ?Məto okəmə nɨgəm tatuəp nəhlan nian nɨg nɨmalɨn tətamiəmɨtə əh, kən
tahro e nian nɨg tɨnəmətu?”†

Mopael mɨn kəmotətu-pər Iesu e nɨg kəməluau

32 Kən mopael mɨn kəmotɨləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə
okotohamnu iləhal Iesu.
33 Kən kəmotuwa ikɨn kit, nərgɨn u Louipɨl-uipɨl. Ikɨn əh, kəmotətu-pər Iesu e
nɨg kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikɨn, kit e nɨkalɨ Iesu matɨp,
kən kit e nɨkalɨn mol.
34 Kən Iesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat mɨn itəm koatol kəm io, kən
məsalpɨnən, məto-inu kəsotɨtunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor rəhan
natɨmnat moaturin taes ron.
35 Kən netəm mɨn u koatətul əh-ikɨn, moatehm natɨmnat mɨn u, məto etəm-
iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “!In
təmosmegəh netəmim tepət rəkɨs. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən
məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgɨn Təmɨtəpun, kən pəs in otosmegəh atɨp in!”
36 Kən mopael mɨn, ilat mɨn koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkɨr ron
moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagɨn,‡
37 moatən məmə, “!Okəmə nɨpahrienən ik kig rəha noanol mɨn rəha Isrel,
osmegəh atɨp ik əh-roiu!”
38 Kən nəghatən kit əh-ikɨn kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nɨg kəluau, tatən
məmə, INU KIG RəHA NETəM ISREL.
39 Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nɨg kəluau, in tatəghat rat e Iesu,
matən məmə, “!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !
Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh mɨn itɨmlau!”
40 Məto iətgəhl lou əh kit mɨn təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosɨg-in məmə,
“?Tahro? ?Nəsəginən Uhgɨn, nat əpnapɨn onakɨmɨs? Nalpɨnən u rəhatəhal in
tahmen-ahmen əm.
41 Məto təmətuatɨp əm məmə kilau okiamɨs o rəhalau nolən rat mɨn itəm
kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tərat kit ne.”
42 Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən
nɨkim otatəht io.”
43 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nɨpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu
əm kilau min ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmɨmɨs
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;
Jon 19:28-30)

44-45 Kən iuəhkɨr tuelef klok e nərauiəgən, mɨt nəsasiəən, kən napinəpən
tɨnan rafin ikɨn əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən nɨməhan itəm
tatəkulosɨg-in-pən Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, təməhap məsɨn
kəiu.
46 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e
nelməm!” Nian təmən rəkɨs nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.
47 Kən nian etəm-iasol rəha mopael mɨn rəha netəm Rom təmehm natɨmnat
mɨn əh, kən in təmənwiwi Uhgɨn matən məmə, “!Nɨpahrienən, suah u in
tətuatɨp pahrien!”

23:30: Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † **23:31:** “Nɨg nɨmalɨn tətamiəmɨtə əh” tatəpsen-pən Iesu itəm tətuatɨp agɨn, məto tatos nalpɨnən. Inu tahmen e nɨgəm itəm tatuəp. Kən “nɨg tɨnəmətu” tatəpsen-pən iol təfagə rat mɨn. Kən uarisɨg lan, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm ilat. Inu tahmen e nɨgəm asol agɨn. Afin Luk 21:20-24. **23:34:** Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35:** Sam 22:7-8 ‡ **23:36:** Wain u itəm tagɨn, in nənɨmən rəha ian-rat mɨn. **23:36:** Sam 69:21 **23:44-45:** Hip 6:19-20; 10:19-20

48 Kən netəmim itəm kəmotuwa ikɨn əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan
natɨmnat mɨn əh, kəmoatuwɨn moatəto tərat e nɨkilat, kən motahtaht
manɨkɨləhalat.
49 Kən iolɨ Iesu mɨn, ne nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili motətəu-pən Iesu
motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsɨn kən moatehm natɨmnat mɨn əh.

Josep təmɨtənɨm Iesu
(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;
Jon 19:38-42)

50-51 Kən etəm Aramatia kit əh-ikɨn, nərgɨn u Josep. Aramatia in taon kit
rəha Isrel, kən suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In
etəm təwɨr, rəhan nəmegəhən tətuatɨp, kən in etəmim kit təmatəsahgin məmə
otəplan nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən in təməsegəhanən e nəghatən rəha
kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh.
52 Kən in təmuwɨn mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nɨpətɨ Iesu
tos.
53 Kən Josep təmuwɨn mɨləs-iəhau nɨpətɨ Iesu e nɨg kəməluau, mos muwa
malpin e nɨməhan wɨr kit, nərgɨn u linen. Kən təmɨləs muwɨn mələhəu-pən e
nɨpəg kəpiel itəm kɨnəməte rəkɨs o nolən suwɨt ikɨn, məto kəsɨtənɨmən əh suah
kit ikɨn.
54 In əh e nian rəha noanol mɨn rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian
rəha Sapat, kən iuəhkɨr Sapat tətuoun.
55 Kən nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili kəmotuarisɨg-in Iesu, kəmotətəu-
pən suah un, motuwɨn motəplan nɨpəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in
tatələhəu-pən min Iesu ikɨn.
56 Kən uarisɨg, nɨpɨtan kəmotɨtəlɨg-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə
manat mɨn neen ne fomat itəm nəmiəwɨlat təwɨr məmə okol-pən e nɨpətɨ Iesu.
Kən e nian rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

Iesu təməmegəh mɨn
e nɨmɨsən
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)

1 Kən e Sante laulaugɨn agɨn, nɨpɨtan kəmotuwɨn əpəh e suwɨt, motəmɨk nat
pien-pien mɨn u nəmiəwɨlat təwɨr itəm kəmotol əpen-əpenə rəkɨs lan.
2 Nian kəmotuwa e suwɨt, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosɨg-in nɨpəg kəpiel
lan, məto kəmahwin rəkɨs.
3 E nian kəmotuwɨn e nɨpəg kəpiel, məto kəsotehmən nɨpətɨ Iərəmərə Iesu.
4 Kən ilat kɨnotəruru əfəməh moatətəlɨg-in natɨmnat mɨn əh. Kən əmun etəmim
kəiu əh-ikɨn, katuətul ilat min nɨpɨtan, kəmian e napən itəm tatɨpɨt-ɨpɨt.
5 Kən nɨpɨtan kəmotəgɨn pɨk, kəmotɨsin nulɨlat motasɨl-iəhau moatehm
nɨməptən, kən suah mil kuəmə, "?Tahro nakoategəs-in etəm tatəmegəh u ikɨn-
u ima netəm kəmotɨmɨs?
6 In tɨkə ukɨn-u. !In tɨnəmegəh mɨn! Nɨkitəmat otəkəike matəht nəghatən itəm
təmən kəm itəmat nian in təmətatɨg əh əpəh Kalili məmə,
7 'Natɨmnat mɨn u okotəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan. Okegəhan-in-
pən Nətɨ Etəmim tuwɨn e nelmɨ iol təfagə rat mɨn, kən okətu-pər e nɨg kəluau
tɨmɨs, məto e nian tatol kɨsɨl lan, kən in otəmegəh mɨn.' "
8 Kən nɨkilat tɨnəht nəghatən rəha Iesu.
9 Kən kəmotiet e suwɨt motuwɨn motən-ipən natɨmnat mɨn əh kəm netəm
lefen rəha Iesu, ne rəhan mɨn rafin.

23:56: Eks 20:10; Dut 5:14 **24:6:** Luk 9:22

10 Kən nipitan min əh itəm kəmotən-iarəp natimnat min u kəm aposol min,
inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nipitan neen min itəm
kəmotuwin e suwit.
11 Məto aposol min kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl
kit itəm nipətin tikə, kən məsotənən nipahrienən lan.
12 Məto Pita təmətul maiu muwin əpəh suwit ikin, moeg-oeg masipən e nipəg
kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin nipəti Iesu lan, məto nat kit min
tikə əh-ikin. Kən in təmaliwək mitəlig minatuwin latuənu, kən matətəlig-in pik
natimnat min əh.

E suatip tatuwin Emeas
(Mak 16:12-13)

13 E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək mətian latuənu
kit, nərgin u Emeas. Latuənu un mətoarus-pən Jerusalem, in iuəhkir o lepen
kilometa.
14 Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natimnat
min itəm kəmol ilat.
15 Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkir olau,
məhlaliwək kələh mətəhaluwin.
16 Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək məto-inu
Uhgin təmahtosig-in nətəligən rəhalau.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Təs mil. ?Naka un nakatuən?"
Kən əmun kəmuelahl muətul, niganəmtilau təməpou.
18 Kən suah mil əh kit, nərgin u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, "Okəm-
naka ik əm un iapispis kit u Jerusalem itəm nəsitunən natimnat min itəm
kəmol ilat e nian min itəm kinotuwin rəkis."
19 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "?Natimnat naka min əh?"
Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "Natimnat min itəm kəmol e etəm Nasaret
əh Iesu. In ien kit rəha Uhgin, kən rəhan wək təsanən wir ne rəhan min
nəghatən kotəfigəm, kən niki Uhgin ne niki netəmim tətagien lan.
20 Məto rəhatimat pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotiləs-ipən e
nelmi netəm Rom məmə okotakil məmə in otimis. Kən kəmotətu-pər e nig
kəluau timis.
21 "Məto itimat emotələhəu-pən pap rəhatimat nətəligən tətatig əskasik
lan məmə in otiləs-irəkis itimat noanol min rəha Isrel e nelmi tikimir min
rəhatimat. Kən roiu in nian tatol kisil lan.
22 Kən nat kit min, nipitan neen itəm emotan, kəmotol məmə narmitimat
təmiwig o nəghatən kit. Roiu laulaugin agin-əh, kəmotuwin əpəh e suwit itəm
kəmitənim Iesu ikin,
23 məto kəməsotehmən nipətin. Kən kəmotitəlig-pa moatən məmə,
'Emotehm nat kit tahmen e napilaiirən, inəh nagelo mil kəiu katuən-ipa
kəm itimat məmə Iesu tatəmegəh.'
24 Kən rəhatimat neen netəmim kəmotuwin e suwit, kəmotehm natimnat
rafin agin tətuatip tahmen-pən əm e nəghatən əh nipitan min əh kəmotən
mihin ne, məto kəsotehmən Iesu."
25 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tikə, kən
nakatiaiuw nifagə matiləs pik o nənən nipahrienən o natimnat itəm ien min
rəha Uhgin kəmotən!
26 ?Nəkiatun o kəp məmə, Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa otəkəike
mos nahmməən e nipətin, kən uarisig lan, in təpanuwin əpəh e nego e neai mos
nərgin rəha nisiaiiən?"

24:21: Luk 19:11; Wək 1:6 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Luk 9:22

27 Kən Iesu təmən-ipən wɨr kəm ilau Naoa Rəha Uhgɨn itəm koatəghat-in in,
təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwɨn mətoarus-pən naoa mɨn rəha ien
mɨn rəha Uhgɨn.
28 Kən kɨnətəhaluwa iuəhkɨr o latuənu itəm suah mil katian ikɨn. Kən
kənuəplan məmə Iesu tɨnətaliwək mɨnatuwɨn məsətulən,
29 məto ilau kətiauəh nɨkin məmə, "Ei, təwɨr məmə nəkətatɨg kitəhal min ik,
məto-inu tɨnapinəp rəkɨs, otəsuwəhən roiu mɨt taht." Kən təmuwɨn mɨnehm
ilau mətəhaləpələh.
30 Kən kɨnatəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos pɨret mən tagkiu
ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm ilau.
31 Kən əmun Uhgɨn təmol kəniatun məmə in Iesu, kən əmun in təmɨkə mɨn,
kən kənəsuəplanən.
32 Kən kəmuən-ipən kəm ilau mɨn məmə, "!Ei! ?Nian in təmatən-ipa wɨr
Naoa Rəha Uhgɨn kəm kilau e suatɨp, kən katuəto təwɨr lan nɨkilau tətagien
pɨk, o kəp?"
33 Kən roiu agɨn-əh mɨn, kəmuətul miaiet ikɨn əh miatəlɨg-pən mɨn
Jerusalem. Kən ikɨn əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha Iesu ne netəmim
neen mɨn rəhan kəmotuwa kuəfɨmɨn rəkɨs ilat mɨn katəpələh,
34 kən moatən məmə, "!Nɨpahrienən! !Iərəmərə təməmegəh mɨn, kən
Saimon Pita* təmehm rəkɨs!"
35 Kən ilau kəmuən-ipən rafin natɨmnat itəm kəmol kəm ilau e suatɨp, kən
muən-ipən nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian itəm in təmatəmkas pɨret
matos-ipən kəm ilau.

Netəmim rəha Iesu mɨn kəmotehm (Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

36 Kən nian katuən əh nəghatən mɨn əh, Iesu təmuwa mətul ilugɨn-in ilat
matən kəm ilat məmə, "Nəmə̈linuən tətatɨg otəmat."
37 Məto ilat kəmotaut lan kən mɨnoatəgin, nɨkilat təht məmə kɨnotəplan
narmɨn kit.
38 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro rəhatəmat nətəlɨgən tatərat
nəhlan? ?Tahro rəhatəmat nətəlɨgən tatətul pagpag?
39 Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nɨpətɨk kən
motɨtun məmə io. Narmɨ etəmim nɨpətɨn ne nɨkɨlkɨlin tɨkə, təsolən məmə inu
nakoatehm io, nɨpətɨk ne nɨkɨlkɨlik əh-ikɨn."
40 Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmɨn ne nelkɨn kəm ilat.
41 Ilat kəsotən wɨrən nɨpahrienən lan məto-inu nɨkilat tətagien pɨk, kən
narmɨlat tatiwɨg. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nagwənən kit un
nakoatos, o?"
42 Kən kəmotos nəm məsɨn itəm kəmwaan rəkɨs motos-ipən kəm in,
43 kən e nɨganəmtɨlat, təmos mun.
44 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Aupən ikɨn, nian emətatɨg əh
kitat min itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natɨmnat rafin itəm
koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgɨn, okotəkəike motuwa motol nɨpahrienən
lan, inəh nəghatən mɨn e naoa rəha Moses, ne naoa mɨn rəha ien mɨn rəha
Uhgɨn, ne Naoa Rəha Napuən Mɨn."
45 Kən in təmerəh e rəhalat nətəlɨgən məmə okotɨtun nəghatən mɨn itəm
tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn.

24:27: Sam 22:1-21; Aes 53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Saimon." **24:34:** 1 Kor 15:4-5 **24:37:** Mat 14:26 **24:44:** Luk 9:22

46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə netəmim okotol tərat kəm Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa, motol
tatəto nahmməən e nɨpətɨn matuwɨn matuwɨn tɨmɨs, məto e nian itəm tatol kɨsɨl
lan, in otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.
47 Kən e nərgɨ Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa, netəmim okotəkəike motən-
iarəp nəghatən əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motɨtəlɨg e
rəhalat təfagə rat mɨn, kən Uhgɨn in otəsalpɨnən nɨtai təfagə, kən maluin
rəhalat nolən rat mɨn. Nəghatən u otəkəike muwɨn kəm noanol mɨn rafin əpəh
ikɨn mɨn rafin, otətuoun Jerusalem kən muwɨn mətoahgin-pən ikɨn mɨn rafin
e nətueintən.
48 Itəmat nəmotehm natɨmnat mɨn u, kən onəkotən-iarəp ətuatɨp nəghatən
mɨn lan.
49 Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkɨs məmə in otahl-ipa
kəm itəmat, inu rəhan Narmɨn. Məto onakoatəsahgin e taon əh mətoahgin-
pən nakotos nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən tərioah e nəmegəhən
rəhatəmat.”

Uhgɨn təmɨləs Iesu muwɨn e neai (Mak 16:19-20)

50 Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwɨn əh latuənu Petani. Kən təmɨləs-
ipər nelmɨn məfak olat.
51 Kən nian təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgɨn təmɨləs mɨnatuwɨn
əpəh ilɨs e nego e neai.
52 Kən kəmoteiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisɨg lan, kotɨtəlɨg-pən
Jerusalem nɨkilat tətagien.
53 Kən nian rafin, koatuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn moatənwiwi Uhgɨn.

24:48: Jon 15:27; Wək 1:8 **24:49:** Jon 14:16; 15:26; Wək 1:4

Jon
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təməte naoa min u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm netəmim məmə okotən nɨpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasɨk, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən əh.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatɨsiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotɨtun wɨr rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiuə tətan, məto netəmim kotɨtun nahtosɨg-inən nəghatən eiuə min e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təməte naoa u o naka? Jon təməte naoa u matən-iarəp wɨr məmə Iesu in nəti Uhgɨn, kən netəmim rafin itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən itulɨn. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp məmə Iesu in nəti Uhgɨn, kən Iesu in Uhgɨn pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən mɨn neen rəha Iesu itəm naoa mɨn rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən mɨn neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgɨn Təmuwa Etəmim, in Iesu

1 Aupən agɨn, e nətuounən nian, Nəghatən tɨnatɨg rəkɨs.* Nəghatən u təmətatɨg
ilau Uhgɨn, kən Nəghatən u, in Uhgɨn.
2 E nəukəti nian, in tɨnəmatɨg rəkɨs ilau Uhgɨn,
3 kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin e Nəghatən u, kən natɨmnat rafin itəm Uhgɨn
təmol, nat kitiəh ne tɨkə məmə Nəghatən u təsolən.†
4 Inu, in Nəukəti Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha
netəmim rafin.
5 Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpɨn napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkɨs-
inən.§
6 Etəmim kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, nərgɨn u, Jon.*
7 Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs
ilat rafin kotən nɨpahrienən lan.
8 Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp
mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin.
9 Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm
in tətasiəgəpɨn netəmim rafin.†
10 Nat əpnapɨn məmə Uhgɨn təmol nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətatɨg
e nətueintən u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruru in.
11 Təmuwa iman ikɨn, məto natiman mɨn koatəuhlin məntaalat kəm in,
məsotolkeikeən.
12 Məto netəmim rafin itəm kəmotos in nɨkilat tagien ron, kən motahatətə e
nərgɨn, kən in təmegəhan-in ilat koatuwa nenəti Uhgɨn mɨn.‡

---

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təməte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves mɨn u. † **1:9:** 1 Jon 2:8 ‡ **1:12:** Kal 3:16

13 Nenəti Uhgin min əh, ilat kəsotaiirən e nolən itəm nisualkələh kotaiir
mihin, kən sənəmə e nətəligən rəha etəmim, o rəha tata min, məto ilat kotaiir
wi min e Uhgin, e rəhan nəsanənən əm.§
14 Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatig kitat min. Kən itimat emotəplan
rəhan nepətən, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e niganəmtitimat.
Inu, in nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmisi-
pən e Tata Uhgin. In tərioah e nəwirən itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərioah
min e nipahrienən.*
15 Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, "Etəmim u inu itəm io ematən
məmə, 'Io etaupən, kən suah kit min əh-ikin tatuarisig-in io, məto in ilis
taprəkis-in io, məto-inun, nian eməsaiirən əh, in tinəmatig lilin rəkis.' "
16 Kən in tərioah e nəwirən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwirən əh
rəhan, nian rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-ipa, kəm kitat rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgin təmos-ipa aupən, Moses in suatip
ron, məto Iesu Kristo in suatip rəha nawte-inən nəwirən əh ne nipahrienən
rəha Uhgin kəm kitat.†
18 Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.‡ Məto Noan Kitiəh Əm, in Uhgin,
itəm in iuəhkir o noanenau rəha Tata Uhgin, in təmol əp Uhgin kəm kitat kən
kotitun.§

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa (Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

19 Kən netəm-iasol min e noanol rəha Isrel itəm kotatig Jerusalem,
kəmotahl-ipən pris min neen ne Lifaet min un, netəm kotasitu e pris min e
Nimə Rəha Uhgin, məmə okotuwa motehm Jon motətapəh ron, məmə, "?Ik
etəmim pah un?" Kən o nat u, Jon təmətul-arəp matən-iarəp in.
20 Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ipən ətuatip
əm in kəm ilat məmə, "Sənəmə io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa."
21 Kən ilat kəmotən məmə, "?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik
Elaija?"*
Məto Jon təmə, "Kəpə, sənəmə io Elaija."
Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, "?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah?
?Ik ien rəha Uhgin itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?"†
Məto Jon təmə, "Kəpə."
22 Kən ilat kəmotən məmə, "Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itimat, pəs itimat
ekotuwin motən-ipən kəm netəm kəmotahl-ipa itimat ekotuwa."
23 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Io u itəm ien rəha Uhgin Aesea tinəmən-
iarəp rəkis aupən məmə, 'Suah kit tətagət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin,
matən məmə, Otol-wir suatip rəha Iərəmərə.' "‡
24 Nətəmim itəm kəmahl-ipa ilat, Farisi min neen əh-ikin,
25 kən ilat kəmotətapəh min o Jon məmə, "?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm
kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol nakatol baptais e netəmim?"
26 Kən tuhalpin matən məmə, "Io iatol baptais e netəmim e nəhau, məto
suah kit u ikin ilugin etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in.

§ **1:13:** Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † **1:17:** Rom 5:21 ‡ **1:18:** Eks 33:20 § **1:18:** 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4 * **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † **1:21:** Dut 18:15 ‡ **1:23:** Aes 40:3

27 Io etaupən, suah un in tatuarisɨg, məto in ilɨs, kən io ləhau ləhau əm, kən
esahmen agɨn-əhən məmə ekol wək kit rəhan.”§
28 Natɨmnat mɨn u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgɨn u Petani, in tətatɨg əpəh
entənɨpən e nəhau Jotan. Ikɨn əh Jon tatol baptais e netəmim ikɨn.

Iesu in tahmen e nətɨ sipsip rəha Uhgɨn

29 Kəmən lawɨgin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, “!
Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nətɨ Sipsip rəha Uhgɨn.* Kən in otəpanos-irəkɨs
nolən rat mɨn rəha nətueintən u.†
30 Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mɨn
əh-ikɨn tatuarisɨg-in io, məto in ilɨs taprəkɨs-in io, məto-inu nian eməsaiirən
əh, in tɨnəmatɨg lilɨn rəkɨs.’
31 Nian io ematəghat-in, kən io mɨn emərurru məmə in etəmim pah; məto
emuwa matol baptais e netəmim e nəhau məmə ekol əp suah u kəm noanol
mɨn rəha Isrel.”
32-33 Jon təmatətul-arəp matən məmə, “Uhgɨn təmahl-ipa io məmə io ekol
baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io mɨn emərurru məmə
suah u inu. Məto Uhgɨn təmən-ipa kəm io məmə, ‘Onəkəplan Narmɨn Rəhak
oteiuaiu matɨg e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim e
Narmɨn Rəha Uhgɨn.’ Kən əmun, uarisɨg eməplan Narmɨn Rəha Uhgɨn təmɨsɨ-
pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu məpələh-pər lan.
34 Io ətuatɨp eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp məmə, ‘Suah u
inu, in Nətɨ Uhgɨn pahrien.’ ”

Iesu təmətuoun mətaun-in rəhan netəmim

35 Kəmən lawɨgin, Jon tətatɨg əpəh ikɨn kitiəh əm iləhal rəhan kəiu etəmim.
36 Kən nian nɨganəmtɨ Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmə, “!Ei! !
Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nətɨ Sipsip rəha Uhgɨn!”
37 Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul matiauarisɨg-
in Iesu.
38 Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in təmə, “!Ei! !
Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”
Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatɨg hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nɨpətɨn u
“Iəgətun.”)
39 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs kəhaluwɨn nakuəplan-tu.” Kən ilau
kəmiauarisɨg-in məhaluwɨn kuəplan ikɨn in tətatɨg ikɨn. Iuəhkɨr mɨtgar tiwɨg
ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal min mətoarus tapinəp.
40 Suah mil u kit itəm təmətо Jon, nərgɨn u Antru, pian u Saimon Pita.
41 Kən roiu agɨn-əh mɨn, in təmuwɨn mehm pian Saimon mit muwa, kən
mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Enotəplan rəkɨs Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea,
nɨpətɨn u məmə, “Kristo,” itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.)
42 Kən təmit Saimon muwa o Iesu.
Kən nian nɨganəmtɨ Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik u inu
Saimon, nətɨ Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg ik məmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”‡ e
nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

43 Kəmən lawɨgin mɨn, Iesu nɨkin tɨnəht məmə otuwɨn-tu Kalili. Kən nian in
təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.”

---

§ **1:27:** Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agɨn-əhən məmə ekos-irəkɨs put rəhan.” Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkɨsən put rəha iərəmərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agɨn. * **1:29:** Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26 ‡ **1:42:** Nɨpətɨ nərgɨn u Pita, in “kəpiel.” § **1:42:** Mat 16:18

44 Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita.
45 Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat enotəplan
suah ilouin, aupən Moses təməte rəkɨs rəhan nəghatən mɨn itəm tatəghat-
in e naoa rəha Lou. Kən ien mɨn rəha Uhgɨn aupən ilat mɨn kəmotəte rəkɨs
nəghatən mɨn itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nətɨ Josep, kən nərgɨn u,
Iesu.”
46 Məto Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nɨkim təht məmə nat wɨr kit otɨsɨ-pən e
Nasaret? !Kəp!”
Kən Filip təmə, “Ita, təwɨr əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”
47 Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən təmə, “!Suah u, in
noanol ətuatɨp rəha Isrel! !Neiueiuəən tɨkə lan!”*
48 Kən əmun Nataniel tətapəh o Iesu məmə, “?Nəmahro mɨtun məmə io etəm
tol nulan?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nɨg fik, kən
Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan rəkɨs ik.”†
49 Kən Nataniel təmə, “!Iəgətun! !Ik Nətɨ Uhgɨn! !Ik Kig rəha noanol mɨn rəha
Isrel!”
50 Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən
əm məmə enəməplan rəkɨs ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukətɨ nɨg fik? Ik
onəpanəplan nat asol mɨn taprəkɨs-in itəm u.”
51 Kən mən mɨn məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə,
onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo mɨn rəha Uhgɨn koatər moatuwɨn e
neai, kən moteiuaiu moatuwa o Nətɨ Etəmim.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

1 Kəmən niəh in, katol marɨt kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha
Iesu in əpəh ikɨn ilat min.
2 Kən ilat kotaun-in-pən mɨn Iesu ne rəhan mɨn netəmim, məmə ilat mɨn
okotuwɨn e marɨt əh.
3 Kən e nian əh, kəmotənɨm rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in
məmə, “Rəhalat wain təmɨkə.”
4 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm
io? Nian rəhak təsuwamən əh.”
5 Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək mɨn rəha marɨt məmə, “Itəmat
onəkotəkəike motol natɨmnat rafin itəm in otən.”
6 Nuwigɨ nat asol ilat sikis, kəməlɨn əh-ikɨn əh o nəhau, məmə netəm Isrel
ilat kotəike motaikuas e nelmɨlat məmə ilat okotaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
Nuwigɨ nat mɨn un, kəmol e kəpiel, kən okəmə naka kitiəh tɨtun nosən wan-
hanrɨt lita nəhau. 7 Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək məmə, “Otətu-pən
nəhau e nuwigɨ nat mɨn un.” Kən kəmotətu ilat kotərioah wɨr.
8 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Otətu rəkɨs nəhau neen motos motuwɨn kəm
etəm tərəmərə e marɨt.” Kən ilat kəmotol mihin.
9 Kən nian suah un təmənɨm asgəwɨn, məto nəhau tɨnol rəkɨs wain lan. Məto
etəmim itəm tərəmərə e marɨt u, in təruru məmə kəmos hiə wain u. Netəm
mɨn əm un itəm kəmotos nəhau motuwa, ilat əm kotɨtun. Kən etəm tərəmərə
e marɨt təmaun-in etəm təmol marɨt,

* **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nɨg fik mɨn, ilat nɨg-kɨtun mɨn e nasumən ikɨn Isrel. Netəmim koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nɨmalɨlat. Koatəpələh ahgin pɨk nɨg fik iuəhkɨr o nimə rəhalat kən moatəfak məmə nɨkilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel məmə okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nɨg fik, kən nɨkin təmatəht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

10 mən-ipən məmə, “Nian rafin netəmim kotaupən motos-iarəp wain wɨr,
kən uarisɨg netəmim kotənɨm tepət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwɨr
pɨkən. Məto ik natos əh itəm təwɨr muwa mətoarus-pa u-roiu.”
11 Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agɨn-əh lan mol. Kən in təmol ikɨn
Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməgətun nepətən rəha Uhgɨn lan,
kən rəhan netəmim mɨn, kəmotahatətə əskasɨk lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e Nimə Rəha Uhgɨn

(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

12 Uarisɨg e marɨt əh, in təmeiuaiu muwɨn e taon əh Kapaneam ilat rəhan
mama ne pian mɨn ne rəhan netəmim mɨn. Kən kəmotatɨg nian əkuəkɨr əm
əh-ikɨn əh.
13 Kən tɨnuwa iuəhkɨr o nian rəha lafet kɨt rəha noanol mɨn rəha Isrel
itəm katən məmə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən Iesu təmər muwɨn əpəh
Jerusalem.
14 E Nimə Rəha Uhgɨn, Iesu təməplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne
sipsip, ne iouen, məmə netəmim okotos-nəmtɨn. Kən netəmim neen əh-ikɨn,
ilat koatol senɨs e məni rəha netəm ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
15 Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mɨtəp netəm mɨn
un ilat rəhalat kau mɨn ne sipsip mɨn məmə okotiet e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən in
təməhtəg məni rəha netəm mɨn u itəm koatol senɨs lan, kən təmahwin-ahwin
rəhalat tepɨl mɨn.
16 Kən məhai ilat mɨn u itəm koatol-salɨm-in iouen mən-ipən məmə, “!
Otəmɨk nat mɨn un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə
kit rəha nolən makɨt!”
17 Kən netəmim rəhan, nɨkilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn, itəm
tatən məmə, “Io ekolkeike pɨk Nimə Rəham e nɨkik, nɨkik tatɨmɨs-pən lan.”†
18 Kən netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel kotətapəh ron məmə, “?Pah təmol
məmə nəkɨtun nolən nat u? !Ol nəmtətin məmə otəgətun ətuatɨp kəm itɨmat!”
19 Məto Iesu təmə, “Okəmə itəmat nakotərəkɨn Nimə u Rəha Uhgɨn, kən nian
kɨsɨl əm, io ekiləkɨn mɨn tətul.”‡
20 Kən netəm-iasol mɨn un kotəmə, “!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pɨk
e nup ilat rafin foti-sikis motiləkɨn Nimə u Rəha Uhgɨn. ?Onakahrol nulan
miləkɨn e nian kɨsɨl əm?”
21 Məto Nimə əh Rəha Uhgɨn itəm Iesu tatəghat-in, in nɨpətɨn.
22 Kən uarisɨg, nian in tɨnɨmɨs rəkɨs, kən mɨnəmegəh mɨn, kən rəhan
netəmim mɨn, nɨkilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat
kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgɨn, ne nəghatən itəm Iesu təmatən-ipən kəm
ilat.

Iesu tɨnəmɨtun rəkɨs nətəlɨgən mɨn rəha netəmim

23 Nian əh Iesu təmətatɨg e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən,
netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin mɨn itəm in təmol, kən kəmotahatətə e
nərgɨn.
24 Məto Iesu in təmɨtun nat itəm tətatɨg e nɨkilat, kən məsatahatətəən elat.
25 Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu
tɨtun rafin nətəlɨgən rəha netəmim.§

3

Nikotimas təmuwɨn məplan Iesu

* **2:13:** Eks 12; Dut 16:1-6 † **2:17:** Sam 69:9 ‡ **2:19:** Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29.
§ **2:25:** Jon 1:47; 6:61; 13:11

1 Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgɨn u, Nikotimas.* In Farisi kit.
2 Kən nian kit lapɨn, in təmuwɨn məmə otəghat ilau Iesu. In təmən-ipən
məmə, “Iəgətun, itɨmat ekotɨtun məmə ik iəgətun kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa
ik nakuwa, məto-inu suah kit okol təsolən nəmtətin mɨn un ik nakatol okəmə
Uhgɨn təsatɨgən ron.”
3 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm ik
məmə, okəmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəmərəən rəha
Uhgɨn.”†
4 Kən Nikotimas, narmɨn təmiwɨg pɨk, kən mətapəh ron məmə, “?Etəm tɨnol
iahgin rəkɨs, otəhrol maiir mətmətɨg mɨn? !In okol təsuwɨn mɨnən e nərpɨ
rəhan mama kən maiir-pa mɨn!”
5 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm
ik məmə, okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol
təsuwɨnən matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.‡
6 Nɨpətɨtəm tətaiir əm e nɨta rəha etəmim əm, məto Narmɨn Rəha Uhgɨn əm
un in tatol məmə narmɨtəm tətaiir wi mɨn.
7 Təsəwɨrən məmə narməm otiwɨg məto-inu emən-ipɨnə kəm ik məmə,
‘Onəkotəkəike motaiir wi mɨn.’
8 Tahmen əm e nɨmətag tatɨsɨ-pə ikɨn kit, matelel nat matuwɨn ikɨn kit itəm in
tolkeike məmə otuwɨn-pən ikɨn. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmɨsɨ-pə
hiə, kən matuwə hiə. Kən e suatɨp kitiəh əm, kitat kəsotəplanən Narmɨn Rəha
Uhgɨn, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm təmaiir
wi mɨn.”§
9 Kən əmun, Nikotimas tətapəh o Iesu məmə, “?Natɨmnat mɨn un, otəhrol
nulan muwa?”
10 Kən Iesu təmə, “Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru
natɨmnat mɨn u?”
11 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm ik məmə, nəghatən mɨn u itəm
ekoatən ilat, itɨmat ekotɨtun wɨr, kən natɨmnat itəm ioatən-iarəp, itɨmat
enotəplan rəkɨs. Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən mɨn rəhatɨmat.
12 Io iatən əm natɨmnat mɨn itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat
nəsotahatətəən e rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natɨmnat mɨn itəm katol
e Nego e Neai, nakotəhrol nulan motahatətə lan?
13 Suah kit təsuwɨnən əpəh ilɨs e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian
kit ne. Məto Nətɨ Etəmim əm, təmɨsɨ-pən iman ikɨn e Nego e Neai, meiuaiu-pa,
tɨtun nən-iarəpən.
14 “Aupən, əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, Moses təmɨləs narmɨ sɨnek kit, mətu-
pər ilɨs e nɨg əfəməh kit, kən mɨləs-ipər.* Kən e nolən kitiəh əm, okəike kɨləs-ipər
mihin Nətɨ Etəmim,
15 məmə netəm mɨn u itəm okotahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulɨn.
16 Tol nəhlan, Uhgɨn təmolkeike pɨk netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-
ipa Nətɨn Noan Kitiəh Əm, məmə netəm mɨn u itəm koatahatətə lan, ilat okol
kəsotɨmɨsən, məto okotos nəmegəhən itulɨn.†
17 Uhgɨn in təməsahl-ipamən Nətɨn tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp
nalpɨnən rəha nolən rəha netəmim rəha nətueintən, məto in təmahl-ipa, məmə
otuwa mol suatɨp o nosmegəhən netəmim e nətueintən.
18 “Etəmim itəm tətahatətə lan, Uhgɨn okol təsənən nalpɨnən rəhan, məto
etəmim itəm təsahatətəən lan, Uhgɨn tɨnən rəkɨs nalpɨnən rəhan, məto-inu in
təsahatətəən e Nətɨ Uhgɨn Noan Kitiəh Əm.

---

* **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42 † **3:3:** Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 ‡ **3:5:** Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 § **3:8:** Esik 37:9 * **3:14:** Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † **3:16:** Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

19 Uhgɨn tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tɨnuwa rəkɨs e
nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike
Napinəpən ilə, məto-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatɨpən.
20 Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatɨpən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən
in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh
otasiəgəpɨn rəhan nolən mɨn.
21 Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatɨp rəha nɨpahrienən in otuwa e Nəhag-
əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpɨn rəhan nolən kən matəgətun
məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgɨn."

Jon Təməghat-in Mɨn Iesu

22 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e nɨtən
Jutia. Təmatɨg nuwəh məsɨn ilat min ikɨn əh, kən matol baptais e netəmim.
23 Məto e nian əh, Jon mɨn, in tatol baptais e netəmim əpəh ikɨn kit iuəhkɨr
əm o Salim, nərgɨn u, Aenon, məto-inu, ikɨn əh, nəhau tepət ikɨn. Kən netəmim
koatuwɨn ikɨn əh, məmə Jon otol baptais elat.
24 E nian əh, kəməsɨləs-ipənən əh Jon e kalapus.
25 Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən
ətuatɨp itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
26 Kən ilat kəmotuwɨn kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun, ik
nəkɨtun etəmim kit u aupən itəlau min əpəh entənɨpən-pən ikɨn e nəhau Jotan,
kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roiu əh, in tɨnatol baptais e
netəmim. Kən ilat rafin kɨnoatuwɨn ron."
27 Kən Jon tən-ipən məmə, "Etəmim təruru nolən nat kitiəh ne, okəmə Uhgɨn
əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in.
28 Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotɨtun məmə iatən nulan məmə,
'Sənəmə io Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.' Məto Uhgɨn təmahl-ipa
io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisɨg.
29 Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marɨt e pətan
kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsahgin məmə
in otuwa e lafet rəha marɨt, kən nɨkilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat
kəsotetetən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsahgin əm matətəlɨg-in o
nətoən nəwian, kən io mɨn esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisɨg-in,
məto nɨkik tagien mərioah ron.
30 Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilɨs taprəkɨs-in io, kənu io ekəike
meiuaiu."
31 Etəmim itəm təmɨsɨ-pən ilɨs e Nego e Neai, in ilɨs taprəkɨs-in netəmim
rafin. Etəmim itəm tətan əm e nətueintən, in etəmim əm rəha nətueintən, kən
in tɨtun əm nənən natɨmnat mɨn u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tatɨsɨ-pən
ilɨs e neai in ilɨs taprəkɨs netəmim rafin.
32 In tatətul-arəp o nən-iarəpən natɨmnat itəm in təməplan kən mɨnəto rəkɨs,
məto etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan nəghatən.
33 Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə lan, in tatətul-
arəp məmə nəghatən itəm Uhgɨn təmən, in nɨpahrienən.
34 Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, in tatən-
iarəp əm nəghatən mɨn rəha Uhgɨn. Kotɨtun məmə in tatən-iarəp əm nəghatən
mɨn rəha Uhgɨn məto-inu Uhgɨn təmos-ipən Narmɨn Rəhan tərioah lan, okol
kəsolən mak lan kəsehmən namnun.
35 Əwəh, Tata Uhgɨn in tolkeike pɨk Nətɨn əh, kən in tɨnələhəu-pən rəkɨs
natɨmnat rafin e nelmɨn.
36 Etəmim u itəm tətahatətə e Nətɨ Uhgɨn u, in tatos nəmegəhən itulɨn u,
namnun tɨkə. Kən məto, etəm tatəht nəwia Nətɨn u, in okol təsosən nəmegəhən

itulɨn u nian kit ne, məto-inu etəmim itəm tol nəhlan, nemə̈ha rə̈ha Uhgɨn tatuwɨn ron namnun tɨkə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

1 Farisi mɨn kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tɨnatiuw-pa netəmim tepət
kɨnotuwa ron, kən in tatol baptais elat tepət. Rə̈halat nampa taprə̈kɨs-in
nampa rə̈ha netəmim rə̈ha Jon.
2 (Məto nɨpahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim mɨn əm rə̈han
ilat kotol baptais e netəmim.)
3 Kən nian Iesu tɨnɨtun məmə Farisi mɨn kɨnotəto nəghatən əh, kən in təmiet e
Jutia mɨtəlɨg-pən əpəh Kalili.
4 Kən nian in təmatuwɨn ikɨn əh, təmən mə otəkəike muwɨn-pən Sameria
ikɨn.* 5 Kən in təmuwɨn-pən e taon kit e Sameria, nərgɨn un, Saeka. Taon əh,
in iuəhkɨr o nɨməptən kit itəm aupən Jekop in təmətatɨpən† kəm nətɨn u Josep.
6 Kən wel rə̈ha Jekop əh-ikɨn. Kən Iesu tɨnəpou agɨn, məto-inu in təmaliwək
e suatɨp əfəmə̈h, kən tuwa məpələ̈h-pər iuəhkɨr o wel, mɨtameg. E nian əh, in
tɨnol tina.‡
7-8 Kən rə̈han netəmim mɨn kəmotuwɨn əpəh e taon, məmə okotos-nəmtɨn
nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-
ipən kəm in məmə, "Eh. Os-ipa-tu nəhau noan məsɨn kəm io. Ekolkeike məmə
ekənɨm."
9 Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! Ik etəm Isrel un, kən
io pətan Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa nəhau kəm io?" Təmən-ipən
nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsuənɨm kələhən nəhau e
panɨkɨn kitiəh.
10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgɨn
tolkeike məmə otos-ipɨnə kəm ik. Kən ik məruru mɨn io, io u, iatətapəh-in-pɨnə
nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkɨtun, ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən io
oekos-ipɨnə nəhau megəh."§
11 Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, ik rə̈ham pəkɨt tɨkə, kən
wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu ahrol minu
lan?
12 Rə̈hatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kəm itat, kən in təmatətu
nəhau ikɨn nɨmɨn, ilat nenətɨn mɨn, ne rə̈han mɨn kau mɨn. ?Kən təhrol? ?Ik
nakaprə̈kɨs-in Jekop, o?"
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Netəm koatənɨm nəhau e wel u, ilat
okəpanotoaoa mɨn.
14 Məto etəmim itəm otənɨm nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaoa
mɨnən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəmtɨ
nəhau kit itəm tɨtapuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nɨkin nian rafin, matos-ipən
nəmegəhən itulɨn kəm in, itəm otəsolən namnun."†
15 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, "!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau
un kit kəm io, məmə io ekəsoaoa mɨnən nian kit, kən məsuwa mɨnən u ikɨn-u,
mətu nəhau."‡

---

* **4:4:** E nian əh, tiəkɨs o netəm Isrel məmə okotuwɨn ima netəm Sameria, məto-inu e rə̈halat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mɨtgar tɨnətul ətuatɨp. § **4:10:** Pətan u təməsɨtun wɨrən nɨpətɨ nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nɨpətɨn ətuatɨp un nəmtɨ nəhau kit itəm talien mɨtapuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atɨp in, məmə Narmɨn Rə̈han in tatos-ipən nəhau lilɨn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35 † **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ **4:15:** Jon 6:34

16 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwɨn maun-in-pən rəham iaguɨhl, kən
muea ikɨn-u.”
17 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguɨhl tɨkə.” Məto Iesu
tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguɨhl tɨkə.
18 Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkɨs nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau
min nakatuatɨg u-roiu, sənəmə rəham ətuatɨp iaguɨhl. Nəghatən rəham u-roiu,
in nɨpahrienən.”
19 Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit
rəha Uhgɨn.
20 Tɨpɨtɨmat mɨn aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgɨn əpəh ilɨs e nɨtot əpəh,
məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikɨn
katəfak.”
21 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike mən nɨpahrienən
e rəhak nəghatən. Nian əh-ikɨn tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak mɨnən kəm
Tata Uhgɨn əpəh e nɨtot asol əh, ne Jerusalem mɨn.
22 Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgɨn məto itəmat
nəkotəruru in. Məto itɨmat ioatəfak kəm Uhgɨn u, ekotɨtun in, məto-inun
suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim in təmɨsɨ-pa etɨmat, netəm Isrel.§
23 Məto otəsuwəhən, nɨpahrienən məmə nian əh tɨnuwa rəkɨs, nian Narmɨn
Rəha Uhgɨn in otasitu e iəfak pahrien mɨn, mol ilat məmə ilat okotɨtun wɨr
Uhgɨn məmə Uhgɨn u, in Uhgɨn pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm
in e nɨkilat pahrien. Məto-inu Tata Uhgɨn in tategəs-in iəfak mɨn itəm koatol
nəhlan.
24 Uhgɨn in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmɨn. Tol nəhlan, kən netəmim itəm
koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn u, in Uhgɨn
pahrien, kən ilat kotəkəike motəfak kəm in e nɨkilat pahrien e nəsanənən rəha
Narmɨn Rəhan.”
25 Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enɨtun məmə Mesaea u,
otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-
ipa. Kən nian otuwa, kən in tɨtun nən-iarəpən natɨmnat rafin kəm kitat.”*
26 Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu,† iatəghat kəm ik.”‡
27 Kən roiu agɨn-əh, netəmim rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn. Kən narmɨlat
təmiwɨg pɨk nian kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit
təməsətapəhən ron məmə, “?Ik nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan
əh o naka?”
28 Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigɨ nəhau tatəpələh, mɨtəlɨg muwɨn əpəh
e taon. Təmuwɨn matən-ipən kəm netəmim ikɨn əh məmə,
29 “Eh. Otuwɨn-tu motəplan-tu suah kit əh-ikɨn əh, in təmən-iarəp rafin
natɨmnat mɨn itəm io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə
otahl-ipa?”
30 Kən ilat kəmotiet e taon əh, mɨnoatuwɨn məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

31 Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nɨkin məmə, “Iəgətun, ik agwən
kit.”

---

§ **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 * **4:25:** Netəm Sameria kəmotɨtun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgɨn kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikɨn-u ne ikɨn tepət mɨn e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgɨn təmatən o nən atɨpən nərgɨn kəm Moses, matən məmə, “Io Etatɨg.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgɨn. Iesu in tatən məmə in Uhgɨn, kən matɨg matən mɨn məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. ‡ **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37

32 Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nɨgak əpəh nagwənən itəm itəmat
nəkotəruru.”§
33 Tol nəhlan, rəhan netəmim kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “?Tahro?
?Okəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənən kit kəm in, o?”
34 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgɨn təmahl-ipa io iakuwa, kən
nagwənən u nɨgak, məmə iakatol natɨmnat itəm in tolkeike məmə oekol.*
Kənu iakol rafin wək mɨn itəm in təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən
rəhan wək.
35 “Itəmat nəkotɨtun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwɨg kuwɨt əh-ikɨn
tətatɨg məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən nagwənən e nasumən.’ Məto io
iatən-ipɨnə kəm itəmat, otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nɨmalɨlat
tɨnapə rəkɨs. Nian rəha nəuləkən əh-roiu.†
36 “Etəmim rəha nəuləkən tɨnuwa, mɨnətuoun mɨnatos rəkɨs rəhan nətouən.
Kən nagwənən u, in təməulək in o nəmegəhən lilɨn. E nolən u, etəmim itəm
tətasum ne etəmim itəm tatəulək in mos matuwa, ilau kərən nɨkilau otagien.
37 Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwɨn mə otasum, məto etəm pɨsɨn
kit mɨn otəulək-in məmɨk muwa.’ Nəghatən u, in nɨpahrienən.
38 Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwɨn motəulək e nasumən itəm
itəmat nəməsotasum-inən. Netəm pɨsɨn mɨn, ilat kəmotasum in. Kən itəmat
nɨnoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

39 Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e Iesu məto-
inu pətan əh təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmən-iarəp
natɨmnat rafin itəm io ematol.”
40 Kən nian netəm Sameria kəmotuwɨn motehm, kən kəmotəkəike kəm in
məmə otuwɨn motatɨg ilat min. Kən Iesu təmuwɨn moatatɨg o nian kəiu.
41 Kən netəmim tepət mɨn kəmotahatətə lan e rəhan mɨn nəghatən.
42 Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itɨmat emotahatətə lan o nəghatən
u itəm ik nəmən-ipa, məto roiu əh, ekoatahatətə lan məto-inu itɨmat əm
emotəto rəhan nəghatən mɨn, kən motɨtun pahrien məmə in Iosmegəh rəha
nətueintən.”‡

Iesu təmol-wɨr nətɨ etəm-iasol kit rəha kig

43 Nian Iesu təmatɨg mos nian kəiu rəkɨs ikɨn əh, in təmiet muwɨn Kalili.
44 Məto-inu aupən, in təmatən məmə ien mɨn rəha Uhgɨn, natiməlat mɨn, ilat
kəsotɨsiai-inən ilat.§
45 Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwɨn Jerusalem moatol lafet rəha
Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan natɨmnat mɨn itəm in təmol
ikɨn əh. Kən nian Iesu təmuwɨn Kalili, nɨkilat təmagien ron.

---

§ **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nɨmalɨlat tɨnapə rəkɨs, in tatən ətuatɨp əm məmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kɨnotətul matɨp rəkɨs. Sotolən kəmɨn motapɨl o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgɨn tahmen-pən əm e netəm koatol kəmɨn o nəuləkən, kən moatən məmə, ‘Məwɨg kuwɨt əpəh ikɨn, kən nagwənən təpanəmɨtə.’ Kəpə, netəmim kɨnatətul matɨp rəkɨs o nosən nəghatən rəha Uhgɨn.” ‡ **4:42:** 1 Jon 4:14 § **4:44:** Nat əpnapɨn Iesu təmaiir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətatɨg nuwəh ikɨn əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən tɨmətmətɨg əm lan, nian kotəplan in tatol nat pɨspɨs neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotatɨg e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42).

46 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikɨn əh aupən, in
təmol nəhau tuwa mol wain.* Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətatɨg
ikɨn. Kən nətɨn kit tatɨmɨs.
47 Kən nian suah u təmətо məmə Iesu təmɨsɨ-pən u Jutia mɨnuwa rəkɨs Kalili,
kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteiuaiu muwɨn əpəh
Kapaneam kən mol-wɨr nətɨn. Məto-inu suakəku nol otɨmɨs.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, "!Nəman! Itəmat u, nakotəmə
onəkotəplan əm nəmtətin mɨn ne natɨmnat mɨn itəm narmɨtəmat otiwɨg ron
aupən, kənu uarisɨg un, nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol
nəsotahatətəən lak."
49 Kən suah un təmə, "!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən
roiu nətɨk tɨmɨs!"
50 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Uwɨn; nətɨm otəpanəmegəh." Kən
suah un təmahatətə e nəghatən rəha Iesu kən mɨtəlɨg.
51 Nian in təmatuwɨn əh e suatɨp, təməplan rəhan iolwək mɨn, kən ilat kotən-
ipən kəm in məmə, "Rəham suakəku tɨnəmegəh rəkɨs."
52 Kən in təmətapəh olat məmə, "?Təməwɨr e nian naka?" Kən ilat kəmotən-
ipən kəm in məmə, "Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmɨkə."
53 Kən suah un, təmɨtun məmə, e nian ətuatɨp əh inəh, Iesu təmən-ipən
kəm in məmə, "Rəham suakəku otəpanəmegəh." Kən in ne rəhan mɨn,
kəmotahatətə e Iesu.
54 Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili kən mol
nəmtətin kit.

5

Iesu təmol-wɨr suah kit əpəh iuəhkɨr e nəhau Petseta

1 Uarisɨg e nian əh, Iesu təmər muwɨn e taon u Jerusalem, məto-inu katol lafet
kit rəha netəm Isrel əh-ikɨn əh.
2 E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikɨn, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha
netəm Isrel katən nərgɨn məmə Petseta. Kən nimə kit tatətul iuəhkɨr o noan
əh. Nimə un, feranta lan, faif. In əh iuəhkɨr o ket u e fenɨs rəha taon u, nərgɨn
u, Ket rəha Sipsip.
3-4 Kən ikɨn əh, e feranta mɨn, netəm koatɨmɨs tepət koatapɨl əh-ikɨn.
Neen nɨganəmtɨlat təpɨs, kən neen nelkɨlat tərat, neen mɨn nɨpətɨlat nəwtain
təmɨmɨs.*
5 Kən suah kit əh-ikɨn əh tətapɨl. In təmatɨmɨs mɨnos rəkɨs nup tate-eit.
6 Kən Iesu təplan suah un tətapɨl, kən in mɨnɨtun məmə suah u təmɨmɨs
nuwəh məsɨn, kən tətapəh ron məmə, "? Tahro? ? Nakolkeike məmə
onakəwɨr?"
7 Etəm tatɨmɨs un tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, etəmim tɨkə məmə
otɨləs io meiuaiu muwɨn e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafin, io etalkut
pɨk məmə ekeiuaiu muwɨn e noan əh, məto netəmim neen ilat kotaprəkɨs-in
io moteiuaiu motuwɨn. Kən ilat motaupən motek nəhau."
8 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "!Ətul! Mos rəham nɨmɨtiwɨn maliwək
matuwɨn."
9 Kən roiu agɨn suah apon təməwɨr mɨn. Kən maiuaiu rəhan nɨmɨtiwɨn mos
matuwɨn.
Nat u kəmol e nian rəha Sapat,†

---

* **4:46:** Jon 2:1-11 * **5:3-4:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, "Ilat koatapɨl ikɨn əh moatəsahgin noan əh məmə otəloal. 4 Meto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgɨn tuwa, muwɨn e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meiuaiu matuwɨn e nəhau, nat əpnapɨn tatos nɨmɨsən naka, məto rəhan nɨmɨsən otəwɨr." † **5:9:** Sapat: Əplan e tiksonari.

10 kən netəm-iasol min rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tinəmegəh e rəhan
nimisən, motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatipən e Lou rəhatat
məmə onakos nulan rəham nimitiwin.”‡
11 Kən in tən-ipən kəm netəm min u məmə, “Məto suah u təmol-wir io, in
təmən-ipa məmə ekos rəhak nimitiwin maliwək matuwin.”
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Suah pah apon təmən-ipinə kəm ik
məmə onəkol nat un?”
13 Məto suah un təruru nərgi Iesu, məto-inu netəmim tepət ikin əh, kən Iesu
təmikə-pən əm əh ilugin elat.
14 Kən uarisig, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgin, kən tən-ipən kəm
in məmə, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik ninəwir rəkis! Məto onatəto ik məmə nəsol minən
təfagə rat min. Okəmə nakol, nəratən kit otiləs min ik, itəm tərat təhmin min.”
15 Kən suah apon təmuwin mən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə,
“Suah u itəm təmol-wir io, nərgin un, Iesu.”
16 Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kinoatitəp-itəp Iesu
məmə okotol nəratən kəm in, məto-inu ilat kotəplan in tatol natimnat min tol
nəhlan e nian rəha Sapat.§
17 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian rafin rəhak Tata tatol əh wək,
kən io min oekatol wək.”*
18 Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təskasik təhmin min, məmə okoto-
hamnu in timis. Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə tatətgəhl əm Lou rəha Sapat,
məto nat in iahgin pik, in tatən məmə rəhan u Tata ətuatip Uhgin, kən tol
nulan, in matol məmə in tahmen ətuatip e Uhgin.†

Iesu in tərəmərə
məto-inu in Nəti Uhgin

19 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin un iatən kəm itəmat,
Nəti Uhgin təruru nolən nat kit e rəhan atip əm nətəligən. Titun əm nolən
natimnat min un itəm Tata Uhgin tatol, məto-inu natimnat rafin u itəm Tata
Uhgin tatol, Nətin, in min in tatol.‡
20 Nətin titun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgin tolkeike pik Nətin, kən
in tatəgətun kəm in natimnat rafin itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun min
natimnat min kəm in itəm iahgin min kotaprəkis-in in min u, məmə otol itəmat
narmitəmat tatiwig pik ron.
21 “Məto-inu Tata Uhgin tatol netəm kəmotimis ilat koatəmegəh min, kən e
nolən kitiəh əm, Nətin titun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmim itəm nikin
tagien məmə otos-ipən kəm ilat.§
22 Məto-inu sənəmə Tata Uhgin itəm in otakil netəmim, məto in təmələhəu-
pən rafin nakilən e nelmi Nətin,* †
23 məmə netəmim ilat rafin okotisiai-in Nətin, tahmen əm məmə inun
koatisiai-in mihin Tata Uhgin. Etəmim itəm təsisiai-inən Nətin, okol təsisiai-
inən Tata Uhgin u itəm təmahl-ipa Nətin.‡
24 “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatəto rəhak
nəghatən, kən mətahatətə e Uhgin itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tinatos

‡ **5:10:** Jer 17:21 § **5:16:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoategəs-in suatip o nohamnuən in.” * **5:17:** Jon 14:10 † **5:18:** Jon 10:30,33; 19:7 ‡ **5:19:** Jon 14:10 § **5:21:** Rom 4:17; Jon 11:25 * **5:22:** Kitat kotəplan ves 21-22 kən mitun məmə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm min un itəm nikin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgətun məmə Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpinən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † **5:22:** Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ **5:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23

nəmegəhən itulɨn. In okol təsətulən e nɨganəmtək məmə oekən-iarəp nalpɨnən rəhan. In tɨnagɨm rəkɨs e nɨmɨsən, kən mɨnuwa o nəmegəhən.§

25 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən tɨnuwa rəkɨs, netəm mɨn u kəmotɨmɨs, ilat okotəto nəwia Nətɨ Uhgɨn, kən netəm mɨn u ilat kotətəlɨg-in, ilat okotos nəmegəhən.

26 Tata Uhgɨn in Nəukətɨ Nəmegəhən, kən e nolən kitiəh əm, in təmol mə Nətɨn in mɨn Nəukətɨ Nəmegəhən,*

27 kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmɨ Nətɨn məmə in otakil nolən mɨn rəha netəmim, məto-inu in Nətɨ Etəmim.

28 "Təsəwɨrən məmə narmɨtəmat otiwɨg pɨk o nat u, məto-inu nian əh-ikɨn tatuwa itəm netəm kəmotɨmɨs okotəto nəwia Nətɨn,

29 kən ilat okotətul e rəhalat mɨn suwɨt, ilat mɨn u aupən kəmoatol nolən wɨr mɨn okotəkəike motətul mɨn motos mɨn nəmegəhən, məto itəm mɨn aupən ilat kəmoatol nolən rat mɨn, ilat okotəkəike motətul mɨn e nɨmɨsən kən motətul e nɨganəmtɨ Tata Uhgɨn məmə Nətɨn otən-iarəp rəhalat nalpɨnən.†

30 "Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atɨp əm nəsanənən. Io iakatakil nolən mɨn rəha netəmim mɨn, məto iatol ətuatɨp əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian iakakil nolən rəha netəmim, ekɨtun mə ekol tətuatɨp, məto-inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəlɨgən rəha Uhgɨn itəm təmahl-ipa io ekuwa."‡

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

31 Okəmə io pɨsɨn əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən.§

32 Məto suah kit mɨn əh-ikɨn in tatətul-arəp kən matol nəfɨgəmən ron io, kən io ekɨtun məmə nəghatən mɨn u rəhan itəm tatən lak in nɨpahrienən.*

33 "Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat mɨn netəmim məmə okotuwɨn motətəlɨg-in nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nɨpahrienən.†

34 Iatəghat nulan, məto esagɨleən e nəghatən rəha etəmim əm kit məmə tɨtun nolən nəfɨgəmən ron io. Kəpə. Təsolən nulan.‡ Iatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike məmə Uhgɨn otosmegəh itəmat.

35 Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wɨr, kən nɨkitəmat təmagien ron o nian təkuəkɨr əm.

36 "Məto rəhak wək mɨn, ilat mɨn koatol nəfɨgəmən ron io. Kən ilat kotəsanən motaprəkɨs-in nəghatən mɨn un Jon təmatən. Wək mɨn un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol namnun elat. Kən wək mɨn u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io.§

37 Kən Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io, inun itəm tɨnatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsotətoən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən nɨganəmtɨn.

38 Kən nəghatən rəhan təsatɨg wɨrən e nɨkitəmat, məto-inun itəmat nəsotahatətəən lak, io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.

39 "Itəmat noatafin pɨk nəghatən mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn, kən motahatətə e nəghatən mɨn əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tɨkə. Məto otəplan-tu. Nəghatən mɨn əh e Naoa Rəha Uhgɨn, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io.

---

§ **5:24:** Jon 3:18 * **5:26:** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † **5:29:** Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilɨn. Netəmim itəm kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpɨnən lilɨn (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natɨmnat mɨn itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgɨn tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnapɨn əm, kən matɨg masitu mɨn elat məmə okoatol natɨmnat wɨr mɨn. ‡ **5:30:** Jon 8:16 § **5:31:** Dut 17:6; 19:15 * **5:32:** Jon 8:17-18 † **5:33:** Jon 1:19-28 ‡ **5:34:** 1 Jon 5:9 § **5:36:** Jon 10:25; 14:11

40 Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.
41 Esolən nat agɨn-əh e nənwiwiən rəha netəmim. Kəpə.
42 Məto itəmat u inun, io ekɨtun wɨr itəmat, kən io ekɨtun wɨr məmə nolkeikeən rəha Uhgɨn tɨkə e nɨkitəmat.
43 Io emuwa e nərgɨ Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e nɨkitəmat, nɨkitəmat təsagienən ron io; məto okəmə etəmim kit tatuwa e nərgɨn atɨp əm, kən nɨkitəmat tos, kən motagien ron.
44 Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwiwiən rəhatəmat mɨn, məto nəsotalkut agɨn-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgɨn u, in pɨsɨn əm in Uhgɨn, otənwiwi itəmat ron. ?Onəkotahatətə ahro nulan lak e nolən əh?
45 "Təsəwɨrən məmə nɨkitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp nolən rat mɨn rəhatəmat e nɨganəmtɨ Tata Uhgɨn. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafin itəmat noatuag-pən ron,* in otən-iarəp nolən rat mɨn rəhatəmat.
46 Məto-inu okəmə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən mɨn rəha Moses, kən itəmat onəkotahatətə mɨn e rəhak nəghatən mɨn. Məto-inun, nəghatən mɨn itəm in təmətə rəkɨs, ilat koatəghat-in io.
47 Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən mɨn itəm in təmətə, tol nəhlan, suatɨp tɨkə agɨn məmə onəkotahatətə lak.

6

Iesu təmagwən netəmim tepət
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Luk 9:10-17)

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmuwɨn əpəh entənɨpən e nəhau asol nərgɨn un, Lek Kalili. Kən nərgɨn kit mɨn un, Lek Taepirias.
2 Kən nɨmanin netəmim kəmoatuarisɨg-in, məto-inun koatəplan nəmtətin mɨn rəhan, itəm tatol netəmim koatɨmɨs koatəto təwɨr.
3 Kən Iesu təmuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit, kən matəpələh ikɨn əh ilat rəhan mɨn netəmim.
4 E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən tɨnatuwa iuəhkɨr.
5 Kən nian Iesu tasɨpən əpəh isəu, kən məplan nɨmanin netəmim tepət ilat koatuwa, kən in tətapəh o Filip məmə, "?Okotəhrol motos pɨret tepət tahmen-in netəm mɨn u məmə ilat okotun?"
6 In təmən asgəwɨn əm məmə otəplan nahatətəən rəha Filip, məto in tɨnɨtun rəkɨs nat naka itəm in otəpanol.
7 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! Okəmə okos-nəmtɨn pɨret məni lan tahmen e tu-hanrɨt tenarius pap,* məto okol təsahmenən. Netəm mɨn u rafin ilat okotun əm noan məsɨn noan məsɨn."
8 Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgɨn u Antru, in təmən-ipən kəm Iesu məmə,
9 "Suakəku kit əh-ikɨn əh, in tatos pɨret faif kəmol e pale, ne nəm kəiu. Məto okol təsahmen-in agɨn-əhən netəm mɨn əh."†
10 Kən Iesu təmə, "Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh." Kən ikɨn əh, manuwɨhl tepət, kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡

---

* **5:45:** Jon 9:28; Rom 2:17 * **6:7:** Roiu, tu-hanrɨt tenarius tahmen e tu-hanrɨt-taosan vatu. † **6:9:** 2 King 4:42-44 ‡ **6:10:** Nɨpɨtan ne nɨsualkələh ilat mɨn e nɨmanin, məto kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan!

11 Kən Iesu təmos pɨret, mən tagkiu kəm Uhgɨn ron, kən mos-ipən pɨret un
kəm ilat rafin u koatəpələh, kən matɨg mol mɨn nat kitiəh əm e nəm. Kən ilat
kəmotun tahmen-in nərpɨlat.
12 Kən nian kɨnotagwən rəkɨs, nərpɨlat tasis, kən Iesu təmən-ipən kəm
rəhan mɨn netəmim məmə, "Otuwɨn motuwər nɨmɨsmɨsɨ pɨret mɨn əh koatɨs.
Təsəwɨrən məmə okotərəkɨn."
13 Kən ilat kəmotuwɨn motuwər nɨmɨsmɨsɨ pɨret kən motaii-pən e kətɨm asol
mɨn ilat tuelef kotərioah wɨr. Pɨret u, in nɨmɨsmɨsɨ pɨret ilat faif kəmol e pale
itəm netəmim kəmotun kapəs.
14 Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat
kəmotən məmə, "Nɨpahrienən. !Ien pahrien u§ rəha Uhgɨn itəm aupən
kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!"*
15 Kən Iesu təmɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotuwa motos in motuwɨn
motəkəike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagɨm mɨn, mapəs
ilat muwɨn əpəh e nɨtot, mətan in pɨsɨn əm.†

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

16 Nian mɨtgar təmeiuaiu, netəmim rəha Iesu mɨn kəmoteiuaiu motuwɨn
e lek əh. 17 Kən tɨnapinəp, məto Iesu tɨkə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat
kəmotuwɨn motər e pot kit, kən mɨnotasuə lan motaulego mɨn e lek un, məmə
ilat okotuwɨn Kapaneam.
18 Kən nɨmətag asol kit təmətul mɨnol nəhau tɨnərat-nərat.
19 Kən nian ilat kəmotasuə motuwɨn, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat
kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkɨr o rəhalat pot. Kən ilat
kəmotəgɨn pɨk,§
20 məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əsotəgɨn pɨkən, io u inu.*"
21 !Kən nɨkilat təmagien o nɨləsən in e pot, moatol əmun, roiu agɨn, məto
pot tɨnuwɨn e nəwtain nəhau entənɨpən-pən ikɨn-un kəmotən məmə okotuwɨn
ikɨn!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

22 Kəmən lawɨgin, netəmim mɨn itəm kotatɨg əh entənɨpən-pa ikɨn e lek
asol u, ilat kəmotəplan məmə aupən, pot kitiəh əm tatətul ukɨn-u. Kən ilat
kotɨtun məmə Iesu təsuwɨnən e pot u ilat rəhan mɨn netəmim, məto-inun nian
kəmotiet, ilat pɨsɨn əm moatuwɨn.
23 Kən pot mɨn neen, kəmotɨsɨ-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat
kəmotuwar iuəhkɨr əm o ikɨn-u itəm Ierəmərə təmətul ikɨn məfak matən
tagkiu o pɨret, kən netəmim kəmotun.
24 Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tɨnɨkə u ikɨn-u, kən rəhan
mɨn netəmim kotɨkə, ilat mɨn kəmotasuə mɨn e pot kit, motuwɨn e Kapaneam,
moategəs-in.

Iesu in pɨret rəha nəmegəhən

25 Nian netəm mɨn u kəmotəplan Iesu əpəh entənɨpən-pən əpəh e lek u,
kotətapəh ron məmə, "?Iəgətun, ik nəmuwa ikɨn-u nəghan?"

---

§ **6:14:** Netəm Isrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgɨn təmos-ipən pɨret təmɨsɨ-pər e neai, nərgɨn u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pɨspɨs, magwən ilat e pɨret. Rəhalat nətəligən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkɨsən ilat e netəm Rom (ves 15). * **6:14:** Dut 18:15-19 † **6:15:** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ **6:19:** Job 9:8 § **6:19:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * **6:20:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

26 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn iatən kəm itəmat
məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin mɨn u itəm emol,
məto itəmat nəmotun əm pɨret, nərpɨtəmat tasis.
27 Məto təsəwɨrən məmə itəmat nahgitəmat otɨkə o nosən pɨret itəm
otəpanəmnəmɨt mɨkə.† Itəmat, nahgitəmat otəkəike mɨkə o nosən pɨret itəm
tətatɨg lilɨn u, rəha nəmegəhən itəm namnun tɨkə.‡ Pɨret u, inu, Nəti Etəmim
otəpanos-ipɨnə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgɨn, in təməgətun məmə nɨkin
tagien o Nətɨn.”§
28 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Nolən naka mɨn un itəm Uhgɨn tolkeike
məmə itɨmat oekotol?”
29 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotəkəike motahatətə lak,
məmə Uhgɨn təmahl-ipa io.* Nat u inu Uhgɨn in tolkeike.”
30 Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, “?Məto ik onəkol nəmtətin naka,
məmə itɨmat ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka?
31 Nian rəhatat pipi mɨn u aupən, ilat kəmotan ikɨn taruən-aruən ikɨn, ilat
kəmotun ‘mana.’† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, ‘In tatos-ipən
pɨret itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai məmə ilat okotun.’ ”‡
32 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm
itəmat məmə, sənəmə Moses təmos-ipən pɨret u itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai
məmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-ipɨnə. Kən inun tatos-ipən pɨret
pahrien itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, məmə itəmat onəkotun.
33 Məto-inu pɨret rəha Uhgɨn, inu in itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-
pa e nətueintən.§ Kən pɨret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e
nətueintən.”*
34 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, awi os-ipa-tu pɨret u
kəm itɨmat nian rafin.”†
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io u, io‡ Pɨret itəm tatos-ipən
nəmegəhən. Etəmim otuwa ron io, in nəumɨs otəsus mɨnən. Kən etəmim itəm
otahatətə lak, in otəsoaoa mɨnən.§
36 Məto io emən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat, məmə nat əpnapɨn nəkotəplan io,
məto itəmat nəsotahatətəən əh lak.
37 Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən
etəmim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.*
38 Məto-inu io eməsɨsɨ-pənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən məmə
iakol natɨmnat mɨn u io əm ekolkeike. Məto emuwa məmə ekol natɨmnat mɨn
u itəm rəhak Tata təmahl-ipa io ekuwa ron.
39 Kən in tolkeike məmə io esəmkarəpən-inən netəm mɨn un itəm in
təməmki-pa ilat kəm io. In tolkeike məmə e namnun nian, io oekol netəm mɨn
u ilat okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən.†
40 Məto-inu rəhak Tata in tolkeike məmə netəmim rafin itəm kotuag-pən o
Netɨn, kən motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulɨn. Kən e namnun nian,
io oekol netəm mɨn u ilat okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
41 O nat u, netəmim nɨkilat tɨnətuoun mətagət, məto-inu in tatən məmə, “Io
u, Pɨret itəm tatɨsɨ-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən.”
42 Ilat koatən məmə, “?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotɨtun əm
rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan məmə, ‘Io emɨsɨ-pən e Nego e
Neai, matuwa e nətueintən’?”

---

† **6:27:** Aes 55:2 ‡ **6:27:** Jon 6:35, 48 § **6:27:** Aes 55:2 * **6:29:** Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23
† **6:31:** Nam 11:7-9 ‡ **6:31:** Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § **6:33:** Jon 3:13,31
* **6:33:** Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † **6:34:** Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ **6:35:** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6;
15:1 § **6:35:** Jon 4:14; 7:37-39 * **6:37:** Jon 17:2 † **6:39:** Jon 17:2,12; 18:9

43 Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsagət-agətən nulan.
44 Okəmə Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim
kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa atipən ron io məmə io oekol in
otəmegəh min e nimisən e namnun nian.‡
45 Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgin, tatən nulan məmə,
‘Uhgin in otəgətun netəmim rafin.’ Etəmim itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha
Tata Uhgin, in tatuwa ron io.§
46 Etəmim kitiəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgin. In pisin əm un itəm
təmisi-pən lan, təməplan in.*
47 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə
lak, in tinos nəmegəhən lilin.
48 Io un, Piret rəha nəmegəhən.†
49 Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun piret u ‘mana’ əpəh ikin
taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis.
50 Məto Piret itəm tatisi-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pisin.
Piret u, təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm tatun, okol təsimisən.
51 Io u, io Piret itəm tatəmegəh, təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa
e nətueintən. Etəmim itəm otun Piret u, in otəmegəh matuwin, matuwin,
namnun tikə; kən Piret u, itəm io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e
nətueintən, inun, noanuwəhgək.”
52 Nəghatən u təmol netəmim kinotətul minoatərgəhəu kəm ilat min,
motəmə, “?Təhrol? ?Suah u titun nos-ipamən noanuwəhgin kitat kotun?”
53 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə
kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwəhgi Nəti Etəmim, kən
məsotənimən nitan, okol nakəsotosən nəmegəhən.‡
54 Etəmim itəm tatun əm noanuwəhgək matənim nitak, in otos nəmegəhən
lilin,§ kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən.*
55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in piret pahrien nigi netəmim.
Kənu nitak, in nənimən pahrien nimi netəmim.
56 Etəmim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən
iakətatig lan.† ‡
57 “Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io
iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiəh əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos
nəmegəhən ron io.
58 Io u piret pahrien, itəm təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e
nətueintən. In təsahmenən e piret u, itəm tipitəmat min aupən kəmoatun. Nat
əpnapin məmə ilat kəmoatun piret əh, məto ilat kinotimis rəkis. Məto etəmim
itəm tatun piret u, in otos nəmegəhən lilin, itəm namnun tikə.”§
59 Iesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun netəmim əpəh e nimə
rəha nuəfiminən* e Kapaneam.

---

‡ **6:44:** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § **6:45:** Aes 54:13; Jer 31:34 * **6:46:** Jon 1:18; 5:37; 7:29 † **6:48:** Piret əpnapin əm tasitu e nipətitat məmə kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu, in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilin, itəm tatətuoun u-roiu. ‡ **6:53:** Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwəhgin, katənim nitan, nipətin un, məmə netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nimisən kən motos nəmegəhən lilin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nikitat tuəh nipəti Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § **6:54:** Ves 54 in suatip kit min rəha nənən ves 40. Nipətilau kuahmen ahmen elau min. In tətuatip əm məmə nunən noanuwəhgi Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. * **6:54:** Sam 63:5 † **6:56:** Nian kitat koatən məmə koatatig e Iesu, o koatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə kitat koatatig e Iesu məsotietən, moatisi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatagile lan, koatilpin kitat min. ‡ **6:56:** Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § **6:58:** Jon 6:41,51 * **6:59:** nimə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari.

Netəmim min rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tepət rəha Iesu kəmotəto nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə,
"!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun nosən nəghatən tol nəhlan?"
61 Kən Iesu təmitun atip məmə netəmim min rəhan, kinotasiwin-asiwin-in
nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Təhrol əh? ?Nətəligən
rəhatəmat təmeiuaiu o nat u?
62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nəti Etəmim tər matuwin min ikin əh, in
təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?†
63 Narmin Rəha Uhgin əm titun nos-ipənən nəmegəhən kəm etəmim.‡
Nəsanənən rəha etəmim təruru nolən nat u. Nəghatən min u ematən kəm
itəmat, ilat nəghatən min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipən nəmegəhən
kəm netəmim.
64 Məto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak." (Iesu təmən
nulan məto-inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə netəm pah min u
kəsotahatətəən lan, kən pah un in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min
rəhan.)§
65 Kən in təmən məmə, "O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə okol
etəmim kit təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgin təsolən suatip ron."*
66 Uarisig e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagim, minotapəs nətəu-
pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

67 Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, "?Təhrol etəmat? ?
Itəmat min nakotən məmə nakotagim kapəs io?"
68 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, itimat oekotuwin
o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun
tikə.†
69 Kən itimat enotahatətə rəkis lam, kən itimat enotitun rəkis məmə ik Etəm
Asim rəha Uhgin."‡
70 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u,
emitəpun itəmat, məto itəmat kitiəh u ikin, in iərmis."§
71 In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, məto-inu in min in etəm tuelef kit
rəha Iesu, məto uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimir
min.*

7

Iesu təməghat ilat pian min

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwin latuənu min e Jutia
məmə otol rəhan wək əh-ikin əh, məto-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia
kəmoatəte noa anion kit ron. Kən titəlig muwin latuənu min e nitən Kalili.
2 Məto nian tinuəkir e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin un,
lafet rəha Nolən Makeen.*
3 Kən pia Iesu min kəmotən-ipən kəm in məmə, "Təwir məmə nakiet muwin
əpəh Jutia, mə pəs netəmim min rəham əh-ikin əh, ilat kotəplan nat pispis min
rəham itəm natol.
4 Məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotitun in, okol təsəhluaig-
inən rəhan wək min. Okəmə natol natimnat min u, uwin mol əp ik, kən təwir
agin məmə onəkol pəs netəmim min e nətueintən kotəplan."
5 Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahatətəən lan, kən mol koatən nəhlan.†

---

† **6:62:** Jon 3:31; 17:5 ‡ **6:63:** Jon 6:68; 2 Korin 3:6 § **6:64:** Jon 2:25 * **6:65:** Jon 3:27; 6:44; 14:6 † **6:68:** Jon 6:63 ‡ **6:69:** Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § **6:70:** Jon 13:2,27 * **6:71:** Jon 17:12
* **7:2:** lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari. † **7:5:** Sam 69:8; Mak 3:21

6 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian ətuatɨp rəhak təsuwamən əh,‡
məto itəmat, nian mɨn rafin əm tətuatɨp otəmat.
7 Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotetəhauən itəmat, məto io, ilat
kotetəhau io,§ məto-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatɨpən.*
8 Itəmat onəkotuwɨn e lafet, məto io okol esuwɨn paupənən e lafet əh məto-
inun, nian ətuatɨp rəhak təsuwamən əh.”†
9 In təmatən nəghatən u, kən mətatɨg əpəh Kalili.

Iesu təmuwɨn mɨn e lafet rəha Nolən Makeen

10 Kən pia Iesu mɨn kəmotaupən motuwɨn e lafet əh, uarisɨg un, Iesu
təmuwɨn mɨn. Məto nian təmuwɨn, in təmətan anion əm o netəmim məmə
okəsotehmən.
11 Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in
moatətapəh-in əpnapɨn əm o netəmim məmə, “?Suah əpəh in hiə?”

12 Kən ikɨn əh, nɨmanin netəmim kəmotasiwɨn-asiwɨn in. Ilat neen kotəmə,
“In etəm wɨr kit,” məto neen kotəmə, “Kəpə, in tateiuə-in əm netəmim əpəh.”
13 Məto ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol mɨn,‡ kən kit təməsən-iarəpən Iesu
əpəh e nɨki netəmim məmə netəmim okotəto.

14 Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugɨn e lafet u, Iesu in təmuwɨn əpəh
e Nimə Rəha Uhgɨn, matəgətun netəmim.
15 Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmɨlat təmiwɨg pɨk, kən kotəmə, “?
Suah u təmahrol mɨtun natɨmnat mɨn u e Naoa Rəha Uhgɨn? Rəhatat kit etəm-
iasol təsəgətunən lan, ne.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən mɨn u itəm iatəgətun
netəmim lan, sənəmə rəhak əm. Ilat kotɨsɨ-pən e Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa
io ekuwa.
17 “Kən okəmə suah kit rəhan nətəlɨgən təskasɨk məmə otol natɨmnat mɨn
itəm Uhgɨn tolkeike, kən in otɨtun məmə nəghatən mɨn u rəhak, ilat koatɨsɨ-
pən o Uhgɨn, sənəmə rəhak atɨp əm.
18 Etəmim itəm tatəghat-in atɨp əm rəhan nepətən, in tətalkut atɨp əm ron,
məmə otiuw rəkɨs netəmim, kən kotos-ipər nərgɨn ron.§ Məto etəmim itəm
tolkeike məmə netəmim okotɨləs-ipər nərgɨ etəm təmahl-ipən in tuwa, in
etəmim rəha nənən nɨpahrienən, in sənəmə etəm tateiuə.
19 Moses təmos-ipɨnə Lou kəm itəmat, məto itəmat kitiəh ne təsol-wɨrən Lou
əh ne. ?Itəmat nakotəmə onəkotohamnu io o naka?”*
20 Kən nɨmanin netəmim kotəmə, “!Nəman! !Narmɨn rat kit un tətatɨg lam!
?Pah təmə otoh ik ne?”
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emol wək kitiəh əm,† kən itəmat
rafin, narmɨtəmat tatiwɨg ron.
22 Məto itəmat mɨn nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən nɨsualkələh e nian
əh, moatətəu-pən Lou rəha Moses.‡ (Nɨpahrienən, sənəmə Moses ətuatɨp in
təmətuoun nolən əh, məto tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmotətuoun.)§

---

‡ **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7:** Jon 15:18-21 * **7:7:** Jon 3:19-20 † **7:8:** Jon 7:6 ‡ **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 § **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54 * **7:19:** Netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatɨp o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgɨn tatən-iəhau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ **7:22:** Lev 12:3 § **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4

23 Məto nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nɨsualkələh e nian rəha Sapat
moatol məmə onasotətgəhlən Lou rəha Moses.* ?Kən təhrol nemə̇ha tatol
itəmat məto-inu io emol-wɨr agɨn nɨpətɨ etəmim e nian rəha Sapat?†
24 Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e nɨganəmtɨtəmat,
məto itəmat onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəlɨgən itəm tətuatɨp."‡

Netəmim kəmoatəghat-in Kristo

25 Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, "?Təhrol əh? ?Suah u inu,
netəm-iasol kotəmə okotohamnu?§
26 Məto otəplan-tu. In tɨnatəgətun-arəp əm netəmim əpəh e nɨganəmtɨ
netəmim məto suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol mɨn
kɨnotɨtun rəkɨs məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?
27 Məto kitat kotɨtun ikɨn suah u təmɨsɨ-pən ikɨn. Məto nian Kristo in otuwa,
okol suah kit təsɨtunən ikɨn in tatɨsɨ-pən ikɨn."*
28 Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən in
təmagət əfəmə̇h matən-iarəp məmə, "Nɨkitəmat təht məmə nəkotɨtun io, kən
motɨtun mɨn ikɨn emɨsɨ-pən ikɨn, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e
nətəlɨgən əm rəhak. Uhgɨn təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgɨn, in nɨpahrienən.
Itəmat nəkotəruru in,
29 məto io ekɨtun,† məto-inu io emɨsɨ-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa."
30 O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopael mɨn okotaskəlɨm Iesu, məto kit
təməsea-pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan.‡
31 Məto e nɨmanin netəmim ikɨn əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə,
"Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkɨs-in itəm suah
u Iesu tatol."§

Mopael mɨn rəha Nimə Rəha Uhgɨn kəmotuwa məmə okotaskəlɨm Iesu

32 Kən nian Farisi mɨn kəmotəto nɨmanin netəmim kotasiwɨn-asiwɨn e Iesu
nulan, ilat ne pris asol mɨn kəmotahl-ipən mopael mɨn itəm kotətul o Nimə
Rəha Uhgɨn məmə okotaskəlɨm Iesu.*
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io ekətatɨg nian təkuəkɨr əm kitat
min itəmat, kən uarisɨg, ekɨtəlɨg-pən mɨn o etəm təmahl-ipa io.
34 E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu
ikɨn əh, itəm oekuwɨn ikɨn, okol itəmat nəsotuwamən ikɨn."
35 Kən netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel kɨnotətapəh-ətapəh olat mɨn məmə,
"?In otuwɨn hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwɨn o noanol mɨn neen
rəha netəm Isrel itəm kotatɨg e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn ilat netəm Kris, məmə
otəgətun netəm Kris?
36 In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-
inun ikɨn əh in tatuwɨn ikɨn, okol kitat kəsotuwɨnən ikɨn. ?Nəghatən u, nɨpətɨn
tatən naka?"

---

* **7:23:** Netəm Isrel, nətəlɨgən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pɨsɨn elau mɨn, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onakəkəike mɨtun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnapɨn məmə kəsegəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kɨnotən rəkɨs məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkitunən itəm, in mɨn un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin mɨn e lou rəha Sapat. † **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15 § **7:25:** Jon 7:1 * **7:27:** Netəmim kotɨtun məmə Iesu tɨnepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotɨtun məmə Kristo in otɨsɨ-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nɨkilat təht məmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikɨn in təmɨsɨ-pən ikɨn. † **7:29:** Mat 11:27 ‡ **7:30:** Mat 26:18 § **7:31:** Jon 2:23; 4:48 * **7:32:** Jon 7:45-48

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

37 Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian min neen rəha
lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul əpəh e niganəmti netəmim magət əfəməh
məmə, "!Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim!† ‡
38 Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin
u tatən nulan məmə, 'Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən
e nikin, tahmen e nəmti nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nikin.' "§
39 Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgin u uarisig in
otəpanos-ipən kəm netəm min u itəm kotahatətə lan.* Məto e nian əh, Narmin
Rəha Uhgin, təsuwamən əh e netəmim, məto-inu kəsiləs-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

40 Nian netəmim əh-ikin kəmotəto nəghatən u, kən neen kotəmə, "Suah u, in
ien rəha Uhgin u, aupən kəmatəghat-in."
41 Məto neen min ilat kotəmə, "Suah u, in Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa."
Məto in pisin min neen kotən məmə, "?Nikitəmat təht məmə Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa titun nisi-pənən e netəm Kalili?§
42 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa
otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit aupən."*
43 Tol nəhlan, kən nimanin netəmim min u, kəmotoor ilat min o Iesu.
44 Kən neen kotəmə okotaskəlim in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol min rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

45 Kən mopael min kəmotitəlig motuwin o pris asol min ne Farisi min,
kən netəm-iasol min əh kəmotətapəh olat məmə, "?Təhrol nəsotiləsən Iesu
motuwa?"
46 Kən mopael min un kotən-ipən kəm ilat məmə, "!Eməsotiləsən məto-inun
suah kit təsəghatən tahmen e suah əh!"
47 Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro? ?In tineiuə-in min
itəmat?
48 ?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan?
49 Məto netəm əpnapin min, ilat kotəruru agin Lou rəha Moses, tol nəhlan,
Uhgin otərəkin ilat."
50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat min. Suah u inu aupən
təmuwin matəghat kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə,
51 "?Təhrol? ?Tətuatip e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpinən rəha
etəmim itəm kitat kəsotaupənən motitun wir, kənu, məsotehm ətuatipən nat
naka itəm in tatol?"
52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "?Təhrol? ?Ik min un ik etəm Kalili?
Uwin-tu mafin min Naoa Rəha Uhgin. Ik onəkəplan məmə ien kit okol təsisi-
pənən Kalili."

[E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53—8:11 tikə.]

---

† **7:37:** "Noaoaən" in nimaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgin tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənim nəhau. "!Otuwa ron io, mənim!" in nimaa nəghatən itəm tatən məmə, "Ahatətə lak." ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 § **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 * **7:39:** Jon 1:33; Wək 2:17,33 † **7:39:** E naoa rəha Jon, nipətin rəha niləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmiləs-ipər Iesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katiləs-ipər Iesu məto-inu təmimis, məmegəh min e nimisən, muwin matig ilau Tata Uhgin əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətən əhag-əhag ətuatip rəhan. ‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32 § **7:41:** Jon 1:46 * **7:42:** 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † **7:50:** Jon 3:1

53 Kən netəmim kɨnotɨtəlɨg-pən mɨn motuwɨn latuənu mɨn.

8

1 Məto Iesu təmuwɨn əpəh e nɨtot u, nərgɨn un, Nɨtot Rəha Nɨg U Olif.

Pətan itəm təmapɨl ilau iərman pɨsɨn u sənəmə rəhan iərman

2 Kəmən lawɨgin, laulaugɨn agɨn-əh, kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən netəmim tepət kəmotuwa, motuəfɨmɨn ilat mɨn ron, kən Iesu təməpələh mɨnətuoun matəgətun ilat.

3 Kən nəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn kəmotɨləs pətan kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e nɨganəmtɨlat. Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətapɨl ilau iərman kit sənəmə rəhan ətuatɨp iərman.

4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, pətan u netəmim kəmotəhtɨmɨs in məmə in tətapɨl ilau iərman kit u, məto sənəmə rəhan iərman ətuatɨp.

5 E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apɨn motahtɨmnu.* ?Məto ik, rəham nətəlɨgən təhrol?"

6 Ilat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotɨtun nakilən nolən rəhan ron. Məto Iesu təpnapɨn əm, moeg-oeg matəte nat e nɨsɨp e noanelmɨn.

7 Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwɨn moatuwɨn, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə itəmat kit u ikɨn-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən maht pətan u."†

8 Kən in təmoeg-oeg mɨn, matəte nat e nɨsɨp e noanelmɨn.

9 Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kɨnotan kitiəh kitiəh, moatagɨm. Naguɨhl-aguɨhl mɨn kotaupən moatiet kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan un.

10 Kən Iesu təməg-ətuatɨp mɨn mən-ipən kəm pətan un məmə, "?Pətan, netəm mɨn u kəmotahruwɨn? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpɨnən?"

11 Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, ilat kotɨkə."

Kən Iesu tən-ipən məmə, "Io mɨn, okol esən-iarəpən rəham nalpɨnən. Məto atuwɨn, mol namnun e nolən rat mɨn."‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

12 Kən Iesu təmatəghat mɨn kəm ilat, matən məmə, "Io u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim u e nətueintən.§ Etəmim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan."*

13 Kən Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm in motəmə, "!Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham nəfɨgəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!"†

14 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Əwəh, nɨpahrienən məmə io atɨp əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekɨtun ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn, kən mɨtun mɨn ikɨn iatuwɨn mɨn ikɨn,‡ məto itəmat nəkotəruru ikɨn iatuwɨn ikɨn, kən motəruru ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn.

15 Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəlɨgən rəha etəmim əm. Məto io esakilən nolən rəha etəmim nəhlan.

16 Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e nolən itəm tətuatɨp, məto-inu sənəmə ekakil e nətəlɨgən əm rəhak, məto itɨmlau Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io, rəhatɨmlau nakilən in kitiəh əm.

---

* **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtɨmnu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24). † **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28

17 E Lou rəhatəmat, kəmətə məmə, okəmə etəmim kəiu, kətioal nəfigəmən o
nəghatən kit, kən nəghatən u, in otatətul.§
18 Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io
iakuwa, in min tatol nəfigəmən ron io.”*
19 Kən tol nəhlan, ilat kinotətapəh ron məmə, “?Məto rəham Tata in hiə?”
Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru min rəhak Tata.
Okəmə itəmat nəkotitun io un, kən nəkotitun min rəhak Tata.”†
20 Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netəmim əpəh e ikin kit itəm
katələhəu-pən məni ikin e Nimə Rəha Uhgin. Məto suah kit təməsuwinən
maskəlim in, məto-inun təsolən əh nian rəhan.

Iesu təmisi-pən ilis

21 Kən Iesu təmatən-ipən min kəm ilat məmə, “Io ekagim tənin itəmat, kən
itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotimis, kən təfagə rat u rəhatəmat‡
otatig əh etəmat. Ikin əh iakatuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin.”
22 Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikin əh in
tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin, nipətin tatən naka? ?Okəm-naka in
otohamnu atip in, o?”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Imatəmat u ikin-u, məto io, io
imak əh ilis ikin əh, kən emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha
nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm rəha nətueintən u.§
24 Tol nəhlan, iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat onəpanotimis e nolən rat
min rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu,*
kən itəmat onəkotimis, kən nolən rat min rəhatəmat okotatig agin-əh etəmat.”†
25 Kən ilat kəmotətapəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekahmen əm məmə inun ematən kəm
itəmat aupən, mətoarus-pa u-roiu.
26 Natimnat tepət itəm ekitun nənən etəmat, kən mitun nakilən nolən
min rəhatəmat ron, məto etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in
nipahrienən əm. Io iatən-iarəp əm natimnat min itəm eməto ron, məmə
netəmim rəha nətueintən ilat okotəto.”
27 Məto ilat kəsotitunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgin.
28 Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nəmotiləs-ipər rəkis Neti
Etəmim un,‡ nəpanotitun məmə Io u inu.§ Kən onəpanotitun min məmə
esol atipən nat kit e rəhak əm nətəligən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgin
təməgətun io lan.*
29 Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatig itimlau min. In təsapəsən io ekan
pisin,† məto-inu, nian rafin, iatol natimnat min itəm nikin tagien ron.”‡
30 Nian Iesu təmatən nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotən nipahrienən
lan.

Noanol rəha Epraham

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm netəm Isrel min itəm kəmotən nipahrienən lan
məmə, “Okəmə nakotaskəlim əskasik nəghatən min u rəhak, itəm iatən-ipinə
kəm itəmat, itəmat ətuatip un, rəhak netəmim min.§

---

§ **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23 ‡ **8:21:** Nian Iesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41). § **8:23:** Jon 3:31 * **8:24:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † **8:24:** Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat min rafin agin-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ **8:28:** Jon 3:14; 12:32-33 § **8:28:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * **8:28:** Jon 14:24 † **8:29:** Jon 16:32 ‡ **8:29:** Jon 4:34; 5:30; 6:38 § **8:31:** 2 Jon 1:9

32 Kən itəmat onəkotɨtun nɨpahrienən, kən nɨpahrienən u, otɨkɨs itəmat
məmə nakəsotuwa-mɨnən kol slef.”*
33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat u noanol mɨn rəha Epraham,†
itɨmat u esotol agɨn-əhən slef‡ mɨn rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u
məmə, ‘Nɨpahrienən otɨkɨs itəmat, nakotapiə.’?”
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm
itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatərəmərə elat, kən
mətaskəlɨm ilat matol ilat koatuwa rəhan slef mɨn.§
35 Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmə otatɨg e nimə rəhan.*
Məto iərəmerə tategəhan-in məmə nətɨn otətatɨg e nimə rəhan nian rafin
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
36 !Tol nəhlan, okəmə Nəti Uhgɨn tatɨkɨs itəmat, kən tatɨkɨs agɨn pahrien
itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-mɨnən kol slef!
37 Ekɨtun məmə itəmat noanol mɨn rəha Epraham, məto noategəs-in
suatɨp məmə onəkotohamnu io, məto-inu nəsotolkeikeən məmə onəkotətəlɨg-
in rəhak nəghatən.†
38 Io iatən natɨmnat mɨn un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Məto itəmat
noatol natɨmnat mɨn u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itəmat.”
39 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Məto tata rəhatɨmat, in Epraham.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat noanol ətuatɨp mɨn rəha
Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən mɨn, tahmen lan təmatol aupən.
Məto itəmat sənəmə noanol ətuatɨp rəhan.‡
40 Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgɨn, məto
itəmat nakotən məmə onəkotohamnu io. ?Nɨkitəmat təht məmə nolən rəha
Epraham tol nəhlan?
41 Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat u sənəmə nɨsualkələh lapɨn.
Uhgɨn əm in Tata rəhatɨmat.”

Nenəti Setan

42 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgɨn pahrien in Tata
rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io emɨsɨ-pən lan, muwa ikɨn-
u.§ Məto in sənəmə rəhatəmat Tata. Io esuwamən ikɨn-u e rəhak atɨp əm
nətəlɨgən, emuwa məto-inu in təmahl-ipa io.
43 ? Məto təhrol nakəsotɨtunən nɨpəti nəghatən rəhak? ! Məto-inun
nəsotolkeike agɨn-əhən məmə onəkotəto rəhak nəghatən!
44 Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan.
Kən nian rafin itəmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm təmatol
e nətuounən,† tatol əh, in etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatetəhau
nɨpahrienən, məto-inu nɨpahrienən tɨkə lan. Nian in tateiuə, in tatol əm rəhan
nolən, məto-inu in etəmim rəha neiuəən, kən in tata rəha neiuə mɨn.
45 Məto io iatən nɨpahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan, itəmat
nəsotahatətəən e rəhak nəghatən.
46 ?Təhrol? ?Itəmat kit u ikɨn-u tɨtun nəgətunən məmə io emol nolən rat kit?
?Okəmə io ekatən əm nəghatən pahrien mɨn, kən təhrol itəmat nəsotahatətəən
lak?

---

* **8:32:** Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † **8:33:** Luk 3:8 ‡ **8:33:** slef: Əplan e tiksonari. § **8:34:** Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * **8:35:** Kal 4:30 † **8:37:** Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ **8:39:** Rom 2:28-29; 9:7-9 § **8:42:** 1 Jon 5:1 * **8:44:** 1 Jon 3:8 † **8:44:** E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, məmə, “Ik onəkol nəsɨmɨs agɨn-əhən.” Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgɨn təmən e Jen 2:17.

47 Etəmim rəha Uhgɨn, in tatətəlɨg-in nəghatən rəha Uhgɨn, məto itəmat
sənəmə netəmim rəha Uhgɨn. Tol nəhlan, nəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha
Uhgɨn."

Iesu ne Epraham

48 Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, "!Nəman! !Itɨmat enotəplan
ətuatɨp ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmɨn rat kit tətatɨg lam!"
49 Məto Iesu təmə, "Narmɨn rat tɨkə lak, məto io iatɨləs-ipər nərgɨ rəhak Tata,
kən məto itəmat, nakotərəkɨn nərgək.
50 Io esalkutən o rəhak nərɨg asol, məto suah kit in tətalkut ron io. Kən in
otəpanakil netəmim rafin.
51 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatol
nəwiak, okol in təsɨmɨsən nian kit ne."‡
52 Kən netəm mɨn un kotən-ipən kəm in məmə, "!Roiu enotɨtun məmə
narmɨn rat kit tətatɨg lam! Epraham təmɨmɨs, kən ien mɨn kəmotɨmɨs mɨn,
məto ik nakatən məmə, etəmim itəm tatol nəwiam, in okol təsɨmɨsən nian kit.
?Nəghatən naka u?
53 ?Ik nakaprəkɨs-in Epraham u tɨpɨtɨmat tɨnəmɨmɨs rəkɨs? ?Kən ne ien mɨn
u kəmotɨmɨs? ?Ik nakəmə ik etəmim naka?"§
54 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Okəmə io əm iatɨləs-ipər atɨp io, kən rəhak
nɨsiaiiən in nat əpnapɨn əm. Məto rəhak Tata u itəmat nakoatən məmə in
Uhgɨn rəhatəmat, inun in tatɨləs-ipər io matos-ipən nɨsiaiiən kəm io.
55 Itəmat nəkotəruru in, məto io ekɨtun. Okəmə ekən məmə ekəruru in, kən
in otol io məmə io etəmim rəha neiuəən, tahmen əm etəmat. Məto io ekɨtun
in, kən io matol nəwian.
56 Tɨpɨtəmat u Epraham, nɨkin təmagien pɨk məmə in otəpanəplan nian
rəhak otuwa. Kən nian in təmɨtun məmə rəhak nian otəkəike muwa, kən nɨkin
təmagien təmagien."
57 Kən netəm mɨn u kəmotəhai motəmə, "!Nəman! !Ik nəsosən əh nup fifti
ne! ?Nəmahrol məplan Epraham?"*
58 Kən Iesu təmə, "Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, nian
Epraham təməsaiirən əh, məto Io Etatɨg."† ‡
59 Kən əmun, ilat kəmotəmɨk kəpiel apɨn, motəmə okotaht Iesu lan;§ məto
Iesu təməhluaig, kən miet e Nimə Rəha Uhgɨn, mɨnatuwɨn.

9

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ suah kit

1 Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətan, kən məplan suah kit. Nian təmaiir, məto
nɨganəmtɨn təpɨs.
2 Kən netəmim mɨn rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun, suah u
təmaiir məto nɨganəmtɨn təpɨs. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha
tata ne mama rəhan?"*
3 Məto Iesu təmə, "Nɨganəmtɨ suah u təmərat, məto sənəmə e nolən rat rəhan,
o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Məto, nɨganəmtɨ suah u təməpɨs nəhlan
məmə Uhgɨn otəgətun rəhan wək e nəmegəhən rəhan.†

‡ **8:51:** Jon 11:26 § **8:53:** Jon 4:12 * **8:57:** Epraham təmɨmɨs mɨnos rəkɨs nup tu-taosan, uarisɨg Iesu təpanaiir-pa. † **8:58:** Nian Iesu təmən mɨn məmə, "Io Etatɨg," tatos nərgɨ Uhgɨn (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təmən məmə in Uhgɨn ətuatɨp. ‡ **8:58:** Jon 1:1; 17:5; 17:24 § **8:59:** Lev 24:16 * **9:2:** Luk 13:2-3 † **9:3:** Jon 11:4

4 Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgɨn, itəm təmahl-ipa io
ekuwa. Nian lapɨn otəpanuwa, kən etəmim in təruru nolən wək.§
5 Nian io etatɨg əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim e
nətueintən.”*
6 Nian Iesu təmən rəkɨs nəghatən əh, təmagəh nɨsɨp, kən mol nəmɨt əkəku lan,
kən mos nəmɨt un, mol-pən e nɨganəmtɨ suah un.
7 Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Onəkuwɨn e noan nəhau Saeloam, kən
mau nɨganəmtɨm.” (Nərgɨn u Sailom, nɨpətɨn təmə, “Kəmahl-ipən”). Kən suah
un təmuwɨn, mau nɨganəmtɨn. Nian təmɨtəlɨg-pa, məto nɨganəmtɨn tɨnəwɨr,
kən tɨnatehm nat.†
8 Kən netəmim iman ikɨn, ne netəm mɨn u itəm kotɨtun in, məmə in etəmim
kit nian rafin tateasiə o məni o netəmim, ilat narmɨlat təmiwɨg pɨk ron. Kən
kɨnotətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin
tatəpələh mateasiə o məni o netəmim?”
9 Kən netəmim neen koatəmə, “Əwəh, in əh.”
Kən məto neen kotəmə, “Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə in.”
Məto suah un təmə, “!Io u inu!”
10 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Nɨganəmtɨm təmahrol məwɨr?”
11 Kən in təmə, “Suah u, nərgɨn u Iesu, in təmol nəmɨt neen kən mol-pən
e nɨganəmtək, kən mən məmə, ‘Uwɨn əpəh Saeloam, mau nɨganəmtɨm.’ Kən
əmun, emuwɨn. Nian emau nɨganəmtək, məto nɨganəmtək tɨnəwɨr, enatehm
nat.”
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Məto suah un tətatɨg hiə?”
Kən in təmə, “Io ekəruru.”
13 Kən netəmim kəmotɨləs suah u itəm nɨganəmtɨn təməpɨs aupən, motuwɨn
kəm Farisi mɨn.
14 Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmɨt e nɨganəmtɨ suah kit lan təwɨr, in nian
rəha Sapat.
15 Kən Farisi mɨn kəmotətapəh ron məmə, “?Nəmahrol nɨganəmtɨm təwɨr?”
Kən suah un təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmol-pən nəmɨt e nɨganəmtək,
kən ekuwɨn mau rəkɨs, kən nɨganəmtək təwɨr, iatəplan nat.”
16 Kən Farisi mɨn neen kəmotən-ipən məmə, “Suah un təsɨsɨ-pənən o Uhgɨn,
məto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”
Məto Farisi mɨn neen mɨn kotəmə, “?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol
təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kən ilat kəmotoor
ilat mɨn o nəghatən u.
17 Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, “?Suah əh təmol-wɨr nɨganəmtɨm,
kən nɨkim təht məmə in etəmim naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “In
ien kit.”
18 Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nɨpahrienən lan məmə suah
u aupən nɨganəmtɨn təməpɨs, məto roiu əh, tɨnətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotaun-
in-pən rəhan tata ne mama kueia,
19 kən kəmotətapəh olau məmə, “?Təhrol? ?Nətɨtəmlau u suah u? ?
Itəmlau onakuən-tu məmə nian in təmaiir-pa, kən nɨganəmtɨn təpɨs? ?Okəmə
nɨpahrienən, kən nɨganəmtɨn təmahrol məwɨr?”
20 Kən rəhan mama ne tata kuəmə, “Itɨmlau ekiatun məmə nətɨtɨmlau əh,
kən itɨmlau ekiatun məmə təmaiir-pa, nɨganəmtɨn təpɨs.
21 Məto itɨmlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahrol nɨganəmtɨn taiir. Kən
itɨmlau ekuəruru mɨn məmə etəmim pah təmol nɨganəmtɨn təwɨr. Təwɨr məmə

‡ **9:4:** Nian Iesu tatən məmə, “Nian tatian əh,” nagəhatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Məto lapɨn tatəpsen-pən rəhan nɨmɨsən. § **9:4:** Jon 12:35-36 * **9:5:** Jon 1:4
† **9:7:** Aes 35:5

itəmat nakotətapəh ron. In tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat."
22 Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.
23 Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, "In tinepət rəkis, təwir məmə itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən."
24 O nat u, ilat kəmotaun-in-pən min suah un itəm niganəmtin təməpis aupən, məmə otuwa mətul aupən e niganəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, "Ən nipahrienən kən ləs-ipər nərgi Uhgin. Itimat ekotitun məmə suah u, in iol təfagə rat."
25 Məto suah u təmə, "Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitiəh əm itəm io ekitun. Aupən niganəmtək təməpis, məto roiu enataiir."
26 Kən ilat kinotətapəh min ron məmə, "?Təmahrol ik? ?Təmahrol mol-wir ik, kən niganəmtim təwir?"
27 Məto in təmə, "Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nəsotətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?"
28 Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, "!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !Məto itimat u, netəmim rəha Moses!‡
29 Itimat ekotitun wir məmə Uhgin təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru məmə təmisi-pən hiə."§
30 Kən suah apon təmə, "!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin təmisi-pən ikin!
31 Kitat kotitun məmə Uhgin təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tatisiai-in Uhgin, kən matol nəwian, Uhgin tatətəlig-in!*
32 E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto niganəmtin tinəwir.
33 Okəmə suah u təməsisi-pənən o Uhgin, okol təsol agin-əh nat kit. Məto tətuatip əm məmə in tatisi-pən o Uhgin."†
34 Kən ilat kəmotəhai min motəmə, "!Nəman! Ik etəmim rəha nolən rat nian rafin əm, tətuoun e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?" Kən ilat kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.‡

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niganəmtin təpis

35 Kən Iesu təmətо nəghatən məmə kəmahl-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kən in təmuwin məplan, kən tətapəh ron məmə, "?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etəmim?"
36 Kən suah un təmə, "?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awi! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan."§
37 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu əh, ik ninehm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu."*
38 Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, "Iərəmərə, io enatahatətə lam." Kən in təmisin-pən nulin ron, kən matəfak kəm in.†

---

‡ **9:28:** Jon 5:45 § **9:29:** Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmisi-pən o Uhgin, məto-inu Uhgin əm titun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin min un, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niganəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgin, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu. * **9:31:** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † **9:33:** Jon 3:2 ‡ **9:34:** Jon 9:2; Aes 66:5 § **9:36:** Rom 10:14 * **9:37:** Jon 4:26 † **9:38:** Mat 28:9

39 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Io emuwa e nətueintən u məmə ekakil
netəmim motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm niganəmtilat təməpis, okotehm
nat, kən netəm min u koatehm nat, niganəmtilat otəpis.”‡
40 Kən Farisi min neen əh-ikin, kəmotəto nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm
in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə niganəmtitimat min təpis?”§
41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə niganəmtitəmat təpis,
oesənən məmə itəmat nəkotəkəike motos nalpinən o təfagə rat min rəhatəmat.
Məto itəmat nakotəmə niganəmtitəmat təwir, nakotehm nat, kən tol nəhlan,
təfagə rat min rəhatəmat tətatig əh etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehmən sipsip

1 Kən tən məmə, “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm
tatuwin imə e noanikulu rəha sipsip, təsuwin-pənən e ket, məto in tətaiu əm
lan kən matiwigego in məmə otuwin imə e noanikulu rəha sipsip,* in iakləh
ne iohamnu itəm kit.† 2 Məto etəmim itəm tatuwin-pən e ket, in etəm tatehm
sipsip.‡
3 Etəmim itəm tatətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah u, kən sipsip min
kotitun nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərgi sipsip min kitiəh kitiəh, kən in
matit ilat moatiet.
4 Nian in tatit rəhan min rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tətaupən-in ilat,
kən sipsip min koatuarisig-in, məto-inu kotitun nəwian.
5 Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kagim
kapəs, məto-inu ilat kotəruru nəwian.”
6 Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nipətin məmə tatən
naka.

Iesu in etəmim ətuatip rəha nehmən sipsip

7 Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən min kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin u
iatən kəm itəmat məmə, io u, io Ket rəha sipsip min itəm koatuwin-pən ikin.§
8 Netəm min u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha nakləhən əm ne
nohamnuən itəm.* Məto sipsip min kol kəsotətəlig-inən ilat.
9 Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikin, məmə otuwin imə, in otos
nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən mos manuwihl wir itəm
tamiəmitə lan.†
10 Məto iakləh, in tatuwa əm o nat kitiəh əm. In tatuwa məmə otakləh kən
mohamnu itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat rafin. Məto io, emuwa məmə
iakol suatip o nosən nəmegəhən,‡ kən nəmegəhən u, in tərioah wir e nəwirən
rafin.
11 “Io u, Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min.§ Etəm wir un, itəm tatehm
wir sipsip min, in nikin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip
min.*
12 Məto etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip min, in sənəmə
etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip min. Kən okəmə

‡ **9:39:** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § **9:40:** Rom 2:19 * **9:41:** Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 * **10:1:** Noanikulu rəha sipsip un, tahmen e ikin kit itəm katəhg-ipən sipsip min ikin nian rafin lapin, məmə ilat okotatig wir o kuri iarupin min ne laion min. † **10:1:** Jon 10:8,10 ‡ **10:2:** E ves min u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katuəpsen-pən Iesu, kənu iakləh min koatəpsen-pən netəm-iasol min rəha netəm Isrel. Kənu sipsip min koatəpsen-pən netəmim min rəha Uhgin. § **10:7:** Jon 1:51; 14:6 * **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20

tarəplan kuri iarupɨn kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupɨn u, tuwɨn mus sipsip mɨn neen, kən məhgatit ilat kotagɨm kitiəh kitiəh.
13 Etəm nəhlan, in otagɨm məto-inun katətou əm in o nehmən sipsip mɨn, məto e nɨkin, in təsolən nat agɨn e sipsip mɨn.
14-15 "Io u inu, io Etəmim rəha Nehm Wɨrən Sipsip Mɨn. Tata Uhgɨn in tɨtun io, kən io ekɨtun in,† kən e nolən kitiəh əm, io ekɨtun rəhak sipsip mɨn, kən rəhak sipsip mɨn ilat kotɨtun io. Io nɨkik tagien əm, məmə oekɨmɨs o nosmegəhən ilat.
16 Kənu rəhak mɨn neen əpəh ikɨn sipsip mɨn, itəm kəsotatɨgən e noanɨkulu u, məto io ekəkəike mit mɨn ilat kotuwa. Ilat mɨn, okəpanotɨtun nətoən nəwiak. Kənu sipsip mɨn u ilat rafin u, okotuwa motuəfɨmɨn əm ilat mɨn motol kitiəh. Kən etəmim kitiəh əm, in otatehm ilat.‡ §
17 "Rəhak Tata in tolkeike pɨk io, məto-inu nɨkik tagien əm məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netəmim, məmə uarisɨg lan, io ekos mɨn nəmegəhən rəhak.*
18 Etəmim kit tɨkə məmə otos-irəkɨs nəmegəhən rəhak, məto io atɨp əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atɨp əm iatos nepətən məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atɨp əm matos mɨn nepətən məmə ekaskəlɨm mɨn rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təmən-ipa kəm io məmə ekəkəike mol mihin."†
19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor mɨn ilat mɨn o nəghatən mɨn u.
20 Ilat tepət kotən məmə, "!Suah u narmɨn rat kit tətatɨg lan! !Rəhn-kapə tətalməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəlɨg-in?"
21 Məto neen mɨn, ilat koatən məmə, "Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmɨn rat tətatɨg lan. ?Nɨkitəmat təht məmə, narmɨn rat tɨtun nol-wɨrən iganəmtɨn əpɨs, təwɨr mɨn?"‡

Netəmim kəmoatetəhau Iesu, məto-inu in təmən məmə in Nətɨ Uhgɨn

22 Tɨnuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgɨ lafet u, in lafet rəha Nol-Wɨrən Mɨn Nimə Rəha Uhgɨn.§
23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətaliwək e feranta e Nimə Rəha Uhgɨn, nərgɨn u, Feranta Rəha Kig Solomon.
24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motɨtəlau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə, "?Onəghan kən ik nəpanol itɨmat ekotɨtun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, nakən-ipa wɨr kəm itɨmat."*
25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enəmən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat,† məto itəmat nəsotahatətəən lak. Nəmtətin mɨn u itəm iatol e nərgɨ rəhak Tata, ilat koatol nəfɨgəmən e nəghatən rəhak,‡
26 məto itəmat nəsotahatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak mɨn sipsip mɨn.§

---

† **10:14-15:** Mat 11:27 ‡ **10:16:** Ves 16 u, in tatɨtəlɨg-pən e ves mɨn 1-5. Ikɨn əh, noanɨkulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətaun-in ilat məmə rəhan mɨn. Sipsip mɨn itəm kotatɨg əh e noanɨkulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətəən e Iesu. Sipsip mɨn itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotatɨgən e noanɨkulu u, ilat Iaihluə mɨn. Nian in otaun-in ilat, kən ilat mɨn okotətəlɨg-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiəh, kən etəmim kitiəh əm, inu Iesu, in otatehm wɨr ilat. § **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 * **10:17:** Aes 53:12 † **10:18:** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 ‡ **10:21:** Eks 4:11 § **10:22:** Lafet əh koatol nɨkilat tatuəh nian kit aupən. Tɨpɨlat mɨn kəmotafəl wɨr Nimə Rəha Uhgɨn, təpiə, kən məwɨr, masim. Lafet əh, in katən mɨn məmə lafet rəha Laet Mɨn, məto-inu netəmim kəmotasiəpən e lait mɨn tepət e rəhalat latuənu mɨn. * **10:24:** Luk 22:67-71 † **10:25:** Jon 8:58 ‡ **10:25:** Jon 5:36; 14:11 § **10:26:** Jon 6:44

27 Rəhak sipsip min ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekitun wir ilat, kən
ilat koatuarisig-in io.
28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat, ilat okol
kəsotisimisən nian kit ne. Kən etəmim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e
nelmək.*
29 Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natimnat
rafin. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmin.†
30 Itimlau rəhak Tata, itimlau kitiəh əm."‡
31 Kən netəm Isrel kəmotəmik min kəpiel apin, məmə okotaht in lan.
32 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enamol rəkis nəmtətin wir min tepət
e niganəmtitəmat. Nəmtətin min əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ipa məmə io ekol.
?Məto nəmtətin ahrol un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apin?"
33 Kən ilat kotəmə, "Itimat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiel apin o nat
pispis wir min u ik natol. Itimat ekotəmə ekotaht ik məto-inu nakatən rat
Uhgin. Ik etəmim əm, məto ik nakatən məmə ik Uhgin."
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte-pən aupən, e rəhatəmat ətuatip
Lou, məmə Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat uhgin min.'§
35 Kən kitat kotitun məmə Naoa Rəha Uhgin, okol təsəuhlinən. Uhgin
təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netəmim neen. ?Tol nəhlan, okəmə Uhgin
təmatəghat-in netəm min u, kən mən ilat məmə uhgin min,
36 kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat Uhgin məto-inu iatən
məmə io Nəti Uhgin? Io u inu, itəm Tata Uhgin in təmələhəu-pən io məmə rəhan
pisin əm, kən mol əpen-əpenə lak, məmə otahl-ipa io ekuwa e nətueintən.
37 Okəmə esolən nəmtətin min itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətəən lak.
38 Məto okəmə iatol nəmtətin min u rəhak Tata tatol, kən nat əpnapin məmə
itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən min, məto təwir məmə onəkotahatətə
e nəmtətin min rəhak. Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wir agin məmə
Tata Uhgin tətatig lak, kən iakətatig e Tata Uhgin."*
39 Tol nəhlan, o nəghatən min u, ilat kəmotolkeike min məmə okotaskəlim
in, məto in təmiet elat, magim.
40 In təmeguəfimin-pən min e nəwtain nəhau Jotan, muwin əpəh, aupən, Jon
təmol baptais e netəmim ikin. Kən mətatig ikin əh.
41 Kən netəmim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmə, "Jon təməsolən
nəmtətin kit ne. Məto nəghatən min itəm in təmatən e suah u, ilat rafin
nipahrienən əm."†
42 Kən ikin əh, netəmim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmimis

1 Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu kit, ima Meri
ne pian Mata.*
2 Meri u, inu, uarisig otəpənau nelki Iərəmərə rəhatat e senta, kən mafəl e
noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatimis.

---

* **10:28:** Jon 6:39; Rom 8:35-39 † **10:29:** Jon 17:2,6,24 ‡ **10:30:** Dut 6:4; Jon 17:21-23 § **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgin təmuəh nimaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol min rəha netəmim rəhan, ilat kotahmen e uhgin min, meto inu in təmitəpun ilat məmə ilat okoatətul o Uhgin, kən motakil rəhan netəmim min. Kəmotakil netəmim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, "uhgin min." Məto kəsi, məmə ilat kəmosotakilən e suatip ətuatip, kən Uhgin otərəkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte aupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol min roiu. * **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21 † **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1:** Luk 10:38-42 † **11:2:** Jon 12:3

3 Tol nəhlan, wɨnɨ Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu məmə, “Etəm-iasol,
ik kit u itəm nakolkeike pɨk,‡ in tatɨmɨs.”
4 Nian Iesu təmətо nəghatən u, kən in təmə, “Lasaros tatɨmɨs, mətо rəhan
nɨmɨsən əh, okol təsolən in tɨmɨs agɨn-əh. Nɨmɨsən əh rəhan otol məmə
netəmim okotɨləs-ipər motənwiwi Uhgɨn ron. Kən nɨmɨsən əh otol məmə
netəmim okotɨləs-ipər motənwiwi Nətɨ Uhgɨn ron.”
5 Iesu tolkeike pɨk Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros.
6 Tol nulan, nian tatətо pap məmə Lasaros tatɨmɨs, in təmatɨg mɨn mos nian
kəiu əpəh ikɨn tətatɨg ikɨn.§
7 Kən uarisɨg, tən-ipən kəm rəhan netəmim mɨn məmə, “Pəs kotɨtəlɨg-pən mɨn
Jutia.”
8 Mətо rəhan netəmim mɨn kotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, roiu əm huə,
netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmə okotahtɨmnu ik e kəpiel apɨn. ?Mətо ik
nakən məmə onakɨtəlɨg-pən mɨn ikɨn əh?”
9 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotɨtun məmə tuelef aua e
nərauiəgən. Okəmə etəmim tətaliwək e nərauiəgən, okol təsorinən nelkɨn e
kəpiel kit, mətо-inu tatəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.*
10 Mətо okəmə in tətaliwək lapɨn, in tɨtun norinən nelkɨn e kəpiel kit, mətо-
inu rəhan nəhag-əhagən tɨkə.”
11 Iesu tɨnən rəkɨs nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat məmə, “Kitat kit u
Lasaros, in tətapɨl. Mətо io oekuwɨn əh-ikɨn məhgaiir lan.”†
12 Kən rəhan mɨn netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə in
tətapɨl, kən rəhan nɨmɨsən otɨkə. !In otətо təwɨr mɨn!”
13 E nəghatən u rəha Iesu, nɨpətɨn u məmə Lasaros tɨnɨmɨs rəkɨs. Mətо ilat
nɨkilat təht məmə Lasaros in tətapɨl əm.
14 Kən Iesu təmən-ipən wɨr məmə, “Lasaros tɨnɨmɨs rəkɨs.
15 Nian nɨkik tatuəh itəmat, nɨkik tagien məmə eməsatɨgən itɨmlau min,
mətо-inu nat u, otasitu etəmat məmə onəkotahatətə lak. Mətо təwɨr məmə pəs
kotuwɨn motehm in.”
16 Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netəmim neen mɨn
rəha Iesu məmə, “Təwɨr, pəs kitat rafin kotuwɨn, məmə kitat rafin okotɨmɨs əm
kitat min.”

Iesu in nəukətɨ naiir-pa mɨn e nɨmɨsən

17 Nian Iesu təmiet-arəpən Petani, kən təmətо məmə kəmɨtənɨm Lasaros,
tɨnos nian kuwɨt rəkɨs.
18 Latuənu u Petani, in iuəhkɨr əm o Jerusalem, okəmə naka suatɨp lan
tahmen e kilomita kɨsɨl,
19 kən netəm Isrel tepət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne Meri motɨləs-
ipər nətəlɨgən rəhalau mətо-inun katuətо tərat o rəhalau kaka təmɨmɨs.
20 Kən nian Mata təmətо məmə Iesu tatuwa, in təmətul muwɨn məmə
otəplan. Mətо Meri, in təmatəpələh əm imə.‡
21 Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatɨg
ikɨn-u, okol rəhak kaka təməsɨmɨsən.
22 Mətо io enɨtun əh məmə nat naka onakətapəh-in kəm Uhgɨn, kən Uhgɨn
otəpanos-ipɨnə kəm ik.”

---

‡ **11:3:** Jon 11: 5,36 § **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatəsahgin minu lan məmə Lasaros otɨmɨs paupən, mətо-inun in otol nahatətəən rəhalal təskasɨk mɨn nian in otol Lasaros tɨnəmegəh mɨn e nɨmɨsən. Əplan-tu ves 14-15. * **11:9:** Jon 8:12; 9:5 † **11:11:** Nɨmɨsən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotapɨl əlu-alu əm mətо-inu ilat kəmotos nəmegəhən lilɨn. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18 ‡ **11:20:** Luk 10:38-42

23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəham kaka otəpanəmegəh min.”
24 Mata təmə, “Io ekitun məmə Lasaros otəpanəməgəh min e Namnun Nian,
itəm netəmim rafin kəmotimis okotaiir-pa min.”§
25 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u, io Nəukəti Naiir-pa Minən e
Nimisən, kən io min, io Nəukəti Nəmegəhən. Etəmim itəm in otahatətə lak, nat
əpnapin məmə in təmimis, məto in otəmegəh min.
26 Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol təsimis agin-əhən
nian kit ne.† ?Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”
27 Mata tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Io enatahatətə lam, məmə
ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Ik Nəti Uhgin. Ik u inun, aupən
netəmim kəmoatən məmə ik onəpanuwa e nətueintən.”

Iesu təmasək

28 Nian Mata tinən rəkis nəghatən u, kən muwin məmə otən-ipən kəm pian
Meri tuwa. Təmuwin kən masiwən-in-pən e matəlgin məmə, “Iəgətun‡ tinuwa
rəkis. Tolkeike məmə otəplan ik.”
29 Kən nian Meri təmətо nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwin məmə
otəplan Iesu.
30 Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwin ikin
mehm.
31 Kən nian netəm Isrel min u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatiləs-
ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwin ihluə, kən ilat
kotuarisig-in. Nikilat təht məmə tatuwin e suwit, otasək.
32 Meri təmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian təməplan Iesu, in
təmisin nulin mən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-
u, kən okol rəhak kaka təsimisən.”
33 Nian Iesu təməplan məmə pətan u ne netəmim min un ilat min koatasək,
in təmətо tərat pik, nikin tifim.
34 Kən in təmətapəh olat məmə, “?Nəmotitənim hiə?”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”
35 Iesu, nahwi nəmtin təmaiəh.§
36 Kən netəm Isrel min u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pik agin-
əh suah u taprəkis!”
37 Məto ilat neen min koatən məmə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wir
iganəmtin əpis. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmə təsimisən?”

Iesu təmosmegəh min Lasaros

38 Kən Iesu təmətо min tərat pik, kən in təmuwin əpəh e suwit. Ilat
kəmotitənim Lasaros əpəh e nipəg kəpiel kit, kən motiləs-ipən min kəpiel kit
min motahtosig-in-pən nipəg kəpiel lan.
39 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otahwin rəkis-tu kəpiel.”
Kən Mata u, wini Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, in tinəpien
rəkis. Kəmitənim tinos nian kuwit rəkis.”
40 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik ninaluin məmə emən-
ipinə rəkis kəm ik məmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol
ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgin?”
41 Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmə,
“Tata, io iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmətо rəkis rəhak nəghatən.

§ **11:24:** Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15 * **11:26:** Jon 3:15 † **11:26:** Mat 25:46 ‡ **11:28:** Jon 13:13 § **11:35:** Luk 19:41

42 Kən ekɨtun məmə e nian rafin, natəto io. Məto iatən nəghatən u, o netəm mɨn u, itəm koatətul tɨtəlau-in io, məmə ilat okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.”*
43 Kən əmun, nian Iesu tɨnən rəkɨs nəghatən u, in təmaun əfəməh məmə, “! Lasaros, ətul miet!”
44 Kən Lasaros təmətul miet, matəmɨk mətmətɨg əm nɨməhan mɨn u itəm kəməlis ətain nelmɨn ne nelkɨn ne nɨganəmtɨn ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otɨkɨs rəkɨs nɨməhan mɨn əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol mɨn rəha Isrel kəmotegəs-in suatɨp məmə okotoh Iesu (Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natɨmnat mɨn u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan.
46 Məto ilat mɨn neen kəmotuwɨn o Farisi mɨn, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natɨmnat mɨn itəm Iesu təmol.
47 Kən o nat u, Farisi mɨn u ne pris asol mɨn ilat kəmotaskəlɨm nuəfɨmɨnən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat mɨn məmə, “?Okotəhrol nulan? Suah əh tɨnatol nəmtətin tepət.
48 Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkɨn Nimə Rəha Uhgɨn ne kantri rəhatat kən motos-irəkɨs ilau e nelmɨtat.”
49 Kən ilat kit u, nərgɨn u Kaeafas, in pris asol agɨn e nup əh. Tol nulan, in təmən məmə, “Itəmat nəkotəruru agɨn-əh nat u.
50 ?Təhrol itəmat nəsotɨtunən? ?Itəmat nəsotɨtunən məmə təwɨr məsɨn otəmat məmə etəmim kitiəh əm otɨmɨs o netəmim, taprəkɨs-in məmə kantri apiəpiə otɨmɨs?”†
51 Nian in tɨnən nəghatən u, in təməsən atɨpən e nətəlɨgən əm rəhan. In pris asol agɨn e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Kən in təmən məmə Iesu in otɨmɨs o nosmegəhən netəm Isrel.‡
52 Kən məto rəhan nɨmɨsən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosməgəh mɨnən nenətɨ Uhgɨn mɨn itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiəh əm.§
53 Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkəike kegəs-in suatɨp kit o nohamnuən Iesu.
54 Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp mɨnən ikɨn mɨn e Jutia, in təmagɨm ikɨn-u, muwɨn əpəh e taon kit, nərgɨn u Efraim. Taon u, in iuəhkɨr əm o ikɨn taruən-aruən ikɨn. Kən in mətatɨg ikɨn əh, ilat rəhan mɨn netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

55 Tɨnatuwa iuəhkɨr o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgɨn u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kɨnoatiet ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn mɨnoatuwa Jerusalem məmə okotol natɨmnat mɨn məmə ilat okotaruətuəh† e nɨganəmtɨ Uhgɨn, paupən un, məpanotuwɨn e lafet əh.
56 Kən netəm mɨn əh kɨnoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfɨmɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?”

---

* **11:42:** Jon 3:17 † **11:50:** Jon 18:14 ‡ **11:51:** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkɨn kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nɨpahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nɨpətɨn tatəgətun məmə Iesu otəkəike mɨmɨs məmə Uhgɨn otəsolən nalpɨnən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat mɨn. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16 * **11:55:** Eks 12:13,23,27 † **11:55:** Okotaruətuəh, nɨpətɨn un, məmə ilat okotafəl wɨr ilat mɨn, məto-inu ilat kotɨtun məmə ilat kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

57 Məto e nian əh, pris asol min ne Farisi min kəmotələhəu nəghatən kit,
məmə okəmə etəmim kit titun ikin Iesu tətatig ikin, in otəkəike muwa mən-
iarəpən kəm ilat, pəs mopael min kotuwin motaskəlim.

12

Meri təmau nelki Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Nian sikis əh-ikin tətatig əh kəpənan e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən,
kən Iesu tinitəlig-pa min Petani, imə Lasaros ikin. Suah u inu, Iesu in təmol in
təmegəh min.
2 Kən netəmim ikin-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos
nagwənən, muwa.* Kən Lasaros min əh-ikin e nagwənən əh, ilat Iesu ne,
koatəməhl-pən, moatagwən.†
3 Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigi nat, muwa. Senta u, kəmol e noki
nato.‡ Senta əh, nəmiəwin təwir, kən nəmtin tiəkis. Kən in təmau nelki Iesu e
senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwi senta u, təmirəfin nipəgnoa nimə.§
4 Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, suah un uarisig
otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min, in təməhai ron. In təmən
məmə,
5 "?Ik nəkəruru nol-salim-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat
min? Senta u, in tahmen e tri-hanrit tenarius.*
6 In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agin e ian-rat min, məto in təmən
əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalat, kən nian neen, in
tətakləh-in.
7 Məto Iesu təmə, "Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan nətəligən. In
təmatələhəu wir senta u, məmə otau nipətik, o nian əh itəm okitənim io lan.
8 Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig.† Məto io, okol esatigən
nian rafin kitat min itəmat."

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

9 Kən nian nimanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətatig latuənu Petani,
kən ilat kinoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən məmə okotehm Iesu, məto ilat
kotuwa min məmə okotəplan-tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh.‡
10 Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə okəkəike kohamnu
min Lasaros,
11 məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh min,
kən ilat kəmotahatətə e Iesu, kən minotapəs rəhalat netəm-iasol min.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Kəmən lawigin, nimanin netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə
okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətaliwək minatuwa e
taon.
13 Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmik nat kit tahmen e nimali
nəmil§ moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmə,

---

* **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nipahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapil motisin-pən nuwləlmilat e tepil, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwin tatəpien wir, tahmen e nigpis. § **12:3:** Mak 14:3 * **12:5:** Roiu, tri-hanrit tenarius tahmen e tri-hanrit-taosan vatu." † **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44 § **12:13:** Nimali nəmil u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimir min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmil məto-inu nikilat tatəht məmə Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nərəmərəən rəha netəm Rom.

"!Hosana!*
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau Kig u rəha netəm Isrel!"†
14 Kən Iesu təməplan nətɨ togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwɨn.
Natɨmnat mɨn u, Naoa Rəha Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə,
15 "Netəm Saeon,‡ itəmat sotəgɨnən.
!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,
in tɨtasuə e nətɨ togki maliwək matuwa!"§
16 E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nɨpətɨ nat u. Məto uarisɨg, nian
Iesu tɨnəmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən Uhgɨn tɨnol əp rəkɨs nepətən rəha Iesu, kən
nɨkilat təpanəht məmə aupən, kəməte rəkɨs nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgɨn,
kənu netəmim kɨnotol nəghatən mɨn əh tɨnuwa mɨnol nɨpahrienən lan.
17 E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nɨpəg kəpiel məmegəh
mɨn, nɨmanin netəmim tepət kəmotatɨg ilat əh-ikɨn. Kən ilat əh kəmotətul-arəp
mɨnotən-iarəp natɨmnat mɨn u in təmol.
18 Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan Iesu, məto-inu
koatəto məmə in təmol nəmtətin əh.
19 Kən Farisi mɨn kɨnoatən-ən kəm ilat mɨn məmə, "!Otəplan-tu, okol kitat
kəsotol agɨn-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kɨnoatuarisɨg-
in!"

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

20 Kən nian netəmim kəmotuwɨn Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha lafet
u, kən netəm Kris neen mɨn əh-ikɨn ilat min, kəmoatəfak.
21 Netəm Kris mɨn u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh
Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, iakotolkeike məmə
ekotəplan Iesu."
22 Kən Filip tətul muwɨn mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən
kəm Iesu.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Roiu əh, Nətɨ Etəmim, rəhan nian
tɨnuwa rəkɨs, məmə Uhgɨn otol əp rəhan nepətən əhag-əhag.
24 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim otəkəike mɨtənɨm
nɨkuti nat e nɨsɨp kən otɨmɨs. Okəmə təsɨmɨsən, kən okol təsəwiəən kən
məsoeən. Məto okəmə otɨmɨs, kən otoe-in noan tepət, tepət.*
25 Etəm nɨkin tatəht pɨk rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-
in. Məto etəmim itəm nɨkin təsəht pɨkən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən
u, in otaskəlɨm wɨr nəmegəhən rəhan o nəmegəhən lilɨn.†
26 Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisɨg-in io,‡ kən
okəmə ikɨn pəhruən io ekatɨg ikɨn, kən in mɨn, in otatɨg ikɨn-u.§ Kən etəm tatol
wək rəhak, Tata Uhgɨn otɨsiai-in."

Iesu təməghat-in nɨmɨsən rəhan

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Roiu əh, nɨkik tɨtahmə pɨk.* ?
Oekahrol min-nulan? Okol esənən məmə, 'Tata, ohrəkɨs nahməən itəm tatuwa
ron io.' Natɨmnat u inu, io emuwa ron.
28 Tata, ik os-ipər atɨp nərgəm."

---

* **12:13:** Nəghatən u, "Hosana," nɨpətɨn ətuatɨp in "Asitu, Uhgɨn, osmegəh itɨmat," məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nɨpətɨn məmə, "!Ənwiwi Uhgɨn!" Ves u ilat koatən, in təmɨsɨ-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49 ‡ **12:15:** Jerusalem u, kəmotaun-in mɨn məmə Saeon, məto-inun nərgɨn əh rəha nɨtot kit itəm kəmiləkɨn-pər taon lan. Saeon u, in nərgɨ Jerusalem kit mɨn. § **12:15:** Sek 9:9
* **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15
‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24 * **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

Kən əmun, roiu agɨn-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmɨsɨ-pən e neai tatən
məmə, “Io enɨləs-ipər rəkɨs nərgək, kən roiu əh, oekɨləs-ipər mɨn.”
29 Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkɨr ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat
neen kotəmə, “!Netəmim! ?Naka u? ?Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmə,
“Nagelo kit əh tatəghat kəm in.”
30 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nəwian u, təməsuwamən məmə io
ekəto. Məto təmuwa məmə itəmat onəkotəto.†
31 Roiu əh tɨnol nian itəm Uhgɨn otakil nolən rəha netəmim e nətueintən.
Roiu əh, in otoh-iəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iərəmərə rəha nətueintən u.§
32 Nian katɨləs-ipər io ilɨs,* kən io oekiuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”†
33 E nəghatən u, in tɨnuhapɨk e nɨmɨsən rəhan.‡
34 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, “Itɨmat enotəto rəkɨs e
Lou rəhatat, məmə nian Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa tuwa, in
otətatɨg lilɨn əm, matuwɨn namnun tɨkə.§ ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim
okotəkəike motɨləs-ipər Nətɨ Etəmim? ?Məto Nətɨ Etəmim u, in pah?”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəhag-əhagən u, tətatɨg otəmat o
nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u tətatɨg otəmat, itəmat nəkotəkəike
motaliwək lan. Okəmə kəpə, kən napinəpən otɨrəfin itəmat. Kən etəmim itəm
tətaliwək e napinəpən, in təruru ikɨn in tatuwɨn ikɨn.
36 Nian nəhag-əhagən u tətatɨg əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e
nəhag-əhagən u məmə itəmat nakotuwa nenətɨ nəhag-əhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkɨs nəghatən u kəm ilat, kən magɨm mapəs ilat muwɨn
matəhluaig.
37 Nat əpnapɨn məmə in tɨnol rəkɨs nəmtətin tepət e nɨganəmtɨ netəm Isrel,
məto ilat kəsotahatətəən lan.
38 Ien rəha Uhgɨn u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat
u təmuwa məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol nɨpahrienən lan. In təmən
məmə,
“?Iərəmərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatɨmat?
?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?
?Kən Iərəmərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pɨk o nosmegəhən?”†
39 Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan məto-inu tahmen-pən əm məmə Aesea
təmən-iarəp mɨn aupən məmə,
40 “In təmol ilat məmə nɨganəmtɨlat otəpɨs.
Okəmə təsəpɨsən, kən ilat okotəplan nat kən motɨtun.
Kən in tɨnahtosɨg-in rəkɨs nɨkilat.
Okəmə təsolən, kən ilat okotenatɨg kən motɨtun nəuhlinən nətəlɨgən rəhalat,
kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi mɨn.”‡
41 Ien rəha Uhgɨn, Aesea u aupən, təmən nulan məto-inun in təməplan
nepətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in.§

---

† **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapɨn məmə nɨmɨsən rəha Iesu təmol məmə okəm-naka Setan təmol win, məto nɨpahrienən məmə in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katɨləs-ipər io ilɨs” nian tepət. Kən in nɨpətɨn kəiu. Nian tatən “katɨləs-ipər io ilɨs,” nɨpətɨn kit in tatəghat-in nɨmɨsən rəha Iesu e nɨg kəməluau. Kən nɨpətɨn kit mɨn, e nɨg kəməluau əh, in tatəgətun nəwɨrən asol ne nepətən asol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nɨkilat tatəht ves mɨn əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nɨkilat təsəhtən ves mɨn itəm koatən məmə Kristo in otaupən mɨmɨs. * **12:36:** Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 † **12:38:** Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ **12:40:** Aes 6:10 § **12:41:** Aes 6:1-4

42 Kən məto, netəm-iasol min tepət məsin, ilat min kəmotahatətə e Iesu. Məto
ilat koatəgin nən-iarəpən məmə ilat kəmotahatətə lan, məto-inun koatəgin
Farisi min məmə okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfiminən,
43 məto-inu netəm iasol min u, ilat kotolkeike pik məmə netəmim
okotənwiwi ilat, taprəkis-in məmə Uhgin nikin otagien olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netəmim

44 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, "Etəmim itəm tətahatətə lak, sənəmə
tətahatətə pisin əm lak, məto tətahatətə min e Uhgin itəm təmahl-ipa io.
45 Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan min
Uhgin u təmahl-ipa io.*
46 Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, məmə etəmim itəm otahatətə
lak, otəsatigən e napinəpən.
47 Etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan
nalpinən, məto-inun eməsuwamən e nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpinən
rəha netəmim. Məto emuwa məmə ekosmegəh ilat.‡
48 Məto etəmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən rəhak nəghatən,
nat kit əh-ikin tətatig məmə in otən-iarəp rəhan nalpinən. O Namnun Nian,
nəghatən min u rəhak, ilat okotən-iarəp nalpinən rəhan.§
49 Tol nəhlan məto-inu nəghatən min u, sənəmə rəhak pisin əm, məto Tata
Uhgin u təmahl-ipa io, kən in təmən məmə ekəkəike muwin mən nəhlan, kən
mol nəhlan.*
50 Kən io enəmitun rəkis məmə nəghatən min u, itəm in təmən-ipa kəm io,
nəmegəhən lilin tətatig lan. Kən tol nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata
Uhgin təmən-ipa kən məgətun io elat, məmə ekən mihin."

13

Iesu təmau nelki rəhan netəmim

1 Tinuwa mətoarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Nuhagego-inən,
kən Iesu tinitun məmə rəhan nian tinuwa rəkis məmə otiet e nətueintən u,
muwin mehm Tata Uhgin.* Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netəmim
u kotatig e nətueintən, kən məto roiu in tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən rafin
kəm ilat.
2 Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəmim min kəmoatagwən, kən Setan tinatos-
ipən-os-ipən rəkis kəm Jutas Iskariot, nəti Saimon, məmə in otosalim-in Iesu
tuwin e nelmi tikimir min rəhan.
3 Iesu təmitun məmə Tata Uhgin təmələhəu-pən rəkis natimnat rafin u e
nelmin,† kən tinitun min məmə in təmisi-pən o Uhgin, kən in otəpanitəlig-pən
min o Uhgin.
4 Tol nəhlan, in təmətul, kən mapeg rəkis rəhan sot asol, kən mətəut-in tawil
kit.
5 Kən miləs pesin kit, mətu-pən nəhau lan, kən əmun mətuoun mətau nelki
rəhan min netəmim, kən mətafəl e tawil, tawil u itəm in tatətəut-in.
6 Təmol mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm in məmə, "?
Iərəmərə, təhrol? Təsəwirən məmə ik onakau nelkək."
7 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu ik nəkəruru nipəti nat u io iatol,
məto uarisig un, onəpanitun nipətin."
8 Kən Pita tən-ipən kəm in məmə, "Okol nəsauən nelkək nian kit ne."
Məto Iesu təmə, "Okəmə ekəsauən nelkəm, kən okol ik nəkəsuwamən mol
rəhak etəmim."

---

* **12:45:** Jon 14:8-9 † **12:46:** Jon 1:4 ‡ **12:47:** Jon 3:17 § **12:48:** Jon 5:45 * **12:49:** Jon 14:31
* **13:1:** Jon 16:28 † **13:3:** Mat 28:18

9 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “!Iərəmərə, okəmə tol nəhlan,
kən onasauən əm nelkək, məto onakau min nelmək ne rəhk-kapə!”
10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “!Kəp! Etəm un tinaig rəkis, in tinəruən
rəkis, tinahmen. Təwir əm məmə okəsau minən nipətin; məto io oekəike mau
min əm nelkin. Itəmat ninotəruən rəkis. Məto sənəmə itəmat rafin agin-əh.”‡
11 Iesu tinitun rəkis məmə ilat pah un otegəhan-in-pən in e nelmi rəhan
tikimir min. Tol nəhlan, kən in tən məmə, “Sənəmə itəmat rafin agin-əh.”
12 Nian Iesu tinau rəkis nelki rəhan netəmim min, kən muwin min e rəhan
napən, kən muwin min məpələh e nəmeen e tepil. Kən əmun mətapəh olat
məmə, “?Itəmat nəkotitun nipəti nat u emol roiu agin etəmat? 13 Itəmat
nakotaun-in io məmə Iəgətun ne Iərəmərə, kən tətuatip əm nulan, məto-inun
nipahrienən məmə io u, rəhatəmat Iəgətun ne rəhatəmat Iərəmərə.
14 “Məto-inu io, io u rəhatəmat Iərəmərə ne io Iəgətun rəhatəmat, kənu io
ekau nelkitəmat, kənu itəmat min, onəkotau nelkitəmat min.§
15 Io emol məgətun itəmat lan, məmə itəmat onəkotol nolən kitiəh əm, məmə
inu, emol mihin etəmat.
16 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, iolwək kit, in təsaprəkis-
inən rəhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in təsaprəkis-inən etəm titahləpis.*
17 Roiu əh, itəmat nəkotitun wir natimnat min u. Kən o nat u, okəmə
nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwirən o Uhgin.†
18 “Io esənən itəmat rafin.‡ Io ekitun wir itəmat min un itəm io emitəpun
itəmat.§ Məto nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin, otəkəike muwa mol
nipahrienən lan. Nəghatən u tatən məmə, ‘Etəmim u, aupən itimlau ematu-
agwən kələh e plet kitiəh, məto roiu, in tinəuhlin rəhan nətəligən, minatol noa
kəm io.’*
19 Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian okəsolən əh. Məto
nian okatol, kən itəmat onəkotahatətə lak, məmə Io u inu.†
20 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim pah itəm tatos
rəhak iahləpis kən nikin tagien ron, tahmen-pən əm məmə in tatos min io,
kən nikin tagien ron io. Kənu etəmim itəm tatos wir io, kən nikin tagien ron
io, tahmen-pən əm məmə in tatos wir min rəhak Tata, kən nikin tagien ron.”‡

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;
Luk 22:21-23)

21 Nian Iesu tinən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nikin təməfigəm pik, kən in
təmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikin-u,
otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.”
22 Kən rəhan netəmim min kəmotətag-pən motəplan ilat min. Nikilat natəht
məmə kəruru məmə in tatən pah.
23 Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pik,§ in tatəmahl* iuəhkir əm o Iesu.
24 Kən Saimon Pita, in təmasgəwin-pən anion kəm in məmə, “Ətapəh-tu ron,
məmə etəmim pah əh in tatən.”
25 Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəhkir o Iesu, kən mətapəh ron məmə, “?
Iərəmərə, pah un nakatən?”

---

‡ **13:10:** Jon 13:18 § **13:14:** 1 Pita 5:5 * **13:16:** Luk 6:40 † **13:17:** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ **13:18:** Jon 13:10 § **13:18:** Jon 15:16 * **13:18:** Sam 41:9 † **13:19:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **13:20:** Mat 10:40; Jon 17:18 § **13:23:** Etəmim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətapil iuəhkir o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pik, məto in təmətə naoa u, kən məsənən nərgin. * **13:23:** E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəməhl nəhlan moatagwən.

26 Kən Iesu təmə, “Io ekəmkas piret məsin, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in, kənu suah u, inun.” Kən əmun, in təməmkas piret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm Jutas, nəti Saimon Iskariot.
27 Kən Jutas təmos piret un. Kən Setan tinalpin rəhan nətəligən.
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwin uəhai əm mol.”†‡
28 Netəmim min un rəha Iesu itəm kotəməhl titəlau e tepil moatagwən, ilat kəsotitunən məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka.
29 Jutas in titahtu kətim rəha məni rəhalat, kən ilat neen nikilat təht məmə Iesu təmən-ipən kəm in məmə otuwin mos-nəmtin nagwənən neen nigilat o lafet, o okəm-naka tatuwin otos-ipən məni neen kəm ian-rat min.§
30 Kən nian Jutas təmos rəkis piret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tinapinəp rəkis.*

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

31 Nian Jutas tiniet rəkis, kən Iesu təmə, “Roiu əh, Uhgin tinatiləs-ipər nərgi Nəti Etəmim,† kən Nəti Etəmim tinatiləs-ipər nərgi Uhgin.
32 Məto nian Nəti Etəmim tinol əp rəkis nepətən rəha Uhgin, kən Uhgin atip əm in otol əp min nepətən rəha Nəti Etəmim. Kən in otol əm huə roiu əm.‡
33 “Nenətik min, okol esatigən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io, məto io iakatən min əm nəghatən kitiəh əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-iasol min rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, ‘Ikin əh ekatuwin ikin, itəmat nəkotəruru nuwinən ikin.’§
34 “Io iatən-ipinə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moa-tol.* Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat, kənu e nolən kitiəh əm, itəmat nəkotəkəike mo-tolkeike itəmat min.‡
35 Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat min, kən netəmim rafin okotitun məmə itəmat rəhak min netəmim.”§

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in təruru Iesu (Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Kən Saimon Pita tətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, ik onəkuwin hiə?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ikin əh io ekatuwin ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisig un, onəpanuwa.”*
37 Kən Pita tətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka? Io, nikik tagien əm məmə ekimis ron ik.”
38 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik nakəmə nikim tagien əm məmə onakimis ron io? Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, mənig otəsimnənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatip o nuwinən o Tata Uhgin

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahməən. Itəmat nəkotəkəike motahatətə e Uhgin,* kən motahatətə min lak.

---

† **13:27:** Luk 22:3 ‡ **13:27:** Setan: Əplan e tiksonari. § **13:29:** Jon 12:5-6 * **13:30:** Luk 22:53
† **13:31:** Jon 12:23 ‡ **13:32:** Jon 17:1-5 § **13:33:** Jon 7:33-34 * **13:34:** Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11
† **13:34:** Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ‡ **13:34:** Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 § **13:35:** 1 Jon 3:14; 4:20
* **13:36:** Jon 14:2 † **13:38:** Jon 18:27 * **14:1:** Sam 4:5

2 E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikɨn. Nəghatən u in nɨpahrienən.
Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwɨn,
ekol əpen-əpenə rəhatəmat.†
3 Kən məto-inu ekuwɨn mol apen-pena otəmat, kən io oepanɨtəlɨg-pa mɨn mos
itəmat nakotuwa moatatɨg kitat min io,‡ məmə itəmat onəkotatɨg ikɨn-u itəm
io mɨn iakətatɨg ikɨn.§
4 Ikɨn əh iakatuwɨn ikɨn, itəmat nɨnotɨtun rəkɨs suatɨp rəhan."
5 Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, itɨmat ekotəruru ikɨn-un
nakatuwɨn ikɨn. ?Ekotəhrol nulan motɨtun suatɨp tatuwɨn ikɨn əh?"
6 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io u,* suatɨp ron.† Kən io un, nəukətɨ
nɨpahrienən,‡ kənu io un, nəukətɨ nəmegəhən.§ Etəmim kit okol təsuwamən o
rəhak Tata okəmə io ekəsosən in muwɨn.*
7 Okəmə nəmotɨtun io, kən nəmotɨtun mɨn rəhak Tata.† Kən tol nəhlan,
tətuoun roiu, nɨnotɨtun rəkɨs in, kən mɨnotəplan."
8 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, awi əgətun-tu Tata Uhgɨn kəm
itɨmat. Nat əm u inu, itɨmat ekotolkeike."‡
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Filip, io emətatɨg təfəməh kitat min
itəmat. Məto ik nəkəruru əh io. Etəmim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata
Uhgɨn.§ ?Təhrol ik nakatən məmə, 'Awi, əgətun Tata Uhgɨn kəm itɨmat'?*
10 ?Ik nəsahatətəən məmə iakatɨg e Tata Uhgɨn, kənu Tata Uhgɨn tətatɨg lak?†
Nəghatən mɨn u iakatən kəm itəmat, sənəmə rəhak əm. Tata Uhgɨn u, nian
rafin, tətatɨg lak, inun in tatol rəhan mɨn u wək.
11 Itəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən məmə iakətatɨg e Tata
Uhgɨn, kənu Tata Uhgɨn tətatɨg lak. Məto okəmə kəpə, təwɨr məmə nakota-
hatətə lak o nəfɨgəmən rəha nəmtətin mɨn itəm ematol.‡
12 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə lak, in
otol nolən wək mɨn un itəm io ematol.§ Əwəh, in otol nolən wək tər təhmɨn mɨn
taprəkɨs-in wək mɨn un itəm io emol, məto-inun io oekatuwɨn o Tata Uhgɨn.
13 Io Nətɨn, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat əpnapɨn okəmə
nakoteasiə-in nat naka, io epanol,* məmə wək u rəha Nətɨn otɨləs-ipər nərgɨ
Tata Uhgɨn.
14 Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol."

Iesu təmən məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn otuwa

15 Kən Iesu təməghat əh matuwɨn, matən məmə, "Okəmə itəmat nako-
tolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəghatən rəhak.†
16 Kən io, oekeasiə o Tata Uhgɨn məmə in otahl-ipa Iasitu‡ kit mɨn otəmat.
Kən in otətatɨg lilɨn itəmat min.
17 Suah un inun, in Narmɨn rəha Nɨpahrienən.§ Netəmim rəha nətueintən
u, okol kəsotosən in e nɨkilat,* məto-inu ilat kəsotəplanən in, motəruru in.
Məto itəmat, nəkotɨtun in, məto-inun in tətatɨg itəmat min. Kən in otəpanatɨg
e nɨkitəmat.
18 "Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatɨg pɨsɨn əm, tahmen e
suakəlh. Io epanɨtəlɨg-pa mɨn otəmat.

---

† **14:2:** Hip 11:16 ‡ **14:3:** 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § **14:3:** Jon 12:26 * **14:6:** Jon 6:35 † **14:6:** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6:** Jon 1:14 § **14:6:** Jon 1:4 * **14:6:** Wək 4:12 † **14:7:** Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ **14:8:** Eks 33:18 § **14:9:** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9:** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10:** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11:** Jon 5:36; 10:38 § **14:12:** Luk 10:17 * **14:13:** Mat 7:7 † **14:15:** Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17:** Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * **14:17:** 1 Korin 2:14

19 Otəsuwəhən, netəmim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Məto
itəmat onəpanotəplan io.† Kən məto-inun io epanəmegəh, itəmat min
onəpanotəmegəh.‡
20 O nian rəha natimnat min u, kən itəmat onəkotitun məmə iakətatig e
rəhak Tata.§ Kən itəmat nəkotatig lak, kənu io ekətatig etəmat.
21 "Etəmim itəm təmos wir nəghatən rəhak, kən matol, etəmim u inun in
tolkeike io. Kən etəmim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike min in.* Kən
io min oekolkeike in. Kən io oekol əp io kəm in, məmə in otitun əsas io."
22 Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in təmətapəh ron
məmə, "?Iərəmərə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itimat əm, məto
onəsol əpən ik kəm netəmim rəha nətueintən?"†
23 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Etəmim itəm tolkeike io, in otatol
nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itimlau ekueia
mətuatig itiməhal min. Kən itimlau ekioal imatimlau əh-ikin.‡
24 Etəmim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən min u itəm
nəmotəto ematən, eməsən atipən ilat. Məto emos ilat o rəhak Tata itəm in
təmahl-ipa io ekuwa.§
25 "Io iatən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat nian etatig əh kitat min itəmat.
26 Məto Narmin Rəha Uhgin u, in Iasitu, itəm Tata Uhgin otahl-ipa e nərgək,
in otəgətun itəmat e natimnat min rafin. Kən in otatol itəmat məmə nikitəmat
otatəht natimnat min u itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.*
27 "Roiu əh tinuəkir məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəmə̈linuən
rəhak tətatig otəmat.† Kənu nəmə̈linuən u, itəm iakatos-ipinə, təsahmenən e
nəmə̈linuən itəm nətueintən u tatos-ipinə. Itəmat, nikitəmat təsahməən kən
məsotəginən.
28 Itəmat ninəmotəto rəkis rəhak nəghatən, emən-ipinə kəm itəmat məmə,
'Io oepanapəs itəmat, məto uarisig, oepanitəlig-pa min otəmat.' Okəmə nako-
tolkeike pahrien io, kən nikitəmat otagien əm məmə nəkotəplan io iakatuwin
o rəhak Tata, məto-inu in ilis taprəkis-in io.
29 Io iatən-iarəp rəkis əm natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian ilat
kəsotolən əh, məmə nian ilat kinotuwa moatol nipahrien lan, kən itəmat
onəkotahatətə lak.
30 Roiu əh, okol esəghatən təfəməh min kəm itəmat, məto-inun Setan u
iərəmərə rəha nətueintən u,‡ in tinatuwa. In təsosən nəsanənən məmə otol win
lak.
31 Məto io iatol ətuatip əm nəwia Tata Uhgin məmə netəmim rəha nətueintən
okotitun məmə io ekolkeike in.§
"Itəla, pəs kotətul motagim ikin-u, moatuwin."

15

Iesu in tahmen e nəukət nig pahrien

1 Kən Iesu tatən məmə, "Io un,* io ekahmen e nokət nig pahrien. Kən rəhak
Tata in tahmen e etəmim itəm tatitasilin nig u.† 2 Nelmi nig min rafin itəm
kəsotoeən, in tatəte rəkis ilat, kən nelmi nig min rafin u itəm koatoe, in tətafəl
wir ilat,‡ məmə ilat okotoe-in noalat tepət.§

---

† **14:19:** Jon 16:16 ‡ **14:19:** Jon 6:57 § **14:20:** Jon 10:38; 17:21 * **14:21:** Jon 16:27; 1 Jon 2:5
† **14:22:** Wək 10:41 ‡ **14:23:** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 § **14:24:**
Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * **14:26:** Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † **14:27:** Aes 9:6-7; Luk 2:14;
24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ **14:30:** Jon 12:31 § **14:31:** Jon 10:18; 12:49 * **15:1:** Jon 6:35
† **15:1:** Aes 5:1-7 ‡ **15:2:** Hip 12:5-11 § **15:2:** Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11

3 Itəmat nəkotahmen e nelmɨ nɨg u. Kən io enafəl wɨr rəkɨs itəmat e nəghatən
mɨn itəm iatən-ipɨnə kəm itəmat.*
4 Otəper-ipa lak,† kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmɨ nɨg otəsoeən okəmə
in təsəper-ipənən e nəukətɨn. E nolən kitiəh əm, itəmat okol nəmegəhən
rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə nəsotəper-ipamən lak.‡
5 "Io u, io nokət nɨg. Kən itəmat nelmɨ nɨg mɨn, nelmɨ nɨg mɨn itəm koatətul-
pən wɨr lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etəmim itəm tatəper-ipa lak
kən iatəper-ipən lan, in otoe-in noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsotəper-
ipamən lak, okol nəsotolən nat kit.§
6 Okəmə etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmɨ nɨg kit, itəm
kɨnərakin kən tɨnapə rəkɨs. Nelmɨ nɨg mɨn tol nəhlan, kɨtun nəmɨkən kərakin-
pən e nɨgəm, kuwaan ətɨp.*
7 Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən mɨn rəhak kotəper-ipən
etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotɨtun neasiə-inən. Kən Uhgɨn otol
kəm ik.†
8 Nian nəmegəhən rəhatəmat otoe-in noan tepət,‡ nat əh in tatɨləs-ipər nərgɨ
rəhak Tata, kən e nolən u, tatəgətun məmə itəmat rəhak mɨn netəmim.§
9 "Tata Uhgɨn in tolkeike pɨk io. E nolən kitiəh əm, io ekolkeike mihin itəmat.
Otəper-ipən e rəhak nolkeikeən.
10 Okəmə itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-ipa e rəhak
nolkeikeən, tahmen ətuatɨp əm mə inun io emol nəghatən mɨn rəha Tata
Uhgɨn, kən iatəper-ipən e rəhan nolkeikeən.
11 Io ematən-iarəp nəghatən mɨn u kəm itəmat, məmə nɨkitəmat otətagien,
tahmen əm məmə io nɨkik tətagien. Kənu nɨkitəmat otagien otagien mərioah.†
12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən məmə itəmat
onəkotolkeike itəmat mɨn, tahmen əm məmə io ekolkeike mihin itəmat.‡
13 Suah kit tɨkə itəm tolkeike pɨk in kit taprəkɨs-in etəmim un itəm tategəhan-
in rəhan nəmegəhən məmə otosmegəh in mɨn neen.§
14 Kən okəmə itəmat nəkotol natɨmnat mɨn u iatən kəm itəmat, tatəgətun
məmə itəmat un, io mɨn neen.
15 Io oesaun-in mɨnən itəmat məmə iolwək mɨn rəhak, məto-inun etəm tatol
wək, in təruru natɨmnat mɨn itəm rəhan etəm-iasol tatol. Məto roiu əh, io
ekaun-in itəmat, məmə io mɨn neen, məto-inun natɨmnat mɨn rafin u itəm
eməto o rəhak Tata, enən-iarəp rəkɨs kəm itəmat.*
16 Itəmat nəməsotɨtəpunən io, məto io emɨtəpun itəmat.† Kən io emələhəu-
pən itəmat məmə itəmat onəkotuwɨn motol wək, kən wək rəhatəmat otoe-
in noan.‡ Kən noan un, in otətatɨg. Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in
natɨmnat mɨn kəm Tata Uhgɨn e nərgək, kən in otos-ipɨnə kəm itəmat.
17 Iatos-ipɨnə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike
motolkeike itəmat mɨn."§

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatetəhau netəmim rəha Iesu

18 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Okəmə netəmim rəha nətueintən u koatetəhau
itəmat, nɨkitəmat otəkəike muwəh məmə aupən, ilat kəmotetəhau mihin io.*
19 Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim rəha nətueintən
okotolkeike itəmat, məto-inu rəhalat u itəmat. Məto sənəmə itəmat netəmim

* **15:3:** Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † **15:4:** Jon 6:56 ‡ **15:4:** Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § **15:5:** Fil 4:13 * **15:6:** Mat 3:10 † **15:7:** Mat 7:7 ‡ **15:8:** Kal 5:22-23 § **15:8:** Jon 8:31 * **15:10:** Jon 14:15 † **15:11:** 1 Jon 1:4 ‡ **15:12:** Jon 13:34 § **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * **15:15:** Jon 8:26 † **15:16:** Jon 13:18 ‡ **15:16:** Jon 15:5 § **15:17:** Jon 15:12 * **15:18:** Aes 66:5; 1 Jon 3:13

rəha nətueintən u. Io enɨmɨtəpun rəkɨs itəmat, kən mos-irəkɨs itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotetəhau itəmat.†
20 Nɨkitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat məmə, 'Iolwək əm kit, təsaprəkɨs-inən rəhan etəm-iasol.'‡ Kən məto-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərat agɨn ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitiəh əm etəmat.§ Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Məto ilat kəməsotol agɨn-əhən rəhak nəghatən mɨn.
21 Ilat okotol natɨmnat mɨn nulan etəmat, məto-inun itəmat rəhak mɨn netəmim.* Ilat okotol nəhlan, məto-inu ilat kotəruru Uhgɨn itəm təmahl-ipa io.†
22 "Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat mɨn. Məto kəmoatəuhlin məntalat ron io moatapəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tɨkə.‡§
23 Etəmim itəm tetəhau io, in tetəhau mɨn rəhak Tata.
24 Emuwa mol wək mɨn u e nɨganəmtɨlat itəm kol etəm pɨsɨn kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotɨtun məmə pah u io. Kən nat əpnapɨn kəmotɨtun io, məto koatetəhau io, kən tol nəhlan məmə koatetəhau mɨn rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tɨkə.*
25 Məto natɨmnat mɨn əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmə nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotəte rəkɨs e naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmə, 'Io esolən nat kit elat, məto ilat kotetəhau agɨn-əh io, moatol tɨməht kəm io.'†
26 "Məto nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmɨn rəha Nɨpahrienən u, tatɨsɨ-pən o Tata Uhgɨn.‡ Io ekahl-ipa in tuwa otəmat.
27 Kənu itəmat mɨn, onəkotəkəike motən-iarəp io,§ məto-inu itəmat noatatɨg kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa mətoarus-pa u-roiu.

16

1 "Io enatən-iarəp natɨmnat mɨn u kəm itəmat məmə rəhatəmat nahatətəən otəseiuaiuən.
2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən rəhalat;* kən nɨpahrienən agɨn, nian əh-ikɨn tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən nɨkilat təht məmə ilat koatol wək wɨr kit rəha Uhgɨn.†
3 Ilat okotol natɨmnat mɨn u, məto-inun ilat kotəruru Tata Uhgɨn, kən motəruru mɨn io.‡
4 Məto io ekaupən matən-iarəp natɨmnat mɨn u kəm itəmat. Kən nian ilat kɨnotətuoun mɨnatol etəmat, kən nɨkitəmat otuəh məmə io enəmən rəkɨs natɨmnat mɨn u kəm itəmat."

Wək mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwɨn, matən məmə, "Io eməsən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm itəmat aupən, məto-inu emətatɨg kitat min itəmat.
5 Məto roiu ekɨtəlɨg-pən mɨn o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io, məto itəmat kit təsətapəhən ron io məmə, '?Ik onəkuwɨn hiə?'

---

† **15:19:** Jon 13:16; 17:14 ‡ **15:20:** Jon 13:16 § **15:20:** 2 Tim 3:12 * **15:21:** Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † **15:21:** Jon 16:1-3 ‡ **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § **15:22:** Iesu tɨnuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatɨp o nɨkɨsən ilat e təfagə rat. Məto netəmim rəha nətueintən kotetəhau məmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatɨtəpun napinəpən maprəkɨs-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41). * **15:24:** Jon 5:36; Mat 11:20-24 † **15:25:** Sam 35:19; 69:4 ‡ **15:26:** Jon 14:26 § **15:27:** Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * **16:2:** Jon 9:22; 12:42 † **16:2:** Wək 26:9-10 ‡ **16:3:** Jon 15:21; 1 Jon 3:1

6 Məto roiu, tol nulan məmə emən natɨmnat mɨn u kəm itəmat, kən nɨkitəmat
təmahmə.
7 Məto io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwɨr pɨk otəmat məmə io
ekagɨm tənin itəmat. Məto-inu okəmə esagɨm təninən itəmat, kən Iasitu§ okol
təsuwamən matɨg itəmat min. Məto okəmə io ekagɨm, muwɨn, kən io ekahl-ipa
in tuwa mətatɨg otəmat.*
8 Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən məmə ilat iol
təfagə rat, kən nətəlɨgən rəhalat təsahmenən o nolən itəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, kən nətəlɨgən rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim.
9 Narmɨn u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagə rat,† məto-inu kəsotahatətəən
lak.
10 Narmɨn u otəgətun kəm ilat məmə nətəlɨgən rəhalat in təsahmenən o
rəhalat nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn,‡ məto-inu io ekɨtəlɨg-pən mɨn o rəhak
Tata, kən itəmat onəsotehmən io.
11 Narmɨn u otəgətun kəm ilat məmə nətəlɨgən rəhalat in təsahmenən o
nakilən nolən rəha netəmim, məto-inu Uhgɨn in tɨnakil rəkɨs iərəmərə rəha
nətueintən u, Setan.§
12 "Io iatos natɨmnat tepət mɨn əh-ikɨn məmə epanən kəm itəmat. Məto roiu
əh, okol nəsotos rafinən ilat. Ilat kotiəkɨs pɨk əh otəmat.*
13 Məto nian Narmɨn rəha Nɨpahrienən otuwa,† in otit itəmat, tol mə itəmat
nəkotɨtun nɨpahrienən rafin. In okol təsən atɨpən rəhan əm nəghatən. In otən-
iarəpən əm natɨmnat mɨn u itəm in tatəto e Tata Uhgɨn. Kən in otən-iarəpɨnə
mɨn kəm itəmat natɨmnat mɨn u itəm nian kit okəpanotuwa.
14 In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u,
in otɨləs-ipər io.
15 Natɨmnat mɨn rafin rəha Tata Uhgɨn, in rəhak.‡ Tol nəhlan, kən io ekatən
məmə, Narmɨn u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nɨpətɨn kəm
itəmat."

Otəsuwəhən okotəplan mɨn Iesu

16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisɨg un,
təsuwəhən, kən onəpanotəplan mɨn io."§
17 Kən netəmim mɨn neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh kəm ilat mɨn
məmə, "?Nəghatən u, nɨpətɨn naka? In tatən kəm itat məmə, 'Otəsuwəhən
onəsotəplanən io, məto uarisɨg, otəsuwəhən, nəpanotəplan mɨn io.' Kən in tən
məmə, 'Məto-inu io iakatuwɨn o Tata Uhgɨn.'
18 ?Nəghatən u, 'otəsuwəhən' nɨpətɨn naka? Kitat kotəruru nəghatən mɨn əh
in tatən."
19 Kən Iesu tɨnɨtun rəkɨs məmə ilat kotolkeike məmə okotətapəh-in nat kit
ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro? Io emən məmə, 'Otəsuwəhən
itəmat nəsotəplanən io. Məto uarisɨg, təsuwəhən onəpanotəplan mɨn io.' ?Kən
roiu nakotətapəh otəmat mɨn o nɨpətɨ nəghatən u?
20 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nɨkitəmat otahmə,
itəmat onəkotasək pɨk,* məto nətueintən, nɨkin otagien. Itəmat onəkotəto tərat
pɨk agɨn, məto nahmməən rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.†
21 Nian okəmə tɨnuəhkɨr məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərat, məto-
inun tɨnol nian rəhan məmə otəto nahmməən e nɨpətɨn. Məto uarisɨg, okəmə
nətɨn tɨnaiir rəkɨs, kən in nɨkin təsəht mɨnən nahmməən əh. In nɨkin tətagien pɨk
məto-inu nətɨn tɨnaiir-pa e nətueintən.

§ **16:7:** Jon 14:16 * **16:7:** Jon 7:39 † **16:9:** Jon 15:22 ‡ **16:10:** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** Mak 4:33 † **16:13:** Jon 14:17 ‡ **16:15:** Jon 17:10 § **16:16:** Jon 14:18 * **16:20:** Mak 16:10 † **16:20:** Jon 20:20

22 E nolən kitiəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərat. Məto uarisig, kənu io
ekəplan min itəmat. Kənu nikitəmat otagien otagien, okol etəmim kit təsol
minən itəmat nikitəmat tahmə min.
23 O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in minən nat kit ron io. Nipahrienən agin
u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgin e
nərgək, kən in otos-ipinə kəm itəmat.‡
24 Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsotətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək.
Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagien otagien
mərioah."§

Iesu tinol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

25 Kən Iesu tatəghat əh matuwin matən məmə, "Io ematuəh nimaa nəghatən
e natimnat min u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io
ekəsuəh minən nimaa nəghatən lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat
e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in.
26 E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto
io esənən məmə io ekuwin e nərgitəmat measiə-in natimnat ron†
27 məto-inu Tata Uhgin, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-
inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan.
28 Io emisi-pən o Tata Uhgin, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən
kən ekiet min e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgin."
29 Kən netəmim rəhan min koatən məmə, "!In un! !Roiu əh ik nəsuəh minən
nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itimat.
30 Roiu əh enotitun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik,
məto ik nəkitun nuhalpinən nəghatən min rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat
u, tol kən itimat ekotitun məmə ik nəmisi-pən o Uhgin."
31 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "?Nipahrienən, itəmat nakotahatətə lak
u-roiu?‡
32 Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikin tatuwa, nipahrienən məmə nian əh
tiniet-arəpa rəkis, itəm netəmim okotitəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuwin
imatəmat min ikin, motapəs io, io pisin əm.§ Məto okol io esan pisin əmən,
məto-inu nian rafin rəhak Tata tətatig itimlau min.*
33 Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat, məmə rəhatəmat
nətəligən oteiuaiu məto-inu nəkotatig lak.† E nətueintən u, nahməən otepət
otəmat,‡ məto sotəginən, motətul məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkis e
nəsanənən rəha nətueintən."*

17

Iesu təməfak atip ron

1 Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətag-pər ilis e neai, kən matəfak matən məmə,
"Tata, rəhak nian tinuwa rəkis. Io iakolkeike məmə ik onakiləs-ipər nərgi
Nətim, məmə in min otəpaniləs-ipər nərgəm,*
2 məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəmərə
e netəmim rafin,† kən mitun min nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat min u,
itəm ik nəmos-ipən ilat min kəm in.‡

‡ **16:23:** Mat 7:7 § **16:24:** Jon 15:7-8 * **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † **16:26:** Kitat kotitun nuwinən o Uhgin e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotolkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitiəh əm, inun, məmə Uhgin otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgin. ‡ **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * **16:32:** Jon 8:29 † **16:33:** Jon 14:27 ‡ **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9 * **16:33:** Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * **17:1:** Jon 12:23; 13:31,32 † **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ **17:2:** 17:24; Jon 6:37,39

3 Kən nəmegəhən lilin u, nipətin u məmə netəmim okotitun ik, itəm ik əm un
ik Uhgin pahrien,§ kən motitun min Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.*
4 Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin rəkis wək itəm ik
nəmos-ipa kəm io məmə iakol.‡
5 Tata, roiu əh, tinol nian rəham məmə onakos io ekimnə mətatig kilau min
ik.Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos
aupən kilau min ik e nian nətueintən u təmatikə əh.§

Iesu təməfak o rəhan min

6 "Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io
ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotitun ik.* Aupən, ilat rəham min
netəmim, məto roiu ik nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak min
netəmim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən,
7 kən roiu əh, ilat kotitun məmə, natimnat min u itəm ik nəmos-ipa kəm io,
ilat koatisi-pən əm ron ik.
8 Ilat kotitun natimnat min u, məto-inu ik ninəmən-ipa rəkis nəghatən kəm
io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nikilat. Kən ilat motitun məmə
nipahrienən agin məmə io emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik
nəmahl-ipa io.
9 "Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm
o netəm min u itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, məto-inun ilat u rəham min.
10 Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat
rəhak.† Kən netəm min u, ik nəmol ilat məmə nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər
nərgək.
11 Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u.
Məto netəm min u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agin.
Awi, nakaskəlim netəm min u kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik
nəmos-ipa kəm io, məmə ilat okotatig kitiəh əm, tahmen məmə inu, kilau min
ik kitiəh.‡
12 Nian io emətatig itimat min ilat, kən ematipal wir§ olat, e nəsanənən rəha
nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.*
Kitiəh əm u itəm təməlue, inun itəm Uhgin otəkəike mərəkin,† kənu nat əh otol
nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otuwa mol nipahrienən.
13 "Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən min u nian etatig əh e
nətueintən, məmə ilat min, nikilat otagien otagien, tahmen əm məmə io nikik
tətagien.
14 Io emən-iarəp rəham nəghatən min kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim
rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat, koatetəhau ilat,‡ məto-inun ilat
sənəmə netəmim rəha nətueintən,§ tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha
nətueintən.
15 Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto
ekolkeike məmə ik onakahtosig-in etəm rat u, Setan, məmə in otəsuwamən
mərəkin ilat. Ik onakipal wir* olat.†
16 Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat min sənəmə
netəmim rəha nətueintən.

---

§ **17:3:** Jon 17:25,26 * **17:3:** Fil 3:8 † **17:4:** Jon 13:31 ‡ **17:4:** Jon 19:30 § **17:5:** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * **17:6:** Jon 1:18 † **17:10:** Jon 16:15 ‡ **17:11:** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § **17:12:** "Ematipal wir," nipətin u, ematehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. * **17:12:** Jon 6:39 † **17:12:** Inu Jutas. Jon 6:70,71 ‡ **17:14:** Jon 8:23; 15:19 § **17:14:** 1 Pita 2:11 * **17:15:** "Onakipal wir," nipətin u, otehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † **17:15:** Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8

17 Rəham nəghatən in nɨpahrienən rafin. Onəkol rəham nəghatən məmə in
otol wək e nəmegəhən rəhalat məmə ilat netəmim pahrien rəham motasim
motətuatɨp.‡
18 Ik nəmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən kitiəh əm, io enatahl-
iarəp mɨn ilat, kotuwɨn e nətueintən.*
19 Kən io iatos-ipɨnə atɨp io məmə iakatasim o nolən nalpəkauən rəham,†
məmə ekasitu e netəm mɨn u, məmə ilat mɨn okotasim motətuatɨp, kən ilat
netəmim pahrien rəham.‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

20 "Io esəfakən əm o netəm mɨn u, məto iatəfak mɨn o netəm mɨn u itəm
okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm mɨn u.
21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiəh əm, tahmen-pən əm
məmə inun kilau kitiəh əm, kən iakətatɨg-pɨnə lam, kən ik nəkətatɨg lak. Iatəfak
məmə ilat okotuwa kitiəh əm kitat min ik, məmə netəmim rəha nətueintən
okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.§
22 Ik nɨnəmos-ipa rəkɨs nepətən* kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən
rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiəh əm tahmen əm məmə kilau kətioal
kitiəh.†
23 Iakətatɨg e nɨkilat, kən ik nəkətatɨg lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat
okotuwa kitiəh əm e natɨmnat mɨn rafin məmə netəm mɨn u rəha nətueintən,
ilat okotəplan motɨtun məmə ik nəmahl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike
rəham netəmim‡ tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.
24 "Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak mɨn, kən io ekolkeike
məmə ilat okotɨtun nuwamən ikɨn-u itəm io mɨn ekuwɨn ikɨn,§ məmə ilat
okotəplan nepətən əhag-əhag rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik
nəmos-ipa kəm io, məto-inu ik nəmolkeike io aupən agɨn nian nətueintən u
təmatɨkə əh.†
25 "Tata, ik nakətuatɨp agɨn.‡ Netəmim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik,§
məto io ekɨtun ik. Kən netəm mɨn u rəhak mɨn, ilat kotɨtun məmə ik nəmahl-
ipa io.
26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotɨtun wɨr ik,* kənu io, oiakatəkəike
matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otɨnɨp wɨr nɨkilat,† kən məmə
io atɨp oiakətatɨg e nɨkilat. Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham,
tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io."‡

18

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotuwa motaskəlɨm in
(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;
Luk 21:47-53)

---

‡ **17:17:** Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § **17:18:** Jon 3:17 * **17:18:** Jon 20:21; Mat 28:18-20 † **17:19:** Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ **17:19:** Hip 10:10 § **17:21:** Jon 3:17 * **17:22:** Jon 1:14 † **17:22:** Jon 14:20 ‡ **17:23:** Jon 16:27 § **17:24:** Jon 12:26 * **17:24:** Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu məsɨn əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotɨtun məmə okəmə otɨtəlɨg-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e nɨganəmtɨtat (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim mɨn ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Uhgɨn, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatɨg. † **17:24:** Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ **17:25:** Sam 119:137; Rom 3:26 § **17:25:** Jon 15:21; 16:3 * **17:26:** Jon 17:6 † **17:26:** E ves u, nɨpətɨn kəiu. Kitiəh, Iesu tatəfak məmə Tata Uhgɨn otolkeike rəhan mɨn netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike Iesu. Məto in tatəfak mɨn məmə rəhan netəmim mɨn okotolkeike ilat mɨn tahmen əm məmə Tata Uhgɨn in tatolkeike Iesu. ‡ **17:26:** Jon 15:9; Rom 5:5

1 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfiminpən
entənipən-pən e noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəmahwinu
kit ikin. Kən Iesu ne rəhan netəmim min kəmotuwin e niki nig min əh.
2 Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimir min,
in tinitun rəkis ikin əh, məto-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netəmim ilat
koatuəfimin ilat min ikin.*
3 Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ipən mopael min itəm koatətul
o Nimə Rəha Uhgin kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat
mopael min neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwin e niki nig olif əh. Ilat
koatəmik noanisiə, ne lait min, ne natimnat rəha nəluaginən.†
4 Iesu tinəmitun rəkis məmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, məto in
təmaliwək muwin olat, kən mətapəh olat məmə, "?Itəmat noategəs-in pah
un?"
5 Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu." Kən in
tən-ipən kəm ilat məmə, "Io u inu."‡ § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-
pən Iesu e nelmilat, in tatətul ilat min.)
6 Kən nian Iesu təmən məmə, "Io u inu," ilat kəmotani məntaalat motitəlig,
moteiuaiu motorin ilat e nisip.*
7 Kən Iesu tatig mətapəh min olat məmə, "?Itəmat nakotegəs-in pah un?"
Kən ilat kotəmə, "Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu."
8 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, 'Io u inu.'†
‡ Okəmə itəmat nakoategəs-in io, kən təwir məmə nakotapəs netəmim min u,
koatuwin latuənu."
9 In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tinəmən rəkis in otol
nipahrienən. Nəghatən u təmən məmə, "Tata, netəm min u itəm nəmələhəu-
pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit."§
10 Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kən əmun, in
təmiuw-iarəp rəhan nisa, məte rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agin,
matəlgin matip. Nərgi suah un, Malkas.
11 Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, "Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik
onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak,* itəm Tata Uhgin in təmos-ipa kəm
io, kən io ekəike mətəlig-in əm, mol."†

Ilat kəmotiləs Iesu motuwin tətul aupən e niganəmti Anas
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;
Luk 22:54)

12 Kən mopael min rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael min
rəha netəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kən motəlis ətain nelmin.
13 Kən kəmotaupən motiləs in motuwin tətul e niganəmti Anas. Anas un, in
etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agin e nup əh.‡

---

* **18:2:** Luk 21:37; 22:39 † **18:3:** Wək 1:16 ‡ **18:5:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian Iesu təmə, "Ik onəkəike mitun məmə nahməən u rəhak," nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "?Oesənim-pənən e panikin u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?" E nəghatən Kris, "oekənim e panikin" in nimaa nəghatən, nipətin u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgin otol nalpinən kəm in o nolən rat min rəha netəmim rafin. † **18:11:** Mat 20:22 ‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agin min kotətul mətoarus nian ilat okoatimis. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəligən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agin, okəike katiləs-ipər nitain, məmə suah kit in otəsərəmərəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agin, kənu e nup 15 AD, kəmotiləs-iəhau in e rəhan wək, kən motiləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nərəmərəən e nətəligən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agin.

14 Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel
məmə təwɨr pɨk məmə etəmim kitiəh əm otɨmɨs o netəmim, taprəkɨs-in məmə
netəmim rafin okotɨmɨs.§

Pita təmən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;
Luk 22:55-57)

15 Kən Saimon Pita ne etəmim kit mɨn rəha Iesu, ilau kəmiauarisɨg-in Iesu.
Etəmim u kit mɨn rəha Iesu, pris asol agɨn in tɨtun wɨr. Tol nəhlan, in təmətəu-
pən Iesu, mian əpəh imə e iat rəha nimə rəha pris asol agɨn un.
16 Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit mɨn u rəha Iesu, itəm
pris asol agɨn tɨtun wɨr, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm
tatətul o ket. Kən in təmit Pita mian imə.
17 Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətapəh ron
məmə, "?Ei, ik mɨn un etəmim rəha suah əh?"
Məto Pita təmə, "Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim."
18 Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək mɨn rəha pris asol agɨn,
ne mopael mɨn, ilat kəmotasiepən e noanəmkɨlɨp e nɨgəm, kən moatətul tɨtəlau
in, moatəto. Kən Pita mɨn, in təmuwɨn motətul, moatəto nɨgəm.

Pris asol agɨn təməghat
kəm Iesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Luk 22:66-71)

19 Kən pris asol agɨn tatətapəh-in natɨmnat mɨn o Iesu. Tatətapəh o netəmim
mɨn rəhan ne nəghatən mɨn rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*
20 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io ematən rəhak nəghatən mɨn e
nɨganəmtɨ netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə mɨn rəha
nuəfɨmɨnən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, itəm netəm Isrel koatəpələh ikɨn
nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən mɨn.
21 ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwɨr mə nakuwɨn mətapəh o netəm
kəmoatəto rəhak nəghatən mɨn. Təwɨr nakuwɨn mətapəh o nəghatən mɨn un
emən-ipən kəm ilat. Ilat kotɨtun wɨr natɨmnat mɨn u itəm ematən."
22 Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətul e Nimə Rəha
Uhgɨn, in tatətul əh-ikɨn, təmem nɨkapɨn, kən məmə, "?Nakatən nulan e pris
asol agɨn o naka?"
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Okəmə emən nəghatən neen itəm
təsətuatɨpən, təwɨr məmə onakən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəghatən mɨn
kotətuatɨp əm, təhrol nakatem io?"
24 Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwɨn o pris asol agɨn u Kaeafas. Kən
tatəmɨk mətmətɨg əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tɨnən mɨn məmə
təruru Iesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;
Luk 22:58-62)

25 Kən Saimon Pita tətul əh matəto nɨgəm. Kən koatətapəh ron məmə, "?Ei,
ik mɨn un, ik etəmim rəha suah əh?" Məto Pita təmə, "Kəpə, sənəmə io rəhan
etəmim."

---

§ **18:14:** Jon 11:49-51 * **18:19:** Nat əpnapɨn məmə Kaiəfəs in pris asol agɨn e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol agɨn kit, məto-inu in pris asol agɨn aupən ikɨn. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6).

26 Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agɨn, in noanol kit rəha suah u Pita
təmətatɨp matəlgɨn aupən, in təmən məmə, “?Nɨkik təht məmə eməplan ik
itəmat min əpəh e nɨki nahwɨnuən, o kəpə?”
27 Məto Pita təmə, “Kəpə. Sənəmə io.”
Kən roiu agɨn-əh mɨn, mənɨg kit tɨmnən.†

Iesu in təmətul aupən e nɨganəmtɨ Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Luk 23:1-5)

28 Kən laulaugɨn agɨn-əh, kəmotɨləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, mo-
tuwɨn e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəmərəən asol
Isrel. Netəm Isrel koatos nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwɨnən e nimə rəha
etəm ik pɨsɨn kit. Okəmə okotuwɨn imə, kən ilat koatən məmə ilat kotamkɨmɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat okol kəsotunən nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-
inən.‡
29 O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan nimə, muwa
ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətapəh məmə, “?Nɨpəgnəmtɨ naka un itəmat
noatehm-pən e suah u?”
30 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah u in təsətgəhlən lou,
okol esotɨləsən in motuwa kəm ik.”
31 Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “Təwɨr məmə itəmat onəkotɨləs in
motuwɨn, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou mɨn rəhatəmat.”
Məto ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Məto netəm Rom əm ilat kotegəhan-in
məmə kɨtun nohamnuən etəmim.”
32 Iesu təmatən aupən məmə in otɨmɨs nəhlan,§ kən natɨmnat mɨn u kəmol
məmə nəghatən mɨn u rəhan okotuwa motol nɨpahrienən.
33 Kən əmun Pailat tuwɨn mɨn imə, kən maun-in Iesu tuwa mətul aupən-in
nɨganəmtɨn, kən tətapəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik kig rəha netəm Isrel?”*
34 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik atɨp əm nakatətapəh nulan, o ik
nakatətapəh məto-inu netəmim koatən-ipɨnə io kəm ik?”
35 Kən Pailat tən-ipən məmə, “?Təhrol? ?Ik nɨkim təht mə io etəm Isrel kit?
Netəmim imam ikɨn əm ne pris asol mɨn rəham, ilat kəmotegəhan-in-pa ik e
nelmək. ?Ik nəmol nat naka?”
36 Kən Iesu təmə, “Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okəmə io kig kit tahmen
e kig mɨn rəha nətueintən u, kən rəhak netəmim mɨn okotəmou, motoh netəm
mɨn un itəm kotolkeike məmə okotos-ipən io e nelmɨ netəm-iasol rəha netəm
Isrel. Məto io sənəmə kig kit rəha nətueintən u.”†
37 Kən Pailat tətapəh ron məmə, “?Məto nɨpahrienən məmə ik kig kit?”
Kən Iesu təmə, “Ik nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e nətueintən u o
nat kitiəh əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp nɨpahrienən.‡ Kən etəmim
itəm nɨkin tagien məmə otətəu-pən nɨpahrienən, kən in tatətəlɨg-in rəhak
nəghatən.”§
38 Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Naka un, nɨpahrienən?”

Pailat təmakil məmə Iesu in təike mɨmɨs
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;
Luk 23:13-25)

---

† **18:27:** Jon 13:38 ‡ **18:28:** Jon 11:55 § **18:32:** Iesu təmən məmə in otɨmɨs e nɨg kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nɨg kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmə netəm Isrel, ilat kotol mihin.
* **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3 † **18:36:** Luk 17:21; Jon 6:51 ‡ **18:37:** Jon 3:32 § **18:37:** Jon 8:47

Kən Pailat təmiet min muwin mehm netəm-iasol min rəha netəm Isrel, mən-
ipən kəm ilat məmə, “Io esəplanən nolən rat kit ne e suah u, itəm tatən məmə
suah u təmərəkin lou.*
39 Meto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, nian rafin
iatikis suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kən təhrol? ?Itəmat nakotolkeike
məmə io ekegəhan-in kən mikis kig rəha netəm Isrel?”
40 Kən ilat kotagət əfəməh motən məmə, “!Kəpə! !Itimat ekotapəs suah
un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iakləh kit, kən in təmatəluagin
matohamnu itəm məmə otəhg-iarəp kapman rəha Rom.†

19

1 Kən Pailat təmos-ipən Iesu e nelmi rəhan mopael min, kən ilat kəmotalis-
alis.*
2 Kən kəmotəmik nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan, tahmen e hat rəha
kig, kən motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kən motuwin-in-pən kot əfəməh kit kəm
in, tol nəgui-naris lan, tahmen e kot rəha kig.
3 Kən ilat motuwa ron, moatol miləh lan, kən moatən məmə, “Ik u inu, kig
rəha netəm Isrel. Itimat ekotos-ipən nisiaiiən kəm ik.” Kən ilat moatem-pən
əm nikapin.
4 Kən Pailat tiet min muwin ihluə, kən matən-ipən kəm netəmim məmə, “Ei,
netəmim. Io ekahl-iarəp min suah u tuwa ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu
məmə io esehmən nolən rat lan ne.”
5 Kən Iesu təmiet min muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm kəmol e nol itəm
tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən matuwin e kot əfəməh tol nəgui-
naris, tahmen e kot rəha kig, kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim!
!Otəplan-tu! !Suah u inu!”
6 Məto nian pris asol min ne mopael min itəm koatehm Nimə Rəha
Uhgin kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Okəht-ipən e nig
kəməluau! !Okəht-ipən e nig kəməluau!”†
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, itəmat pisin əm, otiləs motuwin,
motəht-ipən in e nig kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan.”
7 Məto ilat kotəmə, “Rəhatimat kit əh-ikin lou tatən məmə in otəkəike mimis,
məto-inu in tatən məmə in Nəti Uhgin.”‡
8 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, in təməgin pik təhmin min.
9 Kən in təmatig muwin min imə, mətapəh o Iesu məmə, “?Ik etəm hiə?”§
Məto Iesu təsuhalpinən rəhan nəghatən.
10 Kən Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?
Ik nəsitunən məmə io iatos nəsanənən məmə ekahl-iarəp ik, kən matos min
nəsanənən məmə okəht-ipən ik e nig kəməluau?”
11 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə Uhgin təməsolən nat u, okol ik
onəsos agin-əhən nəsanənən məmə onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha
suah un itəm təmos-ipinə io e nelməm, in tərat maprəkis-in rəham.”†
12 Kən tətuoun e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otikis Iesu. Məto netəm-
iasol min rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatən məmə, “Okəmə nakikis
suah u mahl-iarəp, kən ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən
məmə in kig, in tikimir rəha Sisa.”

---

* **18:38:** Luk 23:4 † **18:40:** Wək 3:14 * **19:1:** Aes 50:6; 53:5 † **19:6:** Wək 3:13 ‡ **19:7:** Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § **19:9:** Pailat təmətapəh nəhlan o nitunən məmə okəmə naka Iesu in uhgin əkəku kit, o okəm-naka nikin tatəht məmə Iesu in etəm e nəptən pisin kit kən etəm pisin kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tinuhalpin rəkis rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nipahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * **19:11:** Rom 13:1 † **19:11:** Jon 18:30; Wək 3:13

13 Kən nian Pailat təmətо nəghatən u, kən təmit Iesu muwa min ihluə. Kən
in təmuwin e ikin kit, nərgin un, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in
Kapata,‡ kən matəpələh-pər jea rəha nakilən.
14 Tinuəkir mitgar tətul e tina, e nian ətuatip rəha nol əpen-əpenəən o nolən
lafet rəha Nuhagego-inən.
Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, "!Ei netəm min əpə! !Otəplan-tu!
!Suah u in kig rəhatəmat!"§
15 Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmə, "!Ohamnu! !Ohamnu! !Əht-
ipən e nig kəməluau!"
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-
ipən kig rəhatəmat e nig kəməluau?" Məto pris asol min kotəmə, "!Sisa əm un,
in rəhatimat kig!"
16 Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwin e nelmilat, məmə mopael min
rəha Rom okotuwin motəht-ipən e nig kəməluau.

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau (Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotiləs Iesu motuwin.
17 In tatiləs nig kəməluau rəhan,* matiet matuwin ikin kit min, nərgin un,
Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nipətin u, "Louipil-uipil." 18 Kən ikin əh,
kəmotəht-ipən Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotatig motəht-ipən min etəmim
kəiu, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol, kən Iesu in tatəkul ilugin elau.
19 Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə
nig kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETəM NASARET, KIG RəHA NETəM
ISREL.†
20 Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu ikin əh kəmotəht-
ipən Iesu ikin, in iuəhkir əm o taon.‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən
rəha netəm Isrel, ne nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris.
21 Kən pris asol min rəha netəm Isrel, kəmotuwin motən-ipən kəm Pailat
məmə, "Onəkəsəteən məmə, 'Kig rəha netəm Isrel.' Təwir mə onakəte ilə məmə,
'Suah u in tatən məmə in kig rəha netəm Isrel.' "§
22 Məto Pailat təmə, "Nat itəm eməte, eməte."

Mopael min kəmotoor natimnat rəha Iesu

23 Kən nian mopael min kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig kəməluau, kən
motəmik rəhan natimnat, kən kəmotoor ilat nəmtin kuwit, məto-inun mopael
min ilat kuwit. Məto kot əfəməh rəhan, etəmim itəm in təmol niməhan, in
təmisilpin-ilpinən niməhan lan, in təmol apiəpiə əm niməhan əh.
24 Kən mopael min u kinotən-ən kəm ilat min məmə, "Ei, təsəwirən məmə
okotearəsin nat u. Təwir məmə okotatipin əm tais ron. Kən etəm tatol win
lan, in titol rəhan u kot." Nat u təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha
Uhgin tuwa mol nipahrienən, u təmən məmə,
"Ilat kəmotəmki-rəkis rəhak natimnat. Ilat kəmotoor elat min.
Kən ilat kəmotatipin tais məmə otəgətun məmə pah otos natimnat min əh."*
Kən tol nəhlan, mopael min kəmotol mihin pahrien.†

Iesu ne rəhan Mama

‡ **19:13:** Kapata in ikin kit kəməlin kəpiel itəm tepin-epin min ikin, kol tahmen əm e simen itəm kəməhləkin. § **19:14:** Jon 19:19,21-22 * **19:17:** Luk 14:27 † **19:19:** Jon 19:14,21 ‡ **19:20:** Hip 13:12 § **19:21:** Jon 19:14 * **19:24:** Sam 22:18 † **19:24:** Jon 19:28,36,37

25 Kən iuəhkɨr əm o nɨg kəməluau rəha Iesu, nɨpɨtan kuwɨt kəmoatətul əh-ikɨn. Mama rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit mɨn, pətan rəha Klopas,
kən iahunin kit mɨn Meri pətan Maktala.‡
26 Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pɨk§
katuətul e nɨkalɨn, kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, "!Pətan, nətɨm un!"
27 Kən mən-ipən kəm suah u məmə, "Ik rəham u mama." Kən tətuoun e nian
əh, suah u təmit pətan un mian iman ikɨn, kən in təmatehm wɨr in, tahmen e
rəhan mama ətuatɨp.

Iesu tɨnɨmɨs
(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;
Luk 23:44-49)

28 Kən uarisɨg lan, Iesu təmɨtun məmə wək mɨn itəm in təmuwa məmə otol,
tɨnol namnun rəkɨs.* Kən o nolən nəghatən mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn tuwa mol
nɨpahrienən lan, in təmən məmə, "Enoaoa."†
29 Kən pesɨn əkəku kit əh-ikɨn tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagɨn. Kən
ilat kəmotɨləs nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un,
kən motatu-pən e nelmɨ nɨg katən mə hisop, kən motɨləs-ipər tuwɨn iuəhkɨr o
nohlɨ Iesu, məmə otɨrɨm.
30 Kən nian in təmənɨm wain u məsɨn, kən məmə, "!Natɨmnat rafin tɨnol
namnun!"‡
Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mɨmɨs.

Suah kit təmaru nɨkalɨ Iesu

31 Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawɨgin un, nian rəha
Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.)§ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel
kəsotolkeikeən məmə nɨpətɨ suah miləhal əh okətəhaləkul e nɨg kəməluau
mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwɨn motətapəh o Pailat
məmə otahl-ipa rəhan mɨn netəmim, kotuwɨn, motətgəhl nelkɨləhal, pəs iləhal
kəhalɨmɨs uəhai əm. Kənu ilat kotɨləs-irəkɨs nɨpətɨləhal.
32 Kən mopael mɨn kəmotaupən motətgəhl nelkɨ suah mil un kəiu itəm
kəmotəht-ipən ilau e nɨg kəməluau iləhal Iesu.
33 Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tɨnɨmɨs rəkɨs. Kən əmun,
ilat kəsotətgəhlən nelkɨn.
34 Kən mopael kit təmaru əm nɨkalɨn e rəhan nɨro,* kən roiu agɨn-əh, nɨta ne
nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nɨpətɨn.†
35 (Kən suah kit əh-ikɨn tatətul,‡ in təmehm natɨmnat mɨn u e nɨganəmtɨn.
Kən nəghatən mɨn rəha suah u, in tətuatɨp, kən in tɨtun məmə in tatən pahrien.
Kən in tatən-iarəp məmə itəmat mɨn onəkotɨtun motahatətə lan.)
36 Natɨmnat mɨn u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgɨn
tuwa mol nɨpahrienən lan,§ u tatən məmə, "Okol nɨkɨlɨkɨlɨn kit təsɨtəgɨtən."*
37 Kən nəghatən kit mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Ilat okotəplan suah
u itəm kəmotaru."†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənɨm Iesu

---

‡ **19:25:** Luk 8:2; Jon 20:1,18 § **19:26:** Jon tatən atɨp əm in məmə, "suah un itəm in tolkeike pɨk" (Jon 13:23). * **19:28:** Jon 17:4 † **19:28:** Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 § **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatɨp e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. * **19:34:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itəm təmətə naoa u, in tatəghat-in atɨp əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). § **19:36:** Jon 19: 24,28,37 * **19:36:** Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nɨtan otosmegəh netəmim rəha Uhgɨn. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nɨkɨlkɨli nenəti sipsip mɨn itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiəh əm, nɨkɨlkɨli Iesu kit, təməsɨtəgɨtən. Sam 34:20. † **19:37:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7

38 Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgin u, Josep. Josep u,
in etəmim kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-
iasol rəha netəm Isrel.‡ In təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh ron məmə
otegəhan-in pəs tiləs-irəkis nipəti Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən
in təmuwin miləs-irəkis.
39 Kən Nikotimas, u aupən in təmuwin məplan Iesu lapin,§ in təmuwin ilau
Josep. In tatitol kətim kit, təmərioah e nat pien-pien min u mir ne alos. Kətim
u təfigəm tahmen e tate kilo.
40 Kən ilau kəmialəs-irəkis nipəti Iesu, mualpin e niməhan wir kit, nərgin u
linen. Kən ilau kəmioal-pən mir ne alos e niməhan u, tahmen ətuatip əm mə
inun netəm Isrel kotalpin mihin nipəti etəmim, moatitənim.
41 Kən ikin əh kəməht-ipən Iesu ikin e nig kəməluau, kəmahwinu ikin, kən
e ikin əh, nipəg kəpiel kit əh-ikin, itəm katitənim itəm ikin. Kən ikin əh,
kəsitənim-pənən əh suah kit ikin.
42 Kən ilau kəmuələhəu-pən nipəti Iesu e nipəg kəpiel u, məto-inu nian əh in
nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nipəg kəpiel itəm
katitənim itəm ikin, in iuəhkir əm.

20

Iesu tinəmegəh min
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Luk 24:1-12)

1 E Sante, laulaugin agin, titapinəp-apinəp əh, Meri u pətan Maktala,*
təmuwin e nipəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosig-in
nipəg kəpiel lan, in kəmahwin rəkis.
2 Tol nəhlan, kən in təmaiu mitəlig muwin o Saimon Pita ne etəmim u kit min
rəha Iesu, u Iesu tolkeike pik, kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ilat kəmotiləs-
irəkis nipəti Iərəmərə əpəh e nipəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu
hiə nipətin."
3 Kən Pita ne etəmim kit min u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan
nipəg əh.
4 Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən maprəkis-in
Pita, maupən muwin əpəh nipəg u ikin.
5 Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan niməhan wir u
linen tatəməhl, məto in təməsuwinən imə. 6 Kən Saimon Pita in təmiet-arəpa
min, kən megupən uəhai əm imə e nipəg kəpiel u, kən təməplan niməhan u
koatəməhl,
7 kən məplan min niməhan u kəmotalpin rəhn-kapə Iesu lan aupən.
Niməhan u, in təsəməhl-pənən ilat niməhan min un neen, məto in kəmaiu-aiu
wir kələhəu pisin.
8 Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in min təmuwin imə e nipəg kəpiel, kən
in təməplan natimnat min u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tinəmegəh min.
9 (Naoa Rəha Uhgin tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh min e nimisən, məto
ilat kəsotitun wirən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu
(Mak 16:9-11)

10 Kən etəmim mil un rəha Iesu kəmiatəlig mətian iməlau ikin,
11 məto Meri in tatətul iuəhkir e nipəg kəpiel u mətasək. Kən nian in
təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nipəg.

‡ **19:38:** Jon 7:13 § **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 * **19:42:** Əplan-tu futnot e 19:31. * **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25 † **20:9:** Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28

12 Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natɨmnat rəhalau in təruən
təruən. Ilau katuəpələh u ikɨn-u kəmələhəu-pən Iesu ikɨn. Kitiəh tatəpələh e
nəme rəhn-kapə, kən kitiəh e nəme nelkɨn.
13 Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, "Pətan. ?Ik natasək o naka?" Kən in
təmən-ipən kəm ilau məmə, "Ilat kəmotɨləs-irəkɨs nɨpətɨ Iərəmərə rəhak, kən
ekəruru məmə kəmotələhəu-pən hiə."
14 Nian in tɨnən rəkɨs nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm
u ikɨn-un, məto in təruru məmə Iesu.
15 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "Pətan. ?Nakətasək o naka? ?Ik nategəs-
in pah?" Məto pətan u, nɨkin təht məmə okəmə naka suah u itəm tatɨtasɨlin
nahwɨnuən, kən in təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, okəmə ik nəmɨləs-
irəkɨs nɨpətɨn, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekuwɨn
mɨləs."
16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Meri." Kən Meri təmeirair, mətag-pən məplan,
kən məmə, "!Raponi!" (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nɨpətɨn təmə, "Rəhak
Iəgətun.")
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Saskəlɨmən io, məto-inu io esuwɨnən
əh əpəh ilɨs o rəhak Tata. Məto ik, uwɨn, mehm piak mɨn kən mən-ipən kəm ilat
məmə io enatɨtəlɨg-pən ilɨs o rəhak Tata, kən in mɨn rəhatəmat Tata. In Uhgɨn
rəhak, kən in Uhgɨn mɨn rəhatəmat."
18 Kən Meri Maktala təmuwɨn məplan netəmim mɨn rəha Iesu, kən tən-ipən
kəm ilat məmə, "!Suah mɨn əpə! !Io eməplan Iərəmərə!" Kən in təmən-iarəp
nəghatən mɨn itəm Iesu in təmən-ipən kəm in.

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəplan Iesu (Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 E Santei ehnaipən, netəmim mɨn rəha Iesu kəmotargəfɨmɨn ilat mɨn əpəh
e nimə kit, kən motahtosɨg e toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgin netəm-
iasol rəha netəm Isrel. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugɨn elat, kən mən-
ipən kəm ilat məmə, "Pəs nəmə̈linuən tətatɨg otəmat."‡
20 Kən in təmurapɨk nelmɨn kən mol-pən nɨkalɨn kəm ilat, kən nɨkilat
təmagien pɨk məto-inu kɨnotəplan Iərəmərə.§
21 Kən Iesu tən-ipən mɨn kəm ilat məmə, "Pəs nəmə̈linuən tətatɨg otəmat.*
Tol mə rəhak Tata təmahl-ipa io,† e nolən kitiəh əm io etahl-ipən itəmat
nakoatuwɨn e nətueintən."‡
22 Kən nian in tɨnən rəkɨs nəghatən u, kən in təmehag-pən elat, kən məmə,
"Itəmat, otos Narmɨn Rəha Uhgɨn.§
23 Okəmə nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgɨn mɨn in otafəl rəkɨs
nolən rat rəhan. Məto okəmə itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən
Uhgɨn otəsaluinən kən məsafəl rəkɨsən."*

Iesu ne Tomas

24 Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgɨn u Tomas, u kətaun-in məmə, Mil
Mil, in təmɨkə e nian Iesu təmiet-arəpa olat.
25 Kən in mɨn neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "!Ei, emotəplan rəhatat
Iərəmərə!"
Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə ekəplan nəme nil e nelmɨn
mil, kənu ekek e noanelmɨk, kənu mea-pən e nəme nɨro e nɨkalɨn, kənu
panahatətə lan. Məto okəmə esəplanən, okol esahatətəən lan."†

---

‡ **20:19:** Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § **20:20:** Jon 16:19-22 * **20:21:** Jon 20:19,26 † **20:21:** Jon 3:17 ‡ **20:21:** Mat 28:19; Jon 17:18 § **20:22:** Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 * **20:23:** Mat 16:19; 18:18 † **20:25:** Mak 16:11

26 Kən tɨnos wik kitiəh rəkɨs, netəmim mɨn rəha Iesu koatəpələh mɨn əpəh imə, e nimə kitiəh əm, kən motahtosɨg e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikɨn ilat min. Nat əpnapɨn kəmol lok e toa, məto Iesu tatɨg muwa mɨn mətul ilugɨn elat mən-ipən məmə, "Pəs nəməlinuən tətatɨg otəmat."‡
27 Kən mən-ipən kəm Tomas məmə, "Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kən məg-ətuatɨp-in nelməm kən mea-pən e nəme nɨro u e nɨkalɨk. Səmɨk mətmətɨgən rəham nahatətəən rəun, məto ik onəkəike mətahatətə lak."§
28 Kən Tomas tən-ipən kəm in məmə, "Ik rəhak Iərəmərə, kən ik rəhak Uhgɨn."*
29 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ik nəmahatətə lak, məto-inu nəməplan io.† Məto netəm mɨn un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwɨrən pahrien, nɨkilat tagien pahrien."‡

Naoa u, kəməte məmə netəmim okotahatətə e Iesu

30 Iesu təmol nəmtətin mɨn tepət e nɨganəmtɨ rəhan netəmim, itəm kəsəte rəkɨsən e naoa u.§
31 Məto kəməte nəghatən mɨn u məmə itəmat onəkotahatətə* məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, inu Nətɨ Uhgɨn. Kəməte nəhlan, məmə itəmat onəkotos nəmegəhən e nərgɨn, məto-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepɨn

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmol əp mɨn in o rəhan mɨn netəmim,* əpəh e nɨmənləkɨl e nɨkalɨ lek asol, katən mə Lek Kalili.† Kən təmol əp in nulan.
2 E nian əh, netəmim mɨn u rəha Iesu kəmotaliwək kitiəh: Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in məmə Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalili iman latuənu Kena, ne nətɨ Sepeti mil,‡ ne etəmim mil kəiu mɨn rəha Iesu.
3 Saimon Pita tən-ipən olat məmə, "Io enatuwɨn ekatɨpin net."
Kən ilat kotəmə, "Itəla, pəs kitat rafin kotuwɨn." Kən ilat rafin kəmotatite, motuwɨn e pot kit. Kən Pita təmapeg rəhan natɨmnat o wək. Kən ilat kəmotuwɨn, motatɨpin net, motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne.§
4 Kən tɨnatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan mɨn netəmim, ilat kotəruru məmə Iesu.*
5 In tətapəh olat məmə, "!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?"
Kən ilat kotəmə, "Kəpə, nəm tɨkə."
6 Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, "Itəla, otatɨpin-pən-tu net e matɨp ikɨn e nɨkalɨ pot u, kən onəkotiuw nəm neen." Kən əmun, kotatɨpin-iarəp net, əmun, mɨnotəruru niuw-pərən, məto-inu net tɨnər mɨnər mɨnərioah e nəm.†
7 Kən suah u itəm Iesu tolkeike pɨk, in tən-ipən kəm Pita məmə, "!Ei! !Iərəmərə ətuatɨp əh!" Kən nian Pita təməto nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətɨpən itəhəi, meai muwɨn ipar.
8 Kən netəmim mɨn u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apon təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkɨr əm məsɨn o nɨmənləkɨl, tahmen əm hanrɨt mita.
9 Kən nian ilat kəmotuwɨn ipar, motəplan nɨgəm əkəku kit əh-ikɨn, nəmtahlɨn tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikɨn, katuwan e nɨgəm, ne pɨret əh-ikɨn. 10 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Otəmɨk nəm mɨn un neen itəm nəmotos motuwa."

‡ **20:26:** Jon 14:27; 20:19,21 § **20:27:** Luk 24:40 * **20:28:** Nol Əpən 4:11 † **20:29:** Jon 3:15 ‡ **20:29:** 1 Pita 1:8-9 § **20:30:** Jon 21:25 * **20:31:** Jon 3:15 † **20:31:** Jon 19:35 * **21:1:** Jon 21:14; Jon 20:19,26 † **21:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə Lek Taepirias, in nərgɨ Lek Kalili kit mɨn. ‡ **21:2:** Nətɨ Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təməte naoa u. § **21:3:** Luk 5:5 * **21:4:** Luk 24:16; Jon 20:14 † **21:6:** Luk 5:4-7

11 Kən Saimon Pita təmuwɨn mɨn e pot, kən mewkəkan net muwɨn əpəh ipar.
Net u tərioah e nəm asol mɨn, ilat rafin wan-hanrɨt-fifti-tri. Kən nat əpnapɨn
məmə net u təmərioah pap e nəm, məto in təməsəhapən.
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwa motagwən." Kən ilat kit nɨkin
təsəhtən məmə otətapəh ron məmə, "?Ik pah un?" məto-inu ilat kɨnotɨtun əsas
məmə in Iərəmərə.
13 Kən Iesu təmos pɨret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən mɨn nəm.
14 Kən inu, nian tatol kɨsɨl lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan mɨn netəmim
uarisɨg e nian in təmɨmɨs, kən məmegəh mɨn.‡

Iesu ne Pita

15 Nian ilat kɨnotagwən rəkɨs, Iesu təmətapəh o Saimon Pita, məmə, "Sai-
mon, nətɨ Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkɨs-in netəm mɨn un?" Pita tən-ipən kəm
in məmə, "Əwəh, Iərəmərə, ik nəkɨtun məmə io ekolkeike pɨk ik."§
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik onakatagwən rəhak nenətɨ sipsip
mɨn."
16 Kən Iesu tatɨg mətapəh mɨn ron məmə, "Saimon, nətɨ Jon. ?Ik nakolkeike
io?"
In tən-ipən kəm Iesu məmə, "Əwəh Iərəmərə, ik nəkɨtun məmə iakolkeike ik."
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik onakatehm wɨr rəhak sipsip mɨn."*
17 Kən mətau kɨsɨl lan, Iesu tatɨg mətapəh mɨn ron məmə, "Saimon, nətɨ Jon.
?Ik nakolkeike io?"†
Kən Pita, nɨkin təmahmə, məto-inu Iesu təmətapəh ron mau kɨsɨl, məmə, "?Ik
nakolkeike io?" Kən in tən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, ik nəkɨtun natɨmnat
rafin.‡ Ik nəkɨtun məmə io ekolkeike ik."
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik atagwən rəhak sipsip mɨn.
18 "Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm ik məmə, aupən, e rəham netəm-aluəən,
nəmatiargin atɨp rəham kətəut, kən mətaliwək matuwɨn ikɨn mɨn rafin itəm
nakolkeike məmə nakuwɨn ikɨn. Məto nian ik onakaguɨhl, onakəg-ətuatɨp-in
nelməm, kən etəm pɨsɨn kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikɨn ik
nəsolkeikeən məmə nakuwɨn ikɨn."
19 E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkɨs əm, nolən itəm Pita otɨmɨs,
kən rəhan nɨmɨsən,§ in otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.*
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, uarisɨg-in io."†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pɨk

20 Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pɨk,
tatuarisɨg-in ilau. Suah əh inəh, itəm təmiəu-iəu muwa iuəhkɨr o Iesu e
nian kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən, kən matətapəh ron məmə, "?
Iərəmərə, pah un otegəhan-in-pən ik e nelmɨ rəham tɨkɨmɨr mɨn?"‡
21 Nian Pita təməplan in, kən tətapəh o Iesu məmə, "?Iərəmərə, məto tahro e
suah əh?"
22 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "? Okəmə io ekolkeike məmə in
otatəmegəh muwɨn mətoarus nian iakɨtəlɨg-pa mɨn, ik onəkɨtun o naka? Ik
un, ik onəkəike muarisɨg-in io."§
23 Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikɨn katən tɨtəlau-ɨtəlau
e piatat mɨn məmə, "Etəmim u rəha Iesu otəsɨmɨsən," məto Iesu təməsənən kəm
Pita məmə suah u otəsɨmɨsən. In təmən əm məmə, "?Okəmə, io ekolkeike məmə
in otatəmegəh, mətoarus-pən iakɨtəlɨg-pa mɨn, ik onəkɨtun o naka?"

---

‡ **21:14:** Jon 20:1,19,26 § **21:15:** Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * **21:16:** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † **21:17:** Jon 13:38 ‡ **21:17:** Jon 16:30 § **21:19:** Katən məmə e nup tate mɨn tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nɨg kəməluau. * **21:19:** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † **21:19:** Mat 4:19; 16:24 ‡ **21:20:** Jon 13:23,25 § **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24

24 Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitiəh əm itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn
u,* kən in məte rəkɨs nəghatən mɨn u. Kən itɨmat ekotɨtun məmə nəghatən mɨn
u tatən, in nɨpahrienən əm.†

Namnun nəghatən

25 Kən natɨmnat tepət mɨn əpəh ikɨn itəm Iesu təmol‡ kən okəmə netəmim
kəpoatəte rəkɨs natɨmnat mɨn u ilat rafin e naoa mɨn, io, nɨkik təht məmə rum
otɨkə e nətueintən rafin o nəlɨnən naoa mɨn u.

* **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatəghat nəhlan, matən məmə, “itɨmat,” məto in tatən əm in pɨsɨn əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Min
Wək Min Rəha Aposol Min
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək Min

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afin e "Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk" o nitunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiəh əm itəm Luk təməte naoa u "Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte" tatuwin kəm in. Nəring u, nipətin təmə, "Etəmim itəm tokeike Uhgin." Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, məto in titun məmə Iaihluə tepət okotafin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa min rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə niməfak təmahro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin min tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə niməfak təmahro min nulan mətuoun, kən otahro min nulan niməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak min okotahruhalpin nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihluə min itəm kotolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafin itəm Rom tatərəmərə elat, ilat okotən nipahrienən e Iesu.

Uhgin təmən məmə otahl-ipa
Narmin rəhan

1 Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən min rəha natimnat
rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim lan.
2 Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək mətoarus Uhgin təmiləs
matuwin e Nego e Neai. Məto aupən, təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmin
Rəha Uhgin təmətasitu lan məmə otəgətun rəhan aposol* min.
3 E nian təməmegəh min e nimisən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan
in e nian kitiəh kitiəh e nian foti, kən matol əp in kəm ilat məmə okotitun
məmə in təməmegəh pahrien e nimisən. Kən e nian min əh, təmatəgətun ilat e
nərəmərəən rəha Uhgin.
4 Nian Iesu təmətatig əh ilat min ilat, in təmən-ipən nəghaten kit kəm ilat
məmə, "Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətatig
motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgin, u rəhak tata tinəmən-iəkis rəkis
məmə otos-ipinə kəm itəmat, tahmen min məmə inu io iatən-ipinə kəm itəmat.
5 Aupən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən, Uhgin in
otol baptais etəmat e Narmin Rəhan."

Uhgin təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

6 E nian min əh, itəm aposol min kəmotatig ilat Iesu, kəmotətapəh ron məmə,
"?Iərəmərə, tinuwa e nian ətuatip əh-roiu məmə ik onəkol kitat netəm Isrel
okotərəmərə min e nitən min rəhatat, o kəp?"

1:1: Luk 1:3 * **1:2:** "Aposol" in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh "aposol" e naoa u, nipətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat min. Kən e naoa u, Pol təmən məmə in min aposol kit rəha Iesu, məto in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef min əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol. **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3:** Luk 24:36-49; Wək 10:41 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **1:5:** Mat 3:11 **1:6:** Luk 24:21

7 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian min rəha natimnat min əh,
Uhgin təməhluaig-in otəmat, okol itəmat nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in
tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən.
8 Məto e nian Narmin Rəha Uhgin otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos
nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwin motən-iarəp rəhak nəghatən
əpəh Jerusalem, ne ikin min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e
nətueintən."
9 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgin təmiləs-irəkis in tinər
matuwin e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən
ilat kəməsotəplan minən.
10 Nian kəmotitagpər əh e neai moategəs-in, roiu agin-əh, suah mil kəiu
kəmian e natimnat ruən kəmuet-arəpa muətul ilugin elat,
11 kən muən-ipən kəm ilat məmə, "!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u
moatətagpər nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgin təmiləs-irəkis otəmat miləs
mər matuwin e neai, in otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər
matuwin."

Aposol min

12 Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha Nig U Olif,
motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkir əm.
13 Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwin e nipəgnoa nimə kit əpəh
ilis lan itəm koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne
Antru, kən Filip ne Tomas, kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən
Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes.
14 Netəm min əh ne nipitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min,
ilat koatuwa moatəfak kitiəh nian tepət.

Etəmim itəm otos nəme Jutas

15 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e
Iesu kəmotuwa kitiəh. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən
Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə,
16 "Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otəkəike muwa
mol nipahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən
nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit
netəmim motuwin kaskəlim Iesu. Kən nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol
nipahrienən lan.
17 Jutas kitat min kitiəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasitu
etat."
18 (Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm
təmol. E nəptən əh, təmiet morin kən kəhap nərpin nisgan tiet.
19 Kən netəm Jerusalem kəmotəto nəghatən əh, kəmotaun-in nəptən əh e
nəghatən ikin məmə, "Akeltama," nipətin u məmə Nəptən e Nita.)
20 Kən Pita təmən məmə, "E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən
məmə,
'Təwir məmə rəhan nimə tatətul əpnapin əm, okol etəmim kit təsatigən ikin.'
"Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə,
'Təwir məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.'
21-22 "Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e
niganəmtin nəmegəhən rəha Iesu e nimisən, kən in otuwa min mehm kitat
məmə otən-iarəp Iesu məmə in Iərəmərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat
min kəmoatan aupən e nian min u itəm Iərəmərə Iesu təmətaliwək lan. Suah

---

1:7: Mak 13:32 **1:8:** Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11:** Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12:** Luk 24:50-53
† **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **1:13:** Mat 10:2-4 **1:16:** Sam 41:9 **1:18:** Mat 27:3-8 **1:20:** Sam 69:25; 109:8

un in suah kit itəm təmətatig nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən baptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgin təmos-irəkis Iesu o kitat miləs mər muwin e Nego e Neai."

23 Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias.

24 Kən ilat kəmotəfak motən məmə, "Iərəmərə, ik nəkitun niki netəmim rafin. Ik asitu etimat məmə suah mil u, in pəhruən ik ninəmitəpun rəkis

25 məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs məmə otuwin e suatip itəm tərat, iman ətuatip ikin."

26 Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgətun məmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias məmə in aposol kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgin təmuwa e nəmegəhən rəhalat

1 E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiəh.

2 Kən roiu agin min, kəmotəto nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nimətag asol kit tatelel nat, kən nat əh kəmotəto təmuwa mər rafin e nipəgnoa nimə itəm koatəpələh ikin.

3 Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nigəm təmuəp. Kən ləpləpin nigəm min əh, kəmotiwig motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə.

4 Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən minos-ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kinoatəghat e nəghatən ik pisin min.

5 Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgin. Ilat kəmotisi-pən ik pisin pisin min məto kotatig Jerusalem.

6 Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik məto-inu kəmotəto nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən.

7 Kəmotaut pik agin kən motən məmə, "!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp?

8 ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən?

9-11 Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nikalin-pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen netəm pisin məto koatəfak kəm Uhgin, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Məto kitat rafin kəmotəto ilat koatən nat asol itəm Uhgin təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat."

12 Narmilat təmiwig pik, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatətapəh olat min məmə, "!Ei! ?Naka u tol nulan?"

13 Məto neen kəmotalah-əmnu ilat, motən məmə, "Nat koatapis əpəh."

Pita təməghat kəm netəmim

14 Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim məmə, "Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin pisin min u nakoatatig Jerusalem, otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nipəti nat əh kəm itəmat.

1:21-22: Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27 * **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6

15 Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp, kəsotapisən.
Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?†
16 “Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgin aupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat u
itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə,
17 ‘Uhgin təmən məmə, “E namnun nian min, ekos-ipən rəhak Narmin kəm
netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətitəmat min, nəman
ne nipitan, ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat.
Netəm aluə min rəhatəmat, Uhgin otos-ipən nat kit tahmen e napilaiirən kəm
ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapilaiir e napilaiirən pisin pisin
min.
18 Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nipitan ilat nolwək min əm
rəhak, kən ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən
min rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat.
19 Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min e niməptən.
Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan.
20 Aupən, mitgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig,
Nian asol asol agin rəha Iərəmərə otuwa.
21 E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat.” ’
22 “Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun
wir nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm Iesu təmol e nəsanənən
rəha Uhgin, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə Uhgin
in pisin əm təmahl-ipa Iesu tuwa.
23 E nalpəkauən rəha Uhgin itəm təmol məlləhəu aupən, in təmos-ipinə suah
u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotohamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in
tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.
24 “Məto Uhgin təmikis Iesu e nahməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh
min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlimən.
25 Tefit təmən nulan e Iesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekitun məmə Iərəmərə
tətatig itimlau min. Okol esəginən məto-inu tətatig e nikalik itimlau min.
26 Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nikik
təmə̈linu məto-inu ekitun məmə Uhgin otosmegəh nipətik.
27 Kən okol nəsapisən narmək tətatig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol
nəsegəhan-in minən nipəti rəham Etəmim Ətuatip məmə otəmnəmit.
28 Ik nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhən kəm io, kən ik onəkol io nikik
tətagien pik nian ekətatig kilau min ik.’ In əh nəghatən itəm Tefit təmən e Iesu
aupən.
29 “Piak min. Iakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat. Iaguihl u pipi
rəhatat aupən, Kig Tefit, in təmimis rəkis, kən kəmitənim, kən rəhan suwit
tətatig imətat ikin mətoarus-pa u-roiu.
30 Məto in ien kit rəha Uhgin, kən in titun məmə Uhgin təmos noanawil kit
kəm in mən-iəkis nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nita rəhan otuarisig-
in otəkəike muwa mol Kig.
31 Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nipahrienən lan. In
təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min
e nimisən, kən Uhgin otəsapəsən narmin tətatig ima netəm kəmotimis ikin, kən
nipətin okol təsəmnəmitən.
32 Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgin təmol rəkis təmegəh min e
nimisən. !Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat!

---

† **2:15:** Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətapis laulaugin. **2:21:** Joel 2:28-32 **2:28:** Sam 16:8-11 **2:29:** 1 King 2:10 **2:30:** 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sam 16:10

33 Iesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nikalin matip e ikin rəha nisiaiiən
ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə Uhgin təmən-iəkis mihin aupən, in
təmos-ipən Narmin rəhan kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən
natimnat min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgin tatol.
34 Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən Tefit təməsəghat-
in atipən in nian in təmən nəghatən min əh məmə, 'Iərəmərə təmən kəm rəhak
Iərəmərə məmə, "Əpələh e nikalik matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən,
matəsahgin.
35 Oekol rəham tikimir min məmə okotahmen e nimoulul itəm nategotain e
nəptən, kən ik matərəmərə elat." '
36 Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun wir məmə Iesu
əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgin təmol məmə in
Iərəmərə ne Kristo - etəm itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa."

Netəmim tepət kəmoatən nipahrienən e Iesu

37 Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nikilat, kən kotətapəh o Pita ne
aposol min məmə, "Piatimat min. ?Oekol tahro nulan?"
38 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən
rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi Iesu Kristo, məmə Uhgin otafəl rəkis
nolən rat min rəhatəmat. Kən Uhgin otos-ipinə Narmin u kəm itəmat,
39 məto Uhgin təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətitəmat min, ne
namipitəmat min itəm okəpanotuwa. Nəniəkisən u tətatig o netəm min u itəm
Iərəmərə Uhgin rəhatat tətaun-in ilat."
40 Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən
kəm ilat məmə, "Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgin
otəsolən nalpinən kəm itəmat min ilat."
41 Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nipahrienən
lan, kən kəmol baptais elat. E nian əh, netəmim tepət tahmen e tri-taosan
kəmotuwa moatuarisig-in ilat u koatahatətə e Iesu.

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nipahrienən e Iesu

42 Nian rafin netəm min u koatən nipahrienən e Iesu, koatətəlig-in nəghatən
itəm aposol min koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiəh,
e nagwənən ne Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,‡ ne nəfakən. Kən nian
rafin nikilat tiəkis məmə okotəkəike moatol nat əh.
43 Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min e nəsanənən
rəha Uhgin. Kən netəmim narmilat təmiwig pik ron.
44 Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiəh moatawte-in
rəhalat nautə min kəm ilat min,
45 tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit
nautə kən masitu lan.
46 Nian rafin kotuwin katəfak kitiəh e Nimə Rəha Uhgin.§ Kən kəmotuwin e
nimə pisin pisin min moatoor nagwənən nigilat e nagienən ne nikilat pahrien,
kən kəmotagwən min e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu.
47 Kən nian rafin koatənwiwi Uhgin, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat
nolən. Kən nian rafin Iərəmərə Uhgin tatosmegəh netəmim kotuwa kitiəh ilat
netəm koatahatətə e Iesu.

2:33: Wək 5:32; 7:55-56 **2:35:** Sam 110:1 **2:36:** Wək 5:30-31 **2:39:** Aes 57:19 **2:41:** Wək 2:47; 4:4 ‡ **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari. **2:42:** Wək 20:7 **2:44:** Wək 4:32-35 § **2:46:** Nimə Rəha Uhgin - ikin itəm noanol min rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgin. **2:47:** Wək 6:7; 11:21

3

Uhgin təmol nat pispis e etəm u nelkin tərat

1 Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmualiwək
mətian e Nimə Rəha Uhgin.
2 Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka
kahtu e nafiluə e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə Nafiluə Təwir. Nian rafin
tateasiə-in məni o netəmim itəm koatuwin imə.
3 Nian təməplan Pita ne Jon kinatian məmə okia imə, in təmətapəh olau məmə
okios-ipən məni kit kəm in.
4 Kən Pita ne Jon niganəmtilau təmətul lan. Kən Pita təmə, "Ətag-pa mehm
itimlau."
5 Kən təmətag-pən məplan ilau nikin tatəht məmə otos məni kit olau.

6 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Rəhak məni tikə agin. Məto nat naka
itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nərgi Iesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə
kəm ik, ətul maliwək!"
7 Kən in təmasitu lan, miləs nelmin matip miuw-pər məmə otətul. Kən roiu
agin nelkin mil kəmuəg-ətuatip.
8 Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwin e Nimə
Rəha Uhgin, kən minataliwək matətipər-ətipər matənwiwi Uhgin.
9 Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgin.
10 Nian ilat kinotitun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o məni nian rafin
e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgin, kəmotaut pik, narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin

11 Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu
motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə
Fəranta rəha Kig Solomon.*
12 Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol min
rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan
itiməhal nikitəmat təht məmə itimlau etəm iasim mil kəiu emioal-wir suah u
e nəsanənən əm rəhatimlau? !Kəp!
13 O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop,
ne tipitat min rafin, in təmiləs-ipər nərgi rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm
kitiəh əm Iesu itəm nəmotiləs motuwin o netəm-iasol min rəha kapman məmə
ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okisohamnuən okəhlman əm,
məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə nəsotolkeikeən in.
14 Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwir e niganəmti Uhgin,
kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm.
15 Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tatisi-
pən ron. Məto Uhgin təmol təmegəh min e nimisən. Kən itimat emotəplan e
niganəmtitimat məmə in nipahrienən.
16 Suah u itəm itəmat nəkotitun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu
itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne
nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wir suah u, kən itəmat rafin
nakoatəplan.
17 "Piak min. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-
iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsotitun wirən məmə Iesu in pah.

3:4: Wək 14:9 **3:6:** Wək 4:10; 16:18 * **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgin. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgin. **3:13:** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23 **3:17:** Luk 23:34; 1 Tim 1:13

18 Məto suatip u inu rəha Uhgin o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən
aupən. E nəghatən rəha rəhan min ien min, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo
itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ipa, in otəkəike məto nahmməən e nipətin.
19 "Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min
kən motitəlig-pən o Uhgin məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat min, kən məmə
Iərəmərə Uhgin otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat,
20 kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa min, etəm itəm Uhgin təmən rəkis
aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu.
21 Məto Iesu otətatig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgin otol-wir min
natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgin təmən-iəkis kəm itəmat, itəm rəhan
ien min aupən agin kəmotən-iarəp.
22 "Kən Moses təmən-iarəp məmə, 'Iərəmərə Uhgin otiləs-ipər ien kit min
etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm
itəmat motol nəwian.
23 Netəm min u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgin otiləs-irəkis ilat o rəhan
min netəmim kən ilat okotimis.'
24 Inu nipahrienən. Ien min rafin kəmotən əm nəghatən kitiəh, təmətuoun
e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.
25 "Nəniəkisən min u itəm Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən, in
rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgin təmən kəm tipitəmat min
aupən, in rəhatəmat min, məto-inu Uhgin təmən-ipən kəm Epraham məmə,
'Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh
otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.'
26 Nian Uhgin təmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-
ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən e
nolən əh, in otol təwir kəm itəmat."

4

1 Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris min, ne etəm
tərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi min,*
kəmotiet-arəpa.
2 Nikilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis
kən məmegəh min. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgin
otosmegəh min ilat.
3 Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus məto-inu tinapinəp rəkis,
kən okuəməhl əm mətoarus olauwig.†
4 Məto netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən kəmotən
nipahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən nipahrienən e Iesu, ilat
iuəhkir tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e niganəmti kaonsel

5 Kəmən lawigin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, ne
iəgətun min rəha Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfimin ilat min əpəh Jerusalem.
6 Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta,
ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel.
7 Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, "?
Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?"

3:19: Wək 2:38 **3:23:** Dut 18:15,18-19 **3:25:** Jen 22:18 **3:26:** Wək 13:46 * **4:1:** Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi. † **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawig məto-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin. **4:4:** Wək 2:41 ‡ **4:5:** Lou rəha Moses - lou min itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae.

8 Kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol min rəha Isrel, ne netəm-iasol
min.
9 Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkin təmərat təmos hiə
nəwirən, o emuahrol nulan mioal-wir nelkin.
10 Itəmat rafin ikin-u ne noanol min rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun
məmə suah u itəm nelkin tinəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən
əm e nərgi Iesu Kristo, etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig
kəməluau, in təmimis. Məto Uhgin təmol təmegəh min.
11 Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgin təmən lan məmə, ‘Kəpiel u itəm
itəmat netəm rəha niləkinən nimə, nakotəmə tərat motərakin, məto roiu in
tinuwa kəpiel keike itəm nimə tatətul-pər lan.’
12 Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgin təmos-ipa məmə titun nosmegəhən
netəmim, məto Iesu pisin əm titun nosmegəhən netəmim.”
13 Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə
kəsuəginən ilat, nat əpnapin kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotitun
ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien Iesu kəmotaliwək moatan.
14 Kən kinotəruru nuhalpinən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkin
tinəwir rəkis tatətul iləhal min ilau.
15 Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwin ihluə pəs ilat əm
kotəghat pitən.
16 Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “? Okotahro suah mil əh?
Netəmim rafin u Jerusalem kinotitun rəkis məmə nat pispis u kəmol e suah
u, in iahgin pik, okol kəsotən-iamninən.
17 Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu
kəm netəmim, kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet minən netəmim kotəto.”

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

18 Kən kəmotaun-in iləhal kəhaluwa min imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne
Jon məmə okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu, kən məsuəgətun minən netəmim
lan.
19 Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm otakil məmə tətuatip e
niganəmti Uhgin məmə ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgin.
20 Məto itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp
natimnat itəm emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau.”
21 Kən kaonsel təmən-ipən min kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpinən
kit kəm ilau okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən
motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-iarəp ilau məto-inu kinotəruru məmə oko-
tahruəh ilau. Kəmotitun məmə netəmim nikilat otahmə okəmə ilat okotol
nalpinən kəm ilau, məto-inu netəmim rafin koatənwiwi Uhgin o nat pispis
itəm Uhgin təmol e etəm nelkin təməfaiu
22 nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

23 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian,
kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikin, kən
muən-iarəp rafin nəghatən itəm pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel
kəmotən-ipən kəm ilau.
24 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiəh motəfak-pən kəm
Uhgin motən məmə, “Iərəmərə Uhgin, ik nəmol neai, ne niməptən, ne nitəhəi,
ne natimnat rafin elat.

4:10: Wək 3:6,13-16 **4:11:** Sam 118:22 **4:12:** Mat 1:21 **4:18:** Wək 5:28 **4:19:** Wək 5:29
4:24: Eks 20:11; Neham 9:6; Sam 146:6

25 Ik nəməghat e nəsanənən e Narmin rəham kəm tipitimat u aupən Kig Tefit,
u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə,
'?Tahro netəm e nəptən pisin pisin min nikilat titahmə pik nəhlan?
Tahro ilat koatəte noa məmə okotol nəratən min əh, u itəm okol koatol pap,
təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.
26 Netəm koatərəmərə e nitən min, koatol əpen-əpenə okotəmou,
kən netəm-iasol min rəha nətueintən koatuwa kitiəh ilat min ilat,
məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgin ne Iosmegəh itəm in təmən'
27 Iərəmərə Uhgin, in nipahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən tinuwa minet-
arəp, məto-inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol min rəha
Isrel, ne Iaihluə min, ilat rafin kəmotuwa kitiəh ikin-u latuənu Jerusalem,
moatol noa eko-eko məmə okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatip itəm
nəmitəpun.
28 Kəmoatəte noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik ninəmən
rəkis e nəsanənən ne nenatigən rəham aupən.
29 Tol nəhlan, Iərəmərə, nikim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə
okotoh itimat, ol itimat rəham iolwək min məmə esotəginən məmə ekotən-
iarəp rəham nəghatən.
30 Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wir netəm koatimis, kən mol nat pispis
min ne nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham iol ətuatip."
31 Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə, kən Narmin Rəha
Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən kinoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin
məsotəginən.

Netəm kəmoatən nipahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

32 Netəm koatən nipahrienən e Iesu rəhalat nətəligən təmuwa kitiəh. Kit
təməsaumisən məhluaig-in rəhan nautə məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm
ilat min.
33 Kən aposol min kəmotos nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin kən moatən-
iarəp məmə Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən. Kən e nəwirən rəha Uhgin,
in tətasitu elat rafin itəm koatəfak.
34 Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, məto-inu netəmim neen
kəmotosalim-in rəhalat nəptən o nimə, kən motos-ipən məni lan kəm aposol
min,
35 kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.
36 Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm
Saepras, aposol min kəmotos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u
nipətin təmə, "etəm tətasitu matiləs-ipər nətəligən."
37 In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən
kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

1 Məto suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u
Safaera. Ilau min kəmioal-salim-in rəhalau kit niməptən.
2 In təmaskəlim anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm
məsin muwin məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin.
3 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis
u Setan tatuwa e nikim? Nakateiuə-in Narmin Rəha Uhgin kən mətaskəlim
anion məni məsin rəha niməptən məmə rəham.

4:26: Sam 2:1-2 **4:27:** Mat 27:1-2; Luk 23:7-11; Wək 3:13 **4:28:** Wək 2:23 **4:29:** Efes 6:19
4:32: Wək 2:44 **5:2:** Wək 2:45 **5:3:** Jon 13:2

4 ? Aupən niməsosalim-inən niməptən u, in rəham o kəp? ? Kən nian
nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiuə-inən
etəmim, məto nateiuə-in Uhgin!”
5 Nian Ananaeas təmətо nəghatən əh, əmun misi-pər morin rəhan namegən
tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgin motasiəp.
6 Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nipətin motiləs motiet motuwin
kitənim.
7 Iuəhkir aua kisil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmiet-
arəpa məruru məmə rəhan iərman tinimis rəkis.
8 Kən Pita təmətapəh ron məmə, “?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin
əh rəhatəlau itəm nəmiosalim-in?” Kən in tən məmə, “Əwəh. Məni rafin un.”
9 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Tahro nəmatioal anion noa kit məmə
nakueiuə-in Narmin Rəha Iərəmərə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-
tu! Netəm kəmotitənim rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs
min ik.”
10 Kən roiu agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mimis namegən tiet.
Nian netəm aluə min kəmotuwa imə, motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs motiet
motuwin kitənim e nikali rəhan iərman.
11 Nian netəmim rəha niməfak ne netəm əpnapin kəmotəto nat əh,
kəmotəgin kəmotəgin.

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wir rəhalat nimisən

12 Kən aposol min kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti
netəmim. Kən netəmim min u itəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatuwa
kitiəh əm e Feranta rəha Kig Solomon e Nimə Rəha Uhgin. 13 Netəmim
kəmoatisiai-in ilat, məto netəm min u kəsotənən nipahrienən e Iesu kəmotəgin
nuwinən ikin əh mehm ilat.
14 Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən nipahrienən e Iesu,
nəman ne nipitan, kən ilat tatepət.
15 Məto-inu e nat pispis min itəm aposol min kəmoatol, netəmim koatos
rəhalat nimisən min moatuwa, kən moatəlin ilat kotapil e rəhalat pet ne
nimitiwin e suatip məmə nian Pita otaliwək mapikalin ilat, in otek neen o
kəm-naka nəghanpis in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh.
16 Kən netəmim tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu min iuəhkir o Jerusalem
kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm koatimis ne netəm itəm narmin rat
tətatig elat motuwa, kən aposol min kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwir.

Netəm-iasol min kəmotəmki-pən aposol min e kalapus

17 Kən suah u pris asol agin ne rəhan min netəmim Satusi min u, ilat e
pati kitiəh, kəmotol pik timəht elat məto-inu netəmim tepət kinoatapəs ilat
minoatuwin o aposol min.
18 Kən kəmotaut kaskəlim aposol min kəmki-pən ilat e kalapus.
19 Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus
mit ilat motiet.
20 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin e Nimə Rəha Uhgin motən-iarəp
nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim.”
21 Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin əpəh e Nimə
Rəha Uhgin moatən-iarəp nərgi Iesu kəm netəmim.

Aposol min kəmotuwin e kot

Kən pris asol agin ne rəhan min, kəmotaun-in netəm-iasol min rəha noanol
min rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiəh məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol

---

5:12: Wək 2:43; 14:3 **5:19:** Wək 12:7-10 * **5:21:** kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot.

rəha noanol min rəha Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəmərə e kalapus məmə okotahl-ipa aposol min kotuwa e kot əpəh e kaonsel.
22 Məto nian mopael min kəmotuwin e kalapus, məto aposol min kotikə. Kən kotitəlig-pa e kaonsel motən məmə,
23 "Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətahtosig, lok tatəkul-pən wir əm lan, kən mopael min rəha kalapus koatətul katehm wir əm nafiluə e kalapus, məto nian emoterəh motuwin imə, məto kikə-kikə əh imə."
24 Nian etəm tatərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne pris asol min kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnapin əm məmə nat naka otuwa min.
25 Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, "!Ei, nəman! !Netəm min ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgin koatəgətun netəmim!"
26 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmit mopael min rəhan motuwin motəmik aposol min motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm əpnapin okotaht ilat e kəpiel apin okəmə okotewkəkan ilat.
27 Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin təmən-ipən kəm ilat məmə,
28 "Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmə onəsətəgətunən netəmim e nərgi suah əh Iesu. Məto nəgətunən rəhatəmat tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim okotən məmə itimat emotoh suah əh."
29 Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, "Itimat ekotəkəike motol nəwia Uhgin, sənəmə nəwia netəmim əm.
30 Itəmat nəmotohamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgin u rəha tipitat min aupən təmol təmegəh min e nimisən.
31 Uhgin u inu təmiləs-ipər rəkis Iesu məmə otuwin matəpələh e nikalin matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən, məmə in Iərəmərə ne Iosmegəh. Uhgin təmol nat əh məmə in otol suatip məmə noanol min rəha Isrel kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min rəhalat.
32 Kən itimat Narmin Rəha Uhgin ekoatən-iarəp natimnat min u, kən Uhgin tatos-ipən Narmin rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian."
33 Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew pik rəhalat nemə̇ha, kən kotolkeike məmə okotohamnu əm ilat.
34 Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatisiaiiən. Kən təmətapəh o mopael min məmə okotit aposol min motuwin ihluə pitən.
35 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Natimak min, netəm Isrel. Otakil wir noa rehatəmat məmə onəkotahro netəm min u.
36 Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən məmə in etəm-iasol kit, kən iuəhkir netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmohamnu in, kən rəhan netəmim kəmotan kitiəh kitiəh, kən rəhan nətəligən təmuwin mikə.
37 Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit min nərgin u Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen kəmotohamnu min, kən rəhan netəmim kəmotan kitiəh kitiəh.
38 Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas.

5:28: Mat 27:25 **5:29:** Wək 4:19 **5:31:** Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2 **5:36:** Wək 21:38

39 Məto okəmə tatisi-pən o Uhgin, okol kəsotosən nəsanənən məmə okotən-
iəhau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uhgin koatəmou." Kən ilat rafin
kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.
40 Kən kəmotaun-in aposol min məmə okotuwa imə, kən motən məmə
mopael min okotalis ilat. Kən motən-iəhau əskasik min ilat məmə okəsotəghat
minən kəm netəmim e nərgi Iesu kən motəhlman ilat kotiet.
41 Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətagien, məto-inu Uhgin
təmisiai-in ilat kən megəhan-in məmə netəmim okotoh ilat məto-inu koatu-
arisig-in Iesu.
42 Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgin ne nimə min, ilat kəməsotapəsən
kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun nəghatən wir məmə Iesu in Kristo
itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepin

1 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm rəha Iesu tinatər minatepət.
Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pisin pisin min, kən koatən əm nəghatən Kris.
Kən tepət, ilat netəm Isrel əm. Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris
kinoatən nikali iəfak min u netəm Isrel, moatən məmə nian koatoor məni ne
nagwənən kəm nəutahlimis min, məto kəsotehm wirən nəutahlimis min rəha
itəm min u koatən nəghatən Kris.
2 Kən tuwelef aposol min kəmotaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa-tu.
Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, "Piak min. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs
nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgin məmə itimat ekotimnə katoor
məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min.
3 Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sepin u itəm noatisiai-in
ilat, kən kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgin tərioah e nəmegəhən rəhalat. Kən
itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat məmə ilat okoatol.
4 Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgin ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən
rəha Uhgin."
5 Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən
kəmotətig-iarəp Stipen u rəhan nahatətəən təskasik e Uhgin ne Narmin Rəha
Uhgin tərioah mətatig lan, kəmotətig-iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano,
ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən rəha
netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm Isrel.
6 Kəmotit ilat motuwin kəm aposol min, kən aposol min kəmotələhəu-pən
nelmilat elat motəfak elat.
7 Kən netəm rəha Iesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm netəmim, kən
netəm rəha Iesu u Jerusalem tinatepət-natepət. E netəm əh, pris min tepət
kəmotahatətə e Iesu.

Kəmaskəlim Stipən

8 Kən Stipen u etəm tərioah e nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin, təmol
nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti netəmim.
9 Məto netəmim neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat,*
kəmotəghat ilat Stipen. Netəm min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən
Saerin ne Aleksantria. Kən netəmim neen min u noanol min rəha Isrel u
kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitiəh, kən minoatərgəhəu ilat
Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto rəhalat tətuatip.

5:40: Wək 4:18 **5:41:** Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13 **6:1:** Wək 4:35 **6:7:** Wək 2:41; 16:5 * **6:9:** "nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat" Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat.

10 Məto Narmin Rəha Uhgin təmol Stipen tenatig-pik, kən nian in otəghat,
rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat.
11 Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu elat motən-iarəp
məmə, "Itimat emotəto məmə Stipen təmən rat Moses ne Uhgin."
12 Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-iasol rəha Isrel ne
iəgətun min rəha Lou, kəmotetəhau Stipen. Kən kəmotuwin kaskəlim motiləs
motuwin məmə otətul e niganəmti kaonsel.
13 Kən kəmotəmik netəmim neen motuwa məmə okoteiuə e Stipen. Kən
netəm min un kotən məmə, "Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgin,
kən matən rat Lou rəha Moses.
14 Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nimə
Rəha Uhgin, kən məuhlin nolən min itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən
ikin."
15 Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətag-pən ətuatip
o Stipen, kən kəmotəplan məmə niganəmtin tinəhag-əhag tahmen e rəha
nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

1 Kən pris asol agin təmətapəh o Stipen məmə, "?Tahro, nəghatən min əh
nipahrienən?"
2 Kən Stipen təmən məmə, "Piak min ne tata min. Otətəlig-in-tu io. Uhgin
u itəm in ilis ilis pik, təmiet-arəpa o tipitat Epraham nian in təmətatig əpəh
Mesopotemia, məsuwinən əh əpəh Haran.
3 Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Apəs rəham min, ne ikin nətatig ikin,
muwin e ikin kit itəm io epanəgətun kəm ik.'
4 Kən Epraham təmiet əh Kaltia muwin mətatig əpəh Haran. Təmətatig ikin-u
kən rəhan tata təmimis, kən Uhgin təmiləs muwa e nəptən u itəmat noatatig
lan əh-roiu.
5 Məto təmisos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwigi iar ne kəm in məmə
in rəhan ətuatip. Məto Uhgin təmən-iəkis kəm in məmə otəpanos-ipən rafin
nitən əh kəm in ne namipin rat min. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat əpnapin
e nian əh Epraham təmisiləsən əh nətin kit.
6 Nəghatən itəm Uhgin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, 'O nian kit,
noanol min rəham okotuwin katig e nəptən pisin kit. Okol iapispis elat kotol
wək kəm netəmim e nəptən pisin, okol nahməən kəm ilat kətoarus nup fo-
hanrit.
7 Məto ekol nalpinən kəm netəmim itəm koatərəmərə elat. Kən uarisig, noanol
min rəham okotiet e nitən min əh motuwa kəfak kəm io e nitən u.'
8 Kən Uhgin təmən-iəkis məmə in otehm wir Epraham ne noanol min rəhan.
Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhg-ipən nisualkələh nəman məmə in
nəmtətin kit məmə ilat netəmim rəha Uhgin. Kən nian Epraham təmiləs Aisak,
kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig
məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat tuwelef, kən təməhg-
ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat."

Stipen təməghat-in tipilat min

6:10: Luk 21:15 **7:3:** Jen 11:31; 12:1 **7:4:** Jen 11:31—12:5 **7:5:** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7:** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7:** Eks 3:12 * **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaiir, e nian eit, kotəhg-ipən. **7:8:** Jen 17:9-14; 21:4

9 Kən Stipən təmən-ipən min kəm ilat məmə, “Məto-inu netəm min əh,
nəukəti nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmotosalim-in-pən kəm
netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat, məto ilau Uhgin e nian rafin,
10 kən Uhgin tiləs-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e niganəmti kig rəha
netəm Ijip, kən Uhgin təmos-ipən nenatigən kəm in kən matig mol min məmə
kig otolkeike in, kən mol in tatərəmərə e nitən Ijip ne netəmim ne natimnat
rafin rəhan.
11 “Kən əmun nəumis təman e nitən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə,
kən nəumis natus asol netəmim, kən tipitat min nigilat nagwənən təmikə.
12 Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tipitat min əh
kotuwin, kən inu nətuounən ilat kəmotuwin Ijip.
13 Kən uarisig ilat kəmotuwin min, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu
ilat kəsotitunən məmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təmətо namnusən rəha
Josep ne pian min.
14 Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min
məmə okotuwa motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif.
15 Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwin kətatig Ijip, kən nian kəmotatig
kətatig kimis ikin.
16 Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nipəg kəpiel kit itəm
Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor.”

Stipen təməghat-in Moses

17 Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Tinatuwa iuəhkir
məmə Uhgin otosmegəh rəhan netəmim itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən
noanol min rəhatat itəm kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tinepət-nepət.
18 Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep.
19 In təmos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in
təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.
20 “Kən e nian əh, Moses təmaiir, kən in suakəku wir kit e niganəmti Uhgin.
Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kisil.
21 Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm
wir rəhan.
22 Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təmepət, in
təsanən e nəghatən ne nolən nat.
23 “Nian tinos nup foti, nikin təht məmə otuwin-tu muag natiman min,
netəm Isrel,
24 kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwin məmə otasitu e in kit
əmun mohamnu etəm Ijip apon.
25 Kən Moses nikin təməht məmə kəm-naka in min neen netəm Isrel
okotitun məmə Uhgin təmahl-ipən in məmə otuwin məmki-rəkis ilat e
nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru.
26 Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən
tuwin məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wir
ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ?
Tahro natioh itəlau min?’
27 Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən
kəm in məmə, ‘? Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp
itimat?

7:9: Jen 37:11,28; 39:2,21-23 **7:10:** Jen 41:37-44 **7:11:** Jen 41:54; 42:1-2 **7:13:** Jen 45:1-4,16 **7:14:** Jen 45:9-11; 46:27 **7:15:** Jen 46:1-7; 49:33 **7:16:** Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 **7:18:** Eks 1:7-8 **7:19:** Eks 1:11-22 **7:20:** Eks 2:2 **7:21:** Eks 2:3-10 **7:24:** Eks 2:11-15

28 !Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u
nəmoh nəniəp!'
29 Nian Moses təmətо nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magim muwin əpəh
Mitian mətatig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətatig mətatig mit pətan
ikin kit, kən mialəs nətilau kəiu iərman mil.
30 "Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwin mətan iuəhkir
o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa
ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.
31 Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən muwin iuəhkir
məmə otəplan wir, kən məto Iərəmərə Uhgin təməghat kəm in məmə,
32 'Io Uhgin rəha tipim min, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.' Kən
Moses təməgin minətasiəp minatəgin nətag-pənən əh nigəm ikin.
33 Kən Iərəmərə Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Oh-rəkis rəham put e
nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin agin, məto-inu io əh-ikin.
34 Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən
rəhalat, kən minatite muwa məmə ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh
ekahl-ipən ik nakitəlig muwin min Ijip.' "

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

35 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "Inu etəm kitiəh əm Moses itəm ilat
kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik
məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?' Məto Uhgin pisin əm təmahl-
ipən suah əh Moses məmə otərəmərə kən mosmegəh ilat. Təmahl-ipən nian
nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.
36 Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pispis ne nəmtətin tepət,
təmol əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə,
ne nup foti e ikin taruən-aruən ikin.
37 Inu etəm kitiəh əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel məmə, 'Uhgin
otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak.'
38 "Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiəh ilat min, kən
nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat min kəmoatan. Kən
Uhgin təmos-ipən nəghatən keike min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa
kəm kitat.
39 "Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min kəmotəht
nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-pən o nat Ijip.
40 Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, 'Ol narmi nat kit məmə in otuwa
uhgin rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru
məmə in tinahruwin?'
41 Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmə in otuwa uhgin
rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh min məmə okotəfak kəm in. Kən
kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm ilat əm kəmotol.
42 Məto Uhgin təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmə
okotəfak kəm mitgar ne məwig ne məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgətun
əsas əm nəghatən rəha Uhgin itəm kəməte e naoa rəha ien min rəha Uhgin.
Tatən məmə, '!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin taruən-aruən ikin,
itəmat nakoatoh nat megəh min məmə nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp!
43 Məto itəmat nəmoatiləs nimə tapolen rəha uhgin eiuə u Molek, ne narmi
məhau rəha uhgin eiuə u Refan. Nat mil u nəmoatol məmə onokotəfak kəm
ilau. O nat əh ekahl-iarəp itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.' "

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgin

7:28: Eks 2:14 **7:29:** Eks 2:21-22; 18:3-4 **7:34:** Eks 3:1-10 **7:35:** Eks 2:14 **7:36:** Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33 **7:37:** Dut 18:15 **7:38:** Eks 19:3 **7:40:** Eks 32:1 **7:41:** Eks 32:2-6 **7:43:** Amos 5:25-27

44 Stipen təmatəkəike matən məmə, “Nian tipitat min kəmotatig ikin taruən-
aruən ikin aupən, ilat kəmotos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgin itəm
tatəgətun məmə Uhgin tətatig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh
tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgin u təmən-ipən rəkis kəm in. 45 Kən nup tepət
uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə okotos-irəkis nitən əh o netəm
Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u motuwin e nitən u Uhgin təməhg-irəkis
netəmim ikin. Kən ilat kəmotiləs motuwin motatig ilat min kətoarus-pa e nian
rəha Tefit təmol kig lan.
46 Uhgin təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron məmə Uhgin
otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgin otətatig ikin.
47 Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon təmol.
48 Məto Uhgin itəm ilis agin, təsatigən e nimə itəm etəmim əm təmol, tahmen
e nəghatən rəha Uhgin itəm ien rəhan təmən məmə,
49 ‘Ikin min rafin e neai tahmen in əm io məmə iakəpələh ikin mərəmərə,
kən nətueintən rafin tahmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin.
?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otahmen-in io?
?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwin mameg ikin?
50 Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?
Io pisin əm, io Uhgin emol rafin ilat.’ ”

Stipen təməhai netəm-iasol rəha kaonsel

51 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, “! Itəmat u! Rəhatəmat-kapə
təskasik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən.
Itəmat nəsotolkeikeən məmə onəkotol nəwia Uhgin. !Itəmat nəkotahmen e
tipitat min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgin!
52 ?Ien min rəha Uhgin aupən, pah tipitəmat min kəməsotolən nəratən kəm
in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u
koatən-iarəp nuwamən rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən
Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimir min kən kotohamnu.
53 Itəmat nəmotos rəkis Lou rəha Uhgin u aupən nagelo min kəmotos
motuwa, məto itəmat nəməsotətəu-pən aginən Lou əh.”

Kəmahtimnu Stipen

54 Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niganəmtilat təmapinəp,
nikilat nahmə nahmə, kən moatəgətain-pən nəluilat kəm in məto-inu nikilat
nahmə agin.
55 Məto Narmin Rəha Uhgin təmərioah e Stipen, kən titagpər e Nego e Neai
məplan nəhag-əhagən itəm təsanən pik təmiet imə Uhgin ikin, kən məplan Iesu
tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.
56 Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nəman! Iatəplan Nego e Neai
rəha Uhgin taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha
nərəmərəən ne nəsanənən.”
57 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig
matəlgilat min e noanelməlat, kən motearig e Stipen e nəwialat rafin motaut
motaiu motuwin kea-pən ahmən-ahmen əm ron,
58 motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel
apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol min, motəlin-pən iuəhkir o nelki
etəm aluə kit, nərgin u Sol.
59 Nian kəmotaht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə, “Iərəmərə Iesu, os
narmək.”

7:45: Jos 3:14-17 **7:46:** 2 Saml 7:1-16 **7:47:** 1 King 6:1-38 **7:50:** Aes 66:1-2 **7:51:** Aes 63:10
7:52: Mat 23:31 **7:55:** Sam 110:1 **7:56:** Kol 3:1

60 Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə, “Iərəmərə, afəl nolən
rat itəm ilat koatol lak.” Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan
namegən tiet.

8

1 Kən Sol tatətul əm nikin tətagien məmə ilat kəmotahtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kinatol e niməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat
kəmotiet Jerusalem motagim-pən Jutia ne Sameria, motapəs pisin əm aposol
min koatatig Jerusalem.
2 Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwin
kitənim, kən ilat kəmotasək pik ron.
3 Məto Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin niməfak, matuwin e nimə min
matewkəkan-iarəp nəman ne nipitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e
kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

4 Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatagim, kəmotən-iarəp
nəghatən rəha Uhgin ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin.
5 Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Nian nimanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pispis min itəm
in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkir katətəlig-in nat naka in tatən.
7 Netəmim tepət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin rat min
kəmoatiet, kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tepət itəm nipətilat təmimis, o
itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir min.
8 Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatagien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

9 Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tepət
e nəsanənən rəha iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat
təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin. In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol
kit.
10 Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-
pən pik ron kən moatən məmə, “Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm
Rəhan Nəsanənən Ilis.”
11 Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat tatiwig o natimnat
min itəm in tatol.
12 Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e namnusən
təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən
nipahrienən lan, kən kəmol baptais elat, nəman ne nipitan.
13 Suah min u Saimon, təmən min nipahrienən e Iesu, kən kol baptais min
lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min
ne nəmtətin min itəm in tatəplan Filip tatol.
14 Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria
kinotahatətə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə
okian olat.
15 Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha
Uhgin otərioah mətatig elat,
16 məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi Iərəmərə Iesu, məto Narmin Rəha
Uhgin təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat.

7:60: Luk 23:34 **8:3:** Wək 9:1,13; 22:4; 26:9-11

17 Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin
Rəha Uhgin təmərioah mətatig elat.
18 Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin e nəmegəhən
rəha netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat,
kən in təməmki-arəp məni məmə otos-ipən kəm ilau,
19 kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ios-ipa min nəsanənən u kəm io məmə
nian iakələhəu-pən nelmək e netəmim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha
Uhgin."
20 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "!Ik ne rəham məni onakian e nigəm
asol! Məto-inu ik nikim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm
Uhgin tatos-ipən əm kəm netəmim.
21 Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən təsətuatipən e
niganəmti Uhgin.
22 Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm Iərəmərə, məta in tafəl
rəkis rəham nolən rat min itəm nikim tatuəhl-uəhl ilat.
23 Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik
pisin, kən nolən rat əh təmənlis ik tiəkis."
24 Kən Saimon təmən-ipən məmə, "!Awi! Uəfak-pən kəm Iərəmərə ron io
məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io."
25 Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha Iərəmərə ne natimnat itəm in
təmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgmagim e
latuənu min rəha Sameria matuən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə.

Filip təməghat kəm etəm Itiopia kit

26 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm Filip məmə, "Əsou pis
muwin e suatip tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa." (Suatip əh tatəməhl əpəh
ikin taruən-aruən ikin.) 27 Kən in təmatuwin əmun məplan etəm Itiopia kit
e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwin rəha netəm Itiopia.* Kən in
tatərəmərə e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisi-pən Jerusalem e nəfakən,
28 kən minitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən
məmə, "kat" itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea
təmətе.
29 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm Filip məmə, "Uwin maliwək
iuəhkir o kat əh."
30 Kən Filip təmaiu muwin iuəhkir ron, məto suah u tətafin naoa itəm ien
rəha Uhgin Aesea təmətе. Kən təmətapəh ron məmə, "?Nəkitun nipəti nat un
nakatafin, o kəp?"
31 Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, "?Ekahro mitun? Məto-inu suah
kit tikə itəm otuhapik nipəti nəghatən u kəm io." Kən in mətapəh məmə Filip
otər muwin ilau min muəpələh.
32 In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin, tatən məmə,
"Kəmit tahmen e sipsip kan məmə okohamnu.
Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,
Kən in təməpnapin əm, məsəghatən.
33 Kəmol aulis in, kən nian kəmakil e kot, kisakil ətuatipən.
Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətin tikə."
34 Kən suah u təmətapəh o Filip məmə, "?Karmə Aesea təmatəghat atip in, o
etəm pisin kit?"
35 Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm təmətafin, matən-ipən
namnusən təwir rəha Iesu.

8:17: Wək 19:6 * **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkir e Kwin kit, kən okate məmə otəsitən Kwin. **8:33:** Aes 53:7-8

36 Nian kəmatian e suatip muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən suah un təmən-
ipən kəm Filip məmə, "!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais
lak lan?"†
38 Kən təmən-iəhau kat məmə otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e
nəhau, kən Filip tol baptais lan.
39 Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmin rəha Iərəmərə tiləs-irəkis Filip.
Kən suah un təmisəplan minən, məto təmitəlig matuwin iman ikin e nagienən
asol e nikin.
40 Məto Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nitən pəhap ikin əpəh Astot.
Kən in təmatuwin əpəh e taon min matən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu
mətoarus in təmiet-pən əpəh Sisaria.

9

Sol təməplan Iesu e suatip rəha Tamaskes
(Wək 22:6-16; 26:12-18)

1 Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasik matən-iəkis məmə otohamnu netəmim
rəha Iesu. In təmuwin məplan pris asol agin
2 mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel əpəh Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit tatətəu-pən Suatip Rəha Iesu,
nat əpnapin iərman o pətan, otaskəlim ilat məlis ilat məmik ilat muwin e
kalapus əpəh Jerusalem.
3 Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agin min nəhag-əhagən kit
təmisi-pər e neai tatuəp tahmen e nipitən muwa masiəgəpin in ne ikin min
titəlau lan.
4 Kən in təmiet morin e nəptən, kən məto nəwia suah kit tatən-ipən kəm in
məmə, "!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?"
5 Kən Sol tətapəh məmə, "?Ik pah, Iərəmərə?" Kən nəwia suah un təmən-ipən
kəm in məmə, "Io Iesu itəm ik natol tərat kəm io.
6 Məto roiu ətul muwin əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin otəpanən-ipinə
məmə nat naka onəkol."
7 Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotəto
əm nəwia suah un, məto kəsotəplanən.
8 Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoapoap, tinəruru nehmən nat. Kən
kəmotos əm nelmin motit motuwin Tamaskes.
9 Təmos nian kisil təmisehmən nat, kən təməsagwənən kən məsənimən
nəhau ne.
10 Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas. Iərəmərə
təmaun-in e nat kit tahmen e napilaiirən, kən mən-ipən kəm in məmə, "!
Ananaeas!" Kən in tagət məmə, "Iərəmərə, io əpəh."
11 Kən Iərəmərə tən-ipən kəm in məmə, "Uwin əh e nimə rəha Jutas e suatip
asol itəm katən məmə Tətuatip, kən mətapəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgin
u Sol. In tatəghat roiu kəm Uhgin e nəfakən,
12 kən Uhgin təmos-ipən napilaiirən kit, kən təməplan etəmim kit, nərgin u
Ananaeas, təmuwa mələhəu-pən nelmin lan məmə niganəmtin otəwir min."
13 Məto Ananaeas təmə, "Iərəmərə, eməto nənən tepət e suah əh e rəhan
nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem.
14 Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə otaskəlim, məlis netəm
koatahatətə lam."

† **8:36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmə, "Kən Filip təmən-ipən kəm in məmə, 'Okəmə nakatən nipahrienən e Iesu e nikim rafin, ekitun nolən baptais lam.' Kən tən məmə, 'Io iatən nipahrienən e Iesu, məmə in Nəti Uhgin pahrien.' " **8:36:** Wək 10:47 **8:40:** Wək 21:8 **9:1:** Wək 8:3

15 Məto Iərəmərə təmən kəm Ananaeas məmə, “!Uwin! Məto-inu suah u
in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-iarəp nərgək kəm netəm
Iaihluə u sənəmə netəm Isrel, ne rəhalat kig min, ne netəm Isrel.
16 Kən io epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək.”
17 Kən Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələhəu-pən nelmin e
Sol, mən-ipən kəm in məmə, “Piak Sol. Iərəmərə Iesu itəm təmiet-arəp ron ik
e suatip nian nəmoatuwa ikin-u, in təmahl-ipa io məmə ik onakehm min nat,
kən Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig lam.”
18 Roiu agin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmiet rəkis e niganəmti Sol, kən
in tinaiir min minatehm nat. Kən in təmətul minataliwək, kən kol baptais lan
məmə in nəmtətin rəha nahatətəən.
19 Kən nian təmun nagwənən neen, kən nipətin təməsanən min.

Sol tinətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh Tamaskes.
20 Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel, məmə Iesu in Nəti Uhgin pahrien.
21 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən
məmə, “!Ei! ?Suah u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu əpəh
Jerusalem aupən, o kəp? Kən in təmuwa ikin-u məmə otaskəlim ilat məlis ilat
məmik muwin kəm pris asol min. ?In əh, o kəp?”
22 Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik maprəkis-in nəghatən
rəha netəm Isrel itəm koatatig Tamaskes, kən matəgətun wir məmə Iesu in
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Kən ilat kinotəruru nat okotən.
23 Nian tepət təmuwa muwin rəkis, kən netəm Isrel neen kəmoatəte anion
noa kit məmə okotohamnu Sol,
24 məto Sol təmətо noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən ne lapin
min, netəm Isrel kotətlosig əpəh e nafiluə rəha fenis kəmol e kəpiel məmə
okotohamnu Sol.*
25 Məto in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-
pən təulə lan, motuwin motiləs-iarəp e nakuhal e fenis. Kən in təmagim
muwin Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

26 Nian Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut məmə otuwin mətəu-pən netəm
rəha Iesu, məto ilat koatəgin, nikilat təht məmə tateiuə-in əm ilat məmə in etəm
rəha Iesu.
27 Məto Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol min, mən-ipən kəm ilat
məmə təmahro nulan Sol təməplan Iərəmərə Iesu e suatip nian təmatuwin
Tamaskes. Kən təmən-ipən min kəm ilat məmə Iərəmərə təməghat kəm Sol,
kən tahro nulan in tinatən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən.
28 Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp
nərgi Iərəmərə Iesu məsəginən.
29 Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris,
kəmotoh ilat min e nəghatən. Kən kinoatol məmə okotohamnu Sol.
30 Nian in min neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwin motit Sol motuwin
əpəh ləhau iuəhkir o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otagim
muwin əpəh isəu e taon əh Tasas.
31 Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e
nəmənlinuən, etəmim tika itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Uhgin

---

9:15: Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 **9:16:** 2 Kor 11:23-28 **9:21:** Wək 8:3 **9:22:** Wək 18:28
* **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon.
9:25: 2 Kor 11:32-33 **9:26:** Kal 1:17-19 **9:27:** 1 Kor 9:1

təmətasitu elat mol ilat koatətul əskasik, kən ilat rafin koatatig katisiai-in Iərəmərə. Kən ilat tinatepət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir min

32 Pita təmaliwək muwin ikin min məmə otuag netəm koatahatətə e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwin məplan netəmim rəha Iərəmərə əpəh e taon əh Lita.
33 Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nipətin təmimis tinos nup eit, təsaliwəkən mətapil əm e rəhan pet.
34 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham nimisən. Ətul, maiu-aiu rəham nimitiwin." Kən roiu agin min, Aeneas təməwir min mətul.
35 Kən netəmim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək mətan, kən ilat rafin kinotəuhlin rəhalat nətəligən kən minoatəfak kəm Iərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

36 E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita, u nipətin təmə, "tia," u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan u, nian rafin tatol təwir kəm netəmim kən mətasitu min e ian-rat min. 37 Məto e nian əh, nimisən kit təmol kən timis. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agin.
38 Ikin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto məmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm in məmə, "!Otuwa uəhai əm-tu!"
39 Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwin əpəh ilis agin. Məto nəutahlimis min tərioah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.
40 Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən mətag-pən o pətan əh təmimis məmə, "Tapita, ətul." Kən pətan apon təmaiir məplan Pita, kən mətul matəpələh.
41 Kən Pita təmea-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkin mil. Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlimis min məmə oko-tuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat.
42 Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
43 Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e nuwigi kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

1 E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e "Mopael rəha Itali."
2 In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək min. In tatos-ipən rəhan məni tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin.
3 Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, "!Konilias!"
4 Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, "?Iərəmərə, tahro?"

Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham
ne nəwirən itəm natol kəm ian-rat min.
5 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa,
nərgin u Saimon Pita.
6 In tətatig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau.
Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi.”
7 Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təmagim, kən Konilias təmaun-in
rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha
nəfakən.
8 In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən
iləhal məmə okəhaluwin Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilaiirən

9 Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh
kəmatəhaluwa e suatip iuəhkir o taon əh Jopa, Pita təmuwin əpəh ilis e
nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. 10 Məto
nəumis tinus, kən nian kəmatol əh nigin nagwənən, in taiir məto təməplan
napilaiirən kit itəm Uhgin tatos-ipa.
11 E napilaiirən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol
kətaskəlim nipəgnəmtin min, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e nəptən.
12 E nipəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək
ne motəkioah, ne mənig pisin pisin min.
13 Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ətul. Ohamnu neen
mon.”
14 Məto Pita təmə, “!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit
nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə kəsunən tamkimik e niganəmtim.”
15 Kən nəwia suah u təməghat min kəm in məmə, “Əsənən məmə nat kit
tamkimik itəm io Uhgin iatən məmə təwir əm, təsamkimikən.”
16 Kəmuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən roiu agin min, tapolən apon
təmər muwin əpəh e neai.

Pita təmos nipəti napilaiirən

17 Kən Pita nikin təmatəht pik məmə otitun nipəti nat əh tahmen e
napilaiirən itəm təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis
iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha Saimon, kən minəhaluwa minəhaləplan.
Kən minəhaluwin mətəhalətul əpəh e nafiluə.
18 Kən məhlaun əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon
Pita?”
19 Kən nian Pita tətalkut əh məmə otitun nipəti nat əh tahmen e napilaiirən,
kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal
kisil əpəh katəhalegəs-in ik.
20 Ətul uəhai matite muwin məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən
iləhal məto-inu io emahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa.”
21 Kən Pita təmeiuaiu muwin mən-ipən kəm iləhal məmə, “Io u inu itəm
itəməhal natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o naka?”
22 Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, “Əwəh. Etəm tatərəmərə e mopael min,
u Konilias, təmahl-ipa itiməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatip e
niganəmti Uhgin, kən in matəfak min kəm Uhgin. Kən noanol min rəha netəm
Isrel koatisiai-in pik. Nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik
onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto.”
23 Kən Pita təmit iləhal motuwin imə məmə ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwin e nimə rəha Konilias

10:14: Lev 11:1-47; Esik 4:14 **10:15:** Mak 7:15,19

Kən kəmən lawigin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən ilat.
24 Kəmən lawigin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. Ikin əh Konilias təmətapəh o rəhan min ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita.
25 Nian Pita təmatuwin məmə otuwin imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita ikin məmə otəfak kəm in.
26 Məto Pita təmitol-ipər min mən-ipən kəm in məmə, "Ətul, io etəmim əm tahmen lam."
27 Kən Pita təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tepət kinotuwa rəkis katəpələh.

28 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat rafin nəkotitun wir məmə tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwin motətag ilat. Məto Uhgin təmən kəm io e napilaiirən məmə esənən məmə suah kit in tamkimik e niganəmtin.
29 Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nikik təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ipinə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?"

30 Kən Konilias təmə, "Nian kisil tinuwin rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul aupən-in io,
31 kən mən məmə, 'Konilias. Uhgin təmətо rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wir min itəm ik natol kəm ian-rat min.
32 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita məmə otuwa. In tətatig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi.'
33 Kən ekahl-ipinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. Itimat rafin u ikin-u e niganəmti Uhgin ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafin natimnat itəm Iərəmərə təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itimat."

Pita təməghat

34 Kən Pita təməghat mən məmə, "Roiu enitun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm Uhgin nikin tagien olat,
35 məto nikin tagien o netəmim ikin min rafin itəm koatisiai-in ne moatol nat itəm tətuatip.

36 "Itəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tatən namnusən təwir rəha nəməlinuən ilat Uhgin e Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəha netəm rafin.
37 Itəmat nəkotitun natimnat min itəm Iesu etəm Nasaret təmol əpəh ikin min e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol natimnat min əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat.
38 Iesu əh, Uhgin təmitəpun mos-ipən Narmin Rəha Uhgin ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgin tətatig ilau min, in təmuwin e ikin min matol nat wir min, kən matol-wir netəmim itəm Setan təməlis ilat.

39 "Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikin min əpəh Jutia. Kən itimat emotəplan nian netəmim kəmotoh kətətu-pər e nig kəməluau kən timis.
40 Məto Uhgin təmol təmegəh min e nian itəm tatol kisil lan, kən matol əp in kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh min.

10:26: Wək 14:13-15; Nol Əpən 19:10 **10:34:** Dut 10:17; Rom 2:11 **10:37:** Mat 4:12-17

41 Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgin
təmitəpun ilat məmə okotəplan, itimat əh inəh emotagwən kitiəh itimat min
nian təməmegəh min e nimisən.
42 "Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən Iesu kəm netəmim, kən motən-
iarəp məmə Uhgin təmiləs-ipər rəkis in məmə in otakil nolən rəha netəmim
rafin itəm koatəmegəh ne itəm kinotimis rəkis.
43 Ien min rafin rəha Uhgin aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafin
itəm koatən nipahrienən lan, Uhgin otafəl rəkis rəhalat min nolən rat min e
nərgi in Iesu."

Narmin Rəha Uhgin təmuwa o Iaihluə min, netəm u sənəmə netəm Isrel

44 Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig
elat u itəm koatəto nəghatən əh.
45 Kən netəm Isrel itəm koatən nipahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən
Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pik nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgin
təmawte-in min Narmin Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel.
46 Kinotitun məmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat məto-inu kəmotəto
netəmim koatəghat e nəghatən ik pisin min moatiləs-ipər nərgi Uhgin. Kən Pita
təmə,
47 "?Pah titun nən-iəhauən netəm min u məmə okəsolən baptais elat? Məto
ilat kinotos rəkis Narmin Rəha Uhgin tahmen etat."
48 Kən in təmən-ipən məmə okol baptais elat e nərgi Iesu Kristo. Kən ilat
kəmotətapəh o Pita məmə otatig məsin ilat min.

11

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

1 Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nitən Jutia kəmotəto məmə
Iaihluə min, ilat min kinoatən nipahrienən e nəghatən rəha Uhgin.
2 Kən nian Pita təmər muwin Jerusalem, məto netəm rəha iəfak min itəm
koatən məmə okəkəike katəhg-ipən netəmim, ilat kinoatən nikalin,
3 moatən məmə, "? Tahro ik nəmuwin mətatig e nimə rəha netəm kəsəhg-
ipənən ilat, mətagwən itəmat min ilat?"
4 Kən Pita tinətuoun matən wir kəm ilat namnusən rəha natimnat rafin əpəh
Sisaria,
5 təmatən kəm ilat məmə, "Nian emətatig Jopa matəfak məplan nat kit
tahmen e napilaiirən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itəm
təmiet e neai kətaskəlim nipəgnəmtin min kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa
ron io.
6 Emətag-pən wir e nipəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin pisin min əh-
ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh iarupin min, ne mənig pisin
pisin min.
7 Kən eməto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, 'Pita, ətul mohamnu
neen mon.'
8 "Məto ekən-ipən kəm in məmə, '! Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən
esunən nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə ekisunən tamkimik
e niganəmtim.'
9 "Eməto min nəwia suah un təmisi-pən e neai matən-ipa kəm io məmə,
'Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgin iakən məmə təwir əm
təsamkimikən.'
10 Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon təmər muwin
əpəh e neai.

10:41: Luk 24:42-43; Wək 1:8 **10:42:** Wək 17:31; 1 Pita 4:5 **10:43:** Aes 53:5-6; Wək 2:38 **10:44:** Wək 11:15; 15:8 **10:46:** Wək 2:4; 19:6 **10:48:** Wək 19:5 **11:3:** Wək 10:28; Kal 2:12

11 “Kən roiu agin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə itəm iotatig ikin.
Netəm Sisaria kəmotahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa ron io, kit io kan.
12 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipa kəm io məmə ekətəu-pən iləhal, nat
əpnapin iləhal sənəmə netəm Isrel. Piatat min ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io,
emotuwin kiet-pən əpəh e nimə rəha suah əh Konilias motuwin imə.
13 Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə təhrol nulan in təməplan nagelo kit
rəha Uhgin təmuwa miet-arəpa ron e rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmə,
‘Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita.
14 In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat məmə itəmat rafin, ik ne rəham min,
ne rəham iolwək min, məmə Uhgin otosmegəh itəmat rafin.’
15 “Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgin təmeiuaiu mərioah
matig elat tahmen əm e inu təmuwa min etat aupən.
16 Kən nikik tatəht nəghatən itəm Iərəmərə təmən məmə, ‘Jon tatol baptais
e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən Uhgin tol baptais etəmat e Narmin
Rəhan.’
17 Kən okəmə Uhgin tatos-ipən kəm ilat Narmin kitiəh əm itəm təmos-ipa
kəm kitat nian kitat kəmotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu Kristo, io etəmim
əm, okol esən-iəhauən Uhgin o nat naka itəm in tolkeike məmə otol kəm ilat.”
18 Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau minən, məto
kəmotənwiwi Uhgin motəmə, “Nat əh tol nulan məmə Uhgin tinol rəkis suatip
rəha Iaihluə min məmə ilat min okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmə
Uhgin otosmegəh ilat.”

Niməfak əpəh Antiok

19 Nian Sol ne rəhan min kəmotohamnu Stipen, kəmatol tərat kəm netəm
koatən nipahrienən e Iesu. Kən iəfak min əh kəmotagim motuwin əpəh ikin
min əpəh Fonisia ne Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm
u, netəm Isrel.
20 Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwin Antiok motən-iarəp
min namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu kəm netəm əpnapin əm, sənəmə
netəm Isrel əm.
21 Kən Iərəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat,
kən netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
22 Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən
kəmotahl-ipən Panapas məmə otuwin əpəh Antiok.
23 Nian təmiet-arəpən, təməplan məmə Uhgin təmolkeike pik ilat matol
təwir kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən nipahrienən e Iesu, kən Panapas
nikin təmagien masitu elat məmə ilat okoatətul əskasik e Iərəmərə e nikilat
rafin.
24 Panapas in etəm wir kit itəm Narmin Rəha Uhgin tərioah mətatig lan, kən
rəhan nahatətəən in təskasik o Uhgin. Kən in təmasitu e netəmim tepət ikin əh
məmə ilat okotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
25 Kən Panapas təmiet muwin Tasas mategəs-in Sol.
26 Nian təməplan Sol, təmit mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin o nup kitiəh
muatəfak ilat netəm rəha niməfak əh matuəgətun netəmim tepət. Ikin əh
Antiok kəmətuoun kaun-in netəm rəha Iesu Kristo məmə, “Kristin.”*
27 E nian əh, ien neen rəha Uhgin kəmotiet Jerusalem motuwin əpəh Antiok.

11:14: Wək 16:31 **11:15:** Wək 10:9-48 **11:15:** Wək 2:4 **11:16:** Wək 1:5 **11:18:** Wək 13:48; 14:27 **11:19:** Wək 8:1-4 **11:22:** Wək 4:36 **11:25:** Wək 9:30 * **11:26:** E nəghatən Kris, nipəti nəghatən u “Kristin” tatən məmə “rəha Kristo.”

28 Kit nərgin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin
məmə otəsuwəhən nəumis otan e nitən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian
Klotias təmatərəmərə e netəm Rom.)
29 Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm
rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahl-ipən məni naka, tepət o noan məsin, itəm titun
nahl-ipənən.
30 Kən kəmotol məni min əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə
okuəmik mian kəm elta min rəha niməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nəratən kəm niməfak

1 E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa
Kitiəh təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotaskəlim netəmim neen rəha
niməfak əpəh Jerusalem məmə otol ilat kotəto nahməən e nipətilat.
2 Təmahl-ipən rəhan min netəmim kəmotuwin kaskəlim Jemes pia Jon kən
motətamnu e rəhalat naip asol.
3 Nian təmətamnu Jemes, məplan məmə netəm Isrel nikilat təmagien pik ron.
Kən in təmatig maskəlim min Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan
Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan.
4 Nian tinaskəlim rəkis Pita, kən təmiləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən
məmə mopael sikistin okoatətlosig-in, kuwit kuwit e aua min rafin e
nərauiəgən ne lapin. Kən Herot tolkeike məmə otiuw-iarəp tətul e niganəmti
netəmim nian lafet tinol namnun.
5 Məto nian Pita təmətatig e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən
əskasik ron kəm Uhgin.

Uhgin təmiləs-iarəp Pita e kalapus

6 E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapil ilugin e mopael
kəiu, kəməlis nelmin mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən
kit e mopael kit min. Kən mopael kəiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus.
7 Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iərəmərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e
nipəgnoa kalapus. Təmekek nikali Pita kən məhgaiir lan. Kən məmə, "!Ətul
uəhai!" Kən sen mil kəmuisas atip e nelmi Pita mil.
8 Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, "Uwin e rəham put ne natimnat." Kən
Pita tuwin elat. Kən tən-ipən min kəm in məmə, "Uwinin rəham kot, kən
mətəu-pa io."
9 Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nipəgnoa kalapus, məto in təsitunən məmə
natimnat min u nagelo tatol lan in nipahrienən. Nikin təht məmə tatehm nat
kit tahmen e napilaiirən.
10 Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən
mualiwək muaprəkis-in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa
itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir
ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian kəmualiwək məsin mian e
suatip, kən əmun nagelo təmikə min.
11 Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, "Roiu enitun
ətuatip məmə Iərəmərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa miləs-irəkis io e nat
naka itəm Herot tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə
okotəplan."
12 Nian Pita tinitun məmə Uhgin təmiləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə
rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgin tepət kəmotuwa
kitiəh moatəfak-pən kəm Uhgin məmə otasitu lan.

11:28: Wək 21:10 **11:30:** Wək 12:25 **12:10:** Wək 5:19

13 Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u
Rota, təmaiu muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa.
14 Nian təmətо nəwia Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nikin
təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa mətо təmaiu mitəlig muwin
məplan netəmim u koatəfak, kən təmən məmə, "!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə
e toa tatətul!"
15 Mətо kotəmə, "Ah. Ik ialməl." Mətо in təmatəkəike matən məmə, "!Kəp!
Iatən pahrien." Kən ilat kotən məmə, "Okəmə naka rəhan nagelo tiə."
16 Mətо Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian
kəmotəplan in, nikilat təmaut pik ron.
17 Mətо Pita təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən
matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iərəmərə təmiləs-iarəp in e kala-
pus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat
min e niməfak." Kən təmiet magim matuwin ik pisin kit min.
18 Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus,
kəmotətapəh-ətapəh olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita
təmahruwin.
19 Kən nian Herot təmətо məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael
min məmə okotegəs-in. Mətо nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot
təmaun-in mopael min itəm kəmotehm kalapus mətapəh olat məmə Pita
təmahrol magim. Mətо ilat kotəruru kən in təmən məmə okəmik mopael min
əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig
ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

20 E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh neməha təmol pik təmetəhau netəm
kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil
əh kəmotuwa kitiəh kən motuwin məmə okotəplan kig məmə okotaru nego,
mətо-inu netəm iməlat ikin kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin.
Mətо aupən ilat kəmotuwin motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u
Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə
otətəu-pən ilat.
21 E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwin məplan ilat, kən
təmuwin e rəhan natimnat wir min itəm tatəgətun məmə in tatərəmərə. Kən
təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmim.
22 Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, "! Suah u tatəghat sənəmə in
etəmim mətо uhgin kit!"
23 Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh e nimisən əskasik kit
mətо-inu Herot təmos nənwiwiən o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwiən
kəm Uhgin, kən wom min kəmoton nisgan kən timis.
24 Kən e nian əh, netəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-
iarəp nəghatən rəha Uhgin e ikin min tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa
katən nipahrienən e Iesu.
25 Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem,
miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

1 E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. Ilat u Panapas, ne Simeon
katən məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau
Herot Antipas u təmatərəmərə e Kalili aupən, ne Sol.

12:18: Wək 5:22-24 **12:23:** Dan 5:20 **12:24:** Aes 55:11 **12:25:** Wək 11:29-30; 15:37

2 E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm Iərəmərə, kən
Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə roiu əh
onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau
ron."
3 Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e
rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal
wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

4 Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u,
kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh
e nəptən kit Saepras.
5 Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha
netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau
mətasitu elau.
6 Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliet-arəpa e taon Pafos.
Ikin əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən
rəha iərmis min, kən in ien eiuə, nərgin u Patisas.
7 Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm
Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən
nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə
otəto nəghatən rəha Uhgin.
8 Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən
məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə
otəsənən nipahrienən e Iesu.
9 Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nikin,
kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə,
10 "!Ei! Ik nəti Setan. Ik tikimir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik
nakərioah əm e neiueiuəən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip
pahrien rəha Iərəmərə itəm natəuhlin?
11 Roiu əh, Iərəmərə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis,
onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen." Kən roiu agin min təməplan
norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin.
Kən təmətul matea-pən əpnapin əm məmə suah kit otasitu lan mit.
12 Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nipahrienən e Iesu
məto-inu təmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iərəmərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

13 Kən Pol ne rəhan min netəmim kəmotiet Pafos motuwin e nego kit
motuwin əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mitəlig-
pən əpəh Jerusalem.
14 Kən ilat kəmotiet Perka motuwin əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən
e nian rəha Sapat, kəmotuwin imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel
moatəpələh.
15 Nian kəmotəto nafinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə əh
kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, "Piak min. Okəmə
itəmat kit tatos nəghatən wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp."

13:2: Wək 9:15 **13:3:** Wək 6:6 **13:5:** Wək 12:12; 15:39 **13:11:** Wək 9:8 **13:13:** Wək 15:38

16 Kən Pol təmətul mefətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə,
“Noanol min rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihluə min itəm noatəfak-pən kəm
Uhgin, otətəlig-in-tu io.
17 Uhgin rəha noanol min rəha Isrel təmitəpun timitat min aupən kən mol
ilat kotepət nian ilat kəmoatatig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan,
təmit-iarəp ilat e nəptən əh.
18 Kən matehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin.
19 In təmol noanol min rəha netəm Isrel kəmotoh kapman min rəha nəptən
sepin itəm kotatig e nitən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tipitat
min məmə rəhatat.
20 Natimnat min əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwin rəkis. Uarisig
e natimnat min əh, Uhgin təmos-ipən kəm noanol min rəha Isrel netəm-iasol
min məmə ilat okotərəmərə elat mətoarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgin
Samuel.
21 Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Uhgin təmos-ipən kəm
ilat Sol u nəti Kis, təmisi-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təmərəmərə elat
o nup foti.
22 Kən nian Uhgin təmiləs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təmən-
iarəp nat kit təwir lan məmə, ‘Eməplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip
itəm io iakolkeike. Kən in otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.’
23 “Kən Uhgin təmol məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otisi-pən e noanol rəha
suah u Kig Tefit, məmə otosmegəh netəm Isrel tahmen-pən əm məmə in təmən-
iəkis mihin.
24 Məto uarisig Iesu tətuoun rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm
noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min
kən kol baptais elat.
25 Nian Jon təmatuwa iuəhkir o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə,
‘?Nikitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgin təmən rəkis.
!Kəp! In tatuarisig lak itəm io esahmenən məmə ekapeg rəkis rəhan put.’*
26 “Piak min itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat Iaihluə
min itəm nəkoatəfak kəm Uhgin, otətəlig-in wir, Uhgin təmahl-ipa kəm kitat
nəghatən u e Iesu məmə in otosmegəh kitat.
27 Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol min
kəməsotitunən məmə suah əh inəh Iesu, Uhgin təmahl-ipa məmə otosmegəh
ilat. Kən nat əpnapin kəmatafin-iarəp kəm ilat e Sapat min rafin nəghatən
rəha ien min rəha Uhgin itəm kəmoatən e Iesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən
ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien min rəha Uhgin
kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin.
28 Nat əpnapin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh
məmə Pailat otohamnu.
29 “Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgin təmən məmə okol
mihin lan, kən rəhan min netəmim kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka
kitənim e nipəg kəpiel.
30 Məto Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən.
31 Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim. Netəm əh, ilat Iesu
kəmotan aupən əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh
koatən-iarəp kəm piatat min u noanol min rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan
pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien.

13:17: Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1 **13:20:** Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23:** 2 Saml 7:12-16 **13:24:** Mat 3:1-2 * **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin. **13:25:** Jon 1:20,27 **13:28:** Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60 **13:31:** Wək 1:3,8

32 “Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə
nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm tipitat min aupən,
33 roiu əh, tinol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min rəhalat nian
təmosmegəh Iesu e nimisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin e Naoa Rəha
Napuən Min kəiu tatən məmə,
‘Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.’
34 “Uhgin təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e
nimisən, kən okol təsimis minən, kən nipətin otəsəmnəmitən. Tatən məmə,
‘Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-iəkis rəkis kəm
Kig Tefit aupən.’
35 “Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgin, Kig Tefit təmən kəm Uhgin
e Iosmegəh məmə,
‘Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham otəmnəmit məpien.’
36 “Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgin tolkeike.
Uarisig ikin timis, kən kəmitənim ilat tipin min, kən nipətin təməmnəmit.
37 Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in
min təmimis, məto Uhgin təmol təmegəh min, kən nipətin təmisəmnəmitən.
38 “Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm
itəmat məmə e Iesu, Uhgin otos-irəkis nolən rat min rəhatəmat.
39 Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-irəkisən
nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat
min rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses təsahmenən o
nosmegəhən etəmim.
40 Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien min
rəha Uhgin otəsuwamən etəmat.
41 Kən in tatən məmə,
‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin.
Onəkotaut kən motimis, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit
tərat pik otəmat itəm okol nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnapin
okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’ ”

Netəmim kəmotagien o namnusən təwir

42 Nian Pol ne Panapas kinatiaiet e niməfak, netəmim kəmotətapəh olau
məmə, “Awi, okol nakuea min e Sapat u tatuwa, muən-iarəp min nəghatən
əh neen kəm itimat.”
43 Kən nian netəmim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-pən Pol ne
Panapas. Netəm əh, neen noanol min rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin
min itəm kəmotapəs rəhalat nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm
Isrel.
Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə,
“Onəkotəkəike motaskəlim nahatətəən rəhatəmat e Uhgin.”
44 Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkir netəmim rafin e taon asol əh kəmotuwa
məmə okotəto nəghatən rəha Uhgin.
45 Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netəmim kəmotuwa o
nəghatən rəha Pol, kən kəmotetəhak pik olat, kən minotətuoun moatən rat Pol
ne nat naka itəm in tatən.
46 Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, “Itimlau oekuəike
muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgin kəm itəmat pitən, noanol min rəha Isrel.
Kən itəmat nəmotapəs nəghatən rəha Uhgin, kən itəmat nakoatən atip əm
məmə itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lilin. Kən roiu itimlau

13:33: Sam 2:7 **13:34:** Aes 55:3 **13:35:** Sam 16:10 **13:39:** Rom 10:4 **13:41:** Hab 1:5

enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm Iaihluə min itəm sənəmə noanol min rəha Isrel,
47 kən inu, inu nəghatən itəm Iərəmərə təmos-ipa rəkis kəm itimlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
'Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihluə min, məmə natən-iarəp kəm netəmim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.' "
48 Nian Iaihluə min kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien ron, kən minoatamnus-amnus kəm ilat min məmə nəghatən rəha Iesu Iərəmərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgin təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nipahrienən lan.
49 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu mitəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

50 Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwin motəplan nipitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol min e taon əh, motiuw-pa ilat moatol nemə̈ha kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin.
51 Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgin təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpinən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh Ikoniam.
52 Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgin tatərioah elat, kən ilat nikilat tətagien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

1 E Ikoniam kəmian min əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netem Isrel tepət ne netəm Iaihluə tepət min, məmə ilat kəmoatən nipahrienən e Iesu. 2 Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nipahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwin o Iaihluə min, motol ilat kotetəhau pik netəm u koatən nipahrienən e Iesu, moatol nemə̈ha kəm ilat.
3 Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwirən rəha Uhgin kəm netəmim rafin. Kən Iərəmərə təmol ilau kioal nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.
4 Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat min, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən nipahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas.
5 Kən netəm Isrel ne Iaihluə min, ne netəm-iasol min rəhalat min, kinoatol nəghatən anion kit məmə okotərəkin ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel.
6 Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe.
7 Kən e taon mil əh ne ikin min titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

8 Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin təməfaiu təruru naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh
9 matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, minitun məmə suah əh tinatahatətə rəkis məmə nelkin titun nəwirən,

13:46: Wək 3:26; 18:6 **13:47:** Aes 49:6 **13:51:** Mat 10:14; Wək 18:6 **14:3:** Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5:** Wək 14:19

10 kən magət əfəməh lan məmə, "!Ei piak, ətul!" Kən əmun, suah apon
təmətip mər kən minataliwək.
11 Nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol, kəmotən
əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, "!Ei! Otəplan-tu. Uhgin min rəhatat
kinotol netəmim in, ilat minotuwa imətat ikin."
12 Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nipətin təmə in iərəmərə rəha
uhgin min rəhalat. Kən kəmotəuhlin min nərgi Pol məmə Heremes, nipətin u
məmə in iəghat asol rəha uhgin min rəhalat.
13 Nimə rəha narmi nat rəha uhgin əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən
pris rəha uhgin əh Sus təmasig kau min neen itəm tinətu-pən rəkis nəgui-nig
elat. Kən məmik ilat muwa e nafiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətin
e kəpiel. Məto in ne nimanin netəmim kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm
ilau motol nənwiwiən lan kəm Pol ne Panapas.
14 Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau
natimnat.* Kən kəmuaiu mian əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh məmə,
15 "!Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau etəmim əm
tahmen etəmat. Etios namnusən təwir matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike
məmə ekuəuhlin nətəligən rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgin
min u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm
tatəmegəh, mətatig namnun tikə. In pisin əm təmol neai, nəptən, nitəhəi, ne
natimnat rafin itəm koatatig ikin min rafin.
16 Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin min rafin məmə ilat
okotətəu-pən atip əm suatip min rəhalat.
17 Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun nəplanən
rəhan nəwirən itəm in tatol. In tatol nuhuən tatəfik, matol nagwənən min e
nasumən, kən koatol nipətilat e nian ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən
kəm itəmat mol itəmat nakoatəto təwir."
18 Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm kuakiə o nən-
iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən nənwiwiən kəm ilau.
19 Kən netəmim neen e noanol min rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh
Pisitia ne Ikoniam motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa
kəplan ilat. Kən kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka
kərakin-iarəp e taon motapəs tətaməhl. Nikilat təht məmə təmimis.
20 Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun
muwin min əpəh imə e taon. Kən kəmən lawigin, in ne Panapas kəmiaiet mian
Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

21 Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e taon əh Tepe, kən
kəmiaiuw-pa netəmim tepət kotuwa o Iesu. Kən kəmiatəlig muea Listra, kən
uarisig u, kiaiet min muea Ikoniam, kən miaiet min muea Antiok əh Pisitia.
22 Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-ipən
nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən e Iesu. Kən matuən məmə,
"Kitat okotatig e nəratən tepət nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ah-
gin nərəmərəən rəha Uhgin. Məto nat əpnapin əm, kitat okotəkəike moatətul
əskasik."
23 Kən e niməfak min e ikin min rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər
elta min rəhalat. Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu
e nelmi Iərəmərə netəmim itəm kinoatən rəkis nipahrienən lan.
24 Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka,

---

14:11: Wək 28:6 * **14:14:** "kəmuəhap rəhalau natimnat" in nəmtətin kit məmə kəmotəto tərat pik e nolən əh **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26 **14:16:** Wək 17:30 **14:17:** Jer 5:24 **14:19:** Wək 17:13; 2 Kor 11:25 **14:22:** Wək 15:32; 1 Tes 3:3

25 ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa min e taon kit min Atalia,
26 kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən motəfak məmə Uhgin otehm wir ilau e ikin min itəm ilau katian ikin. Kən roiu kinioal namnun wək rəhalau.
27 Nian ilau kəmiatəlig-pa min, kəmuaun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitiəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgin təmol elau e nəsanənən rəhan, kən məmə təmahro nulan Iaihluə min, ilat kəmotuwa moatən nipahrienən e Iesu.
28 Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

15

Iəfak min neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən Lou rəha Moses

1 Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat min moatən məmə, "Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat."
2 Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen min məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol min ne elta min rəha niməfak o nənən əh.
3 Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə tahro nulan Uhgin tatiuw-pa Iaihluə min koatuwa rəhan netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat min ikin əh nikilat tətagien pik.
4 Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol min ne elta min rəha niməfak, kəmotagien məmə okotos ilat motuwin iməlat min ikin. Kən Pol ne netəm əh kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgin təmasitu elat lan.
5 Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nipahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə, "Iaihluə min, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha Moses."

Aposol min ne netəm-iasol min kəmotəghat əpəh Jerusalem

6 Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh.
7 Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən məmə, "Piak min. Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Uhgin təmitəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm Iaihluə min məmə okotən nipahrienən lan.
8 Uhgin titun nətəligən rəha netəmim, kən in tinəgətun rəkis məmə nikin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, məto-inu təmos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm ilat e suatip kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat.
9 In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat min məto-inu koatən nipahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.
10 "? Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Uhgin nikin otahmə? ?Tahro itəmat ninoatiləs-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat, otəplan-tu. Kitat ne tipitat min kitat rafin kəsotahmenən məmə okotiləs nat figəm əh.

14:26: Wək 13:1-2 **14:27:** Wək 15:4,12 **15:1:** Kal 5:2 **15:2:** Kal 2:1 **15:4:** Wək 14:27
15:7: Wək 10:1-43 **15:8:** Wək 10:44; 11:15 **15:10:** Mat 11:30; Kal 3:10

11 Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəmərə rəhatat, kən in tatosmegəh
kitat e rəhan nəwirən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat."
12 Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne
Panapas kinatuamnus-iarəp nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min itəm
Uhgin təmol ilau kioal e niganəmti Iaihluə min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

13 Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən Jemes tətul mən
məmə, "Piak min. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən.
14 Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgin təmiet-pa pitən o
Iaihluə min məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan min.
15 Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgin təmən itəm
kəmətе e Naoa Rəha Uhgin. Uhgin tatən məmə,
16 'Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.
Oekol-wir nego rəha nərəmərəən rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkir
tamnim.
Nat əpnapin iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ipər milpin mafəl mol təskasik min,
17 məmə netəm əpnapin e nitən min u Iaihluə min, itəm ninəmitəpun rəkis ilat
məmə rəhak netəmim min, ilat okotegəs-in io.
18 Io Iərəmərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat əh aupən.' "
19 Kən Jemes təmən məmə, "Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu Iaihluə min
kinoatəuhlin nətəligən rəhalat minoatuwa o Uhgin. Kən təsəwirən məmə kitat
okotol tiəkis pik min olat.
20 Məto pəs okotəte naoa kit tuwin kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən
min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis min,
kən kotamkimik e niganəmti Uhgin. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən
məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nipətin.
Kən okəsotunən nitan.
21 Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəmə̇linuən tətatig, məto-
inu təmətuoun rəkis e Sapat min rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh
e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən min əh e
taon min rafin."

Kəməte naoa kəm iəfak min u Iaihluə min

22 Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha nimə̇fak kəmotegəhan məmə
okotahl-ipən ilat min neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwin Antiok. Kən
kəmotətgi-arəp Saelas ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim
koatisiai-in ilau.
23 Kən kəmotos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwin. Naoa tatən
məmə,
"Itimat aposol min ne elta min rəha nimə̇fak, itimat piatimat u itəmat.
Iakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihluə min, məto
roiu ninotuwa piatimat min.
24 Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nikitimat kəmotol tiəkis pik
kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərat e nəghatən rəhalat. Məto itimat
emisotos-ipənən nəghatən məmə okotuwin kən mihin.
25 Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə
itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau
kuəwir pik otat.
26 Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iərəmərə rəhatat, Iesu Kristo.
27 Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə muehm itəmat.
Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiəh əm itəm itimat emotəte.

15:11: Kal 2:16; Efes 2:5-8 **15:13:** Kal 2:9 **15:18:** Amos 9:11-12 **15:20:** Eks 34:15-17; Lev 17:10-16

28 Kən Narmin Rəha Uhgin nikin tagien ne nikitimat tagien məmə esotos-
ipinə minən lou kit kəm itəmat məmə otəfigəm pik otəmat, məto in əm u
nəkotəkəike motol:
29 onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi
nat min u iərmis min; kən məsotunən nitan; kən məsotunən nat megəh itəm
kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan.
Okəmə nakotətəu-pən nəghatən min əh, onəkotuwin e suatip təwir.
Inu namnun rəhatimat nəghatən."
30 Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit məmə oko-
tuwin əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotaun-in netəmim rəha
niməfak e ikin min əh, kən kotuwa kitiəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat.
31 Kən nian kəmotafin naoa un, nikilat təmagien məto-inu nəghatən əh
təmiləs-ipər nikilat.
32 Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgin. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat
min əh mətiales-ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik.
33 Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min kəmotauiatipin ilau kən
motətapəh məmə Uhgin otos-ipən rəhan nəmə̈linuən kəm ilau, kən motahl-
ipən ilau kiatəlig-pən o netəm u kəmotahl-ipa ilau.
34-35 Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh Antiok, kən ilat
netəmim tepət kəmoatən-iarəp ne moatəgətun netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

36 Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə, "Təwir məmə ki-
atelig min mian muəplan pialau min e taon min itəm kəmuən-iarəp nəghatən
ikin rəha Iərəmərə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig."
37 Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak.
38 Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau
əpəh Pamfilia mitəlig məsətəu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək.
39 Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit
Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras.
40 Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə
Iərəmərə otehm wir ilau e rəhan nəwirən, kən motahl-iarəp ilau.
41 Kən kəmualiwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik
niməfak min.

16

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

1 Kən Pol təmaliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit
əh-ikin rəha Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, məto
rəhan tata in etəm Kris.
2 Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir
kit.
3 Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-ipən in məto-inu
təməsolkeikeən məmə noanol min rəha Isrel nikilat otəht rat məto-inu kotitun
məmə tata rəha Timoti in etəm Kris.
4 Kən nian iləhal kəməhaluwin e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim
rəha Uhgin nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh
Jerusalem. Kən mitəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən
min əh.
5 Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian
rafin netəmim koatuwa moatepət e niməfak.

15:28: Mat 23:4 **15:37:** Wək 12:12,25 **15:38:** Wək 13:13; Kol 4:10 **16:1:** Wək 14:6; 2 Tim 1:5
16:2: Fil 2:19-22 **16:4:** Wək 15:23-29

Pol təməplan napilaiirən kit rəha Uhgin

6 Kən iləhal kəməhaluwin-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu
Narmin Rəha Uhgin təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwin-pən Esia ikin
məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin.
7 Nian kəməhaluwa iuəhkir e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike
məmə okəhaluwin Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə
okəhaluwin.
8 Kən kəməhalaliwək məhaluwin-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon
əh Troas.
9 Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. Təməplan məmə
etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, "Awi, okol nakuwa
Masetonia masitu etimat."
10 Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natimnat
məmə ekotuwin Masetonia, məto-inu enoatitun məmə Uhgin tətaun-in itimat
məmə ekotən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nipahrienən e Iesu

11 Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip əm o nitən
Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwin motuar e taon Neapolis.
12 Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwin əpəh e taon əh Filipae, u
tatəməhl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip.
Kən emotatig məsin əh-ikin.
13 Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwin əpəh ləhau
e nəhau kit itəm emotəto məmə netəmim kotuwin ikin katəfak. Kən emotuwin
moatəpələh katəghat itimat nipitan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh.
14 Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan
itəm tatol-salim-in niməhan nəgui-naris u nian rafin niməhan əh nəmtin tiəkis
pik. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Uhgin, kən Iərəmərə təmol nikin
timətmətig məmə otən nipahrienən e nəghatən itəm Pol tatən.
15 Kən kəmol baptais lan ne rəhan min, ne rəhan iolwək min. Kən in təmən-
ipa kəm itimat məmə, "Awi, okol nakotuwa imak ikin kotatig məsin məto-
inu itəmat ninotitun rəkis məmə io iatən nipahrienən e Iərəmərə." Kən in
təmatəkəike kəm itimat, kən ekotuwin iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

16 Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit
təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim neen itəm kəmotos-nəmtin.
Pətan əh narmin rat kit tətatig lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm
otəpanuwa. Kən matol win e məni tepət rəha rəhan netəm-iasol min məto-
inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən.
17 Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, "Netəm u,
netəm rəha Uhgin u in ilis, ilis pik. Koatən-ipinə kəm itəmat suatip rəha Uhgin
məmə in otosmegəh netəmim lan."
18 Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol tinəto tərat o nat
əh minəpou in. Kən in təmeirair magət e narmin rat apon məmə, "E nərgi Iesu
Kristo iatən-ipinə kəm ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un." Kən roiu agin
min, narmin rat apon təmiet e pətan əkəku əh.
19 Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəmərə lan kinotitun məmə
kinotakiə e suatip rəhalat o nolən win e məni, kəmotəto tərat. Kən
kəmotaskəlim Pol ne Saelas motiləs ilau motuwin əpəh e ikin rəha kaonsel
rəha taon əh,

16:6: Wək 18:23 **16:17:** Mak 1:24

20 məmə okuətul e niganəmti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən
məmə, “Suah mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərat tepət u
imətat ikin.
21 Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatip pisin min. Məto suatip
min əh kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən
nəhlan.”
22 Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat ilau. Kən suah
mil u rəha kot kuən-ipən kəm mopael min məmə okotapeg rəhalau natimnat
motalis ilau.
23 Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau e kalapus.
Kən motən-ipən kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet
muagim.
24 Nian etəm rəha nehmən kalapus təmətо nəghatən əh, təmiləs ilau muwin
e rum kit əpəh imə agin, kən mətu-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nipahrienən e Iesu

25 Kən nian tinəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan
napuən min rəha nənwiwiən Uhgin. Kən netəmim min e kalapus koatətəlig-in
ilau.
26 Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nimə
kalapus təməloal pik, kən nafiluə min e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm
kəməlis netəmim lan kəmotisas.
27 Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmaiir, məplan məmə nafiluə min
rəha kalapus kəmoterəh, nikin təmaht məmə netəm koatəməhl e kalapus
kinotagim rafin. Kən miləs-ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.*
28 Məto Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Əsaruən ik! Itimat rafin əpəh ikin.”
29 Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiu muwin əpəh imə,
misin-pən nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiəp.
30 Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə, “!Suah mil! ?
Ekahro nulan məmə Uhgin otosmegəh io?”
31 Kən kuən-ipən kəm in məmə, “Onəkəike mən nipahrienən e Iərəmərə Iesu,
kən məmə Uhgin otosmegəh ik ne rəham min.”
32 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iərəmərə kəm in ne netəmim itəm kotatig
ilat min.
33 Nat əpnapin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwin maikuas e
nimməgəm min e nipətilau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol
baptais lan ilat rəhan min.
34 Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mos-ipən nagwənən kəm
ilau. Kən in ne rəhan min rafin nikilat təmagien mərioah məto-inu kəmotən
nipahrienən e Uhgin.
35 Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə,
“Okotuwin kerəh e suah mil əh katian.”
36 Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, “Etəm rəha
kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul
mətig.”
37 Məto Pol təmən-ipən kəm mopael min əh məmə, “?Ei, məto naka əh?
Itimlau etəm Rom mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsuəplanən nat kit məmə
emioal tərat, məto e niganəmti netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən

---

16:20: Mak 13:9 **16:22:** 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2 * **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh. **16:27:** Wək 12:18-19 **16:30:** Wək 2:37

† **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afin e Wək 25:15-16.

itimlau e kalapus. ?Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau
əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itimlau."
38 Kən mopael min əh kəmotuwin kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən
nian kəmuəto məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik.
39 Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, "!Ei, kəsi! Emioal tərat
etəmlau." Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nipəg noa kalapus, kən muən-ipən
wir kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.
40 Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nimə rəha Litia. Ikin əh
kəmuəplan piatat ne winitat min rəha niməfak, kən muəghat məsin kəm ilat
mətialəs-ipər nikilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

1 Kən Pol ne Saelas kəmualiwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis
ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. Ikin əh, nimə rəha
nuəfiminən kit əh-ikin rəha netəm Isrel.
2 Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwin əpəh imə e nimə əh.
Kən e Sapat kisil ilat netəm əh noanol min rəha Isrel kəmoatol nəghatən tepət
o Naoa Rəha Uhgin.
3 In tatən kəm ilat məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən wir agin-əh məmə Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahməən e nipətin, muwa mətoarus
mimis, kən Uhgin otəpanosmegəh min in e nimisən. Iesu u itəm iatən kəm
itəmat, inu Kristo əh."
4 Ilat neen kəmotən nipahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne
Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm Uhgin, ne nipitan asol tepət
itəm koatərəmərə e nipitan min, kəmotətəu-pən ilau.
5 Məto netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, kəmotetəhak, kən motuwin
moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nikal suatip min ne ikin min, motuwa
minoatos ilat min, kən minoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwin
e nimə rəha suah kit nərgin u Jeson, moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol
ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.
6 Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat min neen
motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol min rəha kaonsel. Kən
kəmotagət əfəməh moatən məmə, "Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərat
tepət e ikin min, kən minuea e taon rəhatat.
7 Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətgəhl lou
rəha Sisa itəm tatərəmərə e nitən min. Ilat koatən məmə Iərəmərə kit min əh-
ikin tətatig, nərgin u Iesu."
8 Nian noanol min rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne
netəm-iasol min əh kinotəruru əfəməh məmə okotol naka.
9 Kən netəm-iasol min əh kəmotol Jeson ne piatat min kəmotos-ipən məni
neen, məmə in nəniəkisən kit məmə okəsotol minən nat əh, kən motahl-ipən
ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

10 Nian tinapinəp, kən piatat min ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas
məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel.
11 Noanol min rəha Isrel ikin əh nətəligən rəhalat təwir, maprəkis-in netəm
Tesalonaeka, məto-inu kotolkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau.
Kən nian rafin, koatafin wir e Naoa Rəha Uhgin, moategəs-in məmə nəghatən
rəhalau tətuatip o kəp.

17:7: Luk 23:2; Jon 19:12

12 Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nipahrienən e Iesu. Kən nipitan
asol min Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nipahrienən e Iesu.
13 Məto nian noanol min rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol
tatən-iarəp min nəghatən rəha Uhgin əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa min əpəh
ikin minoatol netəm Perea kinotol min təmənt kəm ilau.
14 Kən e nian əm əh, piatat min kəmotahl-ipən min Pol tuwin əpəh itəhəi
muwin e nego muwin Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea.
15 Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa min
Perea, Pol tahləpis ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut
uəhai əm mian muəplan min in.

Pol əpəh Atens

16 Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təmənto tərat pik
məto-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərioah e narmi nat min.
17 Məto-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel ilat netəm Isrel ne Iaihluə min itəm koatəfak kəm Uhgin, moatəghat pik
o nat əh. Kən nian rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm
əpnapin min əm.
18 Kən iəgətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sitoik,* ilat
min koatəghat. Ilat neen koatən məmə, "?Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh
kit e suatip matən, kahrmə tatən naka əpəh?"
Kən netəmim neen kotəmə, "Itimat ekotəto məmə tatəghat-in uhgin min
rəha ikin pisin pisin min." Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in Iesu,
matən məmə təmimis məto Uhgin təmosmegəh min.
19 Kən kəmotaun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha
netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm
in məmə, "Ekotolkeike məmə ekotitun nipəti nəghatən wi itəm nakatən.
20 Nəghatən min əh neen, ekotəto məmə tol pisin agin-əh, kən ekotolkeike
məmə ekotitun nipətin."
21 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pisin min itəm
kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi
min əh, kən motəuhlin wir nənən lan.
22 Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, "Netəm Atens. Io
enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgin min.
23 Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin
ne narmi nat min, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e
kəpiel kit məmə, INU IKIN KATəFAK-PəN KəM UHGIN KIT ITəM ITIMAT EKOTəRURU.
Məto uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin əh inəh
itəm io iatən-ipinə kəm itəmat.
24 Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatatig lan, kən
in matərəmərə e neai ne nəptən, in təsatigən e niməfak min itəm kitat əm
netəmim kəmotol.
25 Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in.
Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa
natimnat rafin kəm kitat.
26 Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin
min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən
in pisin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat.

17:17: Wək 18:19 * **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - Iəgətun min neen itəm koategəs-in nipahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. Ilat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nagienən ne nahmənən e nikin. **17:25:** 1 King 8:27; Wək 7:48 **17:25:** Sam 50:12

27 Uhgin əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnapin əm məmə otehm nat kit. Məto nipahrienən məmə Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat.
28 Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, 'Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.' Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, 'Kitat min kitat nenətin min.'
29 "Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp!
30 "E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, 'Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.'
31 In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətuatip. Uhgin tinitəpun rəkis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən."
32 Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen kəmotalah-əmnu, məto neen katən məmə, "Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham nəghatən."
33 Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel.
34 Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən nipahrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netəmim neen min.

18

Pol təmuwin Korin

1 Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin.
2 Ikin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha Isrel, nərgin u Akwila. Təmaiir əpəh Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm tatərəmərə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha Isrel okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau.
3 Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha nosən məni tahmen əm əh wək rəhalau. Ilat netəm rəha nəhlən nimə tapolən.
4 Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol min rəha Isrel ne netəm Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məto-inu Pol tolkeike məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nipahrienən e Iesu.
5 Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol min rəha Isrel məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Məto ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asol e niganəmtilat. Kən mən məmə, "Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian

17:27: Sam 145:18; Jer 23:23 **17:29:** Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26 **17:31:** Sam 96:13 **18:2:** Rom 16:3 **18:3:** Wək 20:34 **18:5:** Wək 17:14-15

Uhgin otakil netəmim e Namnun Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusən təwir o Iaihluə min."
7 Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha Isrel, məto in tatəfak kəm Uhgin, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nikal nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel.
8 Kən Krispas u in tatərəmərə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat kəmotahatətə e Iərəmərə. Kən netəm Korin tepət min kəmotəto nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol baptais elat.
9 Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. E napilaiirən əh, Iərəmərə təməghat kəm in məmə, "Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən,
10 məto-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik, məto-inu netəmim tepət e taon əh ilat rəhak netəmim min."
11 Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiəh kən məwig sikis, matəgətun netəmim e nəghatən rəha Uhgin.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən Pol e kot

12 Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitiəh motaskəlim Pol motiləs motuwin e kot.
13 Kən motən məmə, "Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netəmim məmə okotəfak kəm Uhgin e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou."
14 Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ipən kəm ilat məmə, "Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis məmə ekəike məto nəghatən rəhatəmat.
15 Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min ne natimnat min rəha Lou rəhatəmat, kən tətatig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wir. Io nikik təsagienən məmə ekakil nat tol nəhlan kit."
16 Kən in mahl-iarəp ilat e kot.
17 Kən nian kəmotuwin ihluə, əmun kəmotaskəlim Sostenes u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nimə kot. Məto Kalio təsolən nat kit məmə otən-iəhau ilat.

Pol təmitəlig Antiok əpəh Siria

18 Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat min. Kən uarisig tapəs ilat muwin ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol nəniəkisən kit kəm Uhgin, kən ikin-u in təməte min əm noanun matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos min nego kit ikin əh mitəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in.
19-21 Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. Ilat kəmotətapəh ron məmə otatig məsin ilat min ilat. Məto in təmə, "Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən." Məto nian in təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə Uhgin tolkeike məmə ekuwa min, kən epanuwa min məplan itəmat." Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig ikin əh.
22 Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwin məmə otəplan netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmitəlig-pa min əpəh Antiok.
23 Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwin-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwin Efesas ne Korin

18:6: Wək 13:46,51; Wək 20:26 **18:10:** Jos 1:9; Aes 41:10 **18:18:** Nam 6:18; Wək 21:24

24 Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u
Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wir kit rəha nəghatən, kən
mitun wir min nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin.
25 Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha Iərəmərə. Kən nian rafin nigəm
tatuəp e nikin o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin. Kən nəghatən rəhan e Iesu
in tətuatip tətuatip. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən.
26 Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgin əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait
məhaluwin əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wir kəm in suatip rəha
Uhgin.
27 Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwin əpəh Akaea, kən piatat min əpəh
Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwin kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea,
motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwin əpəh iməlat ikin. Kən
nian in təmuwin ikin əh, in təmasitu wir elat. Ilat min əh, ilat kəmotahatətə e
Iesu e nəwirən rəha Uhgin.
28 Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən
in matən-iarəp wir e Naoa Rəha Uhgin məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa. Kən e niganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha
netəm Isrel.

19

Pol təmuwin min Efesas

1 Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e
nitot min miet-pa əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu.
2 Kən təmətapəh olat məmə, "?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgin tinuwa mərioah
mətatig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?"
Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Itimat esotəto aginən məmə nat kit min
əh-ikin Narmin Rəha Uhgin."
3 Kən Pol təmətapəh olat məmə, "?Məto kəmol baptais ahro nulan etəmat?"
Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Kəmol baptais etimat e nolən baptais itəm
Jon təmatol."
4 Kən Pol təmə, "Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm
koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə
netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in
Iesu."
5 Kən nian netəmim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi
Iərəmərə Iesu.
6 Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgin
təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kinoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən
moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.
7 Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.
8 Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kisil
matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən təwir rəha Uhgin məsəginən. Kən
ilat min ilat, kəmotol nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otiuw-pa ilat
o nərəmərəən rəha Uhgin.
9 Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nipahrienən
e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha Iərəmərə rəhatat
e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu o nolən min əh, kən Pol təmiet
elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat

18:28: Wək 9:22 **19:1:** 1 Kor 3:6 **19:2:** Wək 8:16 **19:4:** Mat 3:11 **19:6:** Wək 8:17; Wək 10:44,46

netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tiranas, təmatəgətun ikin aupən.
10 Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatatig e ikin əh Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnapin əm, ilat rafin kəmotəto nəghatən rəha Iərəmərə.

Nenəti Skefa min

11 Kən Uhgin təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-əh.
12 Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwin lan, netəmim koatəmik moatuwin moatek netəm koatimis lan. Kən nimisən min kəmotəwir, kən narmin rat min kəmotiet elat.
13 Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen, moatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi Iərəmərə Iesu. Kən kəmoatən-ipən kəm narmin rat min məmə, "E nərgi Iesu, etəm kitiəh əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet."
14 Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit, nərgin u Skefa, u in pris asol agin rəha Isrel.
15 Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekitun suah u Iesu, kən mitun min Pol. ?Məto itəmat pah min un?"
16 Kən suah apon narmin rat tətatig lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motagim e rəhan nimə kəmotaig e nita kəməhap-əhap ilat.
17 Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgin pik. Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi Iərəmərə Iesu tər pik.
18 Kən netəmim tepət itəm kotahatətə e Iesu, kəmotən-iarəp kəm netəmim nat tərat min itəm kəmoatol.
19 Neen itəm kəmoatəmik nərik, ilat min kəmotəmik naoa min rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti netəmim. Nian netəmim kəmotafin e nəmti naoa min əh, tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin.
20 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgin.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

21 Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwin-pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, "Nian emuwin rəkis Jerusalem, ekəike muwin min Rom."
22 Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.
23 Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha Iərəmərə.
24 Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius. Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgin kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmi nimə min e silfa itəm tahmen e nimə rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat rəhan netəmim min.
25 Kən təmaun-in rəhan netəmim min ne netəm pisin itəm koatol wək kitiəh əm məmə okotuwa kitiəh. Kən tən məmə, "Io min, nəkotitun rəkis məmə koatol win e məni asol e wək u rəhatat.
26 Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə tahro nulan suah əh Pol tatərəkin netəmim tepət kən kinoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkir ikin min rafin e nitən əh Esia. In tatən-iarəp məmə uhgin min itəm netəmim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgin min pahrien.

19:11: Wək 14:3 **19:12:** Wək 5:15 **19:17:** Wək 5:11 **19:21:** Wək 23:11; Rom 1:13 **19:23:** 2 Kor 1:8

27 Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkin suatip rəhatat o nosən məni, kən iuəhkir
əm min in tatol məmə netəmim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in
ilis pik. Kən namnun, okəmə naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis
itəm ilis pik tuwa mol nat əpnapin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin min rafin,
netəmim koatəfak kəm uhgin u rəhatat."
28 Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə, kən əmun
minotagət əfəməh məmə, "!Ure e Atemis u Efesas!"
29 Kən nat əh təmaiu mirəfin taon. Kən netəmim tepət kəmotuwa kitiəh
motuwin kaskəlim etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau
u, Kaeas ne Aristakas. Kən kəmotuwin kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian
rafin koatol mitig asol ikin.
30 Kən Pol tolkeike məmə otuwin məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha
Iesu kəsotegəhan-inən.
31 Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol,
kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik məmə otəsuwinen əh
netəm əh-ikin.
32 Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen
koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin. Məto tepət kotəruru məmə
kəmotuwa o naka.
33 Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Alek-
santa məmə otuwin mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin matefətutu
ilat məmə otən-iarəp nehmən rəhan.
34 Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət
əfəməh min məmə, "!Ure e Atemis əpəh Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!"
Kəmotagət əfəməh motos aua kəiu.
35 Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iəhau
ilat məmə, "!Okəsotagətən-tu!" Kən mən məmə, "!Ei, netəmim! Atemis u, in
uhgin rəhatat. Kən nərgin in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmə in
wək rəhatat netəm Efesas məmə okotehm wir niməfak rəhan, kən motehm
wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa.
36 Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmə
nətəligən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə nakotalməl nulan.
37 "Nəmotos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsuakləh-inən nat kit
e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin
rəhatat.
38 Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən nəghatən rat e suah
kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir məmə okotuwin kən-
iarəp nəghatən rat min əh itəm kəmotəto kəm ilat.
39 Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə onəkotol,
onəkotəkəike motiləs motuwin e mitig ətuatip rəhan.
40 Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə
koatərgəhəu pik. Iuəhkir kotəmou təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit
məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u,
nipətin tikə."
41 Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən mahl-ipən ilat
məmə okotagim min.

20

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

19:29: Wək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

1 Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa kitiəh. Kən matəghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək muwin əpəh Masetonia.
2 Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netəmim rəha Iesu matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris.
3 Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mitəlig-pa Siria. Məto təmətо məmə noanol min rəha Isrel kinoatol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətaliwək əm mitəlig-pən Masetonia.
4 Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mil u Tikikas ne Trofimas.
5 Kən e Filipae, netəm əh kəmotaupən motuwin katəsahgin itimat əpəh Troas.
6 Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən panotuwin əpəh Troas, motuwin motəplan ilat kən mətatig motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

7 E Sarare lapin, emotuwa kitiəh məmə ekotəfak, kən moatagwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin.
8 Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpin-ilpin tər. Kən kəmasiepən e lait tepət əh-ikin.
9 Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin matən matən, kən Iutikas, napilən tinatos, tinatiuw nəm, əmun məme e winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm təməme ikin, in tatol kisil lan. Kən nian kəmoteiuaiu motuwin, məto tinimis rəkis.
10 Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulin e nikali etəm əlue əh, kən miləs mago-ipa e nelmin mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsahmən. In tinəmegəh min."
11 Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat min ilat, kənu motagwən kitiəh. Kən tatəghat min kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin mapəs ilat.
12 Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwin latuənu. Nikilat tətagien məto-inu netəm aluə təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwin Maelitas

13 Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh Asos, məto itimat ekotuwin e nego motuwin kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig muwa. 14 Nian təmiet-pa, ekotit motuwin e nego. Kən itimat rafin motuwin əpəh Mitilen.
15 Emotiet motuwin ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəməhl ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawigin min ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin min epanotuwa Maelitas kən motuwar ikin.
16 Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikeən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwin e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha niməfak əpəh Efesas

17 Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təmahl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta min rəha niməfak okotuwa-tu kəplan.

20:17: Wək 18:21

18 Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun rəkis rəhak
nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-u Esia mətoarus-pa roiu.
19 Io iolwək əm rəha Iərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian
rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik min,
məto-inu noanol min rəha Isrel kotolkeike məmə okotohamnu io.
20 Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat
e niki netəmim natimnat min itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat
kit otəmat, iatən-ipinə rafin e nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigamnəmti
netəmim.
21 Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike
motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgin, kən motahatətə e
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
22 “Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmən
kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekahratig əh-ikin.
23 Nat kitiəh əm ekitun məmə taon min rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmin
Rəha Uhgin tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit
kən muwin e kalapus.
24 Kən esəginən natimnat min əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnapin əm.
Məto iakolkeike pik məmə ekol namnun wək itəm Iərəmərə Iesu təmos-ipa
məmə ekol o nən-iarəpən namnusən təwir e nəwirən rəha Uhgin.
25 “Emuwin e ikin min rafin matəghat kəm itəmat e nərəmərəən rəha Uhgin,
kən roiu əh ekitun məmə okol nəsotəplan minən io nian kit.
26 Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgin məmə, okəmə
itəmat kit otuwin tərat ikin, məto sənəmə io emol.
27 Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgin tolkeike məmə
onəkotitun.
28 “Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-
ipinə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e niməfak rəha Uhgin tahmen
e etəm rəha sipsip itəm tatehm wir rəhan sipsip min. Ilat min əh, Uhgin təmos-
nəmtin ilat e nita nətin.*
29 Enitun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen
e kuri iarupin min okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha Iesu.
30 Itəmat atip min əm neen okəpanotətul moteiuə məmə okotit-irəkis netəm
rəha Iesu.
31 Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kisil
eməsapəsən nən-ipinəən nəghatən u kəm itəmat e nian min rafin. Kən nian
neen, emitasək otəmat.
32 “Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgin, ne nəghatən rəhan kəm
itəmat məmə in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin
məmə otol itəmat nakotəskasik, kən mos-ipinə nəwirən itəm Uhgin təmən rəkis
məmə otos-ipən kəm rəhan netəmim min.
33 “Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik məni rəha etəm pisin, o natimnat
itəm koatuwin lan.
34 Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm
io ne netəm koatuarisig-in io kotolkeike o natigən.
35 Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatip min əh kəm itəmat
məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən
nəghatən rəha Iərəmərə Iesu itəm təmən məmə, ‘Təwir agin o netəm u itəm

---

20:18: Wək 18:19—19:10 **20:23:** Wək 9:16; 21:11 **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7 * **20:28:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u “nita nətin” in tol min-nulan: “nitan atip.” **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31:** 1 Tes 2:11 **20:34:** 1 Kor 9:11-12 **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9

koatos-ipən kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəsahgin məmə okos-ipən kəm ilat.' "
36 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin nulin kən məfak ilat min ilat.
37 Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin motauiatipin.
38 Kəmoatəto tərat pik məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotehm minən niganəmtin. Kən ilat min kəmotaliwək motuwin əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

1 Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet min ikin əh motuwa min e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. 2 Ikin əh emotəplan nego kit, kinatən məmə otiet muwin əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet min.
3 Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nikalin u pis ikin kən motaiu e nitən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin. Kən ekotuwar ikin.
4 Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig itimat min ilat, kos wik apiəpiə kit. Kən Narmin Rəha Uhgin təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.
5 Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən ekotiet minoatuwin, kən netəm rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat nipitan min, ne nətilat min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh itəhəi e nimənkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat min.
6 Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.
7 Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin kəplan piatimat min, kos nian kitiəh.
8 Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin kətatig e nimə rəha Filip u itəm tatuwin ikin min matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepin lan e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol min.
9 Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.
10 Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgin əpəh Jutia təmuwa, nərgin u Akapus.
11 Təmuwa məplan itimat kən miləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfimən atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmin Rəha Uhgin təmən kəm in məmə, "Netəm-iasol neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-ipən e nelmi Iaihluə min."
12 Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-iəhau əskasik Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.
13 Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, "?Tahro nakotasək? Nəkotol katətgəhl nikik o nuwinən ikin əh. Io esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi Iərəmərə Iesu, məto iategəhan min məmə ekimis ron əpəh Jerusalem."
14 Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, "Pəs Iərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin."
15 Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm motuwin Jerusalem.

21:4: Wək 20:23 **21:8:** Wək 6:5; 8:40 **21:10:** Wək 11:28 **21:11:** Wək 20:23; 21:33 **21:13:** Wək 20:24

16 Netəmim neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat
motuwin e nimə rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis
mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason. Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

17 Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik məmə
okotəplan itimat.
18 Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan Jemes. Kən elta
min rafin rəha niməfak kəmotuwa.
19 Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natimnat rafin agin-
əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgin təmol kəm Iaihluə min.
20 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien, kən kotənwiwi
Uhgin motən-ipən kəm Pol məmə, "Ik ninitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel
tahmen e taosan tepət kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlim pik Lou rəha
Moses.
21 Ilat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol
min rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin pisin min məmə okotapəs Lou rəha
Moses. Kən motəto məmə ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat
min, kən kəsətəu-pən minən kastom rəhatat.
22 Roiu əh ilat okotəto məmə ik ninuwa ikin-u mətatig. ?Kən okotahro nulan
əh-roiu?
23 Təwir məmə onəkol nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwit
ikin-u itəm kəmotol nəniəkisən kit ilat Uhgin.
24 Olawig nəkəike mit ilat motuwin, kən mos-nəmtin rəhalat nat megəh
min rəha sakrifais, kən itəmat min ilat motol sakrifais rəha nafələn itəm Lou
rəhatat tatən. Kən ilat kotitun nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natol natimnat
rafin əh, kən netəmim okotitun məmə kateiuə lam, məto nipahrienən, ik
nataskəlim əh Lou rəha Moses.
25 Itimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihluə min itəm kotahatətə e
Iesu. Naoa tatən nəhlan məmə ilat okəsotunən nita, ne nagwənən itəm katol
sakrifais lan kəm narmi nat min, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril
nentou məto-inu nitan əpəh ikin e nipətin, kən məsotolən təfagə e pətan."
26 Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwit kotuwin kol natimnat itəm Lou tatən.
Kən Pol tuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə otən-ipən kəm pris min məmə
nian kuwəh əh-ikin tətatig əh məmə Lou tatən, kən pris min okotol sakrifais
kuwit tinahmen-in netəm min əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlim Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgin

27 Nian tinuwa iuəhkir o nian sepin itəm sakrifais rəha nafələn otol namnun
lan, netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e
niməfak, kən kinotos nimanin netəmim rafin əh, kən motaskəlim Pol,
28 motagət əfəməh lan məmə, "!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah
ilouin əpə itəm tatuwin ikin min matəgətun netəmim məmə okotetəhau kitat
matən kəm ilat min məmə Lou rəha Moses in nat əpnapin əm ne Nimə Rəha
Uhgin. Kən mit netəm Kris neen u Iaihluə min motuwa ikin-u imətat pisin əm
ikin e Nimə Rəha Uhgin, kən nolən əh təmətgəhl Lou kən minol tinamkimik
ikin-u."
29 Kəmotən nəhlan məto-inu kəmotəplan suah əh Trofimas etəm Efesas
təmətaliwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nikilat təht məmə okəm-naka Pol təmit
muea e ikin rəha netəm Isrel e Nimə Rəha Uhgin.

21:19: Wək 15:12 **21:20:** Wək 15:1,5 **21:24:** Nam 6:1-20; Wək 18:18 **21:25:** Wək 15:29
21:26: 1 Kor 9:20 **21:29:** Wək 20:4

30 Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwin
kaskəlim Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən pris min
kotahtosig uəhai əm e nafiluə e Nimə Rəha Uhgin.
31 Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm tatərəmərə e mopael
min rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmə katol nat asol kit əpəh
e taon.
32 Kən təmaut məmik rəhan neen mopael min ne netəm-iasol min lan
motaiu motuwin əpəh netəmim koatəmou ikin. Nian netəmim kəmotəplan
ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kəpnapin əm.
33 Kən etəm tatərəmərə e mopael min təmuwa o Pol maskəlim, kən magət
e rəhan mopael min kotuwa motəlis e sen kəiu. Kən motətapəh o netəmim
məmə, "?Etəmim pah u? ?Təmol nat tərat naka?"
34 Kən nimanin netəmim neen koatən nəghatən pisin, neen koatən nəghatən
pisin. Məto-inu kinotəruru ətuatip nəukəti nəghatən, kən nagətən tinepət.
Etəm tərəmərə e mopael min apon tinəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət
e rəhan mopael min məmə otiləs Pol kan e nimə rəhalat.
35 Nian Pol tinategupər-egupər məmə otuwin imə, kən mopael min
kəmotea-pən ron kiləs-ipər, məto-inu netəmim nikilat təmahməh pik məmə
okotoh.
36 Ilat rafin kəmoatuarisig-in moatən əfəməh məmə, "!Otohamnu! !Oto-
hamnu!"

Pol təmən nəwtain nəghatən

37 Nian kəmotiləs motuwin məmə okotegu-pən imə, kən tən-ipən kəm etəm
tərəmərə e mopael min məmə, "Iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik."
Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "?Nakahro mitun nəghatən Kris?
38 ?Okəmə naka ik etəm Ijip ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat
kapman aupən, kən məmik netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apin
itəm kotohamnu netəmim, kən motuwin kətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin?"
39 Məto Pol təmə, "Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e
taon keike Tasas, kən io iatos nərəmərəən rəha ikin əh e taon əh. Awi, kol
nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm min əh."
40 Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin miləs-ipər
nelmin mefətutu ilat lan məmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat
kəm ilat e nəghatən Isrel məmə,

22

1 "Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat."
2 Nian kəmotəto məmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən
nəghatən təmikə agin-əh, moatətəlig-in.
Kən tən məmə,
3 "Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, məto emepət
u Jerusalem. Kamaliel təməgətun io. Təməgətun wir io e Lou rəha tipitat min
məmə ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm
Uhgin tolkeike tahmen etəmat u-roiu.
4 Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən
mətaskəlim ilat, nəman ne nipitan, matəmki-pən ilat e kalapus.
5 Nəghatən min u pris asol agin ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat
kotitun nənən məmə nipahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwin əpəh
o netəm Isrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwin ikin əh məmə ekaskəlim netəm
min əh rəha Iesu məmik ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh Jerusalem
mol nalpinən kəm ilat.

21:36: Luk 23:18 **21:38:** Wək 5:36-37 **22:3:** Wək 5:34 **22:4:** Wək 8:3

Pol təmən-iarəp məmə təmahro mətəu-pən Iesu (Wək 9:1-19; 26:12-18)

6 "E nian mitgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkir o Tamaskes, kən nəhag-
əhagən kit tatuəp təruən təruən, təmisi-pən e neai, masiəgəpin-pinə io ikin.
7 Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə,
'!Sol! !Sol! ?Tahro natol tərat kəm io nulan?'
8 Kən ekəmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah?' Kən təmə, 'Io Iesu, etəm Nasaret u
itəm ik natol tərat lan.'
9 Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh,
məto kəməsotətoən nəwia suah əh itəm təməghat kəm io.
10 Kən ekətapəh ron məmə, '?Iərəmərə, ekahro nulan əh-roiu?' Kən Iərəmərə
tən-ipa kəm io məmə, 'Ətul maliwək muwin əpəh Tamaskes. Ikin əh, suah kit
əh-ikin itəm otən-ipinə kəm ik natimnat itəm Uhgin tinəmən rəkis məmə ik
onəkol.'
11 Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol niganəmtək təpis, kən
netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.
12 "Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm
tətaskəlim wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiai-in pik.
13 Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkir ron io məmə, 'Piak Sol, roiu əh
niganəmtim otəwir min.' Kən e nian əm əh, niganəmtək təmaiir min enatəplan
in.
14 Kən tən-ipa kəm io məmə, 'Uhgin rəha tipitat min aupən, in təmitəpun
rəkis ik məmə ik onəkitun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm
Ətuatip əh rəhan, kən məto ətuatip rəhan nəghatən e nohlin.
15 Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəmətо kən
məplan.
16 ?Kən roiu əh, nakatəsahgin naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən
kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.' "

Uhgin təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

17 Kən təmatən məmə, "Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikin əh,
emuwin e Nimə Rəha Uhgin matəfak, kən məplan napilaiirən kit itəm Uhgin
təmos-ipa.
18 E napilaiirən əh, eməplan Iərəmərə tatən-ipa kəm io məmə, 'Ətul uəhai əh-
roiu agin miet Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak
nəghatən itəm ik natən.'
19 Məto ekəmə, 'Iərəmərə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwin
əpəh e nimə rəha nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa
mətalis ilat matəmki-pən ilat e kalapus.
20 Kən nian netəmim kəmotahtimnu Stipen, kən nitan təmaiu məto-inu
təmatən-iarəp ik. Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nikik tətagien
məto-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən matehm rəhalat natimnat.'
21 Məto Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə, 'Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik
ikin əh kəm Iaihluə min.' "
22 Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotəto
nəghatən əh, motagət əfəməh məmə, "! Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! !
Təsəwirən məmə otatig!"
23 Kəmoatəkəike motagət əfəməh motərakin əpnapin əm rəhalat natimnat,
moatəmik nimoulul katərakin əpnapin əm.

22:18: Wək 9:29-30 **22:19:** Wək 8:3; 26:9-11 **22:20:** Wək 8:1 **22:21:** Wək 9:15

24 Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael min tən məmə okiləs kan əpəh e nimə
rəha mopael min. Kən təmə okalis məto-inu tolkeike məmə Pol otən kəm in
məmə netəmim kotagət pik lan nəhlan o naka.
25 Məto nian kəmoatietain wir Pol məmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-
iasol min əh kit rəha mopael min itəm tatətul iuəhkir ron məmə, "!Ei! Io etəm
Rom u. ?Tətuatip məmə onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?"
26 Nian etəm-iasol rəha mopael min təmətо nəghatən əh, təmuwin məplan
etəm tərəmərə elat mən-ipən kəm in məmə, "!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru
suah əh in etəm Rom!"
27 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh tətapəh o Pol məmə, "!Ei! Ən wir-tu
məmə ik etəm Rom pahrien o kəp."
Kən Pol tən məmə, "Əwəh. Iatən pahrien."
28 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "Emətou məni pik o negəhan-inən
io məmə ekuwa io etəm Rom."
Məto Pol təmə, "Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom."
29 Kən əmun mopael min itəm kəmoatətul matip məmə okotalis Pol
kəmotaut kani məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmitun məmə Pol
in etəm Rom, kən təməgin məto-inu tinəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

30 Kən lawigin, kən etəm tərəmərə e mopael min əh tolkeike məmə otitun
ətuatip məmə tahro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kikis rəkis sen
lan, kən maun-in pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel
məmə okotəpələh kəghat, kən muwin miləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

1 Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmə, "Piak
min. E rəhak nəmegəhən aupən mətoarus-pa u-roiu, esətoən məmə nikik
otəgin məmə emol nat tərat kit e niganəmti Uhgin."
2 Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkir ron
məmə kit otem-pən nohlin.
3 Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, "! Uhgin otol mihin min lam! Ik
nakahmen e nimə itəm kəmol pen lan təruən pik əm ihluə, məto tamkimik
əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən
məmə kit otem io? Ik ninətgəhl rəkis Lou əh."
4 Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmə, "?Tahro natəghat rat e pris asol
agin rəha Uhgin?"
5 Kən Pol təmə, "Piak min. Io esitun agin-əhən məmə in pris asol agin rəha
Uhgin. Məto io ekitun məmə Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə, 'Əsəghat
ratən e netəm itəm kotepət lam.' "
6 Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi min, kən nəwtain
məsin ilat Farisi min. Kən in təməghat əfəməh məmə, "Piak min. Io Farisi kit.
Rəhak tata ne tipik min, ilat Farisi min. Məto netəm u kotolkeike əm məmə
okotiuw-iarəp io e kot məto-inu eməlləhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u
rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh min."
7 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min kəmotərgəhəu
asol əpəh imə e kaonsel, kən minotəhap ilat min, minotol nənən kəiu.
8 Məto-inu Satusi min koatən məmə nian etəmim otimis, okol təsəmegəh
minən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi min
koatən məmə, nat miləhal əh, in nipahrienən.

22:25: Wək 16:37 **22:29:** Wək 16:38 **23:2:** Jon 18:22-23 **23:3:** Mat 23:27 **23:6:** Wək 26:5
23:8: Mat 22:23

9 Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmər
muwin ilis.
Kən iəgətun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən əskasik məmə, "Itimat
esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nipahrienən məmə
narmin kit o nagelo kit təməghat kəm in."
10 Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, təgin
məmə okəmə okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan
mopael min məmə okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kan min əpəh iməlat ikin.
11 Kən lapin əmun, Iərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, "Nat əh, nat
əpnapin əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol
mihin min əpəh Rom."

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

12 Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən
anion məmə okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən
ne motənim nəhau kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl
nəniəkisən əh, pəs Uhgin otoh ilat kotimis.
13 Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh.
14 Kən kəmotuwin o pris asol min, ne netəm-iasol min rəha niməfak
rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmə, "Emotol nəniəkisən kit məmə
esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu Pol.
15 Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm
etəm tərəmərə e mopael min rəha Rom motətapəh ron məmə, otəkəike miləs
min Pol muwa u ikin-u, kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat min əh
rəhan. Kən itimat ekotəhluaig e suatip kətalkəlik məmə okotiləs kətah u, kən
ekotaskəlim kohamnu."
16 Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təmato nəghatən əh, kən
muwin əpəh imə mopael min ikin mən-iarəp kəm Pol.
17 Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopael min tuwa, kən tən-ipən kəm
in məmə, "Awi, okol nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəmərə e mopael
min. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm in."
18 Kən mopael əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə,
"Suah u Pol itəm tətatig e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa
kəm ik. In tatos nəghatən kit məmə otən kəm ik."
19 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin
kit ilau pisin əm, kən mətapəh ron məmə, "?Naka əh nakəmə nakehm io ron?"
20 Kən suah un təmə, "Netəm-iasol min əpəh Isrel kəmotegəhan rəkis məmə
olawig kotuwa kətapəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat.
Okoteiuə-in ik məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wir min-tu nəghatən min
rəha suah əh.
21 Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim
taprəkisi foti okotuwa katəhluaig e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nəniəkisən
kit məmə okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən
Pol. Kən minoatətul matip əm əh-roiu məmə okotol nat əh, moatəsahgin əm
rəham nəghatən."
22 Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmə, "Əsən minən kəm suah kit
məmə nəmən-ipa nəghatən u kəm io." Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

23 Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən
kəm ilau məmə, "Okian muən kəm mopael min ilat rafin fo-hanrit-sepinte
məmə okotətul matip o nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən

23:11: Wək 27:24; 28:16,23 **23:15:** Wək 25:3

sepɨnte okotasuə e hos, kən tu-hanrɨt itəm okotəmɨk nɨro okotətul matɨp.
Okotiet e nain klok əh-roiu lapɨn.
24 Kən motəkəike kɨləs hos neen məmə Pol otəpələh elat, kən motɨləs mo-
tuwɨn kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wɨr məmə okəsolən nat kit lan e
suatɨp."
25 Kən etəm-iasol rəha mopael mɨn təməte naoa kit mos-ipən kəm itəm mil
un məmə okotɨləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən məmə,
26 "Filiks. Ik etəm ilɨs pɨk pahrien. Io Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm
ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwɨr kəm ik.
27 Suah u, noanol mɨn rəha Isrel kɨnotaskəlɨm rəkɨs, kən iuəhkɨr koto-
hamnu. Məto io eməto məmə in etəm Rom, kən ekuwɨn itɨmat rəhak mopael
mɨn kɨləs-irəkɨs olat.
28 Emolkeike məmə ekegəs-in-tu məmə nat naka təmol təsətuatɨpən itəm
koatəplan-pən lan, mol kotɨləs motuwɨn e kaonsel rəhalat.
29 Kən eməplan məmə in təsolən nat tərat kit ne itəm otɨmɨs ron, o məmə
otuwɨn o kalapus ron. Nəghatən mɨn itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat
atɨp əm lou.
30 Məto uarisɨg suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmə netəm Isrel koatol
anion noa kit məmə okotohamnu, kən nɨkik təht məmə təwɨr məmə ekahl-
ipɨnə kəm ik. Enən-ipən rəkɨs kəm netəm əh itəm koatol tɨməht kəm in məmə
okotɨmnə kən-ipɨnə kəm ik nat tərat mɨn itəm koatəplan-pən lan.
Inəh namnu rəhak nəghatən."
31 Kən mopael mɨn kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə elat təmən
mihin. Kəmotɨləs Pol motuwɨn e taon əh Antipatris lapɨn. 32 Kən lawɨgin,
mopael mɨn itəm kəmotaiu e hos mɨn, ilat əm kotɨləs Pol motuwɨn. Kən mopael
neen mɨn kəmotɨtəlɨg-pa iməlat ikɨn.
33 Mopael mɨn əh kəmotɨləs motuwɨn əpəh Sisaria, kən motɨləs-ipən naoa
kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmɨn.
34 Nian kapman u təmafin naoa, kən mətapəh o Pol məmə, "?Ik etəm hiə?"
Kən nian təməto məmə Pol in etəm Silisia,
35 in təmən məmə, "Nian netəmim okotuwa kən-iarəp natɨmnat itəm
koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o nətəlɨgən u rəham, kən io ekakil."
Kən mən-ipən kəm rəhan mopael mɨn məmə okotɨləs-ipən Pol e nimə rəha
kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkɨn aupən, motaskəlɨm əh-ikɨn.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

1 Nian faif tɨnuwɨn rəkɨs, kən pris asol agɨn, nərgɨn u Ananaeas, təmuwɨn
Sisaria ilat netəm-iasol mɨn neen rəha Isrel ne ienatɨg e lou,* nərgɨn u Tetalas.
Nian kəmotiet-pa, kən motuwɨn kətul e nɨganəmtɨ Filiks kən motən-iarəp
nəghatən mɨn itəm nɨkilat təht məmə Pol təmol təsətuatɨpən.
2 Kən kəmotaun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən
nəghatən mɨn rəhalat kəm Filiks məmə, "Etəm-iasol. Ekotɨsiai-in pɨk ik məto-
inu ik ilɨs pahrien. Kən nolən rəham o nəmɨkən itɨmat in tatətuatɨp wɨr.
Imatɨmat ikɨn təməməlinu nuwəh rəkɨs mətoarus-pa u-roiu. Kən ik nəməg-
ətuatɨp-in rəkɨs nolən u ikɨn-u məmə otol nəmegəhən ne natɨgən rəhatɨmat
təwɨr.
3 Kən nian rafin kitat koatəto təwɨr o natɨmnat mɨn əh, kən ekotənwiwi pɨk ik
ron.

23:27: Wək 21:30-33; 22:25-27 **23:28:** Wək 22:30 **23:30:** Wək 23:16-23; 24:1-9 * **24:1:** Ienatɨg e lou in suah kit itəm tɨtun wɨr lou matəghat e kot.

4 Esotolkeikeən məmə ekaskəlim pik ik, məto ekətapəh ron ik məmə on-
akasəkitun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.
5 "Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərat kit. In nəukəti nəratən
tepət e ikin min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən
etəm-iasol rəha netəm koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret.
6 Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgin tamkimik e niganəmti Uhgin,
kən ekotaskəlim.†
8 Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u tiet e nohlin
itəm iatən-ipinə kəm ik."
9 Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmə,
"Nəghatən min rafin əh, in nipahrienən."

Pol təmuhalpin nəghatən

10 Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat. Kən Pol təghat
məmə, "Etəm-iasol Filiks. Io ekitun wir məmə ik nəmatakil e kot netəm u ikin-
u imatimat ikin e nup tepət rəkis. Kən tol nəhlan nikik tagien məmə ekən-iarəp
nəwtain nəghatən rəhak kəm ik.
11 Io emuwin Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə ekuwin məfak. Kən
ik nəkitun natətapəh-inən nat u məmə in nipahrienən o neiuəən.
12 Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmə ekuərgəhəu
itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən məsotəplanən məmə iatol
netəmim koatərgəhəu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin
min əpəh e taon. !Kəp!
13 Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik məmə nəghatən itəm koatən lak u-
roiu in nipahrienən, məto-inu in neiueiuəən.
14 "Məto ekitun nən-ipinən kəm ik məmə nipahrienən məmə nian iatətəu-
pən Suatip Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in nəfakən neiuəən, io iatəfak
kəm Uhgin rəha tipitimat min, kən io iatən nipahrienən e nəghatən min itəm
kəməte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgin aupən.
15 Io iatəlləhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgin məmə in otol kəm
netəm kəmotimis məmə okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm
kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitiəh əm itəm nikilat tatəht.
16 Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmə ekol nat naka itəm io ekitun
məmə tətuatip e niganəmti Uhgin ne netəmim.
17 "Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min
məmə ekos məni muwin kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e
Nimə Rəha Uhgin.
18 Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e niganəmti Uhgin,
kəmotəplan io əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən sənəmə itimat netəmim tepət,
kən məsotərgəhəu minən.
19 Məto netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian
əh. Kən okəmə koatos nəghatən kit tərat lak, təwir əm məmə ilat okotuwa kətul
e niganəmtim kən-iarəp.
20 Məto okəmə kəpə, təwir məmə netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u,
okotən-ipinə ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e
niganəmti kaonsel rəhalat.

24:5: Wək 17:6 † **24:6:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Məto Lisias itəm tərəmərə e mopael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmoteuw rəkis min suah u otimat. 8 Kən məlləhəu nənən kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik."
24:6: Wək 21:28-30 **24:15:** Jon 5:28-29 **24:18:** Wək 21:17-28

21 Kəmotetəhau io o nəghatən kitiəh əm məmə nian emətul aupən-in
elat, magət əfəməh elat məmə, ‘Itəmat nakotakil io u-roiu məto-inu io iatən
nipahrienən məmə netəm kəmotimis okotəmegəh min.’ ”
22 Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən
əh məmə, “Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən
epanos-ipinə nəghatən e nəpələhən u-roiu.”
23 Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tepət e mopael min məmə okoatehm
wir Pol kən təmegəhan-in rəhan min məmə kotitun nosən natimnat itəm in
tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

24 Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol
kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul
aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min
rəha nahatətəən e Kristo Iesu.
25 Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nipəgnəmtin min kəm ilau məmə otiuw
rəhalau nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm
tətuatip, ne nolən itəm suah kit tatərəmərə e rəhan nətəligən ne nolən min,
ne nian Uhgin otakil netəmim lan, kən Filiks təməgin təməgin kən mən məmə,
“Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min, kən panaun-in min ik.”
26 Kən nian tepət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, məto-inu in
tolkeike məmə otəto Pol, məto nat kit min, nikin təht məmə okəmə naka Pol
otos-ipən məni neen kəm in pəs in tahl-iarəp.
27 Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin
u Posias Festas təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətatig əm e kalapus
məmə otol niki netəm Isrel tətagien.

25

Pol təmətapəh məmə otəplan Sisa

1 Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisil, kən miet Sisaria muwin əpəh
Jerusalem.
2 Ikin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas
nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.
3 Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən
Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə
okotohamnu Pol e suatip.
4 Məto Festas təmə, “Pol otətatig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən,
ekitəlig-pən əh-ikin.
5 Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria,
kən okəmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io.”
6 Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwin əpəh
Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot,
kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikin.
7 Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul
kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm
otəgətun rəhalat nəghatən məmə koatən pahrien.
8 Kən Pol təmuhalpin nəghatən rəhalat məmə, “Esolən nat kit tərat e Lou
rəha netəm Isrel, ne Nimə Rəha Uhgin, ne Sisa u tərəmərə e ikin min.”

24:21: Wək 23:6 **24:22:** Wək 23:26 **25:2:** Wək 24:1 **25:3:** Wək 23:15 **25:7:** Wək 24:5-6

9 Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol
məmə, “?Nikim tagien məmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil
rəham nəghatən e nənən min u?”
10 Kən Pol təmə, “Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa.
Kən tətuatip məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə
esolən nat kit tərat e netəm Isrel.
11 Okəmə emətgəhl lou o emol nat kit tərat məmə ekimis ron, kən okol
esətapəhən kəm ik məmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmə nənən min
əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat.
Məto ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən min u itəm koatən lak.”
12 Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmim itəm
kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nəmən məmə
nakolkeike məmə onəkuwin məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm.
Ik onəkuwin məplan Sisa.”

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

13 Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis,
ilau kəmuea Sisaria məmə okuəplan Festas muən təwir kəm in.
14 Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig
natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən məmə, “Suah kit u ikin-u e kalapus,
itəm Filiks təmiləs-ipən.
15 Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel
kəmotən-iarəp nipəgnəmtin neen lan məmə tatol təsətuatipən motətapəh
məmə ekən-iarəp məmə in təmol tərat kən otos nalpinən ron.
16 Məto emən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itimat netəm Rom sənəmə nolən u
rəhatimat məmə okotegəhan-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm
koatən məmə təmol nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat
muhalpin rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.’
17 Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən
lawigin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol məmə
otuwa mətul aupən.
18 Nian rəhan tikimir min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmə təmol
nat naka tərat itəm nikik təmatəht məmə okotən mihin.
19 Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən
moatən nənən e etəm təmimis kit, nərgin u Iesu, itəm Pol tatən məmə suah
əh tatəmegəh.
20 E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o
Pol məmə, ‘?Tahro, nikim tagien məmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin
makil nənən min itəm katən lam?’
21 Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh məmə ekahl-ipən in Rom kəm
Sisa, pəs in otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmə rəhak
netəmim okoatehm wir mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin
məplan Sisa.”
22 Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmə, “Io min iakolkeike məmə ekəto
nəghatən rəha suah əh.” Kən Festas təmə, “Təwir əm. Olawig nakəto rəhan
nəghatən.”
23 Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-
iasol itəm koatərəmərə e mopael min, ne netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria
kəmotuwa, kən kəmotol nolən asol min rəha nisiaiiən. Kən Festas tahl-ipən
rəhan mopael min məmə okotuwin motiləs Pol motuwa.
24 Kən Festas təmə, “Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u
roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem

25:14: Wək 24:27

koatəghat kəm io ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə
təsəwirən məmə ekegəhan-in suah əh tətatig, məto təkəike mimis.
25 Məto io esəplanən nat tərat kit lan ne, itəm ekol nalpinən kəm in e nimisən.
Məto nian in təmətapəh məmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nikik təht
məmə ekegəhan-in.
26 Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte naoa lan mahl-
ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa məmə otətul aupən e niganəmtim,
Kig Akripa, ne itəmat rafin. Iakolkeike məmə ik onakehm min-tu kən mitun
natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekitun
nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa.
27 Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm
Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in məmə nat naka təmol tərat."

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

1 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən
əh itəm katən lam." Kən Pol təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan, kən
muhalpin rəhalat nəghatən mən məmə,
2 "Kig Akripa. Nikik tagien pik agin roiu məmə ekətul e niganəmtim, kən mən-
iarəp rafin nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak.
3 Nikik tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha netəm Isrel e
natimnat min itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu
rəhak nəghatən.
4 "Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmə tahro
nulan e rəhak natigən, nian ematəkəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən,
mətoarus-pa uarisig emuwin Jerusalem.
5 Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nikilat tagien, kotitun nənən
məmə io Farisi kit nian ematəkəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh
Farisi min, ilat koatətəu-pən wir agin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel,
maprəkis-in netəmim rafin.
6 Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən min məto-
inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən ilat
tipitimat min.
7 Nəniəkisən u kitiəh əm itəm netəm tuelef noanol min rəhatimat itəm
kəmoatəfak kəm Uhgin lapin ne e nərauiəgən məmə okotos. ?Kig Akripa,
iatələhəu-pən nətəligən rəhak nəhlan, məto tahro netəm Isrel min u koatən-
ipən nəghatən min əh lak?
8 ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nipahrienən məmə Uhgin titun nolən
etəm təmimis təmegəh min?
9 "Aupən, io min eməplan məmə tətuatip məmə ekol natimnat tepət pəs
mərəkin suah Iesu, etəm Nasaret.
10 Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min kəmotegəhan-in io kən
ekəmki-pən netəmim tepət rəha Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot,
kən kohamnu ilat, kən io emegəhan məmə in nat təwir agin kit.
11 Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matol
nalpinən kəm ilat matol məmə ilat okotən rat Iesu. Nikik təmətahmə pik
ematetəhau ilat, kən matitəp ilat nian rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min
ikin pisin pisin min, məto ematitəp əh ilat."

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu
(Wək 9:1-19; 22:6-16)

26:5: Fil 3:5-6 **26:7:** Wək 23:6; 28:20 **26:9:** Wək 8:3

12 Kən Pol təməkəike matən məmə, “Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes
məmə ekol nat əh. Pris asol min koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm io
məmə ekəike mol.
13 Kig Akripa, e nilugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan nəhag-
əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpin io ne netəm koatuarisig-in io.
Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in mitgar.
14 Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm
io e nəghatən Isrel məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro nakatol tərat pik kəm io nulan?
Nolən əh in tatərəkin atip əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkauən, kən nakahmen
e kau itəm kəmaru e nig kəməgət tasilə lan, məto in tatol wael, kən nig təməha
mətaru, kən matol nahmməən asol atip əm kəm in.’
15 Kən ekətapəh ron məmə, ‘?Məto Iərəmərə, ik pah un?’
Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, ‘Io Iesu itəm nakatol tərat lan.
16 Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən onakən-iarəp
kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol,
ik nəkəplan.
17 Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihluə min itəm io ekahl-
ipən ik məmə onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat.
18 Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat motiet e napinəpən
motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o
Uhgin. Kən Uhgin otafəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nipahrienən
e nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgin
tinəmitəpun rəkis ilat.’ ”

Pol təmən rəhan wək

19 Kən Pol təməkəike matən məmə, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgin təmən
kəm io e nat kit tahmen e napilaiirən.
20 Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u
ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm
ikin min rafin u Iaihluə min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike
kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə e Uhgin, kən motol natimnat
itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat.
21 Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgin
motolkeike məmə okotohamnu io.
22 Məto Uhgin tətasitu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm
netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən
matən əm natimnat itəm Moses ne ien min rəha Uhgin kəmoatən məmə
otəpanol mihin.
23 Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otəto
nahmməən e nipətin kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e
nimisən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihluə min, məmə
nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgin otosmegəh ilat.”

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

24 Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, “! Pol ik
ninətalməl! ! Rəham nitunən tinəfəməh pik agin, kən roiu əh rəhm-kapə
natitəlau!”
25 Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn.
Nəghatən min u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nipahrienən.
26 Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulisən məto-inu ekitun
məmə in titun rəkis natimnat min u. Ekitun məmə in təmos rafin nəghatən
min əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmol anion-pən huə kit təkəku ikin.

26:18: Aes 42:16; Efes 2:2; Kol 1:13 **26:23:** Luk 24:44-47; 1 Kor 15:20

27 ?Kig Akripa, tahro? ?Nakotən nipahrienən e nəghatən itəm ien min rəha
Uhgin kəmotəte? Ekitun məmə ik nakatən nipahrienən elat."
28 Meto kig tən-ipən kəm Pol məmə, "?Nikim təht məmə e nian əkuəkir əm
huə roiu, nəkitun niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?"
29 Məto Pol təmə, "Nat əpnapin əm məmə in nian əkuəkir o in nian əfəməh,
iatəfak-pən kəm Uhgin məmə sənəmə ik pisin əm, məto netəmim rafin itəm
kəmotəto rəhak nəghatən roiu, Uhgin otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak,
məto sen əm u itəm kəməlis io lan, esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan."
30 Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm
koatəpələh,
31 kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min məmə, "Suah əh təsolən nat kit tərat
məmə in otimis ron o muwin e kalapus ron."
32 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmə, "Nəkitun nahl-iarəpən suah
əh, məto in əmun in tolkeike məmə Sisa otakil rəhan nəghatən."

27

Mopael min kəmotit Pol motuwin Rom

1 Nian kəmotegəhan məmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm
koatol kalapus neen min e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgin
u Julias. In tatərəmərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən məmə,
"Mopael Rəha Sisa."
2 Kən nego kit təmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig məmə otitəlig-pən
min əpəh Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat,
nərgin u Aristakas, in etəm Tesalonaeka.
3 Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən
megəhan in məmə otuwar muwin məplan rəhan neen netəmim itəm titun ilat.
Kən ilat kəmoatehm wir Pol.
4 Kən ekotiet min ikin əh, kən nimətag tatiləs itimat, kən motitəlau e nikali
nitən əh Saepras itəm nitəhəi təməlinu ikin.
5 Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera.
6 Ikin əh, etəm tərəmərə mopael min təmuwin məplan nego kit itəm təmiet
Aleksantria matuwin Itali. Kən təmki-pən itimat lan.
7 Kən emotiet min, məto e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut
məsin məmə ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkir, məto tiəkis, məto-
inu ioatiləs pikən nimətag, kən okol esotaiuən motuwin təhmin. Kən ekotaiu
e nikalin pis ikin məmə ekotuwin Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u
Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh,
8 emotaiu ipar ipar əm, məto tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit
katən məmə, Pasis Wir, iuəhkir o taon əh Lasea.
9 Məto-inu emotərəkin əm nian wir tepət təmuwa muwin, kən nian wir o
nuwinən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə,
kən itəhəi tərat. Nian asol rəha netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn
Təfagə, tinuwa rəkis minuwin e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə
okoatəto wir ilat, matən məmə,
10 "Piak min. Iatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat.
Timətig əm məmə itəhəi otərəkin kako min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat
min okotimis."
11 Məto etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne
etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol.
12 Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən
məto-inu nian əh, in nian nitəhəi tatəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə

27:2: Wək 19:29

təwir məmə okotiet. Nikilat təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks motəhluaig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmol nohlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nimətag asol təmoh ilat

13 Kən nimətag wir kit tinatisi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nikilat təht
məmə nimətag əh inəh kotolkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet.
Kən motiuw-pər iagke, motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e
nitən əh Krit.
14 Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae,
tatisi-pən e nəptən apon,
15 minatiləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən miləs pikən
nimətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nimətag tatiləs itimat.
16 Emotuwin-pa Koata ikin e nikalin pis ikin. Ikin əh emotəhluaig ikin
məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol
wək e nego, nahgilat təmikə o niləs-ipərən pot.
17 Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain
tiəkis məmə otaskəlim nego. Ilat kəmotəgin məto-inu ihluə e Lipia, sənəmə
lokamnim pik, kən nikilat təht məmə nego otiləs pikən niməkləkil ikin əh.
Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən motapəs əm nimətag tiləs nego
matuwin.
18 Kəmən lawigin kən nimətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako
neen e nego.
19 Kəmən lawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol wək lan e nego
tahmen e təulə ne neen min.
20 Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min lapin. Kən nimətag
təmatol əm nulan nikitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.
21 Nian eməsotagwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat
mən məmə, "Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol
kəsotatigən e nəratən u kən məsotərəkinən natimnat tepət.
22 Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin-u
təsimisən, məto nego əm otərat.
23 Nagelo kit rəha Uhgin rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u
kəm io ehnaipən məmə,
24 'Pol. Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəmti Sisa əpəh Rom. Məto-
inu Uhgin təwir, kən nikin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm
noatasuəh e nego.'
25 Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhgin məmə natimnat min rafin
otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io.
26 Məto nimətag otiləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit."

Nitəhəi təmiləs-ipar nego

27 Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tiləs nego muwin əpəh e
nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian lapin, netəm koatol wək e nego,
nikilat təht məmə enoatuwa iuəhkir o nəptən kit. 28 Kən kəmotətu-pən nat
figəm kit əpəh e nipəgnəmti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-
tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen e negopagən
tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min u kotəhlman-əhlman min, məto
tinahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm.
29 Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego otiləs pikən kəpiel,
kən motəmki-arəp iagke kuwit əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhai əm.

27:24: Wək 23:11 **27:26:** Wək 28:1

30 Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kagim, kən
motiləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə okotuwin əpəh e nohlin nego
kəmki-arəp min iagke neen.
31 Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne mopael
min məmə, "Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhgin
təsosmegəhən itəmat."
32 Kən mopael min kəmotətatip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.
33 Tinuwa iuəhkir əm o nianən, kən Pol təmuəh nikilat məmə okotəkəike
kagwən. Təmən məmə, "E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs
məsotunən nat kit.
34 Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən.
Kitat rafin okotəmegəh. Suah kit otəsatigən e nəratən."
35 Kən Pol təməmik piret, kən mətul aupən-in elat məfak-pən ron kəm Uhgin,
kən məmkas mun.
36 Kən nikilat təməwir minoatos nagwənən minoatun.
37 Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego.
38 Nian ilat rafin kəmotagwən rəkis, kən motəmik pak flaoa min kəmki-arəp
e nego məmə nego otoigoig.

Nego təmiləs nimənkləkil

39 Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan məmə enotuwa
iuəhkir o nəptən əkəku kit, məto kotəruru məmə nəptən naka. Kən motəplan
pasis kit u nimənkləkil kit əh-ikin. Kən nikilat təht məmə okotiləs-ipar nego əh-
ikin.
40 Kən kəmotətatip təulə e iagke min kapəs ilat kotamnim itəhəi. Kən motikis
rəkis təulə min itəm kəmənlis ətain nuweə asol min lan ikin katiləs nego ikin.
Kən motiuw-pər niuwən əpəh aupən məmə nimətag otiləs nego muwar.
41 Məto ikin əh lokipar məsin, kən nohli nego təmaru nimənkləkil, nego
təmərurу nəloalən. Kən nitəhəi tinatəhap-əhap naunisin nego.
42 Kən mopael min kinoatən məmə okotohamnu netəm koatol kalapus u
nego tatəmik ilat məta neen kotagim.
43 Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau
məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən kəm netəm u kotitun neaiən
məmə okotətipən paupən əpəh itəhəi, moteai par.
44 Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmik nimismisi timpa ne
nəwtain nego min itəm nitəhəi tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən
motuwar rafin, suah kit təsimisən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

1 Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən panotəto uarisig məmə
nəptən əh, nərgin u Malta.
2 Netəm ikin əh kəmotəwir pik otimat. Kən e nian əh nuhuən təmatəfik,
nətəpən tepət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg itimat.
3 Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmargətain məmə otəmki-pən e nigəm.
Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e
nelmi Pol matus.
4 Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən
kəm ilat min məmə, "Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm.
Təməsimisən əpəh itəhəi, məto uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən
məmə otəmegəh."

28:2: 2 Kor 11:27

5 Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne məmə sineik
təmus otəto nahmməən.
6 Netəmim nikilat təht məmə nipəti Pol otasis o otəsuwəhən əh-roiu, tisi-pər
morin mimis. Kəmoatəpələh kətalkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən
nikilat təməuhlin kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.

7 Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias, itəm
tatərəmərə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin iman ikin, kən matol
təwir kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kisil.
8 Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matətəp-ətəp, kən mətaiu
e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak
lan, əmun nimisən rəhan təwir min.
9 Nian netəmim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis
kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir.
10 Netəm ikin əh, kəmotos-ipa natimnat tepət kəm itimat. Nian enoa-
tol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne
nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

11 Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən
Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh,
kəməf aupən narmi uhgin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis.
12 Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil.
13 Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin,
nimətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh
Puteoli.
14 Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətapəh
məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitiəh. Kən uarisig emotaliwək əm
motuwin əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa
Rom.
15 Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwin,
kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh
əpəh Apias təmol nimə makit ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian
Pol təməplan ilat, təmənwiwi Uhgin, kən nikin təmagien mər ilis.
16 Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətatig pisin əm e
nimə kit, pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

17 Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha
Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm
ilat məmə, "Piak min. Io eməsolən nat tərat kit e netəm imətat ikin, ne kastom
rəhatat itəm tipitat min kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem
kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom.
18 Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən
nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə okotahl-iarəp io.
19 Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə
ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən
kit tərat e natimak min.
20 "Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat
məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-
inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa."

28:5: Mak 16:18 **28:6:** Wək 14:11 **28:18:** Wək 26:31 **28:19:** Wək 25:11 **28:20:** Wək 26:6-7

21 Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-
pən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə
katən nəghatən tərat neen lam.
22 Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan.
Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin
min rafin.”
23 Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm
Isrel kəmotuwa əh Pol tətatig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh,
matən wir kəm ilat nərəmərəən Rəha Uhgin. Kən matən min Lou rəha Moses
ne ien min rəha Uhgin, məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu.
24 Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nipahrienən lan. Məto neen
kəsotənən nipahrienən lan.
25 Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto uarisig kotiet,
Pol tən-ipən nəghatən kit min kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm Narmin Rəha
Uhgin təmos-ipən kəm ien rəha Uhgin u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat
min aupən, in tətuatip əm. Uhgin təmən kəm ien məmə,
26 ‘Uwin mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgin iatən məmə,
“Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.
Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.”
27 In tol min-nulan məto-inu nikilat tiniəkis rəkis.
Kəmotahtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.
Məto okəmə kəsotolən nəhlan,
okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e matəlgilat,
o kotitun nitunən e nikilat,
kən motəuhlin ilat motahatətə lak,
kən məmə ekol ilat kotəwir min.’ ”
28 Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgin təmol suatip u rəhan
o nosmegəhən netəmim. Tinuwin rəkis o Iaihluə min. Kən netəm min əh
okotətəlig-in nəghatən əh kən motən nipahrienən lan.”*
30 Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatig lan. Kən nikin
tətagien o netəmim rafin itəm koatuwa moatehm.
31 In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgin, kən matəgətun əskasik
ilat e namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu Kristo. Kən suah kit tikə məmə otən-
iəhau o nən-iarəpən nəghatən əh.

28:22: Wək 24:14 **28:27:** Aes 6:9,10 * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, “29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitiəh kitiəh kən moatərgəhəu.”

Rom
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Rom
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Rom

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm iəfak mɨn itəm ilat kotatɨg e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwɨn mehm iəfak mɨn əpəh Rom, uarisɨg in təpanuwɨn e kantri u Spen. Məto aupən ikɨn, in otəkəike muwɨn mos məni neen o nos-ipənən kəm ian-rat mɨn e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihluə mɨn tepət, məto netəm Isrel tepət mɨn.

?Təmətе naoa u o naka? Uarisɨg Pol tatuwɨn Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motɨtun in, kən inəh, in təmətе naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatɨp ətuatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro min nulan, Iaihluə mɨn ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitiəh əm e niməfak rəha Uhgɨn.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgɨn təmaun-in io məmə io aposol, kən təmɨtəpun mɨləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwɨr rəhan. 2 Namnusən təwɨr u, in tɨnəmən-iəkɨs nuwəh rəkɨs e rəhan ien mɨn itəm kəmotətе-pən e Naoa Rəha Uhgɨn.
3-4 Namnusən təwɨr əh tatəghat-in Nətɨn, Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefɨt. Kən Uhgɨn təməgətun məmə in Nətɨn ətuatɨp nian təmosmegəh in e nɨmɨsən e nəsanənən e wək rəha Narmɨn asim.
5 E Kristo, Uhgɨn təmol təwɨr kəm io, mos-ipa kəm io wək wɨr məmə io aposol kit. Təmos-ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e nɨki Iaihluə* mɨn e noanol mɨn rafin məmə okotən nɨpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otɨləs-ipər nərgɨ Iesu.
6 Kən itəmat mɨn, Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha Iesu Kristo.
7 Kən roiu ekətе naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgɨn tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan.
Pəs Uhgɨn Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən ne nəmənlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmə otuwɨn məplan netəm Rom

8 Uarisɨg epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgɨn e Iesu Kristo otəmat rafin agɨn-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat.
9 Kən Uhgɨn tɨtun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. Iatol pɨk wək rəhan e nɨkik rafin o nən-iarəpən namnusən təwɨr e Nətɨn.
10 Kən iatəfak məmə okəmə in nətəlɨgən pahrien rəha Uhgɨn, in oterəh e suatɨp kit məmə ekɨmnə məplan itəmat.
11 Iakolkeike pɨk məmə ekɨmnə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat nəwɨrən kit rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn məmə otol itəmat nakotətul əskasɨk təhmɨn mɨn.

1:1: Wək 9:15 **1:2:** Rom 16:25-26 * **1:5:** Nəghatən u "Iaihluə" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel. **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9 **1:7:** Nam 6:25-26 **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23

12 Nipəti nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən
rəhak min titun nasituən etəmat.
13 Piak min ne winik min, təwir məmə nəkotitun məmə nian tepət, rəhak
nətəligən təht məmə ekimnə muag itəmat. Məto nian rafin natimnat neen
koatahtosig-in io o nimnəən. Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e
nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihluə min ikin pisin pisin
min.
14 Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmə
noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne
netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən
skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin.
15 Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat
min əpəh Rom.

16 Iatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən
məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim
rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha Isrel, uarisig
u, o Iaihluə min.
17 Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgin təmol əp suatip rəhan məmə Uhgin
tatos-ipən rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgin tatol
məmə netəmim kotuwa motətuatip e niganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa
Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "Netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin e
nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilin."

Nemə̇ha tatol Uhgin o təfagə rat rafin

18 Məto Uhgin e nego e neai tatəgətun rəhan nemə̇ha ne nalpinən o netəmim
rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə rat. Ilat koatətlosig-in nipahrienən
rəha Uhgin e nolən rat min rəhalat,
19 məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim
kotitun nitunən Uhgin lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgin atip təməgətun ətuatip
ilat lan.
20 Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgin e niganəmtilat. Məto
təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim
rafin kotitun nəplanən e niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol
nəhlan, kotitun nəplanən rəhan nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun
tikə, ne nipahrienən məmə in Uhgin, kən motitun nitunən məmə Uhgin in
təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tikə itəm titun nənən məmə in təruru məmə
Uhgin təhrol nulan.

21 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin ilat kəmotitun Uhgin məsin, məto
kəmotapəs nisiaiiən məmə in Uhgin, kən məsotənən kəm in məmə nikilat
tagien o natimnat in təmol kəm ilat. Məto nikilat təmatəht nalpəkauən
almə̇l min məmə Uhgin tahro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp,
minotəruru suatip itəm Uhgin tolkeike məmə okotitun.
22 Nat əpnapin ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialmə̇l
min,
23 kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən
otəsimisən tətatig lilin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm
tahmen e netəmim u okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh
min koataliwək o koatəkioah.

1:13: Wək 19:21 **1:16:** Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24 **1:17:** Hab 2:4; Rom 3:21-22 **1:19:** Wək 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1 **1:21:** Efes 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14; 1 Kor 1:20 **1:23:** Dut 4:15-19; Sam 106:20

24 O nat u, Uhgɨn təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən
rat mɨn itəm nɨkilat tolkeike məmə okotol e nɨpətɨlat. Tol nəhlan, ilat kəmotol
nolən mɨn e nɨpətɨlat itəm tol əm naulɨsən.
25 Ilat kəmotapəs nɨpahrienən rəha Uhgɨn motaskəlɨm neiueiuəən, kən
moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən, ne natɨmnat rafin itəm Uhgɨn
təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm Uhgɨn. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian
rafin namnun tɨkə. Əwəh.
26 O nolən mɨn əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgɨn, təmapəs ilat, megəhan-
in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat mɨn itəm nɨkilat tolkeike məmə okotol
e nɨpətɨlat itəm tol naulɨsən əm. Nat əpnapɨn nɨpɨtan mɨn, məto ilat kotapəs
nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atɨp ilat mɨn, kən nat u in nat pɨsɨn e itəm
u Uhgɨn təmələhəu.
27 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman mɨn, ilat kəmotapəs nitən rəhalat
nɨpɨtan mɨn, moatolkeike pɨk nəman pɨsɨn mɨn. Ilat koatit atɨp ilat mɨn itəm
tol naulɨsən. Kən Uhgɨn təmos-ipən nalpɨnən kəm ilat o rəhalat nolən rat agɨn
mɨn.
28 Kən nat kit mɨn. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotɨtun Uhgɨn, in
təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəlɨgən təsɨtunən məmə nat kit
in təwɨr o nat kit in tərat, kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatɨpən
məmə okotol.
29 Nɨkilat təmərioah e nolən rat pɨsɨn pɨsɨn mɨn rafin, kən ilat naumɨs, kən
ilat koategəs-in suatɨp o nərəkɨnən netəmim. Kən nɨkilat təmərioah e nolən
rat mɨn əh: ilat koatetet netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natɨmnat itəm
koatiuw-pa nemə̈ha, ilat neiueiuə, ilat koatol tərat kəm netəmim. Ilat koatən
nɨkalɨ netəmim,
30 moatən rat netəmim, ilat koatetəhau Uhgɨn, ilat nagət-irəkɨs, ilat nausit
moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatɨp o nolən təfagə rat mɨn itəm netəmim
kotəruru əh. Ilat moatəht nəwia tata ne mama.
31 Ilat nenɨkə, ilat nəghat tɨpɨk, nolkeikeən rəhalat tɨkə o netəmim, kən nat
əpnapɨn ilat atɨp mɨn neen, okol təsətəlɨg-inən nasəkən o nasituən e netəmim.
32 Ilat kotɨtun pap nəghatən ətuatɨp rəha Uhgɨn itəm tatən məmə netəm mɨn
u koatol nolən mɨn əh, kotəkəike motɨmɨs. Məto ilat koatəkəike e nolən mɨn əh,
kən ilat koatol nolən rat taprəkɨs-in nat əh, nɨkilat tagien o netəmim neen mɨn
itəm koatol nolən rat mɨn əh, kən moatɨləs-ipər rəhalat nətəlɨgən məmə okotol.

2

*Uhgɨn otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat**

1 Tol nəhlan, nat əpnapɨn itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh
motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,† məto nakotakil
motuəh motələhəu rəhatəmat atɨp nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tɨkə o
nuhalpɨnən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat mɨn
ahmen-ahmen mɨn əm elat.
2 Kən kitat kotɨtun məmə nian Uhgɨn tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm
netəmim itəm koatol nolən mɨn əh itəm enəmən rəkɨs, rəhan nəghatən in
tətuatɨp əm.
3 Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmim
o nəratən rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol
nəsotagɨmən nian Uhgɨn otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.

1:27: Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9 * **2::** E ves mɨn u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatɨp kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nɨkilat təht məmə kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. † **2:1:** Netəm Isrel kəmotən məmə Iaihluə mɨn, ilat rafin netəm kotərat məto-inu Iaihluə mɨn kəməsotosən Lou rəha Moses. **2:1:** Mat 7:1-2; Jon 8:7

4 !Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgin! In tatol təwir pik kəm itəmat,
kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto
itəmat nəkoatol nat əpnapin əm e nolən wir min əh rəhan. Nəkotitun o
kəp, məmə tatol nolən təwir min kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e
rəhatəmat nolən rat min.
5 Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən
rat min. Kən o nat u, nakotargətain nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin otəmat.
Kən onəkotos nemə̈ha ne nalpinən rəhan e nian Uhgin otol əp rəhan nələhəuən
nəghatən itəm tətuatip.
6 Kən Uhgin otos-ipən kəm netəmim kitiəh kitiəh tətəu-pən əm natimnat itəm
kəmotol.
7 Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian
rafin o nolən nat itəm tətuatip. Netəm min əh koatalkut pik o nolən nat wir
məmə Uhgin otos-ipən kəm ilat nənwiwiən, ne nisiaiiən, ne nəmegəhən itəm
namnun tikə.
8 Məto in otos-ipən rəhan nemə̈ha ne nalpinən kəm netəmim neen itəm
koatalkut atip əm o nərpilat, kən moatəuhlin məntaalat o nipahrienən, kən
moatətəu-pən nolən rat min.
9 Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis min.
Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u o Iaihluə min.
10 Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgin otos-ipən nənwiwiən,
ne nisiaiiən, ne nəmə̈linuən. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u,
o Iaihluə min.
11 Tol nəhlan məto-inu Uhgin tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.
Nat əpnapin ilat noanol rəha Isrel o Iaihluə min, ilat rafin okotos nat itəm
tətuatip olat, inu nalpinən o nəwirən.
12 Uhgin otol nalpinən kəm Iaihluə min o nolən rat min rəhalat, nat əpnapin
kəməsotosən Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel,
netəmim itəm kəmotos Lou, Uhgin otakil rəhalat nolən min e nəghatən rəha
Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan.
13 Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e
niganəmti Uhgin, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgin
otən məmə ilat kotətuatip e niganəmtin.
14 Nipahrienən, Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian min
neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətuatip, tahmen-
ahmen əm e itəm əh Lou tatən. Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nikilat,
kən ilat kotitun nat itəm in tətuatip, ne nat itəm təsətuatipən, nat əpnapin
kəsotosən Lou rəha Moses.
15 Ilat kotitun məmə nipəti Lou əh-ikin rəha Uhgin e nikilat məto-inu nian
ilat koatol təwir, nikilat tatəht məmə, "nolən u təwir," kən nian koatol nolən
rat, nikilat tatəht məmə, "nolən u tərat."
16 Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgin otən məmə Iesu Kristo
otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən min itəm netəmim
kotitun nəplanən, ne nolən min ne nətəligən anion min. Inu rəhak nəghatən
rəha namnusən təwir.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

17 Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol
rəha Isrel, kən moatəgile e Lou məmə in suatip rəha Uhgin o nosmegəhən
itəmat lan, kən moatəghat ausit məmə itəmat əm nəkotitun Uhgin, kən in titun
min əm itəmat.

2:4: Efes 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10 **2:7:** Rom 8:17-18
2:8: 2 Tes 1:8 **2:14:** Wək 10:35

18 Kən nakoatən məmə nəkotɨtun rəkɨs nat naka itəm Uhgɨn tolkeike, kən
itəmat nəkotɨtun suatɨp itəm tətuatɨp wɨr məto-inu Lou təməgətun itəmat lan.
19 Itəmat nakotən pɨk məmə nakoatit iganəmtɨn əpɨs mɨn, kən itəmat nako-
tasiəgəpɨn suatɨp rəha netəm koataliwək tapinəp ikɨn,
20 kən moatəgətun ialməl mɨn ne nɨsualkələh.‡ Nakoatən nəhlan məto-inu
itəmat nakoatos Lou itəm nɨtunən ne nɨpahrienən rafin koatatɨg lan.
21 Təwɨr əm nakoatəgətun netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn. ?Məto tahro nəsotəgətun
atɨpən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsotaklləhən. ?Məto
tahro nakotaklləh?
22 Itəmat nakoatəgətun məmə okəsaklləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat
nakotaklləh-in pətan? Nakoatetəhau narmɨ nat mɨn kəmətе e nɨg. ?Məto tahro
nakoataklləh-in natɨmnat e niməfak rəha narmɨ nat mɨn?
23 Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətgəhl Lou motərəkɨn nərgɨ
Uhgɨn?
24 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, "!Netəm Isrel! Iaihluə
mɨn koatən rat nərgɨ Uhgɨn o nolən tərat rəhatəmat."
25 Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwɨr okəmə nəkoatətəu-pən Lou. Məto
okəmə nakotətgəhl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ipənən itəmat.
26 Okəmə Iaihluə kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgɨn otəplan
suah əh məmə kɨnəhg-ipən rəkɨs.
27 Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nɨpətɨlat, məto koatətəu-pən Lou,
ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat məto-inu, nat əpnapɨn
nəmotos pap Lou itəm kəmətе, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətgəhl
Lou.
28 Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nɨpətɨn, təsolən məmə in
təmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat
kit rəha nɨpətɨn.
29 Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nɨkin. Kən nolən
pahrien rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha nɨki etəmim itəm Narmɨn əm Rəha
Uhgɨn tatol, məto Lou təsolən. Kən sənəmə netəmim itəm koatɨləs-ipər nərgɨ
suah əh, məto Uhgɨn əm tatɨləs-ipər nərgɨn.

3

Nian rafin Uhgɨn tatol rəhan nəghatən

1 Kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə nɨpətɨ nəhg-ipənən suah kit, in
sənəmə nat kit rəha nɨpətɨn, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ipənən in nat wɨr
kit? ?Kən o nat naka in nat wɨr kit məmə suah kit in etəm Isrel?"
2 !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wɨr agɨn e nolən mɨn
rafin! Nat tətaupən, Uhgɨn təmələhəu-pən e nelmɨlat, nəghatən ətuatɨp rəhan.
3 In nɨpahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən məmə
okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə Uhgɨn otəsolən rəhan nəghatən.
4 ! Kəp! Nat əpnapɨn netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgɨn
təseiuəən. Tahmen əm e Naoa Rəha Uhgɨn tatəghat-in Uhgɨn matən min-nulan
məmə,
"Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatɨp.
Nian netəmim okotakil rəham nolən mɨn, motən məmə nəmol nolən tərat mɨn,
məto onatol win elat."
5 Məto kəm-naka suah kit otən e nətəlɨgən rəha etəmim əm məmə, "Kitat
koatol nolən itəm təsətuatɨpən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgɨn

‡ **2:20:** Nian Pol tatən "iganəmtɨn əpɨs mɨn," ne "ialməl mɨn," ne "nɨsualkələh," in tatəghat-in Iaihluə mɨn itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən mɨn əh. **2:20:** 2 Tim 3:5 **2:21:** Mat 23:3-4 **2:24:** Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6 **2:29:** Dut 30:6; Kol 2:11 **3:4:** Sam 51:4

tatol tətuatip nian rafin. ?Kən okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgin,
məto in otol nalpinən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən."
6 !Ei, kəp, nətəligən əh in neiueiuəən! ?Okəmə nətəligən əh in nipahrienən,
kən Uhgin otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e
nətueintən?
7 Kən kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiuəən
otəgətun məmə Uhgin tatən əm nipahrienən, kən netəmim koatənwiwi in
ron, kən tahro nulan Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol
təfagə rat?"
8 Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan,
netəmim kotitun nənən məmə, "Pəs kotol nolən rat min məmə rəhatat nolən
rat min okotoe-in nəwirən." Məto nəghatən u tərat. Nipahrienən, netəmim
neen koatən rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəligən
alməl min nəhlan. Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən nəghatən
əh in tətuatip əm.

Suah kit tikə itəm tətuatip wir agin

9 ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmə Uhgin
otol təwir kəm netəm Isrel maprəkis-in Iaihluə min? !Kəp! Emən rəkis məmə
nəsanənən rəha təfagə rat tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihluə
min.
10 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,
"Suah kit tikə itəm tətuatip, kitiəh agin huə ne tikə;
11 Suah kit tikə itəm titun,
suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgin.
12 Netəmim rafin agin kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin,
ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgin,
suah kit tikə itəm in tatol nəwirən, kitiəh agin huə ne tikə."
13 "Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag,
Namilat tərioah e neiueiuəən."
"Poesen rəha sinek tatisi-pən e nohlilat."
14 "Nohlilat tərioah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip."
15 "Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;
16 ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkin natimnat, kən moatol
netəmim koatəto tərat,
17 kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəmənlinuən."
18 "Ilat kəsotəginən Uhgin, kən nisiaiiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat."
19 Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm
itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun
nuhalpinən nəghatən itəm Uhgin otən. Kən netəmim rafin e nətueintən
otəkəike motətul aupən e niganəmti Uhgin məmə in otakil muəh mələhəu
nəghatən rəhalat.
20 Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgin otən-iarəp məmə in tətuatip e
niganəmtin məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, məto e Lou, kitat rafin kotitun
məmə kitat nol təfagə rat.

Nətuatipən e niganəmti Uhgin tatuwa e nahatətəən əm

21 Məto roiu, Uhgin tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə netəmim okotuwa
kətuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən
min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh.

3:9: Rom 1:18—2:24; 3:23 **3:12:** Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20 **3:13:** Sam 5:9 **3:13:** Sam 140:3 **3:14:** Sam 10:7 **3:17:** Aes 59:8 **3:18:** Sam 36:1 **3:20:** Sam 143:2; Rom 7:7; Kal 2:16

22 Uhgɨn tatol suah kit tatətuatɨp e nɨganəmtɨn nian tətahatətə e Iesu Kristo.
Kən Uhgɨn otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin
kotahmen-ahmen əm,
23 məto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakiəh e suatɨp
rəha nətuatɨpən rəha Uhgɨn itəm təwɨr məhag-əhag,
24 kən e nəwɨrən rəhan, Uhgɨn tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə
lan, ilat kotətuatɨp əm e nɨganəmtɨn, motuwa netəmim rəhan, tahmen e
nalpəkauən rəhan. Ilat kəsotətouən nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto
Kristo Iesu təmətou suatɨp rəhalat, mɨkɨs ilat o təfagə rat mɨn rəhalat e nɨmɨsən
rəhan.
25 Uhgɨn təmahl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpɨnən ne
neməha rəhan o təfagə rat mɨn, nian nɨtan təmaiu. Kən Uhgɨn tətafəl təfagə rat
mɨn rəha netəmim nian netəmim kotahatətə məmə Kristo təmɨmɨs olat. Uhgɨn
təmol suatɨp əh məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatɨp agɨn-əh, məto-
inu e nətəlɨgən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpɨnən o təfagə rat mɨn itəm
netəmim kəmotol aupən.
26 Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in tətuatɨp. In
təməsaluin əmən təfagə rat mɨn, məto təmahl-ipa Iesu məmə in otos nalpɨnən
o təfagə rat mɨn. Kən Uhgɨn atɨp əm tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e
Iesu, ilat okotətuatɨp e nɨganəmtɨn.
27 ?Tol nəhlan, etəmim kit tɨtun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmə in
tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, o kəp? Kəp, nat tɨkə. ?Kən etəmim təruru nəghat
ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tɨkə itəm tɨtun nətəu-pənən Lou məmə
tatuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Uhgɨn tatol etəmim tətuatɨp e nɨganəmtɨn
e nahatətəən əm rəhan.
28 Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlɨm əskasɨk nətəlɨgən məmə etəmim
tatətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən
Lou.
29 Uhgɨn, in sənəmə Uhgɨn rəha netəm Isrel əm. In Uhgɨn mɨn rəha Iaihluə
mɨn,
30 məto-inu Uhgɨn kitiəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatɨp e nɨganəmtɨn
e suatɨp kitiəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne
Iaihluə mɨn.
31 ?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnapɨn? !
Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgɨn, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatɨp
suatɨp pahrien rəha Lou.

4

Uhgɨn təmol Epraham tətuatɨp e nɨganəmtɨn e nahatətəən

1 Epraham in nəukəti noanol mɨn rəha Isrel aupən. Otətəlɨg-in-tu nat naka
itəm Epraham təmehm məmə in suatɨp rəha nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
2 Uhgɨn təmol Epraham tətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto sənəmə e nolən wɨr mɨn
rəha Epraham. Okəmə nolən wɨr mɨn rəhan in suatɨp rəha nətuatɨpən, kən
Epraham tɨtun nəghat ausitən ron. Məto e nɨganəmtɨ Uhgɨn, okol Epraham
təsausitən o nat kit,
3 məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Epraham təmatahatətə e Uhgɨn, kən
Uhgɨn təmən məmə Epraham in tətuatɨp e nɨganəmtɨn o nahatətəən rəhan."
4 Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəmərə təsənən məmə rəhan
nətouən in presen kit kəm in, məto iərəmərə təkəike mos-ipən nətouən o rəhan
wək.

3:22: Kal 2:16 **3:24:** Rom 5:1 **3:29:** Rom 10:12 **3:30:** Dut 6:4; Kal 3:20 **3:31:** Mat 5:17
4:2: 1 Kor 1:31 **4:3:** Jen 15:6; Kal 3:6

5 Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatip e niganəmti Uhgin.
Kitat kotahatətə əm e Uhgin, kən in tatol məmə kitat kotuwa katətuatip e
rəhatat nahatətəən. Uhgin pisin əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa
katətuatip e niganəmtin.
6 Tefit in təmatəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə nəwirən pahrien
otuwin o etəm itəm Uhgin tatən məmə in tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə
e nolən wir itəm suah u təmol. In təmən məmə,
7 "Nəwirən pahrien tatuwin o netəm u Uhgin təmafəl rəhalat nolən rat,
kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.
8 Nəwirən pahrien tatuwin o etəm u itəm Iərəmərə təsaskəlimən e nikin rəhan
təfagə rat."
9 ?Nikitəmat təht məmə nəwirən pahrien əh in rəha netəm əm u kəməhg-
ipən ilat, netəm Isrel, o nəwirən pahrien əh, in min rəha netəm kəsəhg-ipənən
ilat, Iaihluə min? Əwəh, rəha Iaihluə min. Ematən məmə, Uhgin təmən məmə
Epraham in tətuatip e niganəmtin məto-inu o rəhan nahatətəən.
10 ?Kən nəgəhan Uhgin təmən kəm Epraham məmə in tətuatip, nian kinəhg-
ipən rəkis, o nian kəsəhg-ipənən əh? Uhgin təmaupən mən nəhlan, uarisig
kəpanəhg-ipən.
11 Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgətun pahrien məmə in
tətuatip e niganəmti Uhgin e rəhan nahatətəən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol
nəhlan, in tata rəha netəmim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, məto kotahatətə e
Uhgin. Kən in tatən məmə ilat koatətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhalat.
12 Kən in tata rəha netəmim neen min, ilat itəm kəməhg-ipən ilat. Məto
in sənəmə rəhalat tata məto-inu kəməhg-ipən ilat, məto in rəhalat tata məto-
inu ilat min koatətəu-pən suatip rəha nahatətəən itəm rəhatat tata Epraham
təmətəu-pən aupən u kəpanəhg-ipən.
13 Uhgin təmol nəniəkisən kəm Epraham ne rəhan noanol min məmə
nətueintən otuwa rəhan o nian kit. Məto Lou sənəmə suatip itəm nəniəkisən
u otuwa mol nipahrienən lan. In otuwa mol nipahrienən e nətuatipən itəm
təmisi-pən e suatip rəha nahatətəən.
14 Tol nəhlan məto-inu okəmə nəniəkisən tatuwa mol nipahrienən o
netəmim itəm koatagile əm e Lou, kən nikilat təht məmə ilat kotətuatip lan,
kən suatip rəha nahatətəən in nat əpnapin əm, kən nəniəkisən nipətin tikə.
15 Məto nəghatən u, in nipahrienən: Lou tatən məmə nalpinən ne nemə̈ha
rəha Uhgin tatuwin o netəmim itəm koatətgəhl Lou, kən ikin min rafin Lou
əh-ikin, netəmim koatətgəhl. Tol nəhlan, nolən rəha nətəu-pənən Lou tatiuw-
pa nalpinən ne nemə̈ha rəha Uhgin, kən təsolən məmə nəniəkisən otuwa mol
nipahrienən.
16 Tol nəhlan, nəniəkisən tatuwa mol nipahrienən e nəmegəhən rəhatat e
suatip rəha nahatətəən məmə nəniəkisən otuwa e nəwirən itəm Uhgin tətawte-
in kəm kitat, kən kitat kotitun nitunən pahrien məmə rəhan nəniəkisən in rəha
noanol min rafin rəha Epraham, sənəmə rəha netəm min əm u itəm Uhgin
təmos-ipən Lou kəm ilat, məto rəha netəm min u, ilat min itəm koatətəu-pən
suatip rəha nahatətəən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata.
17 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "Emol ik nakuwa tipi
noanol tepət." E niganəmti Uhgin, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə
e Uhgin u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəm kəmotimis, kən in titun nolən
natimnat e nat agin tikə.

4:8: Sam 32:1-2 **4:11:** Jen 17:10-11 **4:13:** Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 **4:14:** Kal 3:18 **4:15:** Rom 3:20; 5:13 **4:16:** Kal 3:7 **4:17:** Jen 17:5 **4:17:** Jon 5:21

18 Nian Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol
tepət, Epraham təmahatətə e Uhgin mitun e nikin məmə nəghatən rəha
Uhgin in nipahrienən, nat əpnapin in tiəkis agin məmə nəniəkisən otuwa mol
nipahrienən. Uhgin təmən məmə, namipin min okotepət motaprəkis.
19 Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnapin in titun məmə nipətin
tinaguihl minahmen əm o nimisən məto-inu rəhan nup iuəhkir o wan-hanrit,
kən titun məmə Sera tinaprəkis-in ikin katemək ikin kən okol təseməkən.
20 Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən rəha Uhgin.
Nipahrienən, rəhan nahatətəən təməwiə muwa məskasik təhmin min, kən
matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgin.
21 In təmitun wir e nikin məmə Uhgin tatos nəsanənən o nolən rəhan
nəniəkisən tuwa mol nipahrienən.
22 O nat əh inəh, "Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o
nahatətəən rəhan."
23 Nəghatən u itəm tatən məmə, "Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e
niganəmtin," kəməsəteən məmə rəha Epraham pisin əm,
24 məto kəmətе min məmə rəhatat, itəm Uhgin otən məmə kitat okotətuatip e
niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh Iesu Iərəmərə rəhatat
e nimisən.
25 Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mimis o təfagə rat min rəhatat, kən Uhgin
təmol in təmegəh min e nimisən məmə in otol suatip məmə kitat okotətuatip e
niganəmtin.

5

Nəmə̇linuən ne nagienən

1 Tol nəhlan, koatatig e nəmə̇linuən kitat Uhgin məto-inu, e nahatətəən rəhatat
ron, in təmən məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən natimnat min əh
kəmotuwa e Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
2 E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat kotuwa e
niganəmti Uhgin məmə okotos nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat. Kən
nəwirən əh, kotatig lan əh-roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wir
agin məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgin.
3 Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik min məto-inu, kitat
kotitun məmə nian əskasik min kotasitu etat məmə okotətul əskasik e nəratən.
4 Kən nian koatətul əskasik, Uhgin, nikin tagien otat. Kən nian kotitun məmə
Uhgin nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e
Uhgin.
5 Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin ron,
kotitun məmə okotuwa kol nipahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmin Rəhan
kəm kitat, kən Narmin tatos-ipa nolkeikeən rəha Uhgin tərioah e nikitat.
6 Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən kitat, e nian
ətuatip itəm Uhgin təmən, Kristo təmimis o nosmegəhən kitat netəm rat u
kəsotisiai-inən in Uhgin.
7 E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit otegəhan-in məmə in
otimis o suah kit min itəm rəhan nolən tətuatip. Məto kəm-naka suah kit
otimis o suah kit min itəm rəhan nolən təwir agin o netəmim.
8 Məto Uhgin təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən u məmə, nian
kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.
9 Tol nəhlan, Uhgin təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nita Kristo itəm
təmaiu nian təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nipahrienən, kitat kotitun

4:18: Jen 15:5 **4:19:** Jen 17:17 **4:22:** Jen 15:6 **4:25:** Aes 53:4-5 **5:3:** Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7
5:8: Jon 3:16; 1 Jon 4:10

wɨr məmə Kristo otosmegəh kitat o nemə̈ha ne nalpɨnən rə̈ha Uhgɨn e namnun nian.
10 Nian kəmotol tɨkɨmɨr kitat Uhgɨn, məto in təmol kitat kotuwa iolɨn mɨn e nɨmɨsən rə̈ha Nətɨn. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolɨn mɨn, nat kit itəm taprə̈kɨs-in inu məmə kitat kotɨtun wɨr məmə Uhgɨn otosmegəh kitat e nalpɨnən ne nemə̈ha rə̈han, məto-inu Kristo tatəmegəh.
11 Kən nat kit mɨn, nɨkitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh kitat Uhgɨn e Iərəmərə rə̈hatat Iesu Kristo, itəm Uhgɨn təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolɨn mɨn.

Atam təmiuw-pa nɨmɨsən, kən Kristo təmɨləs nəmegəhən

12 Aupən agɨn, suah u Atam, təmol tə̈fagə rat, kən tol nə̈hlan, tə̈fagə rat mɨsɨ-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiəh əm əh. Kən tə̈fagə rat təmɨləs nɨmɨsən muwa ikɨn. Kən tol nə̈hlan, netəmim rafin okotə̈kə̈ike motɨmɨs məto-inu ilat rafin koatol tə̈fagə rat.
13 Nɨpahrien, netəmim kəmotol tə̈fagə rat uarisɨg Uhgɨn tə̈panos-ipa Lou. Məto nian Lou tɨkə, okol kə̈sotə̈tgə̈hlən Lou, mol məmə Uhgɨn tə̈sə̈te rə̈kɨsən tə̈fagə rat mɨn rə̈halat.
14 Məto nat əpnapɨn Uhgɨn tə̈mə̈sə̈te rə̈kɨsən tə̈fagə rat mɨn rə̈halat, netəmim itəm koatatɨg e nian rə̈ha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotɨmɨs. Əwəh, nat əpanapɨn netəm mɨn əh kə̈mə̈sotolən tə̈fagə rat tahmen e tə̈fagə rat rə̈ha Atam, məto ilat rafin kəmotɨmɨs.
E nolən mɨn neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisɨg in, məto-inu nat naka itəm Atam təmol, tatuwɨn o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tatuwɨn o netəmim rafin.
15 Məto nat naka itəm Uhgɨn təmos-ipa tol pɨsɨn agɨn e tə̈fagə rat rə̈ha Atam. Tə̈fagə rat rə̈ha suah kitiəh əm u, Atam, təmiuw-pa nɨmɨsən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto nat asol taprə̈kɨs, in nə̈wɨrən asol rə̈ha Uhgɨn itəm in təmawte-in o netəmim tepət o nafə̈lən tə̈fagə rat rə̈halat, kən nat əh təmuwa e nə̈wɨrən rə̈ha suah kitiəh əm u, Iesu Kristo.
16 Ekən mɨn məmə, nə̈wɨrən asol rə̈ha Uhgɨn itəm in təmawte-in kə̈m netəmim, in tol pɨsɨn agɨn e noa tə̈fagə rat rə̈ha suah kitiəh əm əh. Suah u təmol tə̈fagə rat kitiəh əm, kən Uhgɨn təmakil muəh mə̈lə̈həu nə̈ghatən lan məmə otos nalpɨnən. Kən uarisɨg, nian netəmim tepət kəmotol tə̈fagə rat tepət, məto Uhgɨn təmos-ipa nat tə̈wɨr kə̈m kitat, kən təmol məmə kitat kotə̈tuatɨp e nɨganəmtɨn.
17 Nɨpahrienən məmə tə̈fagə rat rə̈ha suah kitiəh əm, Atam, təmol nɨmɨsən tatərəmərə e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit mɨn itəm taprə̈kɨs məmə, nat itəm suah kitiəh əm, Iesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nə̈wɨrən rə̈ha Uhgɨn itəm in təmawte-in əpnapɨn əm kə̈m ilat, kən motahatə̈tə məmə Uhgɨn tatol ilat kotə̈tuatɨp e nɨganəmtɨn, ilat okotos nəmegəhən lilɨn. Kən ilat Kristo, okotərəmərə.
18 Əwəh, Atam təmol tə̈fagə rat kit mol məmə, Uhgɨn təmakil muəh mə̈lə̈həu nə̈ghatən rə̈ha netəmim rafin məmə okotə̈kə̈ike motos nalpɨnən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ə̈tuatɨp kit, mol suatɨp məmə netəmim kotɨtun motuwa motə̈tuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kən nə̈tuatɨpən əh, tatol məmə netəmim rafin kotɨtun nosən nəmegəhən lilɨn.
19 Netəmim tepət kəmotuwa nol tə̈fagə məto-inu suah əh Atam tə̈mə̈ht nə̈wia Uhgɨn. Məto netəmim tə̈pət okotuwa motə̈tuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn məto-inu suah kit mɨn, Kristo, təmol nə̈wia Uhgɨn.

5:9: Rom 1:18; 2:5; Efes 2:3-5 **5:12:** Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13:** Rom 4:15 **5:18:** 1 Kor 15:22 **5:19:** Aes 53:11

20 Uhgɨn təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə
netəmim okotɨtun nolən rat mɨn rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol
iahgin, nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in əpnapɨn əm təmuwa iahgin təhmɨn
mɨn maprəkɨs,
21 məmə nəwɨrən otol win e təfagə rat mɨn. Təfagə rat təmatərəmərə
e netəmim rafin matiuw-pa nɨmɨsən elat. Məto roiu nəwɨrən itəm Uhgɨn
tətawte-in kəm kitat otərəmərə, kən nəwɨrən əh otol məmə netəmim
okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən motos nəmegəhən lilɨn e Iesu Kristo
rəhatat Iərəmərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

1 ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə,
təwɨr məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwɨrən rəha Uhgɨn otəwiə
mol iahgin təhmɨn.
2 !Kəp, təsətuatɨpən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən kitat tərat ikɨn,
kən nɨkitat təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotɨmɨs rəkɨs lan, kən okol
kəsotolən nəwian roiu.
3 Nəkotɨtun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun məmə
kitat kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmɨmɨs, tahmen əm məmə
kitat kotɨmɨs kitat min, u nɨpətɨn təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat,
in təmɨmɨs.
4 Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotɨmɨs, kən kɨtənɨm
itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatɨp rəha
nəmegəhən wi, tahmen əm məmə Uhgɨn Tata təmosmegəh Kristo e nɨmɨsən,
e nəsanənən asol rəhan.
5 Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nɨmɨsən rəhan, kən
okotuwa mɨn kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgɨn təmosmegəh in lan e nɨmɨsən.
6 Kitat kotɨtun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nɨg kəməluau, kəməht-ipən
ilat nolən oas mɨn rəhatat məmə, otərəkɨn nolən oas rəhatat itəm tolkeike pɨk
təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsərəmərə mɨnən etat,
7 məto-inu etəmim itəm təmɨmɨs, təsatɨg ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.
8 Məto-inu kəmotɨmɨs kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə
okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa.
9 Kotahatətə nəhlan məto-inu kotɨtun məmə Uhgɨn təmosmegəh Kristo e
nɨmɨsən, kən tol nəhlan okol təsɨmɨs mɨnən. Nɨmɨsən təsərəmərə mɨnən lan.
10 In təmɨmɨs mau kitiəh əm, kən e nɨmɨsən rəhan, təmos-irəkɨs nəsanənən
rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in
tatəmegəh məmə otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.
11 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nɨkitəmat təkəike məht itəmat məmə
nəmotɨmɨs e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tɨkə o niuw-pənən itəmat.
Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nɨkitəmat təkəike məht itəmat məmə
nakotəmegəh e Uhgɨn məmə onəkotɨləs-ipər nərgɨn e Kristo Iesu.
12 Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nɨpətɨtəmat itəm
otəpanɨmɨs nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəlɨgən rat rəha
nɨpətɨtəmat.
13 Kən sotegəhan-in mɨnən nolən nɨpətɨtəmat mɨn məmə nəkoatol təfagə rat
lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgɨn, məto-inu
itəmat netəmim itəm Uhgɨn təməmki-rəkɨs itəmat e nɨmɨsən məmki-pən itəmat
e nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nɨpətɨtəmat mɨn məmə okotol nolən mɨn
itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

5:21: Rom 6:23 **6:3:** Kal 3:27 **6:4:** Kol 2:12 **6:6:** Kal 5:24 **6:11:** 2 Kor 5:15; Kal 2:19
6:12: Jen 4:7 **6:13:** Rom 12:1

14 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəmərəən etəmat məto-inu roiu,
nəsotatɨg ahginən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Məto
nakoatatɨg ahgin nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwɨrən əh,
in otasitu etəmat məmə nəsotolən təfagə rat.

Slef mɨn rəha nolən ətuatɨp

15 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə
rat məto-inu, Lou təsərəmərəən etat, məto nəwɨrən rəha Uhgɨn itəm tətawte-in
kəm kitat tatərəmərə etat. !Kəp, təsətuatɨpən!
16 Nəkotɨtun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit
məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un
noatol nəwian. Suatɨp kəiu o nətəu-pənən. E suatɨp kit, nakotuwa slef rəha
təfagə rat, kən suatɨp u tatuwɨn o nɨmɨsən. Kən e suatɨp kit mɨn, nakotuwa slef
rəha nolən nəwia Uhgɨn, kən suatɨp u tatuwɨn o nətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
17 Kitat koatənwiwi Uhgɨn məmə nat əpnapɨn aupən nəmoatol slef rəha
təfagə rat, məto uarisɨg, e nɨkitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun
itəmat lan.
18 Uhgɨn təmɨkɨs itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tɨkə
o nərəmərəən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən mɨn itəm kotətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Iatəghat e nətəlɨgən mɨn itəm netəmim kotɨtun, inu slef ne etəm-iasol,
məto-inu nətəlɨgən rəhatəmat təsahmenən o nɨtunən natɨmnat rəha Uhgɨn.
Aupən ikɨn, nəmotegəhan-in nolɨ-nolɨ nɨpətɨtəmat məmə ilat slef rəha nolən
mɨn itəm tol naulɨsən əm, ne slef rəha nəratən itəm tatər tepət. Məto roiu
otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən mɨn itəm kotətuatɨp, kən
nakotuwa netəmim itəm Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə rəhan mɨn.
20 Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ
Uhgɨn təsərəmərəən etəmat.
21 ?Noan nəwɨrən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərat mɨn
itəm noataulɨs ron əh-roiu? !Noan nolən rat mɨn əh, in nɨmɨsən əm!
22 Məto roiu, Uhgɨn təmɨkɨs itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef mɨn
rəhan, kən noan nəwɨrən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim
rəha Uhgɨn e nɨkitəmat rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilɨn.
23 Tol nəhlan məto-inu nətouən rəha təfagə rat in nɨmɨsən, məto nat itəm
Uhgɨn tatos-ipa in nəmegəhən lilɨn e Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə.

7

Lou təsərəmərəən e kitat

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Itəmat nəkotɨtun nolən rəha lou. Lou mɨn
koatərəmərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm.
2 Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marɨt, lou tatən məmə in rəhan
əm əh iərman nian in tatəmegəh. Məto okəmə iərman əh tɨmɨs, kən lou rəha
marɨt təsaskəlɨm mɨnən pətan əh, kən in tɨtun nətəu-pənən suah pɨsɨn kit.
3 Məto okəmə in tatətəu-pən iərman pɨsɨn kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh,
katən məmə in tategoafəl rəhan iərman. Məto okəmə rəhan iərman təmɨmɨs,
lou əh rəha marɨt təsaskəlɨm mɨnən pətan əh, kən nat əpnapɨn tatətəu-pən
iərman pɨsɨn, in təsegoafələn rəhan iərman.
4 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu nɨnotol kitiəh
itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat nəmotɨmɨs itəmat min e nɨg kəluau.
Kən nian nəmotɨmɨs, Lou rəha Moses təsaskəlɨm mɨnən itəmat u-roiu. Uhgɨn
təmɨkɨs itəmat o nətəu-pənən ətuatɨp natɨmnat rafin agɨn e Lou məmə Uhgɨn

6:14: 1 Jon 3:6 **6:16:** Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:23:** Rom 5:12,15

otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən marit, kən in titun nətəu-pənən suah pisin. Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətəu-pən suah pisin u Kristo, itəm Uhgin təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-pən in məmə nakoatoe noan wir, itəm in nolən təwir min itəm koatisiai-in Uhgin.

5 Nian nətəligən rat rəha etəmim* tatərəmərə e kitat, nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən rat min e nipətitat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm.

6 Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəmərəən e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgin, məto kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəməte, məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgin.

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

7 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat tərat məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat." !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin, kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.†

8 Məto təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin təmuwa tepət e nikik. Məto okəmə Lou təpikə, kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə təmimis.

9 Aupən ikin, nian emərurу əh Lou, nikik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətatig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak.

10 Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etəmim təmegəh, məto nipahrienən təmiuw-pa əm nimisən.

11 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiuə-in io. Nikik təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak.

12 Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgin, kən nəghatən min rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgin motasim, motətuatip, motəwir motasitu e netəmim.

13 Kən okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat təwir, məto təmol məmə ekimis." !Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nikik təmuwin o nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərat agin-əh.

14 Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgin. Məto io, io etəmim əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol.

7:4: Rom 6:2,11 * **7:5:** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətatig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wir. Uhgin əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat. **7:6:** Rom 8:2; 6:4

† **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən "io," məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafin. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21 **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11:** Jen 3:13 **7:12:** 1 Tim 1:8

15 Esɨtunən natɨmnat itəm iakatol, məto-inu nat wɨr mɨn itəm iakolkeike
məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm iatetəhau.
16 Ekɨtun wɨr məmə təfagə rat rəhak in nat tərat nat əpnapɨn esolkeikeən
məmə ekol. Kən nian ekəto tərat e nɨkik o təfagə rat u, in nəmtətin kit məmə
Lou tatol rəhan wək, kən Lou in nat wɨr kit.
17 Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat mɨn, məto nolən rəha təfagə rat
itəm tətatɨg e rəhak nətəlɨgən nian rafin, tatol məmə ekol nolən rat mɨn.
18 Ekɨtun məmə nətəlɨgən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə ekol nat wɨr kit.
Ekɨtun in nɨpahrienən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwɨr, məto
okol esolən.
19 Nat naka iatol sənəmə in nat wɨr itəm iakolkeike məmə ekol, məto iatol
əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol.
20 Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol, sənəmə io pahrien
u iatol, məto in təfagə rat itəm tətatɨg lak tatol.
21 Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian
rafin. Nolən əh tol nəhlan məmə, nian iakolkeike məmə ekol nat wɨr, məto
təfagə rat huə iuəhkɨr ron io tatiuw-pən io e təfagə rat.
22 E nɨkik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgɨn,
23 məto iatəplan mɨn lou kit mɨn itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm
tətəluagɨn ilau rəhak nɨtunən, məlis io, matol məmə io slef rəha təfagə rat itəm
tatol wək e rəhak nəmegəhən.
24 !Kəsi, iatəto tərat pɨk agɨn! ?Karmə pah otɨləs-irəkɨs io e nɨpətɨk u itəm
tatuwɨn o nɨmɨsən?
25 !Pəs kotənwiwi Uhgɨn. Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə in otol!
Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha
Uhgɨn e rəhak nətəlɨgən wi, məto e nətəlɨgən rat rəhak, io slef rəha lou rəha
təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmɨn Rəha Uhgɨn

1 Kən nəukəti nəghatən rafin mɨn əh tol min-nulan, məmə Uhgɨn tatən məmə
kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn məto-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol
otat. Kən tol nəhlan, Uhgɨn kol təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən
nalpɨnən kit rəha netəm mɨn u kəmotuwa kitiəh ilat Kristo Iesu,
2 məto-inu nəsanənən rəha Narmɨn, itəm tatos-ipa nəmegəhən wi kəm kitat e
Kristo Iesu, in təmɨkɨs kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nɨmɨsən.
3 Lou təruru nɨkɨsən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatɨp e nɨganəmti Uhgɨn məto-
inu, nətəlɨgən rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Məto nat
itəm Lou təruru nolən, Uhgɨn təmol! Inu, təmahl-ipa Nətɨn ətuatɨp kən təmuwa
etəmim mahmen e kitat. Kən Uhgɨn təmakil muəh mələhəu nəghatən mol
nalpɨnən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin koatol. In təmol nəhlan nian
təmol Netɨn təmuwa sakrifais o təfagə rat mɨn rafin rəhatat.
4 Uhgɨn təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatɨp mɨn rəha Lou okotuwa motol
nɨpahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatɨp rəha nətəlɨgən
rat rəha etəmim, məto koatətəu-pən suatɨp itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun
kəm kitat.
5 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəlɨgən rat rəha etəmim, nətəlɨgən rəhalat
tatuwɨn əm o nat itəm nətəlɨgən rat rəhalat tolkeike. Məto netəmim itəm
koatətəu-pən nolən itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tolkeike, nətəlɨgən rəhalat
tatuwɨn əm o nat itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tolkeike.

7:15: Kal 5:17 **7:23:** Kal 5:17; 1 Pita 2:11 **7:25:** 1 Kor 15:57 **8:3:** Hip 4:15 **8:3:** Wək 13:37-39; Hip 2:14; 7:18; 10:1-2; Fil 2:7 **8:4:** Kal 5:16,25

6 Okəmə nətəligən rat rəha etəmim in tatərəmərə lan, kən suah əh tatətəu-pən
əm suatip rəha nimisən. Məto okəmə Narmin Rəha Uhgin tatərəmərə e rəhan
nətəligən, kən suah əh tatətəu-pən suatip rəha nəmegəhən ne nəməlinuən.
7 Tol nəhlan məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim, tatol tikimir ilau Uhgin,
məto-inu təsətəu-pənən lou min rəha Uhgin, kən in təruru agin nətəu-pənən.
8 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, okol kəsotolən niki
Uhgin tagien.

9 Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəligən rat rəha etəmim. Okəmə in
nipahrienən məmə Narmin Rəha Uhgin tətatig etəmat, kən noatətəu-pən nolən
itəm Narmin Rəha Uhgin tolkeike. Etəmim itəm Narmin Rəha Kristo təsatigən
lan, in sənəmə etəmim rəha Kristo.
10 Məto Kristo tətatig etəmat. Kən nat əpnapin nipətitəmat otəkəike mimis
o təfagə rat, məto narmitəmat tatəmegəh məto-inu itəmat nəkotətuatip e
niganəmti Uhgin.
11 Narmin Rəha Uhgin tətatig etəmat, inu Narmin Rəha Uhgin u itəm təmol
Kristo Iesu təmegəh min e nimisən. Nipahrienən, nipətitəmat otimis nian kit.
Məto e Narmin Rəhan, Uhgin otos-ipən min nəmegəhən e nipətitəmat.

12 Piak min ne winik min. O natimnat min əh, kitat kotəkəike katig kətəu-
pən nat itəm Uhgin tolkeike, məto kəsotatigən kətəu-pən nat itəm nətəligən rat
rəha etəmim tolkeike məmə otol,
13 məto-inu okəmə nəkotatig motətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim
tolkeike, nəkotəkəike motimis. Məto okəmə e Narmin Rəha Uhgin nakoto-
hamnu nolən rəha etəmim, kən onəkotəmegəh,
14 məto-inu netəmim rafin itəm Narmin Rəha Uhgin tatit ilat, ilat nenəti
Uhgin min.
15 Itəmat nəkotitun məmə inu in nipahrienən məto-inu, Uhgin təmos-ipinə
Narmin Rəhan kəm itəmat, kən Narmin təsolən itəmat nakoatəgin min Uhgin,
tahmen e slef kit tatəgin rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmol
məmə Uhgin təməhl itəmat. Kən Narmin tatol məmə kitat kotitun nənən kəm
Uhgin məmə, "!Ik rəhatimat tata!"
16 Kən Narmin atip Rəha Uhgin tatən kəm narmitat məmə kitat nenəti Uhgin
min.
17 Kən məto-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat wir min itəm Uhgin
təmələhəu kalin məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat
kotitun məmə inu nipahrienən məto-inu kitat koatəto nahmməən kitat min, kən
kotitun məmə Uhgin otos-ipən nisiaiiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgin itəm tatuwa

18 Ekitun məmə nahmməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat
nat əpnapin əm nian Uhgin otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən
rəhatat.
19 Nipahrienən, natimnat rafin itəm Uhgin təmol, inu nəptən ne natimnat
itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat koatəsahgin motolkeike
pik məmə okotəplan nian itəm Uhgin otol-arəp məmə nenətin min u pah min.
20 Koatasipən nəhlan məto-inu Uhgin təmol məmə natimnat rafin itəm in
təmol, ilat koatatig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wir min itəm rəhalat
aupən ikin. Ilat kəsotolkeikeən nəhlan, məto in Uhgin itəm təmol nəhlan elat.
Kən in təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan,

---

8:9: 1 Kor 3:16; 12:3 **8:10:** Kal 2:20 **8:13:** Kal 6:8; Kol 3:5 **8:15:** Mak 14:36; 2 Tim 1:7 **8:16:** 2 Kor 1:22 **8:17:** Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 **8:20:** Jen 3:17-19

21 məmə in otikis ilat e nəmnəmitən ne nimisən itəm ilat kotatig pahrien lan.
Kən in otikis ilat nəhlan məmə in titun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm
kəm ilat itəm otos-ipən kəm nenətin min.
22 Kitat kotitun məmə aupən agin mətoarus-pa əh-roiu, natimnat rafin itəm
Uhgin təmol, koatekimis tahmen e pətan kit itəm tatəto nahmməən məmə otiləs
nətin.
23 Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgin təmol, ilat koatekimis nəhlan.
Məto kitat min koatekimis nəhlan, nat əpnapin məmə Uhgin təmos-ipa rəkis
nat wir kəm kitat, u Narmin Rəhan. Kən Narmin in məsin rəha natimnat
wir agin min itəm Uhgin otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsahgin e nian
ətuatip məmə Uhgin otegəhan-in rafin kəm kitat natimnat itəm təməhl kitat
ron. Kən in otikis nipətitat itəm toas, mos-ipa in wi.
24 Təmətuoun e nian Uhgin təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik
rəhatat nətəligən o natimnat min əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in
təmatəsahgin, in otəsahgin min o naka?
25 Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən
motol rəhatat nətəligən təfəməh moatəsahgin moatətul əskasik.
26 Kən tahmen məmə nolən əh tətasitu etat,* Narmin Rəha Uhgin tətasitu
etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto
Narmin əm Rəha Uhgin tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm
nəghatən tikə lan.
27 Kən Uhgin itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmin Rəhan tatən,
məto-inu Narmin Rəhan tatəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgin.

Nalpəkauən rəha Uhgin

28 Kitat kotitun məmə, Uhgin tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh
nat wir min ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kotolkeike
Uhgin, inu kitat netəm itəm in təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan.
29 Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agin, Uhgin tinitun rəkis məmə kitat
okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e
Nətin məmə netəmim tepət okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən
maiir, kən in ilis e kitat rafin.
30 Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat.
Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmol kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən kitat u
itəm təmol kitat kotətuatip, in otiləs-ipər mos-ipən nisiaiiən ne nepətən əhag-
əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgin

31 ?Okotən min naka e natimnat min əh? Uhgin in kitat min, matol natimnat
rafin məmə ilat natimnat wir min e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnapin əm
okəmə pah tatol tikimir kəm kitat.
32 In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin, məto in
təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in
natimnat rafin kəm kitat.
33 ?Pah titun nətu-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərat? Suah kit
tikə, məto-inu, in Uhgin itəm təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in
təmitəpun.
34 ?Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpinən?
Suah kit tikə, məto-inu Kristo Iesu təmimis o kitat, kən nat kit min, Uhgin

---

8:23: 2 Kor 5:2-4 * **8:26:** "nolən əh" tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa. **8:27:** Sam 139:1 **8:28:** Efes 1:11 **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6 **8:31:** Sam 118:6 **8:33:** Aes 50:8-9

təmosmegəh in e nɨmɨsən. Kən roiu, in tatəpələh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn
rəha nɨsiaiiən ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgɨn o kitat.
35 ?Naka tɨtun nɨləs-irəkɨsən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən,
o nian iəkɨs mɨn, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumɨs, o rəhatat
nautə tɨkə, o ikɨn tasɨlə ikɨn, o naəp rəha nəluagɨnən o nohamnuən itəm? Kəp.
!Nat kit tɨkə!
36 Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Uhgɨn. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu itɨmat o nərgəm.
Itɨmat ekotahmen e sipsip mɨn itəm okohamnu ilat."
37 Nɨpahrienən, e natɨmnat mɨn əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə
kitat koatol win agɨn.
38 Kən ekɨtun məmə nat kit tɨkə agɨn tɨtun nɨləs-irəkɨsən kitat o nolkeikeən rəha
Uhgɨn, inu nɨmɨsən, o nəmegəhən, o nagelo mɨn, o iərmɨs mɨn, o natɨmnat itəm
tatuwa əh-roiu, o natɨmnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən mɨn rafin,
39 o natɨmnat əpəh ilɨs, o natɨmnat ləhau agɨn, o nat kit e natɨmnat rafin itəm
Uhgɨn təmol, okol ilat rafin kəsotɨləs-irəkɨsən kitat o nolkeikeən rəha Uhgɨn
itəm koatos o Iərəmərə rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeike pɨk məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

1 Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak mɨn netəmim u noanol mɨn
rəha Isrel, məmə kəmotapəs Kristo. Iatən nɨpahrienən məto-inu itɨmlau Kristo
kitiəh əm, eseiuəən. Rəhak nətəlɨgən ne Narmɨn Rəha Uhgɨn katuən məmə nat
u iatən in nɨpahrienən.
2 Nɨkik təmɨtəgɨt kən mətahmə pɨk olat nian rafin.
3 Okəmə io ekɨtun nosən nalpɨnən ne nemə̈ha rəha Uhgɨn, kən inu otasitu o
natimak mɨn məmə okotahatətə e Kristo, kən nɨkik təpagien əm. Nɨpahrienən,
nɨkik təpagien okəmə Uhgɨn otɨləs-irəkɨs io e Kristo itəm iakolkeike pɨk, okəmə
in otasitu natimak mɨn məmə okotahatətə lan. Ekən nəghatən u, "natimak
mɨn," məto-inu e nɨpətɨn, ilat noanol rəha Isrel.
4 Ilat noanol rəha Isrel, kən natɨmnat wɨr mɨn u rəhalat: Uhgɨn təməhl ilat
məmə nenətɨn mɨn, kən təmol əp rəhan nepətən əhag-əhag kəm ilat, kən mos-
ipən mɨn nəniəkɨsən mɨn rəha nasituən,* kən mos-ipən mɨn Lou kəm ilat, ne
nəfakən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, ne nəniəkɨsən mɨn.
5 Kən tɨpɨlat mɨn, ilat netəm-iasol mɨn rəha Uhgɨn aupən, kən e nɨpətɨn ikɨn,
Kristo təmɨsɨ-pən e noanol rəhalat, kən in Uhgɨn itəm in ilɨs e natɨmnat rafin,
itəm okatənwiwi əm nulan kətan namnun tɨkə. Əwəh.

Suatɨp itəm Uhgɨn təmɨtəpun netəmim lan

6 Noanol rəha Isrel kəməsotahatətəən e Kristo, məto nolən əh təməsolən
məmə Uhgɨn tateiuə e rəhan nəniəkɨsən, məto-inu sənəmə ilat rafin itəm
kəmotɨsɨ-pən e noanol rəha Isrel, ilat netəm Isrel pahrien.
7 Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotɨsɨ-pən e Epraham, ilat sənəmə netəm
pahrien rəha Epraham. Məto Uhgɨn təmən kəm Epraham məmə, "Noanol
ətuatɨp rəham otɨsɨ-pən e nɨta rəha Aisak."
8 Nɨpətɨn nat u məmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmə
ilat rafin nenətɨ Uhgɨn mɨn. Məto nenətɨ Uhgɨn pahrien, ilat netəmim itəm
kəmotaiir e nəniəkɨsən rəha Uhgɨn. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham.

8:36: Sam 44:22 **9:3:** Eks 32:32 **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4:** Nəniəkɨsən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefɨt) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34 **9:7:** Jen 21:12 **9:8:** Kal 4:23

9 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn təmən-iəkɨs kəm Epraham min-nulan, “E nian
ətuatɨp, oekɨtəlɨg-pa, kən Sera tɨnɨləs rəkɨs nətɨn kit iərman.”
10 Məto nəghatən təsolən namnun ikɨn-u. Nətɨ Sera u Aisak təmit Repeka,
kən in təmɨləs mil mil kəiu. Rəhalau tata kitiəh əm, pipi rat rəha noanol mɨn
rəha Isrel u Aisak.
11 Məto nian mil mil u kəməsuaiirən əh, kən məsioalən əh nat kit itəm təwɨr
o tərat, Uhgɨn təmən-ipən nəghatən kit kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun
wɨr məmə Uhgɨn tɨtəpun netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəlɨgən,
12 məto sənəmə məmə kitat kəmotol nat wɨr kit or nat tərat kit. Uhgɨn təmən
kəm Repeka məmə, “Nɨta rəha nətɨm asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in
əkəku lan.”
13 Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
“Emolkeike Jekop, məto emetəhau Esao.”
14 ?Okotəhrən əh-roiu? ?Okotən məmə nolən rəha Uhgɨn təsətuatɨpən? !Kəp!
Kotɨtun məmə in tatol tətuatɨp
15 məto-inu Uhgɨn təmən kəm Moses məmə,
“Oekasəkitun netəmim itəm ekɨtəpun ilat,
kən ekol nolən təwɨr kəm netəmim itəm ekɨtəpun ilat.”
16 Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nəniəkɨsən rəha Uhgɨn o nat kit itəm koatol,
tahmen məmə koatolkeike pɨk in, o məto-inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos
əm e nasəkitunən rəha Uhgɨn.
17 E Naoa Rəha Uhgɨn, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Emɨləs-ipər ik
o nat kitiəh əm u məmə netəmim okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən
rəham, məmə netəmim okotən-iarəp nərgək e nətueintən rafin.”
18 Kən nɨpətɨ nat u məmə, Uhgɨn tətasəkitun netəmim neen məto-inu in atɨp
tolkeike məmə otol mihin. Kən in tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs
nətoən rəhan nəghatən məto-inu in atɨp tolkeike məmə otol mihin.
19 Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, “Okəmə Uhgɨn tatol netəmim
neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol
nəhlan. ?Kən tahro Uhgɨn tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?”
20 Məto ekuhalpɨn nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Tahro natuhalpɨn
əsanən nəghatən rəha Uhgɨn. Nɨkitəmat təht-tu. Nuwigɨ nat kəmol e
noantənɨmtə, kol təsənən kəm etəm təmol məmə, “?Nəmahro mol io məmə ekol
nulan?”
21 Etəmim itəm tatol natɨmnat e noantənɨmtə, in tɨtun nosən noantənɨmtə
kit mol nuwigɨ nat lan kəiu, kit itəm təwɨr rəha nolən lafet, kən kit mɨn rəha
wək əpnapɨn əm.
22 Kən Uhgɨn tɨtun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmim. Okəmə
in tolkeike, in tɨtun nolən ilat məmə otərəkɨn ilat. In tolkeike məmə otol-arəp
məmə nemə̈ha tatol o təfagə rat, kən in otol nalpɨnən asol kəm netəmim itəm
koatol təfagə rat. Məto nat əpnapɨn in tatol nəhlan, rəhan nətəlɨgən kaifəməh
məsol uəhaiən nalpɨnən kəm ilat itəm koatol məmə nɨkin otahmə.
23 Rəhan nətəlɨgən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp nəwɨrən asol rəhan
kəm netəm mɨn u itəm in tolkeike məmə otasəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə
ilat aupən aupən agɨn məmə ilat okotatɨg e nəwɨrən rəha Uhgɨn əpəh e nego e
neai.
24 Inu kitat rafin itəm in təmɨtəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, məto
Iaihluə mɨn.
25 Tahmen əm e naka u Uhgɨn təmən e Naoa u rəha Hosea məmə,
“Netəm mɨn əh itəm sənəmə rəhak netəmim,

9:9: Jen 18:14 **9:12:** Jen 25:23 **9:13:** Mal 1:2-3 **9:15:** Eks 33:19 **9:16:** Efes 2:8 **9:17:** Eks 9:16 **9:20:** Aes 29:16; 45:9 **9:21:** Jer 18:6

ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak min netəmim.’
Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat aupən,
ekaun-in ilat məmə, ‘netəmim itəm iakolkeike.’
26 Kən ikin-u ətuatip, itəm emən kəm ilat məmə, ‘Itəmat sənəmə rəhak min netəmim,’
netəmim okotaun-in ilat məmə, ‘Ilat nenəti Uhgin itəm tatəmegəh.’ ”
27 Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol min rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmə,
“Nat əpnapin netəm Isrel kotepət tahmen e niməkləkil əpəh itəhəi, məto Uhgin otosmegəh əm ilat noan məsin,
28 məto-inu Iərəmərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpinən kəm netəmim e nətueintən.”
29 Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən aupən məmə,
“Okəmə Iərəmərə Əsanən Pik Agin in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nita məsin okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in təmərəkin agin ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətəən

30 ?Naka nipəti nəghatən min u? Nipətin tol min-nulan məmə, Iaihluə min itəm kəsotalkut əskasikən məmə okotətuatip e niganəmti Uhgin, Uhgin təmol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat.
31 Məto netəm Isrel kəmotalkut pik e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat kotətuatip e niganəmti Uhgin. Məto ilat kəsotətuatipən.
32 ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pik məmə okotətuatip e niganəmti Uhgin o nolən wir min rəhalat, məto kəsotətəu-pən suatip rəha nahatətəən. Ilat koatoh pikən “Kəpiel Rəha Noh Pikənən.”
33 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,
“!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon† məmə netəmim okotoh pikən, in kəpiel itəm otol ilat kotəme.
Məto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən nian tatətul e niganəmti Uhgin.”

10

1 Piak min ne winik min. Iakolkeike pik məmə Uhgin otosmegəh netəm Isrel, kən nian rafin iatəfak ron.
2 Io iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pik o nolən natimnat itəm otol niki Uhgin tagien. Məto nolən rəhalat təsisi-pənən e nitunən itəm tətuatip.
3 Okol ilat kəsotətəu-pənən suatip rəha Uhgin məmə ilat okotuwa kətuatip e niganəmtin, məto-inu ilat kotəruru suatip rəhan, kən motalkut məmə okotətəu-pən rəhalat atip suatip, suatip rəha nətəu-pənən Lou.
4 Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə etəmim in tətuatip e niganəmti Uhgin. In təmol namnun e suatip əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin okotətuatip e niganəmti Uhgin.

Nəmegəhən itəm Uhgin tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

5 Moses təmətə nəghatən kit e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. In təmən məmə, “Etəmim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən, in otos nəmegəhən lilin.”
6 Məto suatip rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgin in təpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Əsənən məmə nakəkəike muwin əpəh e nego e neai,” məmə onakegəs-in Kristo miləs meiuaiu muwa məmə otasitu lam.

9:25: Hos 2:23 **9:26:** Hos 1:10 **9:28:** Aes 10:22,23 **9:29:** Aes 1:9 **9:32:** Aes 8:14 † **9:33:** ‘Saeon’ in nərgin kit min rəha Jerusalem. **9:33:** Aes 8:14; 28:16 **10:5:** Lev 18:5 **10:6:** Dut 30:13

7 Kən tatən min məmə, “Əsənən məmə nakəkəike muwin əpəh ləhau e ikin
rəha netəm kəmotimis ikin,” məmə nakiləs-iarəp Kristo mol təmegəh min e
nimisən.
8 ?Məto, tatən min naka? Tatən məmə, “Nəghatən Rəha Uhgin in iuəhkir əm
ron ik. In əpəh e nohlim ne nikim.” Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən
itəm ioatən-iarəp.
9 Tol nəhlan məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlim məmə Iesu in Iərəmərə,
kən okəmə nakahatətə e nikim məmə Uhgin təmosmegəh in e nimisən, kən
Uhgin otosmegəh ik.
10 Kən inu nipahrienən nəhlan məto-inu Uhgin tatol etəmim kit tatətuatip
e niganəmtin nian suah əh tətahatətə lan pahrien e nikin. Kən Uhgin
tatosmegəh etəmim kit nian in tatən-iarəp e nohlin məmə Iesu in Iərəmərə
rəhan.
11 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Netəmim rafin itəm
koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulisən nian okoatətul e niganəmti
Uhgin.”
12 Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnapin okəmə ik noanol rəha
Isrel, o Iaihluə kit, məto-inu Iərəmərə kitiəh əm u tatərəmərə mətawte-in rəhan
nəwirən kəm netəmim rafin itəm koatətapəh ron.
13 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Netəmim rafin itəm
koataun-in nərgi Iərəmərə məmə otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat.”
14 ?Məto netəmim okotahro motaun-in Iərəmərə o nosmegəhən ilat, okəmə
kəsotahatətəən lan? ?Kən okotahro motahatətə lan okəmə kəsotətoən nam-
nusən lan kit? ?Kən okotahro motəto namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən
kəm ilat?
15 ?Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwir okəmə Uhgin təsahl-
ipənən ilat? Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “!In nat wir agin
nian suah kit tatuwa o nən-iarəpən namnusən təwir!”
16 Məto sənəmə netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nikilat namnusən təwir.
Tahmen e nəghatən itəm Aesea təməte məmə, “Iərəmərə, netəmim təkəku əm
kəmotən nipahrienən e nəghatən rəhatimat.”
17 Kən tol nəhlan, nahatətəən tatisi-pən e nat itəm nakatəto, kən nat itəm
nakatəto tatisi-pən e namnusən itəm katən e Kristo.
18 ?Məto ekətapəh məmə, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh, kəmotəto. Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə,
“Nəghatən təmuwin e ikin min rafin e nətueintən,
təmuwin ikin min rafin agin.”
19 ?Kən ekətapəh əm o nat kit min məmə, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh,
kəmotitun. Moses təmaupən mən məmə,
“Ekol itəmat nakotetet netəmim e kantri əpnapin əm itəm ekol təwir kəm ilat,
kən ekol nemə̱ha tol itəmat məto-inu ekol təwir kəm kantri min itəm ko-
talməl.”*
20 Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmə,
“Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;
Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”
21 Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgin e netəm Isrel məmə,
“E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmə ekasitu etəmat,
itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron io.”

10:7: Dut 30:13 **10:8:** Dut 30:14 **10:11:** Aes 28:16 **10:12:** Efes 3:8 **10:13:** Joel 2:32 **10:15:** Aes 52:7 **10:16:** Aes 53:1 **10:18:** Sam 19:4 **10:19:** Dut 32:21 * **10:19:** Nipahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgin, məto ilat kəməsotolkeikeən məmə okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgin təmos-ipən nəghatən kitiəh əm kəm Iaihluə min məmə in otol netəm Isrel kotetet ilat ron. **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2

11

Uhgɨn tətasəkitun əh netəm Isrel

1 Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ?In pahrien məmə Uhgɨn
təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In
təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel, noanol rəha Epraham, nɨta rəha
Benjamin.
2 Aupən aupən agɨn, Uhgɨn təmɨtəpun noanol rəha Isrel məmə in otolkeike ilat,
kən ilat okotuwa rəhan mɨn netəmim. Kən in təməsəuhlinən məntaan olat.
Nəkotɨtun o kəp məmə naka Naoa Rəha Uhgɨn tatən e Elaija. In təmatətapəh
əskasɨk o Uhgɨn matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol.
3 In təmə, "Iərəmərə, kəmotohamnu rəham ien mɨn motohalkin-ohalkin
rəham olta mɨn. Kən io pɨsɨn əm ekətatɨg, kən moatalkut mɨn məmə okoto-
hamnu io."
4 ?Məto Uhgɨn təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmə, "Iataskəlɨm netəmim
sepen-taosan məmə rəhak mɨn, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgɨn eiueiuə u Paal"
5 Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsɨn əh-ikɨn itəm Uhgɨn
təmɨtəpun ilat e rəhan nəwɨrən.
6 Kən okəmə Uhgɨn tatosmegəh ilat e nəwɨrən rəhan, kən təməsolən e natɨmnat
təwɨr mɨn itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol
natɨmnat wɨr mɨn, kən nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-in kəm ilat, in tol pɨsɨn,
kən sənəmə nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətouən əm o rəhalat wək.
7 ?Kən tahro? Netəmim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in pɨk suatɨp rəha
nuwamən mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm
Uhgɨn təmɨtəpun, kəmotos. Məto ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgɨn təmol
ilat məmə kotapəs nətoən rəhan nəghatən.
8 Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgɨn təmol məmə nətəlɨgən rəhalat tətapɨl əlu-alu,
kən mol məmə nɨganəmtɨlat təpɨs,
kən mol məmə matəlgɨlat talu."
9 Kən Kig Tefɨt təmən məmə,
"Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanɨkulu kit, itəm otohasɨn
ilat, mol ilat kotən məmə natɨmnat rafin təwɨr əm.
Pəs rəhalat natɨmnat wɨr okotuwa kəpiel kit rəha noh pɨkənən ne nalpɨnən
kəm ilat.
10 Pəs nɨganəmtɨlat tapinəp məmə kosotəplanən nat,
Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tɨkə."

Suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən Iaihluə mɨn

11 ?Kən ekətapəh mɨn məmə, netəm Isrel kəmotoh pɨkən motiet motorin
məmə okol kəsotətul mɨnən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgɨn təmol suatɨp
o nosmegəhən Iaihluə mɨn məmə otol netəm Isrel kotetet netəm mɨn əh, kən
motolkeike rəhan nəwɨrən.
12 !Tol nəhlan, okəmə Iaihluə mɨn kəmotos nəwɨrən rəha Uhgɨn məto-inu
netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgɨn, kən netəm Isrel rafin itəm
Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs, nian ilat okotahatətə e Kristo, nəwɨrən rəha Uhgɨn
otuwa mepət!
13 Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihluə mɨn. Məto-inu io aposol rəhatəmat
Iaihluə mɨn, io iatənwiwi rəhak wək
14 məmə, io ekol məta natimak mɨn netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən
əh Uhgɨn otosmegəh neen.

11:1: 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18
11:8: Dut 29:4; Aes 29:10 **11:10:** Sam 69:22,23 **11:11:** Wək 13:46

15 Nian Uhgɨn təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmɨk Iaihluə mɨn
kəmotuwa iohlɨn mɨn. Məto nian in otəmɨk netəm Isrel kotuwa mɨn ron, inu
in nat asol kit, tahmen e netəm kəmotɨmɨs kəmotəmegəh mɨn.
16 Okəmə netəmim kotələhəu kalɨn nəwɨtai pɨret rəha nagwənən wi məmə
rəha Uhgɨn, kən pɨret apiəpiə, in mɨn rəha Uhgɨn.* Kən e nəghatən rəha nɨg,
okəmə nəukətɨn rəha Uhgɨn, kən nelmɨn mɨn, ilat mɨn rəha Uhgɨn. Nəghatən u,
nɨpətɨn təmə okəmə Epraham ne mipɨn mɨn aupən, ilat rəha Uhgɨn, kən noanol
mɨn rəhalat, ilat mɨn rəha Uhgɨn.
17 Məto nelmɨ nɨg mɨn neen rəha nasum-inən, Uhgɨn təmatgəhl rəkɨs, inu
tahmen e netəmim neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihluə mɨn, nəkotahmen e
nelmɨ nɨg u olif əpnapɨn mɨn e nɨkinat. Uhgɨn təmɨlpɨn itəmat e nəukətɨ nɨg
məmə nakoatos nəmelat, kən roiu nakoatos nəwɨrən itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs
kəm Epraham ne nətɨn mɨn u in nəukətɨ nɨg.†
18 Məto itəmat Iaihluə mɨn, nəsotəghat ausitən məmə Uhgɨn təmɨlpɨn itəmat
e nɨg itəm təmatgəhl rəkɨs ikɨn, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən
məmə nəukətɨ nɨg tətagwən itəmat, məto sənəmə itəmat nelmɨ nɨg nakotagwən
nəukətɨ nɨg.
19 Kəm-naka suah kit otən məmə, "Uhgɨn təmatgəhl rəkɨs nelmɨ nɨg mɨn neen
məmə otɨlpɨn io ekos nəmelat."
20 In nɨpahrienən, məto tətatgəhl rəkɨs ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgɨn.
Kən itəmat nakoatəper-ipən e nəukətɨ nɨg e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol
nəhlan, əsotausitən ron, məto itəmat nəkotəkəike motəgin,
21 məto-inu Uhgɨn təmatgəhl rəkɨs nelmɨ nɨg ətuatɨp neen nəhlan, kən okəmə
nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasɨk lan, kən in otatgəhl rəkɨs itəmat.
22 Otətəlɨg-in nolən kərən mil rəha Uhgɨn kəm netəmim: in tatol təwɨr kəm
neen, kən matələhəu nəghatən əskasɨk kəm neen mɨn. In təmələhəu nəghatən
əskasɨk o netəmim itəm kəmotəht nəwian, məto in tatol təwɨr kəm itəmat,
okəmə nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan nəwɨrən. Məto okəmə nakotapəs
nahatətəən lan, kən in otatgəhl rəkɨs mɨn itəmat.
23 Kən okəmə netəm Isrel kotɨtəlɨg-pa mɨn kahatətə e Uhgɨn, kən in otɨlpɨn
mɨn ilat e nəukətɨn, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan.
24 Kən nɨpətɨ nəghatən u məmə, itəmat Iaihluə mɨn, itəmat nəkotahmen e
nelmɨ nɨg u olif əpnapɨn əpəh e nɨkinat itəm Uhgɨn təmətə rəkɨs, kən mɨlpɨn-
pən e nɨg u olif e nasumən rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatɨp kit rəha nɨg,
o nɨləsən nelmɨ nɨg pɨsɨn kit mɨlpɨn-pən e nɨg pɨsɨn kit. Məto noanol mɨn rəha
Isrel, kotahmen e nelmɨ nɨg u olif əpəh e nasumən. Kən roiu tɨmətɨg məmə
Uhgɨn otɨlpɨn mɨn ilat e nəukətɨlat ətuatɨp.

Uhgɨn tətasəkitun netəmim rafin

25 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakolkeike məmə nəkotɨtun nat anion u məmə,
itəmat nəsotɨləs-ipər pɨkən itəmat. Uhgɨn təmol məmə netəmim neen rəha
Isrel kəmotapəs nətoən rəhan nəghatən. Məto nolən əh otətatɨg əh mətoarus-
pa Iaihluə mɨn rafin itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat okotahatətə lan.
26 Kən e nolən əh, Uhgɨn otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e
itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Etəm otosmegəh netəmim otɨsɨ-pən e noanol rəha Isrel;‡

---

* **11:16:** Nəghatən u rəha pɨret təmɨsɨ-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmim koatol pɨret lan, kən motaupən katos-ipən nəwɨtai pɨret məsɨn kəm Uhgɨn. Kən in tatəgətun məmə pɨret tapiəpiə, in mɨn rəha Uhgɨn, kən ilat kotɨtun nunən. Nam 15:19,20 † **11:17:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Kən roiu, nakoatos nahui nɨg wɨr rəha nəukətɨ nɨg u olif." **11:17:** Efes 2:11-19 **11:22:** Jon 15:2,4 ‡ **11:26:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, 'otɨsɨ-pən Saeon.' Saeon in nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel.

in otos-irəkɨs nolən rat rəha noanol rəha Isrel.
27 Kən inu nəniəkɨsən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə ekafəl rəkɨs təfagə
rat rəhalat."
28 Noanol mɨn rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo, kən
tol nəhlan, ilat kəmotuwa tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn. Məto nat u in o nəwɨrən
rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgɨn təmos-ipɨnə rəhan nəwɨrən kəm itəmat
Iaihluə mɨn. Məto Uhgɨn tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in təmɨtəpun ilat,
kən ilat nɨta rəha Epraham, Aisak, ne Jekop.
29 Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs netəmim kən mol təwɨr
kəm ilat, okol in təsəuhlin mɨnən rəhan nətəlɨgən.
30 Itəmat u Iaihluə mɨn itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgɨn. Məto roiu,
Uhgɨn təmasəkitun itəmat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian.
31 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia Uhgɨn roiu,
məmə Uhgɨn tɨtun nasəkitun mɨnən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat
koatəplan məmə Uhgɨn təmasəkitun itəmat, kən məta ilat okotolkeike məmə
Uhgɨn otol mihin mɨn elat.
32 Netəmim rafin koatəht nəwia Uhgɨn, kən in tatol məmə rəhalat nolən rat
tətaskəlɨm ilat rafin agɨn, ko ilat atɨp kəsotɨkɨsən ilat. In təmol nəhlan məmə in
tɨtun nasəkitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgɨn in təwɨr agɨn

33 !Otəplan-tu! !Nəwɨrən rəha Uhgɨn kəm netəmim, ne nenatɨgən rəhan, ne
nɨtunən rəhan, ilat rafin kotepət agɨn-əh! Kitat kotəruru nɨtunən nolən rəha
netəlɨgən rəhan, ne rəhan suatɨp mɨn. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgɨn
itəm tatən məmə,
34 "Suah kit tɨkə itəm tɨtun natɨmnat itəm tətatɨg e nətəlɨgən rəha Uhgɨn.
Kən suah kit tɨkə itəm in tɨtun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu e Uhgɨn."
35 "Suah kit tɨkə itəm tɨtun nos-ipən atɨpən rəhan kit nat kit kəm Uhgɨn məto-
inu, natɨmnat rafin agɨn rəha Uhgɨn rəkɨs."
36 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn təmol natɨmnat rafin, kən natɨmnat rafin
koatatɨg məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlɨm ilat, kən natɨmnat rafin in
təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-ipən nənwiwiən kəm in tatuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətatɨg lan

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Məto-inu Uhgɨn təmasəkitun kitat, ekətapəh əskasɨk
otəmat məmə nakotos-ipən nɨpətɨtəmat rafin kəm Uhgɨn tahmen e sakrifais kit
itəm tatəmegəh, kən nəmotələhəu kalɨn məmə rəhan, kən nɨkin tətagien lan.
Inu suatɨp ətuatɨp itəm onəkotəfak kəm Uhgɨn lan.
2 Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgɨn
otəuhlin rəhatəmat nətəlɨgən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa
motəwɨr. Kən tol nəhlan, itəmat onəkotɨtun nakilən, kən nɨtunən, kən
nɨtəpunən nolən wɨr mɨn itəm Uhgɨn tolkeike, inu nolən mɨn itəm kotəwɨr, ne
nolən mɨn itəm kotol nɨkin tagien, ne nolən mɨn itəm kotətuatɨp.
3 Kən e nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, iatən-ipɨnə kəm itəmat rafin
məmə sotɨləs-ipər atɨpən nətəlɨgən rəhatəmat. Məto e nətəlɨgən ətuatɨp, otəplan
nesanənən mɨn itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat
e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsanənən mɨn əh, otəplan rəhatəmat nolən

11:27: Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34 **11:34:** Aes 40:13 **11:35:** Job 41:11 **11:36:** 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16 **12:1:** Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5

min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp.
4 Suah kit nipətin kitiəh əm, məto tatos nolin-olin tepət, kən nolin-olin nipətin min əh, rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol.
5 Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nipətin kitiəh əm lan, kən motagile atip əm e kitat min.
6 Kən Uhgin təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat. Uhgin tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-pən nahatətəən rəhan.
7 Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o nəgətunən, pəs in təgətun;
8 okəmə in tatos nəsanənən o niləs-ipərən nətəligən, pəs in tiləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən məni, pəs in tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən niməfak, pəs in tol e nikin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkitunən, pəs in tol e nikin agien.

Suatip reha nolkeikeən netəmim

9 Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien. Otetəhau nolən rat min, kən motaskəlim əskasik nolən wir min.
10 Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne winitəmat min. Itəmat kitiəh kitiəh nakotalkut pik məmə onəkotisiai-in itəmat min.
11 Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgin e nikitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e nigəm tatuəp.
12 Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgin. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəmah. Kən motəghat kəm Uhgin e nəfakən nian rafin.
13 Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgin nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwir kəm iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.
14 Otətapəh o Uhgin məmə otol nəwirən kəm netəm koatol nəratən kəm itəmat. Sotaun-inən nəratən tuwa olat, məto otətapəh o Uhgin məmə otol nəwirən kəm ilat.
15 Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək.
16 Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nikitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilis, məto nikitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nikitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wir.
17 Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat, əsotalpinən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan məmə tətuatip.
18 Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəməlinuən itəmat netəmim rafin.
19 Piak min ne winik min. Sotalpinən nitai təfagə rəha suah kit, məto otapəs əm məmə Uhgin otəpanələhəu nalpinən ne nemə̇ha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgin, Iərəmərə tatən məmə, "In rəhak pisin əm wək o nalpinən nitai təfagə. Io ekol nəhlan."
20 Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgin tatən mihin məmə,
"Okəmə rəham tikimir nəumis tatus,
os-ipən nagwənən kəm in;
okəmə in tatoaoa,

12:3: Efes 4:7; Fil 2:3 **12:5:** 1 Kor 12:12,27 **12:8:** 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10:** 1 Pita 1:22 **12:12:** 1 Tes 5:16-18 **12:13:** Hip 13:2 **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **12:16:** Prov 3:7 **12:17:** 1 Tes 5:15 **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39

os-ipən nat kit kəm in tənim.
Nian natol natimnat min u,
in otaulis pik lan."
21 Sotegəhan-inən məmə nolən tərat otətoarus itəmat miləs-iəhau itəmat, məto
otol məmə rəhatəmat nolən təwir otiləs-iəhau nolən tərat.

13

Nərəmərəən rəha kapman

1 Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, məto-inu nepətən o
nərəmərəən rafin tatisi-pən e Uhgin, kən kapman rafin itəm kotatig, Uhgin
pisin əm tatiləs-ipər.
2 Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat itəm
Uhgin təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpinən olat.
3 Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgin təmələhəu təsolən netəmim itəm
koatol nolən wir kotəgin, məto tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə
nəsotolkeikeən məmə nəkotəgin netəm-iasol min rəha kapman, nəkotəkəike
motol nolən wir min, kən ilat okotiləs-ipər itəmat ron.
4 Sotaluinən məmə ilat iolwək min rəha Uhgin itəm wək rəhalat məmə ilat
okotol təwir kəm itəmat. Məto okəmə nəkotol tərat, nəkotəkəike motəgin,
məto-inu ilat koatos nəsanənən o nolən nalpinən. Ilat iolwək min rəha Uhgin
itəm otol nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin kəm netəm koatol tərat.
5 Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatig ahgin kapman o nat kəiu. Kit u
məmə kitat okəsotosən nalpinən, kən kit min u, məto-inu kotitun məmə in
nolən ətuatip.
6 Kən o nat kitiəh əm, otətou-pən takis kəm kapman, məto-inu netəm-iasol
rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgin, kən inu wək rəhalat.
7 Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətuatip məmə onəkotos-ipən.
Okəmə in takis pisin pisin min, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nisiaiiən,
otisiai-in ilat. Okəmə etəm tatos nərəmərəən, kən otatig ahgin.

Nolkeikeən

8 Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon min. Məto kaon kitiəh əm tatəkəike
mətatig otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən itəmat min, kən nəkotəkəike
motətou nian rafin, namnun tikə, məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol
natimnat rafin itəm Lou tatən.
9 Lou tatən məmə, "Sotaklə̈h-inən pətan," "Sohamnuən etəmim,"
"Sakləhən," "Nikim təsuwinən e natimnat rəha suah kit," kən lou neen min
əh-ikin. Məto nəghatən kitiəh əm in nəukətilat rafin, in tatən məmə, "Olkeike
ik kit tahmen əm məmə natolkeike atip ik."
10 Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm in. Kən tol nəhlan,
etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol nipəti Lou rafin koatuwa motol
nipahrienən.

Nolən ətuatip o nian rəha namnun nian

11 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun wir nian koatatig
lan u-roiu. Nian tinatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapilən, məto-inu
nosmegəhən rəhatat tinatuwa iuəhkir, maprəkis-in nian kitat kinotahatətə.
12 Napinəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol
nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlim nolən wir min rəha

12:20: Prov 25:21-22; Mat 5:44 **13:1:** Prov 8:15; Taet 3:1 **13:3:** 1 Pita 2:13-14 **13:7:** Mat 22:21
13:8: Mat 22:39-40; Jem 2:8 **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21 **13:10:** 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7

nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlim wir rəhan naip rəha nəluaginən.
13 Pəs kitat kotol nolən wir min, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat min, məsotapisən, məsotit əpnapin itəmat min, kən məsotolən nolən alməl min, məsotərgəhəuən, məsotetetən kitat min.
14 Məto otegəhan-in məmə Iərəmərə Iesu Kristo otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfagə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

1 Nikitəmat tətagien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapin rəhalat nahahtətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgin təsagienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmim neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat.
2 Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etəmim kit min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nikin təht məmə in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit.
3 Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etəmim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgin nikin tagien əm ron.
4 Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərat. Rəhan atip əm iərəmərə otən məmə təmol təwir o tərat.* Kən in otol təwir məto-inu Iərəmərə titun nos-ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir min.
5 Suah kit in tən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin taprəkis-in nian rafin, məto suah kit min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u.
6 Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin, in tatol o niləs-ipərən Iərəmərə. Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən Iərəmərə, məto-inu tatən kəm Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in min tapəs nunən o niləs-ipərən Iərəmərə, kən in min tatən kəm Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən.
7 Suah kit təsərəmərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapin in tatəmegəh, o in təmimis.
8 Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən Iərəmərə, kən okəmə kotimis, kəmotimis o niləs-ipərən Iərəmərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis, kitat rəha Iərəmərə.
9 Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in Iərəmərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.
10 Kən təsəwirən məmə nakən nikali iəfak kit min məmə təmol nolən tərat e natimnat min əh. Kən təsəwirən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e niganəmti Uhgin məmə in otakil kitat.
11 Tahmen e Iərəmərə tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
"Inu nipahrienən, tahmen məmə in nipahrienən məmə iatəmegəh,
netəmim rafin okotisin nulilat kəm io,

13:12: 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11 **14:1:** Rom 15:7 **14:2:** Jen 9:3-4 **14:3:** Kol 2:16 * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. "Iolwək" tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən "iərəmərə" tatəpsen-pən Uhgin. Nipəti nəghatən məmə Uhgin otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat min. **14:4:** Mat 7:1; Jem 4:11-12 **14:5:** Kal 4:10-11 **14:8:** Kal 2:20 **14:10:** 2 Kor 5:10

kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgin.”
12 Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e niganəmti Uhgin o nən-
iarəpən natimnat itəm kəmotol.
13 Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit məmə rəhan
nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətat
kit təme e rəhan nəmegəhən.
14 Io emuwa kitiəh itimlau Iərəmərə Iesu, kən o nat u, io ekitun wir məmə
nagwənən rafin kotəwir o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e niganəmti
Uhgin. Məto okəmə suah kit nikin təht məmə nat kit tamkimik e niganəmti
Uhgin, nat əh tamkimik atip əm ron.
15 Okəmə piam kit tatəto tərat pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsaliwəkən
e suatip rəha nolkeikeən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkin piam kit itəm
Kristo təmimis ron.
16 Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwir, okəghat-in
məmə in nat tərat.
17 Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin sənəmə nat rəha nagwənən
ne nənimən, məto in nat kit rəha nətuatipən e niganəmti Uhgin, ne
nəməlinuən, ne nagienən e Narmin Rəhan,
18 məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol niki Uhgin
tətagien, kən netəmim koatehm in məmə in etəm təwir, kən nikilat tagien əm
ron.
19 Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwin o
nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin.
20 Əsərəkinən wək rəha Uhgin o nagwənən əm. Nagwənən rafin kotəwir,
məsotamkimikən e niganəmti Uhgin. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in
tatun nat kit itəm tol pian tatəme lan e rəhan nəmegəhən.
21 Kən tol nəhlan, təwir məmə nəsotunən mit, o nənimən wain, o nolən nat
kit min itəm otol piatəmat otəme e nəmegəhən rəhan.
22 Kən okəmə itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u, otaskəlim anion
əm itəmat Uhgin. Suah kit tətatig e nəwirən pahrien nian in tatol əm natimnat
itəm in titun məmə tətuatip məmə in otol.
23 Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, məmə in
tətuatip o nunən o kəp, təwir məmə in təsunən. Məto okəmə in tatun, Uhgin
otən nolən rəhan in təfagə rat, məto-inu in tatun, məto nikin təsəhtən məmə in
nat ətuatip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmə suah kit tatol nat
kit itəm nikin təht məmə in tərat, in tatol təfagə rat.

15

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

1 Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun məmə nat əlkələh
min əh, ilat nat əpnapin əm. Məto okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat
min əh məmə nikitat tətagien lan. Nikitat təkəike məht piətat min ne winitat
min itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat min əh.
2 Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien lan, məmə
otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik.
3 Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolən nolən kit məmə in
atip nikin otagien lan. Məto in təmol natimnat rafin agin itəm Uhgin nikin
tolkeike, kən o natimnat min u, netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen
e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min
koatol lam, koatuwa ron io.”

14:11: Aes 45:23; Fil 2:10-11 **14:14:** Wək 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13 **14:19:** Rom 12:18; 15:2 **14:20:** 1 Kor 8:13 **15:2:** 1 Kor 10:24,33 **15:3:** Sam 69:9

4 Natɨmnat mɨn əh itəm kəmətе aupən e Naoa Rəha Uhgɨn, kəmətе mɨn məmə
otəgətun kitat, məmə okotələhəu-pən əskasɨk nətəlɨgən rəhatat e Uhgɨn. Kən
kitat kotɨtun nolən əh məto-inu koatətul əskasɨk e nian iəkɨs mɨn, kən Naoa
Rəha Uhgɨn tatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatat.
5 Uhgɨn pɨsɨn əm tətasitu etat məmə koatətul əskasɨk e nian iəkɨs mɨn, kən in
pɨsɨn əm tatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatat. Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu
etəmat e nətəlɨgən rəhatəmat məmə otuwa mol kitiəh əm, tahmen əm e nolən
rəha Kristo Iesu.
6 Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəlɨgən kitiəh əm, məmə
nəwiatat tɨtun nuwamən mahmen e nəwia suah kitiəh əm o nɨləs-ipərən nərgɨ
Uhgɨn, itəm in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
7 Otos iəfak mɨn neen e nɨkin agien məmə okotuwa motəplan itəmat,
tahmen əm məmə Kristo təmos itəmat e nɨkin agien. Otol nəhlan məmə
netəmim okotənwiwi Uhgɨn lan.
8 Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel məmə
otəgətun məmə Uhgɨn tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu məmə nəniəkɨsən
mɨn rəhan kəm tɨpɨ netəm Isrel aupən, ilat kəmotuwa nɨpahrienən.
9 Kən təmuwa məmə Iaihluə mɨn okotənwiwi Uhgɨn o rəhan nasəkitunən,
tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Tol nəhlan, oekɨləs-ipər nərgəm e nɨki Iaihluə mɨn,
oekan napuən mɨn mənwiwi nərgəm.”
10 Kən tatən mɨn məmə,
“Otagien, Iaihluə mɨn, itəmat rəhan mɨn netəmim.”
11 Kən tatən mɨn məmə,
“Itəmat Iaihluə mɨn otənwiwi Iərəmərə,
kən itəmat rafin noanol mɨn rəha nətueintən otənwiwi in.”
12 Kən Aesea tatən mɨn məmə,
“Noanol rəha Jese aupən otər mɨn*
kən Uhgɨn otɨləs-ipər in məmə otərəmərə e noanol mɨn rəha nɨtən mɨn rafin.
Kən Iaihluə mɨn okotələhəu-pən əskasɨk nətəlɨgən rəhalat lan.”
13 Uhgɨn təmasitu o kitat məmə okotələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən
lan. Pəs in otol məmə nɨkitəmat otər mərioah e nagienən ne nəmə̈linuən
nian nakoatahatətə lan məmə, e nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn, on-
akoatələhəu-pən əskasɨk pɨk təhmɨn rəhatəmat nətəlɨgən e Uhgɨn.

Pol in aposol rəha Iaihluə mɨn

14 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Ekɨtun wɨr məmə nəmegəhən rəhatəmat təmər
mərioah e nəwɨrən, kən nəmotos nɨtunən rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən
itəmat mɨn.
15 Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-iarəp e nɨkik rafin
natɨmnat mɨn u kəm itəmat, kən molkeike məmə nɨkitəmat otəkəike matəht
nəghatən mɨn əh. Tətuatɨp əm məmə iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgɨn təmasitu
lak e rəhan əm nəwɨrən
16 məmə io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən namnusən təwɨr
kəm Iaihluə mɨn. Io ekahmen e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwɨr rəha
Uhgɨn məmə, Iaihluə mɨn itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wɨr mɨn
itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə rəha Uhgɨn, kən Uhgɨn nɨkin
tagien o nosən.
17 Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgɨn, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu
əm itəm tatol wək.

15:4: 2 Tim 3:16 **15:7:** Rom 14:1 **15:8:** Mat 15:24 **15:9:** 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 **15:10:** Dut 32:43 **15:11:** Sam 117:1 * **15:12:** Jese in tata rəha Kig Tefɨt **15:12:** Aes 11:10; Nol Əpən 5:5 **15:16:** Rom 1:5; 11:13

18 Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natimnat wir itəm
Kristo təmol nian emol rəhan wək o niləsən Iaihluə min kotuwa motol nəwia
Uhgin. Kristo təmol wək e rəhak nəghatən, ne rəhak nolən min,
19 kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin min ne nat pispis min, kən
təmol ilat rafin e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən tol nəhlan,
emən-iarəp rafin namnusən təwir rəha Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin
mətoarus-pən kantri u Ilirikam.
20 Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike
məmə ekuwin mən-iarəp namnusən təwir e ikin min neen itəm kəsəto-agin-
əhən nərgi Kristo ikin. Esolkeikeən məmə ekol wək e ikin kit itəm suah kit
tinuwin rəkis ikin mən-iarəp namnusən təwir.
21 Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in Kristo məmə,
"Netəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm ilat,
ilat okotəplan in,
kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwir, ilat okotitun."
22 Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min tətahtosig-in io o
nimnən məplan itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

23 Məto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e nup tepət rəkis,
iakolkeike pik məmə ekimnə məplan itəmat,
24 kən tol nəhlan, nikik tatəht məmə ekimnə məplan itəmat nian ekuwin
əpəh kantri u Spen. Kən nian ekimnə kotauilim o nian əkuəkir əm, kən
iakolkeike məmə nakotasitu lak e rəhak naliwəkən.
25 Məto roiu, iatuwin Jerusalem o nasituən e iəfak min əh-ikin,
26 məto-inu iəfak min əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nikilat
təmagien o nos-ipamən rəhalat məni məmə ekasitu e ian-rat min e niməfak
əpəh Jerusalem.
27 Nikilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha
Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə Iaihluə min kəmotos
nəwirən rəha Uhgin e suatip rəha netəm Isrel, kən Iaihluə min okotəkəike
motasitu e netəm Isrel e rəhalat məni.
28 Oekos məni itəm ilat kəmotos-ipa, muwin mos-ipən kəm iəfak min əpəh
Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwin əpəh
kantri u Spen, kən e rəhak naliwəkən oekimnə məplan itəmat.
29 Nian ekuwa mitəlau imatəmat ikin, ekitun məmə iatos natimnat wir tepət
e Kristo məmə ekos-ipinə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwir lan.
30 Piak min ne winik min, məto-inu kitat koatahatətə e Iərəmərə rəhatat
Iesu Kristo, kən Narmin Rəha Uhgin tatol məmə kitat koatolkeike kitat min,
ekətapəh əskasik otəmat məmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgin, kən e nolən əh,
nakotasitu lak e nəluaginən rəhak.
31 Otəfak məmə Uhgin otasitu lak mahtosig-in netəm Jutia itəm kəsotənən
nipahrienən e namnusən təwir məmə, okəsotərəkinən io. Kən otəfak min
məmə nian ekuwin miet-pən Jerusalem, netəm min u koatahatətə e Kristo,
nikilat otagien o rəhak wək.
32 Kən e nolən əh, okəmə Uhgin tolkeike mihin, ekimnə məplan itəmat e
nagienən, kən kitat rafin agin-əh, nikitat otagien.
33 Pəs Uhgin itəm in nəukəti nəmə̇linuən tətatig itəmat min. Əwəh.

15:20: 2 Kor 10:15-16 **15:21:** Aes 52:15 **15:22:** Rom 1:13 **15:26:** 1 Kor 16:1-4 **15:26:** Wək 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2,12 **15:27:** 1 Kor 9:11 **15:29:** Rom 1:11 **15:30:** 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1

16

Pol tətauiatɨpin in mɨn neen

1 Io iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə wɨnɨtat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikon e
niməfak əpəh Kegkria, in pətan wɨr kit.
2 Iakətapəh otəmat məmə nian in otɨmnə, onəkotagien əm ron e nərgɨ Iərəmərə
rəhatat, e nolən itəm in tətuatɨp məmə netəmim rəha Uhgɨn okotol mihin.
Okəmə rəhan nat kit tɨkə, təwɨr məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu
lak ne netəmim tepət.
3 Otən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, itəm itɨməhal emətəhalol wək kitiəh rəha
Kristo Iesu.
4 Iuəhkɨr kiamɨs o nasituən lak. Sənəmə io pɨsɨn əm, məto io ne Iaihluə mɨn
rafin u koatəfak, itɨmat ekotənwiwi Uhgɨn olau.
5 Kən otən təwɨr kəm niməfak itəm kəmotuəfɨmɨn e rəhalau nimə.
Otən təwɨr kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e
profens əpəh Esia.
6 Otən təwɨr kəm Meri itəm təmatol pɨk wək otəmat.
7 Otən təwɨr kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itɨməhal min
ilau eməhaluwɨn e kalapus. Aposol mɨn koatɨsiai-in pɨk ilau, kən ilau
kəmuaupən-in io muahatətə e Kristo.
8 Otən təwɨr kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha Iərəmərə.
9 Otən təwɨr kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiəh e Kristo, kən otən
təwɨr kəm io kit u Stakis.
10 Otən təwɨr kəm Apeles itəm təmətul əskasɨk e Kristo e nian iəkɨs mɨn.
Otən təwɨr kəm Aristopolas ne noanol mɨn rəhan, ne rəhan iolwək mɨn.
11 Otən təwɨr kəm Herotian, rəhak ətuatɨp.
Otən təwɨr kəm Nasisas ne rəhan mɨn, ne rəhan iolwək mɨn itəm koatəfak
kəm Iərəmərə.
12 Otən təwɨr kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pɨk wək rəha
Iərəmərə.
Otən təwɨr kəm io kit u Persis, pətan kit mɨn itəm tatol pɨk wək rəha Iərəmərə.
13 Otən təwɨr kəm Rufas, iəfak wɨr kit rəha Iərəmərə, ne rəhan mama itəm
təmatol təwɨr kəm io tahmen e rəhak ətuatɨp mama.
14 Otən təwɨr kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne
Heremas, ne piatat mɨn itəm ilat min koatatɨg.
15 Otən təwɨr kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne wɨnɨn, ne Olimpas, ne
iəfak mɨn rafin itəm ilat min kotatɨg.
16 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwɨr kəm itəmat.
17 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakətapəh əskasɨk otəmat məmə nakoatəto wɨr
itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat mɨn, kən koatəgətun natɨmnat
itəm koatol netəmim koatakiə e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pɨsɨn
agɨn e nəgətunən itəm nəmotos rəkɨs. Otətul isəu olat,
18 məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha Iərəmərə Kristo,
məto koatol wək əm o nat nɨpətɨlat tolkeike. Ilat koatən wɨr nəghatən, kən
nəghatən rəhalat tətehen, kən ilat koateiuə, kən matərəkɨn nətəlɨgən rəha
netəmim tepət itəm kotəruru nat.
19 Netəmim kɨnotəto rəkɨs namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo.
Tol nəhlan, nɨkik tagien pɨk otəmat. Məto iakolkeike pɨk məmə nakotenatɨg e
nolən ətuatɨp mɨn, kən məmə nəsotuwɨnən e nolən rat mɨn.

16:3: Wək 18:2 **16:13:** Mak 15:21 **16:16:** 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mat 7:15; Taet 3:10
16:18: Fil 3:19; 2 Pita 2:3 **16:19:** Rom 1:8; 1 Kor 14:20

20 Uhgɨn itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətain Setan, kən in
otatɨg əm ləhau e nelkɨtəmat. Pəs nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tətatɨg itəmat
min.
21 Timoti itəm itɨmlau min etioal wək kitiəh, tatən təwɨr kəm itəmat. Kən
Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak mɨn, kəhalən mɨn təwɨr kəm itəmat.
22 Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwɨr kəm itəmat
u kitat kitiəh e Iərəmərə.
23-24 Kaeas tatən təwɨr kəm itəmat. Io Pol, ekətatɨg e rəhan nimə, kən netəm
rəha niməfak kotuəfɨmɨn iman ikɨn.
Erastas u etəm tatərəmərə e məni rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau mɨn
katuən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs kotənwiwi Uhgɨn. In tɨtun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasɨk e
nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo itəm
iatən-iarəp. Nəghatən u təməhluaig nuwəh rəkɨs,
26 məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgɨn u itəm tatəmegəh nian rafin, kən in
təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien mɨn aupən kəmotəte
e naoa mɨn rəhalat, kən netəmim okotɨtun. Ekotən-iarəp məmə noanol mɨn
rafin e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgɨn, kən tol nəhlan moatol əm
nəwian.
27 Uhgɨn pɨsɨn əm in Uhgɨn, kən in pɨsɨn əm in tenatɨg. !Pəs kotənwiwi Uhgɨn
nian rafin namnun tɨkə, o nat itəm Iesu Kristo təmol! Əwəh.

16:20: Jen 3:15 **16:21:** Wək 16:1-2; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Wək 19:22; 1 Kor 1:14 **16:25:** Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

1 Korin
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Korin in taon asol kit. Ikɨn əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salɨm-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtɨn. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwɨr pɨk e profens rəha Akaea, itəm tətatɨg e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmɨ nat mɨn kəmotər lan, kən nolən rat mɨn tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihluə mɨn kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol mɨn neen tɨnatɨg e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat mɨn, kən neen koatos nətəlɨgən mɨn itəm kəsotətuatɨpən. Kəmotətapəh o Pol o natɨmnat mɨn neen itəm ilat kəsotɨtun wɨrən, kən in təməte naoa u tətəu-pən ətuatɨp əm rəhalat nətəlɨgən. Kən təməte naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn itəm ilat neen kəmoatol.

?Təməte naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətatɨg e taon kit itəm nolən rat mɨn rafin təmərioah wɨr lan. Nolən rat mɨn neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təməte naoa u məmə otən-iarəp nolən rat mɨn itəm tətatɨg e niməfak, ne nəratən pɨsɨn mɨn neen mɨn. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kɨtəlɨg-pa mɨn o Uhgɨn, kən nolən naka u tətuatɨp itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmaun-in kən mɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha
Kristo Iesu, iatəte naoa u itɨmlau piətat Sostenes. 2 Naoa u tatɨmnə kəm itəmat
niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin, itəmat itəm Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə
rəhan mɨn e Kristo Iesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan mɨn, itəmat min
netəm e ikɨn mɨn rafin itəm koatəfak kəm Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo itəm in
Iərəmərə rəhatat rafin.
3 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne
nəmə̈linuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn e nəfakən

4 Nian rafin iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat məto-inu təmawte-
in rəhan nəwɨrən kəm itəmat e Kristo Iesu.
5 Təmawte-in rəhan nəwɨrən u tepət kəm itəmat e nolən mɨn rafin, e
nasituən o nən-iarəpən ne nɨtunən nəghatən rəhan.
6 Təmol nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e Kristo in
nɨpahrienən.
7 Tol nəhlan, nian nəkoatətul matɨp moatəsahgin nuwamən rəha Iərəmərə
rəhatat Iesu Kristo, Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmɨn
o nolən wək rəhan, nəsanənən rafin mɨn əh itəm kotətuatɨp o nəmegəhən
rəhatəmat.
8 Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasɨk mətoarus-pən namnun nian məmə
okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo,
itəm tatuwa mɨn lan.

1:8: 1 Tes 3:13; 5:23

9 Kən Uhgɨn otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Uhgɨn itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitiəh itəmat Nətɨn Iesu Kristo u Iərəmərə rəhatat.

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat mɨn

10 Iatətapəh əskasɨk otəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, e nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, məmə itəmat rafin nakotətəlɨg-in itəmat mɨn, məsotolən məmə nətəlɨgən kit otuwa məhap itəmat, kən məto nakotuwa pahrien kol kitiəh e nətəlɨgən ne nɨkin kitiəh.

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatən nəhlan məto-inu netəmim neen rəha Kloe* kəmotən-iarəp kəm io məmə itəmat nakoatərgəhəu.

12 Nɨpətɨ nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə, "Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pol," neen kotəmə, "Itɨmat ekoatuarisɨg-in Apolos," neen kotəmə, "Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pita," neen mɨn kotən məmə, "Itɨmat ekoatuarisɨg-in Kristo."

13 ?Nɨkitəmat təht məmə nəkotɨtun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nɨkitəmat təht məmə io Pol eməkul e nɨg kəməluau otəmat? ?O kəmol baptais etəmat neen e nərgɨ Pol?

14 Io iakən tagkiu kəm Uhgɨn məmə io eməsolən baptais etəmat kit, məto emol baptais əm e Krispas ne Kaeas.

15 Nɨkik tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə kəmol baptais lan e nərgək.

16 Ei, emaluin, emol baptais mɨn e Stefanas ne rəhan mɨn. Uarisɨg e itəm əh, emaluin okəmə emol baptais mɨn e suah kit o kəp.

17 Nɨpətɨ nəghatən mɨn u məmə, Kristo təsahl-ipamən io məmə ekol baptais e netəmim, məto təmahl-ipa io məmə ekən-iarəp əm namnusən təwɨr. Kən esən-iarəp əmən e nɨtunən rəha etəmim məto-inu, esolkeikeən məmə nəghatən e nɨmɨsən rəha Kristo e nɨg kəməluau in otoigoig.

18 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nɨmɨsən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u koatɨtəp suatɨp rəha nuwɨnən e nɨgəm asol, məto o kitat itəm Uhgɨn tatosmegəh kitat, in nəsanənən əm rəha Uhgɨn.

19 Kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Io ekərəkɨn agɨn nenatɨgən rəha netəm kotenatɨg,
kən mahtosɨg-in nɨtunən rəha netəm kotɨtun pɨk nat."

20 ?Netəm kotenatɨg hiə? ?Iəgətun mɨn rəha Lou hiə? ?Netəmim itəm kotɨtun wɨr suatɨp rəha nəghatən hiə? Uhgɨn təmol nenatɨgən rəha nətueintən tɨnuwa rəkɨs nalməl əmən. 21 Tol nəhlan məto-inu, e nenatɨgən rəha Uhgɨn, təmol məmə netəmim rəha nətueintən okəsotɨtunən in e nenatɨgən əm rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən alməl mɨn rəhatɨmat otosmegəh netəmim itəm koatən nɨpahrienən lan.

22 Noanol mɨn rəha Isrel koatətapəh-in nat pɨspɨs mɨn, kən Iaihluə mɨn koategəs-in nenatɨgən məmə okotəplan Uhgɨn,

23 məto kitat koatən-iarəp əm nɨmɨsən rəha Kristo e nɨg kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatɨp itəm tatol noanol mɨn rəha Isrel koatəme, kən in tahmen e nalmələn kəm Iaihluə mɨn.

24 Məto o netəm mɨn un itəm Uhgɨn təmaun-in ilat, noanol mɨn rəha Isrel neen ne Iaihluə mɨn neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgɨn ne nenatɨgən rəhan.

1:9: 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Fil 2:2 * **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatɨsiai-in. **1:12:** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23 **1:16:** 1 Kor 16:15 **1:18:** Rom 1:16 **1:19:** Aes 29:14 **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21:** Mat 11:25 **1:23:** Rom 9:32; 1 Kor 2:14 **1:24:** Kol 2:3

25 Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgɨn in tenatɨg taprəkɨs-in ne-
natɨgən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan in təsanən taprəkɨs-in
nəsanənən rafin rəha netəmim.
26 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nɨkitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm
ahro nian Uhgɨn təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotenatɨgən e nɨganəmtɨ
netəmim, kən məsotosən nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenətɨ netəm-iasol
neen.
27 Məto Uhgɨn tatɨtəpun nat alməl mɨn e nətueintən məmə okotol aulɨs netəm
kotenatɨg, kən mɨtəpun nat əpou mɨn e nətueintən məmə okotol aulɨs netəm
kotəsanən.
28 In təmɨtəpun natɨmnat itəm, e nətəlɨgən rəha netəmim, ilat nat əpnapɨn
əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pɨkən, ne natɨmnat itəm kotɨkə. Kən
təmɨtəpun natɨmnat mɨn əh məmə in otol nat keike e nətəlɨgən rəha netəmim,
kəmotuwa nat əpnapɨn əm elat.
29 Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
30 Məto-inu e nəwia Uhgɨn, itəmat nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu. Kən
Kristo təmuwa o kitat məmə nenatɨgən rəha Uhgɨn, inəh e Kristo, Uhgɨn təmol
kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən mələhəu kalɨn kitat məmə rəhan mɨn, kən
mosmegəh kitat.
31 Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən, "Etəm itəm tatəghat ausit,
otəghat ausit əm o nat itəm Iərəmərə təmol lan."

2

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian emɨmnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən
rəha Uhgɨn e nəghatən itəm kotenatɨg ne nolən rəha etəmim itəm tɨtun wɨr
nəghatən.
2 Kən nian emətatɨg kitat min itəmat, nɨkik təskasɨk məmə esən-iarəp mɨnən
nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nɨmɨsən rəhan e nɨg kəluau.
3 Emuwa otəmat e nəpouən ne nəgɨnən, kən matəgɨn mətasiəp-asiəp.
4 Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwɨr, eməsənən e ne-
natɨgən rəha netəmim, ne nəghatən asol mɨn itəm otiuw itəmat, məto nian
eməghat, nəmotəplan nəsanənən rəha Uhgɨn ne wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn.
5 Emol nəhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatɨgən rəha
netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha Uhgɨn.

Nenatɨgən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn

6 Məto in nɨpahrienən məmə itɨmat ekotən-iarəp nəghatən tenatɨg kəm
netəm itəm kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatɨgən
rəha netəm u-roiu, o netəm koatərəmərə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapɨn
mɨn əm.
7 Kəp. Itɨmat ekoatəghat-in nenatɨgən rəha Uhgɨn aupən itəm təmatəməhl
anion, kən in nenatɨgən itəm təmatəhluaig, kən Uhgɨn təmol nalpəkauən
aupən aupən agɨn məmə, nenatɨgən əh, in otol nəwɨrən kəm kitat.
8 Nətem koatərəmərə e nəptən əh-roiu, ilat kɨnotəruru nalpəkauən əh rəha
Uhgɨn, məto okəmə ilat kɨnəmotɨtun, ko kəsotətu-pərən Iərəmərə rəha nəwɨrən
rafin e nɨg kəməluau.
9 Məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Suah kit təsəplanən,
suah kit təsətoən,
suah kit təsɨtunən

1:25: 2 Kor 13:4 **1:26:** Mat 11:25; Jem 2:5 **1:29:** Efes 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6 **1:31:** Jer 9:24
2:3: Wək 18:9; 2 Kor 10:1 **2:4:** 1 Tes 1:5

nat naka itəm Uhgin təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kotolkeike in,”
10 məto Uhgin təmol əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat e Narmin.
Kən Narmin titun natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgin itəm
etəmim kit okol təsitunən.
11 ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, məto narmin əm?
?E nolən kitiəh əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgin, məto Narmin əm?
12 Uhgin təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nətueintən, məto
təmos-ipa Narmin itəm tatisi-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat
okotitun nat naka itəm Uhgin təmos-ipa əpnapin əm kəm kitat.
13 Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netəmim təsəgətunən
itimat e nəghatən min əh, məto Narmin Rəha Uhgin təməgətun itimat, kən
ekotən-iarəp natimnat pahrien rəha Narmin Rəha Uhgin e nəghatən min itəm
təmisi-pən lan.
14 Etəmim itəm Narmin Rəha Uhgin tikə lan, okol təsosən natimnat itəm
tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin məto-inu ilat nat alməl min əm kəm in,
kən okol in təsitunən ilat məto-inu Narmin Rəha Uhgin əm titun nasituən e
netəmim o nitunən natimnat rəha Uhgin.
15 Kitat itəm koatos Narmin Rəha Uhgin kotəplan motitun natimnat min əh,
məto netəm əpnapin, ko koatəplan məsotitun agin-əhən kitat.
16 Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“?Pah u titun nətəligən rəha Iərəmərə
məmə in otəgətun in?”
Məto kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

1 Piak min ne winik min. Nian emətatig kitat min itəmat, okol esəghatən
kəm itəmat tahmen e netəmim itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat
e Narmin Rəha Uhgin, kəp. Eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat
netəmim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat
nisualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo.
2 Nian ematəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e melek əm,
eməsos-ipinə nagwənən əskasik kəm itəmat məto-inu itəmat nəsotahmenən
o nunən. Kən nipahrienən, itəmat nəsotahmenən əh o nunən,
3 məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha nətueintən.
Tol nəhlan məto-inu itəmat nakoatetet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən
tahmen əm məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e
netəm əpnapin min.
4 Nian suah kit otən məmə, “Io rəha Pol,” kən kit min tən məmə, “Io rəha
Apolos,” nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.
5 Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itimlau e kuahmen əm e
iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o Iesu. Itimlau etioal əm wək itəm
Iərəmərə təmos-ipa pisin pisin kəm itimlau məmə ekioal.
6 Tahmen məmə io eməfe nikutin nat, kən Apolos in tətau e nəhau, məto
Uhgin tatol tatəwiə.
7 Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətau e nəhau, in nat əpnapin əm,
məto Uhgin pisin əm in nat keike itəm tatol natimnat koatəmegəh moatəwiə.
8 Etəm tatəfe, ne etəm tətau, katian əm o nat kitiəh əm. Kən Uhgin otətou
ilau kitiəh kitiəh e rəhalau wək pisin pisin min.

2:9: Aes 64:4 **2:16:** Aes 40:13 **3:2:** Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Kor 1:10-11 **3:4:** 1 Kor 1:12 **3:6:** Wək 18:4,11,27-28

9 Itɨmlau iolwək mil rəha Uhgɨn, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha
Uhgɨn, o nimə rəha Uhgɨn.
10 E nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, emiləkɨn wɨr nelkɨ nimə tahmen
e etəm tɨtun wɨr niləkɨnən nimə. Kən suah kit mɨn tatiləkɨn nimə məsɨn. Məto
ilat rafin okotəkəike moatehm wɨr wək rəhalat rəha niləkɨnən nimə,
11 məto-inu okol suah kit təsiləkɨnən nelkɨ nimə kit mɨn itəm tol pɨsɨn e inu
itəm kɨniləkɨn rəkɨs. Kən nelkɨ nimə u in Iesu Kristo.
12 Okəmə suah kit tiləkɨn-pər rəhan nimə itəm nelkɨ nimə in Iesu Kristo, kən
in tɨtun niləkɨnən e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o e silfa, o e kəpiel nəmtɨn tiəkɨs, o e
nɨg, o e nuwig, o e maniah.
13 Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian Iesu tatuwa
mɨn, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nɨgəm, kən
nɨgəm otəgətun məmə rəhan wək təwɨr or tərat.
14 Okəmə nɨgəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən.
15 Məto okəmə nɨgəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natɨmnat rafin təmɨkə. In
əm, Uhgɨn otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu mətagɨm
e nimə itəm nɨgəm tatus.
16 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgɨn, kən Narmɨn Rəha
Uhgɨn tətatɨg etəmat?
17 Okəmə suah kit tərəkɨn nimə rəha Uhgɨn, kən Uhgɨn otərəkɨn in, məto-inu
nimə rəha Uhgɨn, in rəhan pɨsɨn əm. Kən nimə u rəha Uhgɨn, itəmat.
18 Təsəwɨrən məmə suah kit tateiuə-in atɨp in. Okəmə suah kit nɨkin təht
məmə in tenatɨg u-roiu e nɨganəmtɨ netəmim, in otəkəike muwa ialməl kit e
nɨganəmtɨlat məmə in otuwa ienatɨg pahrien.
19 Tol nəhlan məto-inu nenatɨgən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl
pɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Uhgɨn tatol
noanɨkulu kit e nəghatən rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatɨg wɨr, kən
Uhgɨn taskəlɨm in.”
20 Kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən mɨn məmə, “Iərəmərə tɨtun məmə, nətəlɨgən
rəha netəm kotenatɨg, ilat nat əpnapɨn əm.”
21 Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotɨləs-
ipər atɨp itəmat ron. Uhgɨn tatos-ipən natɨmnat rafin rəhatəmat məmə otasitu
etəmat.
22 Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nɨmɨsən, o nian roiu, o
nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgɨn otol təwɨr kəm itəmat lan,
23 kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgɨn.

4

Aposol mɨn rəha Kristo

1 Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itɨmat tahmen e iolwək mɨn
rəha Kristo itəm Uhgɨn təmələhəu-pən e nelmɨtɨmat məmə itɨmat ekotol əp
nalpəkauən anion rəha Uhgɨn.
2 Kən netəmim itəm koatehm natɨmnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike
motol rəhalat wək təwɨr məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən tɨtun
nahatətəən elat.
3 E io, in nat əpnapɨn əm okəmə itəmat, o netəm pɨsɨn neen kotən-iarəp
nətəlɨgən rəhalat e rəhak wək. Kən io atɨp esahmenən o nakilən rəhak wək.
4 E rəhak nətəlɨgən, məmə emol əm nat itəm in təwɨr, məto nat u təsənən məmə
io ekətuatɨp. Iərəmərə əm tətuatɨp o nakilən rəhak wək.

3:9: Mat 16:27; Efes 2:20-22 **3:11:** Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** 1 Kor 4:5 **3:16:** 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16 **3:19:** Job 5:13 **3:20:** Sam 94:11 **4:2:** Luk 12:42

5 Tol nəhlan, sotautautən o nakilən natɨmnat. Nakoatəsahgin e nian Iərəmərə
otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhagən natɨmnat itəm koatəhluaig e
napinəpən, kən in otol-arəp nat naka tətatɨg e nɨki netəmim o nolən mɨn
rəhalat. E nian əh Uhgɨn otənwiwi ilat kitiəh kitiəh.
6 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Emən-ipɨnə nəghatən mɨn əh kəm itəmat
etɨmlau Apolos məmə itəmat onəkotos nɨtunən ikɨn, kən okəmə nakotos nɨpəti
nəghatən mɨn u, "Nəkotəkəike motol əm nəghatən mɨn itəm kɨnəte rəkɨs," kən
nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-iəhau neen.
7 ?Tahro? ?Itəmat ilɨs taprəkɨs-in netəmim mɨn rafin? ?Itəmat nakoatos
natɨmnat neen itəm Uhgɨn təsos-ipɨnə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən tahro
nakoatəghat ausit o natɨmnat itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat tahmen əm
məmə itəmat əm nəmotol natɨmnat mɨn əh?
8 Nɨkitəmat təhat məmə nɨnotos rafin rəkɨs natɨmnat rəha Uhgɨn. Nɨkitəmat
təhat məmə nɨnotos rafin rəkɨs nautə rəha Uhgɨn. Nolən rəhatəmat tahmen
məmə nəmotuwa kig mɨn rəha Uhgɨn, məto itɨmat ekotatɨg ləhau əm. !
Məto kəp, sənəmə nɨpahrienən! !Nəman! Okəmə nɨpahrienən məmə itəmat
nəmotuwa kig mɨn rəha Uhgɨn, nɨkitɨmat otagien pɨk, kən okəmə tol nəhlan,
itɨmat mɨn ekotol kig kitat min itəmat. Məto təsolən mihin.
9 Itɨmat aposol mɨn, məto nɨkik təht məmə Uhgɨn təmələhəu itɨmat əpəh
ləhau agɨn-əh, ioatatɨg tahmen e netəm itəm kəmakil rəkɨs məmə okotəkəike
motɨmɨs. Nɨkik təht nəhlan məto-inu tahmen məmə ekoatətul e nɨganəmti
nagelo mɨn ne netəmim rafin məmə ilat okotəplan nolən rəha nɨmɨsən
rəhatɨmat.*
10 !Netəmim tepət koatən məmə itɨmat ialməl mɨn o nərgɨ Kristo, məto
nɨkitəmat təht məmə itəmat nakotenatɨg wɨr e Kristo! Məto sənəmə
nɨpahrienən. !Netəmim tepət koatən məmə rəhatɨmat nepətən tɨkə,
məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nepətən iahgin! Məto sənəmə
nɨpahrienən. Netəmim tepət koatɨsiai-in itəmat, məto katən rat itɨmat.
11 Məto, inu nɨpahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumɨs tatus itɨmat, kən
moatoaoa, kən ekoatuwɨn e natɨmnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh
itɨmat, kən rəhatɨmat nimə tɨkə.
12 Itɨmat atɨp əm ioatol pɨk wək e nelmɨtɨmat. Nian okotən rat itɨmat, məto
itɨmat ekotəfak o nəwɨrən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itɨmat, məto
itɨmat ekotəpnapɨn əm.
13 Nian netəmim koatən rat itɨmat, məto itɨmat ekoatəghat wɨr əm kəm
ilat. Mətoarus-pa roiu itɨmat ekotahmen e nuwitɨk rəha netəmim rafin, o
namkɨmɨk rəha nətueintən rafin.

Ilat okotəkəike kətəu-pən nolən rəha Pol

14 Esəteən nəghatən mɨn u məmə ekol itəmat nakotaulɨs, məto məmə
otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətɨk mɨn itəm ekolkeike itəmat.
15 Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka
ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalɨn ten-taosan, məto rəhatəmat tata
ətuatɨp kitiəh əm, inu io, məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatɨp
nian emən-iarəp namnusən təwɨr kəm itəmat aupən.

4:5: 1 Kor 3:8 **4:6:** Rom 12:3 **4:7:** Rom 12:6 * **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluagɨnən, mɨnatɨtəlɨg matit rəhan mopael mɨn ne rəhan tɨkɨmɨr mɨn. Rəhan mopael mɨn kotuarisɨg-in, kən tɨkɨmɨr mɨn kotuarisɨg-in ilat, kən netəmim rafin kotɨtun məmə tɨkɨmɨr mɨn okotɨmɨs. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tɨkɨmɨr mɨn atɨp koatoh ilat mɨn, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupɨn mɨn tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan mɨn netəmim kotahmen e tɨkɨmɨr mɨn itəm okotɨmɨs, kən netəmim rafin koatəplan. **4:11:** 2 Kor 11:23-27 **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8 **4:15:** Kal 4:19

16 Tol nəhlan, ekətapəh əskasɨk otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən mɨn.
17 Məto-inu o nat u, etahl-ipɨnə nətɨk e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In
tətaiu əskasɨk e Iərəmərə. In otən mɨn kəm itəmat suatɨp rəha nəmegəhən
rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəu-pən natɨmnat itəm iatəgətun e niməfak mɨn
rafin ikɨn mɨn rafin.
18 Itəmat neen koatən məmə esɨmnə mɨnən, kən motausit pɨk o rəhatəmat
nepətən.
19 Məto otəsuwəhən, ekəike mɨmnə məplan itəmat okəmə Iərəmərə tegəhan-
in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən mɨn itəm netəm iausit mɨn koatən, məto
ekəplan nəsanənən rəhalat.
20 Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto
in nat kit rəha nəsanənən.
21 ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekɨmnə malis itəmat, o ekɨmnə e nolkeikeən
ne narmɨn rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərat agɨn

1 Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nɨkitəmat tətakləh-in pətan kit, kən
təmol e nolən tərat kit itəm taprəkɨs-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat
əpnapɨn kəsotəfakən. In tətakləh-in pətan wi rəha rəhan tata.
2 ! Kən itəmat nakotausit ron məmə təwɨr əm! Nəsotətoən tərat, məto
onəkotəkəike motəto tərat o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto
onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nɨkitəmat.
3 Nat əpnapɨn esatɨgən kitat min itəmat, məto e narmɨn etatɨg kitat min
itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatɨg, enən rəkɨs e nərgɨ Iərəmərə Iesu
məmə naka in tətuatɨp məmə kitat okotol e suah əh.
4 Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmɨn, etatɨg kitat min itəmat, kən nian
nəsanənən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu in əh-ikɨn kitat min,
5 kən otɨləs-ipən suah u əh-roiu e nelmɨ Setan məmə otərəkɨn nɨpətɨn, məto
Iərəmərə otosmegəh narmɨn nian in tatuwa mɨn e namnun nian.
6 Rəhatəmat nausitən tərat. ?Nəkotɨtun o kəp məmə, is noan məsɨn əm
tətaləpɨk apiəpiə flao itəm kəmətɨg?
7 Otərakin rəkɨs is oas mɨn rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətɨg u
is tɨkə lan, kən nɨpahrienən itəmat nəkotahmen ətuatɨp e pɨret əh. Tol nəhlan
məto-inu Kristo itəm in nətɨ sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmɨmɨs
rəkɨs tahmen e sakrifais o nolən rat mɨn rəhatat.
8 Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən
tərat mɨn itəm netəmim kotolkeike pɨk nolən kəm netəmim, ne nolən rat mɨn
rafin. Məto pəs kotol lafet e Pɨret U Is Tɨkə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol
nɨpahrienən motətuatɨp.
9 Eməte rəkɨs naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm
koatakləh-in pətan.
10 Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnapɨn
nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumɨs, ilat iakləh
mɨn e neiuəən, kən ilat koatəfak kəm narmɨ nat mɨn. Okəmə nəsotanən itəmat
min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikɨn-u e nətueintən.
11 Məto nɨpətɨ naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat
suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətakləh-in pətan, o in
tətaumɨs, o in tatəfak kəm narmɨ nat mɨn, o in tatən rat netəmim, o in tətapɨs

4:16: Fil 3:17 **4:17:** Wək 19:22 **4:20:** 1 Kor 2:4 **5:1:** Lev 18:7-8; Dut 22:30 **5:3:** Kol 2:5
5:5: 1 Tim 1:20 **5:6:** Kal 5:9 **5:7:** Aes 53:7; 1 Pita 1:19 **5:8:** Dut 16:3

nian tepət, o in tətakləh-in e neiueiuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnapɨn in nat əkəku əm tahmen e nəkotagwən kitiəh.
12 Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən mɨn u.
13 Uhgɨn otakil netəm Iaihluə mɨn, məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Otahl-iarəp e nɨkitəmat etəm tatol nolən rat."

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

1 Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau mɨn, in tol naulɨsən məmə otɨləs muwɨn kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motɨləs motuwɨn kəm iəfak mɨn.
2 ?Nəkotɨtun o kəp məmə iəfak mɨn, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nɨkitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh mɨn?
3 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo mɨn? !Kən natɨmnat mɨn rəha nətueintən, ilat kotɨmətɨg əm o nakilən!
4 ?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəlɨgən mɨn neen, tahro nakoatuwɨn o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nɨsiaiiən rəha niməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol mɨn neen tahmen e kitat.
5 Iatən nəhlan məmə nakotaulɨs lan. ?Tahro? ?Itəmat kit tɨkə itəm tenatɨg məmə in tɨtun nələhəuən nənən mɨn əh?
6 !Məto kəp! Itəmat piak mɨn nakoatuwɨn o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən mɨn. Kəsi.
7 Itəmat nakoatuwɨn o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətun məmə nəmotəmkakiəh e suatɨp rəha Uhgɨn e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah kit tatol tərat kəm ik, təwɨr məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin mɨn əm.
8 Məto kəp. Itəmat piatəmat mɨn əm, məto itəmat atɨp nəkoatol tərat kəm itəmat mɨn, kən moateiuə-in itəmat mɨn motakləh kəm itəmat mɨn.
9 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwɨnən e nərəmərəən rəha Uhgɨn? Əsotətəlɨg-inən neiueiuəən. Inu nɨpahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmɨ nat mɨn, ne nəman itəm kɨnotol marɨt rəkɨs koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atɨp ilat mɨn,
10 ne iakləh mɨn, ne naumɨs mɨn, ne netəm koatapɨs e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgɨ netəmim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwɨnən e nərəmərəən rəha Uhgɨn.
11 Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmɨn Rəha Uhgɨn rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalɨn itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

12 Netəmim neen koatən məmə, "Natɨmnat rafin təwɨr əm məmə ekol." Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən mɨn məmə, "Natɨmnat rafin təwɨr əm məmə ekol." Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəmərə e rəhak nəmegəhən.
13 Netəmim neen koatən məmə, "Nagwənən in nat təwɨr rəha nərpɨtəm, kən nərpɨtəm in tolkeike nagwənən. Kən tahmen əm, okəmə nɨpətɨtat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwɨr əm." Nat mil əh, nagwənən ne

5:11: 2 Tes 3:6; Taet 3:10 **5:13:** Dut 13:5; 17:7 **6:2:** Nol Əpən 20:4 **6:10:** Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15 **6:11:** Taet 3:3-7 **6:12:** 1 Kor 10:23

nərpɨtəm, kuəwɨr, nat əpnapɨn məmə Uhgɨn otol namnun ilau kərən. Məto Uhgɨn təsos-ipamən nɨpətɨtat məmə kotɨtəp nɨpɨtan. Uhgɨn təmos-ipa nɨpətɨtat məmə kotɨsiai-in Iərəmərə lan, kən Iərəmərə in tərəmərə e nɨpətɨtat.

14 E rəhan nəsanənən, Uhgɨn təmosmegəh Iərəmərə e nɨmɨsən, kən in otosmegəh mɨn kitat.

15 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nɨpətɨtəmat, ilat rəha Kristo pɨsɨn əm? ?Kən nɨkitəmat təht məmə ekɨləs nɨpətɨk itəm in kitiəh ilau Kristo, kən mol kioal kitiəh ilau pətan rəha suatɨp? !Kəp! Okol təsolən mihin.

16 ?Kən nəkotɨtun o kəp məmə, etəm tətan ilau pətan rəha suatɨp, ilau katuea kitiəh əm e nɨpətɨn? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Ilau okuea nɨpətɨn kitiəh əm."

17 Məto etəm itəm tatol kitiəh ilau Iərəmərə, tatuwa kitiəh ilau min e narmɨn.

18 Otagɨm rəkɨs otuwɨn isəu o nolən rəha nɨtəpən nɨpɨtan. Nolən rat rafin itəm suah kit tatol itəm tol pɨsɨn e itəm u, in təsərəkɨnən nɨpətɨn. Məto itəm u tatərəkɨn nɨpətɨn.

19 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nɨpətɨtəmat in nimə kit rəha Uhgɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg ikɨn, kən Uhgɨn təmos-ipɨnə Narmɨn kəm itəmat, mətatɨg etəmat? Kən itəmat sənəmə rəhatəmat atɨp u itəmat.

20 Uhgɨn təmətou rəkɨs itəmat e nətouən itəm nəmtɨn tiəkɨs. Tol nəhlan, otɨsiai-in Uhgɨn e nolən mɨn rəha nɨpətɨtəmat.

7

Nəghatən e marɨt

1 Roiu ekən-ipɨnə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwɨr məmə etəmim kit təsolən marɨt.

2 Məto netəmim tepət itəm koatɨtəp pətan, tol nəhlan, təwɨr məmə etəmim otəkəike mos atɨp rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman.

3 Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman tolkeike.

4 Pətan təsərəmərə atɨpən e nɨpətɨn, məto rəhan iərman tatərəmərə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in təsərəmərə atɨpən e nɨpətɨn, məto rəhan pətan tatərəmərə lan.

5 Təsəwɨrən məmə pətan o iərman təgɨn o nɨpətɨn okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan məmə təwɨr əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwɨr əm. Məto okueike muea mɨn kitiəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatɨp o nos-ipən-os-ipənen kəm ilau. Iatən nəhlan məto-inu itəmat rafin nəsotəskasɨkən.

6 Nəghatən əh məmə, "okuəpəs o nəfakən o nian neen," in nətəlɨgən əm rəhak, sənəmə lou kit.

7 E rəhak nətəlɨgən, təwɨr məmə netəmim rafin okəsotolən marɨt tahmen lak. Məto Uhgɨn tatol suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn kəm kitat kitiəh kitiəh, kən tatol məmə neen koatol marɨt, kən neen koatan əm.

8 Kən iatən kəm netəm kəsotolən marɨt ne nəutahlɨmɨs mɨn məmə, təwɨr məmə koatan əm məmə io ne.

9 Məto okəmə tiəkɨs olat məmə okotaliwək e suatɨp ətuatɨp, kən təwɨr məmə okotəkəike motol marɨt pəs nɨkilat təsəht pɨkən.

10 Itəmat itəm nəmotol marɨt, ekən-ipɨnə nəghatən u kəm itəmat, sənəmə rəhak məto rəha Iərəmərə məmə, pətan otəsapəsən rəhan iərman.

6:13: 1 Tes 4:3-5 **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 **6:15:** Efes 5:30 **6:16:** Mat 19:5 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 **6:20:** 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19 **7:9:** 1 Tim 5:14 **7:10:** Mat 5:32

11 Məto okəmə in otol, kən təwɨr məmə otəsətəu-pən mɨnən suah kit mɨn, o okəmə tahro, tɨtəlɨg-pən mɨn əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsapəsən rəhan pətan.
12 Itəmat itəm rəhatəmat nəman o nɨpɨtan kəsotəfakən, inu rəhak əm nəghatən, sənəmə rəha Iərəmərə, məmə okəmə itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatɨg, iərman otəsapəsən.
13 Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatɨg, pətan otəsapəsən.
14 Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgɨn tatələhəu kalɨn mɨn rəhan iərman məmə rəha Uhgɨn. Kən nian iərman kit tatəfak, kən Uhgɨn tatələhəu kalɨn mɨn rəhan pətan məmə rəha Uhgɨn. Okəmə təsolən nulan, kən rəhatəmat nɨsualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhgɨn tatələhəu kalɨn ilat məmə rəhan mɨn, məto-inu təmələhəu kalɨn rəkɨs tata ne mama.
15 Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan pətan o iərman itəm tatəfak, egəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhgɨn təsaskəlɨmən ilat e marɨt əh. Məto, Uhgɨn təmaun-in itat məmə okotatɨg mətɨg e nəmə̈linuən.
16 Pətan, kəm-naka Uhgɨn otosmegəh rəham iərman e nolən təwɨr rəham. Kən iərman, kəm-naka Uhgɨn otosmegəh rəham pətan e nolən təwɨr rəham.
17 Məto in əm u, nian Uhgɨn təmaun-in itəmat, nəmotatɨg e natɨgən pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm Iərəmərə təmələhəu, kən təwɨr məmə nəkotatɨg əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm niməfak mɨn rafin.
18 Nian Uhgɨn təmaun-in suah kit, okəmə kəməhg-ipən in, kən otəsəhluaig-inən nəhg-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhgɨn təmaun-in suah kit mɨn, okəmə kəsəhg-ipənən, kən təwɨr məmə təsegəs-inən məmə okəhg-ipən.
19 In nat əpnapɨn əm okəmə kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-ipənən. Nat keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən mɨn rəha Uhgɨn.
20 Nian Uhgɨn təmaun-in itəmat, nəmotatɨg e natɨgən pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən təwɨr məmə nəkotatɨg əm elat.
21 ?Nian Uhgɨn təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nɨkim təsəht pɨkən, məto okəmə nəkɨtun nətəu-pənən suatɨp itəm kəmɨkɨs slef mɨn lan, ətəu-pən əm.
22 Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian Iərəmərə təmaun-in, in etəm rəha Iərəmərə itəm kəmɨkɨs rəkɨs, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit nian Iərəmərə təmaun-in, in slef əm rəha Kristo.
23 Uhgɨn təmətou rəkɨs itəmat e nətouən itəm nəmtɨn tiəkɨs. Sotolən məmə itəmat nakotuwa slef mɨn rəha netəmim.
24 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nian Uhgɨn təmaun-in itəmat, nəmotatɨg e natɨgən pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən təwɨr məmə nəkotatɨg əm elat itəmat Uhgɨn.
25 Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsotolən marɨt. Esos ətuatɨpən nəghatən kit o Iərəmərə, məto iakən əm rəhak nətəlɨgən. Məto itəmat nəkotɨtun məmə rəhak nəghatən in nɨpahrienən, məto-inu Iərəmərə təmasəkitun io.
26 Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatɨg lan, rəhak nətəlɨgən tol min-nulan məmə, nəkotatɨg əm nulan nəkotatɨg mihin u-roiu.
27 ?Tahro? ?Nəmol marɨt? Segəs-inən suatɨp o napəsən rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsolən marɨt? Segəs-inən suatɨp o nosən rəham kit pətan.
28 Məto okəmə natol marɨt, nəsolən təfagə rat. Kən okəmə pətan wi tatol marɨt, in təsolən təfagə rat. Məto netəm kəmotol marɨt, okotatɨg e nəratən tepət e rəhalat natɨgən, kən iakolkeike məmə nəsotuwɨnən e nəratən mɨn əh.
29 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, inu nɨpəti nəghatən rəhak. Natɨgən rəha netəmim e nətueintən in tɨnəkuəkɨr əm. Kən roiu ne matuwɨn, netəm kəmotol marɨt, okəsotətəlɨg-in pɨkən nolən rəha marɨt rəhalat.

7:15: Rom 14:19 **7:16:** 1 Pita 3:1 **7:19:** Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15 **7:22:** Flm 16; 1 Pita 2:16

30 Kən okəmə suah kit tətasək, təwɨr məmə otaliwək e nəmegəhən rəhan
tahmen məmə təsasəkən. Kən okəmə suah kit nɨkin tagien, in otaliwək
tahmen məmə nɨkin təsagienən. Kən okəmə suah kit tatos-nəmtɨn nat kit,
təwɨr məmə nɨkin təht məmə sənəmə rəhan.
31 Kən təwɨr məmə netəmim itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəlɨg-
in məmə rəhalat bisnes in nat əpnapɨn əm, məto-inu nətueintən ne nəwɨrən
rəhan otəpanɨkə.
32 Iakolkeike məmə nɨkitəmat təsəht pɨkən nat kit rəha nətueintən u. Tol
nəhlan, okəmə suah kit təsolən marɨt, nɨkin tatəht pɨk wək rəha Iərəmərə məmə
tahro nulan mol Iərəmərə nɨkin tagien o wək itəm in tatol.
33 Məto etəm təmol marɨt, nɨkin tatəht pɨk əm natɨmnat rəha nətueintən
məmə otahro nulan mol nɨki rəhan pətan tagien,
34 kən rəhan nətəlɨgən tatuwɨn o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha Iərəmərə.
Kən pətan itəm təsolən marɨt, o pətan wi, nɨkin tatəht pɨk wək rəha Iərəmərə
məmə tahro nulan in otətuakəm o Iərəmərə e nɨpətɨn ne narmɨn. Məto pətan
itəm təmol marɨt, in tatətəlɨg-in pɨk əm natɨmnat rəha nətueintən məmə otahro
nulan mol rəhan iərman nɨkin tagien.
35 Iatən-ipɨnə nəghatən mɨn u o nəwɨrən atɨp rəhatəmat, sənəmə iatən-iəhau
itəmat, məto məmə nakotətəu-pən suatɨp rəha nəmegəhən itəm tətuatɨp, kən
nɨkitəmat tatəht pɨk wək rəha Iərəmərə.
36 Məto okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kɨnən-iəkɨs məmə ilau okioal
marɨt, kən iərman təmə okuəpəs pitən, məto roiu nɨkin təht məmə təsolən
nolən ətuatɨp e pətan əh, kən okəmə pətan əh tətatɨg wɨr əm o nup mɨn neen,
kən iərman nɨkin təht məmə təike mol-tə marɨt e pətan əh, kən təwɨr əm, in
tɨtun nolən. In təsolən təfagə rat. Məto təwɨr məmə in otol marɨt.
37 Kən okəmə kəiu mɨn nəhlan kioalkeike məmə okioal marɨt, məto iərman
nɨkin tɨnəht rəkɨs məmə okuəpəs marɨt, kən suah kit tɨkə itəm tatəkəike kəm in
məmə in tapəs marɨt, məto iərman əm in tatərəmərə e nɨkin, kən nɨkin tɨnəht
rəkɨs məmə otəsolən marɨt e pətan əh, suah əh, in mɨn tatol nolən ətuatɨp.
38 Tol nəhlan, iərman itəm tatol marɨt e pətan wi, in tatol ətuatɨp, məto
iərman itəm təsolən marɨt, in tatol təwɨr maprəkɨs.
39 Pətan otəkəike mətatɨg ilau rəhan iərman e nian rafin, məto okəmə rəhan
iərman tɨmɨs, in tɨtun nolən marɨt e suah kit mɨn itəm in tolkeike, məto nat
kitiəh əm, in təike mol marɨt e iərman kit itəm tatəfak kəm Iərəmərə.
40 Məto e rəhak nətəlɨgən, okəmə in tətatɨg əm nəhlan məsolən marɨt, kən
nɨkin otagien taprəkɨs-in okəmə in tatol marɨt. Kən nɨkik təht məmə Narmɨn
Rəha Uhgɨn tətatɨg mɨn lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn

1 Kən roiu, iakəghat e nagwənən mɨn itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmɨ
nat mɨn. Kitat kotɨtun məmə, “kitat rafin koatos nɨtunən.” “Nɨtunən” in nat kit
itəm suah kit tətausit ron, məto nolkeikeən tatiləkɨn matɨləs-ipər etəmim.
2 Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tɨtun pɨk nat, məto in təsɨtunən əh
natɨmnat itəm in otəkəike mɨtun.
3 Məto etəmim itəm tolkeike Uhgɨn, Uhgɨn tɨtun in.
4 ?Kən tahro e nagwənən mɨn itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmɨ nat
mɨn? Kitat kotɨtun məmə narmɨ nat in nat əpnapɨn əm kit e nətueintən, kən
uhgɨn əlkələh mɨn kotɨkə, məto Uhgɨn kitiəh əm.

7:31: 1 Jon 2:17 **7:39:** Rom 7:2-3 **8:1:** Wək 15:29 **8:2:** Kal 6:3 **8:4:** Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8

5 Katən məmə, “uhgɨn əlkələh” mɨn ne “iərəmərə əlkələh” mɨn tepət əh-ikɨn.
Inu neiuəən əm. Məto nɨpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Məto
nat əpnapɨn okəmə uhgɨn əlkələh mɨn əh-ikɨn, əpəh e neai o əpəh ləhau e
nətueintən,
6 məto o kitat, Uhgɨn kitiəh əm, Tata Uhgɨn. Natɨmnat rafin təmɨsɨ-pən lan,
kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən Iərəmərə
kitiəh əm, Iesu Kristo, kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin agɨn e Kristo, kən e
Kristo kitat koatəmegəh.
7 Məto sənəmə netəmim rafin kotɨtun nəghatən u. Aupən, netəmim neen
kəmotəfak kəm narmɨ nat mɨn nian rafin. Məto roiu, nian koatun mit itəm
kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat, nɨkilat təht məmə koatəfak kəm uhgɨn
əlkələh mɨn pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nɨkilat
təsəskasɨkən.
8 Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkɨr o Uhgɨn. Okəmə kəsotunən
mit əh, o kotun mit əh, nətəlɨgən rəha Uhgɨn kəm kitat in tahmen əm.
9 Təwɨr əm, nəkotɨtun nətəu-pənən suatɨp itəm nakotolkeike, məto oatəto
itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o
wɨnɨtəmat kit itəm nɨkin təsəskasɨkən təme e rəhan nəmegəhən.
10 Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nɨkin təsəskasɨkən, tatehm
itəmat itəm nakoatos nɨtunən əh, kən nakotuwɨn e nimə rəha narmɨ nat mɨn
məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan
nətəlɨgən, kən in mɨn otuwɨn mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmɨ
nat mɨn, kən in tatol təfagə rat kit.
11 Kən nɨtunən itəm nɨkitəmat təht məmə nakoatos, in tatərəkɨn etəm nɨkin
təsəskasɨkən. Məto in piatat kit itəm Kristo təmɨmɨs ron.
12 Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkɨn nɨkin
təsəskasɨkən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo.
13 Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən,
kən təwɨr məmə esun mɨnən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan
nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpɨn nəghatən itəm katətu-pən lan

1 ?Nɨkitəmat təht məmə ekɨtun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh!
?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan Iesu Iərəmərə rəhatat e nɨganəmtək, o
kəp? !Əwəh! ?Itəmat u noa rəhak wək e Iərəmərə, o kəp? !Əwəh!
2 Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nɨpahrienən,
itəmat nəsotɨtun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e Iərəmərə
tatəgətun məmə io aposol kit.
3 Ekuhalpɨn nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə
aposol kit.
4 ?Nian kitat aposol mɨn koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənɨm ne,
in ətuatɨp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotɨtun.
5 Aposol mɨn neen, ne pia Iərəmərə mɨn, ne Pita,* rəhalat nɨpɨtan itəm
koatəfak koatuarisɨg-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha Iərəmərə. ?In
tətuatɨp məmə kitat kotol tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotɨtun.
6 ?O nɨkitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itɨmlau pɨsɨn əm ekuəkəike
mioal atɨp wək o natɨgən rəhatɨmlau?

8:6: Efes 4:5,6 **8:9:** Rom 14:13-15; Kal 5:13 **8:11:** Rom 14:15,20 **8:13:** Rom 14:21 **9:1:** Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 **9:2:** 2 Kor 3:2-3 **9:4:** Luk 10:8 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, ‘Kefas’ itəm in nərgɨn kit mɨn rəha Pita

7 Otətəlig-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə
katətou in lan? ?O, pah tətasum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətagwən
nat megəh min məsunən əh kit ne?
8 ?Nikitəmat təht məmə natimnat min itəm iatəghat-in, koatisi-pən əm o
nətəligən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiəh əm.
9 Kəməte e Lou rəha Moses məmə, "Nian nakotasig kau motuwa məmə otol
wək mewig-ewig e wit, sotəlisən nohlin pəs ton nimismisi wit neen."† ?Tahro?
?Niki Uhgin tatəht əm kau min, 10 o nikin tatəht min kitat? Əwəh, kəmos-ipa lou
u o rəhatat nəwirən, məto-inu netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne
netəm koatuarisig motəuləк ikin, ilat rafin nətəligən rəhalat kitiəh əm məmə
okotos nagwənən e nasumən u.
11 E wək min rəhatimat, tahmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat
nəkotagwən ikin, inu nagwənən rəha narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat
məmə nakotos-ipa nagwənən neen rəha nipətin kəm itimat?
12 Netəm pisin neen kotitun nətapəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatip
əm, məto ilat koatol wək rəha Uhgin. ?Kən tahro e itimat? !Nətapəhən
rəhatimat in tətuatip agin!
Məto itimat esətolən kəm itəmat məmə itimat ekotitun mihin nolən. Məto
itimat ekotol natimnat rafin itəm ekotitun nolən, nat əpnapin in tiəkis, məmə
esotahtosig-inən namnusən təwir rəha Kristo.
13 ?Nəkotitun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgin,
koatos nigilat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol
sakrifais ikin, koatos nigilat ikin nagwənən.
14 E suatip kitiəh əm, Iərəmərə təmən məmə, netəmim itəm koatən-iarəp
namnusən təwir, rəhalat natimnat o natigən otəkəike misi-pən ikin.
15 Məto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatip əm kən ekitun
nətapəh-inən. Eməsəteən naoa u məmə itəmat nəkotol natimnat min neen
əh kəm io. Iatausit məsin məmə iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io
lan. Kən esolkeike agin-əhən məmə ekətəu-pən suatip pisin. Nimisən in təwir
taprəkis-in suatip pisin.
16 Məto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwir məto-inu, ekəike mən-
iarəp. !Kəsi, nahməən asol otuwa ron io okəmə esən-iarəpən namnusən təwir!
17 Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin məto-inu iakolkeike mol nulan,
kən tətuatip məmə ekos nətouən lan. Məto in Uhgin əm itəm təmitəpun io
məmə ekol wək u, kən tol nəhlan, ekəike mol.
18 ?Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, məmə nian ekən-iarəp namnusən
təwir, ekən-iarəp əpnapin əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən
o nat kit, nat əpnapin in tətuatip məmə ekol.
19 Suah kit təsərəmərəən lak, məto io emos-iəhau atip io məmə io slef əm rəha
netəmim rafin məmə ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo.
20 Nian emətan itimat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmə
ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnapin Lou təsərəmərəən lak, nian
emətan itimat netəm koatətəu-pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-
pa ilat kotuwa o Kristo.
21 Nian emətan itimat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat.
Məto esərakinən lou rəha Uhgin, kəp. Lou rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol
nəhlan məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.

---

† **9:9:** wit: Əplan e tiksonari. **9:9:** Dut 25:4; 1 Tim 5:18 **9:10:** 2 Tim 2:6 **9:11:** Rom 15:27 **9:12:** Wək 20:34; 2 Kor 11:9 **9:13:** Dut 18:1-3 **9:14:** Mat 10:10; Kal 6:6 **9:16:** Jer 20:9 **9:20:** Wək 21:20-26

22 Nian emətan itɨmat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən, emuwa mah-
men elat məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim
rafin məmə e nolən mɨn rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo.
23 Iatol nəhlan o namnusən təwɨr məmə io mɨn ekos natɨmnat wɨr mɨn
rəhan.
24 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin koataiu, məto kitiəh əm
tatol win? Kən təwɨr məmə nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut
pɨk məmə onəkotol win. 25 Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwɨn e naiuən,
kotətuakəm əskasɨk o rəhalat naiuən. Koatol məmə okotol win e nat kit itəm
otəpanɨkə, məto kitat koatol məmə kitat okotol win e nat kit itəm tətatɨg lilɨn.
26 Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnapɨnən, kən tahmen e boksig,
esəht-arəpənən tahmen e etəmim tatəht magoagəp.
27 !Kəp! Iatətuakəm kəm nɨpətɨk məmə otuwa rəhak slef. Iatol nəhlan məmə,
nian emən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim tepət rəkɨs məmə ilat okotuwa
e naiuən əh, kən io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha
naiuən kən kərakin e naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iakolkeike məmə nəkotɨtun məmə nian tɨpɨtɨmat mɨn
kəmotiet Ijip, ilat rafin, mal napuə təmətagəhl olat, kən ilat rafin kəmotuwɨn-
pən itəhəi u katən məmə Nɨtəhəi Asiə.
2 Kən e mal napuə ne nɨtəhəi, Uhgɨn təmol baptais elat rafin məmə okotuwa
netəmim rəha Moses.
3 Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiəh əm itəm təmɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha
Uhgɨn,
4 kən motənɨm nəhau kitiəh əm itəm təmɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn, məto-
inu kəmotənɨm nəhau e kəpiel rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm təmətan ilat min
ilat, kən kəpiel əh in Kristo.
5 Nat əpnapɨn ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgɨn nɨkin təməsagienən olat tepət,
kən ilat tepət kəmotɨmɨs əpəh ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn taruən-aruən ikɨn.
6 Kən Uhgɨn təmegəhan-in natɨmnat mɨn əh məmə ilat nəmtətin mɨn məmə
otəhgaiir etat motəgətun itat, kən okəsotolən tɨkɨrɨlat motələhəu-pən rəhatat
nətəlɨgən e nolən rat mɨn tahmen e itəm kəmotol aupən.
7 Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmɨ nat mɨn tahmen elat neen
kəmoatol aupən. Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Netəmim kəmotəpələh məmə
okotagwən motənɨm, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərat
ikɨn."
8 Tərat məmə kitat okotit anion nɨpɨtan tahmen elat neen kəmoatol aupən,
kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotɨmɨs e nian kitiəh əm.
9 Tərat məmə kitat okotol natɨmnat itəm otiuw nemə̈ha rəha Iərəmərə*
tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sɨnek tus ilat kotɨmɨs.
10 Tərat məmə nakotən nɨkalɨ Uhgɨn tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən
nagelo rəha nɨmɨsən tohamnu ilat.
11 Kən Uhgɨn təmegəhan-in natɨmnat mɨn əh məmə otuwa e nəmegəhən
rəhalat, məmə ilat nəmtətin mɨn, kən kəməte ilat məmə okotəhgaiir etat
motəgətun itat, itəm koatatɨg roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkɨr.

9:22: 2 Kor 11:29 **9:25:** Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8 **9:27:** Rom 8:13; 13:14 **10:1:** Eks 13:21-22
10:1: Eks 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11 **10:5:** Nam 14:29-30
10:6: Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 **10:7:** Eks 32:4,6,19 **10:8:** Nam 25:1-9 * **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit mɨn, tatuwɨn matuwɨn məmə okotəplan okəmə Uhgɨn otol nalpɨnən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10

12 Kən okəmə nɨkitəmat təht məmə nakotətul əskasɨk, oatəto wɨr itəmat,
məto-inu itəmat mɨn nəkotɨtun nəmeən e nolən rat mɨn əh.
13 Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat tahmen əm
e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgɨn tatol
rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhən
rəhatəmat məmə in təskasɨk maprəkɨs-in nəsanənən rəhatəmat. Məto nian
nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgɨn otol suatɨp kit
məmə onəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən
itəmat e nəratən.

Narmɨ nat mɨn ne iəfak mɨn

14 Tol nəhlan rəhak mɨn, otagɨm rəkɨs e nolən rəha nəfakən kəm narmɨ nat
mɨn.
15 Itəmat netəm kotenatɨg, kən otakil atɨp nəghatən rəhak məmə in təwɨr o
tərat.
16 Nian kitat kotagwen e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən motən
kəm Uhgɨn məmə nɨkitat tagien o nənɨmən, kən moatənɨm nənɨmən əh, tah-
men məmə kitat koatuwa moatol kitiəh kitat Kristo e nɨtan. ?Iatən pahrien, o
kəp? Kən nian kitat koatun pɨret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitiəh
kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp?
17 Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen e nɨpətɨn kitiəh əm, məto-inu pɨret
kitiəh əm, kən kitat rafin koatun əm pɨret əh.
18 Nɨkitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm
Uhgɨn, kən netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm
məmə ilat rafin kəmotuwa kitiəh ilat Uhgɨn e sakrifais əh. ?Inu nɨpahrienən,
o kəp? Əwəh, in nɨpahrienən.
19 ?Naka nɨpətɨ rəhak nəghatən mɨn? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol
sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn nəsanənən əh-ikɨn rəhalat, o kəp? Kəp. ?O
tahro? ?Iakatən məmə narmɨ nat mɨn, ilat uhgɨn əlkələh mɨn neen, o kəp? Kəp.
20 Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmɨ nat mɨn,
koatol kəm iərmɨs mɨn, kəsotolən kəm Uhgɨn. Kən esolkeikeən məmə nako-
tuwa kitiəh itəmat iərmɨs mɨn.
21 Okol nəsuwɨnən mun pɨret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,
kən matɨg muwɨn mɨn e niməfak rəha narmɨ nat mɨn mun sakrifais ne wain
rəha iərmɨs mɨn ilat netəm koatəfak lan.
22 ?Tahro? ?Nəkoatol məmə Iərəmərə otetet itəmat tahmen e netəm Isrel? ?
Nɨkitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tepət maprəkɨs-in rəha Uhgɨn?
23 Itəmat nakoatən məmə, “Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm
iakolkeike.” Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat
nakoatən məmə, “Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm iakolkeike.” Məto
io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat.
24 Təsəwɨrən məmə itəmat kit tategəs-in atɨp rəhan nəwɨrən, məto tatəkəike
megəs-in mɨn rəha netəmim mɨn neen.
25 Otun əm mit rafin itəm katol-salɨm-in e maket, kən məsotətapəh-inən
nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn, o kəp. Kən
nɨkitəmat təsəht pɨkən.
26 Nolən əh təwɨr əm məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Nətueintən ne
natɨmnat rafin əh-ikɨn, ilat rəha Iərəmərə.”
27 Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətapəh-in ik məmə nakuwɨn e rəhan nimə
muagwən, kən nɨkim tagien məmə onəkuwɨn, un əm nagwənən naka itəm

---

10:16: Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5 **10:18:** Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4 **10:20:** Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21 **10:23:** 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2 **10:26:** Sam 24:1

tatos-ipɨnə, məsətapəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn o kəp.
Nɨkim təsəht pɨkən.
28 Məto okəmə kit tən-ipɨnə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e mit u kəm
narmɨ nat mɨn,” kən təwɨr məmə nəsunən. Nɨkim otatəht suah əh, ne nətəlɨgən
rəhan.
29 Sənəmə nat tərat ron ik, məto in nat tərat e nətəlɨgən rəhan əm. ?Məto
tahro nətəlɨgən rəha suah kit mɨn otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə
ekol, kən mahtosɨg-in io məmə esolən nat kit?
30 ?Okəmə iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien o nagwənən, tahro okən rat
io o nat kit itəm emən rəkɨs kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien lan?
31 Nəukəti nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən,
o nakənɨm, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn lan.
32 Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel,
o Iaihluə, o suah kit e niməfak rəha Uhgɨn.
33 Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol nɨki netəmim
rafin kotagien e nolən mɨn rafin. Iatol nəhlan məto-inu esegəs-in atɨpən rəhak
nəwɨrən, məto rəha netəmim tepət, məmə Uhgɨn otosmegəh ilat.

11

1 Otasgəwɨn io tahmen məmə io iatasgəwɨn Kristo.

Nolən rəha nəfakən

2 Iatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natɨmnat rafin itəm emol kən
məgətun, kən naskəlɨmən nəgətunən mɨn tahmen əm məmə eməgətun itəmat
lan.
3 Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotɨtun məmə rəhn-kapə netəmim
rafin in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm
tərəmərə lan, kən rəhn-kapə Kristo in Uhgɨn itəm tərəmərə lan.
4 Suah kit tatol aulɨs Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm
Uhgɨn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in.
5 Məto pətan tatol aulɨs rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in
tatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən
kəm in. Nolən əh tahmen əm məmə təmak rəhn-kapə.*
6 !Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwɨr
məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətaulɨs o nəteən noanun, o nakən
rəhn-kapə, kən təwɨr məmə otəfətain rəhn-kapə.
7 Təwɨr məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgɨn təmol
etəmim, etəmim təmos narmɨ Uhgɨn, kən matol-arəp nəwɨrən rəha Uhgɨn;
məto pətan tatol-arəp nəwɨrən rəha iərman rəhan.
8 Tol nəhlan məto-inu iərman təsɨsɨ-pənən e pətan, məto pətan təmɨsɨ-pən e
iərman,
9 kən Uhgɨn təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan
məmə in iasitu rəha iərman.
10 Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə
tatɨsiai-in rəhan iərman məto-inu nagelo mɨn koatəplan.
11 Məto o kitat u kəmotuwa kitiəh kitat Iərəmərə, pətan təsatɨg atɨpən e
iərman, kən iərman mɨn təsatɨg atɨpən e pətan,

10:28: 1 Kor 8:7 **10:30:** 1 Tim 4:4 **10:31:** Kol 3:17 **10:32:** Rom 14:13 **10:33:** 1 Kor 9:20-22 **11:1:** 1 Kor 4:16 **11:3:** Jen 3:16; Efes 5:23 * **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulɨsən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpɨnən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. **11:7:** Jen 1:26-27 **11:9:** Jen 2:18-23

12 məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan
təmiləs. Məto natimnat rafin təmisi-pən o Uhgin.
13 Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgin
təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp.
14 Netəmim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis
in.
15 Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nikin tagien lan kən katisiai-in
in lan, məto-inu noanun əh Uhgin təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə.
16 Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan
məmə nolən kit min tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol
tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu

17 E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwiən itəmat məto-
inu nəpələh-kələhən rəhatəmat təsasituən, məto tatərəkin əm itəmat.
18 Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min məmə nakotəfak,
kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən nikik təht məmə o nəghatən min əh, neen
nipahrienən,
19 məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip
məmə pah tatəfak pahrien.
20 !Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən
Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,
21 məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitiəh kitiəh koatəkəike əm
kəsəsahginən ilat min neen. Kit nəumis tatus əh, kit tinapis rəkis.
22 ?Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motagwən ikin? ?O itəmat
nəsotisiai-inən niməfak rəha Uhgin, kən moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən
məmə naka kəm itəmat? ?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis agin-əh!
23 Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-pən o Iərəmərə. E
lapin əh uarisig kegəhan-in-pən e nelmi tikimir min, in təmos piret,
24 kən mən kəm Uhgin tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, "Inu nipətik itəm
otitəgit otəmat. Otol mihin kən nikitəmat tatəht io."
25 E nolən kitiəh əm, nian kinotagwən rəkis, in tos kap wain mən məmə, "Kap
wain u in nəniəkisən wi rəha nasituən itəm tatuwa e nitak. Otol mihin nian
rafin nakoatənim, nikitəmat tatəht io."
26 O nat əh, nian rafin nakotun piret u, o nakotənim kap wain u,
onəkotəkəike motən-iarəp nimisən rəha Iərəmərə mətoarus titəlig-pa min.
27 Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun piret o tatənim kap wain u rəha
Iərəmərə e nolən kit itəm təsətuatipən, in tatol təfagə o nərəkinən nipətin ne
nita Iərəmərə.
28 Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pitən, uarisig təpanun piret ne
mənim kap wain,
29 məto-inu etəmim itəm tatun matənim, məto nikin təsəht wirən nipəti
Iərəmərə, nunən ne nənimən itəm in tatol tatiuw-pa atip əm nalpinən kəm in.
30 Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matimis, kən itəmat neen kinotimis
rəkis.
31 Məto okəmə kitat kotakil atip nolən min rəhatat, Iərəmərə təsakilən kitat
mol nalpinən kəm kitat.
32 Nian Iərəmərə takil kitat mol nalpinən kəm kitat, in tatol məmə kitat
okotətuatip, məmə nian in otakil netəmim e nətueintən mən nalpinən rəhalat
məmə okotimis, kən kitat okəsotosən nalpinən əh kitat min ilat.

11:18: 1 Kor 1:10-12 **11:25:** Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 **11:26:** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27:** Hip 10:29 **11:32:** Hip 12:5-6

33 Tol nəhlan piak min ne winik min, nian nakotuwa kitiəh məmə nakotagwən, otəsahgin itəmat min.
34 Okəmə suah kit nəumis nus, təwir məmə otagwən iman ikin latuənu, məmə nian nakoatuəfimin, Uhgin otəsos-ipənən nalpinən kəm itəmat o nolən min əh rəhatəmat. Nian ekimnə, oekos-ipinə suatip e natimnat pisin neen min itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin

1 Piak min ne winik min, pəs ekəghat e nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun.
2 Itəmat nəkotitun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgin, katiuw-pən rəhatəmat nətəligən katit itəmat e suatip o nəfakən kəm narmi nat min itəm kəsotəghatən.
3 Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin matən rat Iesu, kən suah kit min okol təsənən məmə, "Iesu in Iərəmərə," məto Narmin Rəha Uhgin, in əm tol etəmim tatən.
4 Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto koatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm.
5 Kitat koatol wək pisin pisin tepət, məto Iərəmərə kitiəh əm itəm koatol wək rəhan.
6 Kitat koatol wək e nolən pisin pisin tepət, məto in Uhgin kitiəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netəmim rafin məmə ilat okoatol wək min əh rafin.
7 Kən Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa rəhan nəsanənən pisin pisin min kəm kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasitu etat rafin.
8 O suah kit, Narmin tatos-ipən nəghatən rəha nenatigən. Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nəghatən rəha nitunən nat.
9 Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit min, Narmin kitiəh əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən nimisən.
10 Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis min. Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmin pisin pisin min. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.* Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh.
11 Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiəh əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiəh kitiəh e suatip min itəm in əm tolkeike.
12 Nipəti etəmim in kitiəh əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnapin nolin-olin pisin pisin min, ilat koatilpin e nipətin kitiəh əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo.
13 Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihluə min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm təmol baptais e kitat rafin agin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiəh əm, kən kitat kəmotos Narmin Rəha Uhgin u kitiəh əm.
14 Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolin kitiəh əm, məto nolin tepət.
15 Okəmə nelkin tatən məmə, "Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin nipətin məsin.

12:2: Hab 2:18-19 **12:3:** 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Rom 12:6 * **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28

16 Kən okəmə matəlgin tən məmə, “Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan,
sənəmə io noli nipətin kit,” kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in
sənəmə noli nipətin məsin.
17 ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə
nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat?
18 Məto kəp, Uhgin təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə
ilat okotol mihin.
19 ?Okəmə ilat rafin nolin kitiəh əm, kən nipətin pəhruən ikin?
20 Məto nipahrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiəh əm.
21 Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, “Io ekapəs ik, io enahmen
rəkis.” Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, “Io ekapəs itəmlau,
io enahmen rəkis.”
22 Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou
agin, ilat nat keike o nipətitat.
23 Kən nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnapin əm, koatol
nolən rəha nisiaiiən elat. Kən nolin-olin rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat.
24 Məto nolin-olin nipətitat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agin
elat. Məto Uhgin təmuəfimin nolin-olin nipətitat min, kən matisiai-in nolin-
olin min itəm kitat koatehm-pən əm ilat.
25 Kən e nolən əh, nolin-olin nipətitat okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat
okoatehm wir ilat min rafin.
26 Okəmə nolin məsin tatəto nahməən, kən nolin min ilat rafin okotəto
nahməən ilat min. Kən okəmə nolin məsin katos-ipən nisiaiiən kəm in, kən
nolin min rafin okotagien ilat min.
27 Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh,
itəmat nolin min rəha nipəti Kristo.
28 Kən e niməfak, Uhgin təmaupən mələhəu-pən aposol min, kən uarisig un,
ien min, kən uarisig un, iəgətun min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat
pispis, ne ilat itəm koatol-wir nimisən min, kən netəm kotasitu e netəmim, kən
netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e
nəghatən ikin pisin min.
29 ?Netəmim rafin aposol min? ?O netəmim rafin ien min? ?O netəmim
rafin iəgətun min? ?O netəmim rafin nol nat pispis?
30 ?O netəmim rafin koatol-wir nimisən min? ?O netəmim rafin koatəghat e
nəghatən ik pisin min? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pisin
min? Kəp, təsolən nəhlan.
31 Məto təwir məmə nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən
nəsanənən pisin pisin min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, ilat min əh itəm
kotəwir agin.

Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agin-əh.

13

Nolkeikeən

1 Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo
min, məto esosən nolkeikeən e nikik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm
tatoh nuwigi dram, o tatoh əpnapin əm bel.
2 Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa o nən-iarəpən
nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat
əpnapin əm. Kən okəmə ekitun nat anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən

12:27: Rom 12:5 **12:28:** Efes 4:11-12 **12:31:** 1 Kor 14:1

nolkeikeən e nɨkik, io nat əpnapɨn əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təskasɨk
məmə otol nɨtot kit tiet, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, io nat əpnapɨn əm.
3 Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natɨmnat kəm ian-rat mɨn, o ekegəhan-in
nɨpətɨk məmə nɨgəm otus, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, esolən win e nat
kit.
4 Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəlɨgən təfəməh, kən
matol təwɨr kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər
atɨpən, kən məsausit pɨkən,
5 kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpɨn, kən nɨkin təsahmə
uəhaiən, kən təsaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkin nəratən itəm suah kit tatol lan.
6 Kən nɨkin təsagienən o nolən rat mɨn, məto nɨkin tagien əm o nolən wɨr mɨn
rəha nɨpahrienən.
7 Nolən rəha nokeikeən tol nulan: nat əpnapɨn suatɨp rəha suah kit tiəkɨs,
məto nian rafin suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən
nian kit, kən nian rafin tatələhəu-pən əskasɨk rəhan nətəlɨgən e Uhgɨn, rəhan
nahatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nəratən.
8 Nolən rəha nolkeikeən namnun tɨkə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm
Uhgɨn tatos-ipa, otəpanɨkə. Rəha nəghatən ik pɨsɨn mɨn, okotəpanɨkə. Rəha
nɨtunən nat, otəpanɨkə.
9 Tol nəhlan məto-inu nɨtunən rəhatat noan məsɨn əm, kən koatən-iarəp
nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa noan məsɨn əm.
10 Məto nian Iesu Kristo otuwa mɨn mol ətuatɨp natɨmnat rafin, kən
nəsanənən mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa roiu okotɨkə.
11 Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nɨtunən rəhak tah-
men e rəha suakəku, kən nolən rəha nətəlɨgən rəhak tahmen e rəha suakəku.
Məto nian emuwa mol etəm-iasol in io, eməlləhəu nolən mɨn rəha suakəku e
məntaak.
12 Roiu, kitat koatəplan noan məsɨn əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e
klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas nɨganəmtɨ Uhgɨn. Roiu,
ekɨtun noan məsɨn əm, məto e nian əh, epanɨtun əsas natɨmnat rafin, tahmen
məmə Uhgɨn tɨtun mihin io əh-roiu.
13 Kən roiu, nolən miləhal u kɨsɨl kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən
rəha nələhəu-pənən əskasɨk nətəlɨgən e Uhgɨn, ne nolən rəha nolkeikeən. Məto
itəm təwɨr pɨk agɨn eləhal, in nolən rəha nolkeikeən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pɨsɨn mɨn

1 Otalkut əskasɨk məmə nolkeikeən otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən
motalkut əskasɨk məmə onəkotos nəsanənən mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn
tatos-ipa, kən otalkut pɨk təhmɨn mɨn o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən
itəm Uhgɨn tatos-ipa.
2 Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn,
təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm Uhgɨn. Pahrien, suah kit tɨkə
itəm tɨtun nəghatən itəm in tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion mɨn e
Narmɨn Rəha Uhgɨn.
3 Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, koatən
kəm netəmim o niləkɨnən ilat, o nɨləs-ipərən nətəlɨgən rəhalat, kən o nasituən
mɨləs-ipər nɨkilat.
4 Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, tatiləkɨn atɨp əm in, məto
etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, tatiləkɨn niməfak.

13:2: Mat 17:20 **13:6:** Rom 12:9 **13:7:** 1 Pita 4:8 **13:13:** 1 Tes 1:3 **14:1:** 1 Kor 12:31; 14:39

5 Iakolkeike məmə itəmat rafin agɨn-əh nakotəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn,
məto təwɨr pɨk məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa. Etəmim
itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, in tətasitu pɨk e niməfak
taprəkɨs-in etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn mətoarus in tən
nɨpətɨn məmə otiləkɨn niməfak.

6 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən
ik pɨsɨn mɨn, tahro nulan io iakəwɨr otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen
itəm kəmoatəhluaig aupən, o esosən nɨtunən neen, o nəghatən itəm Uhgɨn
tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? 7 Otətəlɨg-in o natɨmnat tahmen e nau
itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natɨmnat mɨn əh kəsotəmegəhən, etəmim əm
tatol ilat kotagət. Məto okəmə kəsotagət ətuatɨpən, kən itəmat onəkotəruru
məmə napuən naka ilat koatan.

8 Kən okəmə təwi təsagət ətuatɨpən, kən netəmim okotəruru məmə kotəkəike
motol əpen-əpenə o nəluagɨnən.

9 Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmim
kotəruru, tahro nulan okotɨtun nɨpətɨ nəghatən nakoatən? Itəmat
onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto netəmim kəsotosən nɨpətɨn.

10 Pahrien məmə nəghatən mɨn tepət e nətueintən, məto ilat rafin nɨpətɨlat
əh-ikɨn.

11 Kən okəmə esɨtunən nɨpətɨ nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io
iapɨspɨs kəm in, kən in iapɨspɨs kəm io.

12 Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən mɨn rəha Narmɨn
Rəha Uhgɨn, kən tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkɨn niməfak e nəsanənən
mɨn itəm okotasitu pɨk lan.

13 Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn,
otəkəike məfak mɨn məmə Uhgɨn otos-ipən nɨpətɨ nəghatən u məmə otən-iarəp
kəm niməfak.

14 Okəmə iatəfak e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, nɨkik tatəfak məto nətəlɨgən rəhak
tatətul əpnapɨn əm.

15 ?Kən ekahro? Ekəfak e nɨkik, məto ekəfak mɨn e nətəlɨgən rəhak. Kən ekan
napuən e nɨkik, məto ekan mɨn napuən e nətəlɨgən rəhak.

16 ?Okəmə nakatənwiwi Uhgɨn e nɨkim e nəghatən pɨsɨn, tahro suah kit itəm
təruru nəghatən u in otən "Əwəh" e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat
itəm nakatən?

17 Kəm-naka natənwiwi wɨr Uhgɨn, məto nəsiləkɨnən etəmim pɨsɨn kit mɨn.

18 Iatən tagkiu kəm Uhgɨn məmə iatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn taprəkɨs-in
itəmat rafin.

19 Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm
kotɨtun, inu təwɨr agɨn maprəkɨs-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e
nəghatən pɨsɨn itəm kɨnotəruru.

20 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotolən nətəlɨgən rəhatəmat tahmen e nɨsualkələh.
Təwɨr məmə nəkotahmen e nɨsualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e
nətəlɨgən rəhatəmat, təwɨr məmə nakotɨmətə.

21 Kəməte nəhlan e Lou rəha Moses məmə,

"Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn okotən rəhak nəghatən
kəm rəhak netəmim.
Kən ilat okotəto nəghatən mɨn rəha iapɨspɨs mɨn,
Məto nat əpnapɨn ilat okotəto nat əh itəm tol pɨsɨn, okol kəsotətəlɨg-inən io.
Iərəmərə tatən mihin."

14:20: Efes 4:14 **14:21:** Aes 28:11,12

22 Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm
kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-
iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmə rəha netəm
kəsotəfakən.
23 ?Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfimin, kən netəmim rafin
koatəghat e nəghatən ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm
kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalməl, o kəp?
24 Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim
rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat
otek nikin, kən in otitun məmə in iol təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan
nolən,
25 kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh,
in otiet morin e nisiaiiən matəfak kəm Uhgin, matən-iarəp məmə, "!Itəmat
pahrien Uhgin nakoatan!"

Nələhəu ətuatipən nolən rəha nəfakən

26 Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roiu. Nian
itəmat rafin nakotuwa kitiəh e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitiəh kitiəh
rəhatəmat əh-ikin wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat,
neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat
e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike
moatol natimnat min əh o niləkinən niməfak təskasik.
27 Okəmə netəmim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kəm-naka kisil
əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah
kit otəkəike mən nipəti nəghatən min əh.
28 Okəmə etəmim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh, etəm itəm
otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion
kəm Uhgin.
29 Təwir məmə ien kəiu o kisil okotəghat, kən netəmim neen okotakil wir
nəghatən koatən.
30 Kən okəmə Uhgin tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig aupən tatuwa
o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm təmaupən matəghat otapəs
nəghatən.
31 Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kit
otaupən məghat, kənu kit min, u kit min məmə nakotəgətun netəmim rafin,
kiləs-ipər nətəligən rəhalat.
32 Sotaluinən məmə ien min koatərəmərə e nikilat məmə kotitun nən-
iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip o nənən,
33 məto-inu Uhgin sənəmə in Uhgin rəha nolən nəruruən e nat, məto in Uhgin
rəha nəmə̇linuən, tahmen e niməfak min rafin.
34 Nian katəfak lan, nipitan okəsotagətən, məto-inu təsətuatipən məmə
okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen
əm e itəm Lou tatən mihin.
35 Okəmə kotolkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat
nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən məmə pətan otəghat əpəh e
niməfak.
36 ?Tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin təmaupən miet-
arəpa otəmat? ?O nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin təmuwa əm
otəmat?

14:23: Wək 2:13 **14:24:** Jon 16:8 **14:26:** 1 Kor 12:8-10 **14:29:** 1 Tes 5:21 **14:34:** 1 Kor 11:3; 1 Tim 2:12

37 Okəmə itəmat kit nɨkin təht məmə in ien kit, o Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-
ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nɨpahrienən e nəghatən itəm iatəte
kəm itəmat məmə in nəwia Iərəmərə.
38 Okəmə tapəs nənən nɨpahrienən e nəghatən u, in okəsən mɨnən
nɨpahrienən e rəhan nəghatən.
39 Tol nəhlan, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, təwɨr məmə nakotolkeike məmə
nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, kən məsotətlosɨg-inən nənən
nəghatən ik pɨsɨn mɨn.
40 Məto e natɨmnat rafin agɨn itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in
tətuatɨp o niməfak, motətəu-pən wɨr nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməmegəh mɨn e nɨmɨsən

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakolkeike məmə ekən-iarəp mɨn kəm itəmat
namnusən təwɨr itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nɨkitəmat,
kən motos rəhatəmat ikɨn nətulən lan.
2 Okəmə nakotaskəlɨm əskasɨk namnusən təwɨr ətuatɨp itəm io emən-iarəp
kəm itəmat, Uhgɨn otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatɨp,
motahatətə e nəghatən pɨsɨn, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnapɨn əm.
3 Natɨmnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat
məmə, Kristo təmɨmɨs o rəhatat nolən rat mɨn tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn
təmən rəkɨs mihin,
4 kəmɨtənɨm, kən təmegəh mɨn e nɨmɨsən e nian itəm tatol kɨsɨl lan tahmen
əm e Naoa Rəha Uhgɨn təmən rəkɨs mihin,
5 kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisɨg u, o rəhan netəm tuelef.
6 Uarisɨg lan, in təmiet-arəp mɨn o piətat mɨn taprəkɨs-in faif-hanrɨt e nian
kitiəh əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kɨnotɨmɨs rəkɨs.
7 Kən uarisɨg, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol mɨn rafin.
8 Kən uarisɨg elat rafin, in təmiet-arəpa mɨn ron io, nat əpnapɨn io ekahmen
e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatɨp rəhan.
9 Tol nəhlan, io ləhau agɨn e aposol mɨn rafin, kən esahmenən məmə
netəmim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm
niməfak rəha Uhgɨn aupən.
10 Məto e nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan
roiu, kən nəwɨrən əh təsuwa əpnapɨnən məto noan əh-ikɨn. Nɨpahrienən, emol
wək taprəkɨs-in rafin aposol mɨn, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e
nəwɨrən əm itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io.
11 Nat əpnapɨn io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwɨr kəm
itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwɨr itəm nəmotən
nɨpahrienən lan.

Nəmegəhən e nɨmɨsən rəha netəm kəmotɨmɨs

12 ? Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh mɨn e nɨmɨsən,
kən tahro itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotɨmɨs okol kəsotəmegəh
mɨnən?
13 Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nɨpahrienən, məmə netəm kəmotɨmɨs
kəsotəmegəh mɨnən, kən okol Kristo mɨn təsəmegəhən e nɨmɨsən.
14 Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nɨmɨsən, kən wək rəhatɨmat o nən-
iarəpən namnusən təwɨr, in nat əpnapɨn əm, tahmen mɨn əm e nahatətəən
rəhatəmat.

14:37: 1 Jon 4:6 **15:3:** Aes 53:5-12 **15:4:** Mat 12:40; Wək 2:24-32 **15:5:** Mat 28:16-17; Luk 24:34 **15:7:** Wək 1:3-4 **15:8:** Wək 9:3-6 **15:9:** Efes 3:8; 1 Tim 1:15 **15:10:** 2 Kor 11:23

15 Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, itimat
emoateiuə e Uhgin məto-inu emotən-iarəp məmə Uhgin təmosmegəh Kristo
e nimisən. Məto okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən,
kən okol Uhgin təsosmegəhən Kristo e nimisən.
16 Məto-inu okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən
okol Kristo təsəmegəh minən e nimisən.
17 Kən okəmə Kristo təsəmegəh minən e nimisən, kən nahatətəən rəhatəmat
nipətin tikə, kən itəmat noatatig əh e təfagə rat min.
18 Kən netəmim itəm kəmotən nipahrienən e Kristo itəm kinotimis rəkis, ilat
min kəmotakiəh.
19 !Okəmə koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Kristo o nəmegəhən
əm rəhatat e nətueintən, kəsi, təwir məmə netəmim okotəto tərat otəmat
maprəkis-in netəmim rafin məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakiə!
20 !Məto kəp! Nipahrienən məmə Kristo təməmegəh min pahrien e nimisən.
In təmaupən e netəm rafin itəm kəmotimis kən məmegəh min e nimisən, kən
okol təsimis minən.*
21 Otətəlig-in. Nimisən tinuwa e nətueintən e etəmim kit, kən e suatip kitiəh
əm, nəmegəh minən e nimisən təmuwa e etəmim kit.
22 Tol nəhlan, netəmim rafin okotimis məto-inu kəmotisi-pən e Atam,
kən tahmen-ahmen əm, netəmim rafin itəm kəmotuwa kitiəh ilat Kristo
okotəmegəh min.
23 Məto ilat min u, okotəmegəh min e nian ətuatip rəhalat. Kristo in
təmaupən məmegəh min, kən nian in otuwa min, rəhan min okotəmegəh min.
24 Kən namnun nian otuwa. In otərəkin nərəmərəən rafin, ne nepətən rafin,
ne nəsanənən rafin. Uarisig lan, in otəhlman-pən nərəmərəən rəhan e nelmi
Uhgin Tata.
25 Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəmərə mətoarus məmki-pa rəhan
tikimir min meguətain ilat e nelkin.
26 Namnu rəhan tikimir itəm otərəkin, in nimisən. Kən nimisən otikə min,
27 məto-inu "tinəmki-pa natimnat rafin meguətain e nelkin." Otətəlig-in-tu,
nian tatən məmə natimnat rafin agin-əh tinateguətain e nelkin, nəkotəplan
məmə sənəmə Tata Uhgin min əh-ikin e nelkin. In Uhgin itəm təmələhəu-pən
natimnat rafin agin-əh ləhau e nelki Kristo.
28 Nian Uhgin tinol natimnat min əh, kən Nətin atip otuwa ləhau e
nərəmərəən rəha Uhgin itəm təmələhəu-pən natimnat rafin e nelkin, məmə
Uhgin əm otərəmərə e natimnat rafin.
29 Otətəlig-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o netəm kinotimis
rəkis? ?Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən nian kit, kən tahro katol
baptais e netəmim olat?†
30 ?Kən tahmen əm etimat, tahro ioatiləs pikən nian əskasik min e
nəmegəhən rəhatimat nian rafin?
31 !Iatos noanawil, piak min ne winik min, məmə netəmim kotalkut məmə
okotohamnu io e nian tepət! Nəkotitun məmə inu nipahrienən tahmen-
ahmen məmə iatausit o nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu Iərəmərə rəhatat.
32 ?Okəmə eməluagin e nat megəh min itəm koaton itəm əpəh Efesas‡ o
nətəligən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotimis

* **15:20:** Kristo in tahmen e nəniəkisən rəha Uhgin məmə netəmim rafin okotəmegəh min e nimisən.
15:21: Rom 5:12 **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5 **15:25:** Mat 22:44 **15:26:** Nol Əpən 20:14
15:27: Sam 8:6 † **15:29:** Pol təsən ətuatipən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kinotimis rəkis, məto təmən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkis o nitunən nipəti nəghatən u. **15:30:** Rom 8:36 ‡ **15:32:** Pol tatəghat o tikimir min rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh min pahrien.

kəsotəmegəh mɨnən, pəs kotol əm tahmen e nəghatən u itəm tatən məmə,
“Pəs kotagwən motənɨm,
məto-inu olawɨg kotɨmɨs.”
33 Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nɨpahrienən itəm suah kit təmən,
“Nian netəm rəhalat nolən təwɨr koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat
koatərəkɨn nolən wɨr rəhalat.”
34 Otɨtəlɨg-pa mɨn motos ətuatɨp nenatɨgən rəhatəmat itəm tətuatɨp məmə
nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat mɨn, məto-inu itəmat neen kotəruru
əh Uhgɨn, kən inu nat kit rəha naulɨsən.

Nɨpətɨ etəm təmɨmɨs tatəmegəh mɨn

35 Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “?Etəm təmɨmɨs okotəmegəh
ahro nulan? ?Okotos nɨpətɨ naka motuwa?”
36 !Nəghatən əh talməl! Nɨkuti nat itəm nəməfe, otəkəike mɨmɨs pitən, uarisɨg
u təpanəmegəh.
37 Nian nakəfe nɨkuti nat, nəsəfeən nəukətɨn itəm otuwa, məto nɨkuti nat əm,
kəm-naka in nɨkuti wit o nat pɨsɨn kit.
38 Məto Uhgɨn tol tatəwiə e nəukətɨn itəm in tolkeike mihin, kən e nɨkutin
nat rafin, in əm tatos-ipa nɨpətɨlat.
39 Nɨpətɨlat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nɨpətɨ etəmim tol pɨsɨn e rəha nat
megəh mɨn, ne mənɨg mɨn, ne nəm itəhəi.
40 Əpəh e neai, natɨmnat əh-ikɨn, kən e nətueintən natɨmnat mɨn əh-ikɨn tol
pɨsɨn. Nian kotəplan nat əpəh ilɨs e neai məmə in təwɨr, rəhan nəwɨrən in tol
pɨsɨn e nəwɨrən rəha nat əpəh ləhau e nətueintən.
41 Kən nəhag-əhagən rəha mɨtgar tol pɨsɨn e nəmɨhlən rəha məwɨg ne nasiəən
rəha məhau mɨn. Kən nasiəən rəha məhau mɨn neen, kotol pɨsɨn e rəha neen
mɨn.
42 Kən tahmen-ahmen əm e nɨpətɨ netəm kəmotɨmɨs itəm koatəmegəh mɨn.
Nɨpətɨn itəm kəmɨtənɨm otəmnəmɨt, məto nian otəmegəh mɨn, otəsəmnəmɨt
mɨnən.
43 Nian katɨtənɨm, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən, məto nian
otəmegəh mɨn, in nat kit itəm netəmim okotəplan rəhan nəwɨrən. Nian
katɨtənɨm, nəsanənən rəhan tɨkə, məto nian otəmegəh mɨn, təsanən.
44 Nian katɨtənɨm nɨpətɨtat, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh mɨn,
in nat rəha nego e neai. Okəmə nɨpətɨn əh-ikɨn rəha nətueintən, rəha nego e
neai mɨn əh-ikɨn.
45 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Etəm tətaupən agɨn-əh, Atam, təmuwa
mos namegən.” Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmɨn u tatos-ipa
nəmegəhən.
46 Nat rəha narmɨn təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisɨg
lan nat rəha narmɨn təpanuwa.
47 Etəm təmaupən agɨn, kəmol e nɨmoulul rəha nɨməptən, məto etəm tatu-
arisɨg u Kristo, təmɨsɨ-pən e nego e neai.
48 Netəmim rafin rəha nətueintən, nɨpətɨlat kotahmen e nɨpətɨ Atam, məto
netəmim itəm okotuwɨn e nego e neai, nɨpətɨlat okotahmen e nɨpətɨ Kristo,
etəm u təmɨsɨ-pən ikɨn.
49 Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit
okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.
50 Iatən-iarəp kəm itəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn məmə, nɨpətɨn ne nɨta
etəmim otəsuwɨnən e nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən tahmen-ahmen əm, nat
itəm otəmnəmɨt otəsosən nat itəm tətatɨg lilɨn.

15:32: Aes 22:13 **15:36:** Jon 12:24 **15:43:** Fil 3:20-21 **15:45:** Jen 2:7

51 Otətəlig-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat rafin okotimis,
məto Uhgin otol nipətitat rafin tuwiwi,
52 in otol uəhai əm tahmen e nipitən, nian namnu təwi rəha Uhgin otasək,
məto-inu təwi otasək, kən netəm kəmotimis okotəmegəh min məsotimis
minən, kən Uhgin otol nipətitat tuwiwi.
53 Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmit otəkəike muwin e nat itəm
otəsəmnəmitən, kən nat itəm otimis otəkəike muwin e nat itəm otəsimisən
mətatig lilin.
54 Nian nat itəm tatəmnəmit təmuwin e nat itəm təsəmnəmitən, ne nat itəm
otimis təmuwin e nat itəm otəsimisən mətatig lilin, kən nəghatən itəm kəməte
otuwa nipahrienən, tatən məmə,
"Nəluaginən tinol namnun. Uhgin təmol win agin. Nimisən tinikə."
55 "!Ei, Nimisən! ?Onakahrol nulan mol win etimat?
!Ei, Nimisən! ?Onakahrol nulan mus itimat?"
56 Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nimisən, kən Lou
tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət.
57 !Məto pəs kotənwiwi Uhgin! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat Iərəmərə
Iesu Kristo.
58 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik. Sotegəhan-inən nat kit
təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha Iərəmərə e nikitəmat rafin, məto-inu
nəkotitun məmə wək rəha Iərəmərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnapin əm.

16

Məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem

1 Roiu iakən məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm
məmə emən mihin kəm niməfak min əpəh profens əh Kalesia.
2 E Sante min rafin, itəmat rafin kitiəh kitiəh otəkəike məlləhəu kalin məni
neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otəlləhəu kalin tepət, kən etəmim itəm
tatos məni əkəku, otəlləhəu kalin noan məsin. Tol nəhlan, nian ekimnə, okol
nəkəsotalkut minən o nolən məni ilat rafin nian kitiəh əm.
3 Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmik məni motuwin, kən nian
ekimnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat
kotəmik məni motuwin əpəh ikin.
4 Okəmə ekəplan məmə təwir məmə io min ekuwin, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən min rəha netəm-iasol min neen

5 Uarisig epanimnə muag itəmat, ekuwin-pən Masetonia, məto-inu ekaupən
muwin muag niməfak min əpəh ikin.
6 Kəm-naka ekatig məsin kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatatig əm
mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak
naliwəkən itəm iatuwin-pən min ikin.
7 Esolkeikeən məmə ekimnə məplan itəmat u miet min, məto iakolkeike
məmə ekimnə kotatig məsin okəmə Iərəmərə tegəhan-in io.
8 Məto etatig əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən
Wi,
9 məto-inu Uhgin təmerəh e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm
otoe-in noan tepət, nat əpnapin netəmim tepət kotalkut məmə okotahtosig-in
io o nolən wək.
10 Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən
nisiaiiən kəm in, məto-inu in tatol wək rəha Iərəmərə tahmen əm lak.

15:51: 1 Tes 4:15-17 **15:52:** Mat 24:31 **15:53:** 2 Kor 5:4 **15:54:** Aes 25:8 **15:55:** Hos 13:14 **15:56:** Rom 7:13 **16:1:** Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9 **16:5:** Wək 19:21 **16:6:** Rom 15:24 **16:9:** Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12 **16:10:** 1 Kor 4:17

11 Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan
e rəhan naliwəkən məmə otɨtəlɨg-pa ron io. Iatəsahgin piatat mɨn ilat Timoti
məmə okotuwa motehm io.
12 Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasɨk məmə in otəkəike mətəu-pən piatat
mɨn mɨmnə məplan itəmat. In təsolkeikeən pɨk məmə otɨmnə əh-roiu, məto in
otɨmnə e nian itəm tətuatɨp ron.
13 Otegəs. Otətul əskasɨk e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəgɨnən. Motol
nətəlɨgən rəhatəmat təskasɨk.
14 Natɨmnat rafin agɨn itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikeən.
15 Itəmat nəkotɨtun məmə Stefanas ne rəhan mɨn, ilat kəmotaupən motən
nɨpahrienən e Iesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasɨk o nasituən e iəfak
mɨn. Iatən əskasɨk kəm itəmat piak mɨn məmə,
16 otɨsiai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pɨk wək o
niməfak.
17 Nɨkik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas kəməhaliet-
arəpa, məto-inu nat əpnapɨn itəmat nakotɨkə, məto nian eməplan iləhal,
tahmen əm məmə eməplan itəmat.
18 Iləhal kəməhaləs-ipər pɨk rəhak nətəlɨgən tahmen əm məmə kəməhalol
etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kɨsiai-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

19 Niməfak mɨn e profens əpəh Esia koatən təwɨr kəm itəmat. Akwila ne
Prisila kioalkeike pɨk məmə okuən təwɨr kəm itəmat e nərgɨ Iərəmərə ilat iəfak
mɨn itəm kəmotuəfɨmɨn e nimə rəhalau.
20 Piatat mɨn rafin ikɨn-u koatən təwɨr kəm itəmat. Otən təwɨr kəm itəmat
mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
21 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwɨr kəm
itəmat.
22 Okəmə suah kit təsolkeikeən Iərəmərə, pəs nalpɨnən rəha Uhgɨn tatuwɨn
ron.
!Iərəmərə rəhatɨmat, wa-ta!
23 Pəs Iərəmərə Iesu tawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.
24 Ekahl-ipɨnə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo Iesu. Əwəh.

16:11: 1 Tim 4:12 **16:12:** 1 Kor 3:6 **16:15:** 1 Kor 1:16 **16:19:** Wək 18:2,18,26 **16:22:** Kal 1:8-9; Nol Əpən 22:20

2 Korin
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Korin

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak mɨn rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol tɨnəmətе rəkɨs naoa kɨsɨl mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwɨt lan. Məto naoa itəm tatol kitiəh, ne naoa itəm tatol kɨsɨl, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasɨk kəm ilat məmə okotəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn rəhalat, kən in təməgətun mɨn ilat e natɨmnat pɨsɨn mɨn neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəlɨgən rəha Pol itəm təmətе e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikɨn, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatɨpən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm məni.

?Təmətе naoa u o naka? Pol in təmətе naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgɨn in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatɨp əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiuə mɨn itəm koatatɨg Korin.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatətе naoa u itɨmlau piətat Timoti. Naoa u tatɨmnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin, ne iəfak mɨn ilat rafin əpəh ikɨn Akaea.
2 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgɨn itəm tatol kepɨn netəmim

3 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, u in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətɨn nasəkitunən, kən in Uhgɨn itəm nol kepɨnən rafin tatɨsɨ-pən ron.
4 In tatol kepɨn kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat kotɨtun nol kepɨnən netəmim e nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən kitat kotol kepɨn ilat e nolən rəha nol kepɨnən itəm Uhgɨn təmol kəm kitat.
5 Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa mɨn e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiəh əm, Kristo in suatɨp məmə nol kepɨnən təmuwa pɨk e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepɨnən rəhatat tatuwɨn mɨn o netəmim pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
6 Okəmə itɨmat ekoatəto nahməən, nahməən əh tatuwa otɨmat nian ekoatən-iarəp namnusən təwɨr, kən namnusən təwɨr əh otol kepɨn itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgɨn təmol kepɨn itɨmat, tatol məmə itɨmat ekotɨtun nol kepɨnən itəmat. Kən noan nol kepɨnən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatɨg e nahməən kitiəh əm itəm kitat kotatɨg lan, tətasitu etəmat məmə onəkotətul əskasɨk matuwɨn matuwɨn.
7 Itɨmat emotələhəu-pən əskasɨk rəhatɨmat nətəlɨgən o Uhgɨn otəmat məmə onəkotətul əskasɨk. Tol nəhlan məto-inu kitat rafin koatatɨg e natɨgən kitiəh əm məmə, itəmat nakoatəto nahməən itəm ekoatatɨg lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepɨnən kitiəh əm rəha Uhgɨn itəm emotos.

1:3: Rom 15:5 **1:5:** Sam 34:19

8 Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun wir nian əskasik
min itəm emotatig lan e profens ikin Esia. Nəratən asol min kəmotu
itimat, taprəkis-in nəsanənən rəhatimat, təmol nikitimat təht məmə okəm-
naka ekotimis.
9 Nipahrienən, itimat emotəto məmə kinegəhan-in rəkis itimat məmə
ekotimis. Məto nian əskasik min əh kəmotuwa məmə esotagileən etimat, məto
ekotagile e Uhgin itəm tatol etəm təmimis təmegəh min.
10 In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwin o nimisən, kən
in otosmegəh itimat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasik
rəhatimat nətəligən lan məmə in otosmegəh min itimat.
11 Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim tepət
okotənwiwi Uhgin o natimnat wir itəm in otol kəm itimat məto-inu netəmim
tepət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

12 Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən rəhatimat, nikitimat
təht məmə esotolən nat kit tərat e nolən rəhatimat. E nolən min rafin itəm
emotol, itimat emotətəu-pən suatip itəm Uhgin təmitəpun məmə emotəghat
ətuatip əm moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm əpnapin
əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm
rəhatimat rəha nətueintən, məto emotagile əm e nəwirən rəha Uhgin.
13-14 Iatən nəhlan məto-inu, esotəteən nəghatən kit itəm tiəkis otəmat o
nafinən, o nitunən nipətin. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto
iakolkeike pik məmə nian kit onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian Iərəmərə
Iesu otuwa min, itəmat onəkotagien otimat tahmen min məmə itimat eko-
tagien otəmat.
15-16 Məto-inu enitun məmə nakotagien otimat, nikik təht məmə nian
ekatuwin Masetonia, ekaupən mimnə məplan itəmat, kən nian ekitəlig Mase-
tonia, ekimnə min məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwirən mau kəiu. Kən
uarisig e itəm min əh, onəkotasitu lak motahl-ipən io ekuwin nitən Jutia.
17 ?Nikitəmat təht məmə, nian emol nətəligən min əh, məto emol əpnapin
əm? ?O, kəm-naka nətəligən rəhak təmisi-pən e nolən rəha nətueintən, tahmen
e netəmim itəm koatən "əwəh" ne "kəp" e nəghatən kitiəh əm?
18 Itəmat nəkotitun məmə Uhgin nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min,
rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, "əwəh" ne "kəp,"
19 məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgin Iesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp
kəm itəmat itiməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, "əwəh" ne "kəp," məto e Kristo,
nian rafin rəhak nəghatən in "əwəh," in nipahrienən.
20 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin nəniəkisən kuwəh Uhgin təmol, ilat
kotuwa nipahrienən e Kristo, inu nəghatən "əwəh" rəha Uhgin. Tol nəhlan,
e Kristo, kitat koatən "Amen, Əwəh" kəm Uhgin, kən moatiləs-ipər nərgin lan.
21 Uhgin əm tatol itimat ekoatətul əskasik e Kristo kitat min itəmat. In
təmitəpun kitat,
22 kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan min, kən
təmələhəu-pən rəhan Narmin e nikitat məmə kitat okotitun roiu məmə rəhan
nəniəkisən min, ilat rafin okotuwa nipahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian
kit.
23 Kən roiu, okəmə esənən nipahrienən, pəs Uhgin otol nalpinən kəm io.
Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasik kit
kəm itəmat.

1:8: Wək 19:23; 1 Kor 15:32 **1:10:** 2 Tim 4:18 **1:13-14:** 2 Kor 5:12; Fil 2:16 **1:15-16:** 1 Kor 16:5-6 **1:19:** Wək 18:5 **1:20:** Nol Əpən 3:14 **1:22:** 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14

24 Esotolkeikeən məmə ekotərəmərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto
ekotol wək kitat min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat nɨnoatətul
əskasɨk rəkɨs e nahatətəən rəhatəmat.

2

1 Tol nəhlan, enən rəkɨs e nɨkik məmə okol esɨmnə mɨnən məplan itəmat mol
nɨkitəmat tahmə.
2 ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nɨkitəmat tahmə, pah u ikɨn-un otol io
nɨkik tagien? Itəmat əm, itəm emol nɨkitəmat tahmə.
3 Kən eməte naoa əh, məmə nian ekɨmnə, esətoən tərat e nɨkik. Esolkeikeən
məmə netəmim itəm okotəkəike motol nɨkik tagien, ilat okotol məmə ekəto
tərat. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enɨtun məmə kitat kitiəh əm, kən
nian nɨkik tagien, kən nɨkitəmat mɨn tagien.
4 Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nɨkik təpou pɨk otəmat, kən
nɨkik tɨtəgɨt, nahui nəmtək taiəh otəmat. Esəteən naoa əh məmə otol nɨkitəmat
təpou, məto eməte məmə onəkotɨtun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat mɨn rəha nol təfagə

5 Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərat, məto təmol itəmat rafin
nakotəto tərat pɨk, məto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təskasɨk
pɨk.
6 Nalpɨnən itəm itəmat tepət nəmotos-ipən kəm in tɨnahmen.
7 Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wɨr nɨkin,
məmə nɨkin otəsəpou pɨkən mol təme e rəhan nəmegəhən.
8 Iatətapəh əskasɨk otəmat məmə nakotuwɨn motol təwɨr kəm in məmə in
otɨtun rəhatəmat nolkeikeən ron.
9 Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e
natɨmnat rafin, o kəp.
10 Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io mɨn ekaluin rəhan
nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərat neen məmə io ekəkəike maluin rəhan
nolən, məto enaluin rəkɨs rəhan nolən e nɨganəmtɨ Kristo. Emol nəhlan məmə
otasitu etəmat
11 məmə Setan otəsərəkɨnən kitat e rəhan neiueiuəən mɨn, məto-inu kitat
kotɨtun rəkɨs rəhan nətəlɨgən o nolən nəratən.

Netəmim itəm koatən-iarəp
namnusən təwɨr

12 Nian emuwɨn əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwɨr rəha Kristo,
eməplan məmə Iərəmərə təmol suatɨp kəm io.
13 Məto esatɨg əmə̇linuən e rəhak nətəlɨgən məto-inu, eməsəplanən piak
Taetas ikɨn əh. Kən emauiatɨpin ilat, miet muwɨn Masetonia.
14 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, məto-inu in təmol win e rəhan tɨkɨmɨr mɨn e
nəluagɨnən. Kən tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluagɨnən mɨnatɨtəlɨg
matit rəhan mopael mɨn ne rəhan tɨkɨmɨr mɨn, Uhgɨn tatit itɨmat e Kristo.
Kən itɨmat rəhan mɨn netəmim itəm ioatən-iarəp nenatɨgən rəha Kristo, kən
nenatɨgən əh in tahmen e nəmiəwɨn kit itəm tatuwɨn ikɨn pɨsɨn-pɨsɨn mɨn.
15 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, itɨmat ekotahmen e nəmiəwɨn rəha Kristo kəm
netəmim rafin, netəmim itəm Uhgɨn tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm oko-
tuwɨn e nalpɨnən rəha Uhgɨn.
16 Itɨmat nəmiəwɨn rəha nɨmɨsən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə
okotɨmɨs. Kən itɨmat nəmiəwɨn rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat
məmə Uhgɨn otosmegəh ilat. ?Kən pah u tɨtun nolən wək asol əh?

1:24: 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Kor 4:21 **2:4:** Wək 20:31 **2:11:** Luk 22:31 **2:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **2:13:** Wək 20:1 **2:16:** Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6

17 Məto itɨmat esotahmenən e netəm əpnapɨn mɨn, itəm koatən-iarəp
nəghatən rəha Uhgɨn o nos əmən məni. Kəp, məto Uhgɨn təmahl-ipən itɨmat,
kən e Kristo, itɨmat ekotən-iarəp namnusən təwɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən
nəghatən rəhatɨmat təmɨsɨ-pən e nɨkitɨmat itəm tətuatɨp əm.

3

1 Okəmə naka nɨkitəmat təht məmə enoatɨləs-ipər itɨmat məmə itəmat
onəkotegəhan lan. Netəmim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəmətə
elat nian koatuwɨn o netəm kotəruru ilat. ?Tahro nɨkitəmat təht məmə suah
kit otəkəike mətə naoa nəhlan etɨmat kəm itəmat? ?O, tahro itəmat əm
nakotolkeike məmə onəkotətə? !Kəp!
2 Itəmat atɨp əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək rəhatɨmat. Naoa əh
kəmətə-pən e nɨkitɨmat, itəm netəmim rafin koatafin kən moatɨtun.
3 Itəmat noa rəha wək rəhatɨmat. Kən nəmegəhən rəhatəmat tatəgətun məmə
itəmat naoa kətafin itəm Kristo təmətə. Kristo təmətə naoa əh e Narmɨn Rəha
Uhgɨn itəm tatəmegəh, məto təsəteən e nelmɨ etəmim. Kən in təməsətə-pənən
e kəpiel epin-epin, məto təmətə-pən e nɨki netəmim.*
4 Itɨmat esotəgɨnən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itɨmat ioatatɨg e Kristo,
kən moatahatətə əskasɨk e Uhgɨn.
5 Nɨkitɨmat təsəhtən məmə itɨmat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan
rəha wək. Məto Uhgɨn əm tatol məmə itɨmat ekotɨtun nolən wək.
6 In təmol məmə itɨmat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək mɨn rəha
nəniəkɨsən wi rəha nasituən itəm Uhgɨn təmən. Nəniəkɨsən wi əh təsɨsɨ-pənən
e Lou itəm kəmətə, məto təmɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn, məto-inu Lou itəm
kəmətə tatol məmə netəmim koatuwɨn o nɨmɨsən, məto Narmɨn Rəha Uhgɨn
tatos-ipa nəmegəhən.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkɨsən Wi Rəha Nasituən

7 Otətəlɨg-in-tu. Nian Uhgɨn təmətə Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses,
nəhag-əhagən əh-ikɨn rəha Uhgɨn, kən nəhag-əhagən əh təmalpin nɨganəmtɨ
Moses, kən netəm Isrel okol kəsotəplanən nɨganəmtɨn, nat əpnapɨn nəhag-
əhagən tɨnateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatɨp itəm tatuwɨn o nɨmɨsən,
məto in təhag-əhag,
8 kən wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn otəhag-əhag pɨk.
9 !Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike motɨmɨs, in tatəhag-
əhag, kən wək itəm tatol netəmim kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, in tatəhag-
əhag pɨk agɨn!
10 Nɨpahrienən, nəniəkɨsɨn oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən,
roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nəniəkɨsɨn wi itəm təhag-əhag pɨk agɨn,
tɨnaprəkɨs-in itəm aupən.
11 !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanɨkə, tɨnuwa e nəhag-əhagən, kən
wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm otatɨg lilɨn, tatəhag-əhag pɨk agɨn-əh!
12 Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasɨk rəhatɨmat nətəlɨgən e wək
əh rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn, nətəlɨgən rəhatɨmat təskasɨk e Uhgɨn, kən
məsotəgɨnən o nən-iarəpən rəhan nəghatən.
13 Itɨmat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin nɨganəmtɨn e nɨməhan
agege məmə netəm Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwɨn
mɨkə.

3:1: Wək 18:27; 2 Kor 5:12 **3:2:** 1 Kor 9:2 * **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən "kəməsətə-pənən e kəpiel epin-epin," tatəghat e Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təmətə e kəpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:4:** Wək 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **3:7:** Eks 34:29 **3:9:** Dut 27:26; Rom 1:17 **3:11:** Luk 22:31 **3:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **3:13:** Eks 34:33

14 Məto Uhgɨn təmol nətəlɨgən rəhalat tiəkɨs. Kən mətoarus-pa əh-roiu,
nɨməhan əh tətahtosɨg-in nətəlɨgən rəhalat nian kotafin Naoa Rəha Nəniəkɨsən
Oas.† Uhgɨn təsos-irəkɨsən əh nɨməhan əh, məto-inu tatos-irəkɨs əm e Kristo.
15 Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotafin Lou rəha Moses, nɨməhan kit
tatəfətain nɨkilat.
16 Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o Iərəmərə, nɨməhan əh otiet
rəkɨs.
17 Otətəlɨg-in-tu, Iərəmərə əh, in Narmɨn. Kən ikɨn Narmɨn rəha Iərəmərə
tətatɨg ikɨn, in tatɨkɨs kitat.
18 Kən kitat, itəm kəsəfətainən nɨganəmtɨtat e nɨməhan, koatəplan nəhag-
əhagən asol rəha Iərəmərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e
nəmegəhən rəhatat. Kən in tatəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa
kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-
əhagən əh təmɨsɨ-pən o Iərəmərə itəm in Narmɨn Rəha Uhgɨn.

4

Nat keike e kɨpəhau oas

1 Tol nəhlan, nɨkitɨmat təsəpouən o wək u məto-inu itɨmat emotos e
nasəkitunən rəha Uhgɨn.
2 Məto e nolən rəhatɨmat esotegəhan-inən nolən itəm tatəhluaig ne nolən aulɨs
mɨn. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgɨn. !Kəp! Məto itɨmat
ioatən ətuatɨp əm nɨpahrienən, kən e nolən əh, e nɨganəmtɨ Uhgɨn, emotol-arəp
e nɨganəmtɨ netəmim rafin məmə rəhatɨmat nolən in tətuatɨp.
3 Kən okəm-naka namnusən təwɨr itəm ekoatən-iarəp in tatəhluaig o netəmim
neen, məto kəp, tatəhluaig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatɨp o nuwɨnən
e nɨgəm asol.
4 Koatətəu-pən suatɨp əh məto-inu Setan, u in Iərmɨs itəm tatərəmərə e
nətueintən u, təməfətain nətəlɨgən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən
wɨr rəha namnusən təwɨr itəm tatuəp mətasiəgəpɨn ilat. Nəhag-əhagən əh
təmɨsɨ-pən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə
Uhgɨn in tahro nulan.
5 Itɨmat esotən-iarəp atɨpən itɨmat, məto ioatən-iarəp Iesu Kristo məmə in
Iərəmərə, kən itɨmat iolwək mɨn rəhatəmat o nərgɨ Iesu.
6 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn u təmən məmə, "Pəs nəhag-əhagən tuəp
masiəgəpɨn ikɨn tapinəp ikɨn," in təmasiəgəpɨn e nɨkitat məmə kitat kotɨtun
nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn, kən kitat koatehm
natɨmnat mɨn əh e nɨganəmtɨ Kristo.
7 Məto kitat koatos nat keike əh e kɨpəhau oas, inu nɨpətɨtat. Tol nəhlan
məmə otəgətun məmə nəsanənən wɨr əh taprəkɨs, təmɨsɨ-pən e Uhgɨn, təsɨsɨ-
pamən otat.
8 Nəratən tepət koatɨləs pɨkən itɨmat e suatɨp mɨn rafin, məto təsərəkɨnən
itɨmat. Nian neen ekotəruru suatɨp, məto esotapəsən nalkutən.
9 Netəmim koatol nəratən kəm itɨmat, məto Uhgɨn təsapəsən itɨmat. Koatoh
itɨmat, məto kəsotərəkɨnən itɨmat.
10 Ikɨn pəhruən ioatuwɨn ikɨn, katohamnu nɨpətɨtɨmat tahmen e
kəmohamnu Iesu. Tol nəhlan məmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha
Iesu e nɨpətɨtat.

---

† **3:14:** "Naoa Rəha Nəniəkɨsən Oas" in "Oltesteman." **3:16:** Eks 34:34 **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 **4:4:** Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **4:7:** 2 Kor 5:1 **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5 **4:10:** 1 Kor 15:31

11 Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in itimat məmə
ekotimis o nərgi Iesu. Tol nəhlan məmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən
e nipətitat itəm otəpanimis nian kit.
12 Kənu, nian rafin itimat ioatiləs pikən nimisən məmə itəmat onəkotitun
nəmegəhən itulin.
13 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən." Kən
e nolən kitiəh əm rəha nahatətəən, itimat min ekotahatətə, kən tol nəhlan
ekoatən,
14 məto-inu itimat ekotitun məmə, etəm təmol Iərəmərə Iesu təmegəh min
e nimisən, in otol itimat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh min e nimisən kitat
Iesu, kən məf-iarəp kitat e niganəmtin.
15 Natimnat rafin u o nəwirən rəhatəmat, kən nian nəwirən rəha Uhgin
tatiuw-pa netəmim tepət təhmin min okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən
nənwiwiən tepət kəm Uhgin, kən okotiləs-ipər nərgin ilis ilis agin.
16 Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən. Nat əpnapin məmə nipətitat tateiuaiu
roiu, məto Uhgin tatol nikitimat tatuwiwi nian rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatatig lan, ilat nat əpnapin əm,
kəsotatigən tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən wir itəm otətatig lilin, kən
in təwir məfigəm taprəkis-in ilat.
18 Kən tol nəhlan, niganəmtitat kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto
koatətul e nat itəm kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu
əm, otəpanikə, məto nat itəm kəsəplanən in namnun tikə.

5

Nipətin wi əpəh e nego e neai

1 Tol nəhlan, kotitun məmə nipətitat in tahmen e nimə tapolən itəm kitat
kotatig lan ikin-u e nətueintən, kən nian kit otəmnəmit mərat. Kən nian nimə
tapolən əh tikə e nətueintən, məto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikin
itəm sənəmə etəmim təmol, məto Uhgin əm təmol, nipətitat wi itəm otatig lilin.
2 Məto roiu e nipətitat rəha nətueintən, koatəhg nikitat, kən kotolkeike pik
məmə nian otatuwa itəm kitat okotuwin e nipətitat wi rəha nego e neai,
tahmen e kitat koatuwin e natimnat wi.
3 Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmin əm nipətin tikə, məto
okotos nipətin wi rəha nego e neai.
4 Nipətitat itəm otimis tol kitat koatekimis moatehag rəha nəpouən, məto
sənəmə koatolkeike məmə okotimis kən nipətitat otikə, kəp. Məto kitat ko-
tolkeike məmə okotuwin e nipətitat wi məmə nəmegəhən lilin otəwiək nipətitat
rəha nətueintən itəm otimis.
5 Kən Uhgin pisin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-ipa Narmin
Rəhan məmə otəgətun wir kəm kitat məmə rəhan nəniəkisən min otuwa
pahrien.
6 Kən tol nəhlan, nətəligən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun wir məmə nian
koatos əm nipətin rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə Iərəmərə ikin
rəhatat.
7 Kitat kotatig e nətueintən e nahatətəən e Uhgin, sənəmə e natimnat itəm
koatəplan.
8 Iatən məmə nətəligən rəhatat təskasik, kən kotolkeike məmə kotapəs
nipətitat motuwin e nimə wi rəhatat kitat Iərəmərə.

4:11: Rom 8:36 **4:13:** Sam 116:10 **4:14:** 1 Kor 6:14 **4:16:** Efes 3:16 **4:17:** Rom 8:17-18
4:18: Kol 1:16 **5:1:** 2 Kor 4:7 **5:2:** Rom 8:23 **5:6:** Hip 11:13-16 **5:8:** Fil 1:23

9 Tol nəhlan, okəmə kotatɨg e nɨpətɨtat, o okəmə kotapəs nɨpətɨtat rəha
nətueintən, kitat kotalkut pɨk məmə kotol natɨmnat itəm koatol nɨki Iərəmərə
tagien.
10 Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo
məmə in otakil rəhatat nolən mɨn, kən kitat kitiəh kitiəh okotos nətouən tətəu-
pən natɨmnat itəm kəmotol e nətueintən, okəmə nat təwɨr o nat tərat.

Ien əhruin mɨn rəha Uhgɨn

11 Kən roiu əh, məto-inu ekotɨsiai-in Iərəmərə, kən motalkut məmə ekotiuw-
pa netəmim. Uhgɨn tɨtun itɨmat ne wək rəhatɨmat, kən ekotolkeike məmə
itəmat mɨn onəkotɨtun wɨr itɨmat.
12 Esotolkeikeən məmə ekotɨləs-ipər itɨmat e nɨganəmtɨtəmat, məto ekotos-
ipɨnə rəhatɨmat nətəlɨgən məmə okəm-naka nɨkitəmat otagien otɨmat. Kən
roiu, nəkotɨtun nuhalpɨnən nəghatən rəha netəmim itəm kotausit o nolən itəm
netəmim koatəplan, məto nɨkilat təsəhtən nat itəm tətatɨg e nɨki etəmim.
13 Okəmə itɨmat ialməl mɨn, məto o nərgɨ Uhgɨn. Kən okəmə rəhatɨmat
nətəlɨgən tətuatɨp əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.
14 Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tatərəmərə etɨmat, məto-inu
itɨmat ekotɨtun wɨr məmə suah kitiəh əm təmɨmɨs o netəmim rafin, kən tol
nəhlan, netəmim rafin kɨnotɨmɨs.
15 Kən təmɨmɨs o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən
natɨmnat itəm ilat əm kotolkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən mɨn itəm
Iesu tolkeike, u etəm təmɨmɨs olat kən məmegəh mɨn e nɨmɨsən.
16 Tol nəhlan, roiu ne, itɨmat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha
nətueintən kotakil netəmim lan. Nat əpnapɨn nian kit emotakil Kristo e nolən
əh, məto roiu esotolən.
17 Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in təmuwa etəmim
wi. !Nat oas təmɨkə, kən nat wi tɨnuwa!
18 Natɨmnat rafin mɨn əh tatɨsɨ-pən e Uhgɨn. Aupən kitat tɨkɨmɨr mɨn kitat
Uhgɨn, məto e Kristo, in təməmɨk kitat kotuwa iuəhkɨr ron, mol kitat iolɨn mɨn.
Kən təmos-ipa kəm itɨmat wək u rəha niuw-pamən tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn
okotuwa iolɨn mɨn.
19 Inu tatən məmə Uhgɨn təmiuw-pa rəhan tɨkɨmɨr mɨn e nətueintən məmə
okotuwa iolɨn mɨn e Kristo, kən məsafin mɨnən rəhalat nolən rat mɨn. Kən
təmos-ipa kəm itɨmat nəghatən u rəha niuw-pamən tɨkɨmɨr mɨn rəhan oko-
tuwa iolɨn mɨn.
20 Tol nəhlan, itɨmat ien əhruin mɨn rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgɨn
tətaun-in netəmim e nəwiatɨmat. Kən ioatətapəh əskasɨk otəmat e nərgɨ Kristo
məmə: nakotapəs nolə tɨkɨmɨr, kən motuwa iolɨ Uhgɨn mɨn.
21 Uhgɨn təmol suah u itəm rəhan nolən rat tɨkə, məmə in sakrifais rəha
nolən rat mɨn rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

6

1 Məto-inu itɨmat ioatol wək kitiəh itɨmat Uhgɨn, ekotətapəh əskasɨk otəmat
məmə nian Uhgɨn tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat, nəsotosən tahmen in
nat əpnapɨn əm,
2 məto-inu Uhgɨn tatən məmə,
"E nian ətuatɨp, eməto ik,
kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam."
Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatɨp rəha Uhgɨn, roiu in nian rəha
nosmegəhən.

5:9: Kol 1:10; 1 Tes 4:1 **5:10:** Pri 12:14 **5:14:** Hip 5:9 **5:15:** Rom 14:7-8 **5:17:** Rom 8:1; Kal 6:15 **5:18:** Rom 5:10 **5:19:** Rom 3:23-25 **5:21:** Hip 4:15 **6:2:** Aes 49:8

Nian əskasɨk mɨn e nəmegəhən rəha Pol

3 Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu
esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək rəhatɨmat.
4 Məto nolən mɨn rafin e nəmegəhən rəhatɨmat koatəgətun məmə itɨmat
iolwək mɨn pahrien rəha Uhgɨn: itɨmat ekotətul əskasɨk e nian rəha nəratən,
ne nian iəkɨs mɨn, ne nian itɨmat ekotəto tərat.
5 Netəmim kəmotoh itɨmat, kən kəmki-pən itɨmat e kalapus, kən katɨtəp
itɨmat məmə okoh itɨmat. Emotol pɨk wək, məsotapɨlən lapɨn, kən nəumɨs tus
itɨmat.
6 Esotolən nolən kit itəm tatol nɨkitɨmat tamkɨmɨk, itɨmat ekotenatɨg,
nətəlɨgən rəhatɨmat kaifəməh, ekotol təwɨr kəm netəmim, Narmɨn Rəha Uhgɨn
tatər e nɨkitɨmat, kən ekotolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien.
7 Ekoatən əm nɨpahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgɨn tətatɨg etɨmat.
Rəhatɨmat nolən ətuatɨp in tahmen e natɨmnat rəha nəluagɨnən o nohən ne
nətlosɨgən.
8 Netəmim neen koatɨsiai-in itɨmat, neen koatehm-əhau itɨmat, neen koatən
rat itɨmat, neen koatən wɨr itɨmat, neen koatən məmə itɨmat ekoateiuə məmə
itɨmat iolwək mɨn rəha Uhgɨn, məto itɨmat iolwək mɨn pahrien rəhan.
9 Netəmim neen kəsotegəhan-inən məmə itɨmat aposol mɨn pahrien, məto
netəmim tepət koatən məmə itɨmat aposol mɨn pahrien. Nian rafin nɨmɨsən
tatɨtəp itɨmat, məto ekoatəmegəh əh. Katoh itɨmat, məto kəsohamnuən əh
itɨmat.
10 Nɨkitɨmat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatɨmat nautə tɨkə, məto
itɨmat ekotol netəmim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatɨmat nat kit tɨkə, məto
ekoatos natɨmnat rafin.
11 Piak mɨn əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit,
kən ekotolkeike itəmat e nɨkitɨmat rafin.
12 Itɨmat esotahtosɨg-inən nolkeikeən rəhatɨmat otəmat, məto itəmat notah-
tosɨg-in rəhatəmat otɨmat.
13 Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətɨk ətuatɨp. Tətuatɨp əm
məmə itəmat mɨn, nakotolkeike itɨmat e nɨkitəmat rafin.
14 Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat. ?
Nolən ətuatɨp ne nolən tərat kiatun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne
napinəpən kiatun nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp!
15 Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuənən nəghatən kitiəh nian
kit. ?Iəfak ne etəm təsəfakən kiatun nolən nat e nətəlɨgən kitiəh? !Kəp!
16 E Nimə Rəha Uhgɨn, ikɨn kit tɨkə əh-ikɨn o narmɨ nat mɨn, məto-inu kitat u
Nimə Rəha Uhgɨn itəm tatəmegəh. Kən Uhgɨn təmən məmə,
"Ekatɨg itɨmat min ilat,
kən maliwək itɨmat min ilat,
kən ekuwa io Uhgɨn rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmim."
17 Kən Iərəmərə təmən məmə,
"Tol nəhlan, otiet rəkɨs elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn,
kən nɨkik tagien məmə ekos itəmat."
18 "Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətɨk mɨn,"
inu nəghatən rəha Iərəmərə itəm in ilɨs agɨn.

6:5: 2 Kor 11:23-27 **6:6:** 1 Tim 4:12 **6:9:** 2 Kor 4:10 **6:13:** 1 Kor 4:14 **6:14:** Efes 5:11
6:16: Lev 26:12; Esik 37:27; 1 Kor 3:16 **6:17:** Aes 52:11; Esik 20:34,41; Nol Əpən 18:4 **6:18:** 2 Saml 7:14; 7:8; Jer 31:9

7

1 Iolɨk mɨn. Nəniəkɨsən mɨn u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nɨkitat, motos-irəkɨs natɨmnat rafin itəm koatol nɨpətɨtat ne narmɨtat kotamkɨmɨk. Kən pəs kotələhəu kalɨn kitat məmə rəha Uhgɨn əm motətəu-pən rafin suatɨp itəm nɨkin otagien lan.

Nɨki Pol təmagien olat

2 Oterəh e nɨkitəmat kəm itɨmat. Esotolən tərat kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit tərat ikɨn, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko.

3 Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkɨs kəm itəmat məmə ekotolkeike pɨk itəmat nian rafin, kən nat əpnapɨn nɨmɨsən o nəwɨrən otuwa e nəmegəhən rəhatɨmat, məto itəmat əpəh imə e nɨkitɨmat.

4 Io etahatətə əskasɨk etəmat. Iatausit otəmat. Itəmat nəmotɨləs-ipər pɨk rəhak nətəlɨgən. Emos nəratən tepət təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nɨkik tagien maprəkɨs otəmat.

5 Tol nəhlan məto-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, məto nian rafin, nəratən tatɨləs itɨmat təmɨsɨ-pən ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. E nəmegəhən rəhatɨmat, netəmim kəmotəmou motol nəratən kəm itɨmat, kən itɨmat ekoatəgɨn.

6 Məto Uhgɨn tatol kepɨn netəmim itəm nətəlɨgən rəhalat təpou, kən təmol kepɨn itɨmat e nuwamən rəha Taetas.

7 Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nɨkitɨmat tagien, məto e nəghatən wɨr rəha nol kepɨnən itəm nəmotən-ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itɨmat məmə itəmat nakotolkeike pɨk məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nɨkitəmat tatəto tərat o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pɨk io moatətul əskasɨk o nərgək. Nian eməto, nagienən e nɨkik təmər mərioah.

8 Nat əpnapɨn okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat nakotəto tərat, məto esətoən tərat ron. Məto aupən, eməto tərat ron, məto-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotəto tərat, məto rəha nian əkuəkɨr əm.

9 Məto roiu, nɨkik tagien, kən sənəmə məmə nəmotəto tərat, kəp. Nɨkik tagien məmə nian nəmotəto tərat, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn. Nɨpahrienən, Uhgɨn tolkeike məmə kitat okotəto tərat o nolən tol min-nulan. Kən məto-inu nəmotəuhlin itəmat, kən natɨmnat itəm emotən aupən kəm itɨmat təməsolən məmə nəmotakiəh e rəhatɨmat nahatətəən.

10 Kən nian koatəto tərat e nolən itəm Uhgɨn tolkeike, kən kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Uhgɨn tatosmegəh kitat. Kən nɨkitat otəsəpouən o nolən əh. Məto nian koatəto tərat e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nɨmɨsən.

11 Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotəto tərat e nolən itəm Uhgɨn tolkeike. Nolən əh, noan tepət: nakotolkeike motalkut əskasɨk məmə nəkotol nolən ətuatɨp, kən motoalkut əskasɨk məmə nokotəg-ətuatɨp-in rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motetəhau nolən rat mɨn, kən narmɨtəmat təmiwɨg nəmotaut motəgɨn nolən rat mɨn. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan mɨn io, kən nakotolkeike pɨk məmə nakotətul əskasɨk o nərgək. Kən nəmoatətul matɨp məmə nəkotol nalpɨnən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən mɨn rafin rəhatəmat, nəmotəgətun məmə nəsotolən nat kit tərat e natɨmnat u.

12 Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esəteən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esəteən o suah u itəm in təmərəkɨn. Kəp. Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nəkoatətul əskasɨk o nərgɨtɨmat.

13 Natɨmnat rafin mɨn əh koatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatɨmat.

7:5: 2 Kor 2:13 **7:8:** 2 Kor 2:4 **7:10:** Mat 27:3-5; Hip 12:16-17

Sənəmə itɨmat əm itəm nəmoatɨləs-ipər nətəlɨgən, məto nɨkitɨmat tagien pɨk o Taetas, məto-inu nɨkin tagien məmə nəmoatɨləs-ipər mɨn nətəlɨgən rəhan.
14 Emən-ipən kəm in məmə etausit pɨk otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulɨs. Natɨmnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nɨpahrienən. Kən e nolən kitiəh əm, natɨmnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat mɨn nɨpahrienən.
15 Taetas, nɨkin tatəht əh məmə itəmat rafin agɨn-əh nəmotol nəwian, kən moatəgɨn moatasiəp nian nəmotegəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nɨkin tatəht natɨmnat mɨn əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmɨn mɨn.
16 Nɨkik tagien pɨk məto-inu etahatətə əskasɨk etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətuatɨp.

8

Pol təmətapəh məmə okotawte

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekotolkeike məmə nəkotɨtun nəwɨrən rəha Uhgɨn itəm təmawte-in kəm niməfak mɨn əpəh Masetonia məmə ilat kotɨtun nasituən e netəmim neen mɨn.
2 Ilat kəmotatɨg e nəratən asol kit ne nian əskasɨk mɨn, kən nat əpnapɨn ilat nan rat rəhalat nautə tɨkə agɨn, məto nəmegəhən rəhalat tərioah wɨr e nagienən. Kən nan ratən ne nagienən kəmuoe-in nolən təwɨr. E nolən əh, kəmotərakin məni tepət motos-ipən kəm iəfak mɨn əpəh ikɨn mɨn.
3 Iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmotos-ipən tepət, taprəkɨs-in itəm netəmim nɨkilat təht məmə okol kəsotolən. Kən ilat atɨp kəmotol.
4 Kəmotətapəh amul otɨmat məmə itɨmat ekotegəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak mɨn əpəh Jerusalem.
5 Kəmotaupən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm Iərəmərə, kən uarisɨg, kəm itɨmat, e nolən itəm Uhgɨn tolkeike. Nɨkitɨmat təsəhtən məmə okotol tepət nəhlan, məto kəmotol.
6 Kən tol nəhlan, emotuəh nɨki Taetas məmə otɨtəlɨg-pɨnə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wɨr rəha nawteən əh itəm nəmotətuoun.
7 E natɨmnat mɨn u rafin, itəmat nəmotol təwɨr pɨk maprəkɨs, inu nahatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nɨtunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən, ne nolkeikeən rəhatəmat otɨmat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit mɨn e nolən təwɨr pɨk maprəkɨs, inu wək wɨr rəha nawteən.
8 Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm itəmat məmə netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn nɨkilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekɨsɨlu wɨr məmə nolkeikeən rəhatəmat in nɨpahrienən tahmen elat, o kəp.
9 Itəmat nəkotɨtun wɨr nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat, məmə nat əpnapɨn rəhan nautə tepət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tɨkə. Kən məto-inu təmol məmə rəhan nautə tɨkə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tepət.
10 Kən inu rəhak nətəlɨgən e natɨmnat mɨn u, itəm otasitu etəmat. Otol namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisɨg. Nɨkitəmat təmaupən məht məmə nəkotol wək əh, kən itəmat nəmotaupən motətuoun motol.
11 Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəlɨgən o nolən wək u itəm nakotolkeike pɨk məmə nəkotol, in otuwa nɨpahrienən, kən itəmat onəkotol e rəhatəmat atɨp natɨmnat.

8:1: Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 **8:7:** Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 **8:9:** Mat 8:20; Fil 2:6-7

12 Okəmə nɨkitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgɨn nɨkin tagien o nosən
natɨmnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natɨmnat itəm
tɨkə otəmat.
13 Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen otɨmətɨg məto-inu
kəmotos rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otiəkɨs məto-inu
nəmotasitu elat. Kəp. Iakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin.
14 Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motɨtun nasituən elat. Kən o nian mɨn
neen, ilat kotɨtun noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tɨkə. Kən itəmat
nakotahmen-ahmen əm,
15 tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Netəmim itəm kəmotəulək tepət, tahmen əm, təsaprəkɨsən.
Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məsɨn, rəhan nagwənən tahmen əm,
təsɨkəən."

Taetas təmuwɨn Korin

16 Iatənwiwi Uhgɨn məmə təmələhəu-pən e nɨki Taetas nətəlɨgən o nasituən
etəmat, tahmen-ahmen e rəhak.
17 Tol nəhlan məto-inu Taetas, nɨkin tagien o nɨmnəən məplan itəmat
tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkɨs-in itəm əh, nɨkin tagien pɨk o
nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəlɨgən məmə in otɨmnə məplan itəmat.
18 Kən itɨmat ekotahl-ipɨnə mɨn piətat kit mɨn tɨmnə ilau min. Suah u, netəm
e niməfak mɨn koatɨsiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwɨr.
19 Kən taprəkɨs-in inu, niməfak mɨn kəmotɨtəpun məmə otuwa itɨmat min o
nɨləsən məni u muwɨn əpəh. Kən itɨmat ekotərəmərə lan o noorən məmə otɨləs-
ipər nərgɨ Iərəmərə, kən matəgətun məmə nɨkitɨmat otagien pɨk o nasituən.
20 Itɨmat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itɨmat o nolən rəha noorən
məni asol əh.
21 Tol nəhlan, itɨmat ekotalkut pɨk məmə ekotol nat itəm tətuatɨp, məto
sənəmə e nɨganəmtɨ Iərəmərə əm, məto e nɨganəmtɨ netəmim mɨn.
22 Kən ekotahl-ipɨnə piətat kit mɨn iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət
ne nolən tepət, emotɨsɨlu wɨr məmə in tolkeike pɨk məmə otasitu. Kən roiu, in
tolkeike pɨk məmə otasitu məto-inu in tətahatətə pɨk etəmat.
23 Kən o Taetas, itɨmlau min ekioal wək kitiəh əm, kən in mɨn tatol wək e
nɨkitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətat mɨn, ilat ien əhruin rəha niməfak
mɨn, kən nolən wɨr mɨn e nəmegəhən rəhalat koatɨsiai-in Kristo.
24 Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike
pahrien iləhal, kən iləhal okəhalɨtun o nat naka itɨmat ekotausit otəmat. Kən
otol-wɨr kəm ilat məmə niməfak mɨn okotəplan.

9

1 Okəmə esəteən naoa u kəm itəmat, in təwɨr əm məto-inu nəkotɨtun rəkɨs wək
u rəha nasituən e iəfak mɨn əpəh Jerusalem.
2 Iatən nəhlan məto-inu io ekɨtun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən
ematɨləs-ipər nolən wɨr rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə
e nup itəm tɨnuwɨn rəkɨs, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matɨp o nos-ipənən.
Kən nian kəmotəplan məmə nɨkitəmat tagien pɨk o nasituən, təmol mɨn ilat
tepət kotolkeike məmə okotasitu mɨn.
3 Məto roiu, etahl-ipɨnə piətat miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat
məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən
tol nəhlan rəhatɨmat nəghatən o nɨləs-ipərən nolən wɨr rəhatəmat, sənəmə nat
əpnapɨn əm.

8:12: Mak 12:43-44 **8:15:** Eks 16:18 **8:24:** 2 Kor 7:13-14 **9:1:** 2 Kor 8:1-7

4 Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekɨmnə itɨmat netəm Masetonia neen, kən
okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itɨmat ekotaulɨs, məto-
inu itɨmat enoatɨləs-ipər rəkɨs itəmat. Kən otol itəmat nakotaulɨs taprəkɨs.
5 Tol nəhlan, nɨkik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətat miləhal məmə
okotɨmnə rəkɨs pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən
məni asol itəm nəmotən-iəkɨs məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in
nos-ipənən kit itəm tatɨsɨ-pən atɨp e nɨkitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm
itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

6 Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsɨn, matəulək-in noan məsɨn. Kən
etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət.
7 Itəmat kitiəh kitiəh nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nɨkim məmə
nakos-ipən. Okəmə nɨkim təsagienən ron, təsəwɨrən məmə nakos-ipən. Kən
okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in
mɨn təsəwɨrən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgɨn tolkeike etəm u tatos-ipən e nɨkin
pahrien.
8 Kən Uhgɨn tɨtun nawte-inən nəwɨrən rafin agɨn kəm itəmat məmə e
nian rafin e natɨmnat rafin, nakotos natɨmnat rafin itəm tətuatɨp məmə
nəkotəkəike motos, kən moatos tepət mɨn əh-ikɨn məmə nakotoor kəm
netəmim.
9 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"In tatoor rəhan natɨmnat tepət kəm ian-rat mɨn,
kən rəhan nolən ətuatɨp tətatɨg lilɨn."
10 Kən Uhgɨn itəm tatos-ipən nɨkuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipɨnə pɨret o
nunən, e suatɨp kitiəh əm in otos-ipɨnə nat tepət kəm itəmat mol in tepət mɨn
məmə, itəmat nəkotɨtun nasituən e netəmim neen mɨn, kən in otol noan tepət
itəm təmɨsɨ-pən e nolən ətuatɨp rəhatəmat.
11 E natɨmnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgɨn otos-ipən rəhan nəwɨrən
kəm itəmat məmə itəmat nəkotɨtun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor
rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgɨn ron.
12 Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən məni o nagwənən kəm netəmim
rəha Uhgɨn u nəumɨs tatus ilat, məto tatol nat wɨr kit mɨn taprəkɨs, inu
nənwiwiən itəm təmər mərioah e nɨki netəmim matuwɨn o Uhgɨn.
13 Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət.
Kən ilat okotɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn ron, məto-inu itəmat nəkoatol pahrien
nolən rəha netəmim itəm koatən nɨpahrienən e namnusən təwɨr rəha Kristo.
Kən okotɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne
netəmim rafin.
14 Kən nian koatəfak otəmat, nɨkilat tuwɨn otəmat məto-inu Uhgɨn təmawte-
in rəhan nəwɨrən kəm itəmat taprəkɨs agɨn-əh məmə nəmotasitu pɨk elat.
15 !Pəs kotən kəm Uhgɨn məmə nɨkitat tagien o Nətɨn itəm təmos-ipa kəm
kitat, u in nat təwɨr agɨn maprəkɨs!

10

Pol təmuhalpɨn nəghatən e rəhan wək

1 Io Pol, io atɨp, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə
nian kitat min itəmat, rəhak nətəlɨgən in ləhau əm, məto nian ekiet rəkɨs
etəmat, rəhak nolən təskasɨk pɨk. Kristo, in rəhan nətəlɨgən ləhau, kən in etəm
mətɨg. Kən e nolən kitiəh əm,

9:6: Prov 11:24-25 **9:9:** Sam 112:9 **9:10:** Aes 55:10 **9:11:** 2 Kor 1:11; 4:15 **10:1:** 1 Kor 2:3

2 iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatip məmə nian
ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Məto ekitun məmə ekəhai netəmim neen u
koatən məmə ekoatətəu-pən nolən rəha nətueintən u,
3 məto-inu nat əpnapin ekotatig e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən
rəha nətueintən u.
4 Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmə nat itəm
nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən
rəha Uhgin o nərəkinən ikin tiəkis o nuwinən ikin ima tikimir min.
5 Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiuə min ne nətəligən ausit min, ilat rafin
itəm koatən-iəhau netəmim o nitunən Uhgin. Nətəligən min rafin itəm tikimir
min rəha Uhgin, itimat ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat
rafin okotol nəwia Kristo.
6 Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o
nolən nalpinən kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.

7 Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nipətin. Okəmə suah
kit titun pahrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə
itimat min rəha Kristo tahmen lan.
8 Nat əpnapin iatəghat ausit məsin o nepətən itəm Iərəmərə təmos-ipa, okol
esaulisən ron. Təmos-ipa o niləkinən itəmat, sənəmə o niləs-iəhauən itəmat.
9 Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e nolən
itəm netəmim neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgin.
10 Ilat kotən rat io məmə, "Rəhan naoa təfigəm kən masilə, məto nian tətan
kitat min, in sənəmə etəm əskasik kit, kən rəhan nəghatən in nat əpnapin əm."
11 Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən rəhatimat itəm
koatəplan e naoa min emotahl-ipən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə,
ekotol rafin nolən min əh.
12 Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm
koatiləs-ipər atip ilat. !Kəsi, itimat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat
atip əm koatəplan ahmen ilat min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat
nitunən talməl.
13 Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto
ekotəghat ausit e wək itəm Uhgin təmələhəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u,
itəmat min əpəh ikin.
14 Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatip əm, in
təsepət pikən. Okəmə esotuwamən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto
nipahrienən, emotaupən motuwa mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-
iarəp namnusən təwir rəha Kristo.
15 Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Məto itimat
ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgin təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat
emotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatimat məmə nahatətəən rəhatəmat
otəwiə təhmin min, kən tol nəhlan, rəhatimat wək e nikitəmat otol iahgin
mepət,
16 kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusən təwir e ikin min
e nikali imatəmat ikin muwin təhmin min. Kən e nolən əh, itimat esotolən wək
e ikin kit itəm suah kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha
etəm pisin.
17 Məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat
ausit əm e natimnat itəm Iərəmərə təmol."
18 Iatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, məto
katisiai-in əm etəmim itəm Iərəmərə tatiləs-ipər.

10:2: 1 Kor 4:21 **10:4:** Efes 6:13-17 **10:8:** 2 Kor 13:10 **10:13:** Rom 12:3 **10:17:** Jer 9:24; 1 Kor 1:31 **10:18:** 1 Kor 4:4

11

Pol ne aposol eiueiuə mɨn

1 Iakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsɨn nalmələn kəm
itəmat. Məto pahrien, noatol rəkɨs.
2 Iatehm wɨr itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit mɨn otəmki-rəkɨs itəmat e
nelmək, kən nolən əh rəhak təmɨsɨ-pən əm o Uhgɨn. Io tata rəhatəmat, kən
itəmat nəkotahmen e pətan əkəku wi kit itəm kɨnən rəkɨs məmə okos rəham
kətɨm kan məmə otətəu-pən suah kitiəh əm, nərgɨn u Kristo. Kən iatehm wɨr
rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan iərman, kən in
təruru əh iərman.
3 Məto iatəgɨn məmə onəkotahmen e If itəm Setan təmeiuə in e nəghatən
ətehen. Iatəgin məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəlɨgən tuwɨn ik pɨsɨn,
kən nakotapəs rəhatəmat nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatɨp məpiə wɨr.
4 Iatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp Iesu
itəm tol pɨsɨn e Iesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmɨn itəm
tol pɨsɨn e Narmɨn nəmotos rəkɨs, o nakotəto namnusən təwɨr itəm tol pɨsɨn e
itəm nəmotos rəkɨs, məto itəmat ialməl mɨn, nakotegəhan-in əm.
5 Aposol mɨn əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat "aposol mɨn ilɨs pɨk," məto
e rəhak nətəlɨgən esəplanən məmə ilat ilɨs maprəkɨs-in io.
6 Okəmə naka kəsəgətun wɨrən io e nəghatən, məto ekɨtun wɨr nəukətɨn
namnusən təwɨr. Itɨmat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən mɨn rafin nian
tepət.
7 Nian ematən-iarəp namnusən təwɨr rəha Uhgɨn kəm itəmat, esolən məmə
nakotətou nat kit. Io atɨp əm emos-iəhau io o nɨləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro?
?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp!
8 Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak mɨn ik pɨsɨn kəmoatətou io.
Iuəhkɨr tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat.
9 Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tɨkə, esətapəhən o suah kit o nasituən
məto-inu piatat mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən Masetonia kəmotos-ipa natɨmnat itəm
rəhak tɨkə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək
əskasɨk otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin.
10 Tahmen e nɨpahrienən rəha Kristo tətatɨg lak, iatən pahrien məmə suah
kit tɨkə ikɨn mɨn rafin əpəh Akaea o nən-iəhauən io o nəghat ausitən o
nəsətapəh-inən nasituən.
11 ?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat?
!Kəp! Uhgɨn tɨtun məmə ekolkeike pɨk itəmat.
12 Netəmim neen kotolkeike məmə nɨkitəmat təht ilat məmə kotahmen
etɨmat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatəkəike o nolən rəha
nəsətapəh-inən natɨmnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin.
13 Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə mɨn, kən koateiuə-in netəmim e wək
rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol mɨn pahrien rəha Kristo,
məto kəp!
14 Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atɨp, tətan tahmen məmə in
nagelo kit rəha nəhag-əhagən.
15 Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək mɨn rəha Setan
kotan tahmen məmə ilat iolwək mɨn rəha nolən tətuatɨp. E namnun nian, ilat
okotos rəhalat nətouən tətəu-pən nolən mɨn rəhalat.
16 Ekɨsɨmatɨp mɨn. Pəs suah kit tɨkə nɨkin təht məmə io ialməl. Məto okəmə
nɨkitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialməl məsɨn,
kən ekəghat ausit məsɨn.

11:2: Efes 5:26-27 **11:3:** Jen 3:4,13 **11:4:** Kal 1:8-9 **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11 **11:6:** 1 Kor 2:1,13 **11:7:** 1 Kor 9:18 **11:9:** 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16

17 Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə ekən.
Məto iatəghat əm tahmen e ialməl kit.
18 Netəmim tepət koatəghat ausit o nolən min rəha nətueintən, kən tol
nəhlan, io min, ekəghat ausit.
19 !Ei! !Nakotenatig wir, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl min
kotəgətun itəmat!*
20 Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnapin kit tatol itəmat slef, o okəmə
tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atip in, o tatem-pən
niganəmtitəmat.
21 !Iataulis məmə nətəligən rəhatimat təpou pik məmə esotolən nolən rat min
əh!
Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat
ausit ron, io min, ekəghat ausit ron.
22 ?Tahro? ?Ilat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io min. ?Koatən məmə ilat
netəm Isrel? Io min. ?Koatən məmə ilat noanol rəha Epraham? Io min.
23 ?Koatən məmə ilat iolwək min rəha Kristo? Io min, məto ekaprəkis-in ilat.
Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-
ipən io e kalapus nian tepət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən
iuəhkir ekimis nian tepət.
24 Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain.
25 Nian kisil, kəmalis io e nikilkil. Nian kit kəmaht io e kəpiel apin. Nian kisil
emuwin e nego kən nego tamnim, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokamnim o
nian apiəpiə kit, lapin ne nərauiəgən.
26 Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkir naruə asol tiləs io
ekimis, kən emətatig ikin tasilə ikin imaa iakləh min, kən ikin tasilə ikin imaa
natimak min noanol rəha Isrel, kən ikin tasilə ikin imaa Iaihluə min, kən ikin
tasilə ikin e taon asol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-aruən ikin, kən ikin tasilə
ikin əpəh itəhəi, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiuə min.
27 Emol pik wək, kən nian tepət esapilən lapin. Nian min neen, nəumis tus
io, kən mətoaoa, kən nian tepət nigak nagwənən tikə. Kən nian tepət iatətəp,
kən rəhak natimnat təsahmenən o nətəpən.
28 Kən taprəkis-in natimnat min əh, nian rafin nikik təht pik niməfak min
rafin.
29 Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io min, rəhak nəmegəhən
teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit min e təfagə rat, kən nikik titahmə pik
ron.
30 Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgətun məmə
rəhak nəsanənən tikə.
31 Kən Uhgin, u in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə Iesu, itəm katiləs-ipər nərgin
nian min rafin namnun tikə, titun məmə io, eseiuən.
32 Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopael min o
nehm wirən nafiluə rəha taon məmə okotegəs-in motaskəlim motiləs-ipən io
e kalapus.
33 Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta
e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh
suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilaiirən

---

* **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nipahrienən, in tatən-iəhau ilat. **11:22:** Fil 3:5 **11:23:** Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19 **11:26:** Wək 9:23; 14:5 **11:33:** Wək 9:23-25

1 Ekəike matəghat ausit, nat əpnapɨn təsolən win e nat kit ikɨn, məto ekəkəike
matən natɨmnat mɨn tahmen e napɨlaiirən ne nəghatən wi mɨn itəm Iərəmərə
təmol əp kəm io.
2 Ekɨtun iəfak kit itəm tətahatətə e Kristo.* E nup fotin tɨnuwɨn rəkɨs, Uhgɨn
təmɨləs muwɨn əpəh ilɨs e nego e neai.† Iəkəruru okəmə nɨpətɨn tɨnatuwɨn, o
narmɨn əm, Uhgɨn əm tɨtun.
3 Kən ekən mɨn məmə iəkəruru okəmə nɨpətɨn tɨnatuwɨn, o narmɨn əm, Uhgɨn
əm tɨtun. Məto ekɨtun məmə suah əh,
4 Uhgɨn təmɨləs muwɨn əpəh iman ikɨn.‡ Kən in təmətо nat anion mɨn itəm
təsətuatɨpən məmə etəmim rəha nətueintən otən.
5 Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atɨpən ron io, məto
ekəghat ausit əm o rəhak nolən mɨn itəm nəsanənən tɨkə elat.
6 Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in
nɨpahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tɨkə itəm
otɨləs-ipər io ilɨs taprəkɨs nat itəm tətuatɨp. Iakolkeike məmə otəplan ahmen
io e nat naka itəm ekən, o ekol.
7 Uhgɨn təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi mɨn itəm in təmol əp kəm
io, kən nəghatən mɨn əh kotəwɨr maprəkɨs. Kən tol nəhlan təmahl-ipa nəratən
kəm io tahmen e nihlɨn kit tətaru nɨpətɨk. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan
məmə tol nahmməən e nɨpətɨk, kən tol nəhlan esausitən.
8 Emuəh nɨki Iərəmərə mau kɨsɨl məmə otɨləs-irəkɨs ron io.
9 Məto tən kəm io məmə, "Rəhak nəwɨrən asol tɨtun naskəlɨmən ik, məto-
inu nian rəham nəsanənən tɨkə, nəsanənən rəhak tɨtun nuwamən mol iah-
gin e rəham nəmegəhən." Tol nəhlan, etagien pɨk məmə ekəghat ausit e
rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tɨkə, məmə nəsanənən rəha Kristo otatɨg e
nəmegəhən rəhak.
10 O nat əh, etagien nian nəsanənən tɨkə e nɨpətɨk, kən etagien nian katən
rat io, kən etagien e nian iəkɨs mɨn, kən etagien nian katol nəratən kəm io, kən
etagien e nian itəm tiəkɨs ron io. Etagien elat rafin o nərgɨ Kristo, məto-inu
nian rəhak nəsanənən tɨkə, kən iatəsanən.
11 Emol nolən rəha ialməl, məto itəmat əm nəmoatəkəike kəm io məmə ekol.
Nəməsotɨləs-ipərən nərgək, məto təpəwɨr pɨk okəmə nəmotol mihin, məto-inu
io sənəmə ləhau e "aposol mɨn ilɨs pɨk" e nat kit əkəku əm, nat əpnapɨn io etəm
əpnapɨn əm.
12 Nian emətan kitat min itəmat, ematol natɨmnat itəm tatəgətun io məmə
io aposol pahrien kit. Ematol nəmtətin mɨn, ne nat asol mɨn itəm tol narmɨ
netəmim tatiwɨg, ne nat pɨspɨs mɨn e nɨkitəmat, kən emol e nətəlɨgən rəhak
kaifəməh.
13 Nat kitiəh əm eməsolən e nɨkitəmat, eməsətapəh-inən məni kit otəmat. !
Otaluin o təfagə rat u rəhak!§
14 Roiu iatətul matɨp məmə ekɨmnə muag itəmat itəm otol kɨsɨl lan. Kən
ekəsətapəh-inən məni kit otəmat, məto-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə,
məto iakolkeike əm itəmat. Otətəlɨg-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku məmə
otehm wɨr rəhan tata ne mama. Məto in wək rəha tata ne mama məmə
okuehm wɨr rəhalau suakəku.
15 Tol nəhlan, nɨkik tagien məmə ekos-ipɨnə rafin rəhak natɨmnat otəmat,
kən mos-ipən mɨn rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in
tepət, məto rəhatəmat ron io in təkəku əm. !Inu təsətuatɨpən!

---

* **12:2:** Pol tatəghat-in atɨp. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "neai tatol kɨsɨl lan." Məto nɨpətɨn tatən məmə "nego e neai u in ikɨn rəha Uhgɨn." ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Paradaes" itəm nɨpətɨn tatən məmə "nego e neai," ikɨn itəm netəmim itəm kotətuatɨp koatuwɨn ikɨn nian okotɨmɨs. **12:7:** Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13 **12:11:** 2 Kor 11:5 **12:12:** Rom 15:19
§ **12:13:** Pol tatol mɨlə elat e nəghatən u. **12:13:** 2 Kor 11:9

16 Pəs kotən məmə esətapəh-inən məni kit otəmat. Məto itəmat neen koatən
məmə emos natɨmnat otəmat e nolən eko-eko.
17 ?Tahro? ?Io emos natɨmnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim
kəm itəmat, o kəp? !Kəp!
18 Emuəh nɨki Taetas məmə otuwɨn otəmat, kən mahl-ipən piətat kit ilau
min. ?Taetas təsosən natɨmnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotɨtun o
kəp məmə, rəhatɨmlau nətəlɨgən kitiəh əm, kən matioal nolən kitiəh əm?
19 Kəm-naka nɨkitəmat təht məmə e nəghatən mɨn rafin əh, emotuhalpɨn
nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otɨmat. Kəp. E nɨganəmtɨ Uhgɨn,
emoatəghat tahmen e netəm rəha Kristo. Kən iolɨk mɨn, natɨmnat rafin itəm
koatol, koatol məmə itəmat nakotəsanən.
20 Iatən nəhlan məto-inu iatəgɨn məmə nian ekɨmnə, kəm-naka ekəplan
məmə nəsotolən məmə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat mɨn nəkotəplan
məmə io esolən məmə inu nakotolkeike mihin. Iatəgɨn məmə ekəplan itəmat
neen kotərgəhəu, neen koatetet, neen koatəmərɨt e nemə̈ha, neen kotəhap-
əhap ilat mɨn, neen koatən rat netəmim, neen koatən nɨkalɨn netəmim, neen
koatausit, neen koatol əpnapɨn nat.
21 Iatəgɨn məmə nian ekɨmnə mɨn, rəhak Uhgɨn otɨləs-iəhau io e
nɨganəmtɨtəmat, kən nɨkik otɨtəgɨt kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol
nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən rat mɨn rəhalat itəm koatol
nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulɨsən o nənən, kən nəman ne
nɨpɨtan koatan anion, kən koatol nəhlan əpnapɨn əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

1 Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kɨsɨl lan otəmat. Naoa Rəha Uhgɨn tatən
məmə, "Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah kit mɨn, etəmim kəiu o
kɨsɨl okotəkəike motən nəghatən kitiəh, kən tol nəhlan netəmim kotɨtun məmə
nəghatən koatətu-pən lan, in nɨpahrienən."*
2 Nian emɨmnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkɨs nəghatən o
nəhgaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat rafin, məmə okotapəs təfagə
rat mɨn. Kən roiu ekən mɨn nian io əpəh isəu. Nian ekɨmnə mɨn, ekol nalpɨnən
kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat.
3 Ekotol nəhlan məto-inu nɨkitəmat təht məmə rəhak nəsanənən tɨkə, kən
itəmat kotolkeike motɨtun əsas məmə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo
əm. In təsəpouən o nolən wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e
nɨkitəmat.
4 Nɨpahrienən, nian kəmətu-pər e nɨg kəluau, rəhan nəsanənən tɨkə e
nɨpətɨn. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgɨn. Kən e nolən
kitiəh, rəhatɨmat nəsanənən tɨkə e nɨpətɨtɨmat, məto itɨmat ekotəmegəh itɨmat
Kristo e nəsanənən rəha Uhgɨn, kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan
nəsanənən əh.
5 Itəmat atɨp, otakil wɨr nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat na-
hatətəən in pahrien, o kəp. Itəmat atɨp, nakotehm wɨr rəhatəmat nolən. ?
Nəkotɨtun o kəp, məmə Kristo Iesu tətatɨg e nəmegəhən rəhatəmat? !Məto
okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətəən, kən Kristo
təsatɨgən e nəmegəhən rəhatəmat!
6 Kən emələ̈həu-pən əskasɨk rəhak nətəlɨgən məmə onəkotəplan məmə itɨmat
aposol mɨn pahrien.

12:18: 2 Kor 8:6,16-18 **12:21:** 2 Kor 13:2 * **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kɨsɨl tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kɨsɨl. **13:1:** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19 **13:4:** Fil 2:7-8 **13:5:** 1 Kor 11:28

7 Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgɨn məmə itəmat kit təsolən nat kit tərat.
Esotolkeikeən nəhlan məmə otəgətun məmə rəhatɨmat wək e nɨkitəmat in
təwɨr mətuatɨp. Məto ekotolkeike məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətuatɨp,
nat əpnapɨn netəmim neen koatən məmə wək rəhatɨmat tərat.
8 Tol nəhlan məto-inu okol itɨmat esotolən nat kit itəm tahtosɨg-in
nɨpahrienən, məto ekotɨtun nolən əm nat itəm tatɨləs-ipər nɨpahrienən.
9 Nɨkitɨmat tagien nian itɨmat ekotɨtun nolən u, itəm nəsanənən tɨkə lan,
məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul əskasɨk. Kən nəfakən rəhatɨmat otəmat
məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatɨp ətuatɨp.
10 Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. Iərəmərə tɨnos-ipa rəkɨs
nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian ekɨmnə otəmat, ekəike mol
əskasɨk etəmat e nepətən əh. In təmos-ipa nepətən əh məmə ekɨləs-ipər itəmat,
sənəmə məmə ekərəkɨn itəmat.

Namnun nəghatən

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin
rəhatəmat nolən mɨn. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəlɨgən kitiəh. Otatɨg
e nəməlinuən. Kən Uhgɨn rəha nolkeikeən ne nəməlinuən otatɨg itəmat min.
12 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
13 Iəfak mɨn rafin koatən-ipɨnə təwɨr kəm itəmat.
14 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin. Kən
pəs Uhgɨn otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmɨn Rəha
Uhgɨn otol nɨkitəmat rafin tol kitiəh.

13:10: 2 Kor 10:8

Kalesia
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kalesia
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kalesia

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak mɨn itəm kotatɨg pis ikɨn e nɨtən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mɨn əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihluə tepət koatən nɨpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nɨpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihluə mɨn itəm kotən nɨpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou mɨn rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. Ilat kəmoatən məmə Iaihluə mɨn okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

?Təmətе naoa u o naka? Pol in təmətе naoa u, məmə otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihluə mɨn okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgɨn in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mɨn okotɨtun məmə nahatətəən in suatɨp itəm Uhgɨn təmol məmə etəmim otətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən in tatosmegəh ilat e nɨkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasɨk mɨn, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəlɨgənən mɨn əh. Kən moatən məmə təwɨr əm məmə Iaihluə mɨn okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afin e Wək Mɨn 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

1-2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm nəkoatəfak latuənu pɨsɨn pɨsɨn mɨn ikɨn Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgɨn, ekatəte naoa u, mɨtahl-ipɨnə kəm itəmat. Io ne piatat mɨn neen itəm koatəfak u ikɨn-u, ekotolkeike məmə ekotən "təwɨr" kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgɨn kəmialəs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgɨn u, in təmɨləs-ipər Iesu taiir-pa mɨn e rəhan nɨmɨsən. Sənəmə etəmim əpnapɨn əm kit təmaun-in io kən mɨləs-ipər io, məto Uhgɨn. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

3 Pəs Uhgɨn, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u Iərəmərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwɨrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəmə̀linuən tətatɨg otəmat.

4 Iesu Kristo təmegəhan-in atɨp məmə in otɨmɨs o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkɨs itat e nolən rat mɨn ne nətəlɨgən rat mɨn rəha nətueintən. In təmɨmɨs məto-inu Tata Uhgɨn tolkeike məmə in otol mihin.

5 Tol nəhlan, təwɨr mə kitat okotənwiwi pɨk Uhgɨn u rəhatat, tatuwɨn, matuwɨn, namnun tɨkə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwɨr kitiəh əm

6 Narmək təmiwɨg pɨk otəmat məto-inu roiu agɨn-əh huə Uhgɨn təmaun-in pap itəmat e nəwɨrən rəha Iesu, təmawte-in-pɨnə əpnapɨn əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgɨn, moatagɨm, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə mɨn.

7 Nəghatən mɨn əh sənəmə Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn. Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn moatən in pɨsɨn, kən katən məmə in namnusən təwɨr, kən katiuw kalɨn itəmat lan, kən katərəkɨn rəhatəmat nətəlɨgən lan. !Məto Namnusən Təwɨr kitiəh əm, kən kit mɨn tɨkə!

1:4: Kal 2:20 **1:7:** Wək 15:1,24

8 Nat əpnapɨn okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətamnus-iarəp nəghatən pɨsɨn kit mɨn, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkɨs kəm itəmat aupən, pəs Uhgɨn otɨləs-ipən e Nɨgəm Asol.
9 Kən ekɨsɨmatɨp mɨn, matən məmə, okəmə suah kit otamnus-iarəp nəghatən pɨsɨn u, təsahmenən e Namnusən Təwɨr itəm itəmat nɨnəmotɨtun rəkɨs, pəs Uhgɨn otɨləs-ipən e Nɨgəm Asol.
10 Rəhak nəghatən əh in təskasɨk, kən nat əpnapɨn əm okəmə netəmim neen kəsotagienən ron io. Iakolkeike əm məmə nɨki Uhgɨn otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə netəmim neen nɨkilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo.

Uhgɨn Təmaun-in Pol

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekolkeike mə ekən-ipɨnə ətuatɨp kəm itəmat məmə Namnusən Təwɨr itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmɨsɨ-pən e nətəlɨgən rəha etəmim əm.
12 Namnusən Təwɨr u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, məto Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.
13 Itəmat nɨnəmotɨtun rəkɨs rəhak nolən mɨn itəm ematol aupən e nian ematəfak itɨmat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmim mɨn rəha Iesu, mərəkɨn-ərəkɨn agɨn nɨməfak, kən matol nalpɨnən əskasɨk kəm ilat.
14 E nian əh, io ematətul-iəkɨs o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi mɨn kəmotəgətun io lan aupən. Emɨtun taprəkɨs-in io mɨn neen, itəm emotaiir ahmen.
15 Nat əpnapɨn ematərəkɨn pap rəhan mɨn netəmim, məto Uhgɨn təmasəkitun io. Aupən ikɨn təmɨtəpun kən mawle rəkɨs io e nian emətatɨg əh e nərpɨ rəhak mama. Kən təmuwa e nian ətuatɨp rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim.
16 Kən Uhgɨn təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətɨn Iesu, məmə oekɨtun wɨr in, kən muwɨn mamnus-iarəp Namnusən Təwɨr rəhan kəm netəm mɨn u sənəmə ilat netəm Isrel, katən ilat məmə Iaihluə mɨn. E nian əh, io eməsuwɨnən mehm suah kit mə otəgətun io e Namnusən Təwɨr əh.
17 Kən io eməsuwɨnən əpəh ilɨs Jerusalem məmə oekehm netəm mɨn u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwɨnən mə okotəgətun io e Namnusən Təwɨr rəha Iesu. E nian əh, io eməsou-pis-pən əpəh ikɨn kit Arepia, kən matɨg mɨtəlɨg-pa mɨn muwɨn əm latuənu kit, nərgɨn u Tamaskes.
18 Matuwɨn, matuwɨn nup kɨsɨl kɨnəhaluwa mɨnəhaluwɨn rəkɨs un, kən io ematɨg mɨtəlɨg-pən mɨn Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsatɨgən tuwəh, emuatɨg mios nian fiftin əm.
19 Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəmərə rəhatat, məto eməsəplanən aposol mɨn u neen.
20 Iatən pahrien e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nəghatən u, nɨpahrienən, sənəmə neiuəən.
21-22 Eməsatɨgən tuwəh əpəh ilɨs Jerusalem. Kən uarisɨg un, emuwɨn əpəh nɨtən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pɨsɨn pɨsɨn mɨn nɨtən Jutia, (nɨtən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io motəruru nɨganəmtək.
23 Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmə, "Suah əpəh in əpəh, rəhatat tɨkɨmɨr, təmatoh itat o nəfakən, matərəkɨn nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut məmə otərəkɨn mɨn rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in mɨn tɨnatən-iarəp Namnusən Təwɨr rəha Iesu."

1:8: 1 Kor 16:22 **1:10:** 1 Tes 2:4 **1:11:** Mat 16:17 **1:13:** Wək 8:3 **1:14:** Wək 22:3 **1:15:** Aes 49:1; Kal 2:7 **1:18:** Wək 9:26-27 **1:21-22:** Wək 9:30

24 Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgin o natimnat min itəm in təmol e rəhak
nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol min neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

1-2 Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwin rəkis un, kən Uhgin
təmən-ipa kəm io məmə ekəike mitəlig-pən min əpəh ilis Jerusalem. Kən
itimlau Panapas emian kən miait Taetas itiməhal min məhaluwin. Kən
eməhaluwin kiet-arəpən Jerusalem, emotuəfimin itimat netəm-iasol min əm
rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-ipən wir nəghatən
min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihluə min, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-
ipən wir natimnat min rafin agin kəm ilat məto-inu esolkeikeən məmə nikilat
otəht məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat
əpnapin əm lan, noan tikə.
3 Kən e nian əh, nikik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-
ipən kəm Iaihluə min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Məto kəməsotənən. Kən
io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəmə etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat
kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.
4 Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen kəmoateiuə əm məmə
ilat piatat min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat
ekoatətəu-pən əh Lou, o kəp. Məto itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu
Kristo, kən minotol kitiəh itimat min, kən itimat sənəmə slef rəha Lou.
Məto netəm min əh, nikilat təməsagienən o rəhatimat nəghatən min, kən
motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha
netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihluə min tahmen e
Taetas.
5 Məto emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər maprəkis-
in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətatig e
Namnusən Təwir, məmə itəmat onəkotitun wir.
6 Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha
niməfak, (məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig
asol, ilau kuahmen ahmen əm. Kən e niganəmti Uhgin, in təsafinən nərig min
əh). Kən netəm min əh kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin
mamnus-iarəp.
7-8 !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən
rəha Uhgin, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitahləpis-pən io mə
ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min. Kən e nəsanənən
əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp
Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.
9 Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal.
Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwirən rəha Uhgin, in təmos-
ipa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə
itimat ekotol əm kitiəh. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian
muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min, kən iləhal okəhaluwin
məhalən-iarəp kəm netəm Isrel.
10 Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiəh əm məmə nikitimlau otəkəike
matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, nikik tinagien
rəkis o wək əh.

Pol təməhai Pita

2:1-2: Wək 15:2 **2:4:** Kal 1:7; 5:1,13 **2:7-8:** Wək 22:21 * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tatən nərgi Pita ikin-u məmə, "Sifas." **2:10:** Wək 11:29-30

11-14 Kən uarisɨg un, emɨtəlɨg-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətatɨg ikɨn əh, kən Pita təmuarisɨg mɨn muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in mɨn neen koatəfak, məto ilat Iaihluə mɨn. Kən nian netəmim mɨn rəha Jemes, itəm kəmotɨsɨ-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, "Iaihluə mɨn u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə kəsolən, Uhgɨn okol təsasituən elat." Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkɨn Pita, mol taulɨs kən məgin nuwɨn mɨnən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat mɨn neen əpəh Antiok, ilat iəfak mɨn u noanol mɨn rəha Isrel, ilat mɨn kəmotos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatɨg kiuw mɨn e Panapas, təgin mɨn ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kɨnəsotətəu-pən ətuatɨpən suatɨp itəm Namnusən Təwɨr tatən, kən eməhai-pən əm Pita e nɨganəmtɨlat, matən-ipən əskasɨk məmə, "Nat əpnapɨn ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən tahro natəkəike kəm netəm mɨn u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?"

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgɨn in otasitu lan

15 Kən e nian əh, io emən-ipən wɨr kəm Pita məmə nɨpahrienən məmə itɨmlau emiasɨpən ətuatɨp e noanol rəha netəm Isrel. Itɨmlau sənəmə Iaihluə mil itəm netəm Isrel nɨkilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou.

16 Məto roiu ekiatun məmə Uhgɨn təsafinən etəmim kit məmə in tətuatɨp e nɨganəmtɨn məto-inu in tatətəu-pən ətuatɨp Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Nətəlɨgən əh in əh, tol itɨmat mɨn netəm Isrel, oekotəkəike motahatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Uhgɨn təsafinən itɨmat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətafin əm itɨmat məto-inu ekotahatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn məto-inu in tatətəu-pən pɨk Lou.

17 Itɨmat u netəm Isrel, kən ekotahatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto netəm Isrel neen, nɨkilat tatəht məmə itɨmat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itɨmat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan.

18 Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekɨtəlɨg-pən mɨn matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatɨpən e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat.

19-20 Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pɨk o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io ekətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatɨp. Tahmen məmə emɨmɨs, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəmərəən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəlɨgən rəha Uhgɨn. In tahmen məmə itɨmlau Kristo, kəmətu-pər itɨmlau min e nɨg kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmɨmɨs. Məto emaiir-pa mɨn itɨmlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in tatəmegəh e nɨkik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekətahatətə əm e Nətɨ Uhgɨn, itəm təmolkeike pɨk io, kən muwa mɨmɨs mos megəh io.

21 Nolkeikeən u, Uhgɨn təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin pɨk. Kən okol esərəkɨnən nolkeikeən əh itəm Uhgɨn təmawte-in-pa əpnapɨn əm. Məto iatəplan məmə itəmat mɨn neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnapɨn əm e nɨmɨsən rəha Iesu Kristo

---

2:11-14: Wək 11:3 **2:16:** Wək 15:10-11; Rom 3:20-28; Kal 3:11 **2:19-20:** Kal 1:4

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

1 !Netəm Kalesia, itəmat ninotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwin e
suatip eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmə Iesu təmos
nahmməən e rəhan nimisən otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-
ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis itəmat mol itəmat ninotalməl pik?
2 ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat məto-
inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipinə kəm itəmat məto-
inu itəmat nakotahatətə e Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo.
3 ?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun wir nəmegəhən wi
rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin, kən məto roiu,
itəmat ninotalkut məmə onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat
əm nəsanənən.
4 Nəmoatəto nahmməən tepət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwir. ?
Nəmotəto nahmməən əh əpnapin əm? Kəp, nahmməən əh sənəmə rəha nat
əpnapin əm.
5 Narmin Rəha Uhgin təməsolən nat pispis min kəm itəmat məto-inu
nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat nəmotəto Namnusən Təwir
rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

6 Otəteligin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgin
təməghat-in-iarəp rəkis minu lan məmə:
"Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, Uhgin təmən məmə
in tətuatip e niganəmtin."
7 E suatip kitiəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgin, in tətafin ilat məmə
kotahmen e noanol ətuatip rəha Epraham.
8 Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis aupən məmə Uhgin otos Iaihluə min, kotuwa
ron mol ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha
Uhgin təmən-iarəp nəghatən wir kit kəm Epraham məmə:
"Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwirən e netəmim rəha
noanol min rafin e nətueintən."
9 Kən Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm Epraham məto-inu in
təmahatətə əskasik lan. E suatip kitiəh min əm, Uhgin titun nawte-inən
nəwirən kəm netəmim itəm koatahatətə pahrien lan.
10 Məto netəmim min un, itəm nikilat tatəht məmə ilat okotos nəmegəhən
məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm min əh, ilat
kinotatig rəkis e nelmi nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin tatən
məmə:
"Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat min rafin itəm kotatig e naoa rəha
Lou, ilat kinotatig rəkis e nəlmi nəratən, kən okotəkəike motos nalpinən
kit."
11 Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat məmə suah kit tikə itəm tatuwa tətuatip
e niganəmti Uhgin məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgin tatən
min-nulan məmə:
"Etəmim itəm tətahatətə e Uhgin, in tatuwa tətuatip e niganəmtin, kən in otos
nəmegəhən pahrien."
12 Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgin. Nolən rəha nətəu-
pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən rəha nahatətəən e Uhgin. In əh,
məto-inu nolən rəha nətəu-pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə:

3:6: Jen 15:6 **3:8:** Jen 12:3; 18:18; 22:18; Rom 4:3,16 **3:10:** Dut 27:26 **3:11:** Hab 2:4; Kal 2:16

"Etəmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien məto-inu tatətəu-pən
ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat min rafin agin itəm Lou tatən."
13 Netəmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan,
Lou in təmələhəu nalpinən tətatig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi
nəratən. Məto Iesu Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi
nəratən əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin
tatən məmə:
"Etəmim kit, itəm kəmohamnu kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən məmə
Uhgin in təmol nalpinən kəm in."
14 Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan məmə netəmim əpnapin min rafin, ilat
okotatig e nəwirən itəm Uhgin təmən kəm Epraham məmə, in otos-ipən kəm
noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotahatətə
e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin itəm Uhgin təmən məmə otos-
ipən kəm netəmim.

Uhgin təmaupən mol nəniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

15-16 Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u
rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit min. E
suatip kitiəh əm, Uhgin təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol.
Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgin təmən-iəkis noanol min rafin rəha
Epraham, məto təmən əm məmə etəmim kitiəh əm otisi-pən e rəhan noanol,
etəmim u, in Iesu Kristo.
17 Kən rəhak nəghatən, nipətin tol nulan məmə, aupən, Uhgin təmən-iəkis
məmə otətaskəlim nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisig nup fo-hanrit-
tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkinən nəghatən
itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən rəha Uhgin.
18 Kən okəmə kitat kotatig e nəwirən rəha Uhgin məto-inun kitat koatətəu-
pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən in nat
əpnapin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in
təmətatig e nəwirən min rəha Uhgin məto-inu in təmaskəlim-iəkis nəniəkisən
rəha Uhgin.

Lou rəhan əh-ikin wək

19 Suah kit otəpanətapəh məmə, "?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgin təmos-
ipən Lou kəm Moses o naka?" Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu məmə
nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm Epraham in təmaupən matig, məto Lou in
təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotitun
məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgin təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwin
matuwin mətoarus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat
kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwir, məto nikitat otəkəike matəht məmə
Lou əh, Uhgin təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm
etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto nian
Uhgin təmol nəniəkisən ilau Epraham, təməsolən nəhlan.
20 Uhgin in təməsolən suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Məto
in ətuatip əm təməghat mən-ipən nəniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.
21 Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkin nəniəkisən rəha Uhgin. Kəpə,
təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən
kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgin. Məto təsol mihinən.
22 Məto Lou kit tol nəhlan tikə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nolən
rat təmelis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou min. Tol nəhlan məmə,

---

3:12: Lev 18:5 **3:13:** Dut 21:23; Rom 8:3 **3:15-16:** Jen 12:7; 13:15; 24:7 **3:17:** Eks 12:40 **3:18:** Rom 4:14 **3:21:** Rom 8:2-4

suatip kitiəh əm məmə kitat okotos nəwirən min rəha Uhgin itəm təmən-iəkis rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

23 Aupən, Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlim kitat tiəkis, tahmen əm mə kitat kəmotatig e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgin təmerəh e niganəmtitat kotəplan suatip rəha nahatətəən.
24 Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəmərə etat, muwa mətoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kinotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin, məto-inun, kitat kəmotahatətə lan.
25 Məto roiu əh, Lou okol təsərəmərə minən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tinəmuwa rəkis.

Itəmat rafin kitiəh əm e Iesu

26 Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenəti Uhgin min.
27 Kən kinol baptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiəh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat ninotos nolən wir min rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotalpin nipətitəmat e natimnat wi.
28 Kən itəmat rafin agin nəmotuwa motol kitiəh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin ninotahmen əm. Təwir məmə kitat kəsotoor minən netəmim, nat əpnapin okəmə in etəm Isrel o in Iaihluə kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit.
29 Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pahrien rəha Epraham. Kən e suatip kitiəh əm, nəwirən min itəm Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan.

4

Kitat nenəti Uhgin

1 Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otimis kənu nətin in otos rəhan nəwirən min rafin, məto okəmə nətin tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwirən rəhan. Nətin tahmen əm e slef kit, nat əpnapin rəhan nəwirən min rafin.
2 In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin mətoarus-pən nian rəhan tata təmən in minitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in.
3 Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef min rəha iərmis min itəm kəmoatərəmərə etat.
4 Məto tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, kən Uhgin təmahl-ipa nətin tuwa, pətan kit təmiləs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wir natimnat rafin itəm Lou in tatən.
5 Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgin otəhl kitat, miləs-irəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatip min.
6 Kənu roiu əh, Uhgin tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətin min, təmahl-ipa Narmin rəha Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgin məmə, "Tata."
7 O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, məto kitat nenəti Uhgin pahrien min. In tatos-ipa natimnat wir min kəm kitat, itəm in tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min.

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

3:23: Kal 4:3 **3:24:** Rom 10:4 **3:26:** Jon 1:12 **3:27:** Rom 6:3 **3:28:** Rom 10:12 **3:29:** Rom 4:13 **4:3:** Kol 2:20 **4:5:** Jon 1:14; Rom 1:3 **4:7:** Rom 8:15-17

8 Aupən itəmat nəmotəruru Uhgin. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis min məmə
rəhatəmat uhgin min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgin
pahrien min.
9 Məto roiu əh, ninotitun Uhgin. O təwir ilə məmə ekən nəhlan məmə
Uhgin tinitun rəkis itəmat. ?Məto ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə
nəkotitəlig-pən min o iərmis min o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol
kəsotolən-ta nat wir kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis
min itəmat?
10 ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne
məwig min rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat
təht məmə okol Uhgin nikin tagien otəmat ron?
11 !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekatəplan mə emol wək pik
etəmat o nat əpnapin əm!
12-13 Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən
itəmat nəməsotatigən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatatig, emos
nolən rəhatəmat. Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat
min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat
nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp Namnusən Təwir kəm itəmat,
məto-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətatig kitat min itəmat. Məto nat
əpnapin məmə io ematimis e nian əh, məto itəmat nəməsotolən io ekəto tərat.
14 Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht ratən
io, kən məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nipəg noanimə
min rəhatəmat, tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgin, o io, io Iesu Kristo.
15 Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən
nat u, napotos-iarəp əm niganəmtək u tərat, kawluin ilau itəm təwir kit
rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Məto tinahrol əh-roiu?
16 Nikik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat
nakotetəhau io.
17 Iəgətun eiuə min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat
nətəligən moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Ko-
tolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pik
o nətəu-pənən ilat.
18 In nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, məto nəkotəkəike
motalkut o nat itəm in təwir, nat əpnapin ekətatig kitat min itəmat, o esatigən
kitat min itəmat.
19 Io min neen, io iatəto tərat agin-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan
itəm məntaan tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətoarus itəmat
nakotos nolən ətuatip rəha Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən.
20 Ekolkeike pik məmə ekətatig kitat min itəmat u-roiu məto-inu okəmə
ekətatig, okol esagət pikən etəmat. Məto roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən
məruru mə ekahrol nulan masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

21 Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhalpin-tu rəhak
nəghatən. ?Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətoən əh?
22 In tatən Epraham itəm təmiləs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan
rəhan təmiləs, kən kit rəhan pətan ətuatip təmiləs, sənəmə in slef məto pətan
əh rəhan.
23 Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim.
Məto suakəku itəm pətan ətuatip əh rəhan təmiləs, in təmaiir məto-inu Uhgin
in tinəmən-iəkis rəkis məmə pətan əh otiləs.

4:10: Rom 14:5; Kol 2:16 **4:22:** Jen 16:15; 21:2 **4:23:** Rom 9:7-9

24-25 Kən kitat kotɨtun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nɨpətɨn etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgɨn təmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne nətɨn mɨn ilat slef mɨn əm, okətaləkiəmtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgɨn təmol e nɨtot Sinae əpəh e nɨtən asol Arepia, ikɨn əh inəh Uhgɨn təmos-ipən Lou ikɨn kəm Moses. Kən in tahmen mɨn e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikɨn kotaskəlɨm əskasɨk Lou, kən ilat kotahmen e slef mɨn itəm Lou tatəlis ətain ilat.

26 Məto Jerusalem kit mɨn əpəh ilɨs e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou təsəlis ətainən, kən in mama rəhatat.

27 Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən nəhlan məmə,

"!Ik u inu, nɨməgɨ-nɨg, agien!
Ik u inu, nəməsətoən nahməən kit o nemə̇kən, agət əfəmə, məto-inun nɨkim tətagien!
Ik nəməsɨləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətɨm mɨn tɨnol tepət tepət agɨn, taprəkɨs-in nenətɨ pətan itəm rəhan iərman təsapəsən."

28 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn məto-inun təmən-iəkɨs məmə otol mihin. Itəmat onəkotahmen e Aisak u aupən, nətɨ Sera.

29 Kən aupən suakəku u Ismael, nətɨ Heka, itəm təmaiir e nətəlɨgən əm rəha netəmim, in təmatərəkɨn pɨk suakəku u Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn. Kənu roiu ne, nolən əh tatuwɨn əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou koatərəkɨn kitat itəm kəmotaiir wi e Narmɨn Rəha Uhgɨn e nahatətəən.

30 ?Məto Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə naka? In təmən məmə,

"Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətɨn. Ilau kuagɨm rəkɨs u ikɨn-u, məto-inun, nətɨ pətan əh, in okol təsosən nəwɨrən kit rəha tata. Nəwɨrən mɨn rafin rəha tata otuwɨn kəm nətɨ pətan itəm sənəmə slef."

31 Məto kitat u, kitat sənəmə nenətɨ pətan slef, kitat nenətɨ pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu təmɨkɨs rəkɨs rəhan mɨn netəmim

1 Nian Iesu Kristo təmɨkɨs rəkɨs itat, təmol kitat məmə Lou təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul əskasɨk. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəmərə etəmat. Lou əh, tɨtaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwɨn motol wək mɨn rəhan.

2 Otətəlɨg-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat u itəm Iesu təmol təsasitu agɨnən etəmat.

3 Kən io iatagət əskasɨk otəmat məmə etəmim itəm otegəhan məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atɨp əm in e nelmɨ Lou. Kən etəmim itəm tətatɨg e nelmɨ Lou, otəkəike matətəu-pən rafin agɨn natɨmnat mɨn itəm Lou tatən məmə otol.

4 Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə otol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəmat nɨnotəte rəkɨs atɨp itəmat o Iesu Kristo. Itəmat nɨnotəhən-ipən rəkɨs məntaatəmat o nəwɨrən rəha Uhgɨn.

5 Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəlɨgən e Uhgɨn, pəs in otol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inun kitat kotahatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn, in otol itat koatətul əskasɨk kən motəsahgin mətoarus nat un otiet-arəpa.

6 Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnapɨn okəmə etəmim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e

4:26: Hip 12:22; Nol Əpən 21:2,10 **4:27:** Aes 54:1 **4:28:** Jen 15:4-5; Rom 9:7 **4:30:** Jen 21:10; Jon 8:35

Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotolkeike Uhgɨn, motatɨg katol mɨn nolkeikeən kəm netəmim mɨn.
7-8 Aupən, eməplan itəmat kən mɨtun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatɨp ətuatɨp e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotɨtəlɨg. Uhgɨn təmaun-in rəkɨs itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah mɨn kotaiuosɨg e rəhatəmat suatɨp, moatiuw kalɨn itəmat məmə onakoatətəu-pən mɨn Lou? !Ekɨtun məmə okol Uhgɨn təsən-iəhauən itəmat nəhlan!
9 In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, "Ilat kəmotɨs noanɨg rat kit, tɨnatəwiə, matərəkɨn nətəlɨgən rəhatəmat."
10 Məto ekɨtun məmə nɨpahrienən Iərəmərə in otol nətəlɨgən rəhatəmat tuwa mɨn mol kitiəh kitat min io. Kən io ekɨtun wɨr məmə etəmim u itəm tatərəkɨn rəhatəmat nətəlɨgən nulan, nat əpnapɨn in etəm-iasol o in etəm ahrol kit, məto Uhgɨn otol nalpɨnən kit kəm in.
11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgɨn okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgɨn otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nɨpahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm mɨn u itəm koatan itəmat min ilat, nɨkilat otagien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkɨn əh io, koatɨtəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nɨmɨsən rəha Iesu e nɨg kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat.
12 !E rəhak nətəlɨgən, netəm mɨn un itəm koatərəkɨn nətəlɨgən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwɨr məmə ilat okotuwɨn motəte-atɨp ilat mɨn!
13 Məto piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, Uhgɨn təmaun-in itəmat, kən mɨkɨs rəkɨs itəmat, məmə Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otəto wɨr itəmat! Nɨkitəmat otəsəhtən məmə, "Təwɨr, io enagɨm rəkɨs e Lou əh. Roiu əh, io ekɨtun nolən natɨmnat rafin itəm nɨkik tolkeike." Itəmat, onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol itəmat nɨkitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat mɨn.
14 Nolən əh, in tatətəu-pən wɨr nəghatən kit rəha Lou, u itəm tɨtargəfɨmɨn rafin nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha Lou, in tatən məmə, "Ik, onakolkeike netəmim rafin, kən matol təwɨr kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atɨp kəm ik."
15 Itəmat onəkotəkəike katəto wɨr itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol tɨməht kəm itəmat mɨn, nəkotahmen əm e kəi mɨn, koatus atɨp əm ilat mɨn, kən nəghatən rəhatəmat otərəkɨn itəmat.

Nolən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nolən rəha netəmim

16 Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmɨn Rəha Uhgɨn otəkəike matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat, itəm nəmotos kaiir-pa.
17 Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natɨmnat tərat itəm nɨkitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn in təsolkeike mɨnən nolən rat aupən kəmotos kaiir-pa moatol. Nolən mil əh kətioal təməht kəm ilau mɨn, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən wɨr mɨn itəm nakotolkeike məmə onəkotol.
18 Sotaluinən nat kit, okəmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain mɨnən itəmat.
19 Kitat kotɨtun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmotos kaiir-pa moatol. Nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion ilat mɨn; kən ilat koatol nolən rat

---

5:6: 1 Kor 7:19; Kal 6:15 **5:9:** 1 Kor 5:6 **5:10:** 2 Kor 11:15; Kal 1:7 **5:13:** 1 Pita 2:16 **5:14:** Lev 19:18; Rom 13:9 **5:17:** Rom 7:15-23

rafin itəm tol naulisən o nənən; rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh.
20 Ilat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərik, moatos təmafah rat min, moatol kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəmou, moatetet, moatol nemə̈ha, moatos-ipər atip əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat min.
21 Nikilat tətaklə̈h-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən moatol lafet katagien lan o nolən nat tərat min əm, moatol min natimnat tepət min tol nəhlan. !Iatən min tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə, oatəto wir itəmat! Məto netəm koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nərəmərəən Rəha Uhgin itəm tatol əpen-əpenə lan.
22 Məto noa Narmin Rəha Uhgin itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgin, in tol nulan. Ilat koatolkeike netəmim, kən nikilat tətagien, kənu nəmə̈linuən tətatig e nikilat, kən rəhalat nətəligən kaifəmə̈h, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir. Kən netəmim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa.
23 Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən natimnat rafin itəm ilat atip kotolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsotolən natimnat min əh.
24 Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəmə̈ht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəmə̈luau.
25 !Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgin in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan.
26 Tərat məmə kitat okotausit motos-ipər pik kitat, motiuw-pər nəratən, moatetet kitat min.

6

Təwir məmə kotasitu e katipa əfigəm rəhatat min

1 Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmin Rəha Uhgin tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatip-in. Məto onakəsotagət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nikitəmat min titahmə ron. Məto otəto min itəmat, məmə nat kitiəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron, otəseko-pa minən otəmat.
2 Itəmat onəkotasitu nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən.
3 Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmə suah kit nikin tatəht mə "Io, io etəm agin-əh kit," etəmim un, nikin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnapin əm.
4-5 Məto itəmat onəkotəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol min. Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitiəh kitiəh. Məto təwir məmə etəmim kitiəh nikin otagien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwir əm.
6 Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotawte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgin.

5:21: 1 Kor 6:9-10 **5:24:** Rom 6:6; Kol 3:5 **5:26:** Fil 2:3 **6:1:** Mat 18:15 **6:2:** Rom 15:1
6:4-5: Rom 14:12 **6:6:** 1 Kor 9:11,14

7 Oatəto itəmat, soteiuə-in atɨpən itəmat mɨn məmə itəmat nəkotɨtun nolən
nat əpnapɨn kit itəm nɨkitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən
ialməl e Uhgɨn. Ik nəmɨs noanɨg naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atɨp
mɨn noan, mun.
8 Etəmim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmotos kaiir-pa moatol,
tahmen e noanɨg rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərat mun,
kənu noanɨg un, otoe-in, nɨpətɨn u, Nɨmɨsən. Məto etəmim itəm tatɨs noanɨg
wɨr, itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipən, Narmɨn Rəha Uhgɨn otol toe-in,
noan wɨr kit, kən in otəhl. Nərgɨn noanɨg un, in Nəmegəhən Lilin itəm namnun
tɨkə.
9 Sotəpou-inən nolən itəm təwɨr, məto-inu kitat okotəhl noanɨg wɨr əh, e nian
ətuatɨp rəhan, okəmə kəsotapəsən wək.
10 Kən nian mɨn rafin itəm kotɨtun nolən, pəs koatol təwɨr kəm netəmim
rafin, kən motatɨg katol tepət mɨn kəm netəm mɨn u kotahmen e piatat mɨn
ne wɨnɨtat mɨn e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

11 Oekəte rəkɨs namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* Itəmat
onəkotəplan məmə leta mɨn rəhak, ilat iahgin mɨn.
12 Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat kotausit əm e
nɨganəmtɨlat mɨn neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitiəh əm, məmə
netəm Isrel neen mɨn okəsotolən nəratən kəm ilat.
13 Kən ne nat kit mɨn, netəm mɨn əh, kotolkeike məmə okəhg-ipən itəmat
məto-inu kotausit əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motiuw kalɨn itəmat,
nakotɨtəlɨg motuwɨn mɨn e nelmɨ Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat
mɨn kəsotətəu-pən wɨrən natɨmnat mɨn itəm Lou tatən.
14 Məto io rəhak, io ekəsən wi atɨpən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike
məmə ekənwiwi əm nat naka Iərəmərə Iesu Kristo təmol e nian in təmɨmɨs e
nɨg kəməluau. O nat əh inəh, nolən mɨn rəha nətueintən okol kəsotiuw rəkɨsən
rəhak nətəlɨgən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətəən e Uhgɨn, ilat
kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən.
15 Okəmə Uhgɨn in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətuatɨp
e nɨganəmtɨn, nat əpnapɨn okəmə kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən.
16 Kən roiu, ekatəfak o netəm mɨn u koatətəu-pən wɨr nəghatən u, ilat noanol
ətuatɨp mɨn rəha Uhgɨn. Iatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgɨn ne rəhan
nasəkitunən otatɨg olat.
17 Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit otən mɨn nat
tərat lak. Məto-inun iatəmɨk əh nəme nɨməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apɨn
kən kəmalis io. Nəme nɨməgəm mɨn u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.
18 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatəfak məmə Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in
rəhan nəwɨrən otəmat. Əwəh.

6:8: Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit mɨn təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atɨp e nelmɨn. **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17 **6:17:** 2 Kor 4:10

Efesas
Naoa itəm Pol təməte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Efesas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Efesas

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwɨn kəm niməfak pɨsɨn pɨsɨn mɨn iuəhkɨr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təməsəteən naoa u məmə otəgətuatɨp-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təməte əm məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatɨg ilat min ilat o nup kɨsɨl. Kən in tolkeike pɨk ilat, kən ilat kotolkeike pɨk in. Efesas in taon asol kit e nɨtən asol u Esia, kən in rum wɨr kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikɨn rəha Uhgɨn.

?Təməte naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatɨp, ne wək rəha niməfak itəm in nɨpətɨ Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwɨn kəm niməfak e ikɨn mɨn rafin.

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs məmə rəhan. Iatən təwɨr kəm itəmat rafin iəfak mɨn əpəh Efesas itəm nakoataskəlɨm əskasɨk nahatətəən rəhatəmat e Kristo Iesu.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwɨrən itəm Uhgɨn təmos-ipən e Kristo

3 Nənwiwiən tuwɨn o Uhgɨn u Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmɨtat nəwɨrən rafin rəha nego e neai.
4 Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgɨn təməsolən əh neai ne nɨməptən, məto in təmɨtəpun kitat məmə kotuwa kitiəh kitat Kristo, kən məmə e nɨganəmtɨn, kitat kotətuatɨp kən kəsehm-pənən nolən rat kit e kitat.
5 Məto-inu Uhgɨn tolkeike pɨk kitat, uarisɨg in təmol natɨmnat, məto in təmɨtəpun rəkɨs kitat məmə okotuwa nenətɨn mɨn e Iesu Kristo. Nat əh tatətəupən əm nəwian ne nat naka itəm in tolkeike.
6 Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgɨn o rəhan nəwɨrən itəm in təwɨr taprəkɨs, nəwɨrən əh itəm təmawte-in əpnapɨn əm kəm kitat e Nətɨn itəm in tolkeike pɨk.
7 Məto-inu nɨta Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiəh lan, kən Uhgɨn təmɨkɨs kitat e rəhatat nolən rat mɨn, inəh təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. ! Nɨpahrienən, nəwɨrən rəha Uhgɨn in iahgin taprəkɨs!
8 Kən təmos-ipa nəwɨrən əh itəm təfɨgəm maprəkɨs.
E nenatɨgən ne nɨtunən mɨn rafin rəhan,
9 nɨkin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo.
10 Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatɨp rəhan, in otəhlman natɨmnat rafin e neai ne nɨməptən okotuwa ləhau e nərəmərəən rəha Kristo.
11 Uhgɨn tatol natɨmnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu təmən mihin. Aupən aupən agɨn in təmɨtəpun kitat məmə okotuwa rəhan mɨn nian təmiuwpa kitat kotuwa kol kitiəh kitat Kristo.

1:1: Wək 18:19-21; 19:1 **1:3:** Efes 2:6 **1:4:** Jon 15:16 **1:5:** Jon 1:12 **1:7:** Efes 2:7; Kol 1:14 **1:9:** Rom 16:25 **1:10:** Kol 1:16,20 **1:11:** Rom 8:28-29

12 Təmol nəhlan məmə itɨmat noanol mɨn rəha Isrel u emotaupən katahatətə
e Kristo, itɨmat ekotol məmə katɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.
13 Kən itəmat Iaihluə mɨn, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo nian itəmat
nəmotəto nəghatən pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan,
kən Uhgɨn təmos-ipən Narmɨn Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə
itəmat rəhan mɨn.
14 Məto-inu kitat kəmotos Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə
Uhgɨn otos-ipa natɨmnat wɨr mɨn kəm kitat itəm in təmən-iəkɨs məmə in otol
mihin. Kitat okotos natɨmnat mɨn əh nian Uhgɨn otɨkɨs kitat u rəhan mɨn. Inu
otol məmə netəmim okotənwiwi Uhgɨn məto-inu in ilɨs taprəkɨs.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

15-16 Məto-inu o natɨmnat mɨn u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-
roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgɨn otəmat. Nolən əh emətuoun nian eməto
namnusən o rəhatəmat nahatətəən e Iərəmərə Iesu, ne rəhatəmat nolkeikeən
o iəfak mɨn rafin.
17 Iatəfak otəmat kəm Uhgɨn itəm in Uhgɨn rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat,
kən in Tata itəm katənwiwi katɨsiai-in pɨk agɨn. Iatəfak məmə in otos-ipɨnə
narmɨn rəha nenatɨgən ne nɨtunən məmə nəkotɨtun wɨr in təhmɨn mɨn.
18 Kən iatəfak mɨn məmə in oterəh e rəhatəmat nətəlɨgən məmə onəkotɨtun
nat naka nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən lan, itəmat itəm Uhgɨn
təmaun-in. Kən iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun məmə Uhgɨn otos-ipɨnə nat
təwɨr taprəkɨs kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.
19 Kən iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun nəsanənən rəhan məmə in iahgin
pɨk agɨn, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən
nɨpahrienən e Iesu. Kən nəsanənən əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol
20 itəm təmol Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən təmol məmə in təmuwa
matəpələh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp e nego e neai, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.
21 Kən Iesu in ilɨs e netəm-iasol mɨn ne nepətən mɨn rafin, ne nərəmərəən ne
nəsanənən rafin, ne nərɨg mɨn rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa.
22 Kən Uhgɨn təmələhəu-pən natɨmnat rafin agɨn ləhau e nelkɨn, kən mol in
tuwa rəhn-kapə natɨmnat rafin, kən inu otasitu e niməfak.
23 Kən niməfak in nɨpətɨ Iesu, kən nalpəkauən rəha Uhgɨn o Kristo tatuwa
nɨpahrienən e niməfak, kən e nolən kitiəh əm, nalpəkauən rəha Uhgɨn o
natɨmnat rafin tatuwa pahrien e Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

1 Itəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotɨmɨs məto-inu nəmotəht nəwia
Uhgɨn, kən motol nolən rat mɨn.
2 Nəmotan motol nolən tərat rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm
tərəmərə e nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmɨn rat itəm
tatol wək roiu e nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgɨn.
3 Itɨmat mɨn emotatɨg nəhlan itɨmat min ilat nian kit aupən. Nɨkitɨmat
tolkeike nolən rat mɨn, kən itɨmat emotol nəratən əh itəm kəmotol nɨkitɨmat
tagien. Nat naka itəm təmɨsɨ-pən e nɨkitɨmat ne nətəlɨgən rat mɨn rəhatɨmat,
məto itɨmat emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat tɨnatɨg
rəkɨs e nɨkitɨmat, tahmen e netəm əpnapɨn mɨn. Kən nɨki Uhgɨn tɨtahmə o
nolən rat mɨn rəhatɨmat, kən in otəkəike mol nalpɨnən kəm itɨmat.

1:14: 2 Kor 1:22 **1:17:** Kol 1:9 **1:19:** Kol 1:11 **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21:** Kol 1:16; 2:10 **1:22:** Sam 8:6 **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3 **2:3:** Kol 3:6

4 Məto Uhgɨn, in tərioah e nolkeikeən o kitat, kən rəhan nasəkitunən o kitat
in iahgin pɨk.
5 Kən nat əpnapɨn e nian əh kəmotɨmɨs e narmɨtat o rəhatat nolən rat mɨn,
məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pɨk kitat.
(Otətəlɨg-in-tu. E nəwɨrən rəhan, in təmosmegəh itəmat.)
6 Kən Uhgɨn təmɨləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh
kitat Kristo e nego e neai.
7 Uhgɨn təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan
nəwɨrən itəm in iahgin taprəkɨs agɨn-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwɨrən
e nolən wɨr rəhan kəm kitat e Kristo Iesu.
8 E nəwɨrən asol rəha Uhgɨn itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh
itəmat e nahatətəən, kən natɨmnat mɨn əh, sənəmə itəmat atɨp nəmotol, məto
in nat kit itəm Uhgɨn tatos-ipa əpnapɨn əm kəm itəmat,
9 sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər
atɨpən in ron.
10 Tol nəhlan məto-inu in Uhgɨn itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in
təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək mɨn itəm kotəwɨr. Wək mɨn u,
Uhgɨn tɨnol əpen-əpenə rəkɨs lan məmə kitat okotol ilat.

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

11 Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat
sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm kɨnəhg-ipən rəkɨs ilat, ilat
kəmotən məmə itəmat Iaihluə mɨn məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat
u, in nat kit itəm katol əm e nɨpətɨ etəmim.
12 Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat
sənəmə netəm Isrel ətuatɨp, məto itəmat Iaihluə mɨn əm, kən nəniəkɨsən mɨn
rəha nasituən rəha Uhgɨn kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgɨn,
okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in
təmol nəhlan məmə, nat kit tɨkə məmə onəkotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat
nətəlɨgən lan, kən itəmat nəmotəruru agɨn Uhgɨn.
13 Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgɨn, nəmotuwa kitiəh itəmat
Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgɨn e nɨta Kristo.
14 Tol nəhlan məto-inu Kristo pɨsɨn əm təmələhəu nəmə̈linuən, təmə̈lis
noanol rəha Isrel ne Iaihluə mɨn kotuwa kitiəh məmə ilat netəm kitiəh mɨn
əm. Aupən, Lou rəha noanol mɨn rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat
iəkɨs kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tɨkɨmɨr. Məto Kristo
təmətəwɨn noanapinat əh.
15 Təmol nəhlan nian in təmɨmɨs e nɨg kəməluau, kən təmol məmə kitat oko-
tapəs nətəu-pənən Lou mɨn rafin rəha noanol mɨn rəha Isrel məmə okotətuatɨp
e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol mɨn rəha Isrel ne
Iaihluə mɨn kotuwa kitiəh lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu nəmə̈linuən.
16 Kən e nɨmɨsən rəhan e nɨg kəməluau, Kristo təmɨləs ilat kotuwa kitiəh, kən
mit ilat motɨtəlɨg-pən o Uhgɨn, kən mol rəhalat tɨməht tauke.
17 In təmuwa matən-iarəp nəmə̈linuən kəm itəmat u aupən nəmotatɨg isəu o
Uhgɨn, kən matən-iarəp nəmə̈linuən kəm itɨmat u emotatɨg iuəhkɨr o Uhgɨn.
18 Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol mɨn rəha Isrel
ne Iaihluə mɨn, kotɨtun nuwamən o Tata Uhgɨn e Narmɨn Rəhan kitiəh əm.
19 Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapɨspɨs mɨn o netəm ihluə, məto roiu itəmat
natɨg e nego e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenətɨ Uhgɨn
mɨn.

2:5: Kol 1:21; 2:13 **2:6:** Kol 2:12 **2:9:** 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 **2:10:** Taet 2:14 **2:12:** Rom 9:4; Kol 1:21 **2:13:** Kol 1:20 **2:14:** 1 Kor 12:13 **2:15:** Kol 2:14 **2:16:** Sek 9:10; Kol 1:20,22 **2:17:** Aes 57:19 **2:19:** Efes 3:6

20 Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgɨn itəm nelkɨ nimə in Kristo Iesu, kən
aposol mɨn ne ien mɨn, ilat nelmɨ nimə asol mɨn,
21-22 kən Kristo tatɨlpɨn itəmat Iaihluə mɨn e nimə əh tahmen e nelmɨ nimə
mɨn, kən tatiləkɨn nelmɨ nimə mɨn rafin məmə ilat okotuwa nimə ətuatɨp rəha
nəfakən o Iərəmərə, itəm Uhgɨn tətatɨg ikɨn e Narmɨn Rəhan.

3

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgɨn

1 O nəghatən mɨn əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u
sənəmə noanol mɨn rəha Isrel, kən roiu etatɨg e kalapus ron.
2 Itəmat nəkotɨtun rəkɨs məmə Uhgɨn təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-
iarəp nəwɨrən rəhan kəm itəmat.
3 Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkɨs kəm itəmat, iatən məmə Uhgɨn pɨsɨn əm
təmol əp nat anion rəhan kəm io.
4 Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotɨtun rəhak nɨtunən e nɨpətɨ nəghatən
rəha nalpəkauən anion rəha Uhgɨn.
5 Uhgɨn təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tɨnol əp e Rəhan
Narmɨn kəm rəhan mɨn aposol mɨn ne ien mɨn itəm təmɨtəpun rəkɨs.
6 Nat anion əh məmə e namnusən təwɨr əm, netəm u sənəmə noanol mɨn rəha
Isrel, ilat mɨn kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwɨrən rəha Uhgɨn,
kən ilat kəmotuwa kitiəh, kən koatos kələh nəwɨrən rəha Uhgɨn e nəniəkɨsən
rəhan e Kristo Iesu.
7 Io emuwa iolwək rəha namnusən təwɨr əh e nəwɨrən asol itəm Uhgɨn
təmos-ipa əpnapɨn əm kəm io e nəsanənən asol rəhan.
8 Nat əpnapɨn io ləhau agɨn e netəmim rafin rəha Uhgɨn, məto e nəwɨrən
rəhan, Uhgɨn təmos-ipa wək u, məmə ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol
mɨn rəha Isrel, nəwɨrən mɨn rəha Kristo itəm ko kitat kəsotɨtunən ilat rafin
məto-inu ilat tepət namnun tɨkə,
9 kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgɨn təmol rəhan nalpəkauən
anion otuwa met-arəp. Uhgɨn u təmol natɨmnat rafin, in təmatəhluaig-in
nalpəkauən əh nuwəh rəkɨs.
10 In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm iərəmərə mɨn ne nepətən
mɨn əpəh e magoagəp rəhan nenatɨgən itəm suatɨp rəhan tepət tepət. Kən ilat
okotəplan rəhan nenatɨgən nian okotehm niməfak.
11 Inu nalpəkauən rəhan itəm tətatɨg lilɨn, kən təmuwa nɨpahrienən e Kristo
Iesu, Iərəmərə rəhatat.
12 Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotɨtun nuwamən
nian rafin motətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn məsotəgɨnən.
13 Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəlɨgən rəhatəmat
teiuaiu o nəratən itəm ekətatɨg lan ikɨn-u. Iatəto nahmməən otəmat, kən in
otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

14 O natɨmnat mɨn əh itəm io emən rəkɨs, kən iatɨsin nulək matəfak kəm
Uhgɨn Tata,
15 itəm in təmol noanol mɨn rafin e nətueintən ne əpəh e nego e neai.
16 Nəsanənən ne nolkeikeən ne nenatɨgən rəha Uhgɨn in tepət təwɨr taprəkɨs,
kən ekətapəh o Uhgɨn məmə Narmɨn Rəhan otol nɨkitəmat təsanən e nat wɨr
mɨn əh rəhan

2:20: 1 Kor 3:11 **2:21-22:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 **3:1:** Fil 1:7,13 **3:2:** Kol 1:25 **3:3:** Efes 1:9-10; Kol 1:26 **3:6:** Efes 2:13,16-19 **3:7:** Kol 1:25 **3:8:** 1 Kor 15:9-10 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2

17 məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətatɨg kitiəh e nɨkitəmat. Kən
iatəfak mɨn məmə nəmegəhən rəhatəmat oteiuaiu mamnɨm wɨr e nolkeikeən
rəha Uhgɨn
18 məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wɨr
nolkeikeən asol rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan
nərən ilɨs, ne rəhan neuiaiuən ləhau.
19 Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotɨtun rafinən məto-inu in iahgin
pɨk, məto iatəfak məmə onəkotɨtun wɨr nolkeikeən əh məmə Uhgɨn otərioah
e nəmegəhən rəhatəmat e nolən wɨr mɨn rafin rəhan.
20 !Kən pəs kotɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e
nəmegəhən rəhatat, in tɨtun nolən natɨmnat taprəkɨs-in agɨn natɨmnat rafin
itəm nɨkitat tatəht o koatətapəh ron.
21 Pəs kitat niməfak kotol kitiəh kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgɨn nian
rafin matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. !Əwəh!

4

Kitat kitiəh e Kristo

1 Tol nəhlan, io Pol u ekətatɨg e kalapus o Iərəmərə, iatətapəh əskasɨk otəmat
məmə nəkotatɨg e nəmegəhən kit itəm tətuatɨp e naunən itəm Uhgɨn təmaun-in
itəmat lan.
2 Otos-iəhau atɨp itəmat e natɨmnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətɨg,
kən nətəlɨgən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən
e nɨganəmtɨtəmat, kən nɨkitəmat otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha
Uhgɨn.
3 Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeafɨmɨn itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasɨk məmə
nəkotatɨg kitiəh e nəməlinuən.
4 Kitat nɨpətɨn kitiəh əm, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn kitiəh əm, kən itəmat
noatələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e nat kitiəh əm, nəwɨrən itəm
Uhgɨn təmaun-in itəmat ron.
5 Kən Iərəmərə kitiəh əm, nəgətunən kitiəh əm, baptais kitiəh əm;
6 kən kitat koatəfak kəm Uhgɨn kitiəh əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəmərə
rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatɨg e
nɨkitat rafin.
7 Məto e kitat rafin agɨn kitiəh kitiəh, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən
wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
8 Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Nian in təmər ilɨs agɨn,
kən mit-iarəp rəhan tɨkɨmɨr mɨn itəm təmol win elat.
Kən təmos-ipən nat wɨr kəm netəmim."
9 Əplan-tu nəghatən əh məmə, "In təmər." Nɨpətɨn təmə, Kristo təmaupən
meiuaiu ləhau agɨn, ikɨn-u e nətueintən.
10 Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiəh əm itəm in təmər mɨn ilɨs agɨn-əh
maprəkɨs-in neai məmə in otatɨg ikɨn mɨn rafin.
11 In etəm kitiəh əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəmim pɨsɨn
pɨsɨn mɨn məmə neen okotuwa aposol mɨn, neen okotuwa ien mɨn, neen
okotuwa netəmim rəha nən-iarəpən namnusən təwɨr, neen okotuwa pasta
mɨn ne iəgətun mɨn.
12 Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha
niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgɨn məmə nɨpətɨ Kristo
otəskasɨk,

3:18: Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7 **4:1:** Kol 1:10 **4:2:** Kol 3:12-13 **4:3:** Kol 3:14-15 **4:6:** 1 Kor 12:6 **4:7:** Rom 12:3,6 **4:8:** Sam 68:18 **4:9:** Jon 3:13 **4:11:** 1 Kor 12:28

13 mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiəh e nahatətəən rəhatat, ne nɨtunən
e Nəti Uhgɨn, kən moatepət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatɨp agɨn.
14 Kən məmə kitat okotapəs nolən mɨn rəha nɨsualkələh itəm nian rafin
koatəuhlin rəhalat nətəlɨgən e nat kɨnotahatətə rəkɨs lan, tahmen e kɨnu
kit itəm peau-peau mɨn kotahl əpnapɨn əm kətan. Nətəlɨgən rəhatəmat
tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pɨsɨn, o suah kit mɨn tatiuw
rəhatəmat nətəlɨgən e nəghatən rəhan itəm nɨkitəmat təht məmə in təwɨr, məto
e nɨpahrienən, suah əh tateiuə.
15 Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nɨpahrienən e nolkeikeən,
kən e nolən əh, e natɨmnat rafin itəm koatol, okotepət motuwa motahmen e
Kristo, itəm in rəhn-kapə niməfak.
16 Kən Kristo tatol məmə rəhan mɨn netəmim kotuwa kitiəh, tahmen-pən əm
e noanol mɨn itəm koatɨlpɨn nɨpəti etəmim. Nian nolɨn-olɨn nɨpətɨn koatol-wɨr
wək ətuatɨp rəhalat e nolkeikeən, mol nɨpətɨn tatepət matəskasɨk.

Nolən wi rəha iəfak mɨn

17 E nərgɨ Iərəmərə iatən əskasɨk kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən mɨnən
nolən rəha netəm mɨn u kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn. Nətəlɨgən rəhalat tol
nat əpnapɨn lan.
18 Nɨtunən rəhalat tətan əm əpəh tapinəp ikɨn, kən moatan isəu o nəmegəhən
itəm Uhgɨn tatos-ipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs kən kəsotolkeikeən məmə
okotɨtun Uhgɨn, kən kɨnotəruru nat.
19 Kən məsotaulɨsən o rəhalat nolən rat mɨn, kən mɨnotegəhan-in nolən rat
mɨn koatərəmərə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nɨtəpən nɨpɨtan, ne nolən
mɨn nəhlan. Kən nian rafin koatolkeike mɨn məmə okotol təhmɨn mɨn.
20 !Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pɨsɨn agɨn-əh e
inəh!
21 Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan mɨn, kən
kəgətun itəmat e nɨpahrienən itəm tətatɨg lan.
22 Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən mɨn rəhatəmat aupən məmə,
otəhlman rəhatəmat nolən oas mɨn itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən
nolkeikeən tərat mɨn atɨp koateiuə-in itəmat.
23 Nəmegəhən ne nətəlɨgən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi mɨn.
24 Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi mɨn e nolən mɨn rəhatəmat,
itəm Uhgɨn təmol məmə okotahmen lan, inu nolən mɨn itəm nɨkin tətagien lan,
ne nolən mɨn ətuatɨp pahrien.
25 Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiueiuəən, məto
nakotən nɨpahrienən kəm itəmat mɨn, məto-inu kitat nolɨn-olɨn nɨpəti Kristo.
26 Nian nɨkim tɨtahmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən nemə̈ha
tətatɨg lam mətoarus mɨtgar tuwɨn miwɨg,
27 kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan.
28 Itəm tətakləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atɨp nat e
nelmɨn, məmə in otol win e nat wɨr kit itəm tɨtun nos-ipənən kəm ian-rat mɨn.
29 Əsənən nəghatən rat e nohlɨm, məto ən əm nat wɨr itəm otasitu e netəmim
nian kotaliwək e suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn, məmə nəghatən əh otawte-in nəwɨrən
rəha Uhgɨn kəm ilat.
30 Əsotolən Narmɨn Rəha Uhgɨn təto nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu
in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgɨn, kən in otɨləs-irəkɨs itəmat e
nolən rat mɨn e nian rəha nosmegəhən.

4:13: Kol 1:28 **4:16:** Kol 1:18; 2:19 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9
4:23: Rom 12:2 **4:24:** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26:** Sam 4:4; Jem 1:19-20
4:29: Kol 4:6 **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19

31 Kən ərakin rafin natɨmnat mɨn u: nahməən e nɨkitəmat itəm tətatɨg
tatuwəh; ne nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən
rəha nɨkitəmat ne nohlɨtəmat tɨtatɨperəh pɨk tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha
nərgəhəuən; ne nolən mɨn rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim.
32 Məto otəwɨr otəmat mɨn, kən motol nɨkitəmat tɨmətmətɨg otəmat mɨn.
Kən motaluin nolən rat mɨn itəm nəkoatol etəmat mɨn, tahmen-pən əm məmə
Uhgɨn təmaluin rəhatəmat nolən rat mɨn e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

1 Tol nəhlan, otalkut əskasɨk məmə onəkotasgəwɨn Uhgɨn məto-inu itəmat
nenətɨ Uhgɨn mɨn itəm in tolkeike pɨk itəmat.
2 Kən otaskəlɨm əskasɨk nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo
təmolkeike mihin kitat kən muwa mɨmɨs otat, kən nɨmɨsən rəhan tahmen e
sakrifais kit nəmiəwɨn təwɨr itəm katos-ipən kəm Uhgɨn mol nɨkin tagien lan.
3 Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgɨn itəm nəkotətuatɨp, kən itəmat
nəsotolən agɨn nolən rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat mɨn
tahmen e nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion ilat mɨn; ne nolən rat rafin itəm
tol naulɨsən o nənən; ne netəmim naumɨs.
4 Kən təsəwɨrən məmə nakotən nəghatən itəm taulɨs o nənən, o nəghatən
alməl mɨn, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatɨpən məmə nakotən nəghatən rat
mɨn əh, məto otən nəghatən wɨr mɨn kəm Uhgɨn, məmə nɨkitəmat tagien o
natɨmnat itəm in təmol otəmat.
5 Kən nəkotəkəike motɨtun nat u məmə, netəmim itəm koatɨtəp nɨpɨtan, o
netəmim itəm koatol nolən rat itəm tol naulɨsən o nənən, o netəm naumɨs, ilat
mɨn əh ko kəsotuwɨnən e nərəmərəən rəha Kristo ne Uhgɨn, (netəm naumɨs
kotahmen e netəm koatəfak kəm narmɨ nat mɨn, rəhalat nautə in uhgɨn
rəhalat).
6 Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiuə mɨn
rəhan itəm nɨpahrienən lan tɨkə. Məto-inu o nolən rat mɨn əh, Uhgɨn nɨkin
otərat kən otol nalpɨnən kəm netəmim itəm koatəht nəwian.
7 Tol nəhlan, əsotuwɨnən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat mɨn
itəm koatol.
8 Nian kit aupən, napinəpən tatərəmərə etəmat, məto roiu itəmat nɨnotuwa
o Kristo kən nəhag-əhagən tɨnatərəmərə etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen
e netəm rəha nəhag-əhagən,
9 məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in nəwɨrən, ne
nətuatɨpən, ne nɨpahrienən.
10 Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motɨtun nolən mɨn itəm okotol Uhgɨn
nɨkin tagien lan.
11 Əsotətəu-pənən netəmim rəha napinəpən motol nolən rat mɨn itəmat min
ilat. Noa təwɨr mɨn e nolən mɨn əh tɨkə. Məto otəmki-pa nolən mɨn əh e nəhag-
əhagən, kən netəmim okotɨtun məmə nolən mɨn əh kotərat.
12 In naulɨsən asol o nən-iarəpən nolən anion mɨn rəha netəm u itəm koatəht
nəwia Uhgɨn.
13 Məto natɨmnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netəmim kotəplan wɨr
məmə ilat kotahro nulan.
14 Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in mɨn tatuwa
nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə,

4:31: Kol 3:8 **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1:** Mat 5:48 **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10
5:5: 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5 **5:6:** Rom 1:18; Kol 2:4,8 **5:8:** Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9
5:13: Jon 3:20-21

“Itəmat u noatapɨl, otaiir-ta,
otəmegəh e nɨmɨsən,
pəs Kristo otasiəgəpɨn itəmat.”
15 Kən oatəto wɨr itəmat, məsotatɨgən məmə netəm kotalməl ne, məto
nəkotatɨg e nenatɨgən,
16 kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatɨp o nolən nəwɨrən kit, otol, məto-
inu roiu kotatɨg e nian rəha nəratən tepət.
17 Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə
onəkotɨtun nat naka itəm Iərəmərə tolkeike.
18 Sotapɨsən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwɨr
məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmɨn Rəha Uhgɨn.
19 Otəghat kəm itəmat mɨn e napuən mɨn e Naoa rəha Napuən, ne napuən
mɨn rəha niməfak, ne napuən mɨn itəm tatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn. Otan,
kən otan napuən mɨn e nɨkitəmat kəm Iərəmərə,
20 kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgɨn məmə nɨkitəmat tagien o
natɨmnat rafin, kən otən e nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marɨt

21 Otətəlɨg-in kən motol nəghatən rəhatəmat mɨn məto-inu nakotɨsiai-in
Kristo.
22 Itəmat nɨpɨtan itəm nɨnotol marɨt rəkɨs, otətəlɨg-in kən motol nəghatən
rəha nəman mɨn rəhatəmat məmə noatol kəm Iərəmərə.
23 Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo
in tərəmərə e niməfak u nɨpətɨn, kən in rəhan Iosmegəh.
24 Niməfak tatətəlɨg-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen
əm, nɨpɨtan itəm kɨnotol marɨt rəkɨs okotəkəike kətəlɨg-in kən motol nəghatən
rəha rəhalat mɨn nəman e natɨmnat rafin.
25 Kən itəmat nəman itəm nɨnotol marɨt rəkɨs, otolkeike rəhatəmat nɨpɨtan
tahmen əm məmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən
ron.
26 Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatɨp, kən təmaikuas lan e
nəghatən rəha Uhgɨn, tahmen e nəhau tətaikuas e netəmim.
27 Təmol mɨn nəhlan məmə Kristo tɨtun nosən rəhan niməfak muwa ron,
kən niməfak u tətuatɨp wɨr, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwɨr
məhag-əhag. Niməfak əh in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə
kəm in məmə otol marɨt, kən nat kit tɨkə e nɨpətɨn itəm təsətuatɨpən.
28 Kən e suatɨp kitiəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nɨpɨtan mɨn
tahmen məmə koatolkeike atɨp əm nɨpətɨlat. Etəm itəm tolkeike pɨk rəhan
pətan, tolkeike atɨp in.
29 Otətəlɨg-in-tu, suah kit tɨkə itəm tatetəhau atɨp nɨpətɨn, məto in tətagwən
wɨr kən matehm wɨr, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm niməfak,
30 məto-inu kitat nəwtain nɨpətɨn.
31 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkɨs e rəhan tata
ne mama, kən mol kitiəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nɨpətɨn
kitiəh əm.”
32 Nəghatən əh in nəghatən wɨr kit itəm təfɨgəm, kən nɨpətɨn tatəhluaig. Məto
iatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne niməfak, ilau kitiəh.
33 Məto nəghatən əh tatuwa mɨn otəmat. Kən itəmat nəman kitiəh kitiəh
onəkotolkeike rəhatəmat nɨpɨtan mɨn tahmen e nakotolkeike atɨp mɨn itəmat.
Kən nɨpɨtan, nəkotəkəike motɨsiai-in rəhatəmat nəman.

5:14: Aes 26:19; Rom 13:11 **5:16:** Kol 4:5 **5:18:** Luk 21:34 **5:19:** Kol 3:16 **5:20:** Kol 3:17
5:21: 1 Pita 5:5 **5:22:** Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22 **5:25:** Kol 3:19; 1 Pita 3:7
5:26: Taet 3:5 **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22 **5:31:** Jen 2:24; Mat 19:5 **5:32:** Nol Əpən 19:7

6

Nolən rəha nɨsualkələh ne tata ne mama

1 Itəmat nɨsualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha
Iərəmərə u itəmat, kən nolən əh in tətuatɨp məmə itəmat nəkotol.
2 Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Otos-ipən nɨsiaiiən kəm
rəhatəmat tata ne mama." Inu tatətul aupən e lou mɨn itəm nəniəkɨsən kit
tətatɨg lan, kən nəniəkɨsən əh tatən nəhlan məmə,
3 okəmə nəkotol nəhlan, "natɨmnat mɨn e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wɨr,
kən natɨgən rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh."
4 Tata mɨn. Əsotolən nolən əskasɨk e nenətɨtəmat mɨn məmə otol nɨkilat təpou
mahmə, məto ehm wɨr ilat, məg-ətuatɨp-in nolən mɨn rəhalat, kən məgətun ilat
e suatɨp rəha Iərəmərə.

Nolən rəha slef mɨn ne rəhalat etəm-iasol mɨn

5 Slef mɨn. Otol nəwia netəm-iasol mɨn rəhatəmat e nətueintən u, otol
e nɨsiaiiən, ne nəgɨnən, kən otol e nɨkitəmat pahrien tahmen əm məmə
rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.
6 Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan
məmə nɨkilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat
slef mɨn rəha Kristo, kən moatol nolən mɨn itəm Uhgɨn tolkeike e nɨkitəmat
pahrien.
7 Otol rəhatəmat wək e nɨkitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha
Iərəmərə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm,
8 məto-inu nəkotɨtun məmə Iərəmərə otos-ipɨnə nətouən kəm netəmim rafin
e nat wɨr mɨn itəm kəmotol, nat əpnapɨn okəmə in slef kit o in etəm əpnapɨn
əm kit.
9 Kən itəmat netəm-iasol mɨn. Otehm mihin mɨn əm rəhatəmat slef mɨn e
suatɨp kitiəh əm. Əsotəghat əskasɨkən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-
inu nəkotɨtun məmə Etəm-iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiəh əm əpəh e nego
e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwɨnən e natɨmnat rəha Uhgɨn o nəluagɨnən

10 Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasɨk e Iərəmərə ne
rəhan nəsanənən asol. 11 Otuwɨn e natɨmnat rafin rəha Uhgɨn o nəluagɨnən
məmə nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkauən e
neiueiuəən o nohən itəmat.
12 Iatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluagɨnən kitat netəmim rəha
nətueintən, məto koatəluagɨn kitat nat pɨsɨn itəm kəsotəplanən, inəh iərəmərə
mɨn, ne nepətən mɨn, ne nat itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e
nətueintən, ne iərmɨs mɨn e magoagəp.
13 Tol nəhlan, otuwɨn e natɨmnat rafin rəha Uhgɨn o nəluagɨnən məmə nian
nəratən itəm Setan tatol otuwa, nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian
nəmol əpen-əpenə rafin o nəluagɨnən, nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat.
14 !Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasɨk o nəluagɨnən, rəhatəmat
natɨmnat rəha nəluagɨnən tol min-nulan:
Otaskəlɨm əskasɨk nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis
nəlugɨtəmat lan.
Otol nolən rəhatəmat otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn e nahatətəən, inu tahmen
e iaen itəm tatətlosɨg-in manɨkɨləhatəm.

6:1: Kol 3:20 **6:3:** Dut 5:16 **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 **6:9:** Rom 2:11; Kol 4:1 **6:11:** Rom 13:12; 2 Kor 10:4 **6:12:** 1 Pita 5:8-9 **6:14:** Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8

15 Otol rəhatəmat nətəlıgən təskasık e namnusən təwır rəha nəməlinuən, inu
tahmen e put əskasık itəm tətasitu etəmat o nətulən.
16 Kən nat kit mın e in mın əh, otahatətə əskasık e Uhgın, inu tahmen e sil
u in timba asol kit itəm tıtun nahtosıg-inən məwiəmıs nıgəm e nəgənın nıfagə
rəha Setan itəm tatuəp.
17 Otən nıpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgın, inu tahmen məmə natuwın
e hat əskasık kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.
Otıtun wır Naoa Rəha Uhgın, inu tahmen məmə nakos e naip rəha
nəluagınən itəm Narmın Rəha Uhgın tatos-ipınə kəm itəmat.
18 Kən otegəhan-in məmə Narmın Rəha Uhgın otit itəmat e rəhatəmat
nəghatən kəm Uhgın e nian rafin, kən otəghat kəm Uhgın e nəfakən e nolən
pısın pısın mın ne nətapəhən mın. Tol nəhlan, otegəs wır, kən motəfak nian
rafin o iəfak mın rafin.
19 Kən otəfak mın ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən Uhgın otos-
ipa nəghatən kəm io, məmə esəgınən o nən-iarəpən nat anion rəha namnusən
təwır itəm Uhgın təmol əp kəm kitat.
20 Kən roiu, io ien əhruin rəha Iesu Kristo, məto ekətatıg əm e kalapus
kəməlis io e sen u iaen, məto-inu iatən-iarəp namnusən təwır əh. Ekəike mən-
iarəp namnusən təwır əh məsəgınən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

21-22 Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak, kən tol nəhlan,
ekahl-ipınə Tikikas tımnə. In piətat keike kit itəm tətaiu əskasık e wək rəha
Iərəmərə ikın-u. In otən-iarəp namnusən rəhatımat kəm itəmat məmə io
etəhratıg nulan, kən namnusən əh otıləs-ipər nətəlıgən rəhatəmat.
23 Pəs Uhgın Tata ne Iərəmərə Iesu Kristo okios-ipınə nəməlinuən, ne
nolkeikeən, ne nahatətəən.
24 Pəs Uhgın otawte-in nəwırən rəhan kəm netəmim rafin itəm kotolkeike
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tıkə.

6:15: Rom 10:15 **6:17:** Hip 4:12 **6:18:** Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 **6:19:** Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1
6:20: 2 Kor 5:20; Flm 9 **6:21-22:** Wək 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

Filipae
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Filipae
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filipae

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol in təmətuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmətatɨg e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmɨk məni neen muwɨn kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmətuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natɨmnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatɨp kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pɨsɨn əm tɨtun nolən ilat nɨkilat tagien, nat əpnapɨn məmə koatatɨg e nian wɨr o nian iəkɨs.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwɨr kəm itəmat rafin
netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak,
ne dikon mɨn.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne
nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

3 Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mɨn rafin itəm nɨkik təht
itəmat, iatən kəm rəhak Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat.
4 Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən,
5 məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwɨr, e
nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusən təwɨr, mətoarus-pa u-roiu.
6 Tol nəhlan ekɨtun wɨr məmə Uhgɨn itəm təmətuoun wək təwɨr e nəmegəhən
rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn.
7 Nian rafin, iakolkeike pɨk itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-
inu itəmat nəmotuwa kotol kitiəh e nəwɨrən rəha Uhgɨn o wək itəm təmos-
ipa kəm io. E nian emətatɨg e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o
namnusən təwɨr məmə in nɨpahrienən, məto itəmat nəmotasitu lak.
8 Uhgɨn tɨtun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat,
məto-inu iakolkeike pɨk itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin
itəmat.
9 Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmɨn mɨn e
nɨtunən nat ne nenatɨgən rafin
10 məmə itəmat onəkotɨtun nehmən nat naka in təwɨr pɨk agɨn-əh, kən məmə
onəkotətuatɨp wɨr, kəsehm-pənən nat tərat kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa
mɨn lan.
11 Pəs rəhatəmat nəmegəhən otoe-in noan nəwɨrən ne nətuatɨpən itəm Iesu
Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwiən ne nɨləs-ipərən nərgɨ Uhgɨn.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwɨr

1:1: Wək 16:12-40 **1:6:** 1 Kor 1:8 **1:10:** 1 Tes 5:23

12 Io min neen, iakolkeike məmə onəkotitun məmə nat əpnapin nahməən
naka itəm kəmol lak, məto təmasitu pik o nən-iarəpən namnusən təwir kəm
netəmim tepət,
13 məto-inu tol nəhlan, mopael min itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm
pisin pisin min tepət, kinotitun rəkis məmə io etatig e kalapus məto-inu io
iolwək rəha Kristo.
14 Kən rəhak natigən e kalapus təmol məmə iəfak min iuəhkir ilat rafin
kəmotahatətə əskasik təhmin min e Iərəmərə, kən matol nətəligən rəhalat
təskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin məsotəginən.
15 Nipahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo məto-inu
koatetet io kən motolkeike məmə okotaprəkis-in io. Məto neen koatən-iarəp
əm namnusən təwir rəha Kristo e nətəligən ətuatip.
16 Itəm min u nətəligən rəhalat tətuatip əm, ilat koatən-iarəp namnusən
təwir məto-inu kotolkeike io, kən motitun məmə Uhgin təmələhəu-pən io ikin-
u e kalapus məmə iatətul-arəp o namnusən təwir məmə in nipahrienən.
17 Məto neen itəm koatetet io, kəsotən-iarəpən Kristo e nikilat pahrien, məto
koatol əm məto-inu kotolkeike məmə okotiləs-ipər atip ilat, kən nikilat təht
məmə okotol nəratən kəm io roiu, nian etatig e kalapus.
18 Məto nat əh, nat əpnapin əm. Okəmə koatol e nikilat pahrien o kəp, məto
nat asol məmə koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nikik
tətagien.
19 Pahrien, kən nikik otagien min məto-inu ekitun məmə e noa nəfakən
rəhatəmat, ne nasituən rəha Narmin rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e
nəratən u,
20 tahmen əm məmə iakolkeike pik kən matələhəu-pən rəhak nətəligən
məmə oesolən nat kit itəm otol aulis io e niganəmti Uhgin. Məto roiu ne nian
rafin, nikik təskasik məmə okəmə iatəmegəh o ekimis, məto iatisiai-in Kristo e
nəmegəhən rəhak.
21 Tol nəhlan məto-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmə ekimis, in
nat təwir taprəkis.
22 Okəmə iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsin min rəha Uhgin e
nətueintən. ?Kən ekitəpun itəm pəhruən? !Iəkəruru!
23 Roiu əh suatip kəiu katuəməhl aupən in io, məto iakolkeike ilau kərən.
Iakolkeike pik məmə iakapəs natigən ikin-u muwin məplan Kristo itəm in
təwir agin maprəkis-in natigən u ikin-u.
24 Məto iakəplan məmə ekəike mətatig ikin-u o nasituən etəmat.
25 Kən məto-inu ekitun məmə inu in nipahrienən, kən ekitun məmə
oekətatig kitat min itəmat, o nasituən etəmat məmə nahatətəən rəhatəmat
otəwiə e nagienən.
26 Kən e nolən əh, nian ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat otagien
nakotənwiwi Kristo Iesu, məto-inu io emitəlig-pa min otəmat.

Nətulən əskasik

27 Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən min rafin e
nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nisiaiiən kəm namnusən təwir rəha Kristo.
Kən, nat əpnapin okəmə ekimnə o esimnəən, pəs oekəto məmə nakotətul
əskasik e nətəligən kitiəh əm, kən məmə itəmat rafin, itəmat nakotalkut e
nətəligən kitiəh əm o nən-iarəpən namnusən təwir,
28 kən məmə nəsotəginən rəhatəmat tikimir min. Inu nəmtətin kit olat məmə
Uhgin otərəkin ilat, məto in otosmegəh itəmat. Uhgin otol natimnat min əh
rafin.

1:13: Wək 28:30 **1:19:** 2 Kor 1:11 **1:21:** Kal 2:20 **1:23:** 2 Kor 5:8 **1:27:** Efes 4:1; 1 Tes 2:12

29 Otol nəhlan məto-inu in təmegəhan-in məmə onəkotahatətə e Kristo, kən
nat kit min, məmə onəkotos min nahmməən ron.
30 Kitat rafin koatatig e nəmouən kitiəh əm, itəm nəmotəplan e rəhak
nəmegəhən aupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətatig lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha Iesu Kristo

1 ?Nikitəmat təskasik e Kristo məto-inu noatol kitiəh itəmat min, o kəp? !
Əwəh! ?Nakoatəto təwir e nolkeikeən rəhan, o kəp? !Əwəh! ?Moatauilim
itəmat Narmin Rəha Uhgin, o kəp? !Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən
moatasəkitun itəmat min, o kəp? !Əwəh!
2 Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitiəh; kən motolkeike itəmat min; kən
motuwa kitiəh e narmin ne nətəligən o natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu,
okəmə nəkoatol natimnat min əh, in otol nikik tagien pik agin.
3 E nolən kitiəh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir motaprəkis-in
itəmat min neen, kən sotolən nat kit məmə nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Məto
otos-iəhau atip itəmat, kən otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat
əm.
4 Kən otasitu etəmat min e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən məmə suah kit
tatehm atip əm rəhan nəmegəhən.
5 Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha Iesu itəm tol min-
nulan:
6 Kristo in tahmen əm e Uhgin
məto in təməsalkutən məmə in otaskəlim nepətən rəha Uhgin,
7 məto təmapəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kən
təmaiir e nətueintən muwa etəmim əm kit.
8 Kən nian in etəmim kit, nipətin tahmen əm etat, in təmos-iəhau atip in mol
nəwia Tata Uhgin e natimnat rafin muwa mətoarus mimis, itəm kəmol
aulis in e nimisən e nig kəluau.
9 Məto-inu təmol nəhlan, Uhgin təmiləs-ipər agin in, kən mos-ipən nərig kəm
in itəm taprəkis-in nərig min rafin,
10 məmə e nərgi Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikin min rafin e neai,
ne nətueintən, ne niki nitən ləhau ikin, okotisin nulilat motos-ipən
nisiaiiən kəm in,
11 kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, o nos-ipənən
nisiaiiən kəm Tata Uhgin.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nitən min

12 Rəhak netəmim min itəm iakolkeike pik, nian emətan kitat min itəmat,
itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kən roiu, məto-inu etatig isəu otəmat,
itəmat atip nəkotəkəike motalkut əskasik məmə nəkoatol nəwiak e natimnat
min u: məto-inu ninotitun rəkis nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasik o nətəu-
pənən suatip rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatip əh e niganəmti Uhgin
motasiəp motəgin.
13 Kən otətəu-pən suatip əh məto-inu Uhgin tatol wək e nəmegəhən
rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol nəwian, kən tatos-ipinə
nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol pahrien nəwian.
14 E natimnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən
məsotərgəhəuən ron

1:29: Wək 16:19-40 **2:3:** Kal 5:26 **2:4:** 1 Kor 10:24 **2:6:** Jon 1:1-2; 17:5 **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9 **2:8:** Hip 5:8; 12:2 **2:9:** Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4 **2:10:** Rom 14:11 **2:11:** Rom 10:9

15 məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip wir, kən kəsehm-pənən nəratən kit
lan, kən itəmat nenəti Uhgin itəm nolən eko-eko tikə etəmat, itəm nəkotatig e
nəlugi netəm koteko-eko, iapinəp min. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e
məhau min e nətueintən
16 itəm nakotaskəlim wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat min əh
rafin məmə nian Kristo tatuwa min, kən ekausit otəmat, kən oekitun məmə
esaiu əpnapinən, nahgik təsikəən o nat əpnapin əm.
17 Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgin tahmen e sakrifais* kit kəm
Uhgin. Okəm-naka ekimis, kən muwa mahmen e sakrifais e wain itəm
katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat. Məto nat əpnapin əm, nikik tagien əm
kitat min itəmat.
18 Kən e nolən kitiəh əm, nikitəmat təkəike magien itəmat min io.

Timoti ne Epafrotaetas

19 Okəmə Iərəmərə Iesu tegəhan-in, iakolkeike məmə ekahl-ipinə Timoti
timnə məplan itəmat məmə nian iakəto namnusən etəmat, kən io min, nikik
otagien.
20 Suah kit tikə min u ikin-u itəm rəhan nətəligən tahmen e rəha Timoti, itəm
nikin tatəht pik itəmat.
21 Netəm pisin pisin koatətəlig-in atip əm wək min rəhalat, məsotətəlig-inən
wək rəha Iesu Kristo.
22 Məto itəmat nəkotitun məmə nian rafin tahro nulan Timoti tatol wək rəha
Uhgin, kən rəhan wək in təwir, kən tahmen e suakəku tatol wək ilau rəhan tata,
in təmasitu lak e wək rəha namnusən təwir.
23 Məto-inu o nat əh, nikik tatəht məmə nian oekitun məmə rəhak natigən
otahro nulan, oekahl-ipinə uəhai əm timnə mehm itəmat,
24 kən ekahatətə e Iərəmərə məmə otəsuwəhən io min ekimnə mehm itəmat.
25 Məto nikik təht məmə ekəike mahl-ipinə Epafrotaetas titəlig-pinə məplan
itəmat. In piak itəm iatuea kitiəh matioal wək kitiəh, kən matuəluagin e
nəluaginən kitiəh rəha Uhgin. Aupən nəmotahl-ipa e nərgitəmat məmə otuwa
mən-iarəp kəm io namnusən rəhatəmat, kən məmə otasitu lak.
26 Məto roiu, in tolkeike pik məmə otəplan rafin itəmat, kən matəto tərat pik
məto-inu itəmat ninəto rəkis məmə in tatimis.
27 Pahrien, in təmatimis pik, iuəhkir əm timis. Məto Uhgin təmasəkitun,
məto sənəmə in əm, məto io min, kən təmahtosig-in nat əh itəm otol nikik titəgit
pik.
28 Məto-inu o nat əh, nikik tagien pik o nahl-ipinəən məmə nikitəmat otagien
nian onəkotəplan, kən məmə io ekaluin nikik təsəht minən.
29 Nikitəmat otəkəike magien məmə onəkotəplan min, tahmen məmə in
piatəmat kit e Iərəmərə. Kən otos-ipən nisiaiian kəm netəm kotahmen əm lan,
30 məto-inu iuəhkir in timis o wək rəha Kristo, məsəginən o rəhan
nəmegəhən e nian əskasik min məmə in otasitu lak, nian rəhatəmat suatip tikə
o nasituən.

3

Suatip pahrien o nosən nolən ətuatip

1 Rəhak min netəmim itəm iakolkeike pik, inu namnun nəghatən rəhak.
Otagien o Iərəmərə. Kən ekəte min əm nəghatən kitiəh itəm eməte kəm itəmat
aupən, məto sənəmə in nat tiəkis ron io, kən in otasitu etəmat mahtosig-in
itəmat o nəghatən eiueiuə min.

2:16: Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 * **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh min motuwaan e nigəm əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nigəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgin. **2:18:** Fil 3:1; 4:4 **2:21:** 2 Tim 4:10 **2:25:** Fil 4:18

2 Roiu, iatən kəm itəmat məmə, !Oatəto kuri min əh! !Oatəto netəm koatol
nolən rat min! !Oatəto netəm koatəte itəm! Ilat koatən məmə okəike kəhg-ipən
suah kit məmə in otətuatip e niganəmti Uhgin. Netəm min əh kotahmen e kuri
iarupin min itəm koatol nəratən.*
3 Məto kitat u nenəti Uhgin pahrien min itəm in təməte rəkis nolən rat min e
nikitat, kən Narmin Rəha Uhgin tatol məmə kitat kotitun nəfakən kəm Uhgin e
rəhatat nəmegəhən. Kən kitat kotausit pik e Kristo Iesu kən motagile əm lan,
məto sənəmə in nat kit itəm kitat atip kəmotol e nipətitat o nosmegəhən itat.
4 Məto aupən, rəhak natimnat nəhlan tepət itəm emətagile lan o nos-
megəhən io. Kən okəmə suah kit nikin təht məmə titun nagile əmən e natimnat
tol nəhlan, məto rəhak natimnat kotol nəhlan taprəkis agin-əh.
5 Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm Isrel, emisi-
pən e noanol rəha Benjamin, tipik min ilat min netəm Isrel ətuatip, kən io min
iatətəu-pən suatip kitiəh. Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wir Lou.
6 Emolkeike pahrien e nikik rafin məmə ekol Uhgin nikin tagien məmə emol
nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu. Kəməsehm-pa-mən nat tərat kit ne e
nəmegəhən rəhak məto-inu emətəu-pən rafin lou min rəha nat Isrel.
7 Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nikik təht ilat
kotəwir pik agin, məto roiu əh iatəplan məmə ilat nat əpnapin əm məto-inu
enitun nat itəm Kristo təmol.
8 Məto təsolən namnun ikin əh. Kən roiu etakil məmə natimnat rafin agin,
ilat nat əpnapin əm məto-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, məmə
ekitun Kristo Iesu, Iərəmərə rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat
tahmen e nəme nərik məmə ekitun wir Kristo,
9 kən məmə ekioal kitiəh itimlau min. Uhgin təsəplanən io məmə ekətuatip
məto-inu io atip emətəu-pən ətuatip Lou, məto in tatəplan io məmə ekətuatip
məto-inu iatahatətə əm e Kristo. Uhgin tatol məmə io etəm ətuatip e na-
hatətəən rəhak.
10 Iakolkeike məmə ekitun təhmin min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgin
təmol in təmegəh min e nimisən, kən iakolkeike məmə ekuwa iuəhkir ron
nian ekəto nahməən tahmen e nahməən itəm in təmətо. Kən iakolkeike məmə
ekuwa mahmen lan e nimisən rəhan,
11 kən e suatip əh, ekitun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan məmə,
io min, Uhgin otol ekəmegəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otitun təhmin Kristo

12 Esənən məmə enos rəkis natimnat min əh, kən məmə e nəmegəhən rəhak
əh-roiu, io ekətuatip wir. Kəp. Məto emitəp mətalkut pik məmə ekos maskəlim
natimnat min əh məmə rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmitəp io kən maskəlim
tiəkis, təmol io rəhan, məmə ekos natimnat min əh.
13 Piak min, esənən məmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp. Məto nat kitiəh
əm itəm etalkut ron, məmə ekaluin natimnat e məntaak, mətalkut pik matos
noəh o nat itəm tatəməhl aupən-in io,
14 kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən
io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi
e Kristo Iesu itəm Uhgin təmaun-in io məmə ekos.

---

* **3:2:** Netəmim neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e niməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel məmə in otətuatip e niganəmti Uhgin. Məto Pol təsolkeikeən ilat məto ilat koateiuə matərəkin nahatətəən rəha niməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3 **3:7:** Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19 **3:14:** 1 Kor 9:24

15 Kən kitat rafin itəm kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən rəhatat, okotəkəike
motaskəlɨm nətəlɨgən mɨn əh. Məto okəmə itəmat neen nətəlɨgən rəhatəmat tol
pɨsɨn e nat u, pəs Uhgɨn otol tagəhag kəm itəmat nətəlɨgən itəm tətuatɨp.
16 Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatɨp itəm kɨnotɨtun rəkɨs.

17 Piak mɨn, otuwa kitiəh motətəu-pən nəme nelkək, itəm itɨmat emotol rəkɨs
nəkotəplan, kən otɨsɨlu wɨr netəm koatɨtəp nəme nelkɨtɨmat.
18 Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat nian tepət,
kən roiu nahui nəmtək tətaiu ron məmə, netəmim tepət rəhalat naliwəkən
tatəgətun məmə ilat tɨkɨmɨr mɨn rəha namnusən təwɨr rəha Kristo məmə in
təmɨmɨs e nɨg kəməluau.
19 Uhgɨn otərəkɨn ilat. Koatətəlɨg-in pɨk əm nərpɨlat, məmə in uhgɨn rəhalat,
kən motausit o nolən natɨmnat itəm tol naulɨsən, kən nətəlɨgən rəhalat tatuwɨn
pɨk əm o natɨmnat rəha nətueintən.
20 Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsahgin Iosmegəh itəm otɨsɨ-pən e
nego e neai, u Iərəmərə Iesu Kristo.
21 Kən in otəuhlin nɨpətɨtat rəha nətueintən u, inu nagwənən nɨgɨ mətikolo,
kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nɨmɨsən. In otol
nəhlan e nəsanənən rəhan itəm tɨtun nələhəu-pənən natɨmnat rafin e rəhan
nərəmərəən.

4

1 Tol nəhlan, rəhak mɨn, otətul eskasɨk mihin nulan e Iərəmərə. Iakolkeike
itəmat kən molkeike pɨk məmə ekəplan mɨn itəmat. Rəhak mɨn netəmim,
nəmegəhən rəhatəmat itəm tətuatɨp tatol nɨkik tətagien, kən itəmat noa wək
rəhak itəm təwɨr agɨn.

Pol təmɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat

2 Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e
nətəlɨgən rəhatəmlau məto-inu rəha Iərəmərə kərən u itəmlau.

3 Əwəh, kən ik mɨn, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkɨs, iakolkeike
məmə nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol pɨk wək itɨməhal min ilau.
Katuasitu lak matuən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo, itɨmat Klemen
ne piak mɨn neen mɨn itəm kəmotasitu e wək. Uhgɨn təməte nərgɨlat e naoa
rəha nəmegəhən.

4 Otagien o Iərəmərə nian rafin. !Kən ekən mɨn, otagien!
5 Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətɨg. Kən
məsotaluinən məmə otəsuwəhən Iərəmərə tɨtəlɨg-pa mɨn.
6 Nɨkitəmat təsəht pɨkən natɨmnat mɨn, məto e natɨmnat mɨn rafin, otəfak-
pən əm kəm Uhgɨn o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak
moatətapəh ron, otən kəm in məmə nɨkitəmat tagien o rəhan nəwɨrən.
7 Kən Uhgɨn otos-ipən kəm itəmat nəmə̈linuən itəm iahgin pɨk taprəkɨs-in
nɨtunən rafin rəha netəmim. Kən nəmə̈linuən əh otərəmərə wɨr e nɨkitəmat ne
nətəlɨgən rəhatəmat məto-inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.

8 Kən roiu piak mɨn, otətəlɨg-in natɨmnat mɨn itəm tol nɨpahrienən, itəm
tətaskəlɨm nɨsiaiiən, itəm tətuatɨp, itəm nolən rat tɨkə lan, itəm kitat kotolkeike,
itəm nərgɨlat kotəwɨr, itəm kotəwɨr pɨk, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlɨg-in
natɨmnat mɨn əh.

3:15: 1 Kor 2:6 **3:17:** 1 Kor 4:16 **3:19:** Rom 16:18 **3:20:** Efes 2:6,19 **3:21:** 1 Kor 15:28,42-53
4:1: 1 Tes 2:19-20 **4:3:** Luk 10:20 **4:5:** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6:** Mat 6:25-34; Kol 4:2
4:7: Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

9 Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən
rəhatəmat, kən otol min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotehm-
pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən Uhgin itəm tatos-ipinə nəməlinuən kəm
itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin.

Pol nikin tagien o nasituən rəhalat

10 Nikik tagien iatənwiwi Iərəmərə məto-inu nuwəh məsin nəməsotasituən
lak, məto əh-roiu nikitəmat tatəht min io. Nipahrienən nəmoatətəlig-in pik io,
məto suatip tikə məmə nakotasitu lak.
11 Esənən nat u məto-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Məto-inu
roiu ekitun məmə nikik tagien əm o natimnat itəm iatos.
12 Ekitun suatip rəha nagienən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak
natimnat tepət. Enitun rəkis suatip anion əh e nian rafin, okəmə nigak
nagwənən tepət o noan məsin əm, okəmə rəhak nautə tepət o noan məsin əm.
13 Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekitun naliwəkən
e nəwirən o nəratən.
14 Məto itəmat nəmotol nolən təwir nian nəmotasitu lak e nəratən itəm
emətatig lan.
15 Nipahrienən, itəmat netəm Filipae ninotitun rəkis məmə nian nəmətuoun
motəto namnusən təwir e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm
un nəmotasitu lak e məni. Niməfak min tikə itəm təmos-ipa natimnat neen
kəm io.
16 Kən nian emuwin iuəhkir əm, e taon Tesalonaeka, mətatig əpəh ikin,
nəmotahl-ipa min məni kəm io, kən sənəmə mau kitiəh əm.
17 Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto iakolkeike məmə
Uhgin otəplan nəwirən əh kən mətou itəmat lan.
18 Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkis
məto-inu nian Epafrotaetas təməmik natimnat min u muwa kəm io, roiu
rəhak natimnat rafin tepət. Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgin tahmen
e sakrifais itəm nəmiəwin təwir. In tatos əm, nikin tətagien ron.
19 Kən Uhgin rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətuatip o
nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatisi-pən e rəhan nautə
tepət təwir, kən moatuwa e Kristo Iesu.
20 Pəs netəmim rafin okotisiai-in Uhgin Tata rəhatat tatuwin matuwin
namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

21 Iatən təwir kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo Iesu. Piatat min
ilat min io u ikin-u koatən min təwir kəm itəmat.
22 Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipinə təwir kəm itəmat,
kən ilat min əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwir pik kəm itəmat.
23 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin.

4:9: Rom 16:20 **4:13:** 2 Kor 12:10 **4:15:** 2 Kor 11:9

Kolosi
Naoa itəm Pol təməte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kolosi
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kolosi

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nɨtən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Katən məmə okəm-naka Epafras təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwɨnən məplan niməfak əh, məto iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatɨp neen rəha nagwənən ne nənɨmən, kən kəfak kəm nagelo mɨn, moatən məmə Kristo in sənəmə ilɨs pɨk. Koatən məmə koatos nɨtunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nɨtunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pɨk.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə mɨn itəm koatatɨg e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, kən iəfak mɨn okəsotagɨleən e nəgətunən eiueiuə mɨn əh, məto-inu ilat nat əpnapɨn əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan. Itɨmlau piətat Timoti etuatɨg,
2 kən nɨkitɨmlau tətagien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipɨnə kəm itəmat netəmim rəha Uhgɨn əpəh Kolosi, inu piak mɨn ne wɨnɨk mɨn e Kristo itəm nakotahatətə əskasɨk lan. Itɨmlau iatuəfak məmə nəwɨrən ne nəmə̈linuən rəha Uhgɨn Tata rəhatat in otəkəike mətatɨg otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn o netəm Kolosi

3 Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgɨn u tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotəto
4 məmə rəhatəmat nahatətəən təskasɨk ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwɨn o netəmim itəm koatəfak.
5 Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotɨtun wɨr e nɨkitəmat məmə Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilɨs e nego e neai. Nəmotəto rəkɨs natɨmnat mɨn əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo.
6 Ikɨn mɨn e nətueintən u, namnusən təwɨr tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motɨtun nɨpahrienən əh e nəwɨrən rəha Uhgɨn, kən tatəwiə mɨn matoe e rəhatəmat nəmegəhən.
7 Inu suah u Epafras, tɨnən rəkɨs nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wɨr kit itəm tatos rəhatɨmlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasɨk o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat.
8 In təmən kəm itɨmlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwɨn o netəmim itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat.
9 Tol min-nulan, e nian itɨmat emoatəto namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgɨn məmə in otətəlmɨn itəmat e rəhan nətəlɨgən ne nenatɨgən pəs nəkotɨtun wɨr nəwian.
10 Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn pəs tol nɨkin tətagien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in

1:4: Efes 1:15-16 **1:6:** Efes 1:13; 1 Pita 1:4 **1:8:** Kol 4:12; Flm 23 **1:9:** Efes 1:16-17

noan itəm təwir o wək rafin rəha Uhgin itəm noatol. Pəs Uhgin otasitu etəmat
məmə nəkotitun wir in.
11 Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgin otol itəmat nakotəsanən e
nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik kən nətəligən rəhatəmat təfəməh,
kən nagienən tətatig etəmat,
12 kən nakoatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimat itəm
təmol. In təmol itəmat nəkotətuatip, məmə nəkotitun nosən nautə rəha Uhgin
itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm
koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgin.
13 Kən Uhgin təmol nəhlan nian in təmiləs-irəkis kitat e nərəmərəən rəha
napinəpən, minol kitat kinotuwa e nərəmərəən rəha Nətin itəm in tolkeike pik.
14 Kən nətin təmikis kitat e nalpinən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə
rat min rəhatat.

Kristo in ilis taprəkis-in natimnat rafin

15 Nəti Uhgin tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.
Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh,
məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatərəmərə
o natimnat rafin min u.
16 In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat
itəm katehm ilat o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne
narmin rat min, ne iərəmərə min rafin. Kən in təmol natimnat min rafin
u məmə rəhan.
17 Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən natimnat min rafin
koatatig məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlim ilat.
18 Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək tahmen-pən e
nipətin, kən in rəhn-kapə.
Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e
nimisən.
Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.
19 Məto-inu e nəwia Uhgin, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətatig əm e
Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat rafin.
20 Kən e Kristo, Uhgin təmələhəu nəmələinuən nian nita Kristo təmaiu e nig
kəmələuau, kən netəmim, ne nat megəh min, ne nagelo min, ne iərmis
min, ne natimnat rafin kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəmərəən rəha
Uhgin.
E Kristo əm Uhgin təmol natimnat min əh.
21 Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgin, kən itəmat tikimir min rəhan
e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat.
22 Məto roiu əh, Uhgin təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitiəh itəmat min e
nimisən rəha Kristo itəm nipətin təməkul e nig kəmələuau. Uhgin təmol mihin
əh lan məmə otos itəmat nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e niganəmtin,
kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat.
23 Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat
nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwir itəm tatəgətun natimnat itəm
Uhgin otol kəm itəmat əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike
matətul əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwir u, itəm nəmotəto rəkis,
kəmamnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgin təmaun-in io məmə
iatən-iarəp namnusən təwir əh.

1:11: Efes 1:19; 3:16 **1:12:** Efes 1:11,18 **1:13:** Luk 22:53; Efes 2:2 **1:14:** Efes 1:7 **1:15:** Jon 1:18; 2 Kor 4:4 **1:17:** Jon 1:1; 8:58 **1:18:** Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5 **1:19:** Kol 2:9 **1:20:** Efes 1:10 **1:21:** Rom 5:10; Efes 2:12 **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27

24 Nɨkik tagien məmə ekatəto nahməən e nɨpətɨk o rəhatəmat nahatətəən.
Kristo təmətо nahməən e nɨpətɨn məmə niməfak otaiir. Kən e suatɨp kitiəh əm,
io mɨn iatəto nahməən e nɨpətɨk o nɨpətɨ Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə
məskasɨk. Kən tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə
iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto nahməən ron.
25 Uhgɨn əm təmɨləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan. Roiu əh, ekɨtun
nasituən etəmat o wək itəm Uhgɨn təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə
iatən-iarəp nəghatən mɨn rafin rəha Uhgɨn pəs nəkotɨtun wɨr,
26 nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgɨn itəm təmatəhluaig o
netəmim rafin aupən ikɨn, məto roiu əh Uhgɨn tɨnuhapɨk nɨpətɨn kəm rəhan
netəmim.
27 Kən Uhgɨn nɨkin tagien əm məmə otən-iarəp natɨmnat wɨr mɨn rəha
Iesu kəm itəmat, netəm naihluə mɨn u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə
onəkotɨtun mɨn. Nalpəkau anionən itəm təwɨr rəha Uhgɨn, in tol min-nulan,
Kristo təmos nɨkitəmat, kən nəkotɨtun motahatətə lan məmə onəkotos rəhan
nəwɨrən itəm təwɨr agɨn-əh əpəh e nego e neai.
28 Kən itɨmat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən ekoatən əskasɨk
moatəhgaiir e nɨkilat, kən moatəgətun ilat e nenatɨgən wɨr, məmə ilat kotuwa
iəfak mɨn itəm koatətul əskasɨk e rəhalat nahatətəən e Kristo.
29 Iatol wək əskasɨk o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasɨk pɨk e
nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasɨk e Iesu

1 Iakolkeike məmə nəkotɨtun mə iatol wək əskasɨk pɨk otəmat netəm Kolosi, ne
netəm Laotisia, ne neen mɨn itəm koatəfak məto esehmən ilat.
2 Iatol wək nəhlan o nɨləs-ipərən nətəlɨgən rəhatəmat rafin, nian itəmat
nakotɨlpɨn wɨr nɨkitəmat məmə nɨkitəmat otol kitiəh əm, kən natɨmnat mɨn u
in tatuwa nian nakoatolkeike itəmat mɨn. Kən iatol wək məmə itəmat rafin
onəkotos nɨtunən təwɨr itəm otol nɨkitəmat təsanən, kən in otol mɨn məmə
nəkotɨtun wɨr nəghatən pahrien rəha Uhgɨn itəm aupən təmatəhluaig məto
roiu tɨnet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo,
3 itəm Uhgɨn təmərgətain nenatɨgən ne nɨtunən wɨr mɨn rafin rəhan tətatɨg lan.
4 Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosɨg-inən nəghatən eiueiuə mɨn rəha
netəmim itəm tətehen o niuw-rəkɨsən rəhatəmat nətəlɨgən.
5 Tol mə etatɨg pap isəu otəmat, məto nɨkik tatəht pɨk itəmat. Kən nɨkik
tagien pɨk məto-inu eməto məmə rəhatəmat nətəlɨgən kitiəh əm, kən itəmat
nakotahatətə əskasɨk əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatɨg əm e Kristo.

6 Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in Iərəmərə rəhatəmat, kən
nəkotəkəike moatətəu-pən əskasɨk in.
7 Otaskəlɨm Kristo tiəkɨs tahmen e nokɨ nɨg tateiuaiu mɨləs nəptən, kən pəs
rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasɨk lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike
məwiə matəskasɨk e nian rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən.
Kən nian rafin okotəike moatən kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat təmər mərioah e
nagienən o natɨmnat itəm təmol otəmat.
8 Oatəto wɨr itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən
rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən nətəlɨgən rəha netəmim əm ne
nəukətɨ lou mɨn itəm tatəghat-in natɨmnat rəha nətueintən əm. Nəghatən mɨn
əh tatɨsɨ-pən o nətəlɨgən oas mɨn rəha netəmim, məto kəsotɨsɨ-pənən o Kristo.

1:26: Rom 16:25-26; Efes 3:2-9 **1:29:** Efes 3:7,20; Fil 4:13 **2:3:** 1 Kor 1:24,30 **2:4:** Rom 16:18
2:5: 1 Kor 5:3 **2:7:** Efes 3:17

9 Kən Kristo in Uhgɨn. Kən in təmuwa mos nɨpəti etəmim tahmen e kitat, kən
natɨmnat rafin rəha Uhgɨn tətatɨg lan.
10 Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgɨn in təmos-ipən natɨmnat rafin
rəha nəwɨrən kəm itəmat. Kən Kristo tatərəmərə e netəmim ne natɨmnat rafin
itəm koatərəmərə e nətueintən ne neai.
11 Kən nat kit mɨn e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-
ipən itəmat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha nɨpətɨn itəm netəmim koatol, məto
nəhg-ipənən rəha nɨkitəmat itəm Iesu tatol. In təmətə rəkɨs nətəlɨgən ne nolən
rat mɨn e rəhatəmat nəmegəhən.
12 Kən e nian itəm kəmau-təlɨmin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə
nəmegəhən aupən rəha təfagə rat rəhatəmat koatɨmɨs kən katɨtənɨm ilat Iesu,
kən Uhgɨn təməmegəh mɨn e nəmegəhən wi mɨn itəmat Iesu e nəmegəhən
rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha Uhgɨn itəm
təmol Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən.
13 Aupən ikɨn, nian Uhgɨn təməsəte rəkɨsən əh nolən rat mɨn e nɨkitəmat, kən
e nɨganəmtɨn, itəmat nəmotɨmɨs rəkɨs o nolən rat mɨn əh. Məto nian nəmotuwa
kol kitiəh itəmat Iesu, kən Uhgɨn tosmegəh mɨn itəmat min. Uhgɨn təmafəl
rəkɨs nolən rat mɨn rəhatat.
14 Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən
məmə okotɨmɨs o nolən rat mɨn əh, kən tatətu-pa nɨpəgnəmtɨ nəghatən mɨn kəm
kitat. Məto Uhgɨn təməht-ipən nəghatən mɨn əh e nɨg kəməluau, kən nəsanənən
rəhalat tɨkə.
15 E nɨg kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iərəmərə mɨn
rafin, kən təmərəkɨn nərəmərəən rəha iərmɨs mɨn tahmen-pən mə in təmol win
elat e nəluagɨnən asol kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tɨkɨmɨr mɨn kəmotuwa
nat əpnapɨn əm e nɨganəmtɨ netəmim.

Iesu tatərəmərə etəmat

16 Tol min-nulan, əsotətelɨg-inən nəghatən rəha netəmim itəm kotələhəu-
osɨg məmə nəkəsotolən natɨmnat neen, məsotunən nagwənən u o
məsotənɨmən nat u. Əsotətelɨg-inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə
nakol natɨmnat mɨn u e nian asim mɨn, o e nian rəha məwɨg wi mɨn, o e nian
rəha Sapat.
17 Lou mɨn u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmɨ nat kit itəm
otəpanuwa, məto nɨpəti natɨmnat rafin tətatɨg e Kristo.
18 Netəmim neen kotausit pɨk məto-inu ilat koatən mə koatehm
nəməhlaiirən mɨn neen itəm nɨpətɨlat tatɨg. Ilat koatən kəm itəmat məmə
nəkotəkəike motol natɨmnat neen itəm tatəgətun məmə rəhatəmat nətəlɨgən
teiuaiu, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo mɨn. Əsotətəu-pənən
nətəlɨgən mɨn rəhalat. Nətəlɨgən mɨn əh etəmim əm tatol. Okəmə nəkoatətəu-
pən nəghatən rəhalat, kən onəkotakiəh e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu
netəm mɨn əh koatos-ipər ilat o nat nɨpətɨn tɨkə.
19 Netəm mɨn əh kəsotaskəlɨmən Iesu tiəkɨs. Məto Iesu tahmen-pən mə in
rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nɨpəti Iesu. E nolən kitiəh tahmen-pən
e nɨpəti etəmim, itəm tatɨlpɨn ikɨn e noanol mɨn tatuwɨn e nɨkɨlkɨlin, kən Iesu
tatol mihin əm nat kitiəh e niməfak rəhan mə niməfak otəskasɨk, kən matəwiə
e nəməgəhən wɨr itəm Uhgɨn tatol tatəwiə.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiəh e Iesu

20 Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotɨmɨs itəmat min. Kən
məto-inu lou təsuwɨnən o etəmim itəm təmɨmɨs, kən nəukəti lou mɨn itəm

2:9: Jon 1:14,16 **2:10:** Efes 1:21-22 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Rom 6:4 **2:13:** Efes 2:1,4-5
2:14: Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:16:** Rom 14:1-13 **2:17:** Hip 8:5 **2:19:** Efes 2:21; 4:16

tatəghat-in natɨmnat rəha nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tɨkə məmə okotərəmərə etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, tahro itəmat nəkoatətəu-pən lou mɨn rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas mɨn itəm koatən məmə,
21 "Əsaskəlɨmən nat u," o "Əsun asgəwɨnən nat u," o "Əsekən nat u."
22 Məto nəghatən mɨn u təmɨsɨ-pən əm e nətəlɨgən rəha etəmim. Ilat koatəghat-in əm natɨmnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənɨmən neen. Məto natɨmnat mɨn un, okol təsasituən, kən təsərəkɨnən nɨkitəmat, məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tɨkə mɨn.
23 Ekɨtun mə nian nakoatehm nəghatən mɨn əh, nakotəmə kətah nəghatən agɨn-əh mɨn neen. Ilat koatən məmə netəmim okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol rəhalat nətəlɨgən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən mɨn məmə netəmim okotəike moatehm wɨr nɨpətɨlat min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkɨs o nɨpətɨlat. Məto iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə nəghatən mɨn əh, rəhalat nəsanənən tɨkə məmə otahtosɨg-in nətəlɨgən rat mɨn ne nolən rat mɨn itəm netəmim koatol e nɨpətɨlat.

3

1 Məto-inu Uhgɨn təmosmegəh mɨn itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nɨkitəmat tətatɨg əskasɨk e natɨmnat itəm tətatɨg əpəh e nego rəha Uhgɨn, ikɨn əh Iesu tatəpələh ikɨn e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn əh, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.
2 Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən tətatɨg əm e nego rəha Uhgɨn, pəs nətəlɨgən rəhatəmat otəsatɨgən e natɨmnat rəha nətueintən u,
3 məto-inu itəmat nəmotɨmɨs itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluaig ilat Kristo itəm tətatɨg e nego e neai ilau Uhgɨn. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən.
4 Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otɨtəlɨg-pa mɨn, kən Uhgɨn otəgətun Kristo kitat min kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwɨrən ne nəsanənən rəhan.

Suatɨp ətuatɨp

5 Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agɨn nolən tərat mɨn rəha nətueintən, nolən tərat tol min-nulan: nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion ilat mɨn; ilat koatol nolən tərat tol naulɨsən o nənən; ilat koatolkeike pɨk ilat mɨn o nolən tərat; təfagə rat tepət e rəhalat nətəlɨgən; ilat naumɨs, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmɨ nat mɨn.
6 Nolən rat mɨn əh tatol nɨki Uhgɨn tɨtahmə, kən in otol nalpɨnən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat mɨn əh.
7 Aupən ikɨn, nolən rat mɨn əh koatərəmərə e rəhatəmat nəmegəhən.
8 Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkɨs ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nɨkitəmat təsaratən; nɨkitəmat ne nohlɨtəmat təsatɨperəh pɨkən tahmen e kaluəluə; əsolən tərat kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən nəghatən itəm tol naulɨsən o nənən.
9 Soteiuə-inən itəmat mɨn məto-inu itəmat nəmotapeg rəkɨs nətəlɨgən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən mɨn,
10 kən nəmotuwɨn-in nətəlɨgən wi. Uhgɨn tatos-ipɨnə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotɨtun wɨr in.

2:21: Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3 **2:22:** Mat 15:9 **3:1:** Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20 **3:3:** Mat 6:33
3:6: Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 **3:8:** Efes 4:25-29; 5:4 **3:9:** Efes 4:22,25 **3:10:** Efes 4:24

11 Məto e natɨmnat mɨn əh, in nat əpnapɨn əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə
ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wɨr skul
o nəsol-wɨrən skul; okəmə ik slef əm kit o ik nakatərəmərə e netəmim. Məto
nat asol in Kristo, kən tətatɨg mɨn e nəmegəhən rəhatat rafin.
12 Uhgɨn təmolkeike itəmat, kən mɨtəpun itəmat məmə rəhan mɨn. Kən tol
min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwɨr kəm netəmim;
rəhatəmat nətəlɨgən otəkəike mətatɨg ləhau; itəmat netəm mətɨg; kən nətəlɨgən
rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən mɨn əh, tahmen-pən mə nakoatuwɨn-in
napən wɨr rəha Uhgɨn.
13 Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e nɨganəmtɨtəmat, kən nɨkitəmat
otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat kit, pəs in otos
əm tɨmɨs e nɨkin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwɨr əm kəm suah un.
Saskəlɨm-iəkɨsən e nɨkim nolən tərat rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol
təwɨr əm kəm in, tahmen-pən əm mə Iərəmərə təmɨsaskəlɨm-iəkɨsən nolən tərat
rəhatat e nɨkin, məto in təmol təwɨr əm kəm kitat.
14 Nat kəike itəm otəkəike matɨg e nɨkitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwɨn-
in tahmen-pən mə napən wɨr rəha Uhgɨn. Nian onəkotolkeike itəmat mɨn, kən
tol itəmat nakoatuwa kitiəh.
15 Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatərəmərə e nɨkitəmat, məto-inu
Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitiəh, kən nakoatatɨg əm e
nəməlinuen. Kən nian rafin otən kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat tətagien o
natɨmnat itəm in təmol kəm itəmat.
16 Otəgətun itəmat mɨn e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəlɨgən təwɨr
kəm itəmat mɨn məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən mɨn e
Naoa rəha Napuən, ne napuən mɨn rəha niməfak, ne napuən mɨn itəm tatɨsɨ-
pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn. Otan ilat rafin tahmen-pən e nənwiwiən kit itəm
tatɨsɨ-pən e nɨkitəmat matuwɨn kəm Uhgɨn. Inəh e nolən mɨn əh, pəs nəghatən
wɨr rəha Kristo tətatɨg matəmegəh matəwiə wɨr e nɨkitəmat e nian mɨn rafin.
17 Natɨmnat rafin itəm noatol, ne nəghatən mɨn rafin itəm noatən, məto
nəkotol əm e nərgɨ Iərəmərə Iesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən
kəm Uhgɨn, tata rəhatat, məmə nɨkitəmat tətagien o natɨmnat itəm Iesu təmol
kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nɨsualkələh

18 Nɨpɨtan, otɨsiai-in nərəmərəən rəha iaguɨhl mɨn rəhatəmat, tahmen-pən
əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.
19 Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nɨpɨtagwəhl, kən motol təwɨr kəm ilat,
məto əsotolən rəhatəmat nərəmərəən məmə otərəkɨn rəhatəmat nɨpɨtaguɨhl
mɨn.
20 Nɨsualkələh, otɨsiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu Iərəmərə
rəhatat nɨkin otagien o nolən əh.
21 Itəmat tata mɨn, esotolən nalpɨnən taprəkɨs-in nəratən itəm nɨsualkələh
koatol, məmə nɨkilat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən
rəhalat nətəlɨgən in otatite.

Nolən rəha slef ne rəhan iərəmərə

22 Slef mɨn, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol mɨn
rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nɨkilat
otətagien otəmat. Məto itəmat onəkotəkəike motol wək e nɨkitəmat pahrien
rəha nos-ipənən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn.

3:11: Kal 3:28 **3:12:** 1 Pita 2:9 **3:13:** Efes 4:2,32 **3:14:** Rom 13:8-10 **3:15:** 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 **3:16:** Efes 5:19 **3:17:** 1 Kor 10:31; Efes 5:20 **3:18:** Efes 5:22 **3:19:** Efes 5:25 **3:20:** Efes 6:1 **3:21:** Efes 6:4 **3:22:** Efes 6:5-8

23 Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol
wək rəha Iərəmərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm.
24 Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə Iərəmərə rəhatat in otos-ipa
nətouən ətuatip rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgin
tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min. ? Kən nəkotitun nat u?
Nəkotol wək rəha suah inəh Iərəmərə pahrien rəhatat, in Iərəmərə Kristo.
25 Məto etəmim itəm tatol nolən tərat, in otos ətuatip min noan nətouən
rəhan o nolən tərat, məto-inu Uhgin, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim
rafin.

4

1 Netəm-iasol min itəm koatərəmərə, onəkotəkəike motol tətuatip kən mah-
men kəm rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə
rəhatəmat min Etəm-iasol in tətatig min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

2 Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgin e nəfakən e nian rafin. Kən
nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin
agin nəkotəkəike moatən kəm Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm
in təmol kəm itəmat.
3 Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min otimat min, məmə
Uhgin oterəh e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgin e Kristo.
Məto-inu ematən-iarəp nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus.
4 Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatip kən məpiə wir tahmen əm
mə ekəike mol mihin.
5 Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən Iesu e nolən
min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wir mə nolən, ne
nəghatən min rəhatəmat in otiuw Iaihluə min kotuwa o Iesu.
6 Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir
kən mətehen, kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat
onəkotəkəike motitun wir suatip min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm
koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o Iesu.

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

7-8 Etahl-ipinə piətat etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm
məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatimat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat
təmegəh. In piətat kit itəm io ekolkeike pik. Nian rafin in tatətul matip o
nasituən lak e wək rəha Iərəmərə.
9 In tatimnə ilau piətat Onesimas. Nian rafin in tətahatətə əskasik e Iesu,
kən itimat ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat
namnusən rəha natimnat rafin ikin-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

10 Aristakas in tətatig e kalapus itimlau min. In tətahl-ipinə nəghatən wir
kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan
kəm itəmat. Itəmat nənamotos rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə
rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwin moatehm wir.
11 Kən Josua Jastas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E
noanol min rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal
kətəhalasitu lak o wək rəha nego rəha Uhgin. Kən suah miləhal əh, iləhal
kətəhalasitu pik lak e nian əskasik min itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.

3:25: Rom 2:11 **4:1:** Efes 6:9 **4:2:** Efes 6:18; Fil 4:6 **4:3:** Rom 15:30; Efes 6:19 **4:5:** Efes 5:15-16 **4:6:** Efes 4:29; 1 Pita 3:15 **4:7-8:** Efes 6:21-22 **4:9:** Flm 10-12 **4:10:** Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11

12 Epafras in rəhatəmat kit etəmim, in mɨn tətahl-ipɨnə nəghatən wɨr kəm
itəmat. In etəmim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in
tatəfak əskasɨk otəmat. In tatətapəh o Uhgɨn məmə itəmat onakoatətul əskasɨk
kən motɨmətə motɨtun wɨr natɨmnat rafin itəm Uhgɨn tolkeike.
13 Ekɨtun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasɨk o nasituən
etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis.
14 Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pɨk, ne suah u Temas, ilau mɨn katuahl-
ipɨnə nəghatən wɨr kəm itəmat.
15 Otahl-ipən mɨn rəhak nəghatən wɨr kəm piətat ne wɨnɨtat mɨn əpəh
Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian mɨn rafin əh rəhan ikɨn.
16 Məto e nian onəkotafin rəkɨs rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən
kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin mɨn kəm netəmim rəha niməfak əh-ikɨn.
Kən e nolən kitiəh mɨn, itəmat onəkotəkəike motafin mɨn naoa rəha netəm
Laotisia.
17 Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol
rafin wək itəm Iərəmərə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.
18 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwɨr kəm
itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgɨn otasitu etəmat
kən mawte-in rəhan nəwɨrən tətatɨg otəmat.

4:14: Kol 1:7; Flm 23-24 **4:17:** Flm 2 **4:18:** 1 Kor 16:21

1 Tesalonaeka
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kɨsɨl əm tɨnuwɨn rəkɨs, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwiə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwɨn e nian iəkɨs mɨn məto-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotɨtun wɨrən nian itəm Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən. Neen nɨkilat təht məmə Iesu otuwa uəhai mɨn əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotɨmɨs uarisɨg e Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn, okahro ilat.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təskasɨk. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatɨp e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Uhgɨn ne Iərəmərə Iesu Kristo.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəmə̈linuən kəm itəmat.
2 Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatɨməhal.
3 Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgɨn, nɨkitɨməhal tagien məto-inu nian rafin nɨkitɨməhal tatəht nat kɨsɨl, kit u rəhatəmat wək itəm tatɨsɨ-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasɨk o nasituən e netəmim itəm tatɨsɨ-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən rəhatəmat e nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan məto-inu nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Iərəmərə Iesu Kristo.
4 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm Uhgɨn tolkeike itəmat. Nɨkitɨməhal tagien mɨn otəmat məto-inu ekəhalɨtun məmə Uhgɨn təmɨtəpun itəmat.
5 Kən ekəhalɨtun nat u, məto-inu namnusən təwɨr itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, məto təmuwa mɨn e nəsanənən, ne Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə in nɨpahrienən. Kən nian emotatɨg kitat min itəmat, nəkotɨtun məmə nolən rəhatɨmat in təwɨr məmə otasitu etəmat.
6 Kən itəmat nəkotasgəwɨn itɨməhal ne Iərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, məto nəmotos nəghatən e nɨkin agien itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə.
7 Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatɨp wɨr kit kəm iəfak mɨn əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwɨn itəmat.
8 Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn tahmen e təwi təmasək kəto ikɨn mɨn rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, məto netəmim ikɨn mɨn rafin kotɨtun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp?
9 Kəp, məto-inu ilat atɨp koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nɨkitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatɨməhal. Koatən-iarəp məmə

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6 **1:5:** 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9

itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmɨ nat mɨn, kən motuarisɨg-in Uhgɨn itəm tatəmegəh, kən in Uhgɨn pahrien,
10 kən nakoatəsahgin Nətɨn u Iesu, itəm təmɨsɨ-pən e nego e neai, kən Uhgɨn
təmosmegəh in e nɨmɨsən, kən in otosmegəh kitat o nalpɨnən ne nemə̈ha rə̈ha
Uhgɨn itəm tatuwa.

2

Wək rə̈ha Pol əpəh Tesalonaeka

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nəkotɨtun məmə nian itɨməhal eməhaluwa
məhalehm itəmat, nuwamən rəhatɨməhal, in sənəmə tol nat əpnapɨn əm, məto
təmol noan.
2 Kən itəmat nəkotɨtun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərat kəm
itɨməhal, kən motəhai motən rat itɨməhal, məto Uhgɨn rəhatat təmasitu
etɨməhal, kən itɨməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwɨr kəm
itəmat, nat əpnapɨn netəmim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itɨməhal.
3 Tol nəhlan məto-inu rəhatɨməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəlɨgən
təsietən e nətəlɨgən rat mɨn o nɨkin itəm təsətuatɨpən, kən esəhlalkutən o neiuə-
inən itəmat.
4 Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalɨtun məmə Uhgɨn
təmuag-pən rəkɨs e nɨkitɨməhal, kən təmən məmə itɨməhal etəhalahmen məmə
etəhalən-iarəp namnusən təwɨr, kən in təmələhəu-pən e nelmɨtɨməhal. Kən
ekəsahləghatən məmə netəmim nɨkilat otagien otɨməhal, məto etəhaləghat
məmə Uhgɨn nɨkin otagien otɨməhal, kən in Uhgɨn itəm tatuag-pən e
nɨkitɨməhal.
5 Nəkotɨtun məmə itɨməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəlɨgən
rəhatəmat e nəghatən ətehen mɨn. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwɨr kəm
itəmat məmə ekəhalos rəhatəmat məni. Kən Uhgɨn, in tɨtun nɨkitɨməhal məmə
nəghatən u in nɨpahrienən.
6 Itɨməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnapɨn əm kit otɨləs-ipər
itɨməhal.
7 Kən nat kit mɨn, məto-inu itɨməhal aposol mɨn rə̈ha Kristo, ekəhalɨtun
nənən məmə nəkotəkəike motɨsiai-in itɨməhal tahmen e etəm-iasol miləhal,
məto eməsəhalolən. Nian etəhlatɨg kitat min itəmat, nolən rəhatɨməhal tɨmətɨg
tahmen e mama kit itəm tatehm wɨr nətɨn mɨn.
8 Nɨkitɨməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən təwɨr, məto sənəmə
məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol natɨmnat rafin itəm ekəhalɨtun
nolən məmə otasitu etəmat. In tahmen məmə eməhalos-ipɨnə nəmegəhən
rəhatɨməhal, məto-inu itɨməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa
rəhatɨməhal netəmim.
9 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ? Nɨkitəmat tatəht, o kəp, wək əskasɨk itəm
eməhalol? Nian itɨməhal emətəhlamnus-iarəp namnusən təwɨr rə̈ha Uhgɨn
kəm itəmat, itɨməhal eməhalol wək e nelmɨtɨməhal laulaugɨn mətoarus-pən
lapɨn məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.
10 Itəmat ne Uhgɨn, nəmotəplan kən motɨtun nən-iarəpən məmə nian
emətəhlatɨg kitat min itəmat iəfak mɨn, nolən rəhatɨməhal in tətuatɨp, kən
Uhgɨn tətagien lan, kən etəmim kit təsosən nɨpəgnəmtɨn kit itəm tərat otɨməhal.
11 Itəmat nəkotɨtun məmə itɨməhal eməhalol təwɨr kəm itəmat rafin tahmen
e tata kit tatehm wɨr nenətɨn mɨn.
12 Kən e nolən kitiəh əm, etəhalem əskasɨk itəmat, kən mətəhalɨləs-ipər
rəhatəmat nətəlɨgən, mətəhalətapəh əskasɨk məmə nəmegəhən rəhatəmat

2:2: Wək 16:19-24; 17:1-9 **2:4:** Kal 1:10 **2:9:** Wək 20:34

otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən nɨkin tagien lan. Uhgɨn u, tətaun-in itəmat
məmə nakotuwa e nərəmərəən ne nəwɨrən rəhan.
13 Kən nian rafin, itɨməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgɨn məto-inu nian
nəmotos nəghatən rəha Uhgɨn itəm nəmotəto otɨməhal, kən motos tatɨg e
nɨkitəmat, kən nɨkitəmat təsəhtən məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto
nɨkitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgɨn, kən pahrien in nəghatən
rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm nakoatən
nɨpahrienən lan.
14 Kən piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəmotos nəratən tahmen e niməfak mɨn
rəha Uhgɨn e Kristo Iesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnapɨn məmə ilat netəmim
imatəmat atɨp ikɨn, məto ilat kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol
mɨn rəha Isrel kəmotol tərat kəm iəfak mɨn əpəh Jutia.
15 Kəmotohamnu Iərəmərə Iesu, ne ien mɨn, kən motəhg-iarəp itɨmat
ekotiet. Nolən rəhalat tatol nɨki Uhgɨn təsagienən, kən ilat tɨkɨmɨr mɨn o
netəmim rafin,
16 məto-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itɨmat o nəghatən kəm Iaihluə mɨn
məmə Uhgɨn otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatuargətain rəhalat nolən rat
mətoarus tahmen. Məto roiu əh, nemə̈ha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn tɨnuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

17 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian eməhaluwɨn isəu otəmat nian noan məsɨn
əm, məto eməhalolkeike pɨk məmə ekəhaləplan mɨn itəmat. Nɨpahrienən,
nɨpətɨtat isəu otat mɨn, məto nətəlɨgən rəhatat kitiəh. Kən eməhlalkut pɨk
məmə ekəhalɨtəlɨg məhaləplan itəmat,
18 məto-inu eməhalolkeike məmə ekəhalɨmnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian
tepət, məto Setan təmahtosɨg-in suatɨp otɨməhal.
19 ?Tahro ekəhalolkeike pɨk məmə ekəhaləplan mɨn itəmat? ?Tol nəhlan
məto-inu, nian Iərəmərə Iesu otuwa mɨn, pah mɨn un eməhaləəhəu-pən
nətəlɨgən əskasɨk rəhatɨməhal elat məmə ilat noa wək wɨr rəhatɨməhal? ?Kən
nɨkitɨməhal otagien mɨn o pah mɨn? ?Kən pah mɨn un in rəhatɨməhal nətouən
itəm nɨkitɨməhal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u.
20 Nɨpahrienən, itɨməhal ekəhlausit otəmat, kən nɨkitɨməhal tagien otəmat.

3

1 Tol nəhlan, nian nɨkitɨməhal təməpou kən iuəhkɨr nɨkitɨməhal tɨtəgɨt, məto-
inu itɨməhal ekəhaləruru məmə nəkotatɨg təwɨr əm o kəp, kən itɨməhal
eməhaləlis nəghatən məmə io ne Saelas ekətuatɨg Atens,
2 emuahl-ipɨnə Timoti məmə in otɨmnə məplan itəmat. In piatat kit itəm tatol
wək rəha Uhgɨn itɨməhal min o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgɨn. In təmɨnəh
otəmat məmə otasitu etəmat mɨləs-ipər rəhatəmat nətəlɨgən, kən mol itəmat
nəkoatətul əskasɨk e rəhatəmat nahatətəən,
3 məmə nəratən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nɨkitəmat təht pɨk. Nəkotɨtun
rəkɨs məmə in nətəlɨgən rəha Uhgɨn məmə netəmim okotol tərat etat nəhlan.
4 Nɨpahrienən, nian emətəhlatɨg kitat min itəmat, eməhaləkəike mətəhalən
kəm itəmat məmə okol tərat kəm kitat. Kən itəmat nəkotɨtun wɨr məmə tɨnuwa
mol nɨpahrien lan tahmen əm məmə itɨməhal eməhalən mihin.
5 O nat əh, nian nɨkitɨməhal təməpou kən iuəhkɨr nɨkitɨməhal tɨtəgɨt, kən
emahl-ipɨnə Timoti məmə otɨmnə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, məmə
tatəskasɨk əh, o kəp. Ekatəgɨn məmə e suatɨp kit, Setan u etəmim rəha nos-
ipən-os-ipənən, in tos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən wək rəhatɨməhal in tol nat
əpnapɨn əm.

2:12: Wək 20:31 **2:13:** 2 Tes 2:13 **2:14:** Wək 17:5 **2:15:** Wək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19
2:19: Fil 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4 **3:1:** Wək 17:15 **3:2:** Wək 16:1-3 **3:3:** 2 Tim 3:12

Timoti təmən-iarəp namnusən təwir

6 Kən roiu əh, Timoti təmitəlig-pa min otimlau, kən matos namnusən təwir e
rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikeən. Təmən-ipa kəm itimlau məmə nikitəmat
tatəht əh itiməhal e nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itiməhal,
tahmen əm məmə itiməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat.
7 Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnapin eməhlatig e nəratən, kən
mətəhaləto nahməən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmiləs-ipər
rəhatiməhal nətəligən otəmat.
8 Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasik əh o Iərəmərə, kən
ekəhaləto məmə enəhalos min nəmegəhən.
9 Nian ekəhalətul e niganəmti Uhgin, nagienən rəhatiməhal otəmat in
iahgin, kən ekəhalən kəm Uhgin məmə nikitiməhal tagien pik otəmat.
10 E nian rafin, nərauiəgən ne lapin, etəhaləfak əskasik məmə ekəhaləplan
min itəmat, kən məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə
rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasik.
11 Kən pəs rəhatat Uhgin atip, u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu rəhatat, kioal
suatip rəhatiməhal məmə ekəhalimnə məhalehm itəmat.
12 Pəs Iərəmərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne
netəmim rafin, tahmen e nolkeikeən rəhatiməhal otəmat tepət.
13 Pəs in tol nikitəmat təsanən məmə, nian Iərəmərə Iesu tatuwa min ilat
rəhan min netəmim, kən nakotətul e niganəmti rəhatat Uhgin u Tata rəhatat,
kən nəkotətuatip kən nolən kit tikə məmə otiləs pikən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgin nikin tagien

1 Piak min ne winik min, roiu ekəike məghat e natimnat min neen.
Eməhaləgətun rəkis etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgin nikin
otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat
kən mətəhalətapəh əskasik e Iərəmərə Iesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwin
matuwin məsin min.
2 Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun suatip itəm eməhaləgətun itəmat lan
e nərəmərəən rəha Iərəmərə Iesu.
3 Nətəligən rəha Uhgin məmə in təmələhəu kalin itəmat məmə rəhan min
məmə nəkoatol nat itəm tətuatip wir: sotətəu-pənən suatip rəha nipitan ne
nəman itəm koatit anion ilat min.
4 Itəmat kitiəh kitiəh nəkotəkəike motərəmərə e nipətitəmat e nolən itəm
təwir mətuatip kən katisiai-in.
5 Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit anionən pətan o
iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgin.
6 Kən e natimnat min əh, sotolən tərat e piatəmat min o nakləh-inən pətan
rəha suah pisin. Iərəmərə otol nalpinən kəm netəm min u itəm kotol nolən min
itəm tol nəhlan, kən enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat.
7 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təməsaun-inən kitat məmə okotamkimik e
niganəmtin, məto okotatig e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalin məmə rəhan.
8 Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh, sənəmə tatəuhlin
məntaan kəm etəmim, məto tatəuhlin məntaan kəm Uhgin itəm təmos-ipa
Narmin Rəhan kəm itəmat.
9 Nəkotitun rəkis nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak min, kən inu sənəmə
nat kit itəm ekəkəike məte e naoa, məto-inu Uhgin təməgətun rəkis itəmat o
nolkeikeən itəmat min.

3:6: Wək 18:5 **3:7:** 2 Tes 1:4 **3:11:** 2 Tes 2:16-17 **4:3:** 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 **4:5:** 1 Kor 6:13 **4:7:** Hip 12:14 **4:8:** Luk 10:16; 2 Kor 1:22 **4:9:** Jon 13:34

10 Kən pahrien, nakotolkeike piatat min rafin ikin Masetonia. Məto, piak
min ne winik min, ekəhalətapəh əskasik məmə nəkotol mihin tatuwin nulan
məsin min.
11 Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatip rəha nəmegəhən itəm
in təməlinu, kən motol atip rəhatəmat wək, kən nəkotol wək e nelmitəmat
tahmen əm məmə eməhalən mihin kəm itəmat.
12 Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otiuw-pa nisiaiiən rəha netəm
ihluə min, kən itəmat nəsotagileən e suah kit.

Nuwamən rəha Iərəmərə

13 Piak min ne winik min. Ekəhalolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun
netəm min u itəm kəmotimis. Kən esəhalolkeikeən məmə itəmat nakotasək
tahmen e netəmim itəm kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəligən e Uhgin.
14 Kitat kotahatətə məmə Iesu təmimis kən məmegəh min, kən nikitat
titun məmə nian Iesu otuwa min, kən Uhgin otol məmə, netəm min u itəm
kinotahatətə rəkis e Iesu nian kəmotimis, okotuwa min ilat Iesu.
15 Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatip rəha Iərəmərə məmə, kitat u
itəm koatəmegəh əh motatig mətoarus nuwamən rəha Iərəmərə, pahrien kitat
okol kəsotaupən-inən netəm min u itəm kəmotaupən kəmotimis.
16 Məto Iərəmərə ətuatip əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən mən-iarəp
əfəməh, kən etəm-iasol rəha nagelo min otagət əfəməh, kən netəmim okotəto
təwi rəha Uhgin, kən netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian
kəmotimis, okotəmegəh motaupən motər.
17 Kən uarisig lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatig, okotər kitat min ilat
e nimal napuə məmə okotəplan Iərəmərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatig
kitat Iərəmərə namnun tikə.
18 Tol nəhlan, otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat min e nəghatən min u.

5

1 Piak min ne winik min. Təwir əm məmə esəteən kəm itəmat e nian ətuatip
rəha natimnat min əh,
2 məto-inu itəmat nəkotitun rəkis məmə Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e
iakləh itəm tatuwa lapin, nian netəmim kotəruru.
3 Nian netəmim koatən məmə, "Natimnat rafin təməlinu, kən nəratən tikə,"
kən nəratən otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan titahmə o
nemə̇kən, kən okol netəmim kəsotagimən.
4 Məto piak min ne winik min, nəsotətulən e napinəpən e natimnat min əh,
kən nuwamən rəha nian əh otəsolən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha
iakləh kit.
5 Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim
rəha lapin ne napinəpən.
6 Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapil, məto pəs
kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min,
7 məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən netəm min u itəm
koatapis, ilat koatapis lapin.
8 Məto pəs kitat kotərəmərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha
nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e
mopael kit itəm tatuwin-in iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs
kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Uhgin, inu tahmen e mopael kit itəm
tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.

4:11: Efes 4:28 **4:14:** Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4,12 **4:16:** 1 Kor 15:51-52 **5:2:** Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3 **5:3:** Mat 24:39; Luk 21:34-35 **5:5:** Rom 13:12 **5:8:** Aes 59:17; Efes 6:14,17

9 Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgɨn təsɨtəpunən kitat məmə nemə̈ha ne
nalpɨnən rəhan otuwa otat, məto təmɨtəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
10 Təmɨmɨs otat məmə kitat kotɨtun natɨgən kitiəh kitat min okəmə
koatəmegəh o kəmotɨmɨs.
11 Tol nəhlan, otɨləs-ipər rəhatəmat mɨn nətəlɨgən, kən otasitu etəmat mɨn
məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasɨk. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol
u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotɨsiai-
in netəm mɨn u koatol wək əskasɨk itəmat min ilat, moatərəmərə etəmat e
Iərəmərə, kən moatən kəm itəmat nian nəkoatol tərat.
13 Otɨsiai-in wɨr ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatɨg e
nəmə̈linuən itəmat min itəmat mɨn.
14 Kən piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, etəhalətapəh əskasɨk məmə nakotəghat
əskasɨk kəm netəm mɨn u kəsotolən nat kit. Otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha netəm
nɨkilat təpou. Otasitu e netəm itəm rəhalat nəsanənən tɨkə. Otol rəhatəmat
nətəlɨgən təfəməh kəm netəmim rafin.
15 Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpɨnən
nɨtai nəratən, məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol
təwɨr kəm itəmat mɨn ne netəmim pɨsɨn mɨn.
16 Nɨkitəmat otəkəike mətagien nian rafin;
17 kən moatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən nian rafin;
18 kən nian rafin otən kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat tagien, nat əpnapɨn
nəkotatɨg e nəwɨrən, o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia
Uhgɨn otəmat e Kristo Iesu.
19 Sotahləmɨsən nɨgəm rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn;
20 əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm suah kit, in tol nat
əpnapɨn əm lan.
21 Otəplan wɨr kən motakil wɨr natɨmnat rafin, kən otaskəlɨm tiəkɨs nat itəm
təwɨr,
22 kən motapəs natɨmnat rafin itəm tərat.
23 Pəs Uhgɨn pɨsɨn əm itəm in Uhgɨn rəha nəmə̈linuən, otol itəmat məmə
rəhan pɨsɨn əm un itəmat. Pəs Uhgɨn otol məmə narmɨn rafin rəhatəmat,
ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne nɨpətɨtəmat rafin okotətuatɨp məmə
nɨpəgnəmtɨn tɨkə otəkul-pən etəmat nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo tatuwa
mɨn.
24 Etəm tətaun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol
natɨmnat mɨn əh.
25 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Otəfak otɨmat.
26 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
27 E nərgɨ Iərəmərə, iatən əskasɨk kəm itəmat məmə nakotafin naoa u kəm
piak mɨn ne wɨnɨk mɨn rafin.
28 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

5:10: Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14 **5:14:** 2 Tes 3:6,11 **5:15:** Rom 12:17; 1 Pita 3:9 **5:16:** Fil 4:4
5:18: Efes 5:20 **5:19:** Efes 4:30 **5:22:** 1 Jon 4:1 **5:23:** 2 Tes 3:3 **5:25:** Kol 4:3; 2 Tes 3:1

2 Tesalonaeka
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkɨs tepət, kən neen nɨkilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn. Kəsotɨtun wɨrən nɨpətɨ naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otɨtəlɨg-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pɨkən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

? Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otələhəu ətuatɨp nətəlɨgən rəhalat e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Uhgɨn rəhatat Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgɨn Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

3 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian rafin itɨməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat. Kən tətuatɨp əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasɨk, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pɨk itəmat mɨn, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian.

4 Tol nəhlan, itɨməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgɨn e ikɨn mɨn rafin məmə nɨkitɨməhal tagien pɨk otəmat. Itɨməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasɨk e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlɨm əskasɨk əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnapɨn netəm ihluə koatol tərat kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət.

5 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim, in tətuatɨp əm. Nakoatos nahməən o nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən noan nətul əskasɨkən e nəratən rəhatəmat, Uhgɨn otafin itəmat məmə nakotahmen-in nuwɨnən e nərəmərəən rəhan.

6 Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgɨn in tətuatɨp, kən in otol nalpɨnən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat,

7 kən o nian kit in otos-ipɨnə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natɨmnat mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən nian Uhgɨn otol-arəp Iərəmərə Iesu itəm otɨsɨ-pən e nego e neai. In otuwa e nɨgəm itəm tatuəp pɨk ilat rəhan nagelo mɨn itəm kotəsanən.

8 In otol nalpɨnən kəm itəm mɨn u kotəruru Uhgɨn kən məsotətəu-pənən namnusən təwɨr rəha Iərəmərə Iesu rəhatat.

9 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm ilat e nəratən itəm namnun tɨkə. Kən otahtosɨg-in lilɨn ilat e nɨganəmtɨ Iərəmərə ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan.

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19 **1:6:** Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15 **1:9:** Aes 2:10

10 Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa min. In otos nənwiwiən o natimnat
itəm təmol kəm iəfak min rəhan, kən narmilat otiwig ron, itəmat min itəmat
min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatiməhal nəghatən itəm eməhalən kəm
itəmat.
11 O natimnat min u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgin otafin itəmat
məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgin otol wək e
nəsanənən rəhan məmə, nətəligən wir itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən,
ne wək wir min itəm tatisi-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan.
12 Itiməhal etəhaləfak nəhlan məmə katiləs-ipər nərgi Iərəmərə Iesu o
natimnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otiləs-ipər itəmat.
Natimnat min əh otuwa e nəwirən rəha Uhgin rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin

1 Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo
otuwa min lan, kən Uhgin otuəfimin kitat min Kristo lan.
2 Etəhalətapəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiuə
kit itəm katən məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tatisi-
pən o Uhgin, o namnusən kit, o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha Iərəmərə
tinuwa rəkis.
3 Sotolən etəmim kit teiuə-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh
otəsuwamən mətoarus nian itəm netəmim okotuwa tikimir min rəha Uhgin
motol nəluaginən ilat min, kən Uhgin otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin
Nian Rafin, itəm Uhgin otərəkin pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkauən
aupən rəkis.
4 In otuwa tikimir e natimnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natimnat
rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgin min. In əm un otiləs-ipər atip in ilis
e natimnat min rafin. Kən in otuwin məpələh e Nimə Rəha Uhgin, kən mən
məmə in Uhgin.
5 ?Tahro? ?Nəmotaluin məmə nian emətatig kitat min itəmat, ematən-ipinə
natimnat min u?
6 Kən ninotitun nat naka itəm tətahtosig-in etəm əh-roiu məmə Uhgin otol-
arəp in e nian ətuatip rəhan.
7 Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis. Məto etəm itəm
tətahtosig-in nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgin otos-irəkis.
8 Kən Uhgin otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Iərəmərə
Iesu otərəkin in e nimətag e nohlin, kən mərəkin agin e nəhag-əhagən rəha
nuwamən rəhan.
9 Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha
Setan, kən in otol nat pispis eiueiuə min, ne nəmtətin eiueiuə min, ne nat
eiueiuə min itəm otol narmi netəmim tatiwig,
10 ne nəratən pisin pisin min rafin itəm koteiuə-in netəm min u itəm
kotaliwək e suatip tatuwin e nalpinən. Uhgin otərəkin ilat məto-inu kəmotən
əskasik məmə kəsotolkeikeən nipahrienən itəm titun nosmegəhən ilat.
11 O nətəligən əh, Uhgin tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəligən
rəhalat tatəlue. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nipahrienən e neiueiuəən.
12 Kən tahl-ipən məmə Uhgin otən-iarəp nalpinən rəha netəmim rafin itəm
kəsotənən nipahrienən e nipahrienən, məto koatəto təwir agin nian koatol
nolən min itəm tərat.

Iəfak min okotəkəike motətul əskasik

1:10: Kol 3:4 **1:11:** Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3 **2:3:** 1 Tim 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3 **2:4:** Esik 28:2; Dan 11:36
2:8: Aes 11:4; Nol Əpən 19:15 **2:9:** Nol Əpən 13:11-13

13 Piak min ne winik min itəm Iərəmərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike
məhalən tagkiu kəm Uhgin otəmat, məto-inu e nətuounən Uhgin təmitəpun
itəmat məmə otosmegəh itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan
itəm tatələhəu kalin itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən
rəhatəmat e nipahrienən.
14 Uhgin təmaun-in itəmat o natimnat min əh e namnusən təwir itəm
etəhalən-iarəp, məmə kitat kotuwa kitiəh kitat rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo
e rəhan nisiaiiən, ne nəsanənən, ne nəhag-əhagən.
15 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik kən motaskəlim
nəgətunən itəm eməhalos-ipinə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiet e
nohlitiməhal, o nəghatən itəm nəmotafin e naoa eməhalahl-ipinə.
16 Uhgin rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər
nikitat namnun tikə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasik rəhatat
nətəligən lan. Kən pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo atip ilau Uhgin Tata,
17 okiləs-ipər nikitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir min
rafin ne nəghatən wir min rafin.

3

Pol təmətapəh o nəfakən

1 Piak min ne winik min. Inu namnun nəghatən. Otəfak otiməhal məmə
nəghatən rəha Iərəmərə otuwin uəhai əm ikin min rafin, kən netəmim
okotisiai-in motətəu-pən, tahmen əm etəmat itəm nəmotisiai-in motətəu-pən.
2 Kən otəfak otiməhal məmə Uhgin otiləs-irəkis itiməhal o netəm rat, məto-inu
sənəmə netəmim rafin kotahatətə e Iərəmərə.
3 Məto Iərəmərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol itəmat
nakotəsanən, kən matehm wir itəmat o Setan məmə otəsərəkinən itəmat.
4 Kən kitat kotitun wir e Iərəmərə məmə roiu itəmat nəkoatol nat naka itəm
eməhalən, kən nəkoatol əm nulan moatuwin moatuwin.
5 Pəs Uhgin otit nikitəmat e suatip rəha nolkeikeən rəha Uhgin ne nolən rəha
Kristo o nətul əskasikən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

6 Piak min ne winik min. E nərgi Iərəmərə Iesu Kristo, etəhalən əskasik kəm
itəmat məmə nakotətul isəu o piatat min itəm koatol nolən rəha nəlpahən, kən
məsotatigən motətəu-pən nəgətunən itəm nəmotos otiməhal.
7 Itəmat atip nəkotitun məmə nəkotəkəike motətəu-pən nolən itəm eməhalol.
Nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməsəhaləlpahən,
8 kən eməhalos-nəmtin nagwənən o netəmim, eməsəhalos əpnapinən. Məto
eməhalol wək pik, lapin ne lenian, eməhalol wək e nelmitiməhal məmə
esəhalos-ipinəən wək əskasik otəmat o nehmən itiməhal.
9 Tətuatip otiməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə nakoatehm itiməhal,
məto itiməhal eməsəhalolən nəhlan məto-inu itiməhal ekəhalolkeike məmə
ekəhaləgətun itəmat e nolən itəm tətuatip məmə nakotətəu-pən.
10 Kən nian emətəhlatig əh kitat min itəmat, eməhalos-ipinə lou u məmə,
"Okəmə etəmim tapəs wək, okol kəsos-ipənən nagwənən kəm in."
11 Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhaləto məmə netəmim neen un itəmat min
ilat koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tipik min, məto kəsotolən wək.
12 E nərgi Iərəmərə Iesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh niki netəmim itəm
kotol nəhlan məmə okotəkəike motapəs negəsən motatig mətig əm, kən motol
wək o nətouən nagwənən nigilat.

2:13: Efes 1:4; 2 Tes 1:3 **3:4:** 2 Kor 7:16; Kal 5:10 **3:6:** Rom 16:17 **3:7:** Fil 3:17 **3:8:** 1 Tes 2:9 **3:9:** 1 Kor 9:4; 1 Tes 1:6 **3:11:** 1 Tim 5:13 **3:12:** 1 Tes 4:11

13 Kən itəmat piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, əsotəpouən o nolən nat itəm tətuatɨp.
14 Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatɨməhal nəghatən e naoa u, kən
nəkotəkəike motol məmə netəmim okotɨtun məmə in pah. Kən məsotuwɨnən
iuəhkɨr ron məmə nəkotol in taulɨs o nolən rəhan.
15 Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tɨkɨmɨr, məto in piatəmat kit,
kən təwɨr məmə nakotəhgaiir lan.

Namnun nəghatən

16 Kən pəs Iərəmərə rəha nəməlinuən, in pɨsɨn əm otos-ipɨnə nəməlinuən
nian rafin e nolən mɨn rafin. Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat min itəmat rafin.
17 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwɨr kəm
itəmat. Kən e naoa mɨn rafin ekəte nəhlan məmə nəkotɨtun in naoa rəhak.
Inu nolən rəha nəteən rəhak.
18 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat
rafin.

3:13: Kal 6:9 **3:15:** 1 Tes 5:14

1 Timoti
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihluə kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikɨn mɨn matuən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pɨk Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətɨn ətuatɨp.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətо məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwɨn məgətuatɨp-in neiuəən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnapɨn məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən mɨn əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəlɨgən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tɨkə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motɨtun nɨpətɨ nəghatən anion mɨn, kən motol natɨmnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matən-iarəp nətəlɨgən neen rəhan kəm Timoti matɨləs-ipər rəhan nətəlɨgən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wɨr mɨn rəha nəfakən, ne nehm wɨrən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wɨr mɨn itəm netəm-iasol mɨn rəha niməfak ne iəfak mɨn u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wɨr kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatɨp wɨr.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Timoti. Io Pol, iakatən təwɨr kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu
mətо-inu Uhgɨn u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nɨpətɨ na-
hatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgɨn otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis
io məmə ekol wək u.
2 Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-
pən əm məmə ik nətɨk pahrien. Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu,
Iərəmərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən
muələhəu nəmə̇linuən tətatɨg ron ik.

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosɨg-in iəgətun eiueiuə mɨn

3 Aupən ikɨn e nian ematuwɨn Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io
ekolkeike pɨk məmə onakətatɨg Efesas, kən rəhak nətəlɨgən tatol əm min-
nulan. Netəmim neen əh-ikɨn kotatɨg itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən
mɨn itəm kotərat. Mətо ik onakahtosɨg-in ilat məmə okəsotolən nolən əh.
4 Ilat okotəkəike motapəs nolən mɨn əh itəm koatən nəghatən eiueiuə mɨn
itəm koatəghat-in noanol mɨn aupən ikɨn. Nəghatən mɨn əh in tatiuw-pa əm
tɨməht, mətо in to təsasituən e netəmim məmə ilat okotɨtun nalpəkauən rəha
Uhgɨn inu okotahatətə əm lan.
5 Mətо noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nɨkitəmat. Nolkeikeən tatər
e nɨki suah kit nian nɨkin təwɨr təfagə rat tɨkə lan, kən in tɨtun məmə nolən rat
kit təsatɨgən lan, kən tətahatətə pahrien əm e Iesu.
6 Netəmim neen kɨnotapəs nolən ətuatɨp u, kən ilat kɨnotəruru rəkɨs rəhalat
suatɨp, mətо koatətəu-pən nəghatən alməl mɨn əh.

1:2: Wək 16:1-3; Taet 1:4 **1:4:** 1 Tim 4:7; Taet 1:14

7 Ilat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatɨg wɨr e Lou rəha
Uhgɨn, məto ilat kəsotɨtun wɨrən nɨpətɨ nəghatən itəm koatən, ne nəghatən mɨn
itəm koatən pɨk ilat.

8 Kitat kotɨtun wɨr Lou rəha Uhgɨn məmə təwɨr okəmə kitat kotɨtun wɨr wək
rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.

9 Nian rafin kitat okotəkəike motɨtun məmə Lou təməsuwamən o netəm
kotətuatɨp, məto Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm
kəsotɨsiai-inən Uhgɨn ne nol təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin
mentalat o nəfakən; netəm kəmotohamnu rəhalat tata ne mama; netəm
koatohamnu itəm;

10 nəman ne nɨpɨtan itəm kɨnotol marɨt rəkɨs, məto koatan əpnapɨn; nəman
koatit atɨp ilat mɨn kən nɨpɨtan koatit atɨp ilat mɨn; netəmim katosalɨm-
in iolwək mɨn məmə okotos məni elat; ne netəm koateiueiuə, ne netəm
koateiueiuə e nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pɨsɨn neen mɨn.
Əwəh, in nɨpahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol natɨmnat rafin
əh itəm tatərəkɨn nəghatən mɨn itəm kotətuatɨp.

11 Nəghatən ətuatɨp mɨn u, koatɨsɨ-pən e namnusən təwɨr moepən rəha
Uhgɨn, Uhgɨn etəm təwɨr tətuatɨp. Namnusən u in təmos-ipa kəm io məmə
ekən-iarəp.

Pol nɨkin təmagien o Kristo

12 Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, itəm tatos-ipa
nəsanənən kəm io o wək u, məto-inu in tatehm io məmə iakaskəlɨm wɨr wək
rəhan kən məsapəsən, kən in təməhləu-pa wək u mətahləpis io məmə ekol.

13 Aupən ematəghat rat e nərgɨn, kən ematoh nəfak matol tərat kəm Iesu.
Nat əpnapɨn io ematol pap min-nulan məto in təmasəkitun io məto-inu io
eməsənən əh nɨpahrienən lan, kən emərurу məmə nat naka itəm io ematol
in tərat.

14 Məto nolkeikeən rəha Iərəmərə rəhatat in iahgin iahgin pɨk ron io,
maprəkɨs-in nolən rat mɨn rəhak. Kən tatətəlmɨn nɨkik o nahatətəən lan ne
nolkeikeən itəm tatɨsɨ-pən o Kristo Iesu.

15 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nɨpahrienən lan:
Kristo Iesu təmuwa e nətueintən məmə otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm
rat agɨn taprəkɨs-in rafin ilat.

16 Məto Uhgɨn təmasəkitun io, etəm rat agɨn, tahmen e nəmtətin kit itəm
tatəgətun məmə nətəlɨgən rəhan kaifəməh, namnun tɨkə, tatuwɨn o netəm
kotərat, pəs netəmim neen kotehm kən motuarisɨg-in suatɨp kitiəh əm məmə
okotahatətə e Iesu kən in tosmegəh ilat mos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm ilat.

17 !Kotənwiwi Uhgɨn! Pəs kotɨsiai-in Uhgɨn rəhatat. In Iərəmərə lilɨn; in
təsɨmɨsən; kəsehmən in; kən in pɨsɨn əm in Uhgɨn. Pəs koatɨləs-ipər nərgɨn
tatuwɨn matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

18 Kən inəh nətɨk Timoti. Inu rəhak nəghatən tahmen-pən e nəghatən rəha
ien mɨn itəm kəmoatən kəm ik aupən. Ik onakəkəike maskəlɨm nəghatən mɨn
əh pəs tol rəham nətəlɨgən təskasɨk, kən ik onakəluagɨn wɨr e nəluagɨnən rəha
nahatətəən.

19 Askəlɨm rəham nahatətəən təskasɨk, kən ol nolən itəm ik nəkɨtun məmə in
tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm
ilat kotɨtun məmə tərat, kən kəmotərəkɨn rəkɨs rəhalat nahatətəən, tahmen e
suah kit itəm tatɨləs nego matər e nɨmas tətəhap-əhap agɨn matərat.

1:8: Rom 7:12,16 **1:12:** Wək 9:15; 1 Kor 15:9-10; Kal 1:15-16 **1:13:** Wək 8:3; 9:1-5 **1:15:** Luk 19:10

20 Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiəh əm ilat
netəm min u. Io enegəhan-in rəkis ilau məmə katuəməhl-pən e nelmi Setan
məmə okiatun məmə okəsuən ratən Uhgin.

2

Nolən rəha nəfakən

1 Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasik kəm
itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uhgin o netəmim rafin, kən
motən kəm Uhgin məmə nikitimat tətagien o natimnat itəm in təmol ilat.
2 Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəmərə ne
netəm-iasol min rəhatat məmə kitat rafin okotatig e nəmənlinuən kən motatig
mətig, pəs kitat kotisiai-in wir Uhgin kən rəhatat naliwəkən in tətuatip.
3 Nolən rəha nəfakən min u in təwir pik, kən in otol Uhgin Iosmegəh rəhatat
nikin otagien lan.
4 Uhgin u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən molkeike məmə
ilat okotitun motən nipahrienən e nəghatən pahrien rəhan.
5 Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgin məto-inu Uhgin
kitiəh əm tətatig, kən suah kitiəh əm tatətul in suatip o nosən netəmim muwin
kotol kitiəh ilat Uhgin, etəmim əh Kristo Iesu.
6 E nian ətuatip, in əm təmos-ipa rəhan nəmegəhən o nətouən suatip rəha
netəmim rafin məmə otikis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tatəgətun məmə
Uhgin tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin.
7 Kən o nəghatən əh, Uhgin təmiləs-ipər io məmə io aposol kit rəhan o nən-
iarəpən namnusən təwir u kəm Iaihluə min, netəmim itəm kəsənən məmə
netəm Isrel, kən təmiləs-ipər io məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io
iatən pahrien, eseiueiuəən.
8 Kən ikin min rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat kəm Uhgin
e nəfakən. Kən nian koatiləs-ipər nelmilat məmə okotəfak kəm Uhgin,
iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat otətuatip, kən nikilat təsahmən, kən
məsotəhaiən ilat min.
9 Kən io iakolkeike məmə nipitan u iəfak min okotuwin e rəhalat napən
itəm tətuatip kən matəfətain wir ilat, məsotiuwən nətəligən rəha nəman, kən
məsotolən məmə netəmim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanu-
lat məmə okotausit ron. Kən ilat kəsotuwin-inən natimnat min o niuwən
nətəligən rəha netəmim, iatən natimnat min tahmen-pən e napən min itəm
nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nat kit kəmol e perel
inu kəpiel itəm nəmtin tiəkis.
10 Məto iakolkeike məmə nipitan u iəfak min, rəhalat nətəligən otəsuwinən
o malə-malə rəha nipətilat o nehmən, məto okotol malə-malə e nəmegəhən
rəhalat, inəh ilat okotol nolən min itəm otasitu e netəmim, nolən min itəm
tətuatip o nipitan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgin.
11 Nian nəman okoatəgətun e niməfak, nipitan okotəkəike moatətəlig-in
məsotagətən, kən motəkəike motos-iəhau ilat, kən motisiai-in iəgətun min, kən
motətəu-pən iəgətun min əh itəm koatəgətun.
12 Io esegəhan-inən nipitan məmə okotəgətun kən motərəmərə e nəman. Ilat
okotəkəike kəsəghatən,
13 məto-inu aupən ikin, Uhgin təmaupən mol Atam, uarisig ikin təpanol If.
14 Kən sənəmə Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol nəwian, məto If u
təmol nəwia Setan kən mətgəhl lou rəha Uhgin.

1:20: 1 Kor 5:5; 2 Tim 4:14-15 **2:6:** Rom 3:29-30; Kal 1:4 **2:7:** Wək 9:15; Kal 2:7-8; 2 Tim 1:11
2:9: 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Tim 5:10 **2:12:** 1 Kor 14:34 **2:13:** Jen 2:7,21-22; 1 Kor 11:8-9 **2:14:**
2 Kor 11:3; Kal 3:1-6

15 Məto Uhgɨn otosmegəh nɨpɨtan nian ilat koatol ətuatɨp wək rəhalat, inu
neməkən ne nehm wɨrən nɨsualkələh. In otosmegəh ilat okəmə koataskəlɨm
əskasɨk nolən rəha nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikeən netəmim, ne nolən
rəha nəmegəhən itəm tətuatɨp.

3

Netəm-iasol mɨn rəha niməfak

1 Inu nəghatən tatən pahrien məmə, "Okəmə etəmim kit tolkeike məmə in
otuwa etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwɨr."
2 Kən etəm-iasol tol nəhlan:
okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitiəh əm;
tatehm wɨr nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natɨmnat e nɨtunən;
katɨsiai-in;
tatehm wɨr netəmim itəm koatuwɨn iman ikɨn;
in iəgətun wɨr kit;
3 sənəmə etəmim kit rəha napɨsən o nəmouən;
məto in etəm mətɨg;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən tɨtatɨperəh pɨk tahmen e kaluəluə;
nɨkin təsuwɨn pɨkən e məni;
4 in otəkəike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn, kən mol məmə rəhan nɨsualkələh
koatol nəwian moatɨsiai-in wɨr.
5 ?Məto okəmə in təruru nərəmərə wɨrən o rəhan mɨn, kən in otaroh nəhlan
mərəmərə o niməfak rəha Uhgɨn?
6 Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u məta in tatos-
ipər pɨk in, kən Uhgɨn tol nalpɨnən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan
u iausit pɨk.
7 Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwɨr mətuatɨp məmə netəm
kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwɨr. Okəmə təsol mihinən, məta
noanɨkulu rəha Setan toh pɨkən, kən nərgɨn in otərat.

Netəm kotasitu e niməfak

8 E nolən kitiəh əm, dikon mɨn, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatɨp wɨr,
kən moatən əm nɨpahrienən e nian rafin. Netəm koatapɨs o kotolkeike pɨk
məni, kəsotahmenən o naskəlɨmən wək u.
9 Ilat netəmim itəm kotɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən elat, kən
moataskəlɨm əskasɨk nəghatən pahrien mɨn rəha Iesu Kristo itəm Uhgɨn təmol
əp.
10 Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wɨr rəhalat nəmegəhən,
okəmə kəsehm-pənən nat kit tərat elat, kən ilat okotos wək rəha dikon.
11 Məto nɨpɨtan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak, ilat mɨn
okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətuatɨp wɨr. Təsəwɨrən məmə ilat nɨpɨtan
iən nɨkalɨtəm, o nɨpɨtan rəha napɨsən, məto ilat nɨpɨtan itəm netəmim koata-
hatətə elat e nian rafin.
12 Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan pətan kitiəh əm,
kən in otəkəike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn nɨsualkələh ne rəhan latuənu.
13 Netəmim itəm koatol-wɨr wək u rəha dikon, nərgɨlat in otəwɨr lan, kən
rəhalat nətəlɨgən in otəskasɨk pɨk o naskəlɨmən nahatətəən rəhalat e Kristo
Iesu.

Nəukətɨn nahatətəən rəhatat

3:6: Taet 1:6-9 **3:7:** 2 Kor 8:21 **3:11:** Taet 2:3

14 Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nikik tatəht məmə, otəsuwəhən kən
ekimnə mehm ik.
15 Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat rafin itəm kitat
nenəti Uhgin okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgin rəhatat tatəmegəh
mətatig namnun tikə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlim nəghatən pahrien, kən
matehm wir.
16 Nipahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgin təmol əp, in
nat pispis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:
Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.
Kən Narmin Rəha Uhgin tatəgətun wir məmə Iesu tətuatip wir.
Kən nagelo min kəmotehm in.
Kən katən-iarəp namnusən təwir rəhan kəm netəmim ikin pisin pisin min.
Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.
Kən Uhgin təmos muwin ilis e neai mətuatig ilau min.

4

Iəgətun eiueiuə min

1 Narmin Rəha Uhgin tatən-iarəp wir məmə e nian min uarisig Iesu
otəpanuwa lan, netəmim tepət okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha
nahatətəən e Uhgin. Ilat okotətəu-pən narmin eiueiuə min kən motətəu-pən
nəgətunən rəha iərmis min.
2 Nəgətunən min əh koatisi-pən o iəgətun min itəm koatən məmə rəhalat
nəghatən in nipahrienən, məto ilat koateiueiuə, kən məsotolən nat itəm
koatən. Netəm min əh, nətəligən rəhalat teko-eko agin, kən kinotəruru nakilən
məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiuə hiə.
3 Ilat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun
ilat məmə okəsotunən nagwənən min neen. Məto Uhgin təmol nagwənən min
əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun nipahrienən, kotitun nosən,
kəfak kənwiwi Uhgin ron, kən motun,
4 məto-inu natimnat rafin itəm Uhgin təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə
məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak
moatənwiwi Uhgin ron,
5 məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron.
Kən roiu, nagwənən min əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

6 Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitat min, kən ik
iolwək təwir kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmə ik etəmim kit itəm
natun nəghatən wir min rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatip matəmegəh
lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən min əh rafin.
7 Apəs, əsətəlig-inən nəghatən eiueiuə min itəm nətəligən rəha Uhgin tikə lan,
nəghatən min u tahmen namsu əpnapin min itəm nipətin tikə. Məto əgətun
atip rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgin.
8 Nolən rəha nehm wirən nipətim məmə in otəsanən, in təwir o natimnat
min neen, məto okəmə natəgətun atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgin,
kən in təwir məmə otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u,
ne rəha nəmegəhən lilin.
9 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nipahrienən lan.
10 Kənu kitat koatol pik wək o iəgətun atipən rəhatat nəmegəhən e nolən
əh, məto-inu kinotahatətə rəkis e Uhgin u tatəmegəh kən mətatig itulin, kən

3:16: Mak 16:19; Kol 1:23; 1 Jon 2:18 **4:3:** Jen 9:3; Rom 14:6; 1 Kor 10:30-31 **4:7:** 1 Tim 1:4

in Iosmegəh rəha netəmim rafin, məto in tatosmegəh əm netəm min u itəm koatahatətə lan.
11 Əgətun natimnat min əh kəm netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike moatətəu-pən.
12 Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətuatip wir məmə netəmim okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotitun nətəu-pənən ik e nəghatən min, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatip.
13 Ol natimnat min əh, kən nat kisil min, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul aupən e rəham nəmegəhən mətoarus ekimnə: afin Naoa Rəha Uhgin kəm netəmim, kən mən-iarəp Naoa Rəha Uhgin, kən məgətun Naoa Rəha Uhgin.
14 Timoti, Uhgin təmos-ipinə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta min rəha niməfak kəmotələhəu-pən nelmilat lam, kən ien min neen rəhalat kəmotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.
15 Ik onakəkəike matol wək min u, kən rəham nətəligən otəkəike mətatig əskasik e natimnat min u pəs netəmim kotitun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwiə wir.
16 Atehm wir nolən min e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətunən məmə in tatətuatip e nian rafin. Onakəkəike mətalkut əskasik məmə onəkol natimnat min əh, məto-inu okəmə nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlig-in ik.

5

Nolən rəha nisiaiiən o nəghatən kəm netəmim

1 Səghat əskasikən e iaguihl min, məto əghat kəm ilat e nisiaiiən məmə nakiuw rəhalat nətəligən, tahmen əm mə ilat rəham tata ətuatip min. E nolən kitiəh min əm, ol tahmen əm kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piam ətuatip min.
2 Əghat mətig e nisiaiiən kəm nipitaguihl min tahmen məmə rəham mama ətuatip min. Rəham nəghatən ne nolən min kəm nipitan itəm koatetəm aluə otəkəike mətuatip agin, tahmen məmə ilat winim min.

Nolən rəha nehm wirən nəutahlimis min

3 Niməfak otəkəike matehm wir nəutahlimis min itəm rəhan min kotikə agin o nehmən ilat.
4 Məto nəutahlimis kit u nenətin min əh-ikin o mipin min əh-ikin, ilat okotəkəike motitun paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wir atip rəhalat min. Nolən u tahmen əm məmə koatətou rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi min, kən inəh Uhgin nikin tagien ron.
5 Məto nəutahlimis itəm tətatig in pisin agin əm, etəmim tikə o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasik rəhan nətəligən tətatig e Uhgin. In əh e nian rafin, lapin ne e nərauiəgən, in tatəfak kəm Uhgin məmə otətasitu lan.
6 Məto nəutahlimis u tatətəlig-in pik natimnat rəha nipətin o nətoən təwir lan, in tatəmegəh, məto e narmin tahmen məmə in tinimis rəkis.
7 Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən min əh kəm niməfak məmə ilat okotəkəike motol pəs netəmim kəsotən ratən ilat.
8 Suah kit otəkəike mehm wir rəhan min, kən maupən mehm wir rəhan ətuatip min. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərat maprəkis-in etəm təsəfakən.

4:10: 1 Tim 2:3-4 **4:12:** Taet 2:15 **4:14:** 2 Tim 1:6

9 Okəmə nakəte-pən nərgɨ nəutahlɨmɨs kit e naoa rəha nasituən məmə
niməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman
kitiəh əm aupən.
10 Kən in pətaguɨhl kit itəm netəmim koatɨsiai-in o rəhan nolən wɨr ne
nasituən mɨn itəm in tatol, tahmen məmə in tatehm wɨr rəhan nɨsualkələh;
kən nian iapɨspɨs mɨn okotuwa iman ikɨn, tatol təwɨr kəm ilat; kən matos-
iəhau atɨp in mətasitu e netəm koatəfak;* kən mətasitu e ian-rat mɨn; kən
rəhan nətəlɨgən təskasɨk məmə otol wək mɨn itəm təwɨr.
11 Məto səte-pənən nərgɨ nəutahlɨmɨs mɨn itəm kəsotɨpɨtaguɨhlən əh e naoa
rəha nasituən, məto-inu uarisɨg ikɨn okəmə nətəlɨgən rəha nol mɨnən marɨt
tɨnuwa məskasɨk e nɨkilat mɨnaprəkɨs-in nətəlɨgən rəhalat e Kristo, kən ilat
kotəmə okotol mɨn marɨt.
12 Kən Uhgɨn in otakil mol nalpɨnən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat
noanawɨl itəm kəmotol kəm in aupən.†
13 Kən nat tərat kit mɨn, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwɨnən e
nimə mɨn rafin moatən nəghatən itəm nɨpətɨn tɨkə. Uarisɨg ilat kotuwa motərat
pɨk o nosən musmus e nəghatən rəha suah pɨsɨn o nosən muwɨn məhləmɨsin
nɨməme mənɨg lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pɨk nəghatən rəha netəm
pɨsɨn, kən ilat koatən nəghatən mɨn neen itəm təsahmenən məmə okotən.
14 Kən io ekatən kəm nəutahlɨmɨs mɨn itəm kəsotɨpɨtaguɨhlən məmə təwɨr ilat
okotol mɨn marɨt, kən motɨləs nɨsualkələh, kən okotehm wɨr rəhalat mɨn. Kən
okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tɨkɨmɨr mɨn
məmə okotən rat kitat.
15 Məto nəutahlɨmɨs neen kɨnotapəs rəkɨs suatɨp ətuatɨp kən moatətəu-pən
Setan.
16 Nɨpɨtan u iəfak mɨn okotəkəike moatehm wɨr nəutahlɨmɨs mɨn rəhalat,
məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in
otatehm əm nəutahlɨmɨs mɨn u rəhalat netəmim kotɨkə agɨn məmə okoatehm
ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

17 Elta mɨn itəm koatərəmərə wɨr e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike
mɨsiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun mɨn ne netəm koatən-iarəp Naoa
Rəha Uhgɨn, ilat koatətul aupən məmə okɨsiai-in ilat.
18 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Nian kau kit tatol wək kit rəham,
kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosɨg-inən." Kən tatən mɨn məmə, "Nian
suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan."
19 Əsətəlɨg-inən nəghatən rəha etəmim kitiəh əm itəm tatən məmə elta kit
rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kɨsɨl katəhalən, kən
nakətəlɨg-in rəhaləhal nəghatən.
20 Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərat, kən natəghat
əskasɨk kəm in e nɨganəmtɨ netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan
netəmim okotəgɨn o nolən nat tərat mɨn.
21 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, ne Iesu, ne nagelo mɨn itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs
ilat, io ekatən əskasɨk kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak
e nolən itəm in tətuatɨp. Ik onakəsolən nolən pɨsɨn kəm suah kit, kən matɨg mol
pɨsɨn mɨn kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.

---

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Kən tətaikuas e nelkɨ netəmim rəha Uhgɨn." - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atɨp in; kən nɨkin tagien o nasituən e netəmim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlɨmɨs mɨn neen kəmotos noanawɨl rəhalat kəm Uhgɨn məmə okəsotolən marɨt, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlɨmɨs kit tolkeike məmə in otol marɨt mɨn, kən in otətgəhl rəhan noanawɨl itəm təmol kəm Uhgɨn. **5:13:** 2 Tes 3:11 **5:14:** 1 Kor 7:9 **5:18:** Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1 **5:20:** Efes 5:11

22 Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu
nakoatələhəu-pən nelmɨtəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm
rəhan əh-ikɨn nolən rat, kən rəhan nolən rat otatɨg lam, tahmen məmə ik mɨn
nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatɨp e
nian rafin.
23-25 Netəmim neen kitat kotɨtun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotɨtun məmə
Uhgɨn otol nalpɨnən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu,
məto uarisɨg okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm
təwɨr mɨn, kitat kotɨtun əm. Məto neen əh-ikɨn itəm koatəhluaig əh-roiu, məto
okəpanotəplan ilat.
Təsəwɨrən məmə onakənɨm əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatɨmɨs.
Məto təwɨr məmə onakənɨm wain noan məsɨn pəs in tasitu e nərpəm.

6

Nolən ətuatɨp o slef mɨn

1 Slef mɨn itəm koatəfak okotəkəike motɨsiai-in netəm-iasol mɨn rəhalat.
Nolən əh in otahtosɨg-in naihluə, məmə kəsotən ratən nərgɨ Uhgɨn, kən
məsotən ratən nəgətunən rəhatat. 2 Məto slef mɨn itəm rəhalat etəm-iasol in
iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, "Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,"
kən ilat məsotɨsiai-in wɨrən. Məto ilat okotəkəike motol wək pɨk təhmɨn mɨn e
nɨkilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən mɨn ne natɨmnat wɨr mɨn pahrien

Natɨmnat mɨn u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən e nian rafin ik
onakəkəike matəghat əskasɨk kəm ilat o nətəu-pənən.
3 Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pɨsɨn e nəghatən
əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo,
in neiueiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm
Uhgɨn tolkeike, in neiueiuəən.
4 Netəm mɨn əh koatol nəhlan ilat kəsotɨtun agɨn-əhən nat kit, kən ilat nausit
pɨk. Ilat kotalməl o nuwɨnən məghat pɨk o nəghatən mɨn itəm tatiuw-pa
nemə̈ha, o nəghatən mɨn itəm netəmim koatetəhau ilat mɨn ron. Nolən u in
tatol netəmim koatetet ilat mɨn, kən motəhap-əhap ilat mɨn, kən moatəghat
rat e nərgɨlat mɨn, kən moatətəlɨg rat elat mɨn.
5 Kən e nian rafin ilat koatol tɨməht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat
nətəlɨgən tərat, ilat koatəlue e nəghatən pahrien. Ilat koatən məmə suatɨp rəha
nahatətəən e Uhgɨn in suatɨp kit o nosən məni ne nautə mɨn.
6 Məto nat itəm təwɨr pɨk sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwɨr
pɨk in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgɨn tolkeike, kən motagien əm,
nat əpnapɨn rəhatat nautə noan məsɨn o tepət,
7 məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit
motuwa. Kən e nian okotɨmɨs lan, okol kəsotos mɨnən nat kit motɨtəlɨg.
8 Məto okəmə nɨgɨtat nagwənən ne napən tahmen əm, kən kitat kotagien.
9 Netəmim itəm kotolkeike pɨk məmə rəhalat nautə otepət, in tɨmətɨg əm olat
məmə okotol nolən rat mɨn tepət. In tahmen-pən e noanɨkulu tətohasɨn ilat e
noakəmɨhl rəha nəratən, kən ilat kotolkeike məmə okotol natɨmnat tepət rəha
nalmələn, kən natɨmnat tepət itəm tərat olat. Kən nolkeikeən rəha natɨmnat
rat mɨn əh okoatərəkɨn-rəkɨn nəmegəhən rəhalat.
10 Məto-inu nolən rəha nolkeike pɨkən məni, in nəukətɨn natɨmnat rat
tepət. Kən netəmim neen ilat koatətul-iəkɨs o nətəu-pənən suatɨp u, kən ilat

6:1: Efes 6:5 **6:2:** Flm 16 **6:3:** Kal 1:6-9 **6:5:** 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14 **6:6:** Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5 **6:7:** Job 1:21

kɨnotuwɨn rəkɨs isəu o nolən rəha nahatətəən, kən ilat koatol natɨmnat mɨn neen itəm tatərəkɨn atɨp nɨkilat, kən moatəto tərat lan.

Nəghatən wɨr rəha Pol tatuwɨn kəm Timoti

11 Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgɨn, aiu muwɨn isəu o nolən rat mɨn əh. Ik onakəkəike malkut pɨk o nətəu-pənən nolən ətuatɨp, itəm Uhgɨn tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike məskasɨk, kən ik onakəkəike molkeike netəmim. Askəlɨm rəham nahatətəən tatuwɨn əm nulan, namnun tɨkə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətɨg kit.

12 Onakəluagɨn wɨr e nəluagɨnən rəha nahatətəən. Kən maskəlɨm nəmegəhən lilɨn itəm Uhgɨn təmaun-in ik ron. Aupən ikɨn in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən rəham e Iesu e nɨganəmtɨ netəmim tepət.

13 E nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natɨmnat rafin, ne nɨganəmtɨ Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wɨr nəghatən pahrien e nɨganəmtɨ Pontias Pailat, iatəghat əskasɨk kəm ik nəhlan:

14 ol natɨmnat mɨn u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo otuwa

15 e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmɨtəpun. Uhgɨn itəm kitat okotəkəike moatənwiwi e nian rafin, in pɨsɨn əm tatərəmərə e natɨmnat rafin. In Kig rəha kig mɨn rafin, kən Iərəmərə rəha iərəmərə mɨn rafin.

16 In əm təsɨmɨsən mətatɨg lilɨn, rəhan nətuounən tɨkə, kən namnun tɨkə. Ikɨn tətatɨg ikɨn, nəhag-əhagən tasiə mɨtəlau in, kən okol kəsanən iuəhkɨr ron. Suah kit təsehmən əh in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat okotəkəike motɨsiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən ne nərəmərəən matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

17 Əghat əskasɨk kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okəsotɨləs-ipər pɨkən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, məto olawɨg ne tɨkə mɨn. Ilat okotəkəike motahatətə əm e Uhgɨn itəm tatos-ipa natɨmnat wɨr tepət kəm kitat məmə kitat okotəto təwɨr lan.

18 Əghat əskasɨk kəm ilat məmə okotɨmətə e nolən təwɨr, ne nasituən wɨr mɨn. Kən nɨkilat otəkəike magien o nawteən kəm netəmim.

19 E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natɨmnat wɨr mɨn tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wɨr o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotɨtun nosən nəmegəhən, itəm nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

20 Timoti, ik onakəkəike matehm wɨr natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmələhəu-pən rəkɨs e nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən mɨn itəm nɨpətɨlat tɨkə kən kəsotos-ipənən nɨsiaiən kəm Uhgɨn, kən nəghatən mɨn itəm kəsotətuatɨpən e Naoa Rəha Uhgɨn. Nəghatən mɨn əh katən məmə koatos-ipa nɨtunən, məto kəp, koateiuə.

21 Məto netəmim neen koatuarisɨg-in nəghatən eiueiuə mɨn əh, kən mɨnotos-arəpən e suatɨp rəha nahatətəən pahrien.

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

6:10: Efes 5:5 **6:11:** 2 Tim 2:22 **6:12:** 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7 **6:13:** Jon 18:36-37 **6:15:** Nol Əpən 17:14 **6:17:** Luk 12:20-21 **6:19:** Mat 6:20 **6:21:** 1 Tim 1:6; 2 Tim 2:18

2 Timoti
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat mɨn əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e "Namnusən Əkuəkɨr Rəha Naoa u 1 Timoti" o nɨtunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nian kapman rəha Rom taskəlɨm Pol əpəh Rom, in təsətatɨgən e kalapus, məto in təmətatɨg e rəhan kit nimə, kən mopael mɨn kəmotatɨg ilat min motehm məmə in otəsagɨmən. Namnun japta rəha Wək Mɨn tatəghat-in nian mɨn əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tɨnuwɨn mɨn e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərat ikɨn pahrien. Naoa rəha Wək Mɨn təsəghat-inən nian əh, naoa tɨnol namnun rəkɨs. Kalapus əh in tətəp ikɨn, kən tiəkɨs o netəmim o nuwɨnən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wɨr. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmɨk naoa mɨn rəhan.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmɨtun məmə otəsuwəhən kohamnu in tɨmɨs. Tol nəhlan, in təmətе naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmɨ netəm-iasol pɨsɨn mɨn neen tahmen e Timoti. Nian iəkɨs mɨn koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətaskəlɨm Namnusən Təwɨr, kən matətul əskasɨk e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwɨr, kən in otətul matɨp o nətoən nahməən e nɨpətɨn okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə
rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkɨsən rəha nəmegəhən
lilɨn e Kristo Iesu.
2 Iatən təwɨr kəm ik Timoti, nətɨk itəm iakolkeike pɨk ik. Pəs Uhgɨn Tata ne
Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne
nəməlinuən kəm ik.

Pol təmɨləs-ipər nətəlɨgən rəha Timoti

3 Nian rafin, lapɨn ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgɨn ron
ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tɨpɨk mɨn, kən ekɨtun məmə nolən rat
kit təsatɨgən lak.
4 Nɨkik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pɨk məmə ekəplan mɨn ik pəs
nɨkik otagien.
5 Nɨkik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən
itəm təmaupən mətatɨg e rəham pipi Lois ne rəham mama Iunis, kən ekɨtun
məmə roiu in tɨnətatɨg lam.
6 Kən tol nəhlan, iatən mɨn kəm ik məmə onakelel nɨgəm rəha nəsanənən
itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə o nolən rəhan wək. Uhgɨn təmos-ipɨnə nəsanənən əh
nian eməlləhəu-pən nelmək matəfak-pɨnə lam.
7 Ol wək e nəsanənən əh, məto-inu Uhgɨn təsos-ipamən kəm kitat nɨkin rəha
nəgɨnən, məto təmos-ipa nɨkin rəha nəsanənən, ne nɨkin rəha nolkeikeən, ne
nɨkin itəm tatol nolən mɨn itəm in tɨtun məmə kotətuatɨp.

1:2: Wək 16:1; 1 Tim 1:2 **1:3:** Wək 23:1 **1:5:** Wək 16:1 **1:6:** 1 Tim 4:14 **1:7:** Rom 8:15

8 Kən inəh, əsaulɨs-inən o nən-iarəpən Iərəmərə, kən əsaulɨs-inən io itəm
etatɨg e kalapus o nərgɨn. Məto e nəsanənən itəm Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm ik,
nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto nahmməən o namnusən təwɨr.
9 Uhgɨn təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan mɨn
netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, məto in
təmol e rəhan atɨp nətəlɨgən, ne nəwɨrən. Nian Uhgɨn təməsolən əh nətueintən
ne, məto in təmələhəu rəkɨs nalpəkauən məmə in otawte-in rəhan nəwɨrən
kəm kitat e Kristo Iesu,
10 məto roiu, in təmol əp nəwɨrən əh kəm kitat e nuwamən rəha Iosmegəh
rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkɨn nɨmɨsən ne rəhan nəsanənən, kən
təmasiəgəpɨn nəmegəhən u namnun tɨkə, kən kitat koatehm e namnusən təwɨr.
11 Kən Uhgɨn təmɨtəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne iəgətun o namnusən
təwɨr əh.
12 Tol nəhlan iatəto pɨk nahmməən ron u ikɨn-u e kalapus. Məto esaulɨs-inən,
məto-inu ekɨtun məmə pah u iatahatətə lan, kən mɨtun wɨr məmə in tɨtun
nehm wɨrən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*
13 Ətəu-pən əm suatɨp rəha nəgətunən u tətuatɨp itəm emən kəm ik, kən ol
nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu.
14 E nasituən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e nɨkitat, kən atehm wɨr
nat wɨr itəm Uhgɨn təmələhəu-pən e nelməm.
15 Nəkɨtun məmə rəhak mɨn netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas ne Hermo-
kenes, ilat rafin kəmotagɨm rəkɨs motapəs io.
16 Pəs Iərəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan mɨn, məto-inu nian tepət
təmətasitu lak matɨləs-ipər rəhak nətəlɨgən. Kən təməsaulɨsən məmə emətatɨg
e kalapus.
17 Nɨpahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io
mətoarus-pən məplan io.
18 !Pəs Iərəmərə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkɨtun wɨr natɨmnat wɨr
mɨn itəm təmol kəm io əpəh Efesas.

2

Mopael təwɨr rəha Kristo Iesu

1 Ik u nətɨk, pəs Uhgɨn otol nɨkim təsanən e nəwɨrən itəm tatɨsɨ-pən e Kristo
Iesu.
2 Nəməto rəkɨs natɨmnat mɨn u itəm eməgətun itəmat lan e nɨganəmtɨ netəmim
tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmɨ netəmim neen itəm natən
nɨpahrienən elat, kən ilat okotɨtun nəgətunən netəmim neen mɨn lan.
3 Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasɨk kitat min ik, tahmen e mopael wɨr
kit rəha Kristo Iesu.
4 E nian rəha nəluagɨnən, mopael kit təsolən natɨmnat rəha nəmegəhən rəha
netəmim əpnapɨn əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike
məmə rəhan etəm-iasol rəha mopael, nɨkin otagien lan.
5 E nolən kitiəh, etəm tətaiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou mɨn
rəha naiuən, məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətouən rəha nol winən.
6 Tətuatɨp əm min-nulan məmə etəm tatol pɨk wək e nasumən, in otaupən
məulək-in.
7 Ətəlɨg-in wɨr nat naka iatən kəm ik, məto-inu Iərəmərə otasitu lam o nɨtunən
nɨpətɨ nəghatən mɨn u.

1:9: Efes 2:8-9; Taet 3:5 **1:10:** Hip 2:14 **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:12:** Suatɨp pɨsɨn o nəuhlinən ves 12b: "kən mɨtun wɨr məmə in tɨtun nehm wɨrən nat naka itəm io emələ̈həu-pən e nelmɨn o namnun nian." **1:14:** 1 Tim 6:20 **2:3:** 2 Tim 1:8 **2:5:** 2 Tim 4:8 **2:6:** 1 Kor 9:7

8 Atətəlig-in Iesu Kristo u noanol rəha Tefit, kən Uhgin təmosmegəh in e nimisən. Kən inu namnusən təwir iatən-iarəp.
9 Kən iatəto nahmməən o namnusən təwir əh, kən nipahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgin.
10 Tol nəhlan, iatətul əskasik e nahmməən min rafin o netəmim itəm Uhgin təmitəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotatig e nəwirən itəm təhag-əhag rəha Uhgin, itəm namnun tikə.
11 Inu nəghatən tatən pahrien məmə,
Okəmə kotuwa kitiəh e Kristo e nimisən rəhan,
kən okotəmegəh min kitat min.
12 Okəmə koatətul əskasik e nian iəkis min,
kən kitat okotərəmərə min kitat min.
Okəmə kitat kotən-iamnin in,
kən in otən-iamnin kitat.
13 Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawil,
məto in tatol rəhan noanawil,
məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwir rəha Uhgin

14 Natimnat min u, onəkəike matən matisimatip lan kəm rəham min netəmim. Ən əskasik kəm ilat nəhlan məmə, "Iatən e nərgin Uhgin məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nipəti nəghatən min." Nərgəhəuən nəhlan təsasituən e suah kit, məto tatərəkin əm netəmim itəm koatəto.
15 Alkut əskasik məmə onəkuwa iolwək təwir itəm nian Uhgin tatəplan rəham wək, in titun nənən məmə, "Əwəh, nəmol təwir," kən nəsaulisən o rəham wək, məto-inu natəgətun ətuatip nəghatən rəha nipahrienən.
16 Məto apəs nəghatən əpnapin min əm itəm kotərat məsotisiai-inən Uhgin, məto-inu netəmim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwin matuwin əm o nolən min itəm kəsotisiai-inən Uhgin.
17 Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nimməgəm pien itəm tatəməhal matepət matol iahgin. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas,
18 itəm kinuəmkarəpən rəkis e suatip rəha nipahrienən. Katuən məmə Uhgin təmol kitat kotəmegəh min rəkis e nimisən, kən okol Uhgin təsos-ipa minən nipətitat wi min nian Iesu tatuwa min. Kən təs mil u katuərəkin nahatətəən rəha netəmim neen.
19 Məto tol pap nəhlan, nimə itəm Uhgin tatiləkin tatətul tiəkis, kən təmətepən lan məmə, "Iərəmərə titun netəm min u rəhan min," ne "Netəm min u koatən məmə ilat netəm rəha Iərəmərə, okotəkəike motapəs nolən rat min."
20 Ətəlig-in-tu. E nimə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin min tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatipit-ipit, neen e silfa, neen e nig, neen e nimməptən. Wək rəha neen, in wək asol itəm katisiai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnapin əm itəm tol naulisən.
21 Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun nolən wək asol itəm katisiai-in, kən Uhgin otələhəu kalin məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-əpenə məmə otol wək min itəm kotəwir.
22 Aiu muwin isəu o nolən rat min itəm tatəwiə e niki netəm aluə. Kən ətəu-pən wir suatip rəha natimnat min u: nolən itəm tətuatip, ne nahatətəən,

---

2:8: Rom 1:3; 1 Kor 15:4 **2:9:** Efes 3:1,13; Fil 1:12-14 **2:11:** 2 Kor 4:11 **2:12:** Mat 10:33 **2:13:** Rom 3:3-4; Taet 1:2 **2:14:** 1 Tim 6:4; Taet 3:9 **2:15:** 1 Tim 4:6 **2:16:** 1 Tim 4:7 **2:17:** 1 Tim 1:20 **2:19:** Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3

ne nolkeikeən, ne nəməlinuən. Ətəu-pən suatip əh itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasituən rəha Iərəmərə e nikilat itəm təwir.
23 Apəs magim rəkis e nəghatən alməl min itəm nipətilat tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa əm timəht o nərgəhəuən.
24 Iolwək rəha Iərəmərə, okol in təsərgəhəuən, məto in tatəkəike matol təwir kəm netəmim rafin, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh.
25 Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike məgətun wir ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgin otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən, məmə ilat okotitun nipahrienən,
26 kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagim rəkis-in noanikulu rəha Setan, itəm təmaskəlim ilat kən koatol nəwian.

3

Nolən rat min iuəhkir o Namnun Nian

1 Məto onəkəike mitun nəghatən u məmə nian əskasik min okotuwa iuəhkir o Namnun Nian.
2 Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlig-in atip əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni. Netəmim okotausit, moatos-ipər atip əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgin, kən ilat okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nikilat tətagien o nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgin.
3 Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. Ilat okotərəkin nərgi netəmim. Okəsotərəmərəən e nolən min rəhalat. Nikilat otagien əm o nərəkinən netəmim. Okotetəhau nat itəm in təwir.
4 Ilat kəut kəsuə min, kən okotol natimnat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atip ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e nipətilat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgin.
5 Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən məmə nəsanənən rəha Uhgin otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwin isəu o netəm min u.
6 Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatip o nuwinən latuənu min, kən moatiuw rəkis nətəligən rəha nipitan itəm rəhalat nətəligən təsəskasikən. Təfagə rat min rəha nipitan min u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tepət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat.
7 Kən nipitan min əh koatətəlig-in wir e nəghatən min rafin rəha netəm min əh, məto ko kəsotitunən nəghatən rəha nipahrienən.
8 Aupən ikin, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses,* kən e nolən kitiəh min əm, netəm min əh koatəht nəghatən rəha nipahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərioah e nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neiueiuə-əmən.
9 Məto nəgətun eiueiuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

10 Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak,

---

2:22: 1 Tim 6:11 **2:23:** 1 Tim 4:7 **3:1:** 1 Tim 4:1 **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16 * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iəmik nərik mil rəha kig rəha Ijip. **3:8:** Eks 7:11

11 kən nəkɨtun nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən
tərat mɨn itəm katol lak. Kən nəkɨtun nolən iəkɨs mɨn itəm kəmol lak əpəh
Antiok, ne Ikoniam, ne Listra. Məto Iərəmərə təmɨləs-irəkɨs io e natɨmnat mɨn
əh rafin.
12 Nɨpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm
Uhgɨn tolkeike, kən motol e Kristo Iesu, netəmim okotol tərat kəm ilat,
13 məto nian kitiəh mɨn əm, nol təfagə rat mɨn ne netəm rəha neiueiuəən, ilat
okotol nolən rat motuwɨn kol itəm in tərat agɨn. Ilat netəmim kateiuə-in ilat,†
kən ilat okoteiuə-in pɨk agɨn-əh netəmim.
14 Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natɨmnat wɨr mɨn itəm
kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasɨk rəkɨs nɨpahrienən lan, məto-inu ik
nəkɨtun wɨr netəmim itəm kəmotəgətun ik lan.
15 Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roiu, nəmɨtun Naoa Rəha Uhgɨn
itəm tɨtun nos-ipənən nenatɨgən məmə nəkɨtun nosən nəmegəhən lilɨn lan o
nahatətəən e Kristo Iesu.
16 Nəghatən mɨn rafin e Naoa Rəha Uhgɨn, kəmotɨsɨ-pən əm e nohlɨ Uhgɨn,
kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat mɨn rəhatat,
moatəg-ətuatɨp-in kitat, kən moatəgətun kitat e nolən mɨn itəm kotətuatɨp.
17 Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgɨn, okotos nasituən
rafin mɨn əh, kən motuwa netəmim itəm kotɨtun nolən wək mɨn rafin itəm
kotəwɨr.

4

1 Timoti, oekən-ipɨnə nəghatən keike kit kəm ik e nɨganəmtɨ Uhgɨn ne Kristo
Iesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm
kəmotɨmɨs, kən oekən-ipɨnə nəghatən u məto-inu in otuwa mɨn matərəmərə.
Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məmə,
2 ən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn, kən ətul matɨp o nən-iarəpən, nat əpnapɨn
məmə otɨmətɨg əm, o tiəkɨs. Əg-ətuatɨp-in nolən rəha netəmim, kən ən-iəp
nolən rat mɨn, kən mɨləs-ipər nətəlɨgən rəha netəmim, kən nian natol wək mɨn
u, rəham nətəlɨgən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike mətuatɨp
məwɨr.
3 Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən
məmə okotətəlɨg-in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pɨsɨn pɨsɨn mɨn
itəm okotəgətun nəghatən mɨn itəm ilat əm kotolkeike.
4 Kən ilat okotəuhlin matəlgɨlat o nətəlɨg-inən nəghatən pahrien, kən motuwɨn
moatətəlɨg-in namsu eiueiuə mɨn.
5 Məto ik, atehm wɨr rəham nətəlɨgən ne rəham nolən mɨn e nian mɨn rafin,
nat əpnapɨn nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasɨk
nian nəratən tatuwa, kən uwɨn mən-iarəp namnusən təwɨr, kən ol rafin wək
itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm ik məmə onəkol.
6 Timoti, ol natɨmnat mɨn əh, məto-inu otəsuwəhən, io ekɨmɨs. Kən roiu
nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm kɨnatəhtəg-pən e olta məmə okol
sakrifais lan.
7 E rəhak fait wɨr rəha nahatətəən, ematɨpin wɨr nelmək, kən e rəhak
naiuən, io emaiu wɨr rəkɨs mətoarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlɨm
wɨr nolən ətuatɨp rəha nahatətəən kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən
namnusən təwɨr.
8 Kən roiu, Iərəmərə itəm rəhan nakilən tətuatɨp wɨr, in təmol əpen-əpenə e
nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa
kəm io e nian rəha nakilən məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən

3:11: Wək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11:** Sam 34:19 **3:12:** Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22 † **3:13:** Setan o netəmim pɨsɨn mɨn okoteiuə-in ilat. **3:16:** Rom 15:4 **4:3:** 1 Tim 4:1 **4:6:** Fil 2:17 **4:7:** 1 Tim 6:12

tətuatɨp. Kən sənəmə io pɨsɨn əm, məto otos-ipən kəm netəmim rafin itəm kotolkeike moatəsahgin məmə in otuwa mɨn.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in mɨn neen

9 Eam-in uəhai əm rəham suatɨp məmə onəkuwa mehm io,
10 məto-inu Temas, u tolkeike pɨk nətueintən u, in təmapəs io maiu muwɨn Tesalonaeka. Kresens tɨnuwɨn rəkɨs əpəh Kalesia, kən Taetas tɨnuwɨn rəkɨs Talmesia.
11 Məto Luk pɨsɨn əm itɨmlau min. Təwɨr məmə nian nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, məto-inu in tɨtun nasituən e wək rəhak.
12 Emahl-ipən rəkɨs Tikikas tuwɨn əpəh Efesas.
13 Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos mɨn rəhak naoa mɨn itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pɨk mɨn məmə onakos naoa mɨn u kəmol e nuwigɨ sipsip.
14 Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərat kəm io. Iərəmərə otos-ipən nɨtai nətouən rəhan o natɨmnat mɨn əh.
15 Kən ik mɨn, atəto ik o suah əh, məto-inu tətahtosɨg-in nəghatən mɨn rəhatat.
16 Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən mɨn rəhak, suah kit təməsətul-arəpən masitu lak, məto netəmim rafin kəmotagɨm motapəs io. Pəs Uhgɨn nɨkin otəsəhtən natɨmnat rafin itəm ilat kəmoatol.
17 Məto Iərəmərə təmətul e nɨkalɨk mos-ipa nəsanənən kəm io məmə ekən-iarəp wɨr nəghatən rəhan, kən pəs Iaihluə mɨn okotəto. Kən təmɨləs-iarəp io e nohlɨ laion.
18 Iərəmərə otɨləs-irəkɨs io e nəratən mɨn rafin itəm okol kəm io, kən in otaskəlɨm wɨr io, kən mɨləs io ekuwɨn e nərəmərəən rəhan əpəh ilɨs e nego e neai. Pəs kotɨləs-ipər nərgɨn tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən

19 Iatən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan mɨn.
20 Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas, emapəs Trofimas tətatɨg məto-inu in tatɨmɨs.
21 Alkut pɨk məmə nakuwa uəhai əm ikɨn-u, uarisɨg in nian rəha nətəpən. Iupulas tatən təwɨr kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətat mɨn rafin ikɨn-u koatən təwɨr kəm ik.
22 Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat min. Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik.

4:8: 1 Kor 9:24-25 **4:11:** Wək 15:37-39; 2 Kor 8:23; Kol 4:14 **4:13:** Wək 20:6 **4:14:** Aes 59:18; Rom 2:6 **4:19:** Wək 18:2; 2 Tim 1:16-17 **4:20:** Wək 19:22; 20:4; Rom 16:23

Taetas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Taetas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Taetas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Pol təmətе naoa u tatuwɨn kəm Taetas. Taetas in Iaihluə kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmol wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgɨn nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikɨn-u. Pol təmiet mɨn, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətatɨg mol rafin wək mɨn ikɨn əh. Krit in nəptən kit itəm tərioah wɨr e nolən rat mɨn, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pɨk nian rafin, moatagwən pɨk, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos məni lan.

?Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan mɨn wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mɨləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta mɨn o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm mɨn u kəsotətəu-pənən nətəlɨgən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatɨp. Kən in təmən məmə Timoti otahtosɨg-in wɨr nəgətunən eiuə mɨn. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa mɨn masitu e Pol.

Pol təmən təwɨr kəm Taetas

1 Taetas. Io Pol, iatətе naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgɨn, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat məmə rəhan mɨn, mɨləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotɨtun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatɨp kotahmen-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.

2 Kitat kotɨtun nɨpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəlɨgən tətatɨg əskasɨk rəkɨs məmə okotos nəmegəhən lilɨn. Aupən aupən agɨn itəm Uhgɨn təməsolən əh natɨmnat rafin, məto Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs nəmegəhən lilɨn əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotɨtun məmə in təseiuən nian kit ne.

3 Kən e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmən, in təmol məmə netəmim okotɨtun nəghatən rəhan. Ilat kotɨtun məto-inu Uhgɨn Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətatɨg e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilɨn.

4 Taetas, rəhalau nahatətəən kitiəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətɨk pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muələhəu nəmə̈linuən tətatɨg ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

5 E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətatɨg məmə onəkol rafin wək itəm tətatɨg, kən məmə onakɨləs-ipər elta mɨn rəha niməfak, e taon mɨn rafin e nɨtən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik.

6 Elta mɨn rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiəh əm, kən rəhalat nɨsualkələh okotəkəike

1:2: Kol 1:27 **1:4:** Rom 1:7; 2 Kor 8:23; Kal 2:3

motahatətə e Uhgɨn, kən məsotan əpnapɨnən motol natɨmnat təsahmenən, kən
məsotəhtən nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron.
7 Nəmegəhən rəha elta mɨn rəha niməfak otəkəike mətuatɨp wɨr məto-inu
ilat koatos wək asol rəha Uhgɨn. Ilat itəm koatehm wɨr netəmim okotəkəike
motol mihin məmə kəsotɨləs-ipər atɨpən ilat motol rəhalat nəghatən məmə
netəmim okotəgin, kən nɨkilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha
napɨsən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən məni e neiueiuəən.
8 Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike
moatehm wɨr netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikɨn. Ilat netəm kotolkeike
mə okotol əm natɨmnat itəm təwɨr, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat
netəm mətə, kən kotenatɨg. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgɨn.
Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatɨp wɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Ilat kotɨtun
nən atɨpən e nɨkilat məmə kotapəs nolən natɨmnat itəm tərat kən moatol əm
nat itəm təwɨr.
9 Ilat okotəkəike motahatətə əskasɨk e nəghatən rəha namnusən təwɨr məmə
in nɨpahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatɨg
wɨr o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətuatɨp məmə ilat
okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen okoatən nəghatən mɨn itəm tol pɨsɨn
e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol mɨn rəha niməfak okotəgətun ətuatɨp
ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən.
10 Iatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit
kotetəhau nəgətunən pahrien u. Ilat, nəghatən rəhalat tɨtatɨperəh pɨk tah-
men e kaluəluə, məto nuhuən lan tɨkə, kən moatiuw rəkɨs netəmim neen e
nəgətunən eiueiuə mɨn rəhalat. Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike
kəhg-ipən netəmim, ilat iəgətun eiueiuə mɨn.
11 Ahtosɨg-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən
əh kotərat itəm kəsotətuatɨpən məmə okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat
tatərəkɨn-rəkɨn nahatətəən rəha noanol mɨn rafin rəha netəmim neen. Ilat
koatəgətun neiueiuəən əh məto-inu kotolkeike məmə okotos məni lan, məto
kəsotaulɨsən lan.
12 Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in mɨn təmən min-nulan məmə,
“Netəm Krit, ilat netəm rəha neiueiuəən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri
iarupɨn mɨn. Kən ilat nəlpah, nian rafin kotolkeike məmə kotagwən əm lan.”
13 Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nɨpahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat
mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən, pəs ilat okotahatətə
əm e nəghatən pahrien,
14 kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha
netəm koatapəs nəghatən pahrien.
15 Kən nəkotɨtun məmə netəmim itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, nat
tɨkə itəm otol ilat kotamkɨmɨk. Məto netəmim itəm koatamkɨmɨk e nɨganəmtɨ
Uhgɨn məto-inu ilat kəsotahatətəən e Iesu, kən nolən kit tɨkə itəm otol ilat
kotətuatɨp. Kən tol min-nəhlan, nətəlɨgən ne nɨkilat kərən kəsuətuatɨpən, kən
ilat kotəruru nakilən nat itəm təwɨr, ne nat itəm tərat.
16 Ilat koatən məmə kotɨtun Uhgɨn, məto nolən rəhalat tatəgətun məmə
koateiuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Uhgɨn. Netəm mɨn əh kotərat agɨn,
kotalməl koatəht nəwia Uhgɨn, kən okol ilat kəsotolən nat wɨr kit ne.

2

Nəgətunən itəm tətuatɨp

1:9: 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26 **1:10:** 1 Tim 4:7 **1:11:** 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2 **1:13:** 2 Tim 4:2
1:14: 1 Tim 4:7 **1:16:** 1 Jon 1:6; 2:4

1 Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətun wɨr netəmim e nəgətunən itəm tatətəu-
pən nəghatən ətuatɨp e Iesu.
2 Ik onəkəike məgətun iaguɨhl mɨn məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan
mətɨg, kən məsotənɨm pɨkən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatɨp wɨr
pəs netəmim okotɨsiai-in ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasɨk kən moatol
natɨmnat e nenatɨgən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnɨm wɨr e nəghatən
rəha Uhgɨn. Kən ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kən motəkəike kətul
tiəkɨs e nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən.
3 Kən e nolən kitiəh əm, nəkəike məgətun wɨr nɨpɨtaguɨhl mɨn məmə ilat
okotəkəike motol nolən itəm tətuatɨp məmə otos-ipən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn. Kən
ilat okəsotənən nɨkalɨ netəmim. Kən sənəmə nɨpɨtan rəha napɨsən. Məto ilat
otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuatɨp.
4 Inəh, ilat okotəgətun nɨpɨtan mɨn e suatɨp itəm ilat okotolkeike rəhalat mɨn
nəman ne nenətɨlat mɨn.
5 Ilat okotəkəike motəgətun nɨpɨtan məmə ilat nɨpɨtan mətɨg itəm nəmegəhən
rəhalat in tətuatɨp, kən ilat kəsotan əpnapɨnən, kən moatɨsiai-in rəhalat
nəman mɨn, kən moatehm wɨr natɨmnat mɨn rəha latuənu, kən ilat moatol
təwɨr kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosɨg-in
netəmim məmə kəsotən ratən nəgətunən rəha Uhgɨn.
6 Kən e suatɨp kitiəh mɨn, otəghat əskasɨk kəm netəm aluə məmə ilat kotɨtun
nən atɨpən e nɨkilat məmə kotapəs nolən natɨmnat itəm tərat kən moatol əm
nat itəm təwɨr.
7 Kən ik, e natɨmnat rafin, onəkol əm nat ətuatɨp mɨn, pəs ilat okotətəu-
pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike
mətuatɨp, mol nəghatən rəham təfɨgəm.
8 Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol
kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham
tɨkɨmɨr mɨn okotaulɨs lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam,
kən məsotənən nat tərat kit etat.
9 Əgətun wɨr slef mɨn məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol mɨn e
natɨmnat rafin, məmə nɨkilat otagien o wək rəhalat. Slef mɨn okəsotənən nɨtai
nəghaten rəha etəm-iasol mɨn rəhalat,
10 kən məsotakləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol
natɨmnat ətuatɨp mɨn, məmə rəhalat etəm-iasol mɨn okotən nɨpahrienən e
rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natɨmnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən
rəha Uhgɨn, Iosmegəh rəhatat in tətuatɨp məwɨr.
11 Ik onakəkəike məgətun natɨmnat mɨn əh rafin məto-inu Uhgɨn təmerəh
rəkɨs e suatɨp kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in
rəhan nəwɨrən kəm ilat.
12 Nəwɨrən əh rəha Uhgɨn tatəgətun məmə nian kitat koatatɨg əh e
nətueintən, kotəkəike motapəs nətəu-pənən nolən rat mɨn ne natɨmnat rat mɨn
rəha nətueintən itəm koatəwiə e nɨkitat, məto okotan mətɨg, kən nəmegəhən
rəhatat otətuatɨp wɨr motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgɨn.
13 Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsahgin
nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgɨn ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa mɨn lan e
nəsanənən ne nəwɨrən. Nian əh in təwɨr agɨn, kən kitat kotɨtun mə otəpanuwa,
kən matol nɨkitat tətagien.
14 Iesu nɨkin təmagien məmə otɨmɨs otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat
mos-irəkɨs e nəsanənən rəha nolən rat mɨn rafin, kən mafəl wɨr kitat məmə

2:3: 1 Tim 3:11 **2:5:** Efes 5:22 **2:7:** 1 Tim 4:12 **2:8:** 1 Pita 2:15 **2:9:** 1 Tim 6:1 **2:12:** 1 Jon 2:16

kitat okotuwa rəhan min netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm təwir.
15 Natimnat min u, onatəgətun ilat e niməfak.Ləs-ipər nətəligən rəhalat
məmə okoatətəu-pən Iərəmərə, kən məghat əskasik kəm netəm koatətəu-pən
nəghatən eiueiuə min. Uhgin təmos-ipinə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan.
Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak min

1 Taetas, ən-ipən wir min kəm rəham netəmim məmə okotisiai-in netəm-
iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matip
e nian rafin o nolən wək itəm otasitu e netəmim.
2 Kən ilat okəsotəghat eiuən o nərəkinən nərgi netəmim, kən okəsotolən
timəht, məto ilat nan mətig əm kən moatol təwir kəm netəmim, kən motos-
iəhau rəhalat nətəligən moatisiai-in netəmim rafin.
3 Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən
Uhgin təmasitu etat nian kitat min kəmoatol nolən rat min əh, kitat ialməl min.
Kəməsotolən nəwia Uhgin. Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təmərəkin kitat.
Kən nolən rat min rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə etat. Kitat
kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin. Kən kəmoatolkeike
natimnat min rəha netəm pisin. Nolən rat rəhatat təmol məmə netəmim
kotetəhau kitat, kən kitat kəmoatetəhau kitat min.
4 Məto nian nolkeikeən ne nəwirən rəha Uhgin Iosmegəh rəhatat təmiet-
arəpa,
5 kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu kitat netəm ətuatip.
!Kəp! In təmosmegəh kitat məto-inu təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat
nian Narmin Rəha Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min kən kotaiir wi min, kən
Narmin təməwiək-in nikitat.
6 Narmin u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatip məmə Uhgin
tatətəlmin nikitat tatər lan e nikin agien.
7 In təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nəwirən rəhan məmə okotahatətə
e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatig itulin kitat
min.
8 Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.
Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wir netəmim lan məmə okotitun wir.
Nəgətunən min əh okotasitu e iəfak min məmə rəhalat nətəligən otətatig
əskasik əm e nolən natimnat itəm təwir. Nəgətunən min u ilat kotəwir kən
okotasitu wir e netəmim.
9 Məto apəs nəghatən aləmə min itəm netəmim koatən tol min-nulan:
koatəghat o noanol min rəhalat tuwin muwin miləs tipilat rat agin min; kən
moatetet ilat min kən moatən-iəhau ilat min o nipəti nəghatən rəha Lou rəha
Moses. Apəs əm nəghatən min u məto-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən
rəhan nəwirən tikə.
10 Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat min o nəghatən tol min-nulan,
onəkuwin məghat əskasik kəm in kən mən-iəhau. Məto okəmə tatol min, kən
nakuwin min mən-iəhau min. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in
tatəkəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs.
11 Məto ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərat kən
tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e niganəmti Uhgin. Rəhan əm nolən
tatəgətun mə in iol tərat.

2:14: Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Tim 4:12 **3:1:** Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 **3:3:** 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 **3:5:** 2 Tim 1:9; Hip 10:22 **3:6:** Wək 2:17-18 **3:9:** 2 Tim 2:14,16 **3:10:** Mat 18:15-17

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Oekahl-ipɨnə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otɨmnə mehm ik. Nian otɨmnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm suatɨp mə onakɨmnə mehm io əpəh taon Nikopolis, məto-inu io emolkeike məmə ekuwɨn matɨg ikɨn e nian rəha nətəpən.

13 Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatɨg e lou,* ilau katualiwək e rəhalau naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə natɨmnat rafin rəhalau otəkəike mətatɨg.

14 Rəhatat netəmim okotəkəike motɨtun wɨr suatɨp o nolən wək kən moatol nat itəm təwɨr məmə ilat kotɨtun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat natɨmnat təsahmenən. Təsəwɨrən məmə ilat kotatɨg əpnapɨn əm.

15 Netəm mɨn u itəm itɨmat ekoatatɨg koatahl-ipɨnə nəghatən wɨr kəm itəmat. Kən ən təwɨr kəm iəfak mɨn itəm kotolkeike itɨmat.

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

3:12: Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13:** Ienatɨg e lou - Suah kit itəm tɨtun wɨr lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwɨn e kot. **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 **3:14:** Efes 4:28

Filimon
Naoa itəm Pol təməte tuwɨn kəm Filimon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filimon

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Filimon əpəh e niməfak ikɨn Kolosi. Ilau fren wɨr. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mɨn neen mɨn, ilat mɨn koatos slef mɨn. Filimon, rəhan kit əh ikɨn slef, nərgɨn u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magɨm. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon tɨtun nohamnuən tɨmɨs. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikɨn Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ipən in tɨtəlɨg-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnapɨn Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in tɨtətlɨg-pa mɨn. Nat əpnapɨn məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

1 Io Pol, itəm etatɨg e kalapus o Kristo Iesu, itɨmlau piətat Timoti, iatuən təwɨr kəm ik Filimon. Ik iolɨtɨmlau itəm ekioalkeike pɨk, kən kitəhal kətəhalol wək kitiəh əm rəha Iesu.
2 Kən iatuən təwɨr kəm wɨnɨtat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mɨn koatəluagɨn rəha Uhgɨn, kən iatuən təwɨr kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə.
3 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

4 E nian mɨn rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik,
5 məto-inu eməto nahatətəən rəham e Iərəmərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwɨn o nəfak mɨn rafin.
6 Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nɨkim agien məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkɨtun wɨr kən mos nat wɨr mɨn rafin rəha Uhgɨn itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat.
7 Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol nɨki nəfak mɨn koatəto təwɨr, kən nian eməto, io mɨn, nɨkik təmagien kən tatɨləs-ipər rəhak nətəlɨgən lan.

Nətapəhən rəha Pol

8 Tol nəhlan, e Kristo esəgɨnən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm nəkəike mol,
9 məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguɨhl kit, etatɨg e kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol,
10 iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nɨpahrienən məmə nakos e nɨkim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətɨk nian emətatɨg e kalapus, inu Onesimas, rəham slef.
11 Aupən ikɨn, in təməsol wək wɨrən kəm ik, məto roiu in tɨtun nolən wək təwɨr kəm kilau kərən.*

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3 **1:7:** 2 Kor 7:4 **1:10:** 1 Kor 4:15; Kol 4:9 * **1:11:** Nərgɨn u "Onesimas" in təmə, "etəm itəm tɨtun nolən wək wɨr."

12 Kən roiu, etahl-ipɨnə mɨn suah u, etəm itəm iakolkeike pɨk.
13 Okəmə tətatɨg itɨmlau min, nɨkik tagien ron, kən in otatos nəmeem
mətasitu lak nian etatɨg ikɨn-u e kalapus o namnusən təwɨr.
14 Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə
natol nat wɨr, iakolkeike məmə in tatɨsɨ-pən əm e nɨkim agien, məto sənəmə
nat io iatəkəike kəm ik məmə nakol.
15 Esɨtunən, okəm-naka Onesimas təmagɨm e nian əkuəkɨr u məmə onakos
mɨn in tɨtəlɨg-pa mɨn nətuatɨg agɨn-əh,
16 məto sənəmə in otol mɨn əm slef rəham, kəp. Məto roiu əh, in suah
wɨr taprəkɨs-in slef kit, in pialau etəm təwɨr. Io iakoleike pɨk in, məto ik
onakolkeike pɨk in taprəkɨs, məto-inu in rəham slef, kən in piam e Iərəmərə.
17 Nakatehm io məmə kəmuea kitiəh e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən
tol nəhlan, iatətapəh məmə nian in otɨmnə, nakos in e nɨkim agien tahmen-
pən əm məmə io.
18 Okəmə təmol nat kit tərat kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətouən,
pəs nəkələhəu-pən tətatɨg e kaon rəhak.
19 Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou.* Məto təwɨr məmə
nəsaluinən rəham kaon asol agɨn kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən
nəmos rəham nəmegəhən lilɨn.
20 Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon† kəm io, kən ol
nat u iatətapəh-in e nərgɨ Iərəmərə, kən ol nɨkik tatəto təwɨr e Kristo.
21 Iatəte naoa u kəm ik məto-inu ekɨtun məmə onəkol nəwiak, kən onəkol
taprəkɨs-in nat naka itəm iatətapəh-in.
22 Kən nat kit mɨn, afəl rəhak kit rum məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəlɨgən
e Uhgɨn məmə in otos io ekɨtəlɨg-pɨnə mɨn otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

23 Epafras, itɨmlau min etuatɨg e kalapus o nərgɨ Kristo Iesu, kən in tatən
təwɨr kəm itəmat.
24 Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itɨmat ekoatol wək kitiəh,
ilat mɨn koatən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

1:16: 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikɨn-u "mətou rəham kaon" in iuəhkɨr əm e nərgɨ Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus
Naoa itəm kəməte tuwɨn kəm noanol rəha Isrel
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Hiprus

?Pah təməte naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təməte naoa u. Etəm təməte naoa u təməsəteən nərgɨn e naoa. Etəm təməte təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təmətо Namnusən Təwɨr o netəmim pɨsɨn-pɨsɨn mɨn itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in tɨtun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təməte naoa u, məto-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Pol təməte, məto nɨkitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgɨn, məto nərgɨn tɨkə e naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotɨtəlig-pən noan məsɨn e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotɨtun wɨrən nəukətɨ Namnusən Təwɨr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, netəm Isrel koatərəkɨn netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nɨkilat təpou ron. Təwɨr məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nɨpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

?Təməte naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nɨkilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilɨs taprəkɨs-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən mɨn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmɨn mɨn əm rəha natɨmnat mɨn itəm Iesu otol. Kəmotəte naoa u məmə netəmim okotəplan motɨtun məmə Iesu Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, tahmen-pən e ien mɨn, ne nagelo mɨn, ne Moses, ne Aron ne pris mɨn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwɨr pɨk taprəkɨs-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nɨpahrienən məto-inu natɨmnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nɨpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nɨmɨsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgɨn kəm itat

1 Aupən ikɨn, Uhgɨn təmatən* nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tɨpɨtat mɨn e nian tepət ne suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
2 Məto roiu əh, kɨnotegu-pən e namnun nian,† kən tɨnatəghat ətuatɨp əm kəm kitat e Nətɨn, itəm in təmɨləs-ipər məmə otərəmərə e nautə rafin rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətɨn əh, in təmol natɨmnat rafin e nətueintən.§
3 Nətɨ Uhgɨn in nəhag-əhagən rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəha Uhgɨn.* In təmərु ətuatɨp rəhan tata e natɨmnat rafin.† In tatəmɨk ətain natɨmnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən rəhan.‡ Nian in təmɨmɨs rəkɨs məmə otafəl rəkɨs rəhatat nolən rat mɨn,§ kən in tatəpələh e rəhn matɨp kig, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən, e nego e neai.*

Nətɨ Uhgɨn u, in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn

4 Tol nəhlan, Uhgɨn təmɨləs-ipər rəkɨs Nətɨn u, kən in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn, tahmen-pən məmə nərɨg u itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in, in ilɨs pɨk taprəkɨs-in nərgɨlat rafin.†

---

* **1:1:** Hip 2:2 † **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17 § **1:3:** Taet 2:14 * **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9

5 Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik nətɨk.
Roiu enuwa rəham tata ətuatɨp.”‡
Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit məmə,
“Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətɨk.”
Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§
6 Məto e nian Uhgɨn tahl-ipa Nətɨn itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən,
kən in tən məmə,
“Pəs rəhak rafin nagelo mɨn,
nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp e nɨsiaiiən, motənwiwi in.”
7 Nian Uhgɨn tatəghat-in nagelo mɨn, in tatən məmə,
“Io emol rəhak nagelo mɨn
ilat kotahmen e nɨmətag itəm tətan ikɨn mɨn rafin, matol rəhak wək.
Ilat iolwək mɨn rəhak, tahmen e nɨgəm.”†‡
8 Məto təmatəghat-in Nətɨn kən matən məmə,
“Uhgɨn, rəham nərəmərəən otətatɨg lilɨn, namnun tɨkə.
Kən nətuatɨpən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.
9 Ik nəmolkeike əm nətuatɨpən
kən metəhau nolən eko-eko mɨn.
Tol nəhlan, io u, rəham ətuatɨp Uhgɨn,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilɨs e ik mɨn neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nɨkim tagien taprəkɨs-in ik mɨn neen.”§
10 Kən Uhgɨn tatən-ipən mɨn kəm in məmə,
“Iərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təskasɨk.
Kən e nelməm atɨp əm,
ik nəmol natɨmnat rafin itəm kotatɨg e neai.
11 Natɨmnat mɨn u rafin, ilat okəpanotɨkə,
ilat okotoas tahmen e nɨməhan itəm təməmnəmɨt,
məto ik nətatɨg lilɨn əm.*
12 Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan nɨməhan.
Ik onakəuhlin natɨmnat mɨn u,
tahmen e etəmim təmɨkɨs rəhan nɨməhan,
məmə in otətəut-in in pɨsɨn.
Məto ik, nəkətatɨg lilɨn əm nulan,
kən okol nəsɨmɨsən nian kit.”†
13 Uhgɨn təməsən-ipən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matɨp, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən,
kən matəsahgin.
Pəs io ekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn,

---

‡ **1:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § **1:5:** Mat 3:17 * **1:6:** Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian mɨn. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matɨg, uarisɨg natɨmnat mɨn rafin (Əplan mɨn Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natɨmnat rafin mɨn, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nɨsiaiiən nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † **1:7:** Sam 104:4 ‡ **1:7:** Nɨmətag ne nɨgəm kəmueia nian Uhgɨn təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § **1:9:** Sam 45:6-7 * **1:11:** Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † **1:12:** Sam 102:25-27

mol ilat kotahmen e nɨməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”‡ §
14 Məto nagelo mɨn, ilat iolwək mɨn əm. Nagelo mɨn, ilat narmɨn mɨn itəm
Uhgɨn təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwɨnən e naiəh

1 Iesu in ilɨs pɨk. Tol nulan, təwɨr məmə kitat okotətəlɨg-in wɨr nat naka itəm
kitat kəmotəto,* məmə naiəh rəha nɨtəhəi təsɨləsən kitat.
2 Nəghatən† itəm nagelo mɨn kəmoatən-iarəp‡ in nɨpahrienən, kən netəmim
ilat okotos nalpɨnən o nətgəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən.
3 ? Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagɨm okəmə kitat kotol nat
əpnapɨn əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm Iərəmərə
təmaupən mən-iarəp, kən netəm mɨn u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm
kitat məmə in nɨpahrienən.§
4 Uhgɨn təmatɨg mol mɨn nəfɨgəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətin mɨn, ne
natɨmnat mɨn itəm narmɨ netəmim tatiwɨg ron, ne nat pɨspɨs mɨn, ne nos-
ipamən nəsanənən mɨn rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian mɨn

5 Nagelo mɨn okol kəsotərəmərəən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm
kotəghat-in.†
6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Etəmim in nat əpnapɨn əm,
məto ik, nɨkim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wɨr nətɨ etəmim.‡
7 E nian əkuəkɨr əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu ləhau e nagelo mɨn,
kənu mos-ipən nərəmərəən ne nepətən ne nɨsiaiiən kəm in.
8 Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəmərə e natɨmnat rafin.”§ *
Roiu əh, tatən məmə, “natɨmnat rafin,” nɨpətɨn un məmə Uhgɨn təsapəsən nat
kitiəh ne məmə etəmim təsərəmərəən lan. Məto kitat kəsotehmən əh natɨmnat
mɨn əh kotuwa.
9 Məto nat kitiəh kitat kəmotehm, inu Iesu, itəm “e nian əkuəkɨr əm nəmos-
iəhau in teiuaiu ləhau e nagelo mɨn” kən roiu əh “kɨnos-ipən nepətən ne
nɨsiaiiən kəm in” məto-inun in təmos nahməən mɨmɨs o kitat. Əwəh, e nəwɨrən
rəha Uhgɨn, Iesu təmɨmɨs o netəmim rafin e nətueintən.†
10 Uhgɨn təmol natɨmnat rafin məto-inun in təmolkeike mihin, kən natɨmnat
rafin kotatɨg-pən e nelmɨn.‡ Kən təwɨr agɨn məmə Uhgɨn təmol Iesu u,
təmaupən mohatɨp nol o nosmegəhən netəmim, in təmətо nahməən e nɨmɨsən,
məmə in tətuatɨp agɨn§ o nəmɨkən nenətɨ Uhgɨn mɨn tepət kotuwɨn katɨg e
nəhag-əhagən rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəhan.*
11 Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgɨn əm, rəhalat nolən
rat tɨkə.† Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, rəhalat tata kitiəh əm. Tol nəhlan
kən Iesu in təsaulɨsən məmə otaun-in ilat u məmə pian mɨn ne wɨnɨn mɨn.‡
12 In təmən-ipən kəm Uhgɨn məmə,

---

‡ **1:13:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “ekol rəham tɨkɨmɨr mɨn ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nɨpətɨn u məmə, “Oekol ik ilɨs agɨn taprəkɨs-in rəham tɨkɨmɨr mɨn.”
§ **1:13:** Sam 110:1 * **2:1:** Rom 11:22 † **2:2:** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ **2:2:** Wək 7:53 § **2:3:** Hip 10:28-29; 12:25 * **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə nɨpahrienən məmə nagelo mɨn ilat koatərəmərə roiu ikɨn mɨn rafin e nətueintən; Dut 32:8. ‡ **2:6:** “nətɨ etəmim,” inu Iesu. § **2:8:** Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil 2:8-9 ‡ **2:10:** Rom 11:36 § **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † **2:11:** Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ **2:11:** Mat 28:10

"Io oekən-iarəp ik kəm piak min ne winik min ne natimnat min itəm ik nəmol.
Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfiminən asol e niganəmtilat."§
13 In tatən min məmə,
"Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgin."*
Kən matən min məmə,
"Io u, itimat nisualkələh itəm Uhgin təmos-ipa kəm io."†
14 Nisualkələh min əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nipətilat ne nitalat əh-ikin.
Ilat u netəmim agin-əh əm. O nat u, Iesu təməkəike muwa e nətueintən mos
nipətin ne nitan tahmen əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol
nəhlan məmə in otimis, kən nimisən rəhan, in otərəkin nəsanənən rəha Iərmis,
itəm tətaskəlim nəsanənən rəha nimisən.§
15 Məto-inu netəmim koatəgin nimisən.* Nəginən rəhalat tətaskəlim ətain
ilat nian rafin, tahmen əm məmə ilat slef min. Məto Iesu in təmimis məmə
otiuw rəkis netəm min u, məmə sənəmə ilat slef min. In təmikis ilat.
16 Kotitun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo min, məto in təmasitu e
noanol min rəha Epraham.†
17 Iesu təike mos nipətin ne nitan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian
min e nolən min rafin,‡ məmə in titun nasəkitunən§ kitat, kən koatagile lan.
In otəkəike muwa mol nəhlan, təgətun məmə in pris asol agin pahrien, tatol
wək rəha Uhgin, kən məmə in otilpin nemə̈ha rəha Uhgin.
18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun na-
situən elat, məto-inu in min, in tinəto tərat rəkis nian Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm in.*

3

Iesu in taprəkis-in Moses

1 Piak min ne winik min, Uhgin tinaun-in* kələh kitat min itəmat o nuwinən
e nego e neai, kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu nulan
e kitat, itəmat onəkotəkəike katətəlig-in pik Iesu əh, in aposol kən in pris asol
agin rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp.
2 Uhgin təmiləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgin e
natimnat rafin, tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgin e rəhan wək rafin,
məmə in otatehm wir nimə, inu netəmim rəha Uhgin.†
3 Ilau kərən kətioal nəwia Uhgin, məto etəm təmiləkin nimə, netəmim koatiləs-
ipər nərgin ron taprəkis-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitiəh əm, tətuatip
məmə Uhgin otiləs-ipər Iesu taprəkis-in Moses.
4 Kən nimə min rafin, netəmim koatiləkin, məto Uhgin in təmiləkin natimnat
rafin itəm tətatig.
5 Moses in iolwək kit e nipəgnoa nimə rəha Uhgin, itəm tatol nəwia Uhgin,
matehm nimə rəhan, inu netəmim rəha Uhgin. Kən nəmegəhən rəha Moses
tatəpsen-pən natimnat itəm Uhgin otəpanəgətun.
6 Kristo, in min tatol nəwia Uhgin. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e
Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nimə. Kən okəmə
kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə okotətul əskasik‡ o nat un itəm kitat
kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan, kən motausit ron, kən nipahrienən
məmə kitat u, netəmim rəhan, kitat rəhan nimə.§

§ **2:12:** Sam 22:22 * **2:13:** Aes 8:17 † **2:13:** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14:** Jon 1:14 § **2:14:** Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * **2:15:** 2 Tim 1:7 † **2:16:** Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17:** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17:** Hip 5:2 * **2:18:** Hip 4:15 * **3:1:** Rom 8:28 † **3:2:** Nam 12:7 ‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

7 Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgin təmən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
"Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,
8 məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgin,
nian ilat kəmoatek asgəwin Uhgin e ikin taruən-aruən ikin.*
9 Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən,
nat əpnapin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.†
10 Kən io iatol nemə̈ha kəm ilat, kən matən məmə,
'Nikilat tətan isəu ron io nian rafin.
Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.'
11 Nemə̈ha təmol io,
kən ekos noanawil kit mən məmə,
'Ilat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.' "‡ §

12 Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgin itəm tatəmegəh.

13 Uhgin təmən "Roiu əm," kən nian u "roiu" tətatig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat otəseiuə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgin.

14 Məto-inu okəmə kitat kotətul timtim mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgin təskasik miəkis, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə kitat kinoatos kələh natimnat min rəha Kristo.

15 Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,
"Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgin."*

16 ?Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgin, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkis ilat Ijip.†

17 ?Pah min un kəmotol Uhgin nemə̈ha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motimis moatəməhl əpnapin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.‡

18 ?Kən pah min un Uhgin təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwinən motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.§

19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

4

Ikin katos namegən o Uhgin ikin

1 Məto kitat u, Uhgin təmən-iəkis rəkis məmə kitat kotitun nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin, kən nəniəkisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh.

2 Məto-inu kitat kinotəto rəkis namnusən təwir məmə Uhgin təmol əpen-əpenə ikin kit o namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotəto

* **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 ‡ **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11 * **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11

nəghatən mihin. Məto nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto
əm, məsotahatətəən lan.
3 Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotɨtun nuwɨnən imə, ikɨn
katos namegən ron ikɨn. Məto rəha netəm mɨn u itəm kəsotahatətəən lan,
Uhgɨn təmən məmə,
“Nemə̇ha təmol io, kən ekos noanawɨl kit, mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io ikɨn.’ ”*
Təmən nəhlan, nat əpnapɨn məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs ikɨn katos namegən
ron ikɨn nian in təmətuoun matol nətueintən.
4 Kitat kotɨtun məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn
in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepɨn lan,
Uhgɨn təmameg e rəhan wək.”†
5 Məto ikɨn mɨn neen e Naoa Rəha Uhgɨn, Uhgɨn tatən məmə, “Ilat okol
kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io ikɨn.”‡
6 Tol nəhlan, ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn əh, in tətatɨg əh məmə
netəmim okotuwɨn ikɨn. Məto netəm mɨn u aupən itəm kəmotəto namnusən
təwɨr, ilat kəmotəmɨk-arəpən-in nuwɨnən ikɨn katos namegən ron ikɨn, məto-
inu kəmotəht nəwia Uhgɨn.
7 Kənu, uarisɨg lan, tol-pən Uhgɨn təmələhəu mɨn nian kit mɨn o nuwɨnən
ikɨn katos namegən ron ikɨn. Nian əh, inu roiu. Uhgɨn təmən-iarəp nat u kəm
Tefɨt məmə,
“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlɨg-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk.”§
8 Nɨkitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-ipən namegən
kəm ilat nian in təmit ilat moatuwɨn Kenan, kənu Uhgɨn okol təsən mɨnən
məmə otələhəu nian kit mɨn məmə in nian rəha nuwɨnən imə ikɨn katos
namegən ron ikɨn.†
9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pɨsɨn kit mɨn, nian əh-ikɨn tətatɨg əh o
rəhan netəmim məmə okotuwɨn motos namegən, e nolən kitiəh əm itəm Uhgɨn
təmameg mihin e rəhan wək mɨn aupən, e nian rəha Sapat.
10 Məto-inu etəm tatuwɨn imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək,
tahmen əm e Uhgɨn itəm təmameg e rəhan wək aupən.‡
11 O nat u, kitat okotalkut əskasɨk məmə okotuwɨn imə motos namegən u.
Təsəwɨrən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht
nəwia Uhgɨn, moatəme.
12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn,§ in tatəmegəh məsanən mɨtahləpɨk e wək
rəhan.* Kən in tahmen e naip tasɨlə e nɨkalɨn kərən mil.† In tɨtun nətarerəhən
matəplan nətəlɨgən mɨn ne nɨkin pɨsɨn pɨsɨn mɨn e netəmim, tahmen əm e naip
itəm tatətarerəh matəplan ikɨn tatɨlpɨn mɨn ikɨn e nɨkɨlkɨlɨtəm ne nəhau imə
agɨn. In tətakil nətəlɨgən mɨn ne nolən anion mɨn e nɨkitəm.‡
13 Uhgɨn tatəplan natɨmnat rafin e nətueintən tahmen əm məmə kəməte
kɨtalkin-ɨtalkin katepɨk, koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp
rafin agɨn natɨmnat itəm kəmotol kəm Uhgɨn u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agɨn itəm təwɨr maprəkɨs, məto-inu in Uhgɨn pap,
məto təmuwa etəmim

---

* **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4:** Jen 2:2 ‡ **4:5:** Sam 95:11 § **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8
* **4:8:** Josua in nərgɨn kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgɨn u Iesu, nərgɨlau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10:** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12:** 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48
* **4:12:** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12:** Efes 6:17 ‡ **4:12:** 1 Kor 4:5 § **4:13:** Nol Əpən 2:23

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kinoatən-
iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu,
Nəti Uhgin, itəm tinuwin rəkis imə e nego e neai.*
15 Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tatəto wir nikitat, matəto
wir otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin
kitat e nəmegəhən, natimnat kitiəh min əm, kinotek asgəwin rəkis in e rəhan
nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun rəkis rəhatat nəpouən min.†
Məto nat kitiəh əm un, in təsolən nat tərat kit.
16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea rəha kig‡ u,
tətawte-in rəhan nəwirən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-
ipa nəwirən kəm kitat e nikin agien, e nian rəha nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgin tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in
məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatip rəha netəmim okotuwin o Uhgin.
In suatip rəhalat o nos-ipənən natimnat kəm Uhgin, kən in matol sakrifais o
rəhalat nolən rat min.* 2 Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etəmim kit, in
titun nolən timətig əm o netəmim,† nat əpnapin məmə ilat kotəruru agin nat
itəm tətuatip, ilat kotagim rəkis e suatip, məto-inu in min, in təsahmenən, in
tatol təfagə rat‡ nian tepət.
3 In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol
sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol min rəha netəmim min.§
4 Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər
atip in. Kəpə, Uhgin otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u,
tahmen əm məmə inu təmaun-in mihin Eron aupən.* †
5 Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto
Uhgin in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə,
"Ik nətik.
Roiu enuwa rəham tata ətuatip."‡
6 Kən ikin kit min e Naoa Rəha Uhgin,§ in tatən məmə
"Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwin matuwin namnun tikə."
7 E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgin, matətapəh-
in nasituən, mətasək əfəməh, nahui nəmtin titaiəh. Uhgin tatos nəsanənən o
nosmegəhən in e nimisən. Kən in təmatisiai-in Uhgin, kən matol nəwian,‡ kən
o nat u, Uhgin təmətо in.§

---

* **4:14:** Hip 7:25 † **4:15:** Hip 2:17 ‡ **4:16:** Jea rəha kig u, in Uhgin tatəpələh ikin, kən matərəmərə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgin tətasəkitun kənu matəhlman nəwirən rəhan ikin kəm itat kən mətafəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaiu otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan nemə̇ha. § **4:16:** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1:** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2:** Hip 2:17-18 ‡ **5:2:** Hip 4:15; 7:28 § **5:3:** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4:** Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin min kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgin e nup fote tinuwin rəkis uarisig Iesu təpanimis. † **5:4:** Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ **5:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § **5:6:** Sam 110:4 * **5:6:** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6:** Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgin Ilis Pik. In təmətatig e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig min. Məto noanol rəha Eron min, ilat pris min əm, məto sənəmə kig min; Hip 7:2. ‡ **5:7:** Luk 22:42 § **5:7:** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46

8 Nat əpnapɨn məmə Kristo in Nəti Uhgɨn, məto in təməto nahmməən. Tol
nəhlan, nahmməən rəha Iesu, təmol in tɨtun wɨr nɨpəti nolən nəwia Uhgɨn,*
9 kən təmuwa etəm ətuatɨp rəha nolən wək rəha pris asol agɨn rəhatat. Kən
in təmol suatɨp o nosmegəhən lilɨn rəhan netəm mɨn u koatol nəwian, matos
wɨr ilat, matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
10 Kən Uhgɨn təmos-ipən nərɨg u kəm in, məmə in pris asol agɨn tahmen əm
e suah u Melkisetek aupən.†
11 Itɨmat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipɨnə kəm itəmat, məmə Iesu in
pris asol agɨn tahmen e Melkisetek. Məto tiəkɨs pɨk o nən wɨrən ilat rafin kəm
itəmat, məto-inun itəmat nəkoatəlpah-in pɨk nətoən nat kit kən mɨtun.
12 Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkɨs, kən təwɨr məmə itəmat nɨnotuwa rəkɨs
iəgətun mɨn rəha nəghatən rəha Uhgɨn. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan.
Roiu əh, kəike kəgətun mɨn itəmat, tətuoun mɨn e nəukətɨn nəghatən mɨn rəha
Uhgɨn. Nɨpahrienən u, itəmat nɨnotahmen-in rəkɨs nunən nagwənən əskasɨk
mɨn, məto nəkotahmen əm məmə kətapinahin əh itəmat.‡
13 Məto e netəm mɨn u itəm koatəmah əh nəhlan, ilat u nɨsualkələh mətmətɨg,
itəm koatəkəku əh, kəsotenatɨg wɨrən əh o nɨtunən nəgətunən mɨn rəha nolən
ətuatɨp.
14 Məto nagwənən əskasɨk in nɨgɨ netəm rəhalat nɨtunən tɨnɨmətə rəkɨs, itəm
kəmotiuw rəhalat nətəlɨgən o nɨtunən natɨmnat pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm tətuatɨp
ne itəm tərat, kən ilat moatol itəm təwɨr,§ in əm in əm.

6

1 Tol nulan, təwɨr məmə kitat okəsotəgətun mɨnən nəukəti* nəgətunən rəha
nahatətəən e Kristo, məto pəs kitat okoatəkəike moatuwɨn məmə okotɨmətə e
Iesu Kristo. Kitat kɨnotəuhlin rəkɨs kitat e nolən mɨn itəm kotɨtun nit-ipənən
item e nɨmɨsən.† Kitat kɨnotahatətə rəkɨs e Uhgɨn. Tahmen əm məmə kɨnotafəl
rəkɨs nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha nəgpəhap-inən nimə.
2 Kitat kɨnotɨtun rəkɨs nəgətunən mɨn rəha nolən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha
naikuasən, kən mɨnotɨtun rəkɨs nəgətunən mɨn rəha nələhəu-pənən nelmɨtəm
e rəhn-kapə etəmim, o nəfakən lan. Kən kitat kɨnotɨtun rəkɨs məmə kitat
okotətul mɨn e nɨmɨsən, kən motɨtun mɨn məmə Uhgɨn otakil netəmim, kən
mos-ipən nalpɨnən lilɨn rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natɨmnat mɨn u,
kitat kɨnotəghat-in rəkɨs, təsəwɨrən məmə kitat koatɨsɨmatɨp e nəghatən kitiəh
mɨn əm nian rafin.
3 Tol nulan məmə okəmə Uhgɨn təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa
netəm kɨnotɨmətə rəkɨs.
4 ?Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netəmim itəm kəmotuwa o
Uhgɨn məto roiu kɨnotapəs Uhgɨn motəuhlin mɨn məntaalat o Kristo? Ilat əh,
ilat netəm kəmotehm nəhag-əhagən,‡ kən kɨnotun asgəwɨn rəkɨs noan e nego e
neai itəm Uhgɨn tatos-ipa,§ kən mɨnoatɨtun məmə in təwɨr, kən mɨnoatos rəkɨs
o Narmɨn Rəha Uhgɨn.*
5 Kən ilat u, netəm kɨnotun asgəwɨn rəkɨs məmə nəghatən rəha Uhgɨn
in təwɨr,† ilat kɨnotəto rəkɨs nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn itəm
otəsuwəhən tuwa.
6 Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgɨn, suatɨp kit tɨkə mɨn
məmə okotəuhlin-pa mɨn ilat o Uhgɨn.‡ Ilat kəmotərəkɨn atɨp əm ilat, məto-
inu tahmen-pən əm məmə kɨnotəht-ipən mɨn əm Nəti Uhgɨn e nɨg kəməluau,

* **5:8:** Fil 2:6-8 † **5:10:** Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ **5:12:** 1 Pita 2:2 § **5:14:** Rom 16:19 * **6:1:** Hip 5:12 † **6:1:** Hip 9:14 ‡ **6:4:** Hip 10:32 § **6:4:** Efes 2:8 * **6:4:** Kal 3:2 † **6:5:** Sam 34:8 ‡ **6:6:** 2 Pita 2:21

moatiləs-ipər min e niganəmti netəmim, kən ilat kinoatol min milə lan, moatərəkin.
7 Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuən itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət lan nigi netəm min un, koatol wək ikin. Uhgin nikin tagien pik ron, kən nəwirən rəhan tətatig lan.
8 Məto niməptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapil-iapil ne kiras əm katuəwiə lan. Nəptən əh tinəsəwir minən o nat kit. Tinətaiu əm o nərəkinən. E namnun, nigəm otus natimnat itəm kotatig lan.
9 Piak min, nat əpnapin io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekitun wir məmə itəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekitun wir məmə itəmat noatos natimnat min u itəm təwir maprəkis, itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat.
10 Uhgin okol təsaluinən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgin rəhan nolən tətuatip əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapin e nolən wir rəha nolkeikeən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim.§
11 Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol, moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagile lan.*
12 Itimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən† rəha netəm min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgin kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh.‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis natimnat itəm Uhgin təmən-iəkis məmə rəhalat.§

Rəhatat iagke tətatig e nego e neai

13 Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgin təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgin təmol nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min məmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm. Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgin təmos noanawil atip əm e nərgin, matən məmə,*
14 "Io oekəhlman rəhak nəwirən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet."†
15 Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsahgin matuwin matuwin, mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm in.‡
16 Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-iasol kit rəhan,§ kən noanawil u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu minən ron.*
17 Uhgin təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm min un itəm okotos natimnat min itəm in təmən-iəkis,† ilat okotitun wir məmə rəhan nalpəkauən, okol təsəuhlinən nian kit.‡
18 Uhgin tatos noanawil nəhlan məmə otiləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis motagim kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlim-iəkis nolən əh itəm Uhgin tinos-ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotagile əskasik e nəniəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsuəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgin, təseiuəən nian kit.

---

§ **6:10:** Mat 10:40,42 * **6:11:** Hip 3:6 † **6:12:** Hip 13:7 ‡ **6:12:** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12
§ **6:12:** Hip 10:36 * **6:13:** Jen 22:16 † **6:14:** Jen 22:17 ‡ **6:15:** Jen 21:5 § **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 ‡ **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2

19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat min əh,
tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətaskəlim wir rəhatat
nəmegəhən,§ məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat.
Tahmen əm məmə iagke u, in tinatig rəkis əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin,
əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain niməhan imə-pən ikin.*
20 Ikin əh, Iesu tinuwin rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh e suatip rəhatat.†
In təmuwa rəkis pris asol agin‡ tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in
otatos wək u nian rafin, namnun tikə.

7

Melkisetek,
Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgin Ilis Agin

1 Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgin u Ilis Pik Agin.
Aupən, nian Epraham təmuwin e nəluaginən ilat kig min, kən in təmol win
elat. Kən in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwin məplan Epraham
e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgin otəhlman nəwirən kəm
Epraham.
2 Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat min itəm təmol win lan
e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nipəti nərgin un,
"Kig rəha Nətuatipən." Kən nərgin kit min u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem,
nipətin u məmə, "Kig rəha Nəməlinuən."
3 Naoa Rəha Uhgin təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol min.
Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmimis lan. Tahmen əm məmə in
təməsimisən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen
e Nəti Uhgin u, in pris lilin kit‡
4 Nikim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapin məmə tipitat
u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatisiai-in pik Melkisetek, matos-ipən
rəhan nat asol min əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in.§
5 Kitat kotitun məmə, e nup min rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-
ipən rəhalat tait kəm noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pən əm
məmə inu Lou rəha Uhgin tatən mihin. Nat əpnapin məmə pris min əh, ilat
noanol min rəha Epraham, məto netəm iməlat ikin ilat kotəkəike moatos-ipən
tait kəm ilat.
6 Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait min u
rəha natimnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman
nəwirən rəhan* kəm Epraham u, Uhgin təmos-ipən rəhan nəniəkisən kəm in.
7 Kən tətuatip agin məmə etəmim itəm tatos nərig asol otəfak məmə Uhgin
otəhlman nəwirən tatuwin e etəmim itəm ləhau əm lan.
8 Kən pris min u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm okəpanotimis.
Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh.†
9 Epraham təmatətou rəhan tait tatuwin kəm Melkisetek nulan, kən kitun
nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in min təmos-ipən tait
kəm Melkisetek.
10 Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto
nian Epraham təmətou nulan tait tuwin kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə

§ **6:19:** Fil 3:12 * **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 ‡ **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nipətin u "nəməlinuən." ‡ **7:3:** Sam 110:4 § **7:4:** Jen 14:20 * **7:6:** Jen 14:19,20 † **7:8:** Hip 5:6

rəhan u noanol, Lifae, in min təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tinətatig rəkis e nipəti rəhan pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

11 Wək rəha pris min u, kəmotisi-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm
Uhgin təmos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris min u, in təsəwirən
mahmen.§ Məto-inu pris min u, ilat kəsotahmenən. Uhgin təməgətun məmə
ilat kəsotahmenən nian in təmiləs-ipər pris kit min tuwa.* Kən pris un in
təruru nisi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto in pris kit tahmen e
Melkisetek.
12 Nian kəməuhlin nolən rəha nitəpunən pris, kən okəike kəuhlin min Lou.
13 Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətəghat-in Iərəmərə rəhatat, itəm
təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatip rəha pris min, itəm koatol
wək e olta.
14 Kitat kinotitun rəkis məmə Iərəmərə rəhatat in təmisi-pən e noanol
rəha Juta,‡ kən nian Lou rəha Moses təmatəghat-in wək rəha pris min, in
təməsəghat-in agin-əhən noanol u.
15 Məto təwir əm, məto-inu kitat kinotitun məmə pris kit min tinəmuwa
rəkis, itəm tahmen e Melkisetek.
16 In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə
noanol u in rəha pris min. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən
maprəkis-in Lou, inu nəsanənən rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tikə.§
17 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwin matuwin namnun tikə."
18 Kəmələhəu kalin Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən tikə, in
təsasituən, okol təsolən nat kit.†
19 Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatipən nat kit.‡ Kən roiu əh, nolən
pisin kit itəm təwir maprəkis, in tinos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən
rəhatat nətəligən lan. Kən in suatip rəhatat u, o nuwinən iuəhkir o Uhgin.§
20 Uhgin təmən-iəkis məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwin matuwin
namnun tikə, kən təmos noanawil ron, məmə rəhan nəghatən otəfigəm. Məto
təməsosən noanawil mihin e pris min aupən.
21 Məto Uhgin təmos əm noanawil nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgin
tatən məmə,
"Iərəmərə təmos noanawil kit,
kən okol kəsəuhlinən nətəligən rəhan.*
In tatən məmə,
'Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,†
matuwin matuwin namnun tikə.' "
22 Uhgin təmos noanawil nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatip itəm
tatol kitat kotitun əsas məmə nəniəkisən rəha nasituən in təwir, maprəkis-in
nəniəkisən u aupən.‡

‡ **7:10:** Nat kisil kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilis taprəkis-in pris min u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tipi Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kisil un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman nəwirən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 * **7:11:** Hip 10:1 † **7:11:** Lifae in noanol rəha pris min, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol min rəhan, katən məmə ilat pris asol agin min. ‡ **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol Əpən 5:5 § **7:16:** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 ‡ **7:19:** Rom 3:20 § **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24

23 Aupən, pris min ilat tepət, məto-inun kitiəh tol wək matuwin matuwin
mimis un, kit tos nəmeen, mol wək matuwin matuwin, mimis moatol əm
nulan. Ilat kəsotolən wək lilin.
24 Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwin matuwin namnun tikə,
məto-inun, tətatig lilin.
25 Tol nəhlan, in titun nosmegəh lilinən§ kitat u, kotilpin kitat min məmə
koatuwin o Uhgin, məto-inu in tatəmegəh lilin, tatəghat rəhatat lan kəm
Uhgin.*
26 O nat u, inun in pris asol agin† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasim,
kən mətuatip wir, in təsolən nolən rat. In tol pisin agin e netəm koatol təfagə
rat, kən in ilis taprəkis-in ilat əpəh e nego e neai.
27 In tol pisin e pris asol agin min un aupən. Nian rafin, ilat kotəkəike
kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə rat rəhalat.‡ Uarisig lan un, ilat
kəpanotol min sakrifais kit min, o nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim min.§
Məto nian Iesu tategəhan-in məmə in otol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən,*
kən mau kitiəh əm† in tahmen moau.
28 Lou in tatiləs-ipər pris min itəm kəsotahmenən.‡ Məto noanawil rəha
Uhgin, itəm tatuarisig-in Lou, in tatiləs-ipər Nətin u,§ itəm təwir mahmen
agin* o nolən wək u, matuwin namnun tikə.

8

Iesu in pris asol agin təwir maprəkis-in netəm min un kəmotol wək rəha pris asol agin aupən

1 Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətin tol nulan. Kitat koatos pris asol agin
kit, tətuatip əm e itəm un ematən. In tinatəpələh rəkis† e rəhn matip Etəm-iasol
əpəh ilis e nego e neai, ikin rəha nepətən ne nisiaiiən.
2 In tatol wək əpəh Ikin Tasim Ikin e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡
itəm Uhgin əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm təmiuw Nimə Tapolən əh.§
3 Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, məmə okoatos-ipən
natimnat min kəm Uhgin, kən moatol sakrifais. E suatip kitiəh əm, rəhatat
u pris asol agin, in min otəkəike mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgin.*
4 Okəmə in tətatig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, məto-inu
pris min əpəh ikin koatatig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgin, tahmen əm
mə inu Lou təmən mihin.
5 Pris min u, ilat koatol rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasgəwin†
natimnat min itəm tətatig e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgin təmən-
ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə,
"Onakəkəike matehm wir məmə onəkol natimnat min u tətuatip tahmen əm e
rəhak mak itəm emol matəgətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol."‡
6 Məto roiu, Iesu, pris asol agin u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwir təwir
maprəkis-in wək rəhalat. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in suatip rəha nəniəkisən
wi rəha nasituən u, in təwir maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Məto-
inu nəniəkisən wi u, in tatətul-pər e nəghatən min itəm kotəwir motaprəkis.§

---

§ **7:25:** Suatip kit min əh-ikin o nənən, məmə, "titun nosmegəh agin-əhən." * **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10 * **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40 § **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24

7 Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərat kit e nəniəkɨsən oas,* okol nəniəkɨsən
wi təsosən nəmeen.
8 Məto Uhgɨn təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən məmə,
“Nian əh-ikɨn otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən rəha noanol mɨn rəha Isrel ne
noanol mɨn rəha Juta.
9 Nəniəkɨsən rəha nasituən u,
in otol pɨsɨn agɨn e nəniəkɨsən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tɨpɨlat mɨn aupən,
e nian u itəm io emos nelmɨlat matit ilat moatiet rəkɨs Ijip.
Oiakol nəniəkɨsən wi rəha nasituən,
məto-inu ilat kəməsotaskəlɨmən nəniəkɨsən u itəm io emol kəm ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†
10 Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkɨsən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol mɨn rəha Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou mɨn e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkɨs-pən e nɨkilat,§
kən io ekuwa mol Uhgɨn ətuatɨp rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatɨp netəmim.*
11 Ilat kit okol təsuwɨnən məgətun netəm iman ikɨn məmə,
‘Ik onakəkəike mɨtun Iərəmərə u.’
Kən etəmim kit okol təsuwɨnən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
məto-inun ilat rafin okotɨtun io,†
tətuoun e netəm əpnapɨn mɨn
muwɨn mətoarus-pən netəm koatos nərɨg asol mɨn.
12 Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən mɨn itəm təsətuatɨp agɨn-əhən.
Io oekafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhalat,
kən io oekaluin nolən rat mɨn rəhalat.”‡ §
13 Nian Uhgɨn tatəghat-in nəniəkɨsən rəha nasituən u, məmə in nəniəkɨsən
wi, nɨpətɨn u məmə nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, tɨnoas mɨnərat. Kən nat
itəm in tɨnuwa mɨnoas, tɨnəsahmen mɨnən, kən otəsuwəhən, tɨkə.

9

Ikɨn Tasim Ikɨn e nətueintən ne Ikɨn Tasim Ikɨn e nego e neai

1 Kən e nəniəkɨsən rəha nasituən itəm təmaupən matɨg, ilat okotəike motətəu-
pən suatɨp ətuatɨp mɨn o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən
əm u. 2 Netəm aupən, kəmotiuw Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh
ilugɨn ətuatɨp, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə
Ikɨn Tasim Ikɨn.† E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait lan‡ ikɨn,
ne tepɨl kit itəm kəməlɨn-pər pɨret asim mɨn lan.§ 3 Kəmiuwosɨg nɨməhan e
noan uarisɨg, kən noan əh, katən məmə, “Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn.”*
4 Ikɨn əh, nat kit əh-ikɨn kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, itəm katəmki-pən nat
pien-pien lan, katuwaan. Kən ikɨn əh, Bokɨs rəha Nəniəkɨsən Rəha Nasituən†
tatəpələh əh-ikɨn. Bokɨs u, kəmol e nɨg, kən kalpin e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt. Kən

* **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 † **8:9:** Eks 19:5-6 ‡ **8:10:** Rom 11:27 § **8:10:** Lou oas mɨn u, kəmətə-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * **8:10:** Esik 11:20 † **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45 ‡ **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § **8:12:** Hip 10:16 * **9:2:** Eks 25:8,9 † **9:2:** Eks 26:33,34 ‡ **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3:** Eks 26:31-33 † **9:4:** Bokɨs rəha Nəniəkɨsən Rəha Nasituən u, in “Covenant Box.” Eks 25:10-22

e nipəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən piret u mana,‡ noan məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgin təmol təwiə min.§ Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəməte rəkis-pən Lou ilat ten elau.* 5 Kən ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,† ilau kəiu əh-ikin. Kətiauwosig nimələlilau o Ikin Katilpin Nemə̈ha rəha Uhgin Ikin.‡ § Məto okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

6 Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.*

7 Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto okol təsuwinən nian rafin.† In titun nuwinən nian kitiəh əm e nup min rafin.‡ Kən nian in tatuwin, in təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matig mol min o nolən rat rəha netəmim,* itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. 8 Kən e natimnat min u, Narmin Rəha Uhgin tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip† tikə o kitat o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin.

9 (In tahmen əm e narmi nat kit‡ itəm tatəgətun e nian u itəm kotatig lan roiu.) Natimnat min itəm pris min koatos-ipən kəm Uhgin, moatol sakrifais lan kəm in,§ natimnat min u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən.

10 Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha nagwənən* ne nənimən† ne naikuasən.‡ Natimnat min u, in nat rəha nipətitəm əm. Məto nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim, matuwin mətoarus-pən nian Uhgin otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

11 Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmik natimnat wir min, minuwa.§ Kən in təmuwin imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmin min, maprəkis-in itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgin təmol.

12 Nian Kristo təmuwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təməsuwinən e nup min rafin, tahmen e pris asol agin min aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiəh əm, kən tahmen, məto-inun in təsosən nita nəni ne nita nəti kau muwin imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos atip əm nitan, muwin imə, kən in əm təmətou nəmtitat mikis itat e təfagə rat min.†

---

‡ **9:4:** E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən piret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10 * **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgin mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ **9:5:** Ikin Katilpin Nemə̈ha rəha Uhgin Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ikin. Netəmim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiəh əm e nup kitiəh tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin nemə̈ha rəha Uhgin. § **9:5:** Eks 25:17-22; Hip 4:16 * **9:6:** Nam 28:2-4 † **9:7:** Lev 16:2 ‡ **9:7:** Lev 16:34 § **9:7:** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7:** Lev 16:15 † **9:8:** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9:** Hip 10:1-2 § **9:9:** Hip 5:1; 8:3 * **9:10:** Lev 11:2-23 † **9:10:** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10:** Lev 11:25,28,40 § **9:11:** Hip 10:1 * **9:11:** Hip 8:2; 9:24 † **9:12:** Rom 3:25

13 E nolən rəha nəniəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nəni
ne kau, o nəmtapi kau itəm kəmuwaan ətip e olta, korautin-pən e suah kit itəm
tamkimik e niganəmti Uhgin məmə nipətin otaruətuəh, namkimikən tikə lan.
14 Məto nita Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat min u.§
Kristo in təmol atip sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmin itəm tətatig
lilin. In sakrifais kit itəm tətuatip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan,
kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nafələn nikitəmat* o nolən min itəm
kotitun nit-ipənən itəm e nimisən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm
tatəmegəh.†
15 O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən nəniəkisən wi rəha
nasituən.‡ Uhgin təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iəkis kəm ilat məmə
natimnat wir min u, in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikəən nian kit,§
məto okoatatig lilin. Ilat okotos natimnat min un, məto-inun nimisən rəha
Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm min un itəm kəmoatətgəhl
Lou rəha nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig.
16 Okəmə Iesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim okəsotosən natimnat
wir min itəm in təmən-iəkis mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol
nəniəkisən kit məmə nian in otimis, kən rəhan natimnat otuwin o suah pisin
kit, kən suah u in otəkəike mimis pitən, kənu nəniəkisən rəhan in otətatig
matəmegəh.
17 Nəniəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian etəm təmən tətatig
əh. Rəhan nəniəkisən in otətatig matəmegəh əm nian in tinimis rəkis.
18 O natimnat min u, e nəniəkisən rəha nasituən aupən, nita nat megəh
kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmimis, kən otol məmə nəniəkisən in
tatəmegəh mətatig.
19 Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən min rafin rəha
Lou kəm netəmim, kən uarisig lan, in təmos niməme sipsip kəmol tasiə,
ne nelmi nig u hisop, meer-pən e nita nəti kau ne nita nəni ne nəhau, kən
təmorautin-pən nita e naoa rəha Lou ne netəmim min.*
20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inu nita nat megəh kit itəm tatimis
o nolən nəniəkisən rəha nasituən rəha Uhgin tətatig matəmegəh. Kən itəmat
nəkotəkəike moatisiai-in, moatol nəwian."†
21 E nolən kitiəh əm, Moses təmorautin-pən nita e Nimə Tapolən Asim ne
natimnat min itəm kəmos o nəfakən.
22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nita e natimnat tepət, iuəhkir
natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə nita təsaiuən ron, kən Uhgin
okol təsafələn təfagə rat.‡
23 Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən natimnat min u,
kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne natimnat min rəhan əh-ikin, ilat narmi
natimnat min əm§ itəm tatəpsen-pən natimnat itəm koatatig e nego e neai.
Məto nəfakən o natimnat itəm tol nipəti nat agin-əh min, itəm kotatig e nego
e neai, nita nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim. Okəike kol sakrifais
kit itəm təwir maprəkis.
24 Iesu in təsuwinən imə e Ikin Tasim Ikin rəha nətueintən u, itəm netəmim
əm kəmotol. Nimə əh, in narmi nat əm rəha Ikin Tasim Ikin pahrien əpəh ilis
e nego e neai. Məto Iesu təmuwin e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən
natimnat rəhatat lan kəm Uhgin e niganəmtin.*

---

‡ **9:14:** 1 Pita 1:2,18-19 § **9:14:** Hip 10:4 * **9:14:** Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † **9:14:** Taet 2:14
‡ **9:15:** Luk 22:20 § **9:15:** Hip 10:34 * **9:19:** Eks 24:6-8 † **9:20:** Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ **9:22:** Lev 17:11 § **9:23:** Hip 8:5 * **9:24:** 1 Jon 2:1; Rom 8:34

25 Kən nian Iesu təmol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən
tol pisin e pris asol agin u aupən. E nəniəkisən rəha nasituən u aupən, pris
asol agin otəkəike muwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin kən mos nita nat megəh,
sənəmə nitan atip, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup min rafin. Məto
Kristo təmuwin e Ikin Tasim Agin Ikin e nego e neai, təmos atip nitan kən mol
sakrifais lan mau kitiəh əm kən tinahmen.
26 Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup min rafin, tahmen e pris
min u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tepət tətuoun e nian Uhgin təmol
nətueintən. Məto roiu, kitat kinotatig e namnun nian, in təmiet-arəpa mau
kitiəh əm,† məmə otol atip sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkisən təfagə
rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun.
27 Kitat netəmim, Uhgin tinələhəu nian ətuatip rəhatat kitiəh kitiəh məmə
okotimis lan, mau kitiəh əm. Kən uarisig lan un, in otakil rəhatat nolən min.‡
28 E nolən kitiəh əm, Kristo təmol atip sakrifais lan, mau kitiəh əm,§ məmə
in otatipa-in təfagə rəha netəmim tepət.* Məto uarisig, nian otatitəlig-pa min,†
in otəsuwa-minən o nos-irəkisən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm
kotəsahgin, nəumis tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiəh əm, kən in tinahmen

1 Natimnat min rəha Lou, ilat kotahmen e narmi nat* itəm otəsuwəhən
kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nipəti nat. E nup min rafin pris min koatol
sakrifais. Məto nat əpnapin məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru
nolən iəfak min itəm kotuwa o Uhgin kotətuatip e niganəmtin, məto-inun ilat
narmi sakrifais agin, itəm toapoap.
2 Okəmə sakrifais min ilat kotahmen, motitun nolən netəmim kotətuatip. Kən
iəfak min kotitun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrifais, məto-inun nikilat
tinəruən rəkis mau kitiəh əm. Kən okəmə tinafəl rəkis nikilat nəhlan, kən ilat
kəsotəto minən tərat o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərat.
3 Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm
məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat min rəhalat,
4 məto-inu nita nəni ne kau in təruru agin nos-irəkisən təfagə rat.†
5 Tol nəhlan, nian Kristo tinatimnə e nətueintən, in təmən-ipən kəm Uhgin
məmə,
"Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-ipən kəm ik.
Məto ik nəmol-pən nipətik kit məmə ekuwin lan."‡
6 Kəmotuwaan ətip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otimnə ron ik,
kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.
Məto nat əpnapin koatol nəhlan,
məto kəsotolən məmə nikim tagien elat.
7 Kən io iatən məmə,
"Kəmətе nəghatən kit tətatig e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in io məmə,
'Uhgin, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.' "§
8 Kristo təmən aupən məmə,
"Ik nakapəs sakrifais min
ne natimnat min itəm koatos-ipinə kəm ik,
ne natimnat min itəm katuwaan ətip e olta,
ne sakrifais min itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.

† **9:26:** Hip 9:12,28 ‡ **9:27:** 2 Kor 5:10 § **9:28:** Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * **9:28:** Aes 53:12 † **9:28:** Mat 16:27 ‡ **9:28:** 2 Tim 4:8 * **10:1:** Kol 2:17; Hip 8:5 † **10:4:** Hip 9:12-14 ‡ **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8 § **10:7:** Mat 26:39

Natɨmnat mɨn u, ik nakapəs,
kən kəsotolən məmə nɨkim tagien elat,”
(nat əpnapɨn məmə ilat koatətəu-pən suatɨp itəm Lou təmən.)
9 Məto Kristo tatən mɨn məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəlɨgən rəham.”
E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkɨs nəniəkɨsən oas rəha nasituən, məmə in
otələhəu nəniəkɨsən wi rəha nasituən kit.
10 Kən Iesu Kristo təmol nətəlɨgən rəha Uhgɨn tol nulan. In təmol sakrifais atɨp
e nɨpətɨn,* mau kitiəh əm,† məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim
mɨn.‡
11 Nian rafin, pris mɨn ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol
sakrifais, moatol nat kitiəh əm nian rafin, o nafəl rəkɨsən nolən rat. Məto
sakrifais mɨn u, ilat kəsotahmen agɨn-əhən o nos-irəkɨsən təfagə rat nian kit.
12 Məto pris u rəhatat, tɨnol rəkɨs rəhan sakrifais mau kitiəh əm, kən sakri-
fais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkɨsən nolən rat rəha netəmim tatuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə. Kən nian tɨnələhəu rəkɨs nəhlan rəhan sakrifais, kən
in tɨnatəpələh§ e nelmɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən.
13 Kən ikɨn əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgɨn otol rəhan tɨkɨmɨr mɨn kotah-
men e nɨməhan itəm tateguafəl nelkɨn lan,*
14 məto-inu e nolən sakrifais mau kitiəh əm əh, Kristo təmol rəhan netəmim
kɨnotətuatɨp e nɨganəmtɨn, matuwɨn matuwɨn, namnun tɨkə. Netəm mɨn u,
ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa motasim.
15 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn, in mɨn tatən wɨr natɨmnat mɨn u kəm itat. In
təmən məmə,
16 “Iərəmərə tatən məmə,
‘Nian itəm otəpanuwa,
oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol nulan.
Io oekos-ipən lou mɨn rəhak e nɨkilat,
kən oekəte rəkɨs-pən e rəhalat-kapə.’ ”†
17 Kən in tatən mɨn məmə,
“Io oekaluin rəhalat nolən rat mɨn,
kən nɨkik otəsəht mɨnən nolən mɨn rəhalat itəm koatətgəhl Lou.”‡
18 Nian Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat okəsotol mɨnən
sakrifais tuwɨn kəm Uhgɨn ron.

Pəs kotətul əskasɨk e rəhatat nahatətəən

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Tol nulan, kən nɨta Iesu təmol məmə kitat kotɨtun
nuwɨnən imə Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, kən məsotəgɨnən.
20 Roiu əh, Iesu in təməte suatɨp wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap nɨməhan
itəm tatəkulosɨg Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, tatəpsen-pən nɨpətɨn. Kən mol suatɨp wi
u rəhatat məmə kitat kotɨtun nuwɨn-pənən ikɨn, motuwɨn o Uhgɨn.§
21 Kən pris asol agɨn rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə* e nimə rəha
Uhgɨn, inun rəhan netəmim.†
22 Tol nulan, pəs kotuwɨn iuəhkɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn,‡ e nɨkitat itəm tərioah
e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo təmorautin-pən nɨtan e nətəlɨgən mɨn

---

* **10:10:** Hip 2:14 † **10:10:** Hip 7:27 ‡ **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26 § **10:12:** Pris mɨn, ilat koatətul əm nian ilat kɨnotol rəkɨs sakrifais mɨn rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais mɨn okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiəh əm o nafələn rəhatat nolən rat mɨn. Rəhan sakrifais in tahmen agɨn maprəkɨs. Kən Iesu tatəpələh lilɨn. Əplan mɨn-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11 § **10:20:** Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * **10:21:** Sek 6:13 † **10:21:** Hip 3:6 ‡ **10:22:** Hip 7:19; Efes 3:12

rəhatat məmə kitat okotasim.§ Kən in təmaikuas rəkɨs e nɨpətɨtat e nəhau talien, in əm in əm.*
23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəlɨgən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul tɨmtɨm lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotɨtun nagɨleən e rəhan nəghatən mɨn itəm tɨnəmən-iəkɨs rəkɨs kəm itat.
24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəlɨgən rəhatat mɨn, məmə kitat okotolkeike kitat mɨn, kən moatol təwɨr təwɨr kəm kitat mɨn tatuwɨn təhmɨn mɨn nəhlan.
25 Təsəwɨrən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfɨmɨnən kitat mɨn. Netəmim neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat mɨn nian rafin.† Kən nian kotəplan məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkɨr, təwɨr məmə kitat koatəkəike e nem əskasɨkən itat mɨn, moatol tatər təhmɨn mɨn.
26 Təwɨr məmə koatem əskasɨk itat mɨn nəhlan, məto-inu okəmə kitat kɨnotɨtun rəkɨs nɨpahrienən, məto kəsotolən nat agɨn lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmə sakrifais kit mɨn tɨkə agɨn o nos-irəkɨsən təfagə rat rəhatat.‡
27 Kən okəmə sakrifais kit mɨn tɨkə mə otos-irəkɨs təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitiəh əm əh-ikɨn tətatɨg. Inun, kitat koatəgɨn, moatasiəp, məto-inun kitat kotɨtun wɨr məmə kitat koatəsahgin əm nalpɨnən əskasɨk, ne nɨgəm asol rəha nemə̈ha rəha Uhgɨn itəm otəkəike mus rəhan tɨkɨmɨr mɨn.§
28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat əpnapɨn e Lou, kən etəmim kəiu o kɨsɨl okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mɨmɨs. Okol kəsotasəkitunən.*
29 ?Məto təhrol e netəm mɨn un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgɨn?† Uhgɨn təmol nəniəkɨsən rəha nasituən kəm kitat, kən nɨta Kristo təmol nəniəkɨsən u tətatɨg matəmegəh.‡ Nɨtan əm un, tɨtun nolən etəmim tasim, kən in etəmim rəha Uhgɨn.§ ?Məto təhrol e etəmim itəm tatehm əpnapɨn əm nɨta u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmɨn Rəha Uhgɨn in tatoor nəwɨrən rəhan kəm netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat Narmɨn əh? Suah u, tətuatɨp agɨn əm məmə nalpɨnən rəhan in otəskasɨk maprəkɨs-in nalpɨnən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha Moses.
30 Məto-inu kitat kɨnotɨtun rəkɨs Uhgɨn u itəm təmən məmə,
“Nalpɨnən nɨtai nat, inu wək rəhak əm.
Kən io oekalpɨn nɨtai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*
Kən in təmən mɨn məmə
“Iərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.”†
31 Uhgɨn u itəm tatəmegəh, tətatɨg tətatɨg. Kən okəmə kitat kotatɨg əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmɨn nəhlan, nat u in nat kit rəha nəgɨnən.
32 Təwɨr məmə nɨkitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpɨn itəmat aupən. E nian u, itəmat nəmotatɨg e nəluagɨnən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkɨs kit, itəm nəmotatɨg e nahmə̈ən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasɨk.
33 Nian neen netəmim koatən rat itəmat e nɨganəmtɨ netəmim,§ kən moatol mɨn natɨmnat rat mɨn neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmotos moatətul-pən o netəm mɨn un itəm katol tərat elat nəhlan.
34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwɨn e kala-pus, kən itəmat nəmotatɨg e nəratən məsɨn rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotakləh-in natɨmnat mɨn rəhatəmat, kən itəmat nɨkitəmat təmagien əm,†

§ **10:22:** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * **10:22:** 1 Pita 3:21 † **10:25:** Hip 3:13 ‡ **10:26:** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 § **10:27:** 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28:** Dut 17:6,7 † **10:29:** Hip 6:6 ‡ **10:29:** Mat 26:28 § **10:29:** Nol Əpən 1:5 * **10:30:** Dut 32:35 † **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ **10:32:** Fil 1:29,30 § **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:** Hip 13:3 † **10:34:** 1 Pita 4:13

məto-inu itəmat nəmotɨtun rəkɨs məmə rəhatəmat natɨmnat neen əh-ikɨn tətatɨg, itəm in təwɨr maprəkɨs, kən natɨmnat mɨn u, okol təsɨkəən nian kit.‡
35 Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgɨn otəpanos-ipɨnə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wɨr mɨn əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwɨrən məmə onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasɨk rəhatəmat.
36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh,§ məmə nəkoatol natɨmnat itəm Uhgɨn tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natɨmnat mɨn itəm in təmən-iəkɨs məmə otos-ipɨnə kəm itəmat.*
37 Məto tol nulan, inun Uhgɨn təmən mihin məmə,
"Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsolən kəmɨn.†
38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatɨp e nɨganəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
mɨnətan təlɨg-təlɨg,
kən nɨkik otəsagienən ron."
39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlɨg-təlɨgən məmə Uhgɨn otərəkɨn kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgɨn, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən
1 ?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən e natɨmnat mɨn u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotɨtun wɨr məmə natɨmnat mɨn u, ilat nɨpahrienən. Nat əpnapɨn məmə kəsotehmən* natɨmnat mɨn u, məto kitat kotɨtun wɨr məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat.
2 Kən Uhgɨn təmənuwi netəm mɨn u aupən o rəhalat nahatətəən.
3 Nahatətəən tatol məmə kitat kotɨtun wɨr məmə natɨmnat rəha nətueintən u, Uhgɨn təməghat əm, kən ilat kəmotatɨg.† Natɨmnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tɨnatɨg rəkɨs mol ilat lan.
4 Epel in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgɨn itəm təwɨr maprəkɨs-in rəha Ken.‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn nəhlan, kən Uhgɨn təmən-iarəp məmə in etəm ətuatɨp kit, kən nɨkin tagien o nosən rəhan natɨmnat. Kən nat əpnapɨn məmə suah u təmɨmɨs rəkɨs, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§
5 Kən Inok təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn, tol nəhlan in təsɨmɨsən. Uhgɨn təmos-irəkɨs in e nətueintən u, məmə otuwɨn əpəh ilɨs e nego e neai. Netəmim kəsotəplan mɨnən, məto-inu Uhgɨn təmɨləs-irəkɨs.* Məto nian Uhgɨn təməsɨləs-irəkɨsən-əh, Uhgɨn təməgətun kəm in məmə nɨkin tagien ron.
6 Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgɨn, in təsolən Uhgɨn nɨkin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgɨn,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgɨn tətatɨg, kən matətou netəm mɨn un itəm kotalkut o nɨtunən in.
7 Noah in təmahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Tol nəhlan, nian Uhgɨn təmatən-ipən natɨmnat mɨn kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatɨsiai-in, matol nəwian. Kən in təmiləkɨn nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan

‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * **10:36:** Hip 6:15; 9:15 † **10:37:** Nol Əpən 22:20 ‡ **10:38:** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11 * **11:1:** 2 Kor 4:18 † **11:3:** Jen 1 ‡ **11:4:** Jen 4:4-5 § **11:4:** Hip 12:24 * **11:5:** Jen 5:21-24 † **11:6:** Hip 7:19 ‡ **11:7:** Hip 11:1 § **11:7:** Jen 6:13-22

min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətuatip e niganəmtin.*
8 Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə otuwin e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgin. Nəptən əh, Uhgin təmən-iəkis rəkis kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwin hiə ne.
9 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən mətatig e nəptən u itəm Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm in.† Məto təmətatig ikin əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgin təmos-ipən nəniəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nimə tapolən.‡
10 Epraham təmol nulan, məto-inu in tatəsahgin məmə otuwin e taon kit§ itəm nəukətin tiəkis, otətatig tuwəh.* Taon u, Uhgin əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətatig.†
11 Sera tətahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin məmə in tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmiləs nətin u, məto-inun in təmahatətə lan məmə otol nəniəkisən rəhan tuwa miet-arəp.‡ §
12 Epraham tinaguihl rəkis, otəsuwəhən timis,* məto noanol min tepət kəmotisi-pən lan. Nat əpnapin məmə in etəmim kitiəh əm, məto noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne nimənləkil əpəh itəhəi itəm kəruru nafinən.†
13 Netəm min u, ilat kəmotahatətə əskasik e Uhgin, məto nian kəmotimis, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat.‡ Ilat koatəplan natimnat min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, məto nikilat tagien pik məmə okotəplan.§ Kən ilat moatən-iarəp məmə koatatig e nətueintən u məto ilat kotahmen əm e iapispis min əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikin.
14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat ətuatip ikin.
15 Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kinotapəs rəkis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəligən matuwin, məto təsolən mihin.†
16 Ilat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprəkis, inun e nego e neai.‡ Kən o nat u, in təsaulis-inən§ məmə okən məmə in rəhalat Uhgin.* Kən Uhgin təmol əpen-əpenə rəkis e taon kit† ikin əh.
17-18 Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgin təmən-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgin təmən-iəkis kəm in tol nulan, "Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət." Məto e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgin təmek asgəwin in, kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitiəh əm§ u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgin.* 19 Məto-inu Epraham nikin tatəht məmə Uhgin titun

* **11:7:** Jen 6:9 † **11:9:** Wək 7:5 ‡ **11:9:** Jen 12:1-8 § **11:10:** Hip 12:22; 13:14 * **11:10:** Nol Əpən 21:2, 14 † **11:10:** Hip 11:16 ‡ **11:11:** Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. 'Epraham təmahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin Sera tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u məto-inu Epraham təmahatətə e Uhgin məmə in otol rəhan nəniəkisən tuwa miet-arəp.' § **11:11:** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * **11:12:** Rom 4:19 † **11:12:** Jen 22:17 ‡ **11:13:** Hip 11:39 § **11:13:** Mat 13:17 * **11:13:** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † **11:15:** Jen 24:6-8 ‡ **11:16:** 2 Tim 4:18 § **11:16:** Mak 8:38 * **11:16:** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † **11:16:** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18:** Jen 21:12; Rom 9:7 § **11:17-18:** Nat əpnapin məmə Epraham nətin kit min u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətin u Aisak katən məmə in noan kitiəh əm məto-inun Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * **11:17-18:** Jen 22:1-10; Jem 2:21

nolən etəmim təmegəh min e nimisən.† Kən in təmos min netin, iuəhkir əm tahmen məmə in təmegəh min e nimisən.

20 Aisak təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwirən rəhan tuwin kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat min itəm otəpanuwa nian kit.‡

21 Jekop təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian iuəhkir əm in timis, in təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwirən kəm nəti Josep mil.§ In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in matənwiwi Uhgin.

22 Josep təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, iuəhkir əm in timis, kən in təmatəghat-in nian noanol min rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkis əm kəm ilat məmə okotəhrol e nikilkilin.*

23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wir kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡

24 Moses təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən məmə okən məmə in nəti pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.§

25 In təməsolkeikeən məmə otətatig e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətatig o nian əkuəkir əm. In nikin təmagien məmə otuwin moatatig ilat netəmim rəha Uhgin, moatəto tərat ilat min ilat.

26 Nikin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nikin otagien təhmin min o nat u taprəkis-in məmə otatəto təwir e natimnat wir min e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgin otos-ipən kəm in.‡

27 Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgin, kən təmagim Ijip§ məsəginən kig u itəm nemə̇ha tatol pik. In təməseirairən mitəlig, in təməkəike matuwin, tahmen məmə inu tatəplan Uhgin u, itəm etəmim təsəplanən e niganəmtin.

28 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha Nuhagego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nita sipsip e toa e nimə min rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgin otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən nenətilat min u nəman,† itəm kəmotaupən kaiir.

29 Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, ilat kotitun neguəfiminən e Nitəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan tahmen əm e nitən iasək. Məto nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhəi təməmik ilat, kən kotamnim.‡

30 Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh, mətoarus-pən nian sepin, kən əmun, fenis asol un, təmitəgit misas.§

31 Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgin. Kən tol nəhlan, nikin təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun wir natimnat ikin. Ilau kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u, noanol min rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgin.†

---

† **11:19:** Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ **11:20:** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21:** Jen 48:1,8-22 * **11:22:** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † **11:23:** Eks 2:2 ‡ **11:23:** Eks 1:16, 22 § **11:24:** Eks 2:10 * **11:26:** Hip 13:13 † **11:26:** Luk 14:33 ‡ **11:26:** Hip 10:35 § **11:27:** Eks 12:50, 51 * **11:28:** 1 Kor 10:10 † **11:28:** Eks 12:21-23 ‡ **11:29:** Eks 14:21-31 § **11:30:** Josua 6:12-20 * **11:31:** Jos 2:1-16 † **11:31:** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25

32 Məto okol esənən tuwɨn təhmɨn mɨn. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡
ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefɨt,‡ ne Samuel,§ ne ien mɨn.
33 Ilat u kəmotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natɨmnat
tepət. Ilat kəmotit noanol mɨn rəha Isrel motuwɨn motəluagɨn ilat netəm ik
pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatol win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatɨp mɨn, kən
moatos natɨmnat wɨr mɨn itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat.
Kəmotahtosɨg-in nohlɨn laion mɨn, məmə okəsotunən ilat,†
34 kən ilat kəmotohamɨs nɨgəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagɨm tənin
netəm kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha nəluagɨnən.§ Ilat rəhalat
nəsanənən tɨkə, məto Uhgɨn təmos-ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol
win e mopael mɨn rəha nɨməptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.†
35 Nɨpɨtan neen əh-ikɨn itəm kotahatətə əskasɨk e Uhgɨn, kən tol nəhlan
Uhgɨn tatol nenətɨlat kotaiir-pa mɨn e nɨmɨsən.‡ Məto netəmim neen əh-ikɨn
itəm kotahatətə əskasɨk e Uhgɨn. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tɨkɨmɨr mɨn
koatol nəratən ne nahməən kəm ilat e nɨpətɨlat, kən nɨkilat təsəhtən nat u.
Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə rəhalat tɨkɨmɨr mɨn okotɨkɨs ilat.
Ilat koatahatətə məmə Uhgɨn in otol ilat kotəmegəh mɨn e nəmegəhən kit itəm
təwɨr maprəkɨs.
36 Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat.§ Kən ilat
neen, netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.*
37 Ilat neen, kəmahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn,† kən ilat neen, netəmim
kəmotəmɨk soə rəha nətahlən nɨg, motətatɨp nɨpətɨlat nəwtain kəiu, moto-
hamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat e nisa rəha nəluagɨnən.‡ Kən ilat
neen koatuwɨn əm e nuwɨgɨ nəni ne sipsip.§ Ilat ian-rat mɨn agɨn, nian rafin
netəmim koatərəkɨn ilat, moatol tərat agɨn elat.
38 Ilat, netəm wɨr mɨn. Nətueintən u, təsahmenən məmə ilat okotatɨg ikɨn.
Məto ilat kəmoatatɨg əpnapɨn əm, əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, ne e nɨtot mɨn,
ne e nɨpəg kəpiel mɨn,* ne nɨpəg mɨn əpəh e nɨsɨp.
39 Netəm mɨn u, ilat rafin kəmotahatətə əskasɨk nulan e Uhgɨn, kən in təmos-
ipən nərɨg wɨr kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgɨn təmən-
iəkɨs rəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat,§
40 məto-inu in tɨnol rəkɨs nalpəkauən kit rəhan, məmə in otol təwɨr maprəkɨs
kəm kitat. Kən e nətəlɨgən rəhan, in tolkeike məmə otɨlpɨn kitat min ilat u
aupən, məmə kitat min ilat əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun
naiuən.*†

12

Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in nenətɨn mɨn

1 Kən netəm mɨn u, ilat tepət tepət, koatatɨg kɨtəlau e kitat, koatətul-arəp
o Uhgɨn, moatahatətə əskasɨk lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatɨləs-ipər

‡ **11:32:** Jaj 6-8 § **11:32:** Jaj 4-5 * **11:32:** Jaj 13-16 † **11:32:** Jaj 11-12 ‡ **11:32:** 1 Saml 16:1,13 § **11:32:** 1 Saml 1:20; 3:19—4:1 * **11:33:** 2 Saml 8:1-3 † **11:33:** Dan 6:22 ‡ **11:34:** Dan 3:19-27 § **11:34:** Eks 18:4 * **11:34:** 2 King 20:7; Jaj 16:28 † **11:34:** Jajes 15:8 ‡ **11:35:** 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 § **11:36:** Jer 20:2; 37:15 * **11:36:** Jen 39:20 † **11:37:** 2 Kron 24:21 ‡ **11:37:** 1 King 19:10; Jer 26:23 § **11:37:** 2 King 1:8 * **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm mɨn u neen kəmoatos natɨmnat wɨr mɨn itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkɨsən kit əh-ikɨn itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgɨn otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatɨp kit mɨn rəha nənən "okotətoarus ahmen ahmen əm mak," tol nulan, "kitat min ilat mɨn un, okol kələh kitat kotətuatɨp agɨn."

nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlim ətain
itat məmə kəsotaiu pikən, ne təfagə rat itəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat
kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm Uhgin təmələhəu aupən-in kitat.
2 Kotitun nolən nian niganəmtitat otatətul-pən əm o Iesu,‡ itəm in nəukəti na-
hatətəən rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən
rəhatat. Pəs kitat nikitat otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən
kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau, kən məto nahməən.* Məto in təmol
nat əpnapin lan, megəhan-in naulisən rəha nimisən e nig kəməluau, məto-
inu təmol rəhan nətəligən təskasik o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu, in
tatəpələh e rəhn matip Uhgin u in Kig,† ikin nepətən ne nisiaiiən tətatig ikin.
3 Təwir məmə nikitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasikən e nian iol təfagə
min kəmotərakin-pən nəghatən rat min kəm in, məmə nikitəmat otəsəpouən‡
kən motapəs nahatətəən rəhatəmat.
4 Ekitun məmə itəmat, noatəluagin o noh rəkisən təfagə rat e nəmegəhən
rəhatəmat, məto itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u.§
5 Itəmat ninotaluin rəkis nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E
nəghatən u, Uhgin təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətin ətuatip min,
matən məmə,
"Nətik, nian Iərəmərə tətəg-ətuatip-in ik,
solən nat əpnapin lan.
Əsolən nikim təpou nian in tətagət pik lam.
6 Məto-inu okəmə Iərəmərə tolkeike pik suah kit,
kən in təike məg-ətuatip-in suah un.*
Kən okəmə in tos suah kit məmə nətin,
kən in təike malis-alis."†
7 Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkis min. Uhgin tatos-ipa nian iəkis
min u o nəg-ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgin min, mol məmə in tatəg-
ətuatip-in nulan itəmat.‡ ?Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-
ətuatip-inən?
8 Uhgin tatəg-ətuatip-in rafin nenətin ətuatip min.§ Okəmə Uhgin təsolən
nəhlan etəmat, kən nipətin u məmə sənəmə itəmat nenətin ətuatip min, itəmat
nisualkələh lapin.
9 Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatisiai-
in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha narmitat* itəm tətatig e nego e neai?
Təwir məmə okotos-iəhau agin itat, kən motatig ahgin.† Kən e nolən əh, kitat
okotos nəmegəhən.‡
10 Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm
nətəligən. Məto Uhgin tətəg-ətuatip-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat
kotasim tahmen lan.§
11 Okəmə Uhgin tətəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat
kəmotun, məto tisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmə kotegəhan-in məmə nəg-
ətuatip-inən əh otiuw asilə e rəhatat nətəligən, kən in otoe noan təwir, inun
nəməlinuən* itəm tatisi-pən e nətuatipən.
12 Tol nəhlan, nat əpnapin məmə itəmat noatatig e nian iəkis, məto otiləs-ipər
nelmitəmat itəm təpou, məmə otəsanən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig,
motol məmə kuəskasik o naiuən.†

---

* **12:1:** 1 Kor 9:24 † **12:1:** Hip 10:36 ‡ **12:2:** Sam 25:15 § **12:2:** Hip 2:15 * **12:2:** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2:** Mak 16:19 ‡ **12:3:** Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § **12:4:** Hip 10:32-34 * **12:6:** Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † **12:6:** Prov 3:11-12 ‡ **12:7:** Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § **12:8:** 1 Pita 5:9 * **12:9:** Nam 16:22; 27:16 † **12:9:** Jem 4:7 ‡ **12:9:** Aes 38:16 § **12:10:** 2 Pita 1:4 * **12:11:** Aes 32:17; Jem 3:17,18 † **12:12:** Aes 35:3

13 “Otol suatip rəhatəmat tətuatip wir,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimis,
nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,§
məto in otəpanəwir min.”*

Etəm təsahatətəən e Uhgin, in otəkəike mos nalpinən

14 Otalkut məmə onakatig wir itəmat netəmim rafin e nəmə̇linuən.† Kən motalkut məmə nəkotol itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim itəm təsasimən, okol təsəplanən niganəmti Ierəmərə nian kit.§

15 Otəto wir itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwin otəpou e nəlugi suatip, kən məsosən nəwirən rəha Uhgin.* Otəto wir min itəmat məmə noki nig akona kit† in otəsuwinən e nikitəmat, kən məwiə, mol noan tepət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin titun nərəkinən nəmegəhən rəha netəm iasim neen min.

16 Oatəto wir itəmat məmə suah kit təsit əpnapinən iərman o pətan.‡ Itəmat kit otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatipən, in tatol nat əpnapin e Uhgin. In təmaupən maiir, məto in təmol-salim-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir.§ Məto nəmti nat u, in təmol-salim-in, in nagwənən itəm təmun mau kitiəh əm.

17 Itəmat nəkotitun məmə uarisig, nikin otəpanuwin min e nepətən rəha nəmti-nipin. Kən təmalkut pik məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwirən kit kəm in. Məto nat əpnapin məmə təmətasək pik pap ron,* məto okol təsəuhlinən nikin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwirən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pisin e namnusən təwir

18-21 Aupən ikin, noanol min rəha Isrel, kəmotuwin e nitot asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikin əh, kəmotəplan nigəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mirəfin nat, kən kəmotəto nimətag asol ne təwi tətagət əfəmah,† kən kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlig-in rəhan nəghatən min, kən ilat kəmoatən əskasik məmə ilat kotapəs agin-əh nəto minən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp o nəghatən u, təmən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwin e nitot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apin motahtimnu timis.”* Nian Moses təməplan natimnat min u, in min təmə̇to tərat kən məmə, “Io enəgin u enəgin, minətasiəp.”†

Məto itəmat nəsotuwamən ikin-u.‡

22 Itəmat nəmotuwa e nitot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgin ikin itəm tatəmegəh, tətatig tətatig. Inun Jerusalem wi əpəh ilis e nego e neai,† u nagelo min taosan taosan kəmuəfimin ilat ikin o nagienən asol.

23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfiminən asol rəha netəmim rəha Uhgin, itəm kotahmen e netəm kəmotaupən kaiir u rəhan min,‡ nərgilat kəmə̇te rəkis e nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgin, itəm otəpanakil netəmim rafin.* Itəmat nəmotuwa motol kitiəh itəmat narmi netəm ətuatip itəm kinotimis rəkis, kən Uhgin tinol ilat kinotətoarus mak.†‡

---

‡ **12:13:** Prov 4:26 § **12:13:** Kal 6:1 * **12:13:** Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † **12:14:** Rom 14:19 ‡ **12:14:** Rom 6:22 § **12:14:** Mat 5:8 * **12:15:** Hip 3:12; 4:1 † **12:15:** Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ **12:16:** 1 Kor 6:18 § **12:16:** Jen 25:29-34 * **12:17:** Jen 27:30-40 † **12:18-21:** Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ **12:18-21:** Dut 4:12 § **12:18-21:** Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * **12:18-21:** Eks 19:12,13 † **12:18-21:** Dut 9:19 ‡ **12:18-21:** Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § **12:22:** Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * **12:22:** Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † **12:22:** Kal 4:26 ‡ **12:23:** Eks 4:22 § **12:23:** Nol Əpən 20:12 * **12:23:** Jen 18:25; Sam 94:2 † **12:23:** Fil 3:12 ‡ **12:23:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u, “Uhgin tinol ilat kinotətoarus mak” tol nulan, “Uhgin tinol ilat kinotətuatip agin.”

24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u
itəm Uhgin təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nita Iesu, itəm in təmorautin-
pən§ mol itəmat nakotasim. Nita əh in təmən-iarəp natimnat min u itəm
kotəwir motaprəkis-in natimnat min itəm nita Epel təmən-iarəp.*†
25 O natimnat min u, oatəto wir itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən
məntaatəmat o Uhgin‡ u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etəmim
əm. Kən kitat kotitun məmə netəm aupən kəməsotətəlig-inən rəhan nəghatən
o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotagim rəkisən e nalpinən rəhalat. ?Kən okəmə
tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgin itəm
təmisi-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat?* ?Kitat okotagim rəkis-in
ahrol nulan?
26 Nian aupən, nəwia Uhgin təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təmən-iəkis
kəm itat məmə, "Nian kit min əh-ikin, io ekəloal min e nətueintən. Kən o nian
əh, sənəmə nətueintən əm ekatigtig lan tasiəp, məto neai min otasiəp-asiəp
məloal."‡
27 Nian Uhgin tatəghat-in məmə, "Nian kit min əh-ikin," nipətin un məmə
in otatigtig§ e natimnat rəha nətueintən əm itəm Uhgin təmol, məmə otoh
rəkis ilat. Otoh rəkis nəhlan natimnat, məmə natimnat itəm okəsotəloalən, ilat
okotatig, kən inun, natimnat itəm okotatig lilin.
28 O nat u, təwir məmə kitat kotən tagkiu o Uhgin, məto-inu kitat koatos nego
rəha Uhgin u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.* Təwir
məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nikin tagien lan, məmə kitat okotisiai-
in, kən motəgin min,†
29 məto-inun Uhgin rəhatat, in tahmen e nigəm asol kit itəm tatuwaan ətip
natimnat rafin.‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat min tahmen e
piatəmat min.*
2 Sotaluinən nehmən iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.† !Okəm-naka
ilat nagelo min! Netəmim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir
netəmim, məsotitunən məmə ilat nagelo min.‡
3 Sotaluinən netəm kotatig e kalapus.§ Nikitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat
tahmen əm məmə inun ik min nəkətatig e kalapus. Otəto kələh nahməən e
nikitəmat, itəmat netəm min un itəm katol tərat elat, tahmen əm məmə inun
ik natəto nahməən e nipətim atip.
4 Pəs netəmim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian
rafin.* Pəs netəmim rafin kotəgin o niməhan rəhalat min, məsoteguafələn.
Uhgin otakil etəm aluə ne pətan əkəku itəm kətuapil kələh, kən makil min
iərman ne pətan itəm kətuapil kələh, iərman itəm tətapil ilau pətan u sənəmə
rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman.†
5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nikim təike magien əm o rəham
natimnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgin tatən məmə,

§ **12:24:** Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * **12:24:** Jen 4:10; Hip 11:4 † **12:24:** Nita Epel in təmən-iarəp məmə Uhgin otol nalpinən, məto nita Iesu təmən-iarəp məmə Uhgin otoh rəkis nalpinən. ‡ **12:25:** Hip 3:12 § **12:25:** Hip 1:1 * **12:25:** Hip 2:2,3; 10:29 † **12:26:** Eks 19:18 ‡ **12:26:** Hag 2:6 § **12:27:** Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * **12:28:** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28:** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29:** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * **13:1:** Rom 12:10 † **13:2:** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2:** Jen 18:1-33 § **13:3:** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4:** Mal 2:15 † **13:4:** Dut 22:22 ‡ **13:5:** 1 Tim 3:3 § **13:5:** Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8

“Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit”*
6 Kən tol nəhlan kitat kotɨtun əsas, kən moatən məmə,
“Iərəmərə in iasitu rəhak,
tol nəhlan esəgɨnən.
Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”†
7 Nɨkitəmat otəkəike matəht netəm-iasol mɨn u rəhatəmat‡ itəm kəmotaupən
motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgɨn. Otətəlɨg-in-tu natɨmnat wɨr mɨn itəm
təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatətə e Iərəmərə tahmen əm elat.§
8 Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətatɨg nulan,
namnun tɨkə.*
9 Sotolən məmə nəgətunən wi pɨsɨn pɨsɨn mɨn tiuw rəkɨs itəmat o suatɨp
ətuatɨp.† Itəmat otuag-pən əm o Uhgɨn, itəm tətasitu etəmat e nɨkin agien
məmə otol rəhatəmat nətəlɨgən təskasɨk.‡ Təsəwɨrən məmə kitat okotətou-pən
nətuakəmən rəha nunən nagwənən,§ məmə in otol kitat kotəskasɨk, məto-inu
in nɨpahrienən, nətuakəmən əh, okol təsasituən e netəm koatol.
10 Rəhatat olta tatɨg. Məto pris mɨn itəm koatol wək rəhalat əpəh imə
e tapolən rəha nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun†
nagwənən‡ kit e olta u rəhatat.§
11 E nolən rəha pris asol agɨn, nian in tatohamnu rəkɨs nat megəh, kən matos
nɨtan kən muwɨn əpəh imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, kən mos-ipən kəm Uhgɨn o
nafəl rəkɨsən təfagə rəha netəmim.* Məto uarisɨg, katɨləs-iarəp nat megəh u
əpəh ihluə ikɨn e nimə tapolən mɨn rəhalat, motaan ətɨp.†
12 E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkɨs e taon,‡ kən ikɨn əh in təmətо nahməən
e nɨpətɨn, kən mɨmɨs ikɨn əh, məmə nɨtan§ tɨtun nafəl rəkɨsən təfagə rat rəha
netəmim, mol ilat kotətuatɨp, motasim, məmə ilat rəha Uhgɨn.*
13 Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətat ikɨn, motol kitiəh
kitat min əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matɨp məmə netəmim okotol
naulɨsən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.‡
14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatɨp imətat ikɨn tɨkə, itəm otətatɨg lilɨn.§
Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatɨp itəm kotɨtun məmə otəpanuwa.*
15 Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm
Uhgɨn nian rafin.† Sakrifais mɨn u rəhatat, inun, okoatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn
nian rafin, moatən-iarəp nərgɨn.‡
16 Sotaluinən o nolən təwɨr ne nawte-inən nat rəhatəmat tatɨg kəm netəm
rəhalat nat kit tɨkə,§ məto-inun in mɨn tahmen e sakrifais* itəm nɨki Uhgɨn
tagien ron.†
17 Otol nəwia netəm-iasol mɨn e niməfak,‡ kən motatɨg ahgin ilat. Ilat u,
koatehm wɨr nəmegəhən rəhatəmat,§ məsotamegən, məto-inu ilat kotɨtun
məmə okotəike motən nəmtət lan kəm Uhgɨn məmə ilat kəmotol wək u, təhrol

* **13:5:** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6:** Sam 118:6,7 ‡ **13:7:** Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § **13:7:** Hip 6:12 * **13:8:** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9:** Efes 4:14 ‡ **13:9:** Kol 2:7 § **13:9:** 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * **13:10:** Hip 8:5 † **13:10:** 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10:** Jon 6:48-58 § **13:10:** “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat olta” inun Kristo pɨsɨn əm (Jon 6:48-58). Pris mɨn aupən, ilat kəmotɨtun nunən noanuwəhgɨn nat megəh mɨn e sakrifais mɨn neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgɨn. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunən” Kristo, nɨpətɨn u məmə kəsotosən ron. * **13:11:** Lev 16:15 † **13:11:** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ **13:12:** Jon 19:17 § **13:12:** Rom 3:25 * **13:12:** Efes 5:26 † **13:13:** Luk 9:23 ‡ **13:13:** Hip 11:26 § **13:14:** Hip 12:27 * **13:14:** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † **13:15:** 1 Pita 2:5 ‡ **13:15:** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 § **13:16:** Rom 12:13 * **13:16:** Fil 4:18 † **13:16:** Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ **13:17:** Hip 13:7,24 § **13:17:** Aes 62:6; Wək 20:28

nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nɨkilat tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nɨkilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu agɨn-əhən etəmat.

18 Otəfak otɨmat,* məto-inu ekotɨtun əsas məmə rəhatɨmat nolən in tətuatɨp əm,† kən ekotolkeike agɨn məmə nian rafin itɨmat ioatol nolən təwɨr əm.

19 Io ekolkeike pɨk məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgɨn, məmə io ekɨtun nɨtəlɨg-pa-mɨnən otəmat uəhai əm.

20 Iatəfak mɨn otəmat mɨn məmə, Uhgɨn otasitu etəmat. Uhgɨn u, in nəukəti nəməlinuən.‡ Kən in təmol rəhatat Iərəmərə Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən,§ məto-inu nɨtan təmaiu o nolən nəniəkɨsən lilɨn* in tətatɨg matəmegəh.† Iesu əh, in etəm təwɨr maprəkɨs o nehm wɨrən sipsip mɨn rəhan.‡ Iatəfak məmə Uhgɨn u, 21 in otos-ipɨnə natɨmnat wɨr mɨn rafin kəm itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgɨn otol wək e nəmegəhən rəhatat kitiəh kitiəh,§ kən e nasituən rəha Iesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwɨr təwɨr, kən nɨkin otagien pɨk ron. Kən pəs kotɨləs-ipər nərgɨ Kristo ilɨs nian rafin, matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.*

22 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Naoa u rəhak təsəfəməh pɨkən. Məto iakətapəh əskasɨk otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh mɨn məmə nakotətəlɨg-in rəhak nəghatən mɨn itəm otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat.

23 Iakolkeike məmə onəkotɨtun məmə piətat u Timoti, ilat kəmotɨləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itɨmlau min, ekiamnə.

24 Itəmat otən təwɨr kəm netəm-iasol mɨn rəhatəmat, ne iəfak mɨn u imatəmat ikɨn. Netəm Itali kəmotən təwɨr kəm itəmat.

25 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin. Əwəh.

---

* **13:18:** 1 Tes 5:25 † **13:18:** Wək 23:1 ‡ **13:20:** Rom 15:33 § **13:20:** Wək 2:24 * **13:20:** Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † **13:20:** Hip 9:20 ‡ **13:20:** Jon 10:11 § **13:21:** Fil 2:13 * **13:21:** Rom 11:36

Jemes
Naoa itəm Jemes təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jemes

?Pah təmətе naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmətе naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Jemes təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatɨg e nəptən pɨsɨn mɨn rəha Iaihluə mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəm-iasol mɨn e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisɨg kotol nolən rat mɨn e niməfak mɨn əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwɨn e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Məto nian əskasɨk mɨn koatɨləs-pɨkɨn əh ilat.

?Təmətе naoa u o naka? Jemes təmətе naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat məto-inu kotatɨg e nian əskasɨk mɨn. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatɨp. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat mɨn kotəuhlin motuwa motəwɨr. Tətapəs nolən rat mɨn, kən matol nolən wɨr mɨn.

Jemes tatən təwɨr kəm ilat

1 Io Jemes, io slef rəha Uhgɨn ne Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat. Iatən təwɨr kəm itəmat noanol mɨn rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatɨg ikɨn mɨn rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatɨgən

2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natɨmnat mɨn əh tahmen e natɨmnat itəm nɨkitəmat tətagien pɨk əm lan.
3 Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotɨtun məmə nian nəratən mɨn koatɨləs pɨkən rəhatəmat nahatətəən e Uhgɨn, kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotɨtun nətul əskasɨkən məsɨn mɨn.
4 Kən nian onakoatətul əskasɨk e nəratən mɨn əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən mɨn ne nətəlɨgən mɨn rafin rəhatəmat okotətuatɨp motəsanən, kən nakotaskəlɨm nolən wɨr mɨn rafin.
5 Okəmə itəmat kit, rəhan nenatɨgən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otɨtun natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn tolkeike məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o Uhgɨn, kən Uhgɨn otos-ipən kəm in e nɨkin agien. Uhgɨn tətawte-in nɨtunən əh kəm netəmim rafin e nɨkin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in.
6 Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgɨn nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəlɨgən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəlɨgən kəiu, rəhan nətəlɨgən tətan əpnapɨn əm, in tahmen e peau-peau mɨn əpəh itəhəi itəm nɨmətag tatəhig-əhig ilat.
7 Okəm-naka nɨkin tatəht məmə Iərəmərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən.
8 Etəmim itəm tatos nətəlɨgən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasɨkən e nat kit itəm nɨkin tatəht məmə otol.
9 Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tɨkə, nɨkin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

1:1: Mat 13:55; Wək 15:13; Kal 1:19; 1 Pita 1:1 **1:2:** Rom 5:3-5 **1:3:** 1 Pita 1:7 **1:5:** Prov 2:3-6

10 Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nikin tagien min o nat u itəm in titun
məmə in nipahrienən, məmə Uhgin otos-iəhau, məto-inu in tahmen e nəgui-
nig itəm otəpanikə.
11 Nian mit tatər, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nig tauke məme,
kən rəhan nəwirən təmikə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol
rəhan wək min matos nautə tepət lan, kən in min otəpanikə.
12 Etəmim itəm tatətul əskasik nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in
tətatig e nəwirən pahrien, məto-inu, nian tinol win e nəratən min əh, kən
Uhgin otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilin. Uhgin təmən-iəkis
rəkis məmə nəmegəhən lilin u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.
13 Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən
məmə Uhgin tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat min, məto-inu okol nat kit
təsiuw-pənən nətəligən rəha Uhgin məmə in otol təfagə rat, kən Uhgin təsos-
ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim.
14 Məto nətəligən rat atip rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən
matiuw-pən in məmə in otatətəlig-in.
15 Nətəligən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tinuwa minepət, kən
tatuwa in nimisən.
16 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən məmə
suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgin in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm
netəmim o nolən təfagə rat.
17 Natimnat wir min rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm
o Uhgin əpəh ilis itəm təmol nəhag-əhagən min rafin əpəh e neai. Məto nolən
rəha Uhgin tol pisin e natimnat min u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə
nəghanpis koatətəu-pən. Uhgin təsol pisinən. In tətatig tətatig.
18 Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgin təmitəpun məmə kitat kəmotuwa nenətin
min nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə
e natimnat rafin itəm in təmol, kitat pisin əm rəhan nat keike, kotahmen e
nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgin

19 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Nikitəmat otəkəike
matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiəh kitiəh onəkotəkəike motətul matip o
nətəligən, məto onəsotafig-afig pikən o nəghatən, sotolən məmə nemə̈ha tatol
uəhai əm itəmat,
20 məto-inu nian nemə̈ha tatol suah kit, nemə̈ha u təsoe-inən noan itəm
tətuatip Uhgin tolkeike.
21 Otərakin rəkis nolən min rafin itəm tamkimik, ne təfagə rat min itəm
kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgin təmələhəu-pən rəhan nəghatən e
nikitəmat, kən nəghatən əh rəhan titun nosmegəhən itəmat. Kən təwir məmə
nakotos-iəhau rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wir nəghatən u.
22 Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgin, məto otətəlig-in kən motol nat
naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in
atip əm itəmat.
23 Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm
tateranəm wir e klas matəplan narmin,
24 kən nian tineranəm rəkis magim, mətaluin uəhai əm məmə niganəmtin
tahro min-nulan.

1:11: Aes 40:6-8 **1:18:** Jon 1:13 **1:20:** Pri 7:9 **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13

25 Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasik e lou itəm tətuatip agin u tatikis
netəmim,* kən matol e nian min rafin, məsaluinən nat itəm təmətо, məto in
tatol, in otətatig e nəwirən pahrien nian in tatol nəhlan.
26 Okəmə suah kit nikin təht məmə in tatətəu-pən wir nolən min rəha
nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wirən rəhan nəghatən min, in
tateiuə-in atip əm in, kən rəhan nolən min rəha nəfakən in nat əpnapin əm.
27 Nolən min rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgin tatəplan məmə in tətuatip
wir kən nəratən tikə lan kotol nulan: iəfak kit tatəkəike matehm wir suakəlh
min ne nəutahlimis min e nəratən min rəhalat. Kən matəkəike matehm wir
nəmegəhən rəhan məmə nolən rat min rəha nətueintən otəsolən məmə in
otamkimik lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotaprəkis-in netəmim neen

1 Piak min ne winik min. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat
itəm ilis agin kən katisiai-in pik. Məto təsəwirən məmə nəkotol təwir kəm suah
kit kən moatehm məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərat kəm
in.
2 Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah kit tatuwin-in
napən wir min u nəmtilat tiəkis, ne noanat min kəmol e iaen u kol tatipit-ipit.
Kən suah kit min tatuwin-in e napən rat min əm.
3 Təsəwirən məmə nakotos-ipən nisiaiian kəm etəmim itəm tatuwin-in
natimnat wir min, motən-ipən məmə, "Wa, məpələh u ikin təwir ikin." Məto
etəm tatuwin-in napən rat min, nakotən-ipən kəm in məmə, "Ətul-pən əpəh," o
"Əpələh əm e nisip."
4 Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat
ilis taprəkis-in netəmim neen min, kən e rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil
netəmim.
5 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-in-tu. Uhgin təmitəpun
rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətəən e Kristo otepət.
Kən təmitəpun min ilat məmə okotos nərəmərəən rəha Uhgin itəm təmən-iəkis
məmə rəha netəmim itəm kotolkeike in.
6 Məto itəmat nəmotehm rat ian-rat min. ?Məto netəmim pah min u koatol
nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə
tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh.
7 Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi Iesu itəm rəhan u
itəmat.
8 Lou rəha Kig itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Olkeike ik kit
tahmen əm məmə nakolkeike atip ik." In təwir pik otəmat okəmə nəkoatətəu-
pən pahrien nəghatən u.
9 Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim
neen min, nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat
netəm rəha nətgəhlən Lou.
10 Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən kitiəh əm rəha
Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətgəhl nəghatən min rafin
rəha Lou.
11 Tol nəhlan məto-inu, Uhgin u itəm tatən məmə, "Sakləh-inən pətan,"
in Uhgin kitiəh əm itəm tatən məmə, "Sohamnuən etəmim." Kən okəmə

* **1:25:** Nəghatən u, "lou itəm tətuatip agin u tatikis netəmim," tatəghat-in suatip rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatip əh, Uhgin tatikis in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatikis in e nalpinən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12 **2:1:** Wək 10:34-35; Jem 2:9 **2:5:** 1 Kor 1:26-28 **2:8:** Mat 19:19; Kal 5:14

nəsotakləh-inən nɨpɨtan, məto nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətgəhl Lou.

12 Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən mɨn rəha netəmim itəm kotɨtun məmə Uhgɨn otakil ilat e lou itəm tatɨkɨs ilat.
13 Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkitunən netəmim, kən Uhgɨn mɨn otəsasəkitunən suah u nian in otakil netəmim. Məto okəmə itəmat nakotasəkitun netəmim, kən Uhgɨn otasəkitun itəmat, kən mən-ipɨnə məmə onəsotosən nalpɨnən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpɨnən kəm netəmim.

Nahatətəən ne wək wɨr mɨn

14 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətahatətə e Iesu Kristo, məto in təsolən wək wɨr kit, kən rəhan nahatətəən in təwɨr o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okol təsosmegəhən suah kit.
15 Tol mə inu ne. Piatat kit o wɨnɨtat kit, rəhan napən tɨkə, kən nɨgɨn nagwənən təsahmenən.
16 Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, "Atuwɨn, pəs Uhgɨn otasitu lam, kən onəsətəpən, onakagwən wɨr." ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wɨr naka?
17 E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pɨsɨn əm, məto məsolən wək wɨr kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmɨmɨs, nɨpətɨn tɨkə.

18 Məto okəm-naka suah kit otən məmə, "Netəmim neen koatos nahatətəən, kən netəmim neen koatol wək wɨr mɨn." Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, "Okəmə esehmən rəham wək wɨr mɨn, kən esɨtunən okəmə rəham nahatətəən in nɨpahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wɨr mɨn rəhak, kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in nɨpahrienən."
19 Inu nəghatən kit itəm nəmən nɨpahrienən lan məmə, "Uhgɨn kitiəh əm." !Təwɨr ron ik! Məto iərmɨs mɨn, ilat mɨn kotɨtun məmə nəghatən əh in nɨpahrienən, kən moatasiəp katəgɨn pɨk.
20 !Ik rəhm-kapə tɨkə! Etəmim itəm tətahatətə, məto təsolən wək wɨr mɨn, rəhan nahatətəən in nɨpətɨn tɨkə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nɨpahrienən.

21 Nɨkim otəht tɨpɨtat u Epraham. Uhgɨn təməplan məmə in tətuatɨp e nɨganəmtɨn e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətɨn u Aisak, muwɨn mələhəu-pər e olta.
22 Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək mɨn kətioal nat kitiəh, kən rəhan nahatətəən təmoe-in noan, inu rəhan wək mɨn.
23 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn təmuwa mol nɨpahrienən, tatən məmə, "Epraham təmahatətə e Uhgɨn, kən Uhgɨn təmən məmə Epraham in tətuatɨp e nɨganəmtɨn." Kən katən məmə in iolɨ Uhgɨn.
24 Kən roiu nəkɨtun nehmən məmə, Uhgɨn tatol suah kit tətuatɨp e nɨganəmtɨn o natɨmnat itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pɨsɨn əm rəhan.

25 Kən e nolən əh inəh, Uhgɨn təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatɨp, in təmuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn o wək itəm təmol, kən wək u məmə in təmatehm wɨr iahləpis anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatɨp pɨsɨn kiatəlɨg mətian.
26 Nɨpətɨ etəmim, okəmə namegən tɨkə lan, təmɨmɨs. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək wɨr mɨn, rəhan nahatətəən təmɨmɨs.

2:11: Eks 20:13-14; Rom 13:9 **2:12:** Jem 1:25; 1 Pita 2:16 **2:13:** Mat 5:7; 18:21-35 **2:15:** 1 Jon 3:17 **2:18:** Kal 5:6 **2:21:** Jen 22:9-12 **2:23:** Jen 15:6 **2:25:** Jos 2, Hip 11:31

3

Namɨtəm ne rəhan wək

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Təsəwɨrən məmə itəmat tepət nakotuwa iəgətun
mɨn rəha niməfak, məto-inu nəkotɨtun məmə Uhgɨn in otəplan wɨr kən makil
nəmegəhən rəhatəmat iəgətun mɨn, taprəkɨs-in netəm əpnapɨn.
2 Nɨpahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto
okəmə suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmə in etəm
mətə, kən nətəlɨgən rəhan tɨtun nehm wɨrən rəhan mɨn nolən mɨn rafin.
3 Tol məmə nat mɨn u ne. Katətu-pən pit e nohlɨ hos məmə otol nəwia
etəmim, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nɨpətɨn rafin. 4 Kən nego, in
iahgin, kən nɨmətag asol tatəhtɨg, məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten
tətalalin, kən nɨpətɨ nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-
pən ikɨn. 5 E nolən əh inəh, namɨtəm in nat kit nətɨn, məto tɨtun niuw-pamən
nat asol mɨn. Nɨkitəmat təht-tu, noanəmtahlɨ nɨgəm əkəku kit tɨtun nuəpən
mus nɨg mətu tepət.
6 Kən nɨpahrienən, namɨtəm in tahmen-pən e nɨgəm. Namɨtəm in nolɨ
nɨpətɨ etəmim itəm nəratən mɨn rafin rəha nətueintən u kotərioah wɨr lan.
Kən nəratən mɨn rəhan koatərəkɨn nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm
tətahl nɨgəm e namɨtəm. Kən namɨtəm tətahl nɨgəm rat e suatɨp mɨn rafin e
nəmegəhən rəhatat matərəkɨn natɨmnat rafin.
7 Netəmim kotɨtun nahkulən e nat iarupɨn mɨn məmə okotuwa kəpou, inəh
nat megəh mɨn, ne mənɨg mɨn, ne nat kotəkioah mɨn, ne nat itəm kotatɨg itəhəi.
Netəmim kəmotahkul elat kotəpou.
8 Məto etəmim tɨkə otahkul e namɨtəm təpou. In nat iarupɨn tatol wael,
mərioah e nəratən ne nakonən rəha nɨmɨsən.
9 E namɨtat, kotənwiwi Iərəmərə Tata Uhgɨn rəhatat, kən e namɨtat kotən rat
netəmim lan itəm Uhgɨn təmol ilat kotol məmə in ne.
10 Nohlɨtəm kitiəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən. Piak mɨn ne
wɨnɨk mɨn. Pəs okəsolən min-nəhlan.
11 Nəhau wɨr ne nəhau arɨp, okol kəsiasɨpənən e nəmtɨ nəhau kitiəh.
12 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Nɨg u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in
noa fik? !Kəp! Kən nəmtɨ nəhau arɨp təsos-ipamən nəhau wɨr.

Nenatɨgən təwɨr itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn

13 ?Suah kit əh-ikɨn ilugɨn etəmat itəm nɨkin təht məmə in tenatɨg wɨr kən
mɨtun nat naka itəm Uhgɨn tolkeike? Təwɨr. Kən pəs in otol wək wɨr mɨn e
nolən itəm tatɨsɨ-pən e nenatɨgən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəlɨgən
ləhau. Kən nolən ətuatɨp rəhan otəgətun nenatɨgən ne nɨtunən rəhan.
14 Məto okəmə nɨkitəmat təht məmə nakotenatɨg, məto nɨkitəmat tərioah e
netetən, kən nakoatətəlɨg-in atɨp əm itəmat o nɨləs-ipərən itəmat, tol nəhlan,
nakoateiuə-in atɨp əm itəmat. Sotəghat ausit pɨkən o nenatɨgən eiueiuə
rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatɨg.
15 Nenatɨgən tol min-nəhlan təsɨsɨ-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən
əm u, ne nətəlɨgən rəha etəmim, ne rəha Setan.
16 Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatos-
ipər atɨp ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atɨp nətəlɨgən moatol
nəratən, kən nolən tərat rafin kotet-arəp.
17 Məto etəm itəm tatos nenatɨgən itəm tatɨsɨ-pən e nego e neai, rəhan nolən
tol min-nulan. Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatɨp wɨr, kən in tolkeike
pɨk nəməlinuən, kən in etəm mətɨg, in tatɨsiai-in nətəlɨgən rəha netəmim pɨsɨn
pɨsɨn mɨn, kən in tərioah e nasəkitunən, kən matoe-in noan tepət e nəmegəhən

3:8: Rom 3:13

rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen əm, kən təsənən nat kit
kən matol nat pisin.
18 Netəm rəha nəghat-inən nəməlinuən, kotahmen-pən e netəmim itəm
kəmotəfe nikuti nat e nasumən, kən tatəwiə matoe-in noan. Okəm kotol
natimnat min əh motasitu e netəmim o nələhəuən nəməlinuən, kən ilat
okotəplan noan məmə in nətuatipən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkir o nətueintən, o Uhgin

1 ? Naka u nəukəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natimnat min
əh koatuwa məto-inu itəmat nakotolkeike nətoən təwir e nipətitəmat, kən
nətəligən min əh rəha nətoən təwir, ilat koatol fait e nikitəmat kitiəh kitiəh
məmə okotuwa netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat.
2 Nikitəmat tatuwin o natimnat rəha netəm pisin, məto nəsotosən, kən
nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, məto nəsotosən.
Kən məta onəkotohamnu netəmim ron. Nəməsotosən natimnat məto-inu
nəsotətapəh-inən o Uhgin.
3 Kən nian nakotətapəh-in, məto nəsotosən, məto-inu nəmotətapəh-in e
nətəligən itəm tərat məmə otol itəmat atip əm nakotəto təwir lan.
4 Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsisiai-inən rəhan iərman, tapəs kən
matətəu-pən əpnapin əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgin
kən moatətəu-pən natimnat rəha nətueintən. Nəkotitun o kəp məmə, etəmim
itəm tolkeike pik natimnat rəha nətueintən, in tatetəhau Uhgin. Kən etəmim
kit itəm tatitəpun məmə otolkeike natimnat rəha nətueintən, in tatuwa məmə
in tikimir rəha Uhgin.
5 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin sənəmə nəghatən əpnapin əm. Tatən
məmə, "Uhgin tolkeike pik məmə nikitat itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwin
əm ron."
6 Məto Uhgin tətawte-in rəhan nəwirən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat
əh, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Uhgin tətahtosig-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəmim koatos-iəhau rəhalat nətəligən."
7 Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatig ahgin nelmi Uhgin. Otətul
əskasik nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən in otaiu
muwin isəu otəmat.
8 Otuwin iuəhkir o Uhgin, kən in otuwa iuəhkir otəmat. Itəmat u nol
təfagə rat, otaikuas e nelmitəmat. Kən itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol
nikitəmat tətuatip.
9 Təwir məmə nikitəmat otahmə məpou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat
təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nalahən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat
nagienən otuwa nikin əpou.
10 Otos-iəhau rəhatəmat nətəligən tuwin kəm Iərəmərə, kən in otiləs-ipər
itəmat.
11 Piak min ne winik min. Sotəghat ratən e nərgitəmat min. Okəmə suah
kit tatəghat rat e nərgi pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol
təfagə rat kit,* kən suah əh, in tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə

3:18: Mat 5:9 **4:1:** Rom 7:23 **4:4:** Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:6:** Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7:** Efes 6:12 **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6 * **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tepət e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə kitat kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkəike motol e nətəligən itəm tətatig ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** "Lou" e ves u tatəghat-in 'lou rəha nolkeikeən.' Əplan-tu Jem 2:8

lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnapɨn əm.
Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat nəkəsotətəu-pənən
lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatɨg ahginən lou.
12 Uhgɨn əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən
lan. Kən in tɨtun nosmegəhən, kən mɨtun nərəkɨnən. ?Məto itəmat, nɨkitəmat
təht məmə itəmat Uhgɨn mɨn, məmə nakotakil təfagə rat mɨn rəha piatəmat
mɨn motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

13 Otətəlɨg-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, "Roiu o olawɨg, kotuwɨn e
taon u o taon əh, motatɨg e nup kit, motol bisnes ikɨn, kən moatargətain məni."
14 ?Nakotahro kɨtun məmə naka u otuwa olawɨg? ?Nəmegəhən rəhatəmat in
naka? Itəmat nəkotahmen e nəhaniəm itəm tətatɨg noan məsɨn əm kən matɨg
mɨkə mɨn.
15 Məto nəghatən itəm tətuatɨp məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkəike
motən məmə, "Okəmə in nəwia Iərəmərə pahrien, kən ekotatɨg kən motol
natɨmnat mɨn u, o natɨmnat mɨn əh."
16 Məto roiu, nakotəghat ausit moatos-ipər pɨk itəmat. Kən nəghatən mɨn əh
itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.
17 Tol nəhlan, etəmim itəm tɨtun nat kit itəm tətuatɨp məmə otol, məto
təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwɨn o netəm rəhalat nautə tepət

1 Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlɨg-in-tu nəghatən u. Təwɨr məmə
nakotəto tərat motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat.
2 Rəhatəmat nautə tɨnəmnəmɨt rəkɨs, kən wɨn mɨn kɨnoaton rəhatəmat napən.
3 Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silfa. Kən rosta mɨn okotən-
iarəp nolən rat mɨn rəhatəmat kən motus nɨpətɨtəmat tahmen e nɨgəm. Nian
rəha namnun nian tatuwa iuəhkɨr, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat
nautə mɨn.
4 !Otətəlɨg-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək mɨn kəmotəulək e rəhatəmat na-
sumən mɨn, məto nəmotakləh-in məni məsɨn rəhalat. Kən nətouən itəm
nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-iarəp rəhatəmat nolən rat mɨn. Iərəmərə
Əsanən Pɨk Agɨn, tɨnatəto nasəkən rəha iolwək mɨn rəhatəmat.
5 E nətueintən u, itəmat nəmotatɨg e nəmegəhən itəm tɨmətɨg əm, nəmotol
nɨkitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm otəsuwəhən Uhgɨn otakil muəh
mələhəu nəghatən o rəhatəmat nolən rat mɨn. Itəmat nəkotahmen e nat megəh
mɨn itəm kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat.
6 Nəmotiuw-iarəp netəmim itəm kotətuatɨp e kot, kən motakil motuəh
motələhəu nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə
okotən-iəhau itəmat.

Nətəlɨgən əfəməh e nian rəha nəratən

7 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Otol məmə rəhatəmat nətəlɨgən otəfəməh
nian nakoatəsahgin məmə Iərəmərə otɨtəlɨg-pa mɨn. Nɨkitəmat tatəht nolən
rəha suah kit rəha nasumən. Tatəsahgin nian ətuatɨp rəha nəteən nɨmai,
kən matəsahgin nian rəha nəfeən, kən mos rəhan nətəlɨgən təfəməh nian
matəsahgin mətoarus-pən tɨnɨmətə, kən matəulək-in rəhan nagwənən keike.
8 E nolən əh tahmen əm, itəmat mɨn, otol məmə rəhatəmat nətəlɨgən
otəfəməh, kən motətul əskasɨk, məto-inu otəsuwəhən Iərəmərə otɨtəlɨg-pa mɨn.

4:12: Rom 2:1; 14:4 **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17:** Luk 12:47 **5:2:** Mat 6:19 **5:4:** Dut 24:14-15 **5:5:** Luk 16:25 **5:7:** Dut 11:14; Jer 5:24 **5:8:** Rom 13:11-12; 1 Pita 4:7

9 Piak min ne winik min. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat min məmə
nikitəmat təsagienən o natimnat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgin
otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu agin-əh tatətul
matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!
10 Piak min ne winik min. Nikitəmat tatəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-
iarəp nəghatən min e nərgi Iərəmərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə
rəhatat nətəligən otəkəike məfəməh e nian nəratən tatuwa.
11 Kən nəkotitun inu, katən məmə netəmim itəm koatətul-iəkis e nian
nəratən tatuwa, ilat koatatig e nəwirən pahrien. Nəmotəto namnusən rəha
Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkis min, kən motitun nalpəkauən wir rəha
Iərəmərə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nəratən, Iərəmərə təmol təwir
agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki Iərəmərə təmər mərioah
e nasəkitunən kitat, kən nikin titahmə otat.
12 Piak min ne winik min. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawil.
Sotosən noanawil e nego e neai, o nətueintən, o nat kit min. Nian rafin, otən
əm nipahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, "Əwəh," kən rəhan nəghatən
otəkəike mol nipahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, "Kəp," kən rəhan
nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən
Uhgin otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

13 Okəmə itəmat kit tətatig e nəratən, təwir məmə otəghat kəm Uhgin e
nəfakən. Okəmə itəmat kit nikin tagien, təwir məmə otan napuən min rəha
nənwiwiən.
14 Okəmə suah kit tatimis, təwir məmə otaun-in elta min rəha niməfak məmə
okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi Iərəmərə.
15 Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgin otol-wir suah əh, kən motəfak lan,
rəhalat nəfakən in suatip məmə Iərəmərə otol məmə etəm tatimis otəto təwir
min. Kən okəmə in təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nimisən, kən Uhgin
otafəl rəhan təfagə rat.
16 Tol nəhlan, təwir məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min kəm
itəmat min, kən motəfak otəmat min pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətuatip,
rəhan nəfakən in təsanən, kən tatoe-in noan.
17 Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə
otəsəfikən, kən nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis.
18 Kən təməfak min, kən Uhgin təmahl-ipa nuhuən tuwa min, kən nasumən
rafin, nagwənən təmatig min elat.

Iuw-pa min netəmim kəmotuwin isəu e rəhalat nahatətəən

19 Piak min ne winik min. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs suatip rəha
nipahrienən, kən okəmə suah kit min tatiuw-pa min,
20 təwir məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa
min e suatip rəha nipahrienən, in otosmegəh suah u o nimisən, kən otol suatip
məmə Uhgin otafəl rəkis təfagə rat min tepət rəha suah əh.

5:11: Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 **5:12:** Mat 5:34-37 **5:14:** Mak 6:13 **5:15:** Mat 17:18-20 **5:17:** 1 King 17:1; 18:1 **5:18:** 1 King 18:42-45 **5:19:** Kal 6:1

1 Pita
Naoa itəm Pita təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm netəmim rəha Uhgɨn itəm kotatɨg ikɨn pɨsɨn pɨsɨn e profens mɨn rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgɨ nəptən mɨn əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərgɨn u Nero, təmərəkɨn pɨk nimməfak. Təmoh nimməfak mɨn neen kotɨmɨs, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təməte naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn itəm kotatɨg e nəratən. In tolkeike məmə okotətul əskasɨk e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwɨr, nat əpnapɨn nəratən tatuwa.

Pita təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat netəm rəha
Uhgɨn itəm nəkotatɨg ikɨn mɨn rafin əpəh e profens mɨn u Pontas, ne Kalesia,
ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs itəmat, kən imatəmat
ikɨn sənəmə nətueintən u, itəmat iapɨspɨs mɨn əm u ikɨn-u.
2 Tata Uhgɨn təmɨtəpun itəmat məto-inu, aupən aupən agɨn, təmol rəhan
nalpəkauən mələhəu, kən in tɨnɨtun rəkɨs suatɨp mɨn rafin rəha nəmegəhən
rəhatəmat. Kən Narmɨn Rəhan tatol itəmat nakotətul pɨsɨn kasim məmə,
nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nɨtan taikuas etəmat e nolən rat mɨn
rəhatəmat.*
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəmə̈linuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgɨn o nalpəkauən rəhan

3 !Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo
rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e
nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən lan. Tatuwa
min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh mɨn e rəhan nɨmɨsən.
4 Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natɨmnat wɨr mɨn əpəh e nego e neai
itəm Uhgɨn təmələhəu pɨsɨn məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmɨtən, kən
okol təsamkɨmɨkən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsɨkəən.
5 E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgɨn tatətulosɨg-in itəmat
mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgɨn otol əp rəhan nosmegəhən e
namnun nian.
6 Nɨkitəmat tətagien o nat u, nat əpnapɨn okəmə nian iəkɨs pɨsɨn pɨsɨn mɨn
koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkɨr əm.
7 Nian iəkɨs mɨn əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotahatətə
pahrien. Iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, in nat kit itəm nɨgəm tatus mətafəl rəkɨs in
rat mɨn lan. Kən nian iəkɨs mɨn əh kotahmen e nɨgəm itəm tatus rəhatəmat
nahatətəən mətafəl rəkɨs in rat mɨn lan. Iaen u kol, in nat təwɨr, məto otəpanɨkə
mɨn nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwɨr taprəkɨs-in iaen u kol.

---

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, Uhgɨn "təmorautin nɨta Iesu etat" u nɨpətɨn məmə tətaikuas etəmat o nolən rat mɨn. Afin mɨn e nəghatən mɨn u "tətorautin nɨtan" ne "nɨtan taikuas e netəmim": Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12 **1:5:** Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10

Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgɨn otənwiwi itəmat, mɨləs-ipər nərgɨtəmat, mos-ipən nɨsiaiiən asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan.
8 Nat əpnapɨn nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoatolkeike. Kən nat əpnapɨn nəsotehmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nɨkitəmat təmər mərioah e nagienən itəm in təwɨr agɨn-əh taprəkɨs, kən okol suah kit təsənən nəwɨrən rəha nagienən əh.
9 Nɨkitəmat tətagien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgɨn otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.

10 Suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien mɨn aupən kəmotolkeike pɨk məmə okotɨtun tuwɨn təhmɨn mɨn, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wɨr nətəlɨgən mɨn lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwɨrən u itəm otuwa kəm itəmat.
11 Narmɨn rəha Kristo təmətatɨg ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən aupən ikɨn matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisɨg lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien mɨn kəmotalkut o nɨtunən suatɨp itəm natɨmnat mɨn əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatɨp.
12 Uhgɨn təmol əp kəm ien mɨn məmə, nəghatən mɨn itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatɨg lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim kɨnotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwɨr kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatɨsɨ-pən e nego e neai. Kən natɨmnat mɨn u kotəwɨr agɨn məmə nagelo mɨn, ilat mɨn kotolkeike məmə okotəplan kən motɨtun natɨmnat mɨn u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatɨp

13 Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən tətul matɨp o nolən wək, kən motəgətun wɨr rəhatəmat nətəlɨgən. Otələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e nəwɨrən itəm Uhgɨn otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa mɨn.
14 Otol nəwia Uhgɨn tahmen-pən əm məmə nɨsualkələh itəm kotəwɨr koatol nəwia tata mɨn. Aupən ikɨn, itəmat nəməsotɨtunən nɨpahrienən rəha Uhgɨn, kən nəmoatol nolən rat mɨn itəm nɨkitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəlɨgən mɨn əh okotiuw rəkɨs mɨn itəmat.
15 Uhgɨn u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatɨp. Kən e nolən əh inəh, itəmat mɨn onəkotəkəike motasim motətuatɨp e natɨmnat rafin itəm nəkoatol.
16 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Nəkotəkəike motasim motətuatɨp məto-inu Io ekasim mətuatɨp."

17 Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgɨn u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgɨn tətakil nolən mɨn rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgɨn motɨsiai-in Uhgɨn e nolən mɨn rəhatəmat, kən otol nolən təwɨr tahmen məmə itəmat iapɨspɨs mɨn əm e nətueintən u.
18 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotɨtun rəkɨs nat keike itəm Uhgɨn təmətou rəkɨs itəmat lan. Otətəlɨg-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nɨpətɨn tɨkə u təmɨsɨ-pən o tɨpɨtəmat mɨn. Məto Uhgɨn təmɨkɨs rəkɨs itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgɨn təməsos-nəmtɨnən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanɨkə, tahmen e silfa ne iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, 19 məto in təmos-nəmtɨn itəmat e nɨta Kristo itəm in nat keike

1:7: Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **1:8:** Jon 20:29; 2 Kor 5:7 **1:10:** Mat 13:16-17 **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27 **1:14:** Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23

təwir pik agin. Kristo in tahmen e nəti sipsip wir itəm nimisən o nəratən tikə agin lan.†
20 Aupən aupən agin, nian Uhgin təməsolən əh nətueintən u, təmitəpun rəkis
Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkir o namnun nian, Uhgin təmol əp
in, məmə otuwa masitu etəmat.
21 O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgin, itəm
təmosmegəh Iesu Kristo e nimisən, kən miləs-ipər in mos-ipən nəsanənən itəm
təhag-əhag ne nisiaiiən kəm in. Kən tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgin, kən
moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan.
22 Nəmotaikuas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwiwi min rəkis məto-
inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha nipahrienən. Kən o natimnat min u, nako-
tos nolkeikeən pahrien tatuwin otəmat min neen. Kən tol nəhlan, otolkeike
pik itəmat min e nikin pahrien.
23 Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkis min, kən nəmegəhən wi
rəhatəmat təməsisi-pənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotimis. Məto
nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətatig namnun tikə məto-inu təmisi-pən e
nəghatən kit itəm tatəmegəh mətatig namnun tikə, inu nəghatən rəha Uhgin.
24 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Netəmim rafin kotahmen e ma kiras,
kən nəwirən rafin rəhalat tahmen əm e nəgui-nig əpəh e nikinat.
Ma kiras əh tətauke, kən nəguin min koatisas,
25 məto nəghatən rəha Iərəmərə tətatig lilin namnun tikə."
Kən inu nəghatən rəha namnusən təwir itəm netəmim kəmotən-iarəp rəkis
kəm itəmat.

2

1 Məto-inu o nəghatən min əh, otərakin nolən min u kotiet rəkis e rəhatəmat
nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhauən netəmim kən matol nəratən kəm ilat;
nolən rafin rəha neiuəən; nolən rəha netəm koatən pik əm nat, məto kəsotolən;
nolən rəha netetən; nolən rafin rəha nən ratən netəmim.
2-3 Itəmat nəmotitun rəkis məmə Iərəmərə təmol təwir kəm itəmat. Tahmen-
pən məmə nəmotun asgəwin noa nig itəm tətehen. Kən roiu nəkotəkəike
motuwa kahmen e nisualkələh mətmətig itəm kotasək o nəməhən. Itəmat
nəkotəkəike kolkeike pik nagwənən ne nənimən itəm tətuatip məwir məmə
nakotagwən nikitəmat lan. Kən natimnat min əh okotol nakotepət e
rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgin təmosmegəh itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgin

4 Uhgin tolkeike məmə otiləkin rəhan kit nimə e kitat netəmim, kən
təmitəpun Kəpiel kit itəm netəmim kəmotapəs, məto in kəpiel keike tatəmegəh
məmə Uhgin otətuoun nimə lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatip
rəha nahatətəən,
5 itəmat min, nəkotahmen e kəpiel megəh min itəm Narmin Rəha Uhgin
tatos itəmat matiləkin Nimə lan Rəha Uhgin. Kən itəmat pris asim min, itəm
nakoatos-ipən sakrifais min kəm Uhgin itəm nikin tətagien ron məto-inu o
natimnat itəm Iesu Kristo təmol.
6 Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgin tatən mihin məmə,
"Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*

† **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgin o təfagə rat min e nəti sipsip min itəm nəratən tikə lan. Afin e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20:** 2 Tim 1:9-10 **1:21:** Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25:** Aes 40:6-8 **2:1:** Efes 4:22; Jem 1:21 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 * **2:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Saeon," nərgin kit min rəha Jerusalem.

inu kəpiel keike pik agin itəm io emitəpun,
kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
kən etəmim itəm otahatətə lan,
in otəsaulisən.”
7 Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm netəmim
itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha
Uhgin itəm tatən məmə,
“Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
məto Uhgin təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”
8 kən Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Kəpiel u tatol netəmim koatiləs pikən,
kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”
Ilat koatiləs pikən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən, kən inu
nalpəkauən itəm Uhgin təmol olat.

9 Məto Uhgin tinəmitəpun rəkis itəmat məmə rəhan min, kən itəmat pris
min rəha Kig, kən itəmat netəm asim min itəm Uhgin tatərəmərə etəmat, kən
itəmat noanol min kit rəha Uhgin. In təmol itəmat nəhlan məmə nəkotitun
nən-iarəpən nənwiwiən itəm tatiləs-ipər in o rəhan nəwirən ne natimnat itəm
in təmol. In təmaun-in rəkis itəmat məmə onəkotiet e napinəpən məmə
nakotuwin e nəhag-əhagən wir rəhan.

10 Aupən ikin, itəmat netəm əpnapin min əm, məto roiu, itəmat noanol min
rəha Uhgin. Aupən ikin, nəməsotitunən nasəkitunən rəha Uhgin, məto roiu,
nəkotitun nasəkitunən rəha Uhgin.

11 Iolik min itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike matəht məmə
nətueintən u sənəmə imətat ətuatip ikin. Kitat kotahmen e iapispis min ne
iaihluə min ikin-u. Tol nəhlan, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o
nolən rat min itəm nətəligən rəhatəmat tolkeike. Nətəligən min əh, ilat tikimir
min rəhatəmat kən koatəluagin e nikitəmat.

12 Nian rafin kitat kotatig ilugin e netəmim itəm rəhalat nahatətəən tikə. Kən
nəmegəhən rəhatəmat in otəkəike mətuatip wir agin məmə nat əpnapin ilat
okoatətu-pinə nəghatən rat etəmat, məto okotəplan nolən wir min rəhatəmat,
kən ilat okotos-ipən nisiaiiən kəm Uhgin e nian in otuwa min makil netəmim
lan.

Nisiaiiən netəm-iasol

13 Kitat netəmim rəha Iərəmərə, kən kotolkeike məmə okotisiai-in nərgin.
Tol nəhlan, nəkotol nəwia netəm-iasol min rafin itəm netəmim koatiləs-ipər
ilat məmə okotərəmərə, tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agin,

14 o tahmen e rəhan netəm-iasol min itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan
wək. Ilat okotuwin motələhəu nalpinən kəm netəmim itəm koatətgəhl lou
rəhalat, kən moatənwiwi netəm koatol nolən təwir.

15 Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike məmə rəhatəmat nolən wir min
okotən-iəhau nəghatən alməl min rəha netəm min u rəhalat nitunən tikə.

16 Itəmat sənəmə slef min rəha təfagə rat min, məto-inu Uhgin təmikis rəkis
itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sotənən
məmə, “Uhgin təmikis rəkis io, kən tol nəhlan, ekitun nolən nat naka itəm
iakolkeike, nat əpnapin in təfagə rat.” Kəp. Itəmat slef min rəha Uhgin, kən
tol nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotətuatip.

2:6: Aes 28:16; Efes 2:20 **2:7:** Sam 118:22 **2:8:** Aes 8:14 **2:9:** Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8 **2:11:** Kal 5:17,24 **2:12:** Mat 5:16 **2:13:** Taet 3:1 **2:15:** 1 Pita 3:16

17 Otos-ipən nɨsiaiiən itəm tətuatɨp kəm netəmim rafin. Otolkeike iəfak mɨn,
inu netəmim mɨn rəha Uhgɨn, kən onəkotəgin motɨsiai-in Uhgɨn, kən otɨsiai-in
kig.
18 Itəmat slef mɨn, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol mɨn, kən
motos-ipən nɨsiaiiən kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol
tɨmətɨg kən motəwɨr kəm itəmat, ne netəm mɨn u koatol nolən əskasɨk mɨn kəm
itəmat.
19 Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatɨp mɨn əm, məto rəhatəmat netəm-iasol
mɨn koatol tərat kəm itəmat kən nakoatəto tərat lan. Nɨki Uhgɨn otagien
otəmat okəmə nakoatos əm nian iəkɨs mɨn əh kotuwa katɨmɨs əm e nɨkitəmat
məto-inu nakotasɨpən əm o Uhgɨn.
20 Məto kəsənən məmə itəmat netəm wɨr okəmə nəkoatol nolən rat kit,
kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motagɨm. Nalpɨnən u,
in rəhatəmat atɨp əm. Məto, Uhgɨn nɨkin tətagien otəmat okəmə nakoatos
nahməən məto-inu nəkoatol nat təwɨr əm, kən nəsotaiuən motagɨm.
21 Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-inu Kristo təmos
nahməən otəmat. In təmaupən məgətun nolən ətuatɨp əh məmə itəmat
nəkoatətəu-pən əm nəme nelkɨn.
22 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“In təməsolən təfagə rat kit,
kən in təməsənən nəghatən eiueiuə mɨn nian kit ne.”
23 Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat. Nian in təmə̇to
nahməən e nɨpətɨn, məto in təməsənən məmə in otalpɨn nɨtai nəratən. Məto in
təmələhəu-pən natɨmnat rafin e nelmɨ Uhgɨn itəm nian rafin rəhan nakilən in
tətuatɨp əm.
24 Nian Iesu təməkul e nɨg kəluau, kən təmos nalpɨnən rəha təfagə rat mɨn
rafin rəhatat e nɨpətɨn. In təmɨmɨs məmə təfagə rat mɨn okotɨmɨs e nəmegəhən
rəhatat, kən kitat okotəmegəh məmə okotətəu-pən suatɨp rəha nətuatɨpən.
Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nɨməgəm e nɨpətɨn.
25 Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip mɨn itəm kəmotəlue. Məto roiu,
nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wɨr Sipsip, inu Etəm Tatehm
nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwɨr rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marɨt

1 Kən e nolən kitiəh əm rəha nɨsiaiiən Iərəmərə, itəmat nɨpɨtan nəkotəkəike kol
nəwia iaguɨhl mɨn rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e
nəghatən rəha Uhgɨn, kən rəhatəmat nolən wɨr mɨn əm okotiuw-pən rəhalat
nətəlɨgən kəm Uhgɨn. Nolən wɨr mɨn rəhatəmat kotahmen, motaprəkɨs-in
məmə onakoatəghat kəm ilat.
2 Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatɨp wɨr, kən koatəplan
nɨsiaiiən e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa
o Uhgɨn.
3 Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nɨpətɨtəmat, tahmen e nolən rəha
nəlisən noanutəm, o nuwɨnən e natɨmnat kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt,* o
nuwɨnən e napən wɨr mɨn.
4 Məto otol malə-malə e nɨkitəmat itəm nəwɨrən rəhan okol təsɨkəən, inu nolən
əpou, ne nolən mətɨg nəmə̇linuən əh-ikɨn. Ilat nolən keike e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

2:17: Rom 12:10 **2:18:** Efes 6:5 **2:20:** 1 Pita 3:14,17 **2:21:** Mat 16:24; Jon 13:15 **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9 **2:24:** Aes 53:5-6; Rom 6:11 **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21 **3:1:** Efes 5:22 * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmɨtəm lan. **3:3:** 1 Tim 2:9

5 Inu nolən rəha nɨpɨtan iəfak mɨn aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasɨk rəhalat
nətəlɨgən e Uhgɨn. Ilat kəmotol nəwia iaguɨhl mɨn rəhalat, kən e nolən əh,
kəmoatol malə-malə e nɨkilat,
6 tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan
etəm-iasol. Kən itəmat nenətɨ Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən mɨn itəm
kotətuatɨp, kən məsotəgɨnən.
7 Kən itəmat nəman itəm nəmotol marɨt, e nolən əh inəh rəha nɨsiaiiən
Iərəmərə, nəkotəkəike motos nenatɨgən o nehm wɨrən rəhatəmat nɨpɨtaguɨhl
mɨn e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen
etəmat. Kən motɨsiai-in ilat e rəhatəmat nolən mɨn məto-inu ilat mɨn okotos
mɨn nat wɨr u, nəmegəhən lilɨn. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahtosɨg-inən
rəhatəmat nəfakən.

Iəfak mɨn rafin

8 Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən mɨn u: otos
nətəlɨgən kitiəh, otasəkitun itəmat mɨn, otolkeike itəmat mɨn, otol nɨkitəmat
tɨmətɨg otəmat mɨn, otos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən.
9 Okəmə netəmim koatol tərat kəm itəmat, məto nəkəsotalpɨnən nɨtai
nəratən. Okəmə netəmim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpɨnən.
Məto otəfak motən-ipən kəm Uhgɨn məmə in otol təwɨr kəm ilat. Otol nəhlan
məto-inu Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs onəkotos
nəwɨrən rəhan.
10 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwɨr,
kən molkeike məmə otatəto təwɨr e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat mɨn,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.
11 In otəkəike məuhlin in, miet rəkɨs e nolən rat mɨn,
kən mol əm natɨmnat mɨn itəm kotəwɨr.
In otəkəike malkut pɨk məmə otatɨg ilat netəmim rafin e nəmə̈linuən.
12 In otəkəike mol nəhlan meto-inu Iərəmərə tatehm wɨr netəmim itəm
kotətuatɨp,
kən matətəlɨg-in wɨr rəhalat nəfakən,
məto tatol tɨkɨmɨr ilat netəm koatol təfagə rat."
13 ?Okəmə nakotalkut pɨk o nolən natɨmnat mɨn itəm kotəwɨr, pah otol nəratən
kəm itəmat?
14 Məto okəmə nɨpahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatɨp rəhatəmat,
kən nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. Sotəginən nəratən itəm netəmim kotɨtun
nolən kəm itəmat, kən pəs nɨkitəmat təsəht pɨkən.
15 Məto e nɨkitəmat, otɨsiai-in Kristo məmə in Iərəmərə. Otətul matɨp e nian
rafin o nuhalpɨnən nəghatən rəha etəmim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə
tahro nakoatələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Iesu. Məto otəghat
mətɨg kəm ilat e nɨsiaiiən.
16 Kən nian rafin nəkotəkəike kɨtun e nətəlɨgən rəhatəmat məmə rəhatəmat
nolən in tətuatɨp əm. Kən okəmə netəmim kotəghat rat e nolən wɨr mɨn
rəhatəmat məto-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulɨs e nəghatən rat mɨn
rəhalat.
17 Okəmə in nalpəkauən rəha Uhgɨn məmə nakoatos nahməən o nolən wɨr
mɨn rəhatəmat, nat u in nat təwɨr taprəkɨs-in məmə nakoatos nahməən o nolən
rat mɨn rəhatəmat.
18 Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmɨmɨs o təfagə rat mɨn, təmɨmɨs nian kitiəh
əm tɨnahmen, okol təsɨmɨs mɨnən nian kit. In etəm tətuatɨp agɨn, məto təmɨmɨs

3:6: Jen 18:12 **3:7:** Efes 5:25 **3:12:** Sam 34:12-16 **3:14:** Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14
3:16: 1 Pita 2:12

o netəm kəsotətuatɨpən məmə otos itəmat muwɨn kəm Uhgɨn. Kəmotohamnu
in kən nɨpətɨn tɨmɨs, məto Uhgɨn təmol məmə in təmegəh mɨn e nɨmɨsən, e
nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai.
19 Kən e nəmegəhən əh, təmuwɨn mən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kəm narmɨ
netəm kəmotɨmɨs itəm kotatɨg e kalapus,
20 ilat u kəmoatəht nəwia Uhgɨn aupən aupən agɨn nian Uhgɨn təmatos
rəhan nətəlɨgən əfəməh matəsahgin ilat e nian suah u Noah təmatiləkɨn
nego. Netəmim eit əm, itəm kəmotatɨg e nego, Uhgɨn təmosmegəh ilat e nian
kəmotaiu motuwɨn motiet-pən e nəhau asol.
21 Kən nəhau əh, in narmɨ nolən baptais itəm tatosmegəh itəmat mɨn roiu.
Nolən baptais u, nɨpətɨn sənəmə tətafəl rəkɨs nəmɨt e nɨpətɨ etəmim, məto in
tahmen məmə nakotətapəh o Uhgɨn məmə in otos-ipa kəm itəmat nɨtunən
məmə rəhatat təfagə rat mɨn kəmotɨkə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgɨn təmol
Iesu Kristo təmegəh mɨn e nɨmɨsən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat
e nolən baptais.
22 Kən Iesu Kristo tɨnuwɨn rəkɨs əpəh e nego e neai, kən mətatɨg e nɨkalɨ
Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nɨsiaiiən, ne nəsanənən, ne nepətən. Kən Uhgɨn təmol
məmə nagelo mɨn, ne natɨmnat rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat
rafin kotatɨg ahgin nərəmərəən rəha Iesu.

4

Suatɨp rəha nolən nəwia Uhgɨn

1 O natɨmnat mɨn əh, itəmat mɨn onəkotəkəike motos nətəlɨgən rəha Kristo
kən moatətul matɨp o nətoən nahməən e nɨpətɨtəmat, məto-inu in təmətо
nahməən asol e nɨpətɨn. Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat nɨnotəto
tərat e nɨpətɨtəmat, nat əpnapɨn nəkoatol nolən təwɨr mɨn, kən tatəgətun məmə
nɨnotapəs nolən rəha təfagə rat.
2 Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatɨg e nətueintən u, nəsotətəu-pənən suatɨp rəha
nolən natɨmnat rat mɨn itəm tətatɨg e rəhatəmat nətəlɨgən, məto onəkotətəu-
pən suatɨp rəha nolən nəwia Uhgɨn.
3 Nəmotərəkɨn rəkɨs nian tepət o nətəu-pənən nolən mɨn rəha netəm mɨn u
kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn. Aupən, itəmat nəmoatit əpnapɨn nɨpɨtan;
kən nətəlɨgən rəhatəmat təmatuwɨn o natɨmnat rat mɨn; kən nəmoatapɨs; kən
nəmoatol lafet rəha nɨtəpən nɨpɨtan; kən nəmotənɨm alikol kapɨs motalməl;
kən nəmoatəfak kəm narmɨ nat mɨn itəm in nolən tərat agɨn.
4 Netəm əh itəm kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn, narmɨlat təmiwɨg məto-inu
itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwɨn kamnɨm e naruəh rəha təfagə rat
rəhalat, kən ilat koatən rat pɨk itəmat ron.
5 Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natɨmnat mɨn rafin e nəmegəhən rəhalat
kəm Uhgɨn itəm in tatətul matɨp məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha
nalpɨnən rəha netəm kəmotɨmɨs, ne netəm koatəmegəh.
6 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs rəkɨs, ilat kəmotəto namnusən
təwɨr* məmə nat əpnapɨn kəmotos nalpɨnən e nɨpətɨlat motɨmɨs, məto Uhgɨn
tɨtun nolən ilat okotəmegəh mɨn e narmɨn, tahmen lan.
7 Kitat koatuwa iuəhkɨr e nian rəha namnun natɨmnat rafin. Tol nəhlan,
otol rəhatəmat nətəlɨgən tətaiir o nɨtun wɨrən natɨmnat, kən motehm wɨr
rəhatəmat nətəlɨgən məmə nəkotɨtun nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən itəm
təsanən.

3:20: Jen 6—7 **4:1:** Rom 6:2,7 **4:3:** Efes 2:2-3 **4:5:** Wək 10:42 * **4:6:** Kəm-naka nəghatən u, "Netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs rəkɨs," tatəghat-in netəmim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisɨg lan kəmotɨmɨs. O kəm-naka tatəghat-in netəmim itəm kəmotɨmɨs e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19). **4:7:** Rom 13:11-12

8 Kən nat keike in ilis taprəkis-in natimnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat
min e nikitəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin,
nəkoatətul matip o naluinən nolən rat min rəhatəmat.
9 Kən nəkotəkəike motit itəmat min motuwin e latuənu min rəhatəmat məmə
nakotagwən itəmat min, kən motəgətun ikin netəmim okotapil ikin. Kən
əsotənən nikalin məmə nikitəmat təsagienən ron.
10 Uhgin təmos-ipinə nəsanənən pisin pisin min kəm itəmat kitiəh kitiəh.
Təwir məmə nəkotol wək e nəsanənən min əh moatasitu etəmat min. Kən otol
wək əh e nolən rəha iolwək min itəm koatol wək ətuatip rəha Uhgin nian rafin.
Onəkotoor nəwirən rəhan e suatip pisin pisin min itəm in tatos-ipinə.
11 Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən
təwir məmə in otən-iarəp tahmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Uhgin.
Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwir
məmə in otasitu e netəmim e nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipən məmə, e
natimnat rafin, netəmim okotənwiwi Uhgin o nat itəm Iesu Kristo təmol. Pəs
kitat koatən-iarəp rəhan nəwirən ne nəsanənən tatuwin matuwin namnun
tikə. Əwəh.

Iəfak min okotos nahməən e nipətilat

12 Io min neen itəm iakolkeike pik itəmat, ekitun məmə roiu nəratən əskasik
tatiləs pikən itəmat tahmen e nigəm, kən nakoatəto nahməən asol lan. Məto
təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nəratən min əh. Nəratən min əh
koatuwa o netəmim tepət, sənəmə itəmat əm.
13 Məto təwir məmə nikitəmat otətagien əm məto-inu nakoatəto nahməən
tahmen-pən əm e Kristo. Kən okəmə nəkoatol nəhlan, kən nikitəmat otagien
pik agin nian in otol əp rəhan nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən
rəhan.
14 Okəmə netəmim koatən rat itəmat o nərgi Kristo, kən onəkotatig e nəwirən
pahrien, məto-inu Narmin Rəha Uhgin itəm təsanən məhag-əhag mətatig
otəmat.
15 Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o
nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit tahmen e nəghat tipikən. Okəmə in tatos
nalpinən matəto nahməən ron, kən tətuatip əm.
16 Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat Kristin min,
sotaulisən ron, məto nəkotəkəike motənwiwi Uhgin məmə nakoatos nərgin u
Kristin.
17 Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha Uhgin tinətuoun. !
Kən okəmə nakilən əh tinətuoun e netəmim rəha Uhgin, kən awe o netəm min
u itəm koatəht namnusən təwir rəha Uhgin!
18 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Okəmə in tiəkis o netəm kotətuatip məmə Uhgin otosmegəh ilat,
?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgin moatol təfagə rat?"
19 Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahməən məto-inu in nətəligən rəha
Uhgin, təwir məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmi Uhgin itəm
təmol neai ne niməptən ne natimnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan
nəghatən. Kən təwir məmə ilat okoatəkəike katətəu-pən min əm suatip rəha
nolən təwir.

5

Nəghatən tatuwin kəm elta min ne netəm aluə

1 Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsin kəm itəmat elta min rəha niməfak.
Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atip eməplan nahməən rəha Kristo, kən

4:8: 1 Pita 1:22 **4:11:** Rom 12:6-8 **4:13:** Wək 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7 **4:14:** 1 Pita 2:20
4:18: Prov 11:31

Uhgɨn otos-ipa kəm kitat rəhan məsɨn nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne
nəsanənən rəhan, itəm in otol əp.
2 Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wɨrən netəmim
rəha Uhgɨn itəm koatatɨg e nelmɨtəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm
wɨr rəhan sipsip mɨn. Kən otol e nɨkin agien məto-inu nakotolkeike məmə
onəkotol. Inu nətəlɨgən itəm Uhgɨn tolkeike. Məto təsəwɨrən məmə nəkotol
e nɨkitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu nɨkitəmat təht
məmə onəkotos pɨk məni lan. Məto otol əm məto-inu nɨkitəmat tətagien məmə
onəkotasitu. 3 Kən təsəwɨrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol
itəm tatol təskasɨk kəm rəhan iolwək mɨn, məto itəmat onəkotol nolən itəm
in tətuatɨp məwɨr məmə iəfak mɨn kotɨtun nəplanən kən motətəu-pən nolən
rəhatəmat.
4 Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip mɨn otiet-arəpa mɨn, kən e nian əh,
in otos-ipɨnə nətouən wɨr rəha nɨsiaiiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwɨrən
təsɨkəən.

5 Kən e nolən kitiəh əm, itəmat netəm aluə, otɨsiai-in motol nəwia elta
mɨn rəha niməfak. Kən itəmat rafin agɨn onəkotos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən
teiuaiu moatɨsiai-in itəmat mɨn rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə,

"Uhgɨn təsagienən mətahtosɨg-in netəm kotausit,

məto tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəm koatos-iəhau atɨp ilat."
6 Kən tol nəhlan, otos-iəhau atɨp itəmat motatɨg ahgin nelmɨ Uhgɨn əsanən,
məmə in otɨləs-ipər itəmat e nian ətuatɨp rəhan.
7 Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfɨgəm mɨn ka kələhəu-pən kəm Uhgɨn məto-
inu, in tolkeike itəmat matehm wɨr itəmat.

8 Otaiir moatehm wɨr məto-inu, rəhatəmat tɨkɨmɨr Setan in tahmen-pən
e laion kit itəm tatilɨk-ilɨk mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə
otun. 9 Otətul əskasɨk e nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-
inu itəmat iəfak mɨn neen əpəh ikɨn mɨn rafin e nətueintən, koatuwɨn əm e
nahməən kitiəh əm.

10 Məto uarisɨg lan nəmotəto rəkɨs nahməən e nian əkuəkɨr əm, kən Uhgɨn
otol nakotəto təwɨr mɨn e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e
rəhatəmat nahatətəən, motətul əskasɨk, kən nat kit otəsiuw rəkɨsən itəmat.
Nəwɨrən mɨn rafin tatɨsɨ-pən əm o Uhgɨn, kən in təmaun-in itəmat nakotuwa
e Kristo məmə nakotuwɨn e nəhag-əhagən asol rəha nəwɨrən rəhan, ne rəhan
nəsanənən itəm tətatɨg lilɨn.
11 Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan, tatuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən

12 Saelas* itɨmlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm
təwɨr, kən rəhak nɨpahrienən tətatɨg lan. Iatəte naoa əkuəkɨr u kəm itəmat
məmə ekɨləs-ipər rəhatəmat nətəlɨgən, kən iatən-iarəp məmə natɨmnat itəm
eməte rəkɨs, koatəghat-in nəwɨrən pahrien rəha Uhgɨn. Otətul əskasɨk lan.

5:1: Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29 **5:2:** Jon 21:15-17; Wək 20:28 **5:3:** 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7 **5:5:** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7:** Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes 5:6 **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgɨn u məmə, "Silfanus" itəm in nərgɨn əkuəkɨr u "Saelas." **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30

13 Piatəmat mɨn ne wɨnɨtəmat mɨn e niməfak u ikɨn-u Rom koatən təwɨr kəm
itəmat.† Uhgɨn təmɨtəpun itəmat min ilat. Kən nətɨk u Mak, in mɨn tatən təwɨr
kəm itəmat.
14 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha
Kristo.

† **5:13:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Pətan itəm tətatɨg Papilon," məto nɨpətɨn məmə "niməfak əpəh Rom." E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətatɨg lan, kən netəmim ikɨn koatol tɨkɨmɨr kəm netəmim mɨn rəha Uhgɨn. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəmərə e latuənu mɨn rafin matetəhau netəm koatəfak kəm Uhgɨn.
5:13: Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.
?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak.
?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pita tɨtun məmə otəsuwəhən tɨmɨs, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.
?Təməte naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiuə mɨn okotuwa ilugɨn elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasɨk matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatɨp. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasɨk, kən nɨtunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

Pita təmən təwɨr kəm ilat
(Jut 4-13)

1 Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat itəm
nəmotos nahatətəən itəm in təwɨr tahmen e rəhatɨmat. Nəmotos nahatətəən əh
e nolən ətuatɨp rəha rəhatat Uhgɨn ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.
2 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən taprəkɨs agɨn kəm
itəmat məto-inu nəkotɨtun Uhgɨn, ne Iesu rəhatat Iərəmərə.

Uhgɨn təmaun-in ilat məmə rəhan mɨn netəmim

3 E nəsanənən rəha Uhgɨn, təmos-ipa kəm kitat natɨmnat rafin itəm
okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən mɨn itəm kotətuatɨp kən Uhgɨn
tolkeike. Tatos-ipa e nɨtunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atɨp əm
nəsanənən ne nəwɨrən.
4 Kən e nəsanənən ne nəwɨrən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkɨsən mɨn
itəm iahgin kən məwɨr pɨk. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkɨsən mɨn əh,
nəkotɨtun nuwamən motol kitiəh e nolən rəha Uhgɨn, kən motagɨm rəkɨs e
nəratən rəha nətueintən itəm təmɨsɨ-pən e nolkeikeən rat mɨn e nɨki netəmim.
5 Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pɨk məmə nolən rəhatəmat otuwa
təwɨr agɨn. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikɨn, kən nəkotəkəike motol mɨn nolən
mɨn u: otol təwɨr kəm netəmim, kən otos nɨtunən,
6 otehm wɨr rəhatəmat nətəlɨgən ne rəhatəmat nolən mɨn; kən otətul əskasɨk
e Uhgɨn nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm
Uhgɨn kən motol nəwian,
7 kən otolkeike iəfak mɨn, kən otolkeike netəmim rafin.
8 Təwɨr məmə nəkotol nolən mɨn əh, məto-inu nian nəkotol motol motol
ilat, kən rəhatəmat nɨtunən e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otoe-in noan e
nəmegəhən rəhatəmat.
9 Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru
nuag-pənən isəu, o kəm-naka nɨganəmtɨn təpɨs, kən in təmaluin məmə Uhgɨn
təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhan aupən.
10 Tol nəhlan piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəkotəkəike kalkut əskasɨk məmə
nəkotol nolən mɨn əh, kən ilat okotəgətun məmə nɨpahrienən, Uhgɨn təmɨtəpun
itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol
natɨmnat mɨn əh, kən okol nəsotəmeən nian kit,
11 kən Uhgɨn nɨkin otagien məmə oterəh e toa otəmat məmə nəkotɨtun
nuwɨnən ikɨn itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəmərə ne Iosmegəh, in otərəmərə
lilɨn ikɨn.

1:6: Kal 5:22-23

12 Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipinə natimnat min u kəm itəmat
məmə nikitəmat otəht min, nat əpnapin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e
nipahrienən itəm nəmotos rəkis.
13 E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nikik təht məmə tətuatip məmə ekən-
iarəp min natimnat min əh məmə nikitəmat otəht min,
14 məto-inu ekitun məmə otəsuwəhən ekimis, tahmen məmə rəhatat
Iərəmərə Iesu Kristo təmol əp ətuatip kəm io.
15 Kən ekəkəike malkut pik roiu məmə onəsotaluinən natimnat min u nian
oekimis rəkis.
16 Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmə Iesu Kristo otuwa min e nəsanənən,
eməsənən namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal
eməhaləplan ətuatip e niganəmtitiməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-
əhagən in ilis agin.
17-18 Itimat min Iesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgin nian Uhgin Tata təmos-
ipən nisiaiən kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nipətin, kən
təmətо nəwia Uhgin u Nəhag-əhagən Asol təmən kəm in məmə, "Inu nətik itəm
iakolkeike, nikik tagien pik ron." Itiməhal atip eməhaləto nəwian əh təmisi-
pən e nego e neai.
19 Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wir məmə nəghatən rəha ien min
aupən in nipahrienən. Kən təwir məmə itəmat min onəkotəto wir nəghatən əh.
In tahmen e lait kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tinər
e nikitəmat.
20 Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə nəghatən rəha
ien min e Naoa Rəha Uhgin, ien kit təməsən atipən nəghatən min əh,*
21 məto-inu nəghatən rəha ien min təsisi-pənən e nətəligən rəha netəmim əm,
məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgin nian Narmin
Rəhan təmek nikilat.

2

Iəgətun eiueiuə min

1 Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitiəh əm,
iəgətun eiueiuə min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp
nəgətunən eiueiuə min itəm otərəkin rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkis-in
nat u, ilat okotəuhlin məntaalat o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnapin in təmos-
nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgin otərəkin ilat e nalpinən itəm ilat atip əm
koatiuw-pa.
2 Kən netəmim tepət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən
tol nəhlan, netəmim tepət okotən rat suatip rəha nipahrienən.
3 Kən məto-inu ilat iaumis min o məni, kən okotos rəhatəmat natimnat e
nolən eko-eko e noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atip əm rəhalat.
Nuwəh agin, Uhgin təmən-iarəp nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin
ilat.
4 Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpinən əh məto-inu nəmotəplan nolən
rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgin təsaskəlim əmən rəhalat
nalpinən, məto təmərakin-pən ilat e nipəg asol teiuaiu agin, ikin rəha netəm
kotərat, kən təmənlis ilat e sen, kən kotatig e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu
nəghatən o nalpinən rəhalat.

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 **1:16:** Mat 17:1-5 **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35 * **1:20:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: "Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tikə məmə, in pisin əm otən nipəti nəghatən rəha ien min itəm kəmətе e Naoa Rəha Uhgin," **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **2:1:** Mat 24:11; Jut 4 **2:4:** Jut 6

5 Kən Uhgɨn təməsaskəlɨm-əmən nalpɨnən rəha netəmim aupən itəm
kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto təmohamnu ilat e naruəh asol
itəm təmaiu. Məto Noah təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən Uhgɨn təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepɨn.
6 Kən Uhgɨn təmol nalpɨnən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən
təmaan taon mil əh e nɨgəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgətun nat naka itəm
otol kəm netəm mɨn u itəm koatəht nəwian.
7 Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən
nɨkin tɨtahmə o nolən rat mɨn itəm tol naulɨsən rəha netəm mɨn əh-ikɨn əh u
kəmoatəht nəwia Uhgɨn.
8 Kən in təmətatɨg ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat mɨn
rəhalat, kən matəto nəghatən rat mɨn rəhalat, kən nian rafin əm, nɨkin itəm
tətuatɨp əm, təmahmə pɨk o nolən rat mɨn rəhalat.
9 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə Iərəmərə Uhgɨn tɨtun nosmegəhən
netəmim itəm kotahatətə lan, kən tɨtun nəmki-rəkɨsən ilat e nəratən itəm
kotatɨg lan. Məto netəmim itəm kəsotətuatɨpən, Uhgɨn tɨtun naskəlɨmən mol
nalpɨnən kəm ilat roiu muwɨn mətoarus nian in otələhəu nəghatən o nalpɨnən
rəha netəmim.
10 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəm rat rafin, məto in otol nalpɨnən asol kəm
netəmim itəm koatol natɨmnat rəha naulɨsən itəm nɨpətɨlat tolkeike məmə
okotol, kən natɨmnat u koatol ilat tamkɨmɨk, kən netəm mɨn əh koatapəs
nərəmərəən rafin.
Netəm mɨn əh kotausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən
natɨmnat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilɨs pɨk.
11 Nat əpnapɨn nagelo mɨn, itəm ilat kotəsanən kən nahgilat tepət taprəkɨs-in
netəm mɨn əh, məto nagelo mɨn kəməsotəhaiən natɨmnat ilɨs pɨk əh, məsotətu-
pənən nəghatən kit elat e nɨganəmtɨ Iərəmərə Uhgɨn.
12 Məto netəm mɨn əh koatən rat natɨmnat itəm kəsotɨtun wɨrən. Ilat
kotahmen e nat iarupɨn mɨn, itəm rəhalat nətəlɨgən tɨkə, məto koatol əm
nat itəm nɨpətɨlat tolkeike. Nat iarupɨn mɨn əh kəmotaiir məmə netəmim
okotarupɨn-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgɨn otərəkɨn mɨn netəm rat mɨn
əh tahmen e nat iarupɨn mɨn əh.
13 Uhgɨn otətou ilat e nəratən məto-inu ilat kəmotol nəratən kəm netəmim.
Kən iəgətun eiueiuə mɨn əh, nɨkilat tagien məmə okotagwən ne motənɨm
pɨk, sənəmə lapɨn əm məto e nərauiəgən. Ilat kotahmen e napɨnən e nɨməhan,
o kotahmen e nɨməgəm itəm tatol aulɨs itəmat, moatərəkɨn nərgɨ nɨməfak.
Kotuwa motagwən itəmat min ilat, məto koateiuə-in itəmat, moatol nolən
tərat.
14 Nian rafin rəhalat nətəlɨgən tatuwɨn o nakləh-inən nɨpɨtan itəm rəhalat
nətəlɨgən tɨmətɨg əm, kən nian rafin koatol təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw
rəkɨs netəmim itəm rəhalat nətəlɨgən tətaliwək-aliwək, koatuwɨn e nolən rat
rəhalat. Ilat koatəgətun atɨp ilat e nolən rəha naumɨsən. Uhgɨn təmən rəkɨs
nalpɨnən rəhalat.
15 Ilat kəmotapəs suatɨp itəm tətuatɨp, kən moteko motətəu-pən suatɨp rəha
Palam nətɨ Peor, itəm təmolkeike pɨk nosən məni e nolən tərat.
16 Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərat mɨn. Kitat kotɨtun məmə togki
təsəghatən, məto Uhgɨn təmol məmə togki tatəghat e nɨki etəmim məmə otən-
iəhau nolən eko-eko rəha ien u.
17 Iəgətun eiueiuə mɨn əh kotahmen e nəmtɨ nəhau itəm təmamɨr, o kotah-
men e nɨmal napuə itəm nɨmətag asol təməmki-rəkɨs, kən nuhuən tɨkə lan,

2:5: Jen 6—8; 2 Pita 3:6 **2:6:** Jen 19:24; Jut 7 **2:7:** Jen 19:1-16 **2:10:** Jut 7-8,16 **2:11:** Jut 9
2:12: Jut 10 **2:15:** Nam 22:7; Jut 11; Nol Əpən 2:14 **2:16:** Nam 22:28-35

məto-inu nəgətunən rəhalat kotərat. Uhgɨn təmələhəu kalɨn napinəpən asol məmə rəhalat.
18 Ilat koatəghat ausit e nəghatən itəm nɨpətɨn tɨkə. Koatəghat e nəghatən mɨn rəha nolən mɨn itəm nɨpətɨ netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən itəm kəmotiet wi əm lan.
19 Koatən-iəkɨs məmə netəmim kotɨtun nətəu-pənən natɨmnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tɨkə lan. Məto ilat atɨp slef mɨn rəha nolkeikeən rat mɨn rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tatərəmərə lan.
20 Məto okəmə kotagɨm rəkɨs e nəratən rəha nətueintən nian kotɨtun Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən uarisɨg lan kotɨtəlɨg e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatɨg e nəratən itəm in tərat taprəkɨs-in itəm in aupən.
21 Okəmə ilat kəmotəruru agɨn suatɨp rəha nolən ətuatɨp, in təməwɨr pɨk olat, taprəkɨs məmə ilat kɨnotɨtun suatɨp əh kən uarisɨg lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgɨn itəm kəmos-ipən kəm ilat.
22 Ilat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nɨpahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmɨtəlɨg muwɨn matun nat itəm in təmeoa-in rəkɨs,” ne “Pɨkəs itəm təmaig məruən, kən mɨtəlɨg mɨn muwɨn mətaig e nəmɨt.”

3

Nian rəha Iərəmərə

1 Iolɨk mɨn, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatɨmnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nɨkitəmat otəht mɨn natɨmnat mɨn əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəlɨgən rəhatəmat tətuatɨp.
2 Iakolkeike məmə onəkotətəlɨg-in mɨn nəghatən mɨn itəm ien mɨn rəha Uhgɨn kəmotən aupən, ne nəghatən rəha Iərəmərə Iosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol mɨn kəmotən-iarəp kəm itəmat.
3 Nat kit itəm nakotaupən motɨtun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkɨr, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nɨpətɨlat tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgɨn.
4 Okotən məmə, “?Tahro? ?Təmən-iəkɨs rəkɨs məmə otuwa mɨn, məto in hiə? E nian itəm tɨpɨtat mɨn kəmotɨmɨs mətoarus-pa u-roiu, natɨmnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agɨn, nian Uhgɨn təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natɨmnat rafin kotahmen-ahmen əm.”
5 Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlɨg-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgɨn təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugɨn e nəhau, kən mos nəhau mol ikɨn mɨn rafin e nətueintən.
6 Kən təmatɨg mos mɨn nəhau əh mau-təlɨmin mərəkɨn nəptən aupən ikɨn lan.
7 Kən nəghatən əh rəha Uhgɨn tətaskəlɨm neai ne nɨməptən kətuatɨg roiu, kən ilau okətuatɨg mətoarus-pa nian in otaan ilau e nɨgəm e nian rəha nakilən ne nalpɨnən rəha netəm koatəht nəwia Uhgɨn.
8 Məto io mɨn neen, sotaluinən nat kitiəh u məmə, e nətəlɨgən rəha Iərəmərə Uhgɨn, nian kitiəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiəh.
9 Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Uhgɨn təpou o nol uəhaiən nəniəkɨsən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəlɨgən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkɨn etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn rəhalat motɨtəlɨg-pən ron.

2:17: Jut 12-13 **2:20:** Mat 12:45 **2:21:** Luk 12:47-48 **2:22:** Prov 26:11 **3:2:** Jut 17 **3:3:** 1 Tim 4:1; Jut 18 **3:4:** Mat 24:48 **3:5:** Jen 1:6-9 **3:6:** Jen 7:11; 2 Pita 2:5 **3:8:** Sam 90:4 **3:9:** Hab 2:3; 1 Tim 2:4

10 Məto Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh,
otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərikən asol, kən neai
otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm
otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.
11 Kən məto-inu Uhgin otərəkin rafin agin natimnat min əh e nolən əh, itəmat
nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike
motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti
Uhgin, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan.
12 Nikitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat
itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən
nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaiəh motikə.
13 Məto Uhgin təmən-iəkis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha
netəmim itəm kotətuatip e niganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən
əh.
14 Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm
tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgin otəsehmən napinən kit e nəmegəhən
rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəmə̇linuən itəmat min.
15 Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə, nolən rəha nətəligən
əfəməh rəha Iərəmərə otat, tatol məmə in otosmegəh netəmim neen min. Inu
tahmen e nəghatən itəm piətat wir Pol təmətə kəm itəmat e nenatigən itəm
Uhgin təmos-ipən kəm in.
16 Tatəghat-in natimnat min əh e naoa min rafin rəhan. E naoa min
əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis məmə okotitun. Kən netəm kəsotolən
skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, ilat koatəuhlin
nəghatən min rəha Pol, e nolən kitiəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa
neen min rəha Uhgin. Kən Uhgin otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən

17 Kən tol nəhlan, io min neen. Məto-inu nəkotitun rəkis nat u, otaiir məmə
nəghatən almə̇l rəha netəmim itəm koatəht nəwia Uhgin, okəsotiuw-rəkisən
itəmat e ikin rəhatəmat nahatətəən təskasik ikin, kən nakoatəme e rəhatəmat
nahatətəən.
18 Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nitunən rəha Iərəmərə
ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə min e nəwirən itəm tətawte-in kəm
itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwin matuwin namnun tikə!
Əwəh.

3:10: Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2 **3:13:** Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27 **3:15:** Rom 2:4
3:17: Mak 13:33; 1 Kor 10:12

1 Jon
Naoa itəm Jon təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In təməte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha niməfak min ikin min rafin. In tolkeike məmə netəmim ikin kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwin e niməfak min ikin pisin pisin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nəti Uhgin pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmin rəha Kristo təmuwa e nipəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uarisig timis e nig kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tikə. Ilat neen kotəmə təwir əm məmə netəmin okotol əpnapin əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nipəti etəmim in nat əpnapin əm. Nərgi nəgətunən min əh, kətaun-in məmə "Nostisisim."

?Təməte naoa u o naka? Təməte naoa u məmə otəgətun min nəghatən itəm tətuatip, kən məmə otən-iarəp neiueiuə minən rəha iəgətun eiuə min. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak min tuwa məskasik kən motitun wir məmə Uhgin təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

1 Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matig e nətuounən nian,† inun, itimat‡ emotəto kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip.§ Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp.
2 Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipinə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilin, in təmətatig ilau Tata Uhgin kən təmiet-arəpa otimat.§
3 Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən motəto rəkis, məmə itəmat min onəkotuwa kol kitiəh kitat min itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgin ne Nətin, Iesu Kristo.*
4 Ekoatəte natimnat min u məmə otol nagienən e nikitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

5 Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipinə kəm itəmat, məmə Uhgin in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tikə agin lan.
6 Okəmə kitat kotəmə kinoatol kitiəh kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotatigən e nipahrienən.§

---

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təməte. Kitat kotəruru təməte kəm pah. Nat əpnapin məmə in tatən pik "itimat," məto Jon pisin əm təməte. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol min neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4 * **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 § **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20

7 Məto in tətatɨg e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e nəhag-əhagən
tahmen lan,* kən kitat koatol kitiəh kitat min, kən kitat okotaruətuəh† ‡ e
nolən rat mɨn rafin e nɨta Nətɨn, Iesu.
8 Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat,§ kitat koateiuə-in atɨp əm
kitat mɨn, kən nɨpahrienən tɨkə etat.*
9 Uhgɨn in etəm kɨtun nagɨleən lan, kən rəhan nolən in tətuatɨp əm.† Tol
nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat mɨn rəhatat kəm Uhgɨn,‡ kən in otafəl
kitat kən maluin rəhatat nolən rat mɨn, kən maruətuəh rəkɨs in nolən rat mɨn
rafin rəhatat mə okotətuatɨp e nɨganəmtɨn.§
10 Okəmə kitat kotəmə kəsotol agɨn-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən
e Uhgɨn, kən rəhan nəghatən təsatɨg agɨn-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etəmim rəha nasituən etat

1 Rəhak nɨsualkələh mɨn,* iatəte natɨmnat mɨn u kəm itəmat, matən-iəhau
itəmat məmə onəsotolən nat tərat. Məto okəmə suah kit otol nolən rat, rəhatat
kit əh-ikɨn etəm tatəghat rəhatat lan kəm Tata Uhgɨn,† inu Iesu Kristo in Etəm
Tətuatɨp.
2 In un, itəm təmol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat mɨn,
kən o nat u, nemə̈ha otəsol mɨnən Uhgɨn.‡§ Kən təməsolən o rəhatat pɨsɨn əm
nolən rat mɨn, məto rəha netəmim rafin agɨn-əh e nətueintən.*
3 Kitat okotɨtun əsas məmə kotɨtun Uhgɨn† okəmə kitat koatol nəwian.‡ §
4 Etəm u tatən mə "Ekɨtun Uhgɨn,"* məto təsolən nəwian, in ieiuə, kən
nɨpahrienən tɨkə lan.†
5-6 Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha Uhgɨn təmatɨg
mɨnɨp wɨr pahrien e nɨkin.§ Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan,*
otəkəike mətəp suatɨp kitiəh əm itəm Iesu təmɨtəp.† Nolən u tatəgətun əsas‡
məmə kitat koatatɨg lan.§

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat mɨn

---

* **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmə kotaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn, okotən-iarəp əm təfagə rat mɨn kəmotol kəsotahmenən e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto sənəmə tahmen e naruətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkɨsən nətuakəmən kit e nɨpətɨtəm. Kitat okotəkəike motaruətuəh e nɨta Iesu, məmə in otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatɨp, motaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nɨta Iesu təmafəl rəkɨs. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə mɨn, Uhgɨn in tatol e nətuatɨpən, məto-inu nɨmɨsən rəha Iesu in təmətou rəkɨs nolən rat mɨn. Tol nəhlan, tətuatɨp məmə Uhgɨn otaluin nolən rat mɨn rəhatat mətafəl rəkɨs. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11 † **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ **2:2:** Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § **2:2:** Iesu in təmol sakrifais atɨp e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat mɨn, kən o nat əh, nemə̈ha təsol mɨnən Uhgɨn. Iesu in sakrifais, kən in pris mɨn itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgɨn məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Uhgɨn məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat mɨn kəmotos rəkɨs nalpɨnən. Nemə̈ha rəha Uhgɨn, Kristo in təmos, təmol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tɨnahmen. * **2:2:** Jon 3:17 † **2:3:** 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3:** Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatɨp, məto tatəgətun əm məmə kitat kotɨtun Uhgɨn. § **2:3:** Jon 14:15 * **2:4:** Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4:** 1 Jon 1:6,8 ‡ **2:5-6:** Jon 14:15 § **2:5-6:** 1 Jon 4:12 * **2:5-6:** Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nɨpətɨn u məmə in tətatɨg lan məsietən, tatɨsɨ-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatagɨle lan, tatɨlpɨn ilau min. † **2:5-6:** Mat 11:29 ‡ **2:5-6:** 1 Jon 2:3 § **2:5-6:** Jon 15

7 Nɨkik keike mɨn, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat məmə onəkotol, kən
məto iatəte in oas* itəm nəmotos rəkɨs e nətuounən, nian nəmotəto namnusən
təwɨr;† nəghatən oas u in nəghatən nɨnəmotɨtun.
8 Məto e nehmən kit mɨn, nəghatən u itəm iatəte tatɨmnə otəmat məmə
onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi,‡ məto-inu kɨnəplan e suatɨp wi kit
e nəmegəhən rəha Iesu ne rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tɨnatagɨm,§
kənu nəhag-əhagən pahrien* tɨnatasiə rəkɨs.†
9 Kən etəm u tatən mə in tətatɨg e nəhag-əhagən məto tatetəhau pian,‡ in
tətatɨg əh e napinəpən.§
10 Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,* kən nat kit tɨkə e
nɨkin məmə otapitətəl lan, morin.†
11 Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətatɨg e napinəpən,‡ kən mətan e
napinəpən, kən məruru ikɨn tatuwɨn-pən ikɨn, məto-inu napinəpən tatohamɨs
nɨganəmtɨn.§
12 Rəhak nɨsualkələh mɨn, iatəte naoa u kəm itəmat,
məto-inu Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.
13 Tata mɨn, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotɨtun in, itəm təmaupən matɨg e nətuounən.*
Netəm aluə mɨn, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.
14 Nɨsualkələh, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inun nəmotɨtun Tata Uhgɨn.
Tata mɨn, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotɨtun in, itəm təmaupən matɨg e nətuounən.‡
Netəm aluə mɨn, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nakotəsanən,§ kən nəghatən rəha Uhgɨn tətatɨg e nɨkitəmat,
kən nəmotol win e etəm rat, Setan.*

Sotolkeikeən natɨmnat rəha nətueintən

15 Sotolkeikeən nətueintən† o natɨmnat mɨn rəha nətueintən. Okəmə suah
kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgɨn təsatɨgən e nɨkin.‡
16 Məto-inu natɨmnat rafin e nətueintən u, təsɨsɨ-pənən o Tata Uhgɨn, məto
rəha nətueintən əm. Natɨmnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumɨsən o
natɨmnat rəha nɨpətɨtəm əm,§ kən naumɨsən o natɨmnat itəm tatiuw rəkɨs
nɨganəmtɨtəm,* ne nausitən o rəhan nautə mɨn ne nepətən.
17 Kən nətueintən u otəpanɨkə. Kən naumɨsən o nautə mɨn otəpanɨkə. Kən
naumɨsən o nolən mɨn rəha nətueintən itəm koatiuw nətəlɨgən rəha netəmim
otəpanotɨkə.† Məto etəmim itəm tatol nəwia Tata Uhgɨn,‡ in otətatɨg lilɨn.

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Kristo kɨnotuwa rəkɨs

18 Nɨsualkələh, kotegu-pən e namnun nian.§ Nəmoatəto məmə tɨkɨmɨr kit
rəha Kristo* otuwa.† Kən roiu tɨkɨmɨr mɨn rəha Kristo tepət, kɨnotuwa rəkɨs.‡
Tol nəhlan, kitat kotɨtun məmə inu, kɨnoategu-pən e namnun nian.

---

* **2:7:** Dut 6:5; Lev 19:18 † **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ **2:8:** Jon 13:34 § **2:8:** Rom 13:12 * **2:8:** Jon 1:9 † **2:8:** Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ **2:9:** 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § **2:9:** 1 Jon 1:5 * **2:10:** 1 Jon 3:14 † **2:10:** Sam 119:165 ‡ **2:11:** 1 Jon 1:6 § **2:11:** Jon 11:9; 12:35 * **2:13:** Jon 1:1 † **2:13:** Jon 16:33 ‡ **2:14:** Jon 1:1 § **2:14:** Efes 6:10 * **2:14:** 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † **2:15:** Rom 12:2 ‡ **2:15:** Jem 4:4 § **2:16:** Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * **2:16:** Prov 27:20 † **2:17:** Hip 12:27 ‡ **2:17:** Mat 12:50 § **2:18:** Rom 13:11 * **2:18:** Tɨkɨmɨr rəha Kristo in ‘antichrist’ e Inglis. † **2:18:** 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ **2:18:** 1 Jon 4:1

19 Netəm min u, kəmotapəs rəhatat niməfak min§ məto-inun ilat sənəmə
rəhatat agin-əh min. Okəmə rəhatat agin-əh min, kəməsotietən etat. Məto ilat
kəmotiet etat, məmə otəgətun məmə ilat sənəmə rəhatat min.
20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha
Uhgin,† kən itəmat rafin nəkotitun nat u.
21 Iatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nipahrienən, məto itəmat
ninotitun rəkis nipahrienən, kən motitun məmə nipahrienən təsoe-inən
neiuəən.‡
22 ?Pah u in ieiuə? Etəmim u itəm tatən məmə Iesu sənəmə in Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Etəmim u inu, in tikimir rəha Kristo. In təsənən
nipahrienən e Tata Uhgin ne Nətin.§
23 Etəm təsənən nipahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən
nipahrienən e Nətin, in tatos min Tata Uhgin.*
24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir,
otatəper-ipən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən
otatəper-ipən etəmat, kən itəmat onakoatəper-ipən e Nətin, ne Tata Uhgin.†
25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-iəkis məmə otos-ipa kəm kitat.
26 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-iarəp netəm min u itəm okotiuw
rəkis itəmat.‡
27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm nəmotos e Kristo,§
in tətatig əh e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah min titun nəgətunən nat wi kit
kəm itəmat? Narmin Rəha Uhgin tatəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən
nətəfiəən əh rəhan, in nipahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ipən
əskasik lan,† tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat məmə nəkotol.
28 Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ipən lan, məmə nian in otuwa‡ kən kitat
kəsotəginən məsotaulis-inən niganəmtin§ e rəhan nuwamən.
29 Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* onəkotitun əsas məmə netəmim rafin
itəm koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin min.†

3

Itəmat u nenəti Uhgin min

1 !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgin
təmos-ipa, inun, məmə tətaun-in kitat məmə nenətin min!† Kən nipahrienən
məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat
kotəruru Uhgin.‡
2 Nikik min, kitat nenəti Uhgin min u-roiu. Kitat kəsotitunən məmə okotəhrol
nulan motol pisin nian Kristo otitəlig-pa. Məto kitat kotitun məmə nian
otitəlig-pa,§ kitat okotahmen lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə
in tol nəhlan.†

---

§ **2:19:** Wək 20:30 * **2:20:** Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnapin əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgin əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm netəm min un itəm koatən nipahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgin, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgin elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. † **2:20:** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ **2:21:** 2 Pita 1:12 § **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * **2:23:** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † **2:24:** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ **2:26:** 1 Jon 3:7 § **2:27:** 1 Jon 2:20 * **2:27:** 1 Kor 2:12 † **2:27:** Jon 15:4 ‡ **2:28:** 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § **2:28:** Efes 3:12 * **2:29:** 1 Jon 3:7 † **2:29:** Jon 1:13 * **3:1:** Jon 3:16 † **3:1:** Jon 1:12 ‡ **3:1:** Jon 15:21; 16:2,3 § **3:2:** Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * **3:2:** Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † **3:2:** Jon 17:24; 2 Kor 3:18

3 Kən etəmim itəm tatagɨle məmə otahmen e Kristo, in tətaruətuəh rəkɨs‡ in atɨp nolən mɨn rəhan,§ məto-inu Kristo in mɨn in tətuatɨp wɨr agɨn.
4 Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətgəhl mɨn lou rəha Uhgɨn, məto-inu nəghatən u nolən rat, nɨpətɨn u, nətgəhlən lou rəha Uhgɨn.
5 Kən itəmat nəkotɨtun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkɨs rəhatat nolən rat mɨn,* məto-inu nolən rat tɨkə lan.†
6 Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat mɨn. Məto netəm mɨn un itəm koatəkəike əh e nolən rat mɨn, tol-pən kotəruru agɨn-əh in, məsotəplanən in.‡
7 Nɨsualkələh, sotətəlɨg-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatɨp, nɨpətɨn u məmə in etəm ətuatɨp, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatɨp.
8 Məto etəmim itəm tatəkəike əh e nolən rat mɨn, tatəgətun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nətɨ Uhgɨn təmuwa o nərəkɨnən wək mɨn əh rəha Setan.*
9 Netəm mɨn u itəm kəmotaiir wi mɨn motuwa nenətɨ Uhgɨn mɨn,† ilat okol kəsotəkəikeən e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos niamɨtə rəha Uhgɨn. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenətɨ Uhgɨn mɨn.§
10 Tol mə, kotɨtun nənən məmə pah mɨn u nenətɨ Uhgɨn,* kənu pah mɨn u nenətɨ Setan.† Etəmim u itəm təsol ətuatɨpən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡ in sənəmə nətɨ Uhgɨn kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat mɨn

11 Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwɨr,§ məmə kitat okotəike motolkeike itat mɨn.*
12 Sotolən tɨkɨrɨ Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian.† ?Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu məto-inun rəhan nolən mɨn tərat kənu rəha pian, nolən mɨn in tətuatɨp.‡
13 Piak mɨn, narmɨtəmat təsiwɨg pɨkən okəmə netəmim rəha nətueintən u koatetəhau itəmat.§
14 Okəmə kitat kotolkeike piatat mɨn, tatəgətun məmə kitat kɨnotaprəkɨs-in rəkɨs nɨmɨsən, mɨnotegu-pən e nəmegəhən.* Məto etəm un nolkeikeən tɨkə lan, in tətatɨg əh e nɨmɨsən.†
15 Etəmim un itəm tatetəhau pian‡ in tahmen e etəm tatohamnu itəm,§ kən itəmat nəkotɨtun məmə iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lilɨn.*
16 O nat u kitat kotɨtun wɨr məmə nolkeikeən in tol nulan, məto-inun Iesu təmos-ipa rəhan nəmegəhən otat.† Kən e nolən kitiəh əm, təwɨr mə kitat mɨn kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o piatat mɨn.‡
17 ?Okəmə suah kit rəhan natɨmnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tɨkə, məto in təsasəkitunən pian,§ məsolən nat agɨn lan, nolkeikeən rəha Uhgɨn otəhrol nulan matɨg e suah u?*

---

‡ **3:3:** Tətaruətuəh, nɨpətɨn u, tɨtafəl rəkɨs. § **3:3:** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * **3:5:** 1 Jon 3:8 † **3:5:** 2 Kor 5:21 ‡ **3:6:** 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § **3:8:** Jon 8:44 * **3:8:** Hip 2:14 † **3:9:** Jon 1:13 ‡ **3:9:** 1 Jon 5:18 § **3:9:** Nɨkuti nat tatəwiə noe-in atɨpən noan. E suatɨp kitiəh əm, Uhgɨn tatələhəu-pən rəhan niamɨtə e suah kit, kən in tatəwiə tahmen e nɨkuti nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən mɨn rəha Uhgɨn. Tol nəhlan, netəmim mɨn u itəm kəmotaiir wi mɨn motuwa nenətɨ Uhgɨn mɨn, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * **3:10:** 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † **3:10:** 1 Jon 3:8 ‡ **3:10:** 1 Jon 2:9; 4:8 § **3:11:** 1 Jon 2:7 * **3:11:** Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † **3:12:** Jen 4:8 ‡ **3:12:** Prov 29:10 § **3:13:** Jon 15:18,19; 17:14 * **3:14:** Jon 5:24 † **3:14:** 1 Jon 2:9 ‡ **3:15:** 1 Jon 2:9 § **3:15:** Mat 5:21,22; Jon 8:44 * **3:15:** Kal 5:20,21 † **3:16:** Jon 10:11 ‡ **3:16:** Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § **3:17:** Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * **3:17:** 1 Jon 4:20

18 Nenətik min, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlitat əm, məto okotol əp
nolkeikeən pahrien e nolən min rəhatat.†
19-20 Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnapin okəmə kotəto-pən e nikitat məmə
okotos nalpinən, məto kitat okotitun məmə kotatig e nipahrienən, kən mem
məha-məha nikitat e niganəmtin. Məto-inu Uhgin in ilis maprəkis-in nikitat,
kən in titun natimnat rafin.
21 Piak min, okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okəsotosən nalpinən, kitat
okəsotaginən e niganəmti Uhgin,‡
22 kən motos natimnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən,§ məto-inu kitat
koatol nəwian* kən moatol nolən itəm in tolkeike.†
23 Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə e Nətin,‡ Iesu
Kristo,§ kən motolkeike kitat min, tahmen məmə inu in təmən mihin kəm
itat.*
24 Netəm min u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡ kən in tatəper-
ipən elat. Kən kitat kotitun məmə in tətatig e nikitat, məto-inun Narmin Rəha
Uhgin itəm in təmos-ipa, in tatəgətun kəm kitat.§

4

Onakakil mehm mətig narmin min

1 Nikik min, okəmə etəmim kit tatən məmə Narmin Rəha Uhgin tətatig lan,
matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik məmə onəkotehm wir
motakil mətig məmə narmin əh tətatig lan, in rəha Uhgin pahrien, o sənəmə
rəha Uhgin.* Kitat okotəkəike motəplan wir məto-inun ien eiueiuə min tepət
kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən.†
2 O nat u, itəmat onəkotitun əsas məmə in Narmin Rəha Uhgin itəm tətatig e
etəmim kit, inun, Narmin itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa, kən in təmuwa e nipətin,‡ narmin əh in Narmin ətuatip
rəha Uhgin.§
3 Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa, narmin rəha etəmim əh, sənəmə rəha Uhgin. Inəh, in narmin
rəha tikimir rəha Kristo,*† itəm ninəmotəto rəkis məmə in otəpanuwa, kən
roiu tinətatig rəkis e nətueintən.‡
4 Nisualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgin min, kən nəmotəhg-irəkis ien
eiueiuə min əh,§ məto-inu Narmin itəm tətatig e nikitəmat in taprəkis-in
narmin itəm tətatig e nətueintən u.*
5 Ilat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən min rəhalat koatən,
in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in ilat, ilat min netəm rəha
nətueintən u.
6 Məto itimat nenəti Uhgin min. Tol nəhlan, netəmim itəm kotitun Uhgin,
ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenəti Uhgin min,
ilat kəsotətəlig-inən itimat.‡ O nat u, kitat okotitun əsas Narmin itəm tatən
pahrien,§ ne narmin itəm tateiuə.*

Nolkeikeən rəha Uhgin ne rəhatat

7 Nikik min, pəs kitat kotolkeike kitat min,† məto-inu nolkeikeən in tatisi-

---

† **3:18:** Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ **3:21:** Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § **3:22:** Mat 7:7 * **3:22:** Jon 14:15 † **3:22:** Hip 13:21 ‡ **3:23:** Jon 6:29 § **3:23:** Jon 1:12; 3:18; 20:31 * **3:23:** Jon 13:34 † **3:24:** 1 Jon 2:3 ‡ **3:24:** 1 Jon 2:6; 4:15 § **3:24:** 1 Jon 4:13 * **4:1:** Jer 29:8 † **4:1:** Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ **4:2:** Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § **4:2:** 1 Kor 12:3 * **4:3:** 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † **4:3:** E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nipətin u məmə in tikimir rəha Kristo. ‡ **4:3:** 1 Jon 2:18 § **4:4:** Jon 16:33 * **4:4:** 2 King 6:16; Rom 8:31 † **4:5:** Jon 15:19; 17:14,16 ‡ **4:6:** Jon 8:47 § **4:6:** Jon 14:17 * **4:6:** Mak 13:5 † **4:7:** 1 Jon 3:11

pən o Uhgin, kən etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wi min muwa nəti Uhgin kit,‡ kən titun Uhgin.§
8 Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tikə, in təruru Uhgin, məto-inu Uhgin, in nəukəti nolkeikeən.
9 Uhgin təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə in təmahl-ipa Nətin noan kitiəh əm,* tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron.†
10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgin, məto in təmolkeike kitat.‡ Uhgin təmahl-ipa Nətin tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat min, məmə neməha otəsol minən Uhgin.§
11 Piak min, Uhgin təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat min okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm itat min.†
12 Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.‡ Məto okəmə kitat kotolkeike itat min, kən Uhgin tatəper-ipən e nikitat, kən nolkeikeən rəhan tinatoe-in nolkeikeən e nikitat.§
13 Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətatig etat, məto-inun tinos-ipa rəkis rəhan Narmin kəm kitat.†
14 Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp‡ məmə Tata Uhgin in təmahl-ipa Nətin məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.§
15 Etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Nəti Uhgin, kən Uhgin tətatig lan, kən in min tətatig-pən e Uhgin.*
16 Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgin kəm kitat, kən motagile lan.
Uhgin in nolkeikeən.† Etəm tətatig e nolkeikeən, tətatig-pən e Uhgin, kən Uhgin min tətatig lan.‡
17 Nian kotatig nəhlan e Uhgin, kən nolkeikeən rəhan tinatoe-in nolkeikeən e nikitat,§ məmə kitat kəsotəginən* e nian Uhgin otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo.
18 Etəm u tərioah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgin. Məto nolkeikeən pahrien u, itəm tinatoe rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis nəginən,† məto-inu nətəligən rəha nosən nalpinən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-inən əh e nikitat.
19 Kitat kotolkeike itat min məto-inun Uhgin təmaupən molkeike itat.
20 Məto okəmə suah kit təmə, "Io ekolkeike Uhgin," məto tatetəhau əh pian,‡ in ieiuə.§ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tatehm e niganəmtin,* okol təsolkeikeən Uhgin, itəm in təsehmən.†
21 Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim pah tolkeike Uhgin in otəkəike molkeike min pian.‡

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

1 Etəmim itəm tətahatətə* e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgin,† kən etəmim itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike min nenətin min.‡

---

‡ **4:7:** Jon 1:15 § **4:7:** 1 Jon 2:4 * **4:9:** Jon 1:18 † **4:9:** Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ **4:10:** Rom 5:8,10 § **4:10:** Rom 3:25 * **4:11:** Jon 3:16 † **4:11:** Jon 15:12; 1 Jon 3:11 ‡ **4:12:** Jon 1:18 § **4:12:** 1 Jon 4:17; 2:5 * **4:13:** 1 Jon 2:3 † **4:13:** 1 Jon 3:24 ‡ **4:14:** Jon 15:27 § **4:14:** Luk 2:11; Jon 3:17 * **4:15:** 1 Jon 3:24 † **4:16:** 1 Jon 4:8 ‡ **4:16:** 1 Jon 3:24 § **4:17:** 1 Jon 4:12; 2:5 * **4:17:** Efes 3:12 † **4:18:** Rom 8:15 ‡ **4:20:** 1 Jon 2:9 § **4:20:** 1 Jon 1:6; 2:4 * **4:20:** 1 Jon 3:17 † **4:20:** 1 Jon 4:12; Jon 1:18 ‡ **4:21:** 1 Jon 2:7,9 * **5:1:** Jon 3:15 † **5:1:** Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 ‡ **5:1:** 1 Jon 2:23

2 Kən kitat kotɨtun məmə okəmə kotolkeike Uhgɨn kənu moatol nəwian,§ kənu
okotolkeike mɨn nenətɨn mɨn.*
3 Məto-inu okəmə kotolkeike Uhgɨn, nɨpətɨn un, okotol noan,† kən rəhan
nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.‡
4 Netəm kotaiir e Uhgɨn,§ ilat koatol win e nolən mɨn rəha nətueintən. Kənu
nahatətəən rəhatat in tatos-ipa nəsanənən o nolə win e nolən mɨn rəha
nətueintən.
5 ?Pah mɨn un ilat koatətul əskasɨk motol win e nəluagɨnən rəha nətueintən u?
Ilat əm un, netəm kotatahatətə məmə Iesu in Nətɨ Uhgɨn.

Iaruəsan kɨsɨl kətəhalol əp Iesu Kristo kəm kitat

6 Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nɨtan* kətioal əp in kəm
itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nɨtan.
7 Narmɨn Rəha Uhgɨn in tətaruəsan nəghatən mil u rəha nəhau ne nɨta,
matən-iarəp məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn in nɨpahrienən.†
8 Kən nuəfɨmɨnən kɨsɨl kətəhalaruəsan iləhal mɨn. Iləhal un, Narmɨn Rəha
Uhgɨn, ne nəhau, ne nɨta. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp
nəghatən rəhaləhal mɨn.
9 Nian mɨn, kitat koatəto nəghatən mɨn itəm netəmim koatən-iarəp, mota-
hatətə elat.‡ Məto nian Uhgɨn tatən-iarəp nat kit, in iahgin taprəkɨs, kən kitat
okotɨtun nahatətəən təhmɨn mɨn e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgɨn,§ kən in
tatətul-arəp o Nətɨn.
10 Etəmim itəm tətahatətə e Nətɨ Uhgɨn, in tatən nɨpahrienən e nɨkin o
nəghatən rəha Uhgɨn. Məto etəmim itəm təsahatətəən e nəghatən u rəha Uhgɨn,
tahmen əm məmə in tatən məmə Uhgɨn in ieiueiuə əm,* məto-inu Uhgɨn
təmətul-arəp o Nətɨn, mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nɨpahrienən lan.
11 Kənu nəghatən itəm Uhgɨn təmən-iarəp o Nətɨn, in tol nulan. Uhgɨn təmos-
ipən nəmegəhən lilɨn† kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətɨn.‡
12 Etəm tatos Nətɨn, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nətɨ Uhgɨn, in
təsosən nəmegəhən.§

Namnun nəghatən

13 Iatəte nəghatən mɨn u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nətɨ Uhgɨn, məmə
onəkotɨtun məmə itəmat nakotos nəmegəhən lilɨn.*
14 Pəs kəsotəgɨnən,† məto kotəskasɨk o nətapəh-inən nat kit e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, məto-inu kotɨtun məmə nəghatən u inu, tatem əskasɨk itat. Nian
okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwɨr e rəhan nətəlɨgən, kən in otəto rəhatat
nəfakən.‡
15 Kən okəmə kotɨtun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən
kɨnotɨtun rəkɨs məmə okotos.§
16 Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm tɨtun
nit-ipənən e nɨmɨsən, ik onakəfak ron, kən Uhgɨn otos-ipən nəmegəhən kəm

§ **5:2:** 1 Jon 2:3 * **5:2:** 1 Jon 3:14 † **5:3:** Jon 14:15 ‡ **5:3:** Mat 11:30 § **5:4:** Jon 1:13 * **5:6:** Jon 19:34,35 † **5:7:** Jon 14:17 ‡ **5:9:** Jon 5:33,34 § **5:9:** Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * **5:10:** Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † **5:11:** Mat 25:46 ‡ **5:11:** Jon 1:4 § **5:12:** Jon 3:15,16,36 * **5:13:** 1 Jon 5:11 † **5:14:** Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ **5:14:** Mat 7:7 § **5:15:** 1 King 3:12

suah u.* Məto nolən rat kit əh-ikɨn itəm tatit-ipən itəm e nɨmɨsən,† kən io
esənən məmə onəkotəfak o netəm mɨn itəm koatol nolən əh.‡§
17 Nolən rat mɨn rafin un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat mɨn əh-ikɨn itəm
kəsotit-ipənən itəm e nɨmɨsən.†
18 Kitat kotɨtun məmə etəm tətaiir e Uhgɨn‡ təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu
Nəti Uhgɨn tatəmɨk ətain wɨr in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən.§
19 Kitat kotɨtun məmə kitat nenəti Uhgɨn mɨn,* məto netəmim rəha
nətueintən rafin, ilat u kotatɨg e nelmɨ Setan.†
20 Kitat kotɨtun mɨn məmə Nəti Uhgɨn təmuwa kən mos-ipa nenatɨgən kəm
itat,‡ məmə kitat okotɨtun in, u in nɨpahrienən.§ Kənu kitat koatətul-pən e
Uhgɨn u in nɨpahrienən, məto-inu kitat koatətul-pən e Nətɨn Iesu Kristo. In
un, in Uhgɨn pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lilɨn.*
21 Nenətɨk mɨn, otagɨm rəkɨs o natɨmnat mɨn itəm okotos nəme Uhgɨn e
nɨkitəmat.†‡

---

* **5:16:** Jem 5:15 † **5:16:** Hip 6:4-6; 10:26 ‡ **5:16:** Jer 7:16; 14:11 § **5:16:** E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nɨmɨsən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat mɨn əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilɨn, kənu məsɨn mɨn u məmə narmɨlat tɨnɨmɨs. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.
E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmɨn Rəha Uhgɨn. * **5:17:** 1 Jon 3:4 † **5:17:** 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ **5:18:** Jon 1:13 § **5:18:** Jon 14:30 * **5:19:** 1 Jon 4:6 † **5:19:** Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ **5:20:** Luk 24:45 § **5:20:** Jon 17:3 * **5:20:** 1 Jon 5:11 † **5:21:** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 ‡ **5:21:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "onakagɨm o narmɨ nat mɨn," məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmɨ nat, məto okəmə kotolkeike rəhatat təfagə rat mɨn taprəkɨs-in Uhgɨn, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgɨn e nɨkitat.

2 Jon
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u "pətan," nɨpətɨn təmə niməfak kit. Kən "nenətɨn mɨn," ilat netəmim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən mɨn əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkeikeən məmə otən-iarəp nərgɨn məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn tepət kotaliwək e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kɨnotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikɨn mɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat. Məto iəgətun eiuə mɨn koatuwɨn əpnapɨn mɨn o niuw-rəkɨsən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətun eiuə mɨn kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgɨn, okotəkəike kapəs iəgətun eiuə mɨn əh, kən motapəs nolən ne nəgətunən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkauən rəha Uhgɨn.

Nətuounən

1 Naoa u rəha elta tatuwɨn kəm pətan Uhgɨn təmɨtəpun* ne nenətɨn mɨn. Nɨpahrienən məmə iakolkeike pɨk itəmat. Məto sənəmə io pɨsɨn əm iakolkeike itəmat, məto netəm mɨn un rafin itəm kotɨtun mɨn nɨpahrienən,† kotolkeike itəmat.
2 Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nɨpahrienən itəm tətatɨg e nɨkitat‡ kən otatɨg lilɨn e nɨkitat.
3 Pəs Tata Uhgɨn ne Nətɨn Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nɨpahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien mɨn

4 Nɨkik təmagien asol nian eməplan nenətɨm mɨn neen kotaliwək e suatɨp rəha nɨpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgɨn təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol.
5 Kən roiu əh, wɨnɨk, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kɨnotəto rəkɨs e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat mɨn.
6 Kən nolkeikeən u, nɨpətɨn u nolən nəwia Uhgɨn. Kən in tatən məmə kitat okotəike motətəp suatɨp rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.
7 Məto-inu iəgətun eiuə mɨn tepət koatan e nətueintən.† Ilat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nɨpətɨn pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiuə kən in tɨkɨmɨr rəha Kristo.*
8 Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətatɨpən nətouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafin lan, məto-inun itɨmat emotol pɨk wək etəmat.†

---

* **1:1:** 1 Pita 5:13 † **1:1:** Jon 8:32 ‡ **1:2:** Jon 14:17 § **1:4:** 3 Jon 1:3,4 * **1:5:** 1 Jon 2:7 † **1:7:** 1 Jon 4:1 ‡ **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:2,3 § **1:7:** Jon 1:14 * **1:7:** 1 Jon 2:18 † **1:8:** 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26

9 Okəmə etəm tatətu-pən atɨp əm nəgətunən kit rəhan e nəgətunən rəha
Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətun
məmə Uhgɨn təsatɨgən e nɨkin. Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasɨk e
nəgətunən rəha Kristo, in tatos Tata Uhgɨn ne Nətɨn ilau kərən e nɨkin.§
10 Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən ətuatɨp rəha Kristo,
asitən in muwɨn imam ikɨn, məsənən "təwɨr" kəm in.*
11 Məto-inu etəm tatən "təwɨr" kəm in, tətasitu lan matol suatɨp o rəhan
nəgətunən rat.†

Namnun nəghatən

12 Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto esolkeikeən məmə
ekəte e mapepe ne pen. Məto nɨkik tatəht pɨk mə ekuwa mətag itəmat kən
məghat ətuatɨp kəm itəmat e nɨganəmtɨtəmat, pəs nagienən rəhatat otərioah.‡
13 Nenətɨ piam§ itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat koatən təwɨr kəm ik.

‡ **1:9:** Jon 8:31 § **1:9:** 1 Jon 2:23 * **1:10:** Rom 16:17 † **1:11:** 1 Tim 5:22 ‡ **1:12:** Jon 3:29 § **1:13:** Pia pətan əh in niməfak kit mɨn, Jon in tətatɨg ikɨn əh. Kən nenətɨ pian u, ilat nɨmanin rəha niməfak əh.

3 Jon
Naoa itəm tatol kɨsɨl lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 3 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in tɨtun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn rəha niməfak koatuwɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat.

?Təməte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətasitu e iəgətun mɨn itəm kotaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Jon təməto namnusən kit e nolən təwɨr rəha Kaius, kən Jon təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhan.

Nətuounən nəghatən

1 Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nɨpahrienən u, məmə io ekolkeike pɨk ik.†
2 Piak keike, io enɨtun rəkɨs məmə rəham nəmegəhən e nɨganəmtɨ Uhgɨn in təwɨr əm, kən iatəfak məmə onəsɨmɨsən mətatɨg wɨr əm, kən natɨgən rafin rəham otəwɨr.
3 Nɨkik təmagien nian eməto piatat mɨn neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasɨkən o nɨpahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nɨpahrienən.‡
4 Nian iatəto məmə nenətɨk mɨn kotaliwək e nɨpahrienən, kən nɨkik tətagien pɨk mərioah taprəkɨs-in natɨmnat mɨn rafin.

Kaias təmol wək təwɨr

5 Piak ruən, ik natətul əskasɨk o nat naka itəm ik natol kəm piatat mɨn itəm koatɨmnə, nat əpnapɨn məmə ilat netəm ik pɨsɨn.§
6 Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikɨn-u. Ik nəmol-wɨr kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwɨn e rəhalat suatɨp, təwɨr məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgɨn tolkeike mihin,
7 məto-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən.
8 Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol nəhlan, məmə kitat okotos nelmɨtat mɨn kitiəh o nən-iarəpən nɨpahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

9 Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, məto Tiotrefes, in tolkeike pɨk məmə otɨləs-ipər atɨp in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlɨg-inən itɨmat.
10 Okəmə io ekɨmnə, kən io oekamnus ətuatɨp natɨmnat mɨn neen itəm in tatol, ne nən anionən nɨkalɨtɨmat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat mɨn muwɨn iman ikɨn, məto tatən-iəhau mɨn netəm mɨn un itəm kotolkeike məmə okotit piatat mɨn motuwɨn iməlat ikɨn, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.
11 Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkɨn ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwɨr. Ətəlɨg-in-tu məmə netəm mɨn u itəm koatol təwɨr, tatəgətun məmə ilat nenətɨ Uhgɨn mɨn,† məto netəm mɨn un itəm koatol tərat,

---

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, məto in təsən-iarəpən in, məto təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiəh əm itəm in təmol e Namnusən Təwɨr itəm Jon Təməte. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4
§ **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16 † **1:11:** 1 Jon 2:29

tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgɨn.
12 Məto netəmim rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan nolən mɨn u nian
rafin kotəgətun mɨn məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itɨmat mɨn
ekoatən-iarəp kəm netəmim məmə in etəm wɨr, kən nəkotɨtun məmə itɨmat
ioatən nɨpahrienən.§

Namnun nəghatən

13 Iatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipɨnə kəm ik, məto esolkeikeən
məmə oekəte e pen,
14 məto-inu nɨkik tatəht pɨk məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat
ətuatɨp kəm kilau mɨn.
15 Iatəfak məmə pəs Uhgɨn otasitu lam e nəmə̈linuən.*
Ik mɨn neen koatən-ipɨnə "təwɨr" kəm ik. Kən onakən-ipən "təwɨr" rəhatɨmat
kəm piatat mɨn neen ikɨn-un.

‡ **1:12:** 1 Tim 3:7 § **1:12:** Jon 19:35; 21:24 * **1:15:** Rom 1:7; Efes 6:23

Jut
Naoa itəm Jut təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jut

?Pah təmətе naoa u? Jut təmətе naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Kitat kotəruru ətuatɨp məmə Jut təmətе naoa u tatuwɨn kəm pah. Okəm-naka təmətе tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm kotən nɨpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, iəgətun eiuə mɨn neen kəmotuwɨn motaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwɨr əm məmə netəmim rəha niməfak koatol nolən tərat əpnapɨn mɨn. Ilat koatən məmə təwɨr əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwɨrən rəha Uhgɨn in iahgin, kən okol təsolən nalpɨnən kəm ilat.

?Təmətе naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak mɨn ikɨn mɨn rafin okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiuə mɨn in tərat, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə niməfak otətul əskasɨk e nəghatən itəm in nɨpahrienən.

Jut təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwɨr kəm itəmat u Uhgɨn
təmaun-in itəmat. Uhgɨn Tata tolkeike pɨk itəmat, kən Iesu Kristo taskəlɨm wɨr
itəmat.
2 Pəs nasəkitunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgɨn otər mərioah e
nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən mɨn rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgɨn
(2 Pita 2:1-17)

3 Io mɨn neen, aupən, emolkeike pɨk məmə ekəte naoa u tɨmnə otəmat
o nəghat-inən suatɨp itəm Uhgɨn tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu,
iakatəto məmə ekəike məte nəghatən u tɨmnə otəmat muəh nɨkitəmat məmə
onəkotəluagɨn əskasɨk o naskəlɨmən nəghatən pahrien rəha nahatətəən
rəhatat. Uhgɨn təmələhəu-pən nəghatən u e nelmɨ iəfak mɨn nian kitiəh əm,
kən kol təsos-ipən mɨnən.
4 Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nɨkitəmat.
Kəmətе aupən agɨn məmə ilat okotos nalpɨnən. Ilat koatəht nəwia Uhgɨn,
kən motəuhlin suatɨp rəha nəwɨrən rəha Uhgɨn moatən məmə tategəhan-in
nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pɨsɨn əm
in Kig ne Iərəmərə rəhatat.
5 Nəghatən u, nəkotɨtun rəkɨs ilat rafin, məto ekolkeike məmə ekən mau kit
mɨn kəm itəmat məmə Iərəmərə təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, məto
uarisɨg təmərəkɨn ilat u itəm kəsotahatətəən lan.
6 Kən otətəlɨg-in-tu nagelo mɨn itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat,
məto kəmotapəs ikɨn ətuatɨp rəhalat. Uhgɨn təməlis ilat e sen itəm okol
təsɨtəgɨtən nian kit, kən mahtosɨg-in ilat e napinəpən mətoarus-pa Nian Asol
itəm otakil ilat lan, kən mol nalpɨnən kəm ilat.
7 Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mɨn tɨtəlau elau. Netəmim
ikɨn mɨn əh kəmotapəs nolən ətuatɨp motuwɨn e nolən rəha nakləh-inən pətan
ne nolən rəha nəman koatit atɨp ilat mɨn ne nɨpɨtan koatit atɨp ilat mɨn. Kən
Uhgɨn təmol nalpɨnən kəm ilat e nɨgəm itəm okol təsəpɨsən nian kit ne, məmə
netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mɨn əh.

1:1: Mat 13:55 **1:4:** Kal 2:4; 2 Pita 2:1 **1:5:** Eks 12:51; Nam 14:29-30 **1:6:** 2 Pita 2:4 **1:7:** Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10

8 Nat əpnapɨn netəmim mɨn əh kɨnotɨtun natɨmnat mɨn əh, məto e nolən
kitiəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat kit tahmen e napɨlaiirən itəm
təmegəhan-in nolən rat mɨn rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwɨr əm
məmə koatol nolən tərat e nɨpətɨlat moatuwɨn əm nulan, kən koatapəs
nərəmərəən rafin, kən koatən rat nagelo mɨn itəm ilɨs pɨk.
9 Məto Mikael, nat əpnapɨn in etəm-iasol rəha nagelo mɨn, təməsolən nəhlan
nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nɨpətɨ Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-
pənən nəghatən kit lan, məto təmən əm məmə, "! Pəs Iərəmərə otən rəham
nalpɨnən!"
10 Məto netəm mɨn əh koatən rat natɨmnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha
nat megəh mɨn, ilat koatol natɨmnat mɨn itəm nɨpətɨlat tolkeike məmə otol, kən
nolən əh tatərəkɨn ilat.
11 !Kəsi, nahməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatɨp itəm nətɨ Atam
u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kɨnotos-ipən rafin nɨkilat e nolən rat itəm Palam
təmol aupən məto-inu in tolkeike pɨk məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora
moatəht nəwia netəm-iasol mɨn, kən e nolən kitiəh əm itəm Uhgɨn təmərəkɨn
Korah ne rəhan mɨn, Uhgɨn otərəkɨn ilat.
12 Nian nəkoatol lafet wɨr mɨn məto-inu itəmat nakotolkeike itəmat mɨn,
kən ilat kotuwa motagwən pɨk əpnapɨn əm itəmat min ilat, nɨkilat təsəhtən
netəmim neen, məto ilat kotahmen e nɨmas kit əpəh ihluə itəm tatəhluaig
itəhəi itəm nego tɨtun nɨləs pɨkənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip
mɨn, məto koatun pɨk əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nɨmətag
təmɨləs muwa, məto okol nuhuən təsəfɨkən. Ilat kotahmen e nɨg mɨn itəm
tɨnuwa e nian ətuatɨp rəhalat məmə okotoe, məto kəsotoeən, kən in tahmen
əm məmə kəmotɨmɨs, kən netəmim kotiuw-pər ilat kən kotɨmɨs agɨn.
13 Ilat kotahmen e peau-peau mɨn itəhəi itəm kotorasɨlin motəruən əpnapɨn
əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulɨsən e rəhalat nəmegəhən məmə
netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau mɨn itəm kəmotakiəh
e suatɨp ətuatɨp rəhalat. Tol nəhlan, Uhgɨn tətaskəlɨm iməlat ikɨn əpəh e
napinəpən itəm nəghagən tɨkə agɨn ikɨn.
14 Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepɨn lan e noanol mɨn
rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn itəm təmos-ipən kəm in məmə,
"Otəplan-tu, Iərəmərə tatuwa ilat rəhan nagelo mɨn tepət tepət taprəkɨs,
15 tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpɨnən rəha netəm
rafin mɨn u itəm koatəht nəwian. In otol nalpɨnən məto-inu kəmotol nolən rat
mɨn e nolən tərat pɨk, kən iol təfagə mɨn əh kəmotərakin nəghatən mɨn itəm
tərat kəm Uhgɨn."
16 Nian rafin, netəm mɨn əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat mɨn məmə nɨkilat
təsagienən o natɨmnat, kən moatən rat natɨmnat rafin. Ilat koatətəu-pən atɨp
nətəlɨgən rat e nɨkilat itəm ilat atɨp kotolkeike məmə okotol, kən motəghat
ausit elat mɨn, kən koatəghat nəghatən tətehen məmə okotol netəmim
okotətəu-pən rəhalat nətəlɨgən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

17 Məto rəhak mɨn netəmim, nɨkitəmat tatəht nat naka aposol mɨn rəha
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa.
18 Kəmotən kəm itəmat məmə, "E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkɨr,
netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natɨmnat rafin, ilat okotətəu-pən
atɨp əm rəhalat nətəlɨgən rat e nɨkilat itəm ilat atɨp kotolkeike məmə okotol."

1:9: Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** 2 Pita 2:13,17 **1:14:** Jen 5:18,21-24 **1:18:** 2 Pita 3:3

19 Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atɨp əm rəhalat
nətəlɨgən rəha nətueintən, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨkə elat.
20 Məto itəmat, rəhak mɨn netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat
nahatətəən itəm tətuatɨp wɨr, itəm təmɨsɨ-pən o Uhgɨn. Kən otəghat kəm Uhgɨn
e Narmɨn Rəhan.
21 Kən motos nolkeikeən rəha Uhgɨn tətatɨg otəmat nian nakoatəsahgin
nasəkitunən rəha Iərəmərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwɨn e
nəmegəhən lilɨn.
22 Otasəkitun netəm mɨn u itəm rəhalat nətəlɨgən təsətulən ləmətai kitiəh.
23 Motəmki-rəkɨs netəm kotatɨg iuəhkɨr o nɨgəm motosmegəh ilat.
Otasəkitun neen mɨn, məto nəkotəgin pɨk nolən rat mɨn rəhalat, itəm koatol
nəmegəhən rafin rəhalat tamkɨmɨk muwɨn mek mɨn nɨməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgɨn

24 Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in tɨtun naskəlɨmən itəmat məmə okol
nəsotəmeən, kən tɨtun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tɨkə agɨn e
nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwɨn e nəhag-əhagən rəha
nɨganəmtɨn, kən nɨkitəmat tagien pɨk agɨn ikɨn əh.
25 Uhgɨn kitiəh əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə.
Pəs kotən məmə nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəmərəən rafin
agɨn, in rəha Uhgɨn, aupən agɨn mətoarus-pa u-roiu, matuwɨn namnun tɨkə. !
Əwəh!

1:20: Kol 2:7 **1:23:** Sek 3:2; Nol Əpən 3:4 **1:25:** Rom 16:27; 2 Pita 3:18

Nol Əpən
Nol əpən natɨmnat kəm Jon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təməte naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? In təməte naoa u tatuwɨn kəm niməfak sepɨn itəm koatatɨg e nɨtən mɨn ikɨn Esia, ne matuwɨn mɨn kəm niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian u itəm təməte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgɨn rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitiəh əm in ilɨs agɨn, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in Iərəmərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tɨnatol nəratən kəm iəfak mɨn. Kəmotahl-ipən Jon tuwɨn isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətatɨg in pɨsɨn əm. Uhgɨn tos-ipən napɨlaiirən wɨr agɨn kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mɨn natɨmnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgɨn otol win e nəluagɨnən itəm netəmim ne Setan okotol ilat min, ne nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təməte naoa u o naka? In təməte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, kənu məgətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mɨn məmə okotətul əskasɨk okəmə nian iəkɨs mɨn okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgɨn. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mɨn, məto ilat okotəkəike motətul əskasɨk, kən in tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn ne netəmim u ilat koatatɨg e nian iəkɨs mɨn nian u roiu. Nian Iesu Kristo otɨtəlɨg-pa mɨn, kən in otɨləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

1 Naoa u, in tatəghat-in natɨmnat mɨn itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natɨmnat mɨn u, Uhgɨn təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək mɨn natɨmnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natɨmnat mɨn u kəm rəhan iolwək, Jon.
2 Jon təmətul-arəp o natɨmnat rafin itəm in təməplan, kən məte rəkɨs ilat e naoa u. Natɨmnat mɨn un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgɨn ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo.
3 Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən mɨn u, itəm Uhgɨn təmos-ipa, in otatɨg e nəwɨrən pahrien. Kən netəm mɨn un itəm koatəto kən moatos e nɨkilat kən moatol, okotatɨg mɨn e nəwɨrən pahrien, məto-inu nian rəha natɨmnat mɨn u, naoa u tatəghat-in, tɨnəkuəkɨr agɨn.

Jon təməte naoa kəm niməfak mɨn ilat sepɨn

4 Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwɨn kəm niməfak mɨn ilat sepɨn əpəh e nɨtən Esia.

---

* **1:1:** "Təmol əp," nɨpətɨn u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nɨpətɨn tatəhluaig. E Bislama, katən məmə, "rivilem."

Pəs Uhgɨn u itəm tətatɨg roiu, təmətatɨg lilɨn, kən otəpanatɨg lilɨn mɨn, in otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmɨn ilat sepɨn† itəm koatatɨg aupən e jea rəha kig, ilat mɨn okotol nulan etəmat.
5 Kən Iesu Kristo mɨn, in otawte-in mɨn nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp əskasɨk o nɨpahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilɨn e nɨmɨsən,‡ kən in tərəmərə e kig mɨn rəha nətueintən.§
Pəs nənwiwiən tuwɨn o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən nɨtan təmaiəh məmə otɨkɨs itat e nolən rəha təfagə rat.
6 In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatɨg ahgin rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris mɨn rəha Uhgɨn rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwiən o rəhan nepətən ne nəsanənən tuwɨn o Iesu Kristo, namnun tɨkə! !Pəs in otərəmərə lilɨn! Pəs otol nəhlan. Əwəh.
7 !Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin okotətag-pən motəplan e nɨganəmtɨlat ətuatɨp, kən netəm mɨn u kəmotaru in aupən, okotəplan mɨn, kən netemim e noanol mɨn rafin e nətueintən, nɨkilat otahmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan.†
In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!
8 Iərəmərə Uhgɨn tatən məmə, "Io Nəukətɨn ne Namnun.‡ Io u etatɨg roiu, kən emətatɨg lilɨn, kən epanətatɨg lilɨn mɨn, kən io un, Nahgik Tepət Pɨk Agɨn."

Jon təməplan Nəti Etəmim

9 Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmɨtat mɨn kitiəh e Iesu o nahmməən, ne natɨgən e nərəmərəən rəhan, ne nətul əskasɨkən e nian rəha nahmməən. Kəmərakin-pən io e nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən mɨn un itəm Uhgɨn tatos-ipa, kən matətul-arəp o Iesu. 10 In Nian rəha Iərəmərə rəhatat,* kən emərioah e Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e məntaak, tahmen əm e təwi,
11 kən nəwian u tatən məmə, "Əte rəkɨs e naoa natɨmnat mɨn rafin itəm natəplan kən mahl-ipən kəm nɨməfak sepɨn. Ilat koatuwɨn kəm Efesas, kən Sɨmana, kən Pekamam, kən Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia."
12 Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepɨn, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt,
13 kən ilugɨn e nat katəhtu-pər lait mɨn u lan, eməplan suah kit tahmen e Nəti Etəmim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəmənlis manɨkɨləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.‡
14 Rəhn-kapə ne noanun təruən təruən mə nahwi noan nɨtəhəi,§ * kən nɨganəmtɨn tətasiə tahmen e nəmnamɨn nɨgəm.†
15 Nelkɨn tahmen e pɨrons,‡ itəm kəmaan e nɨgəm məmə otaiəh rəkɨs-in namtəən, mafəl itəm təwɨr, kən uarisɨg un, kərəpe məmə in otəwɨr matɨpɨt-ɨpɨt. Kən nəwian iahgin iahgin tahmen e nɨtəhəi asol kit tatem noanahluəluə;

---

† **1:4:** Narmɨn ilat sepɨn itəm koatatɨg aupən e rəhan tɨron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatɨp rəha nənən Narmɨn Rəha Uhgɨn; məto okəm-naka ilat nagelo sepɨn u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatatɨg aupən e tɨron. Nampa sepɨn u, kəmehm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgɨn, nian neen tatən "ilat sepɨn" məto nɨpətɨn məmə ilat rafin agɨn. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatɨp u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. § **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha Iərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agɨn. Iesu in rəhatat pris asol agɨn. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "in təruən təruən mə sno." * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28 ‡ **1:15:** Pɨrons, in iaen kit, kala rəhan tahmen e kol.

16 In tatos məhau ilat sepɨn e nelmɨn matɨp, kənu naip kit rəha nəluagɨnən
in tasɨlə e nɨkalɨn kərən mil,§ tatɨsɨ-pən e nɨpəgnoan, kən suah un təhag-əhag
mɨtasiə, tahmen e mɨtgar əpə e nərauiəgən.
17 Nian eməplan suah əh, emeiuaiu morin io əh nelkɨn ikɨn, tahmen əm
məmə emɨmɨs.* Məto in təmea-pa mek io e rəhn matɨp kən məmə, "Əsəgɨnən.
Io u, io emaupən matɨg, kən io iatol namnun agɨn.
18 Io u, Etəm Tatəmegəh.† !Emɨmɨs aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh
lilɨn! Kən io iatos ki rəha Nɨmɨsən ne ki rəha Noanpən.‡
19 "Tol nəhlan, əte rəkɨs nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu,
ne natɨmnat neen mɨn itəm tatuwa.
20 Məto ekuhapɨk e nɨpətɨ məhau mɨn ilat sepɨn itəm nəməplan iatos e
nelmək matɨp, ne nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepɨn, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-
ɨpɨt. Məhau mɨn u ilat sepɨn, nɨpətɨn u nagelo mɨn rəha nɨməfak sepɨn. Kənu
nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepɨn, kəmol e kol, nɨpətɨn un, nɨməfak mɨn un ilat
sepɨn.

2

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Efesas

1 "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo* rəha nɨməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepɨn e nelmɨn matɨp† kən mətaliwək
ilugɨn e nat katəhtu-pər lait mɨn lan,‡ u itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt,
kən ilat sepɨn.
2 Io ekɨtun rəhatəmat nolən mɨn. Ekɨtun wək pɨk mɨn rəhatəmat, kən
mɨtun mɨn məmə nəkotətul-iəkɨs. Ekɨtun məmə itəmat nakotahtosɨg-in
netəm rat. Nəmotakil netəm mɨn un itəm ilat kotəmə ilat aposol mɨn, məto
sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkɨs məmə ilat ieiuə mɨn.
3 Ekɨtun mɨn məmə itəmat nakotos nətəlɨgən əfəməh. Nəratən təmɨləs pap
itəmat, məto noatətul-iəkɨs o nərgək, məsotəpou-inən.
4 Məto iatehm nɨpəgnəmtɨn kit əh-ikɨn nəmotol, təsahmenən e
nɨganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən rəhatəmat.
5 Nɨkitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatatɨg lan aupən. Otəuhlin
itəmat, kən motol natɨmnat mɨn u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən
ekuwa, mɨləs-irəkɨs rəhatəmat nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen.
6 Məto nat kitiəh əm əh-ikɨn, noatol in təwɨr. Itəmat nakotetəhau nolən rat
mɨn rəha netəmim rəha Nikolas,* tahmen əm lak, iatol mihin.
7 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm
Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-ipən kəm nɨməfak mɨn. Etəm otol win e
nəluagɨnən u, io iategəhan-in məmə in otun noa nɨg rəha nəmegəhən itəm
tatəwiə e nasumən rəha Uhgɨn."†

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Simana

8 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo
rəha nɨməfak e taon Sɨmana, mən-ipən məmə,

---

§ **1:16:** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17:** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18:** Sam 42:2 ‡ **1:18:** "Io iatos ki rəha Nɨmɨsən ne ki rəha Noanpən," nɨpətɨn u məmə iatos nepətən o nahtosɨgən ne nerəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotɨmɨs Ikɨn, kən mol netəmim kəmotɨmɨs ilat kotəmegəh mɨn. * **2:1:** Nian suah u tatən "nagelo," okəm-naka tatəghat-in pasta rəha nɨməfak. † **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5 * **2:6:** Netəm rəha Nikolas mɨn un, kitat kəsotɨtun wɨrən natɨmnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. Ilat netəmim neen rəha nɨməfak, məto ilat koatən məmə kɨtun nəfakən kəm narmɨ nat mɨn, kənu kɨtun nit əpnapɨnən itəm. Ilat koatən məmə nolən mɨn əh, təsərəkɨnən narmɨtəm. † **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matiɡ, kən in otol namnun aɡin.‡ In
təmimis kən məmeɡəh min,§ kən in tatən məmə,
9 Netəm Simana, ekitun rəhatəmat nahməən. Ekitun məmə itəmat ian-
rat min, məto sənəmə itəmat ian-rat min pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə
tepət aɡin! Ekitun mə ieiuə min neen itəm koatən nəɡhatən moatalik itəmat
lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfiminən
in nuəfiminən rəha Setan əm.†
10 Sotəɡinən nahməən min itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. Iatən-ipinə
kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhɡin
otekasɡəwin nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatiɡ e nahməən o nian
ilat ten.‡ Otətul əskasik, nat əpnapin okəmə itəmat neen okotimis, kən io
oekos-ipinə rəham nətouən, tahmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e
rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətouən in nəmeɡəhən lilin.
11 Etəm matəlɡin tatiɡ, in otəkəike mətəliɡ-in wir nəɡhatən min itəm
Narmin Rəha Uhɡin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e
nəluaɡinən u, nimisən otəsuwinən e noanəmnamin niɡəm asol."§

Nəɡhatən təmuwin kəm iəfak min ikin Pekamam

12 Kən in tatəɡhat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwin o nagelo
rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ipən məmə,
Nəɡhatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaɡinən kit itəm tasilə e
nəwtain kərən mil.*
13 Ekitun ikin nəkotatiɡ ikin. Ikin əh, Setan tatəpələh, matərəmərə ikin.
Məto itəmat noatətul-iəkis ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən
lak. Imatəmat, Setan tətatiɡ ikin, kən kəmohamnu rəhak etəmim Antipas,
itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən io. Nat əpnapin məmə nian əh təmiəkis
pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasik lak.
14 Məto in əm un, iatehm nipəɡnəmtin min neen itəm itəmat noatol itəm
təsətuatipən e niɡanəmtək. Itəmat neen u ikin-un, noatəɡətun netəmim u
ikin-un məmə okotos nəɡətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatip kəm
Kiɡ Palak məmə in otos-ipən-os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol
nolən rat, moatun nawənən itəm kəmol sakrifais lan tatuwin kəm narmi
nat itəm kəmasɡəwin e niɡ, kən moatit əpnapin ilat min.†
15 Kən e nolən kitiəh əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat neen u ikin
nəkoatətəu-pən nəɡhatən rəha netəmim rəha Nikolas.‡
16 !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəliɡən rəhatəmat o
nolən rat min rəhatəmat! Okəmə nəsotolən, otəsuwəhən oekimnə otəmat, kən
iakoh netəm min un, kən məte ilat e naip rəha nəluaɡinən itəm tatisi-pən e
nipəɡnoak.
17 Etəm matəlɡin tatiɡ, in otəkəike mətəliɡ-in wir nəɡhatən min itəm
Narmin Rəha Uhɡin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəmim itəm tatol win
e nəluaɡinən, io oekos-ipən nawənən anion u mana§ kəm in. Oekos-ipən
min kəpiel ruən kit kəm in, itəm kəməte-pən nərɡin wi lan, kən in pisin əm
un, itəm otos, titun nərɡin."

---

‡ **2:8:** Nəɡhatən Kris ətuatip tatən məmə, "tol namnun aɡin," nipətin u, tətatiɡ nian rafin. § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18 * **2:9:** ?Nəɡhatən u, "moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp," nipətin naka? In tatəɡhat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipətin un məmə netəmim pahrien rəha Uhɡin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhɡin. (Kal 6:15-16). † **2:9:** Jon 8:33-47 ‡ **2:10:** Nian ten nipətin un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. § **2:11:** Nol Əpən 20:11-15; 21:8 * **2:12:** Nol Əpən 1:16 † **2:14:** Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ **2:15:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6. § **2:17:** Jon 6:31-33,35,48,51

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tuatira

18 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo
rəha niməfak e taon Tuatira, mən-ipən məmə,
Nəghatən u, in nəghatən rəha Nətɨ Uhgɨn. Nɨganəmtɨn tətasiə tahmen
e nəmnamɨn nɨgəm, ne nelkɨn tahmen e pɨrons* itəm kəmərəpe məmə in
otəwɨr matɨpɨt-ɨpɨt.† Tatən məmə,
19 Enɨtun rəkɨs nolən mɨn rəhatəmat, netəm Tuatira. Ekɨtun rəhatəmat
nolkeikeən ne nahatətəən, ne nasituən e netəmim, kən ekɨtun mɨn məmə
nətəlɨgən rəhatəmat təfəməh o nətul əskasɨkən. Ekɨtun məmə nolən mɨn
rəhatəmat noatol roiu, təwɨr maprəkɨs-in nolən mɨn rəhatəmat aupən.
20 Məto iatehm nɨpəgnəmtɨn kit əh-ikɨn noatol itəm təsətuatɨpən e
nɨganəmtək. Itəmat noategəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan
aupən u, Jesepel.‡ In tatən məmə in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat
rəhak mɨn iolwək, matol məmə ilat koatit əpnapɨn ilat mɨn, kən moatun
nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ nat itəm kəmasgəwɨn e nɨg.
21 Ematəsahgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən
əpnapɨnən iərman, məto in tapəs.
22 Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatɨmɨs pɨk e rəhan pet. Kən netəm mɨn u
itəm kəmotit əpnapɨn ilat mɨn, ilat Jesepel u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e
nosən nolən rəha pətan əh, oekol ilat mɨn koatəto tərat pɨk, kən məsou-in ilat
e pet u rəha nahməən.
23 Kən ekau kitiəh əm e nenətɨn mɨn, moh ilat kotɨmɨs. Tol nəhlan,
kən niməfak mɨn rafin okotɨtun məmə io əm un, ekɨtun nətəlɨgən mɨn rəha
netəmim, ne nɨkilat. Kən io ekos-ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm
rəhatəmat nolən mɨn itəm nəmoatol.§
24 Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha
Jesepel əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekɨtun məmə itəmat nəməsotosən
natɨmnat itəm katən məmə nat agɨn mɨn rəha Setan itəm tatəhluaig-in
məntaan. Esələhəu-pənən nat fɨgəm kit mɨn kəm itəmat, məto iakolkeike
məmə nəkotol nat kitiəh əm, inun,
25 otaskəlɨm tiəkɨs əm e nat itəm nɨnotos rəkɨs, mətoarus io ekɨtəlɨg-pa.
26-27 Etəm otol win e nəluagɨnən u, kən tatətul əskasɨk o nolən nəwiak,
matuwɨn, matuwɨn mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətən u kəm in,
itəm rəhak tata təmos-ipa kəm io, məmə in otərəmərə e kantri pɨsɨn pɨsɨn
mɨn. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərɨg asol rəhan, kəmol
e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən, tahmen-pən əm məmə
iaen itəm təmohapɨləs-ohapɨləs sospən kəmol e noanɨsɨp.
28 Kən io ekos-ipən mɨn məhau u, fetukai kəm in.*
29 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm
Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn."

3

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Satis

1 "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,

---

* **2:18:** Pɨrons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. † **2:18:** Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15 ‡ **2:20:** Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgɨn pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehap
(1 King 21:25-26). In təmit netəmim e suatɨp kit məmə okotol sakrifais kəm narmɨn nat mɨn, kən motətəu-pən nolən rəha nit əpnapɨnən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15. § **2:23:** Jer 17:10 * **2:28:** Nol Əpən 22:16

Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmin rəha Uhgin ilat sepin,* kən matos
min məhau sepin.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
Ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun məmə katən məmə itəmat
noatəmegəh, məto kəpə, itəmat ninotimis rəkis.
2 ! Otaiir-ta! Nolən wir min rəhatəmat nəmoatol aupən, otəsuwəhən
tikə agin. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər min nolən
rəhatəmat, motol tuwa məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm
nəmotol motuwin motol namnun lan, kən tətuatip e niganəmti Uhgin rəhak.
3 Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən moatəto aupən.
Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapil əlu-alu, oekiet-arəp otəmat
tahmen e iakləh, kən itəmat okol nəsotitunən məmə nian naka oekimnə
otəmat.
4 Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm kəməsotolən napən
rəhalat tamkimik. Ilat kotətuatip, motahmen o naliwəkən itimat min io e
napən ruən.
5 Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwin nulan e napən ruən. Kən
okol esafəl rəkisən nərgin e naoa rəha nəmegəhən, kən io ekən-iarəp nərgin
e niganəmti rəhak Tata ne rəhan nagelo min, məmə in rəhak ətuatip etəmim.‡
6 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm
Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Filatelfia

7 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən
məmə,
Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən in tatos ki rəha
Tefit u aupən.§ Okəmə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsahtosig-inən.
Kən okəmə in tahtosig e toa kit, kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən
u rəhan itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
8 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Filatelfia. Ekitun məmə rəhatəmat
nəsanənən in noan məsin əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən,
kən məsotəhluaig-inən məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa
otəmat. Okol suah kit təsahtosig-inən.
9 Otəplan-tu. Netəm min un e Nuəfiminən rəha Setan, ilat koatən məmə
ilat netəm Isrel, məto kəpə. Ilat ieiuə min.† Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa
motisin nulilat e nelkitəmat o nisiaiiən, kən okotən məmə nipahrienən io
ekolkeike itəmat.‡
10 Emən-ipinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən əfəməh o nətul
əskasikən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən.§ O nat u, io
oekatipal wir* otəmat e nian itəm nəratən otəsuwəhən tuwa e nətueintən min
rafin,† məmə otekasgəwin-tu nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.

---

* **3:1:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 † **3:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **3:5:** Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § **3:7:** "Ki rəha Tefit" u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə oterəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Əpən 1:18. * **3:7:** Aes 22:22 † **3:9:** Nəghatən u "koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə," in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel min. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipətin un məmə netəmim pahrienən rəha Uhgin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhgin (Kal 6:15-16). ‡ **3:9:** Jon 8:44; Nol Əpən 2:9 § **3:10:** Hip 12:1-3 * **3:10:** "Oekatipal," nipətin u, məmə, "Oekehm wir etəmat," inu "protektem yufala," e Bislama. † **3:10:** Jon 17:15

11 Otəsuwəhən ekuwa. Otaskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos
rəkis, məmə suah kit otəsosən rəham nətouən‡ itəm ninol win rəkis lan.
12 Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm
tətaruəsan Nimə Rəha Uhgin rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit.
Kən io, oekəte-pən nərgi Uhgin rəhak lan, ne nərgi taon rəha Uhgin rəhak lan.
Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgin rəhak otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai,
meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.
13 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm
Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

14 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən
məmə,
!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm
kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nipahrienən əm, kən
in nəukətin§ natimnat rafin itəm Uhgin təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in
tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
15 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən
rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e
kitiəh, onəkotətəp o onəkotəgəpan.
16 Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən
məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu,
17 məto-inun itəmat nakotən məmə, 'Rəhatimat nautə tepət, ioatos məni
asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən
otimat.' Məto itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nəratən, itəmat
nəkotol nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə agin, niganəmtitəmat təpis, kən
nakotaiu piəpiə əm.
18 O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin
iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəən lan,†
kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən
ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nipətitəmat un, itəm tol naulisən.
Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e niganəmtitəmat, məmə
niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.
19 Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat
matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən
motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat.
20 !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə
suah kit təto nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.
21 Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itimlau rəhak Tata e rəhan
jea, matuərəmərə. Kən e nolən kitiəh əm, etəm otol win e nəluaginən, io
ekegəhan-in məmə otəpələh itimlau min e rəhak jea, matərəmərə itimlau
min io.
22 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm
Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

---

‡ **3:11:** "Nətouən" əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmim o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotolkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lilin ilat Kristo. § **3:14:** "Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgin təmol," nipətin kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nipətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in Iərəmərə e natimnat rafin. * **3:14:** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17 † **3:18:** Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9

4

Nəfakən e nego e neai

1 !Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-
pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiəh əm itəm eməto aupən, inun itəm in iahgin
iahgin tahmen əm e təwi, tɨnatəghat mɨn kəm io, kən tatən-ipa məmə, "Ər-tu
muwa ikɨn-u, ekəgətun ik e natɨmnat mɨn un, itəm okəpanol."
2 E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn təmol kəm io, kən
ekasɨpən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə
e nego e neai.*
3 Kən etəm tatəpələh ikɨn əh, eməplan in təwɨr matəlɨp, matɨpɨt-ɨpɨt, tahmen e
kəpiel wɨr kəiu nərgɨlau un tiaspa ne kanilian. Kən mɨrai-mɨrai kit təmuwɨn
mɨtəlau e jea rəhan, kən mɨrai mɨrai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wɨr
kit u, emɨral.†
4 Kən mɨtəlau-ɨtəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen mɨn ilat tuente-fo, koatətul,
kən netəm-iasol mɨn itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat.
Kəmotuwɨn e natɨmnat ruən, kən motəfauin hat mɨn rəha nɨsiaiiən, itəm
kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.
5 Kən ikɨn əh, jea rəha kig tətatɨg ikɨn, tatɨpɨt, kən kaluəluə tɨtatɨperəh matiet
ikɨn. Aupən e jea rəha kig, noanɨsiə ilat sepɨn koatuəp. Inəh, narmɨn rəha
Uhgɨn ilat sepɨn.‡
6 Kən ikɨn əh aupən e jea rəha kig, nat kit mɨn əh-ikɨn tahmen e nɨtəhəi, məto
tahmen e kɨlas, itəm tatəlɨp, matɨpɨt-ɨpɨt.
Ilugɨn ikɨn əh, kən tɨtəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikɨn, ilat kuwɨt, itəm
koatəmegəh, koatətul. Kən nɨganəmtɨlat tepət tepət, tatəper-ipən əpnapɨn əm
e nərpɨlat ne məntaalat ne.
7 In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən
nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən nampa fo lan, tahmen e
malɨkɨm itəm tatiwɨg.
8 Nat mɨn əh itəm koatəmegəh, ilat kuwɨt, məto nɨməlməlɨlat ilat sikis, kən
nɨganəmtɨlat tɨrəfin əpnapɨn əm ilat, muwɨn əpəh e nəwtain nɨməlməlɨlat
ləhau ikɨn ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapɨn ne lenian, məsotamegən,
koatan məmə:

"!Iərəmərə Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn
in tasim, tasim, tasim pɨk agɨn,
itəm in tətatɨg roiu,
təmətatɨg lilɨn,
otəpanətatɨg lilɨn!"§

9 Kən nat mɨn əh itəm koatəmegəh, koatən nɨpahrienən e nepətən rəha Uhgɨn,
kən moatos-ipən nɨsiaiiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-
pər e rəhan jea, matərəmərə, mətatɨg lilɨn, namnun tɨkə.
10 Kən nian nat mɨn əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol
itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatɨsin nulɨlat kəm in, itəm
tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, kən moatəfak kəm in itəm tətatɨg lilɨn,
namnun tɨkə. Ilat kotɨsin nulɨlat kəm in, kən nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, kən ilat
koatəpeg rəkɨs rəhalat hat mɨn rəha nɨsiaiiən, kən moatəlɨn aupən-in rəhan
jea, kən moatən məmə,
11 "Rəhatɨmat Iərəmərə Uhgɨn,

---

* **4:2:** Esik 1:26-28 † **4:3:** Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmɨtə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emɨral mɨn un, kəpiel amiəmɨtə mɨn. Kitat kotəruru ətuatɨp kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wɨr mɨn, kotəwɨr, moatɨpɨt-ɨpɨt. ‡ **4:5:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. § **4:8:** Eks 3:14

Ik nakətuatɨp, mahmen agɨn məmə onakos nənwiwiən rafin,
ne nɨsiaiiən rafin,
ne nəsanənən rafin,
məto-inun ik nəmol natɨmnat rafin.
Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotatɨg.
Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotatɨg əh.”

5

Nətɨ sipsip təmurapɨk naoa itəm kəmaiu-aiu

1 Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e
nelmɨn matɨp itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəməte-pən nat e nɨkalɨn kərən
mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau sepɨn məmə otaskəlɨm tiəkɨs. 2 Kən
eməplan nagelo əsanən kit tətagət əfəməh matən-iarəp məmə, “? Pah u in
tahmen mətuatɨp məmə oteatɨp rəkɨs nat itəm kəmuwaan ətain e naoa u, kən
murapɨk?”
3 Məto etəmim kit tɨkə ilɨs e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o nɨki nɨməptən,
kit okol təsətuatɨpən o nurapɨkən naoa u, mafin.
4 Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit itəm tahmen
mətuatɨp o nurapɨkən naoa u, mafin.
5 Kən etəm-iasol mɨn u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io məmə, “!Sasəkən!
Mɨtag-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol rəha Juta,* in nəukətɨ Tefɨt,† in tɨnol
win rəkɨs e nəluagɨnən rəhan. Tol nəhlan, in tətuatɨp agɨn-əh o nurapɨkən naoa
əh, kən meatɨp rəkɨs nat əh ilat sepɨn itəm kəmuwaan ətain lan.”
6 Kən əmun ekəplan Nətɨ Sipsip, tatətul əpəh ilugɨn e jea rəha kig ne nat
kuwɨt itəm koatəmegəh ne netəm-iasol mɨn itəm kəmotəwiətən. Nətɨ Sipsip u,
nəkəplan məmə kəmohamnu rəkɨs. Kən rəhnɨpat ilat sepɨn,‡ kən nɨganəmtɨn
ilat sepɨn mɨn, ilat un, koatətul o narmɨn rəha Uhgɨn ilat sepɨn itəm təmahl-
iarəp ilat kotuwɨn e nətueintən.
7 Nətɨ Sipsip əh, təmuwɨn mea-pən mos-irəkɨs naoa u e rəhn matɨp kig itəm
tatəpələh-pər e rəhan jea.
8 Kən nian in tɨnaskəlɨm naoa un, kən nat mɨn un itəm koatəmegəh ilat
kuwɨt, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən ilat tuente-fo, ilat kotɨsin nulɨlat
o Nətɨ Sipsip, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp. Ilat rafin koatos hap§ mɨn ne
pesɨn mɨn itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, tərioah e nat pien-pien mɨn itəm
nəmiəwɨn təwɨr. Kən nat pien-pien u, in tahmen e nəfakən mɨn rəha netəmim
rəha Uhgɨn.*
9 Kən nat mɨn un itəm koatəmegəh ilat kuwɨt ne netəm-iasol itəm
kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,
“Ik nakətuatɨp, mahmen agɨn o nɨləsən naoa u,
kən meatɨp rəkɨs nat mɨn itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmohamnu ik,
kən nəmos-nəmtɨn netəmim e nɨtam
məmə ilat rəha Uhgɨn.
Kən ilat kəmotɨsɨ-pən e noanol mɨn rafin,
ne nəghatən mɨn rafin,
ne kantri mɨn rafin,
ne netəm nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn,
10 kən nəmol ilat kotatɨg ahgin rəham nərəmərəən,
kən ilat rəham pris mɨn,

* **5:5:** Jen 49:9-10 † **5:5:** Aes 11:1 ‡ **5:6:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 § **5:8:** “Hap,” in nat kit katoh tətan napuən, tahmen e kitar. * **5:8:** Sam 141:2

koatol wək rəha Uhgɨn rəhatɨmat.
Ilat okotərəmərə e nətueintən.”
11 Kən ekətag-pən mɨn məplan, kən məto mɨn nəwia nagelo mɨn tepət, tepət,
okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motɨtəlau e jea rəha kig, ne nat mɨn u itəm
koatəmegəh, ne netəm-iasol mɨn itəm kəmotəwiətən.
12 Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:
“!Nətɨ Sipsip itəm kəmohamnu,
in tətuatɨp mahmen agɨn məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,
ne nautə, ne nenatɨgən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwɨr agɨn-əh məmə koatɨsiai-in!”
13 Kən eməto mɨn natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol e nego e neai, ne
nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotɨmɨs Ikɨn, ne e nɨki nɨtəhəi, ne natɨmnat mɨn
rafin itəm kotatɨg elat, ilat rafin koatən məmə:
“Pəs nənwiwiən ne nɨsiaiiən tatuwɨn o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne
Nətɨ Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəmərəən.
!Pəs nənwiwiən ne nɨsiaiiən tuwɨn olau,
kən tatuwɨn, matuwɨn, matuwɨn, namnun tɨkə!”
14 Kən nat mɨn un ilat kuwɨt itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-
iasol mɨn itəm kəmotəwiətən kotɨsin nulɨlat ron, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru
nɨsɨp, moatəfak kəm in.

6

Nətɨ Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

1 Kən ekatəlkəlɨk o Nətɨ Sipsip nian in təmatgəhl rəkɨs nat kit itəm kəmuwaan
ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwɨt tagət
əfəməh e nəwian kit tahmen e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!”
2 Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan tatɨləs nɨfagə, kən
kəməfauin-pən hat rəha nɨsiaiiən kəm in, tahmen e hat rəha etəm tɨnol win
rəkɨs e nəluagɨnən. In təmaiu matuwɨn tahmen e etəm təmol win e nəluagɨnən,
kən matuwɨn mɨn məmə otol mɨn win.
3 Nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan
ətain naoa lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-
tu!”
4 Kən hos pɨsɨn kit mɨn itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm tɨtasuə lan,
kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluagɨnən kəm in. Kən Uhgɨn təmegəhan-in-
pən nepətən məmə otos-irəkɨs nəmə̈linuən itəm tətatɨg e nətueintən, məmə
netəmim koatəluagɨn əm moatohamnu-ohamnu ilat mɨn ikɨn mɨn rafin.
5 Kən nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol nampa tri lan, itəm
kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa tri lan,
təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapɨn kit. Etəm tɨtasuə lan tatɨtol
sɨkel* kit.
6 Kənu eməto nəwian kit tatɨsɨ-pən ilugɨn e nat koatəmegəh mɨn ilat kuwɨt,
matən məmə, “Uwɨn, kəmegəhan-in ik məmə nəkɨtun nosən nəumɨs e nɨtən
mɨn, kən ilat okotəkəike motərakin məni asol o nosən nagwənən noan məsɨn
əm. Məto onəsərəkɨnən nəukətɨ nɨg olɨf mɨn itəm katol oel e noan, kən
nəsərəkɨnən nəukətɨ nol u krep itəm katol wain lan.”

* **6:5:** E nian rəha nəumɨs, kən netəmim kotakil natɨmnat o noorən nagwənən.

7 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan
ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, "!
Wa-tu!"
8 !Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm titasuə lan, nərgin u Nimisən,
ilau etəmim kit, nərgin u, Noanpən, tatuarisig-in mətian. Kəmios nepətən
məmə okohamnu netəmim e naip ne nəumis ne nimisən ne nat megəh iarupin
min. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən kitiəh, mapəs əm
nəwtain kisil.
9 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan
ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikin, məplan netəm
kəmohamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha
Uhgin.
10 Ilat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgin məmə, "Ik nakərəmərə e
natimnat rafin, ik nakasim, kən ik nipahrienən. ?O nəghan ne kən ik
onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotol tərat, kən mol
nalpinən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat? ?Onagəhən nakalpin nitai
nitatimat e netəm min əh?"
11 Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-
ipən kəm ilat məmə okotameg min noan məsin əm mətoarus nampa apiəpiə
rəha pialat min ne winilat min, otuwa pitən mahmen. Pialat min ne winilat
min u, netəmim min rəha Iesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətəən.
12 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain
naoa lan, kən əmun, namig asol kit təməloal. Mitgar təmapinəp agin, kən
məwig təmasiə agin tahmen e nita.‡
13 Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, tahmen e noa
nig u fik, itəm nimətag asol təmatigtig e noan pikəh tisas.
14 Kən neai təmikə tahmen e nimitiwin kəmaiu-aiu kiləs kagim.§ Kən nitot
min ne nəptən min kəmotagim e nəmelat min.
15 Kən kig min rəha nətueintən ne iərəmərə min, netəm-iasol min rəha
mopael min, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm koatos nepətən, ne slef min
rafin, ne netəm sənəmə slef min, ilat rafin kəmotəhluaig e nipəg kəpiel asol
min, ne nikali kəpiel min əpəh e nikalkal nitot asol min.*
16 Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiel asol min məmə,
"Otisas, motoh ətain itimat, motəhluaig-in itimat o niganəmti kig u itəm
tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o nemə̈ha rəha Nəti Sipsip,†
17 məto-inun nian asol kəgin əh rəha nemə̈ha rəhalau tinuwa. ?Kən pah un
in titun nətulən?"‡

7

Wan-hanrit-foti-fo-taosen
kəmol mak elat
mə rəha Uhgin

1 Kən əmun ekəplan nagelo kuwit koatətul-pən e kona min ilat kuwit
e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nimətag kuwit e kona kuwit rəha
nətueintən, məmə nimətag otikə e nətueintən, ne nitəhəi, ne nig min.*
2 Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkinən nəptən ne nitəhəi. Kən ekətag-
pən məplan nagelo kit min tatisi-pah, tatiləs nat kit itəm Uhgin u, itəm

† **6:9:** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatip e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgin. ‡ **6:12:** Joel 2:31; Wək 2:20 § **6:14:** Aes 34:4 * **6:15:** Aes 2:10,19-22 † **6:16:** Hos 10:8 ‡ **6:17:** Joel 2:11; Mal 3:2 * **7:1:** Nimətag kuwit əh, in nimətag rəha nərəkinən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38.

tatəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətagət əfəməh-pən kəm nagelo
min u kuwit, məmə,
3 "!Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nimətag məmə otəsərəkinən niməptən ne nitəhəi
ne nig min, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgin rəhatat e nipinəgi iolwək min
rəhan."†
4 Kən eməto nampa rəha netəm kəmotos mak u rəha Uhgin. Netəmim wan-
hanrit-foti-fo-taosan kəmotiet rəkis e noanol min rəha Isrel, ilat kəmotos mak
əh.
5 E noanol rəha Juta, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Rupen, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Kat, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Aser, netəmim ilat tuelef-taosen.
6 E noanol rəha Naptali, netəmim ilat tuelef-taosen
E noanol rəha Manase, netəmim ilat tuelef-taosen.
7 E noanol rəha Simeon, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Lifae, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Isakar, netəmim ilat tuelef-taosen.
8 E noanol rəha Sepulun, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Josep, netəmim ilat tuelef-taosen.
Kən e noanol rəha Benjamin, netəmim ilat tuelef-taosen kəmotos mak əh.

Nimanin netəmim itəm kəmotuwin e napən ruən

9 Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh aupən-in io, məplan nimanin
netəmim tepət tepət, okol kəruru nafinən.‡ Ilat koatisi-pən e kantri min rafin,
ne noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, kən nuwigilat tol pisin pisin min.
Ilat koatətul aupən e jea rəha kig, ne Nəti Sipsip. Ilat koatuwin e napən ruən
min, kən moatos nelmi nəmil e nelmilat.
10 Kən moatagət əfəməh moatən məmə
"Uhgin rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, ilau Nəti Sipsip,
ilau əh kəmioal suatip o nosmegəhən kitat."
11 Nagelo min rafin ilat kotətul motitəlau e jea rəha kig, kən mitəlau min e
netəm-iasol min itəm kəmotos nəwiətən, ne nat koatəmegəh min u, ilat kuwit.
Ilat moatisin-pən nulilat aupən e jea rəha kig, moteiuaiu, nipinəgilat taru
nisip, kən moatəfak kəm Uhgin,
12 moatən məmə:
"!Əwəh! !Nipahrienən! Rəhatat Uhgin təwir pik, matəhag-əhag wir.
!In tenatig tenatig, təsanən, nahgin tepət!
!Pəs kotənwiwi in, motisiai-in, kən motən tagkiu kəm in matuwin matuwin
namnun tikə! !Əwəh!"
13 Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min u kit tətapəh ron io
məmə, "?Pah min əh koatuwin e natimnat ruən? ?Kən ilat kəmotisi-pən hiə?"
14 Kən ekuhalpin məmə, "Etəm-iasol. Ik əm nəkitun."
Kən in təmə, "Netəm min əh, ilat un kəmotiet rəkis e nahməən asol; ilat
kinəmotaikuas e rəhalat napən kən motol təruən e nita Nəti Sipsip.
15 Kən tol nəhlan,
"ilat kotətul aupən e niganəmti Uhgin, itəm tatəpələh matərəmərə,
kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapin e Rəhan Nimə;
kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,
in otahgil kəm ilat min nian rafin.
16 Ilat, okol nəumis tisus minən ilat,
kən okol kəsotoaoa minən.
Kən nərauiə təsəhg minən ilat,

† **7:3:** 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ **7:9:** Jen 15:5

nape-apeən asol rəha mɨtgar otəsəhg mɨnən ilat,
17 məto-inun, Nəti Sipsip itəm tatəpələh ilugɨn e jea rəha kig,
in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sipsip.
In otit ilat, matuwɨn o nəmti nəhau megəh,§
kən Uhgɨn otafəl rafin nahui nəmtɨlat."

8

Pesɨn rəha nat pien-pien

1 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol sepɨn itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmɨkə əpəh e nego e neai o nian əkuəkɨr kit, tahmen e hafaoa.*
2 Kən əmun eməplan nagelo sepɨn u kotətul aupən e nɨganəmti Uhgɨn, kən ilat rafin koatos təwi.†
3 Kən nagelo kit mɨn, in tatɨtol pesɨn kit itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmɨtol muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət‡ kəm in, məmə otos-ipən təlmin nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn, kən mos-ipən ilau kəm Uhgɨn, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, itəm tatətul aupən e jea rəha kig.
4 Nəhaniəm rəha nat pien-pien mɨn, ne nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn, itəm nagelo tatəmɨk e nelmɨn, kəmotər motuwɨn o Uhgɨn.
5 Kən əmun nagelo təmɨtol nat pien-pien u e pesɨn, kən məmki-pən nɨgəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə təmatɨperəh, kənu təmɨpɨt, kən nərkərɨkən, kən namig təməloal.§

Təwi mɨn

6 Kən nagelo sepɨn itəm koatos təwi mɨn, kəmotətul matɨp o nahlən təwi.
7 Kən nagelo itəm tətaupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nɨgəm itəm kəmol pɨləh-pɨləh iləhal nɨta, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nɨg mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kɨras mɨtə kəmotuəp rafin.
8 Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi, kən nat kit tahmen e nɨtot asol, itəm tatuəp, kəmərakin-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain nɨtəhəi kitiəh təmol nɨta, mapəs əm nəwtain kəiu.
9 Kən təmərəkɨn nat megəh mɨn itəm kotatɨg itəhəi nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkɨn mɨn nego mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.
10 Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanɨsiə. Təmiet əpəh ilɨs e neai, meiuaiu mɨsas-pən mus nəwtain nəhau mɨn ne nəmti nəhau mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.
11 Məhau u, nərgɨn u Tarɨp Tarɨp. Kən əmun, nəhau mɨn nəwtain kitiəh kəmotarɨp motarɨp, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənɨm nəhau arɨp, kəmotɨmɨs.
12 Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mɨtgar, ne məwɨg ne məhau mɨn, mol nəwtain mɨtgar kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwɨg kitiəh təmapɨnəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau mɨn kitiəh kəmotamɨs, kən

§ **7:17:** Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17 * **8:1:** Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † **8:2:** Təwi mɨn əh e Baebol, sənəmə nuwigɨ nat itəhəi, məto təwi əh kəmol e rəhnɨpat nat kit. ‡ **8:3:** Nat pien-pien u in tahmen e nɨgpɨs, kən katuwaan məmə okəto nəhaniəm e nəmiəwɨn u itəm tatəpien wɨr. § **8:5:** Eks 19:16-18

nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauia e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh. Kən nian lapɨn, tatəmɨhl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh.*
13 Kən əmun ematəplan, kən məto malɨkɨm kit tatiwɨg e napuə, kən mətasək
əfəməh matən məmə, "!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kɨsɨl mɨn əh-
ikɨn okəpanəhlahl mɨn rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e
netəmim rəha nətueintən!"

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

1 Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm
tɨnəmɨsɨ-pər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o
nerəhən e nɨpəg asol itəm teiuaiu agɨn.
2 Nian təmerəh e nɨpəg əh, nəhaniəm təmər, tahmen e nəhaniəm rəha iohe.
Mɨtgar ne napuə kəmuapinəp e nəhaniəm rəha nɨpəg asol.
3 Kənu nat kit tahmen e pitɨp, ilat tepət agɨn-əh, kəmotiet rəkɨs e nəhaniəm
əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e
nɨpikɨlat, kən tɨtahmə tɨtahmə.
4 Kəmən-ipən kəm pitɨp mɨn məmə kəsotərəkɨnən ma-kɨras ne nɨg mɨn, ne
natɨmnat itəm kotəwiə e nətueintən, məto okotərəkɨn əm netəm mɨn un itəm
kəsotosən mak rəha Uhgɨn e nɨpɨnəgɨlat.
5 Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol
nahmməən kəm ilat o məwɨg faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahmməən əh,
itəm ilat okotəto tərat lan, taprəkɨs-in agɨn nəme nɨpikɨ welau itəhəi, nian tatus
itəm, kətahmə.*
6 E nian mɨn əh, netəmim okotegəs-in suatɨp o nɨmɨsən, məto okol
kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotɨmɨs, məto okol kəsotɨmɨsən.
7 Eməplan pitɨp asol mɨn əh, ilat kotahmen e hos mɨn itəm kəmotətul matɨp
o nəluagɨnən. Ilat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen
u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən rəhn-kapəlat tahmen e rəha etəmim.
8 Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluɨlat tasɨlə tahmen e
nəluɨ laion.
9 Nuwilɨgɨlat tol məmə kəmotalpin manɨkɨləhalat e nat kit rəha nəluagɨnən,
kəmol e iaen, kən nawin nɨməlməlɨlat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat
mɨn moatuwɨn e nəluagɨnən.
10 Nɨpikɨlat tatus itəm kətahmə taprəkɨs-in agɨn welau itəhəi. Ilat koatos
nəsanənən e nɨpikɨlat o nolən nahmməən kəm netəmim o məwɨg faif.
11 Ilat, rəhalat kit əh-ikɨn etəm-iasol, in iərəmərə rəha nɨpəg asol itəm teiuaiu
agɨn. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərgɨn mə Apaton, kən e nəghatən
Kris, kətaun-in məmə Apolion, nɨpətɨn u Iərəkɨn.
12 !Awe! Nəratən aupən tɨnol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu mɨn
əh-ikɨn okəpanueia.
13 Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi. Kən eməto
nəwian kit təmɨsɨ-pən əpəh e nɨki rəhnɨpat olta u,† ilat kuwɨt, kəmol e iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən tatətul aupən e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
14 Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatɨləs təwi,
məmə, "Ikɨs nagelo mɨn un ilat kuwɨt itəm kəməlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau
asol Iufretes."

---

* **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatɨp təməsənən nahmməən rəha nɨpikɨ welau itəhəi. In təmən nahmməən rəha "skopion," nat kit tahmen e iəmɨk nərɨk, məto rəhan nəme nəluɨn ne rəhan nahmməən tərat maprəkɨs-in nəme nahmməən rəha nɨpikɨ welau ne nahmməən rəha nəme tɨmar.
† **9:13:** Olta u, in tepɨl kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən katol sakrifais mɨn ikɨn. Rəhnɨpat mɨn əpəh e kona mɨn.

15 Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo min əh, ilat kuwit, kəmənin ilat kotətul
matip u-roiu o aua ətuatip u, ne nian ətuatip u, ne məwig ətuatip u, ne
nup ətuatip u, məmə okotohamnu netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh,
motapəs kəiu.
16 Kən eməto nampa rəha mopael min rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat
rafin tu-hanrit-milian netəmim.
17 Kən e napilaiirən rəhak, eməplan hos min əh ne netəm kotasuə elat kotol
nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm,
mol pilu wir, kənu mauiəh. Rəhn-kapə hos min u, kotahmen e rəhn-kapə laion
min, kən nigəm ne nəpienən rat‡ ne nəhaniəm katəhalisi-pən e nipəgnoalat.
18 Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nipəgnoalat, iləhal
kəməhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain
kəiu.
19 Nəsanənən rəha hos min əh, tatisi-pən e nipəgnoalat, ne nipikilat, məto-
inun nipikilat tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tətatig e malnipikin. Kən hos
min əh, koatus min netəmim e mal-nipikilat.
20 Kən netəm min u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat
kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat e natimnat min itəm ilat koatol.
Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmis min ne narmi nat min itəm kəmol e
iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa, ne pirons§ ne kəpiel, ne nig. Ilat u narmi nat
əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən.
21 Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən
nərik, nolən klefa, nolən masig, nitəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

1 Kən əmun ekəplan nagelo kit min nahgin tepət tatisi-pər e nego e neai.
Tatuwin e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mirai-mirai titəlau e rəhn-
kapə. Kən in təhag-əhag mitasiə, tahmen e mit, kən nelkin tahmen e pos asol
mil u kətiauəp e nigəm.
2 In tatos naoa əkəku kit itəm kinurapik rəkis tatəməhl-pən e nelmin. In təməf-
ipən nelkin matip e nitəhəi kən məf-ipən nelkin mol e nəptən,
3 kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh,
kən kaluəluə təmatipərəh mau sepin, matuhalpin.
4 Kən nian kaluəluə təmatiperəh mau sepin matuhalpin rəhan nəghatən, kən
nikik natəht məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian
kit tatisi-pər e nego e neai matən məmə, "Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə
tatən, səte rəkisən."
5 Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nitəhəi ne
nəptən, tiləs-ipər nelmin matip, matəhu-pər e nego e neai,
6 kən matos noanawil e etəm tətatig lilin, etəm təmol nego e neai ne
natimnat rafin itəm koatatig lan, ne nətueintən ne natimnat rafin itəm
kotatig lan, ne nitəhəi ne natimnat rafin itəm kotatig lan, kən məmə, "!Uhgin
otəsəsahgin minən!
7 Məto nian nagelo itəm tatol sepin lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkauən
anion rəha Uhgin itəm tatəhluaig-in, in otuwa mol nipahrienən lan u-roiu. In
otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək min u, ien
min rəhan."

‡ **9:17:** Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § **9:20:** Pirons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

8 Kən əmun, ekəto min nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ipa min
kəm io məmə, “Uwin, miləs naoa kəmurapik əh itəm tatəməhl-pən e nelmi
nagelo itəm tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən.”
9 Kən əmun, ekuwin mətapəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io.
In tən-ipa kəm io məmə, “Os mun. Nat u otərəkin nərpəm, məto nian onakun,
tətehen tahmen e sukapak.”
10 Kən əmun ekiləs-irəkis e nelmi nagelo, kən mun mərge. Emun məto
tətehen tətehen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkin nərpik,
nərpik təmərat lan.
11 Kən kəmən-ipa kəm io məmə, “Ik onakəkəike mən-iarəp min nəghatən
itəm Uhgin otos-ipinə kəm ik u, o netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəm
e kantri pisin pisin min, ne netəm koatən nəghatən pisin pisin min, ne kig min.”

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

1 Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io,
məmə, “Uwin, mos mak e Nimə Rəha Uhgin, ne olta, kənu mafin rafin netəm
koatəfak əh imə.
2 Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nimə. Sosən mak lan məto-inun kinos-
ipən rəkis iat əh kəm Iaihluə min. Ilat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim
motuwin motuwin motos məwig ilat foti-tu.*
3 Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io.
Kən okətios əm nəmkapin, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən min
o nian wan-taosen tu hanrit sikiste.”
4 Ilau u, nokət nig olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən
e Iərəmərə rəha nətueintən.
5 Okəmə suah kit tətalkut o nərəkinən ilau, kən nəmnamin nigəm otisi-pən e
nohlilau, kən mus rəhalau tikimir min. Etəmim itəm tolkeike nərəkinən ilau,
in otəkəike mimis nəhlan.
6 Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosig-inən napuə məmə nuhuən
otəsəfikən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən min rəha Uhgin. Kən
ilau matios min nəsanənən məmə okuəuhlin nəhau min kotuwa nita, kənu
miatun min nərəkinən netəmim rəha nətueintən e nəratən pisin pisin min itəm
ilau kioalkeike məmə okioal.
7 Kənu nian ilau kinuatətul-arəp rəkis, kinuən rəkis natimnat rafin, kən
nat megəh† itəm otər e nipəg teiuaiu agin, mərioah moh ilau, mol win elau
mohamnu ilau.
8 Nipətilau otatəməhl əpəh e suatip rəha taon asol əh, ikin əh kəməht-ipən
min rəhalau Iərəmərə e nig kəməluau‡ ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotom o
Ijip, tatəpsen-pən nolən rat ikin əh.
9 Kən netəmim nuwigilat pisin pisin min, netəmim e noanol rafin, ne
netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin, okoatarəp e nipətilau,
motos nian apiəpiə kisil, kən haf, kən kəməsotegəhan-inən nitənimən ilau.
10 Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-
ipən natimnat kəm ilat min, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik
nəratən kəm ilat, kiniamis.
11 Məto uarisig e nian apiəpiə kisil ne haf tinuwin rəkis, kən Uhgin təmos-
ipən nehagən e nipətilau kən ilau kəmuətul e nelkilau. Kən netəmim rafin itəm
kəmotəplan ilau, niganməpilat təmasiəp, narmilat tikə.

---

* **11:2:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan--tu-hanrit-sikiste (1,260). † **11:7:** Dan 7 ‡ **11:8:** “Ikin əh kəməht-ipən min Iərəmərə e nig kəməluau,” tatəghat-in Jerusalem.

12 Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən
kəm ilau məmə, “Uər mueia ikin-u.” Kən malnapuə təmiləs ilau mər muwin e
neai. Kən rəhalau tikimir min kəmotətul motalkəlik olau.
13 Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təmərəkin rum kitiəh e taon əh,
mapəs əm rum nain. Namig təmohamnu netəmim ilat rafin sepin-taosen,
kən netəmim rafin itəm kəməsotimisən, kəmotəgin motasiəp, kən motən
nipahrienən məmə Uhgin e nego e neai, tatos nepətən.
14 !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol namnun. Məto, nəratən
itəm tatol kisil lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl təwi

15 Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol min
kəmotisi-pən e nego e neai motən məmə,
“Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, ilau kinatuərəmərə§ e nətueintən rafin
agin, kən nərəmərəən rəhan, otətatig lilin.”
16 Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-
pər e rəhalat jea min aupən e niganəmti Uhgin, ilat kəmotisin nulilat,
moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgin,
17 motəmə,
“Iakoatən tagkiu kəm ik, Iərəmərə Uhgin Nahgim Tepət Pik Agin, etəm un ik
nətatig un itəm nətatig roiu, kən nəmətatig aupən,
məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən minətuoun matərəmərə.
18 “Kantri min, kotautu pik, məto ik rəham nemə̇ha asol tinuwa.
Nian tinuwa o nakilən netəm kəmotimis.
Kən onakətou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou min netəmim
rəham, ne netəm koatisiai-in ik, ilat rafin, nat əpnapin okəmə ilat
koatos nepətən asol o nepətən əkəku.
Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin netəmim e nətueintən.”
19 Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgin əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokis
rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən* tatəpələh əpəh imə. Kən təmatipit mitasiə, kən
kaluəluə təmatatiperəh, kən eməto nagətən asol min, kən təmatamig, kən ais
təmisas-pa.

12

Pətan ne ialkita kəgin

1 Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pispis lak. Pətan kit təmuwin e
mitgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh məf-ipər nelkin e məwig, kən
matəfauin hat rəha nisiaiiən kit, kəmol-pən məhau tuelef lan.
2 In tətasək əfəmə̇h, tatəto nahmə̇ən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuwəhən
temək.
3 Kən əmun nəmtətin kit min təmiet min əpəh ilis e neai, itəm tatuha-pispis
lak. Inəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nigəm, rəhn-kapə təmisim-isim ilat
sepin, kən rəhnipat ilat ten, kən kəməfauin-pən hat rəha kig asol agin ilat sepin
e rəhn-kapə min.
4 Nipikin tatoh-irəkis məhau min əpəh ilis e neai, matəmki-əhau-pa ilat
nəwtain kitiəh e nətueintən, mapəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un
təmuwa mətul aupən e pətan u itəm otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətin
tinaiir un, kən in ton.*

---

§ **11:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, in tinatərəmərə,” tatəgətun-pən məmə Tata Uhgin ne rəhan Kristo, ilau kitiəh əm. * **11:19:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22. * **12:4:** Mat 2:13-14

5 Pətan əh təmiləs nətin iərman, itəm in otərəmərə e kantri min rafin, kənu
nəmtətin rəha nərəmərəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto
Uhgin təmeuw rəkis suakəku u o ialkita, miləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə
otərəmərə.
6 Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm Uhgin təmol əpen-
əpenə lan məmə otətatig ikin, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-
hanrit-sikiste tinuwa minuwin rəkis.†
7 Kən əmun, nəluaginən kit tinətul əpəh e nego e neai. Mikael‡ ne rəhan
nagelo min, kinoatəmou ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo min kinoatoh
min ilat.
8 Məto ialkita, nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kinotol win
elat, kən kəmahl-iarəp ilat əpəh e nego e neai.
9 Kəmotiləs ialkita asol un, motərakin-iəhau e nətueintən. Kən inu, in sinek
nuwəh ilouin aupən,§ katən mə Iərmis, o Setan, itəm təmeiuə-in nətueintən
rafin agin. Kəmərakin-iarəp in,* tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo min
rəhan.
10 Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilis e nego e neai. Təmə,
"!Roiu əh, Uhgin rəhatat in tinosmegəh itat!
!Roiu əh in tinol-arəp məmə in tatos nəsanənən,
kən roiu əh, in tinatərəmərə!
Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos min nəsanənən ne nepətən e
natimnat min rafin.
Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kinərakin-iəhau Setan e niganəmti Uhgin. Setan
u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e piətat min lapin ne lenian, mən-iarəp
nipəgnəmtin min rəhan matətu-pən elat e niganəmti Uhgin.
11 Kən piətat min kəmotəmou ilat min,
kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,
motatig motol win min lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən nəghatən rəha Nəti
Sipsip.
Motol win min lan məto-inu nikilat təməsəht pikən nəmegəhən rəhalat,
məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.
12 !Nego e neai, ne itəmat u notatig ikin, otagien məto-inu kinərakin-iarəp
ialkita!
!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,
məto-inu Setan təmeiuaiu minə ron ik!
In, nemə̈ha təmol pik,
məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm."
13 Nian ialkita asol u, təməplan məmə kinərakin-iarəp in tuwin e nətueintən,
in tinatitəp pətan u itəm təmiləs nətin iərman.
14 Kən kəmos-ipən niməlməli malikim kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwig
lan muwin əpəh ikin kəmol əpen-əpenə rəkis ikin taruən-aruən ikin. Ikin əh,
otətatig ikin, kən in titagim o sinek, kən katehm wir in o taem kitiəh, ne taem
kəiu min, ne taem haf.
15 Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otau-təlimin pətan
u miləs magim.
16 Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərge rafin nəhau itəm
ialkita təmeoa-in e nipəgnoan.
17 Kən əmun, ialkita un, nemə̈ha təmol təmol o pətan u, kən in tagim muwin
məmə otəluagin ilat rəhan min neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgin,
kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha Iesu Kristo.

---

† **12:6:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan--tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ **12:7:** Dan 10:13,21; 12:1 § **12:9:** Jen 3:1 * **12:9:** Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

18 Kən in təmətul əpəh e nɨməkləkɨl itəhəi.

13

Nat megəh itəm təməhap nɨtəhəi mər

1 Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nɨtəhəi mər. Rəhnɨpat ten, rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn, kəməfauin-pən hat mɨn rəha kig asol agɨn e rəhnɨpat mɨn. Kən kəmətə-pən nərgɨn itəm tətau-iərmɨs-in Uhgɨn e rəhn-kapə mɨn. 2 Nat megəh un eməplan, tahmen e wɨsi kəgin kit u, lepet, məto nelkɨn mɨn kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nɨpəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəmərəən ne nepətən asol kəm nat megəh u.

3 Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tɨnatol pap o nɨmɨsən, məto tɨnəwɨr mɨn. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən moatuarisɨg-in nat megəh un. 4 Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak mɨn kəm nat megəh u, kən motəmə, "?Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah tɨtun nohən?"

5 Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmɨs-in Uhgɨn. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə tɨtun nolən nat naka in tolkeike o məwɨg foti-tu.*

6 Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgɨn, ne nərgɨn,† ne netəmim itəm kotatɨg e nego e neai,‡ ilat u, rəhan niməfak.

7 Kəmos-ipən mɨn nəsanənən kəm in, məmə otəluagɨn ilat netəmim rəha Uhgɨn, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən mɨn nepətən kəm in o nərəmərəən e netəmim e noanol mɨn rafin, ne netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəmim e nəghatən mɨn rafin, ne kantri mɨn rafin.

8 Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsəteən nərgɨlat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatɨkə əh. Naoa u, in naoa rəha Nətɨ Sipsip itəm kəmohamnu.

9 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr.

10 Okəmə suah kit otuwɨn e kalapus,
pəs in otuwɨn əm.
Okəmə okətamnu suah kit e nisa,
pəs okətamnu əm in e nisa.
Nəghatən u, nɨpətɨn u məmə netəmim rəha Uhgɨn okotəkəike motol tɨku, kən motahatətə əm e Uhgɨn.

Nat megəh itəm təməhap nɨsɨp mər

11 Kən əmun, eməplan mɨn nat megəh kit mɨn itəm təməhap nɨsɨp mər. Rəhnɨpat kəiu tahmen e nətɨ sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit.

12 Nat megəh itəm rəhn-kapə sepɨn, tatos-ipən rafin rəhan nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu tətatɨg ilau nat megəh rəhn-kapə sepɨn, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu tatəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tɨnatol pap o nɨmɨsən məto tɨnəwɨr mɨn.

13 Kən nat megəh u itəm rəhnɨpat kəiu, tatol nəmtətin asol mɨn ne nat pɨspɨs mɨn tepət, matɨg mol mɨn nɨgəm tatɨsɨ-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e nɨganəmtɨ netəmim.

---

* **13:5:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan--tu-hanrɨt-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

14 Uhgɨn təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnɨpat kəiu,
məmə tɨtun nolən nəmtətin mɨn nian tətatɨg ilau nat megəh rəhn-kapə ilat
sepɨn. Kən in təmateiuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin mɨn əh in
təmol, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike motəte narmɨn itəm kasgəwɨn
nat megəh rəhn-kapə sepɨn, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa,
məto tatəmegəh.
15 Kən Uhgɨn təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnɨpat
kəiu, məmə otehag-pən e narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, pəs təghat. Kən
narmɨn itəm kasgəwɨn e nɨg un, təməghat, mən əskasɨk məmə okəike kohamnu
netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm in.
16 Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e
nelmɨlat matɨp o e nɨpɨnəgɨlat. Netəmim rafin agɨn kotəkəike motos, ilat u,
netəm-iasol mɨn, ne netəm əpnapɨn əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm
rəhalat nautə tɨkə, slef mɨn, ne netəm sənəmə slef mɨn, məmə okotos mak kit
rəhan e nelmɨlat matɨp o e nɨpɨnəgɨlat.
17 Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmtɨ nat kit, ne nosalɨm-inən,
mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgɨ nat megəh itəm rəhn-
kapə ilat sepɨn, o nampa itəm tatəpsen-pən nərgɨn.
18 O nat u, onakəkəike mos nenatɨgən tepət o nɨtunən nampa rəha nat megəh
u. Kən okəmə ik nakenatɨg tahmen, kən nəkɨtun nənən nɨpətɨn. Kən nampa u,
in sikis-hanrɨt-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nətɨ Sipsip ne netəmim wan-hanrɨt-foti-fo-taosan

1 Kən əmun, ekətag-pən əpəh aupən-in io məplan Nətɨ Sipsip tatətul-pər əpəh
e Nɨtot Saeon, kən wan-hanrɨt-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat min. Kən
kəmətе-pən nərgɨ Nətɨ Sipsip ne rəhan Tata e nɨpɨnəgɨlat. 2 Kən ekəto nat kit
əpəh ilɨs e nego e neai tətagət, nəwian tahmen e nɨtəhəi tatem nonahluəluə,
kən mahmen mɨn e kaluəluə tɨtatɨperəh, kən ekəto tahmen mɨn e nəwia hap*
tepət, netəmim koatoh.
3 Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh aupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh
kuwɨt, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən mɨn. Suah kit təsɨtunən napuən
əh, netəm mɨn əm un ilat wan-hanrɨt-foti-fo-taosan itəm Uhgɨn təmos-nəmtɨn
ilat,† mos-irəkɨs ilat e nətueintən. Netəm mɨn əm un ilat əh, ilat kotɨtun nanən
napuən əh.
4 Netəm mɨn u ilat u, itəm kəmotehm wɨr rəhalat nəmegəhən, məmə namkɨmɨk
tɨkə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.‡ Ilat koatuarisɨg-in Nətɨ
Sipsip u, moatuwɨn ikɨn mɨn rafin itəm in tatuwɨn ikɨn. Uhgɨn tɨnos-nəmtɨn
rəkɨs netəm mɨn əh. Ilat rəha Uhgɨn əm, ne Nətɨ Sipsip u. Ilat kotahmen e
nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgɨn ne
Nətɨ Sipsip.
5 Ilat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tɨkə məmə tatol ilat
kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

Nagelo kɨsɨl

6 Kən əmun ekatɨg məplan mɨn nagelo kit mɨn, tatiwɨg əpəh ilɨs e magoagəp.
In tatən-iarəp namnusən təwɨr itəm tətatɨg tətatɨg namnun tɨkə§ kəm netəmim
rəha nətueintən, e kantri mɨn rafin, e noanol mɨn rafin, ne nəghatən mɨn rafin,
ne netəmim nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

---

* **14:2:** Hap mɨn un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **14:3:** 1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 § **14:6:** Katəghat-in Namnusən Təwɨr məmə namnun tɨkə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lilɨn mɨn rəha Uhgɨn, kən məto-inun in tatən nɨpahrienən nian rafin.

7 In tatən əfəməh məmə, “Otəgɨn motɨsiai-in Uhgɨn, kən motən nɨpahrienən
e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatɨp rəhan tɨnuwa, o nos-ipənən nalpɨnən
kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne
nɨtəhəi, ne nəmtɨ nəhau mɨn.”
8 Kən nagelo kit mɨn, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, “!
Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme,
meiuaiu! In tahmen e pətan e suatɨp itəm təmiuw-pa nəman e kantri mɨn
rafin kotuwa motənɨm wain ilat min. Wain u nɨmɨn, inun, nɨtəpən nalmələn
mɨn, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min. Kən nian nəman
kotənɨm wain u, ilat koatiuw-pa nemə̈ha rəha Uhgɨn olat.”
9 Kən nagelo kit mɨn, itəm tatol kɨsɨl lan, tatuarisɨg-in ilau, kən matən əfəməh
məmə, “Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn, ne narmɨn
itəm kəmasgəwɨn e nɨg, kən matos rəhan mak e nɨpɨnəgɨn o nelmɨn,
10 kən in təike mənɨm mɨn wain u inu, in nemə̈ha rəha Uhgɨn. Wain u inu,
kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahmə̈ən e nɨgəm ne noanəwiwə itəm
tatuəp okiaus in əpəh e nɨganəmtɨ nagelo asim mɨn ne Nətɨ Sipsip.
11 Kən nəhaniəm rəha nɨgəm itəm tatus ilat matol nahmə̈ən kəm ilat u, in
tatər nian rafin, namnun tɨkə. Netəm mɨn un itəm kotəfak kəm nat megəh
rəhn-kapə ilat sepɨn ne narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, kən motos mak rəha
nərgɨn, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne lapɨn.”
12 Nəghatən u, nɨpətɨn u məmə netəmim rəha Uhgɨn itəm koatətəu-pən nəwia
Uhgɨn, kən moatahatətə e Iesu, ilat kotəkəike motətul əskasɨk.
13 Kən əmun emə̈to nəwian kit təmɨsɨ-pər e nego e neai matən məmə, “Əte
rəkɨs nat u: roiu ne matuwɨn, netəmim rəha Iərəmərə, məto okəmə okotɨmɨs,
ilat okotatɨg e nəwɨrən pahrien.”
Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmə, “!Əwəh! Ilat okotameg e rəhalat wək, məto-
inu okotos noa rəhalat wək mɨn.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

14 Emə̈tag-pən mɨn əpəh aupən-in io məplan malnapuə kit təruən, kən suah
kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nətɨ Etəmim. In tatəfauin
kraun kit, inu hat rəha kig, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən matɨləs naip eko
kit itəm tasɨlə.
15 Kən əmun nagelo kit mɨn təmɨsɨ-pən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn muwa, kən
maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rəham naip eko
mos muwɨn məulək, məto-inu nian rəha nəulə̈kən tɨnuwa, kən nagwənən əpəh
e nətueintən tɨnɨmətə.”
16 Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in
nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen
e nagwənən itəm tɨnɨmətə o nosən.
17 Kən nagelo kit mɨn təmiet e Nimə Rəha Uhgɨn əpəh e nego e neai. In tatɨləs
mɨn rəhan kit naip eko itəm tasɨlə. 18 Nagelo kit mɨn, itəm tatos nepətən rəha
nɨgəm e olta, təmɨsɨ-pən əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatɨləs
naip eko məmə, “Ləs rəham naip eko un, muwɨn e nətueintən, kən məte rəkɨs
netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tɨpɨlpɨl mɨn, əpəh e nəukətɨn.
Nətueintən tahmen e nəukətɨn.”
19-20 Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwɨn e nətueintən,
kən məte rəkɨs netəm mɨn un itəm kotahmen e noa krep itəm tɨnəmarəg rəkɨs.
Kən in təmərakin-pən ilat kotuwɨn ikɨn asol əh itəm kateguarɨn-eguarɨn noa
krep mɨn ikɨn, məmə nahuilat otaiəh. Ikɨn əh, in ihluə e taon, Uhgɨn tatos-
iarəp rəhan nemə̈ha, kən matol nalpɨnən ikɨn kəm netəmim. Kən kateguarɨn-
eguarɨn netəm mɨn u, kən nɨtalat itəm tɨtaiəh mətaiu ikɨn əh, in tahmen e

nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrɨt kilomita, kən lokamnɨm lokamnɨm. Okəmə hos kit tiwɨg-pən ikɨn, nɨta tɨtun nərən mek nohlɨn.*

15

Netəmim rəha Uhgɨn kəmotənwiwi in

1 Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan mɨn nəmtətin kit mɨn itəm tatuha-pɨspɨs lak. Nagelo ilat sepɨn koatos namnu nalpɨnən mɨn, ilat sepɨn. Nalpɨnən mɨn əh, ilat koatol nemə̈ha apiəpiə rəha Uhgɨn tol namnun lan.
2 Kən əmun, eməplan nat kit tahmen e nɨtəhəi, məto kəmol e klas ne nɨgəm pɨləh-pɨləh, kən netəmim neen koatətul e nɨkalkal nɨtəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-kapə sepɨn ne narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgɨn. Kən Uhgɨn təmos-ipən hap* mɨn kəm ilat,
3 kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rəha Uhgɨn, koatan məmə,
"Iərəmərə Uhgɨn Nahgim Tepət Pɨk Agɨn
Rəham nolən asol mɨn kotatuha-pɨspɨs etɨmat.
!Kig lilɨn, nolən mɨn rəham kotətuatɨp pahrien!
4 ?Pah otəsaginən ik, Iərəmərə?†
?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwiən o nərgəm?
Məto-inu ik pɨsɨn əm nakasim.
Netəmim e kantri mɨn rafin okotuwa
kən motəfak e nɨganəmtɨm,
məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatɨp mɨn."
5 Kəmotan rəkɨs napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgɨn.
6 Nagelo ilat sepɨn kəmotiet e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, koatos nalpɨnən mɨn ilat sepɨn. Ilat kotuwɨn e napən wɨr u, linen, itəm tatɨpɨt-ɨpɨt, kən kəmə̈lis manɨkɨləhalat e kətəut itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.
7 Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwɨt kit təmos-ipən pesɨn mɨn itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ilat sepɨn, kəm nagelo mɨn u sepɨn. Pesɨn mɨn u, kotərioah e nemə̈ha rəha Uhgɨn u, itəm tətatɨg lilɨn.
8 Kən nəhaniəm təmɨrəfin Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwɨnən əh imə e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn mətoarus nalpɨnən mɨn ilat sepɨn itəm nagelo sepɨn koatəmɨk, okotol namnun.

16

Pesɨn ilat sepɨn, kəmotərioah e nemə̈ha rəha Uhgɨn

1 Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, matən-ipən kəm nagelo mɨn u sepɨn məmə, "Otuwɨn, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesɨn ilat sepɨn itəm kəmotərioah e nemə̈ha rəha Uhgɨn."
2 Nagelo itəm tətaupən, təmuwɨn məhtəg-iarəp pesɨn rəhan e nəptən. Kən əmun, netəmim itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn, kən moatəfak kəm narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, nɨməgəm təmɨrəfin nɨpətɨlat.
3 Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesɨn əpəh itəhəi. Kən nɨtəhəi təmol nɨta lan, tahmen e nɨta etəm təmɨmɨs. Kən nat itəhəi mɨn rafin kəmotɨmɨs.

---

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap mɨn un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **15:4:** Jer 10:7; Sam 86:9-10

4 Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesɨn e nəmtɨ nəhau mɨn
ne nəlugɨ nəhau mɨn, kən ilau kueia mioal nɨta elau.
5 Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau mɨn təmə,
"Ik pɨsɨn əm ik Uhgɨn, nakətuatɨp,
ik un itəm nəkətatɨg kən nəmətatɨg,
kən tətuatɨp əm məmə onəkol nalpɨnən kəm ilat nəhlan.
6 Rəhalat atɨp əm,
məto-inun ilat kəmotiu nɨta rəham netəmim mɨn ne ien mɨn,
kən ik nakos-ipən nɨta nɨmɨlat məmə okotənɨm."
7 Kən ekəto mɨn olta tətagət əfəməh məmə,
"!Əwəh! Iərəmərə Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, rəham nəghatən nəmuəh netəmim lan, in tətuatɨp agɨn, kən nɨpahrienən."
8 Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesɨn e mɨtgar, kən
kəmos-ipən nəsanənən kəm mɨt məmə otəhg netəmim tahmen e nɨgəm.
9 Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-iərmɨs-in nərgɨ Uhgɨn, itəm in
tatərəmərə e nalpɨnən mɨn u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəlɨgən rəhalat,
kən motɨsiai-in rəhan nepətən.
10 Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesɨn əpəh nat megəh
tatərəmərə ikɨn, kən əmun, ikɨn mɨn rafin in tatərəmərə ikɨn in təmapinəp. Kən
netəmim koatəto nahmməən, moatus namɨlat motoatɨp-oatɨp.
11 Kən ilat motau-iərmɨs-in Uhgɨn əpəh e nego e neai o nahmməən mɨn ne
nɨməgəm mɨn rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat o nat itəm
kəmotol.
12 Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkɨs rəhan pesɨn əpəh e nəhau asol,
nərgɨn u, Iufretes, kən əmun nəhau təmamɨr mol suatɨp rəha kig mɨn ko-
taliwək lan moatɨsɨ-pah.
13 Kən əmun, ekəplan mɨn narmɨn rat kɨsɨl kəhalahmen e pɨrok. Kit təmiet e
nɨpəgnoa ialkita, kit tiet e nɨpəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn, kən kit tiet
e nɨpəgnoa ien eiueiuə.* 14 Iləhal narmɨ iərmɨs mɨn, itəm koatol nəmtətin mɨn,
kən iləhal kəhaliet mətəhaluwɨn o kig mɨn e nətueintən rafin, məhaluəfɨmɨn
ilat məmə okotəluagɨn e Nian Asol rəha Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn.
15 Kən Iesu təmən məmə, "!Ətag-pa-tu! !Iatuwa tahmen e iakləh! Etəmim
itəm təsapɨlən mətaiir, məsapegən rəhan natɨmnat o napɨlən məmə in
otəsaipiəpiəən kən maulɨs ron, in otatɨg e nəwɨrən pahrien."
16 Kən ilat kəmotargətain rafin kig mɨn əpəh ikɨn kit, katən e nəghatən rəha
netəm Isrel, məmə, "Amaketon."
17 Kən namnun nagelo itəm in nampa sepɨn, təməhtəg-rəkɨs-pən rəhan pesɨn
əpəh e nɨmagoagəp, kən əmun əpəh e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, nəwian asol kit
tɨsɨ-pən əpəh e jea rəha kig məmə, "!Tɨnol namnun!"
18 Kən əmun təmatɨpɨt, kəməto nagətən asol, kən kaluəluə təmatɨperəh-
atɨperəh, kən namig asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin,
kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan nian kit.
19 Kən taon asol təməhap məsɨn kɨsɨl, kən taon mɨn e kantri mɨn rafin
kəmotɨsas motol nat tɨkə elat. Uhgɨn, nɨkin təməht nolən rat mɨn rəha Papilon
Asol, kən tos-ipən panɨkɨn itəm tərioah e wain e nemə̈ha rəhan, təmə̈kəike kəm
in məmə otənɨm rafin agɨn.
20 Nəptən əlkələh mɨn rafin kəmahin rəkɨs ilat, kotɨkə, ne nɨtot mɨn, kɨsəplan
mɨnən kit.
21 Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatɨsɨ-pən e malnapuə, kəmotɨsas-pən e
netəmim. Ais u, kitiəh əm tahmen e fifte kilo, kən netəmim kəmotau-iərmɨs-in

* **16:13:** "Ien eiueiuə" u, in nat megəh itəm təməhap nɨsɨp mər, rəhnɨpat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18.

Uhgɨn o nahl-ipa-mən ais itəm təmatɨsas-pən elat, məto-inu nalpɨnən u in tərat tərat agɨn.

17

Pətan ionəhan tərat agɨn

1 Kən əmun, nagelo sepɨn mɨn u kit itəm kəmoatəmɨk pesɨn ilat sepɨn, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpɨnən rəha pətan ionəhan* tərat agɨn, itəm tatəpələh-pən e nəhau tepət.
2 Pətan əh, kig mɨn rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat kəmoatənɨm nɨmɨn wain, moatapɨs ilat min kən moatit."
3 Kən nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkɨs io ekian əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn. Kən ikɨn əh, eməplan pətan un tətasuə-pər e məntaa nat megəh asiə kit. Kəməte-pən nərɨg mɨn itəm tatən rat Uhgɨn, tɨrəfin nɨpətɨn, kən rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn, kənu rəhnɨpat ten.
4 Pətan un, tatuwɨn e napən itəm tol nəguɨ-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nɨpətɨn, tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, ne nat kit təwɨr pɨk u, perel.† Kən in tatos panɨkɨn kit e nelmɨn, itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən tərioah e nat tərat mɨn, itəm kotamkɨmɨk agɨn e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat un, noa nolən rat rəhan.
5 Kən inəh e nɨpɨnəgɨn, kəməte-pən nərɨg kit əh-ikɨn, itəm nɨpətɨn tatəhluaig u, tatən məmə,

TAON ƏsanəN NAHGIN TEPəT U PAPILON.
IN ITɨ NɨPɨTAN IONəHAN MɨN RAFIN.
KəN IN NəUKəTɨ NOLəN NAT KOTAMKɨMɨK AGɨN MɨN.

6 Kən ekəplan məmə pətan u, in tɨnapɨs e nɨta netəmim mɨn rəha Uhgɨn, nɨta netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən Iesu.
Nian eməplan, kən narmək təmiwɨg təmiwɨg.
7 Kən əmun nagelo təmən-ipa kəm io məmə, "?Narməm tatiwɨg nulan o naka? Io ekuhapɨk e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətasuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn kən rəhnɨpat ten.
8 Nat megəh itəm nəməplan, təmətatɨg, kən təsatɨgən roiu, kən otəsuwəhən otər e nɨpəg asol itəm teiuaiu agɨn, kən tɨnətaiu matuwɨn məmə Uhgɨn otərəkɨn.
"Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgɨlat e naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmɨlat otiwɨg pɨk nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmatəmegəh, məto təsatɨgən roiu, məto in otiet-arəpa mɨn.
9 "Etəmim otəkəike mos nenatɨgən o nɨtunən nɨpətɨ nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepɨn, koatəpsen-pən nɨtot mɨn itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.‡
10 Koatəpsen-pən mɨn kig ilat sepɨn. Kig faif ilat kɨnotiet rəkɨs, kitiəh tatəmegəh roiu, kən kit mɨn təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəkəike mətatɨg o nian təkuəkɨr əm.
11 Nat megəh u itəm təmətatɨg, kən roiu in təsatɨgən, in mɨn in kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in mɨn in kig kit rəha kig mɨn u ilat sepɨn, kən tɨnətaiu matuwɨn məmə Uhgɨn otərəkɨn.
12 "Rəhnɨpat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəmərəən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kig mɨn, motərəmərə ilat nat megəh, məto o nian təkuəkɨr əm.
13 Nətəlɨgən rəhalat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh.

---

* **17:1:** Pətan ionəhan, nɨpətɨn pətan rəha suatɨp. † **17:4:** Perel u, in kəpiel wɨr əpəh e nɨki iarou.
‡ **17:9:** Netəmim tepət nɨkilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkɨn-pər e nɨtot ilat sepɨn.

14 Ilat okotəluagɨn ilat Nətɨ Sipsip, məto Nətɨ Sipsip otol win elat, məto-
inu Nətɨ Sipsip in Iərəmərə rəha iərəmərə mɨn, ne Kig rəha kig mɨn. Kən in
otuwa ilat min netəm mɨn u, təmɨtəpun ilat, kən ilat koatətul əskasɨk e rəhalat
nahatətəən."
15 Kən əmun, nagelo tən-ipa mɨn kəm io məmə, "Nəhau mɨn u nəməplan,
itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigɨlat tol
pɨsɨn pɨsɨn, nɨmanin netəmim, kantri mɨn, ne nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
16 Nat megəh ne rəhnɨpat ilat ten itəm nəməplan, ilat okotetəhau pətan
ionəhan u. Kən ilat okotərəkɨn in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. Ilat okotun
noanuwəhgɨn kən motan-ətɨp nɨpətɨn e nɨgəm.
17 Okotol nəhlan, məto-inu Uhgɨn təmələhəu-pən nat u e nɨkilat, məmə oko-
tol nətəlɨgən rəhan, kən mol nɨkilat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən
kəm nat megəh, məmə in otərəmərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgɨn tuwa mol
nɨpahrienən.
18 "Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəmərə e kig mɨn rəha
nətueintən."

18

Papilon təməme

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, eməplan nagelo kit mɨn təmɨsɨ-pər e neai. In tatos
nepətən asol, kən in tətasiəgəpɨn rafin nətueintən e rəhan nəhag-əhagən.
2 Təməmərɨt əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,
"!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!
Iərmɨs mɨn kɨnotuwa kətatɨg ikɨn.
In noanɨpɨrasɨg rəha narmɨn rat mɨn.
In noanɨpɨrasɨg rəha mənɨg rat mɨn, kəsonən,
itəm kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
3 Məto-inun kantri mɨn rafin kɨnotapɨs e nɨmɨn wain u, nɨtəpən nalmələn,
moatit in.
Kig mɨn rəha nətueintən kəmoatit mɨn,
kən netəm koatol-salɨm-in natɨmnat mɨn e nətueintən,
rəhalat nautə nepət rəkɨs e rəhan nolən itəm
tətaumɨs o natɨmnat rəhan."
4 Kən əmun eməto nəwian kit mɨn e nego e neai təmə,
"Otiet rəkɨs lan, rəhak netəmim,
məmə rəhan nolən rat otəsɨləs pɨkənən itəmat,
kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpɨnən,
5 məto-inun in təmərgətain rəhan nolən rat tər iuəhkɨr əm tatek neai,
mol Uhgɨn təsaluinən rəhan nolən rat mɨn.
6 Otalpɨn nɨtai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim.
Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.
Otiuw rəkɨs nɨmɨn wain itəm in tarɨp məskasɨk,
rəhan nəsanənən tepət maprəkɨs-in itəm un itəm in təmatos-ipən kəm ilat.
7 Pətan un, təmatos-ipər atɨp in, matəto təwɨr e nautə rəhan,
məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,
məto-inu tatəghat ausit e nɨkin matən məmə, 'Io kwin kit. Ikɨn-u iatəpələh,
matərəmərə. Sənəmə io nəutahlɨmɨs. Okol esasəkən nian kit.'
8 O nausitən u rəhan, rəhan nalpɨnən mɨn otɨləs in o nian kitiəh əm.
In otatɨmɨs, matəto tərat, mətasək.
Kən in otatɨg e nian iəkɨs o nosən nagwənən,
kən nɨgəm otus in,
məto-inun Iərəmərə Uhgɨn un, nahgin tepət,

in tatos-ipən rəhan nalpɨnən.”
9 “Kən nian kig mɨn rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə
mɨn rəhan, kotəplan nəhaniəm e nɨgəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto
tərat ron.
10 Rəhan nahməən otol ilat kotəgɨn, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,
‘!Kəsi! Kəsi o taon asol!
!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pɨk! Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau
kitiəh əm lan, in tɨnatos rəhan nalpɨnən!’
11 “Netəmim koatol-salɨm-in natɨmnat e nətueintən, ilat mɨn okotasək
motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit mɨn tɨkə o nosən nəmtɨn rəhalat
natɨmnat.
12 Suah kit mɨn otəsos-nəmtɨnən iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silpa, ne kəpiel wɨr
mɨn ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtɨn mɨnən napən wɨr u linen,
ne napən u itəm tol nəguɨ-naris ne napən wɨr u silik, ne napən u itəm tasiə
tasiə, itəm nəmtɨlat tiəkɨs agɨn. Etəmim otɨkə o nos-nəmtɨnən nɨg pɨsɨn pɨsɨn
mɨn itəm koatəpien wɨr, ne natɨmnat mɨn itəm katol e nəluɨ eləfen, ne nɨg mɨn
itəm nəmtətin tiəkɨs agɨn, ne pɨrons,† ne iaen, ne kəpiel wɨr kit u, mapɨl.
13 Etəmim otɨkə o nos-nəmtɨnən nat nəmiəwɨlat tatəpien wɨr mɨn, inu
sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mɨr. Netəmim otɨkə
o nos-nəmtɨnən wain ne oel ne flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otɨkə mɨn
o nos-nəmtɨnən kau mɨn ne sipsip ne hos ne kat, ne slef mɨn rəhalat, inu
netəmim.
14 “Kən netəm rəha nol-salɨm-inən natɨmnat mɨn, ilat okotasək pɨk, nɨkilat
tahmə. Ilat okotən məmə, ‘Noa wək asol mɨn rəham itəm ik rəham nətəlɨgən
təmuwɨn pɨk lan, kən nəmatol, ilat kɨnotagɨm kapəs ik. Rəham nautə mɨn ne
malə-malə mɨn rəham kɨnotagɨm, okol nəsos mɨnən ilat.’
15 Netəm koatol-salɨm-in natɨmnat mɨn rəhalat kəm pətan u, moatos nautə
asol mɨn lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahməən. Ilat nɨkilat
otahmə kən kotasək motasək əfəməh,
16 motəmə,
“ ‘!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwɨn e natɨmnat wɨr mɨn u linen, itəm tol
nəguɨ-naris ne tasiə ne, kən matol malə-malə e nɨpətɨn tətoanin noanat
ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne kəpiel mɨn nəmtɨn tiəkɨs,
ne nat wɨr mɨn u perel ne.
17 Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkɨn rafin nautə asol mɨn
rəhan.’
“Kən əmun netəm koatɨləs nego mɨn rafin, netəm koataliwək e nego, ne kɨru
mɨn rəha nego, ne netəmim rafin itəm koatos məni rəhalat o natɨgən e nərpɨ
nɨtəhəi, ilat okotətul-pən isəu ron.
18 Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, ‘!Kəsehmən taon
kit təsanən tahmen e taon asol u!’
19 Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nɨmoulul, tatəpsen-pən məmə nɨkilat
tɨtahmə, kən motasək pɨk məmə,
“ ‘!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos nego mɨn itəhəi ilat
rəhalat nautə təmepət e rəham natɨmnat!
Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkɨn agɨn ik.’
20 “!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, ne aposol mɨn ne
ien mɨn,
itəmat nɨkitəmat təike magien,
məto-inu Uhgɨn təmətu rəkɨs neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!”

---

* **18:12:** Perel u, in kəpiel wɨr əpəh e nɨki iarou. † **18:12:** Pɨrons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

21 Kən əmun, nagelo əsanən kit təmɨləs kəpiel asol kit, matɨpin-pən e nahgin
rafin əpəh itəhəi, kən məmə,
“Kəmərakin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh itəhəi.
Kən okol in təsətul mɨnən.
22 Kən okol kəsəto mɨnən nəwiali hap‡ mɨn ne napuən mɨn, ne nəwiali nahlən
nau ne təwi u ikɨn-u.
Etəmim rəha nalpəkau wɨrən e natɨmnat otɨkə ikɨn-u,
kən okɨsəto mɨnən natərkərɨkən rəha kəpiel mɨn itəm kotalkin wit katol flaoa
lan.
23 Nəhag-əhagən rəha lait mɨn okol kəsotasiə mɨnən,
kən okol kəsəto mɨnən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkɨsən rəhalau
e nian rəha marɨt,
məto-inu aupən, netəm koatol-salɨm-in natɨmnat rəham,
ilat koatol win e nətueintən rafin,
kən ik natagwən asim netəmim e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn məmə kotuwa o rəham
nərəmərəən, e nolə masig rəham.
24 “Taon asol u Papilon in təmos nalpɨnən
məto-inun kəmatiu nɨta ien mɨn ne netəmim mɨn rəha Uhgɨn ikɨn mɨn rafin e
nətueintən.
Nɨpahrienən, nɨta netəmim rafin itəm kəmohamnu ilat,
in tətatɨg e taon asol u.”

19

Netəmim ilɨs e nego e neai kəmotənwiwi Uhgɨn

1 Uarisɨg e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim
tepət tepət kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
!In Uhgɨn u, təmosmegəh kitat!
Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pɨsɨn əm,
2 məto-inu nakilən rəhan in tətuatɨp pahrien.
Rəhan nəghatən tɨnuəh rəkɨs pətan ionəhan u, itəm təmit əpnapɨn netəmim,
kən tɨnətalpɨn nɨta rəhan iolwək mɨn.”
3 Kən kəmotagət əfəməh mɨn motəmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə Uhgɨn! Nəhaniəm e nɨgəm itəm tatus pətan u, tatər
tatər namnun tɨkə.”
4 Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən mɨn ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat
kuwɨt, kəmotɨsin nulɨlat kəm Uhgɨn. Ilat kəmoteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp,
motəfak kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə. Kən ilat motəmə,
“!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi Iərəmərə!”

Marit rəha Nətɨ Sipsip

5 Kən əmun, nəwian kit təmɨsɨ-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə,
“!Otənwiwi Uhgɨn rəhatat!
!Itəmat rəhan iolwək mɨn rafin, otənwiwi in!
!Itəmat u, noatɨsiai-in, moatəgin Uhgɨn, otənwiwi in!
!Nat əpnapɨn okəmə itəmat noatos nepətən asol mɨn, o netəm əpnapɨn əm,
məto otənwiwi Uhgɨn!”
6 Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim tepət koatagət, kən
mahmen mɨn e nɨtəhəi tatem nonahluəluə, ne kaluəluə tɨtatɨperəh-atɨperəh
motəmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
Məto-inun Iərəmərə Uhgɨn rəhatat, Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, in tɨnatərəmərə.

‡ **18:22:** Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

7 Pəs nikitat tərioah e nagienən,
kən motən nipahrienən e rəhan nepətən,
məto-inu tinuwa e nian ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.
Kən rəhan pətan tatətul matip matəsahgin əm.
8 Kən Uhgin təmos-ipən napən wir kəm in, məmə otuwin lan.
Napən wir u linen, tatipit-ipit, məruən."
(Napən wir u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netəmim rəha Uhgin.)
9 Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, "Əte rəkis natimnat min u. 'Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwin e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e nəwirən pahrien.' " Kən matig mən min məmə,
"Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgin."
10 Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meiuaiu, nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Məto in tən-ipa kəm io məmə, "!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat piam min itəm ilat kotətul əskasik o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu. Əfak kəm Uhgin əm, məto-inu nətul-arəpən rəha Iesu, in nəukətin nəghatən min rəha ien min."

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

11 Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgin un, "Etəm Kitun Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nipahrienən." In tatəmou, kən matos-ipən nalpinən kəm netəmim e nolən itəm tətuatip əm.
12 Niganəmtin tahmen e nəmnamin nigəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min rəha kig asol agin. Kəmətə-pən nərgin kit lan, məto suah kit təsitunən nərgin əh, in pisin əm titun.
13 In tatuwin e napən kit itəm kəmeer e nita,* kən nərgin un, Nəghatən Rəha Uhgin.†
14 Kən mopael min rəha nego e neai koatuarisig-in. Ilat rafin koatəpələh-pər e hos kəruən min, kən moatuwin e napən wir u, linen, təruən məwir.
15 Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tatisi-pən e nipəgnoan.‡ Kən in otətamnu netəmim e kantri min e naip əh. "In otərəmərə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol e iaen."§ In otol təskasik agin kəm ilat, tahmen əm mə katol e noa kirep min itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin məmə nahuin otaiəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin tatol-arəp rəhan nemə̈ha pik.
16 Kəmətə-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MIN // NE IƏRƏMƏRƏ RƏHA IƏRƏMƏRƏ MIN*

17 Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e mitgar, in tətasək əfəməh matən-ipən kəm mənig min itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, "Otuwa, motargətain itəmat min o nagwənən asol rəha Uhgin,
18 məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig min, ne netəm-iasol rəha mopael min, ne netəm nahgilat tepət, ne hos min, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin, netəm sənəmə slef, ne slef min, netəm koatos nepətən asol min, ne netəm əpnapin əm."
19 Kən əmun, ekatig məplan min nat megəh əpələ in, ne kig min rəha nətueintən ne rəhalat mopael min. Ilat kəmotargətain ilat min məmə okotəluagin ilat etəm titasuə e hos kəruən, ne rəhan mopael min.

---

* **19:13:** Aes 63:1-6 † **19:13:** Jon 1:1,14 ‡ **19:15:** Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12 § **19:15:** Sam 2:9 * **19:16:** 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14

20 Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiuə-eiuə itəm təmatol nəmtətin pispis min nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin min əh, o neiuə-inən netəm min u itəm koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nipəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan matuəp matəpien.
21 Etəm titatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig min ne mopael min rafin e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoan kən mənig min rafin kəmoton nipətilat, moton, nərpilat tasis wir.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəmərə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosen

1 Kən əmun, eməplan nagelo kit tatisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nipəg asol itəm teiuaiu agin,* ne sen asol kit.
2 Kən in təmaskəlim ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin aupən, in Iərmis, o Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosen.
3 Təmərakin-pən in e nipəg asol itəm teiuaiu agin, kən mahtosig-in tiəkis, məmə in otəseiuə-in minən netəmim rəha kantri min mətoarus-pən nup wan-taosen tol namnun. Nup wan-taosen otol namnun un, okəike kerəh min lan o nian əkuəkir min əm.
4 Kən əmun, eməplan jea rəha kig min neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgin təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan min netəmim itəm kəmətatip nentoulat məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu ne nəghatən rəha Uhgin. Ilat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən məsotosən rəhan mak e nipinəgilat ne nelmilat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh min, kən motərəmərə ilat Kristo o nup wan-taosen.
5 Nat əh, in naiir-pa-minən e nimisən itəm otaupən. Məto netəm min u neen min itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotos mak rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh minən mətoarus nup wan-taosen tol namnun.
6 Netəm min un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-minən e nimisən, ilat okotatig e nəwirən pahrien, məto-inu ilat netəm asim min rəha Uhgin. Ilat okəsotuwinən e noanəmnamin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris min rəha Uhgin ne rəha Kristo, kən ilat okotərəmərə ilat min e nup wan-taosen.

Uhgin təmol nalpinən kəm Setan

7 Nian nup wan-taosen tinol namnun, okahl-iarəp min Setan e nipəg asol.
8 Kən in otuwin əpəh o netəmim e kona kuwit rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluaginən. Ilat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nimənkləkil əpəh e nikali itəhəi.
9 Ilat kəmotaliwək motuwin isəu isəu min motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kitəlau-in ikin netəmim rəha Uhgin okotatig ikin, ne taon asol u itəm Uhgin tolkeike pik.‡ Məto nigəm kit təmisi-pər e nego e neai, muwa mus ilat.
10 Kən kəmərakin-pən Iərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmərakin-pən əpəh e noanəmnamin nigəm asol itəm tatəpien. Ikin əh, kəmərakin-pən rəkis nat megəh ne ien eiueiuə. Iləhal okətəhaləto nahməən lilin e nərauiəgən ne lapin, namnun tikə.

Namnun nakilən

---

* **20:1:** Nol Əpən 1:18 † **20:8:** Esik 38:2,9,15 ‡ **20:9:** "Taon u, itəm Uhgin tolkeike pik," in tatəghat-in Jerusalem.

11 Kən əmun ekəplan min jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan.
Nətueintən ne neai kəmuagim o niganəmtin, miakə agin.
12 Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətən asol, ne
netəm əpnapin əm. Ilat rafin kotətul aupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa
min.§ Kən kameg min naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən
rəha netəm kəmotimis e naoa min u, kən kinatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat
kəmotol.
13 Nərpi nitəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nimisən ne
Noanpən kəmuəhlman min ilat, ilat kinotiet rəkis elau, kən kinatakil ilat kitiəh
kitiəh o nat ilat kəmotol.
14 Kən kəmiləs Nimisən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamin
nigəm asol. Noanəmnamin nigəm asol u, in nimisən mau kəiu.
15 Okəmə kəsehmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-
pən in e noanəmnamin nigəm asol.

21

Jerusalem wi

1 Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne
nətueintən oas kiniakə. Kən nitəhəi təmikə min.
2 Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgin, inun Jerusalem wi, tatisi-pər o
Uhgin e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm
kəmol malə-malə kəm in məmə otuwin mehm rəhan iərman mioal marit.
3 Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə,
"!Əplan-tu! Roiu əh, Uhgin tinol latuənu rəhan ilat netəmim. In otətatig ilat
min, kən ilat okotuwa rəhan min netəmim. Kən Uhgin ətuatip in otətatig olat,
kən in rəhalat Uhgin.
4 In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimisən ne nasəkən ne nahməən min
okotikə. Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwin rəkis, okol kəsotuwa minən."
5 Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, "Iatəuhlin natimnat min rafin
kotuwa motuwiwi." Kən məmə, "Əte rəkis natimnat min u, məto-inu nəghatən
min u, kitun nagileən elat məmə nipahrienən."
6 Kən matig mən-ipa min kəm io məmə, "Kinol namnun natimnat rafin. Io
Nəukətin ne Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmim itəm
koatoaoa, io ekos-ipən nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən
inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən lilin.†
7 Etəmim itəm otatətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ipən
natimnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgin, kən in otuwa
nətik.
8 Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat
kotamkimik, kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat min, moatol klefa,
moatəmik nərik, motəfak kəm narmi nat min, ne ieiueiuə min rafin, iməlat
ətuatip un in noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu
nimisən."
9 Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin min u kit
itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin
itəm Uhgin otol kəm netəmim. In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs
iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau min."
10 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, əmun nagelo tit-
irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm

§ **20:12:** Natimnat rafin itəm netəmim kəmotol, kəməte rəkis e naoa min u. * **21:6:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

io Taon Asim rəha Uhgɨn u, Jerusalem wi, itəm təmɨsɨ-pər o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai.
11 In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgɨn. Tatɨpɨt-ɨpɨt tahmen e kəpiel wɨr kit u tiaspa, itəm talien mə kɨlas.
12 Rəhan fenɨs təfəməh mər ilɨs, mɨtəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo mɨn tuelef koatətul o ket mɨn u. Kəməte-pən nərgɨ noanol rəha nenətɨ Isrel ilat tuelef e ket mɨn u.
13 Kən kəməte-pən nərgɨləhal kɨsɨl e nɨkalɨn pah ikɨn, kɨsɨl mɨn e nɨkalɨn pəhap ikɨn, kɨsɨl e nɨkalɨn pis ikɨn, kən kɨsɨl e nɨkalɨn par ikɨn.
14 Nəukətɨ fenɨs e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkɨs-pən nərgɨ tuelef aposol rəha Nətɨ Sipsip e kəpiel mɨn u.

15 Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o nosən mak rəha taon əh, ne ket mɨn ne fenɨs rəhan.
16 Taon u, kona lan kuwɨt. Mak rəha nɨkalɨn mɨn rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nɨkalɨn mɨn rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tu-hanrɨt-tuente kilomita.
17 Fenɨs u, tɨpɨk-ɨpɨk, mak rəhan tahmen e sɨkɨste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat.
18 Fenɨs u, kəmol e kəpiel wɨr u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, in əm in əm. Kən kol u in təwɨr, in talien mə kɨlas.
19 Kəpiel mɨn itəm kəmiləkɨn nəukətɨ fenɨs lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel wɨr mɨn. Kəmotaupən motəlɨn-pən kəpiel wɨr mɨn u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr mɨn u safaia, kən nampa tri lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr mɨn u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr mɨn u emeral.
20 Nampa faif lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u kanilian, kən nampa sepɨn lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u malakait, nampa nain lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u kalsetoni, kən nampa lepɨn lan, kəmotolɨn-pən kəpiel wɨr u takuoes, kən nampa tuelef lan, kəmotəlɨn-pən kəpiel wɨr u ametis.
21 Ket asol mɨn u rəha fenɨs, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiəh kitieh e perel‡ kitiəh kitiəh. Kən suatɨp mɨn əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt in əm in əm, talien wɨr, tahmen e kɨlas.

22 Ikɨn əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikɨn kəm Uhgɨn, məto-inu Uhgɨn əm, itəm Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, ne Nətɨ Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən.
23 Kən ikɨn əh, nɨkitəm təsuwəhən mɨtgar ne məwɨg, məto-inu nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn in tətasiəgəpɨn rafin taon u, kənu Nətɨ Sipsip un, in lait rəhan.§
24 Kən kantri mɨn e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iərəmərə mɨn rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wɨr mɨn, motuwa e nɨsiaiiən motələhəu e taon u.
25 Kɨsahtosɨg-inən rəhan ket mɨn nian kit, məto-inu nian lapɨn tɨkə ikɨn əh.

26 Netəmim e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn e nətueintən, okotos nautə wɨr mɨn rəhalat, ilat okotəmɨk motuwa o nɨsiaiiən, motələhəu e taon u.
27 Məto natɨmnat mɨn itəm kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, ne netəmim itəm koatol nat itəm tol naulɨsən, ne netəm koateiuə, netəm mɨn u okol ilat kəsotuwɨnən imə e taon asol u. Netəm mɨn əm un itəm kəməte-rəkɨs-pən nərgɨlat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nətɨ Sipsip tatos, ilat əm un kotɨtun nuwɨnən imə.

‡ **21:21:** Perel u, in kəpiel wɨr əpəh e nɨki iarou. § **21:23:** Aes 60:19

22

Nəhau megəh

1 Kən nian nagelo təməgətun rəkɨs taon wi kəm io, kən təməgətun mɨn nəhau
megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kɨlas. Tatɨsɨ-pən əpəh e jea
rəha Uhgɨn ne Nəti Sipsip,
2 maiu matuwɨn matɨləs nəlugɨ suatɨp asol rəha taon u. Nɨg rəha nəmegəhən
tatətul u e nɨkal-kalɨ nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup mɨn rafin, e məwɨg mɨn
rafin. Kən netəmim e kantri mɨn rafin koatol nɨmalɨn o nol-wɨrən nɨmɨsən.
3 Nat tɨkə agɨn ikɨn əh itəm təike mos nalpɨnən rəha Uhgɨn. Kən jea rəha Uhgɨn
ne Nəti Sipsip in əh-ikɨn əh, katuərəmərə ikɨn. Kən rəhan iolwək mɨn okotəfak
kəm in.
4 Ilat okotəplan nɨganəmtɨn,* kən okəte-pən nərgɨn e nɨpɨnəgɨlat.
5 Nian lapɨn otɨkə. Nɨkilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nɨkilat
otəsəhtən mɨn nəhag-əhagən rəha mɨtgar, məto-inu Iərəmərə Uhgɨn in lait
rəhalat. Ilat okotərəmərə lilɨn, namnun tɨkə.
6 Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, "Nəghatən mɨn u inu, kɨtun nagɨleən elat
məmə nɨpahrienən. Iərəmərə Uhgɨn təmən-ipən kəm rəhan ien mɨn aupən
natɨmnat mɨn itəm okəpanotuwa, kən in təmahl-ipən rəhan nagelo məmə
otəgətun kəm rəhan iolwək mɨn natɨmnat mɨn itəm otəsuwəhən təike muwa."
7 Kən əmun, Iesu tən-ipa kəm io məmə, "!Otətəlɨg-tu! !Otəsuwəhən ekiet-
arəpɨnə! Netəm mɨn u itəm kəmotaskəlɨm nəghatən itəm Uhgɨn təmən-iarəp
aupən e naoa u, ilat okotatɨg e nəwɨrən pahrien."
8 Io Jon, io u eməto kən məplan natɨmnat mɨn u. Kən nian eməto kən məplan
rəkɨs ilat, kən emɨsin nulɨk e nelkɨ nagelo itəm təmit io muwɨn məgətun ilat
kəm io. Kən emeiuaiu, nɨpɨnəgək taru nɨsɨp, məmə ekəfak kəm in.
9 Məto in tən-ipa kəm io məmə, "!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək
mil əm rəha Uhgɨn, kitat piam mɨn u ien mɨn, ne netəm mɨn u itəm kotaskəlɨm
nəghatən mɨn e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgɨn!"
10 Kən in təmən-ipa kəm io məmə, "Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə
otaskəlɨm tiəkɨs, məto-inu natɨmnat mɨn u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa.
11 Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat
nətəlɨgən tamkɨmɨk, pəs ilat kotəkəike e nətəlɨgən tamkɨmɨk rəhalat. Məto
netəm wɨr, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatɨp. Kən pəs netəm asim rəha Uhgɨn,
okotətuatɨp nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat."
12 Kən Iesu tatɨg mən mɨn kəm io, "!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekɨmnə! Kən iatos
rəhak nətouən wɨr kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natɨmnat
mɨn itəm ilat kəmotol.
13 Io Nəukətɨn ne Namnun.† Io emaupən matɨg, kən io oekol namnun agɨn.
Io nətuounən, kən io iatol namnun lan.
14 Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən təruən, ilat okotatɨg e nəwɨrən
pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nɨg rəha
nəmegəhən, kən motuwɨn-pən e ket mɨn rəha taon u.
15 Məto netəmim neen mɨn əh-ikɨn itəm okol kəsotuwamən imə. Ilat u,
netəm kotamkɨmɨk, ne netəm mɨn un itəm koatol klefa ne moatəmɨk nərɨk,
ne koatit anion ilat mɨn, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmɨ nat mɨn,
ne netəm rafin itəm kotolkeike neiueiuəən.
16 "Io Iesu, emahl-ipɨnə rəhak nagelo məmə otən-iarəpɨnə natɨmnat mɨn u
kəm niməfak mɨn. Io u, Nəukətɨ Tefɨt, məto Noanol mɨn rəhan. Io ekahmen e
məhau u fetukai itəm tətasiə wɨr."

---

* **22:4:** Mat 5:8; 2 Kor 4:6 † **22:13:** Nəghatən ətuatɨp u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

17 Narmɨn Rəha Uhgɨn ilau Pətan rəha Nətɨ Sipsip katuən mə, “!Wa!” Kən pəs
netəm mɨn u kotəto, ilat mɨn kotən mə “!Wa!” Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs
in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənɨm nəhau megəh kɨsos-
nəmtɨnən.‡
18 Io Jon, iatəghat əskasɨk matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən
rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e naoa u. Okəmə etəmim kit tətu-pən atɨp nəghatən kit
rəhan e naoa u, Uhgɨn otos-ipən nalpɨnən mɨn u naoa u tatəghat-in kən mɨlpɨn-
pən e nalpɨnən rəha etəmim u.
19 Okəmə etəmim kit tos-irəkɨs nəghatən neen e naoa u, Uhgɨn otos-irəkɨs
nəwɨrən mɨn itəm naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nɨg rəha
nəmegəhən, kən məsegəhan-inən məmə otatɨg e taon asim əh.
20 Etəmim itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn u, təmə, “Əwəh, otəsuwəhən
ekɨmnə.” !Əwəh! Wa-ta Iərəmərə Iesu.
21 Pəs Uhgɨn tawte-in nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tuwɨn kəm netəmim
rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.

‡ **22:17:** Aes 55:1; Jon 7:37